GENERAL PLATON CHIRNOAGA

ISTORIA POLITICA ŞI MILITARA A RASBOIULUI ROMANIEI CONTRA RUSIEI SOVIETICE

22 IUNIE 1941 - 23 AUGUST 1944

EDITIA II
REVIZUITA ŞI ADAUGITA DE AUTOR

EDITURA CARPATII
TRAIAN POPESCU
Calle Conde de Peñalver, 82-4.º D
28006 MADRID - ESPAÑA

www.dacoromanica.ro

GENERAL PLATON CHIRNOAGA

ISTORIA POLITICA ŞI MILITARA A RASBOIULUI ROMANIEI CONTRA RUSIEI SOVIETICE

22 IUNIE 1941 - 23 AUGUST 1944

EDITIA II
REVIZUITA ŞI ADAUGITA DE AUTOR

EDITURA CARPATII
TRAIAN POPESCU
Calle Conde de Peñalver, 82-4.° D
28006 MADRID - ESPAÑA

www.dacoromanica.ro

Es separata.— Depósito Legal: M-8.137-1958.

www.dacoromanica.ro

Această lucrare este închinată luptătorilor români cari au apărat independența și hotarele României luptând în contra Rusiei sovietice în cel de-al doilea război mondial

«Am înarmat a noastră mână
Ca să păzim un scump pământ»

(Din cântecul național românesc:
«Pe-al nostru steag».)

www.dacoromanica.ro

LAMURIRE

După 25 de ani de la terminarea războiului româno-rus care a avut loc între anii 1941-1944 constatăm că Marele Stat Major Român n'a tipărit şi n'a publicat nici o lucrare istorică militară asupra acestui războiu. Datorită editurii «Carpaţii» de la Madrid, am putut aduce la cunoştinţa publicului cititor român din exil, prin lucrarea «Istoria politică si militară a războiului României contra Rusiei sovietice» apărută în anul 1965 cauzele acestui războiu şi desfăşurarea lui de-alungul celor trei ani de eforturi şi sacrificii pentru apărarea frontierei de est a ţării şi a independenţei poporului român.

Dacă evenimentele politice la cari a participat România, precum şi acelea cari au obligat-o să facă războiu Rusiei sovietice sunt suficient de explicite în acea lucrare pentru a se înţelege motivele mai mult de cât întemeiate pentru cari am făcut acel războiu, nu acelaş lucru se poate spune despre *descrierea însăşi a războiului*. Aşa după cum am arătat în «Introducerea» acelei lucrări n'am putut avea atunci o documentare completă asupra tuturor marilor operaţiuni la cari au participat trupele române. In special mi-au lipsit date asupra bătăliei de la Odesa şi asupra operaţiilor armatei a 6-a germane din Basarabia după 23.8.44.

Ulterior, găsind documentări şi lucrări referitoare la aceste operaţii, le-am completat, sau chiar am adăogat un capitol nou, cum a fost cazul descrierii bătăliei din Basarabia după 23 August şi care s'a terminat cu distrugerea armatei a 6-a germane. Deşi după 23 August n'a mai participat la această bătălie nici o unitate românească, totuşi am socotit că ea intră în studiul războiului nostru, pentru că pe de o parte armata a 6-a germană a făcut parte în acea bătălie din grupul de armate general Petre Dumitrescu împreună cu armata a treia română, iar pe de altă parte această armată germană a căzut luptând eroic tocmai pe teritoriul Basarabiei, care ne fusese răpită de Rusia şi pentru care noi am făcut acesteia războiul nostru.

De asemenea am mai adus completări referitoare la desfăşurarea bătăliei din Moldova şi Basarabia din August 1944, precum şi la luptele de lângă Bucureşti între 24 şi 27 August 1944.

Această revizuire şi completare a necesitat o nouă publicare a războiului propriu zis.

www.dacoromanica.ro

In această lucrare m'am folosit mult de scrierile autorilor germani, în cari am găsit desvoltate aceste operaţii cu multă exactitate şi anume mareşalul Erich von Manstein, generalul de armată Hans Friessner, generalul Hans Doerr, generalul Wolfgang Pickert, Friedrich Forstmeier, Andreas Hillgruber, Hans Kissel şi maiorul Walter Rehm. Aduc aici mulţumirile mele profunde acestor scriitori militari pentru preţioasa lor contribuţie la studiul acestui război., în care trupele române au luptat alături de neîntrecutele în conducere şi bravură armate germane, pe teatrele de operaţii din România şi din sudul Rusiei, şi ale căror cărţi şi studii sunt menţionate în această lucrare.

De asemenea mulţumirile mele cele mai bune tuturor prietenilor şi camarazilor români cari mi-au pus la dispoziţie amintirile lor de război, ca să le folosesc pentru această lucrare, destinată să arate şi să păstreze pentru viitor actele şi faptele de război ale luptătorilor români.

In fine adresez mulţumirile mele cele mai călduroase Domnului Traian Popescu, care prin editura «Carpaţii» a tipărit atât această lucrare cât şi cealaltă publicată în anul 1965, şi Familiei Klara şi Eugen von Baila, camarazi nedespărţiţi de sbucium şi efort în traducerile textelor germane şi pentru frăţeasca îngrijire ce mi-au dat după 23 August 1944.

General Platon Chirnoagă

www.dacoromanica.ro

DREPTURILE ROMÂNILOR

asupra

BASARABIEI, BUCOVINEI, HERŢEI şi TRANSILVANIEI

In urma primului războiu mondial, regatul României şi-a realipit toate provinciile românesti cari se găseau sub stăpânire străină. Basarabia ne fusese răpită de ruşi în 1812, Bucovina ne-o luaseră austriacii la 1775, Transilvania şi Banatul se găseau sub unguri de circa 150 de ani. Cu toate asupririle la care au fost supuşi în timpul acestor stăpâniri străine, Românii şi-au păstrat limba, naţionalitatea, credinţa, obiceiurile şi supremaţia numerică în toate aceste provincii. Statele-Unite, Anglia şi Franţa, recunoscând prin tratatul de la Versailles din 1919 drepturile României în aceste ţinuturi, atât pe baza principiului etnic cât şi a dreptului istoric, au fost de acord cu integrarea lor în interiorul frontierelor regatului român.

In 1940, ca urmare a situaţiei creiate prin pactul de neagresiune germano-rus de la 23 August 1939 şi prin înfrângerea puterilor occidentale europene de către Germania, România a fost jefuită din nou de către Rusia care i-a luat Basarabia, Bucovina de nord şi regiunea Herţa din colţul de nord-vest al Moldovei; iar pe baza dictatului de la Viena de la 30 August 1940, impus de Germania şi Italia, jumătatea de nord-vest a Transilvaniei a trecut sub stăpânirea Ungariei, şi partea de sud a Dobrogei am fost obligaţi s'o cedăm Bulgariei.

Pentru a-şi reface frontierele pierdute la răsărit şi la apus, România a intrat în al doilea războiu mondial alături de Germania în contra Rusiei. Pierzând războiul, am pierdut atât provinciile luate de ruşi, cât şi independenţa statului şi libertăţile poporului.

Situaţia tragică a României fiind consecinţa acestui războiu, este de cea mai mare importanţă să arătăm aici drepturile istorice şi etnice asupra teritoriului românesc, în hotarele pe cari le-a avut după primul războiu mondial. *Aceasta cu atât mai mult cu cât marii conducători de popoare din amândouă părţile, adică Stalin, Roosevelt, Hitler, Churchill şi Musolini, au tratat cu o desconsiderare totală problema acestor drepturi, dispunând de hotarele noastre şi de ţara noastră ca de un teritoriu fără populaţii şi fără tre-*

www.dacoromanica.ro

cut istoric. In plus ruşii au revenit la o teorie a lor mai veche, după care românii ar fi slavi, iar ungurii n'au renunţat la visul lor de a stăpâni Transilvania.

România nu este o mare putere mondială care poate să impună cu forţa, ceia ce socoteşte că este dreptul ei. O ţară mică şi un popor mic nu-şi poate permite să susţină drepturi imaginare asupra unor teritorii, pentru că stăpânirea lor depinde de recunoaşterea marilor puteri, cari în epoca noastră fac acte de justiţie. Pentru ca aceste mari puteri să recunoască drepturile unui popor asupra unui teritoriu în litigu, trebue ca aceste drepturi să fie sprijinite pe trecutul istoric şi pe statisticile populaţiei la diferite epoci. De aceia, pentru înţelegerea acestiu răsboi, este necesară o expunere cât de sumară asupra începuturilor poporului român, fiind o strânsă legătură între aşezarea de veacuri a acestui popor la nord de Dunăre şi la vest de Nistru, şi răsboiul României contra Rusiei.

Pământul românesc a fost locuit în timpurile cele mai vechi cunoscute de istorie, de poporul trac, împărţit în mai multe ramuri, între cari găsim la nord de Dunăre pe daci şi geţi, amintiţi de istoricii din secolele 5-2 a. Ch. Cercetările arheologice au dovedit cu prisosinţă că această populaţie avea o civilizaţie înaintată pentru acele timpuri, având legături comerciale cu grecii şi cu popoarele italo-ilyrice, şi mai târziu cu romanii.

Dacii —cari sunt strămoşii românilor— sunt menţionaţi pentru prima oară de geograful Strabon care îi situiază în Transilvania şi Banat. In viaţa acestui popor, religia a jucat un rol foarte important. El credea numai în profetul Zamolxis, care îi învăţase că sufletul este nemuritor. De aceia, dacii —ca şi geţii— se credeau nemuritori şi în lupte primeau moartea fără frică. Credinţa în nemurirea sufletului era foarte veche, dar era însoţită de anumite orgii în onoarea zeului Sabazius, zeul vinului, aşa cum la romani era Bachus şi la greci Dyonisios.

Primul contact politico-militar al dacilor cu romanii a fost în timpul lui Iuliu Cezar. Regele dac Boerebista a adunat sub conducerea lui pe toţi daco-geţii formând un regat foarte puternic între Tisa, Dunăre, Nistru şi Carpaţii nordici— adică pe teritoriul care este astăzi populat de români. Acest rege a atacat în mai multe rânduri provinciile romane Ilyria, Tracia de sud şi Macedonia. Iuliu Cezar, îngrijorat de marea autoritate de care se bucura regele Boerebista printre vecinii imperiului roman, s'a hotărât să facă o campanie in contra dacilor, când în anul 44 a. Ch. a fost asasinat chiar în senat.

Acest prim contact politico-militar a fost însă precedat cu mulţi ani înainte de negustorii romani, cari aduceau cu ei nu numai produsele industriei romane, arme, îmbrăcăminte, bijuterii şi unelte de tot felul, dar şi limba română, obiceiuri şi credinţe. Ei nu erau numai în trecere, ci aveau desigur aşezări statornice pe teritoriul dacogetic, la întâlniri de

www.dacoromanica.ro

drumuri şi confluenţe de ape, unde marfa lor era predată negustorilor locali, cari o duceau mai departe. Din aceste contacte, limba romană a început să fie cunoscută şi de indigeni. S'a întâmplat şi aici acelaş fenomen ca şi în Galia. Când Cezar a început expediţia de cucerire a Galiei, această ţară era plină de negustori şi oameni de afaceri romani, aşă cum spune Cicero în discursul lui «Pro Fonteio».

După Cezar, a murit şi Boerebista tot asasinat, iar marele lui regat a fost împărţit în două regate, cari cu timpul s'au fărâmiţat în mai multe alte regate. Romanii profitând de această slăbire a puterii dacice au făcut mai multe expediţii la nord de Dunăre şi ridicând multă populaţie dacogetă au transplantat-o în Moesia (la sud de Dunăre).

Această stare de neputinţă a daco-geţilor se termină odată cu venirea regelui Decebal pe tronul unuia din regatele dacice.

Acest rege a întrunit sub autoritatea lui mai multe regate, reuşind să refacă în mare parte regatul lui Boerebista; apoi a atacat Moesia.

Impăratul Domiţian al Romei, trimite două expediţii succesive în contra lui Decebal, dar acesta bate legiunile romane, prinde pe comandanţii acestora şi-i execută. A treia expediţie comandată de Tettius Iulianus, este mai fericită pentru romani. Dacii sunt bătuţi la Tapae în Banat—dar din cauza unor revolte a marcomanilor în imperiul roman, Domiţian este obligat să încheie pace cu Decebal, şi—ca să aibă linişte din partea acestuia—se obligă să-i plătească un tribut anual şi să-i trimită instructori militari, constructori de cetaţi şi oameni de ştiinţă. Decebal ajunge astfel la cea mai mare putere pe care a avut-o vre-odată vre-un rege vecin cu imperiul roman. In anul 98 p. Ch. însă, conducerea imperiului roman este luată de împăratul Traian-unul din cei mai mari împăraţi ai Romei-şi acesta hotărăşte să nu mai plătească nici un tribut lui Decebal şi să facă o expediţie în contra lui. Pentru a-şi asigura aprovizionarea cu vasele pe Dunăre, pune să se construiască un drum de-alungul malului sudic al acestui fluviu, prin masivul muntos al Carpaţilor, pe o distanţă de circa 100 de Km. până la Porţile de fier, pe unde trebuia să se deplaseze armata romană. Acest drum a fost o adevărată operă de artă, fiind, construit în bună parţe prin dărâmare de stânci cari înaintau până în apele Dunării. Traian începe prima lui expediţie în primăvara anului 101 p. Ch. Intră în Dacia prin Banat şi urcând spre nord întâlneşte armata dacă tot la Tapae, în apropiere de Lugoj. Lupta a fost crâncenă şi pierderile grele de ambele părţi, fără ca vreunul din advrsari să cedeze. Spre seară înca în plină bătălie, a venit o ploaie cu furtună. Dacii, cari —în superstiţiile lor— socoteau că furtuna este prevestitoare de nenorociri pentru ei, s'au descurajat şi în timpul nopţii au părăsit câmpul de bătălie şi s'au retras spre Sarmisegetuza, capitala Daciei. Traian a continuat înaintarea, dar apropiindu-se iarna, s'a retras în spre câmpie, lăsând în urmă centre fortificate în puncte importante, apărate de garnizoane

www.dacoromanica.ro

puternice. In primăvara anului 102 a revenit pe acelaş drum, a găsit garnizoanele intacte şi a continuat înaintarea spre capitala Daciei. După ce armata dacă a apărat pas cu pas trecerea prin munţi, a aşteptat pe romani în faţa cetăţii Sarmisegetuza, unde au luptat cu o vitejie nemai întâlnită de romani la alte popoare; totuşi au fost învinşi. Atunci Decebal s'a hotărât să primească condiţiile de pace impuse de Traian. Acesta a obligat pe Decebal să distrugă toate cetăţile, să înapoize armele şi maşinile de războiu primite de la romani, să dea înapoi instructorii militari, constructorii de cetăţi, lucrătorii, să predea dezertorii romani şi să renunţe la cuceririle făcute pe seama vecinilor. Decebal a primit toate condiţiile, iar Traian s'a întors la Roma, luând cu el o delegaţie de nobili daci, cari să confirme în senatul roman condiţiile păcii.

Supunerea lui Decebal a fost însă de scurtă durată. Nu mult după ce Traian a ajuns la Roma, a fost informat că Decebal încearcă să organizeze o alianţă cu toate popoarele vecine în contra Romei şi pedepseşte pe acei cari nu i se supun. Aceste ştiri l-au obligat să facă o nouă campanie în contra dacilor şi să transforme Dacia în provincie romană. El a cerut senatului să decreteze pe Decebal inamic al poporului roman şi în anul 104 a început a doua expeditie. De data aceasta a pus să se construiască un pod peste Dunăre la Dubreta (Turnul-Severin de astăzi) pe unde a trecut Dunărea în Oltenia; apoi a urcat pe valea Oltului şi a pătruns în Transilvania prin pasul Turnu Roşu. După foarte mari greutăţi ajunge din nou în faţa cetăţii Sarmisegetuza. Decebal cere pace, dar Trai an pune condiţia să se predea cu toată armata la discreţia invingătorului. Această condiţie era ceia ce se numeşte astăzi, «capitulare fără condiţii». Efectul a fost acelaş ca şi în al 2-lea războiu mondial. Dacii au preferat să ducă lupta până la ultima extremitate. Primul atac dat de romani a fost respins. Dacii au folosit blocuri mari de piatră pe cari le-au aruncat fără oprire peste asediatori. Ca să poată ataca mai uşor, romanii au construit o contrafortitificaţie, care le-a oferit un oare care adăpost în timpul celui de-al doilea atac. Reuşind să se apropie cu maşinile lor de asalt, au făcut spărturi în zid şi darâmând porţile, au invadat în cetate. Ca să nu rămână nimic de folos în mâna romanilor, dacii au dat foc cetăţii şi oraşului, iar comandanţii daci rămaşi până la urmă în apărarea cetăţii, au băut otravă ca să nu cadă sclavi în mâna romanilor. Decebal cu o parte din armată s'a retras spre nord, dar Traian l-a urmărit şi a atacat tabăra fortificată în care se găsea Decebal, cucerind-o printr'o luptă pe viaţă şi pe moarte. Decebal s'a sinucis cu o mare parte din comandanţii daci aflaţi cu el. Astfel în anul 106 p. Ch. Dacia a încetat de a mai exista ca stat independent şi a fost transformată în provincie romană.

Luptele duse de romani în contra dacilor au fost cele mai grele pe care le-au purtat romanii în contra unui popor pe care ei îl numeau «barbar». Scriitorii din antiquitate, în unanimitate laudă curajul daco-geţilor,

www.dacoromanica.ro

dorința lor de a muri pe câmpul de luptă și mândria lor neîmblânzită. Impăratul Iulian Apostatul, afirmă că Traian —vorbind despre războaiele lui cu dacii— a spus: «Eu am subjugat chiar și pe daci, cea mai războinică națiune din câte există, nu numai din cauza forței corpului lor, ci și din aceia a învățăturilor lui Zamolxiis, care este atât de venerat printre ei. Acesta a implântant în suflete lor ideia că ei nu sunt destinați morții și că nu fac altceva de cât să schimbe de locuință; iată pentru ce ei merg la moarte mai veseli de cât în nu importă ce altă călătorie».

Indată după cucerirea Daciei, Traian a procedat la colonizarea ei. In afară de două legiuni —a 5-a macedoneană și a 13-a gemina— cari au fost lăsate pentru apărarea provinciei și câteva corpuri auxiliare venite ulterior, Traian a mai trimis populație romanizată, din alte provincii mai vechi și chiar italici. Spre deosebire de alte provincii în cari Roma se mulțumise să trimită și să organizeze câteva colonii, lăsând apoi timpului și influenți civilizației romane de a romaniza populația locală, aici în Dacia, de la început numărul coloniștilor a fost mare. Trei motive întemeiate au hotărât pe Traian să trateze Dacia altfel și anume:

— Pământul Daciei era excepțional de bogat și fertil. Aici se putea face o intensă cultură a grâului, meiului și a altor produse agricole, de cari Roma avea nevoie atât pentru populația ei, cât și pentru ca să-și organizeze rezerve pentru legiuni, în necontenite războaie cu vecinii. La acestea, se mai adăogau alte bogății naturale, ca mierea de albine și nenumăratele turme de oi și cirezi de bovine. In fine subsolul Daciei purta aur, fier, aramă și sare. Atâtea bogății, despre cari romanii aveau perfectă cunoștintă atrăgeau negustori, oameni de afaceri, patricieni și plebei pentru o viață mai bună și trebuiau pe de o parte să fie exploatate, iar pe de alta să fie apărate. Dacia urma să fie transformată într'o provincie de intensă activitate, ceia ce impunea o populație numeroasă și o puternică organizație, atât militară cât și administrativă.

— Rezistența înverșunată a dacilor în timpul războaielor, au dat romanilor o dovadă de opoziția acestui popor și pe timpul colonizării, dacă nu se vor lua măsuri excepționale; trebuia deci de la început o puternică colonizare, pentru ca populația dacă să nu se mai gândească la eventuale revolte, cu speranța că-și va recăpăta independența.

— In al treilea rând, dar tot atât de important ca și celelalte două motive, se impunea să se ia în considerare distanța mare a Daciei față de Roma. Pentru imperiul roman, frontiera naturală spre nord-est era Dunărea și Marea Neagră. In primul lui războiu dacic, Traian nu intenționase să cucerească Dacia, ci numai să reducă din puterea lui Decebal și să-l oblige să respecte frontierele imperiului. De aceia, când Decebal a cerut pace, Traian i-a acordat-o în condițiuni destul de grele, dar nu imposibile de acceptat. De abia când a constatat că Decebal nu se liniș-

www.dacoromanica.ro

teşte şi constitue un pericol real pentru Roma, s'a hotărât să facă din Dacia o provincie romană de frontieră. Pentru a înlătura neajunsul depărtării de Roma a socotit că Dacia trebue să fie romanizată mai repede şi cu mijloace mai puternice. Apreciind că pentru apărarea întregei Dacii —adică teritoriul dintre Dunăre, Tisa, Nistru şi Carpaţii nordici— îi trebuiau prea multe forţe deplasate atât de departe, a înglobat în provincia romană numai regiunea care astăzi cuprinde Banatul, Oltenia, Transilvania şi Maramures, adică şi-a ales frontieră spre răsărit, Carpaţii şi valea Oltului, care era mai uşor de apărat.

Astfel Moldova şi Muntenia au rămas în afara frontierelor imperiului. Dacii cari locuiau aceste provincii erau liberi. Totuşi —după urmele cari s'au găsit, unele sunt şi astăzi vizibile— exista şi aici un foarte serios control roman. Astfel în Moldova de sud şi Basarabia până pe Nistru la Cetatea Albă se observă traseul unui şanţ, care a fost săpat în timpul impăratului Adrian, Urmaşul lui Traian. Acest şanţ marchează o limită militară. Pentru apărarea lui în contra barbarilor, legiunea a 5-a macedonica a fost mutată la Troesmis, în nordul Dobrogei. După traseul lui se deduce că intenţia înpăratului Adrian a fost să apere pe această linie toată regiunea de la nord de Dunăre, adică Muntenia şi Dobrogea. Chiar Traian a construit un castru la Barboşi pe Siret, în apropiere de vărsarea acestui râu în Dunăre. Aici se găseau trupe auxiliare şi un detaşament din «Classis Flavia Moesica» flotă care făcea poliţia pe acest râu. Aşa dar împăraţii Romei —chiar dacă n'au colonizat Muntenia şi Dobrogea— totuşi le-au ocupat cu trupe ca să-şi asigure circulaţia pe Dunăre, stăpânirea porturilor de pe coasta mării Negre şi marele grânar al câmpiei Bărăganului, cunoscut în istorie ca producător de grâu încă de pe timpul împăratului Alexandru-cel-Mare. Dacii din Moldova şi Muntenia erau supuşi clientelari ai Romei, după cum erau clientelari şi sarmaţii cari locuiau în Ukrania de astăzi. Relaţiile intense comerciale, aşezările de romani, veniţi în căutarea unei vieţi mai îmbelşugate de cât în Italia săracă, şi prezenţa soldaţilor romani, cari după terminarea serviciului militar în legiuni sau ca auxiliari deveneau veterani împropietăriţi şi căsătoriţi cu femei localnice, au adus şi aici o romanizare, mai înceată dar tot atât de sigură ca şi în alte părţi ale imperiului. A fi cetăţean roman era o cinste şi o siguranţă: şi cu timpul localnicii căutau să devină cetăţeni romani, învăţând limba latină şi luând obiceiurile şi credinţele romane. De altfel, după ce stăpânirea romană s'a întărit în Dacia, dacii liberi, cari mulţi ani au tulburat frontierele Daciei romanizate, s'au liniştit. Pe de o parte îi atrăgea viaţa prosperă a dacilor din «Dacia Felix», iar pe de altă parte incursiunile tot mai numeroase ale barbarilor din, nord şi răsărit îi obliga să se apere în contra acestora. «Nu numai Transilvania, Banatul şi Oltenia, dar şi Muntenia şi Moldova au primit încetul cu încetul, prin legăturile de rasă şi de interese cu Dacia romană de o parte, cu

www.dacoromanica.ro

Moesia getică de altă parte, forma romană a vieţii, cu atât mai mult cu cât aceasta era o viaţă, ruralĕ şi cu cât prin mijloacele si metodele ei era cu mult superioară vieţii agricole a dacilor liberi».

După moartea lui Traian, barbarii vecini —sarmaţii şi roxolanii— au început să facă incursiuni în Dacia romană. Timp de 120 de ani invaziile lor au fost respinse. Incepând însă cu anul 238 p. Ch. au apărut goţii, popor germanic, cari au coborât de la Marea Baltică la Marea Neagră, aşezându-se la vest de Nipru pe coasta acestei mări. Ei făceau mai ales expediţii maritime lovind toate porturile şi oraşele de pe coasta Marii Negre şi în Mediterana de Est, după care pătrundeau fie în Grecia, fie în Balcani. Devenind din ce in ce mai greu de apărat frontierele atât de îndepărtate ale Daciei, împăratul Gallien (260-268) a retras o parte din trupele aflate în această provincie, ca să aibă mai multe trupe la sud de Dunăre.

In sfârsit impăratul Aurelian a părăsit oficial Dacia în anul 270, retrăgând armata şi funcţionarii; cu aceştia s'au retras şi oamenii de afaceri şi acea populaţie bogată, care s'a aşezat în alte părţi ale imperiului, la mai multă siguranţă. Prin această plecare, oraşele şi-au micşorat populaţia şi activitatea, dar ţărănimea a rămas. «Tăranii, după 150 de ani de la cucerire erau foarte numeroşi. In timpul răsboaielor imperiului cu dacii liberi din nord, mulţi din aceştia fuseseră colonizaţi alături de veteranii romani, ca pe vremea lui Aelius şi Silvanus Aelianus în Moesia. Alţi daci din văile singuratice ale munţilor provinciei se împăcaseră de asemenea cu dominaţia romană; dar baza populaţiei rurale a Daciei la 270 rămâne tot aceia datĕ de către cele 150 de serii de veterani romani, cari se aşezaseră pe pământul dac». Tot referitor la situaţia populaţiei din Dacia după retragerea armatei şi autorităţilor romane, prof. Xenopol scrie: «Rezultatul stăpâniri romanilor în Dacia a fost dintre cele mai importante. Cu toate că această stăpânire á durat mai puţin, de cât în alte provincii ale imperiului, efectele sale au fost mai profund simţite de cât ori unde aiurea, având în vedere că nici într'o altă parte elementul roman nu se precipitase într'o masă aşa de compactă pe o bucată de ţară şi că pentru nici una din celelalte provincii nu se luaseră măsuri de colonizare aşa de puternice. Iată pentru ce, cei 164 de ani de stăpânire romană au fost suficienţi pentru a şterge complet din spiritul populaţiei indigene limba naţională în aşa fel, că astăzi de-abia se mai pot găsi câteva urme».

Mai citez pe istoricul francez Alfred Rambeau, cari în prefaţa la «Istoria românilor» a lui Xenopol scrie: «Românii sunt latini, cel puţin în aceiaşi măsură ca noi înşine. Origina lor este dublă ca şi a noastră. După cum noi suntem celţi şi romani, aşa ei sunt daci şi romani... Pentru poporul român, ca şi pentru poporul francez, este o viguroasă rădăcină barbară pe care s'a altoit colonizarea şi civilizaţia latină, dar după cum noi

www.dacoromanica.ro

nu putem reconstitui limba pe care a vorbit-o Vercingetorix, nu s'a ruşit a se reconstitui nici aceia pe care a vorbit-o Decebal».

După plecarea armatei romane din Dacia, această provincie a fost prădată de sarmaţi şi goţi. Aceştia din urmă şi-au întins stăpânirea în Moldova, Transilvania, şi partea de vest a Munteniei, unde fiind în contact cu populaţia daco-romană a suferit influenţa acesteia. Aşa se explică că goţii care au ajuns în Spania au adus cu ei mitul lui Zamolxis şi nume dacice ca Decebal, Deceneu şi Boerebista. Pe le anul 375, goţii au fost isgoniţi de huni, cari au intrat în Panonia prin Carpaţii Moldovei şi prin Transilvania obligând populaţia locală să-şi caute adăpost în munţi. Când hunii au părăsit Panonia pe la anul 450 ducându-se spre vest, au venit gepizii, o ramură a goţilor, cari la început s'au aşezat la nord de Dunăre către delta Dunării, iar mai pe urmă s'au deplasat în Banat şi Serbia.

In aceiaşi vreme, popoare de origină slavă, au invadat tot sudestul european, din Ceho-Slovacia până în Balcani. Curentul cel mai puternic al acestor triburi slave a fost la sud de Dunăre, unde au reuşit să slavizeze populaţia romanizată din acele părţi. Numai acei cari locuiau în munţi şi-au păstrat limba şi obiceiurile. Urmaşii lor sunt românii din Macedonia, numiţi aromâni. La nord de Dunăre, populaţia daco-romană a fost obligată să accepte alături de ea pe slavii noi sosiţi. Aceşti slavi —cari după unele cuvinte primite în limba română— aveau cunoştinte agricole, găsind aici un pământ foarte bun de lucrat, au rămas definitiv şi au devenit agricultori. Dintre barbarii năvălitori, fiind cei mai linistiţi daco-romanii deveniţi în parte păstori în munţi, au început să coboare în văi şi să reia lucrul pământului alături de slavi. Aşa se explică că în limba română aproape toate cuvintele referitoare la păstorit şi la animale sunt de origină latină, iar acele referitoare la agricultură sunt amestecate cu cuvinte slave. Ei au început să se organizeze câte puţin şi au făcut împreună sate şi oraşe care purtau când nume slave când romane. Fenomenul acesta s'a întâmplat, nu numai în Transilvania, dar şi în Moldova şi Muntenia. Din acest amestec, slavii mai înapoiaţi în civilizaţie şi mai puţini la număr, au fost asimilaţi dispărând în massa dacoromană, căreia i-a împrumutat un număr destul de mare de cuvinte, fără ca să aibă însă vre-o influenţă în sintaxa şi morfologia limbii vorbită de populaţia daco-romană de atunci.

Pe la anul 580, o nouă invazie barbară —avarii— popor mongolic, asemănător hunilor, trece peste Dacia şi se opreşte în câmpia Tisei. Aceştia au obligat pe daco-romani şi pe slavi să se retragă din nou în munţi. Când furia invaziei a trecut şi populaţia a putut să coboare din nou în văi, amestecul daco-romanilor cu slavii era mai complet.

In jumătatea a doua a secolului al 7-lea, un alt popor de rasă mongolică, aparţinând ramurei finice —bulgarii— după ce au stat cam 100 de ani

www.dacoromanica.ro

ANEXA I

La chronique russe de Nestor. — Nestor's russian chronicle.
(X-e siècle) (X-th century)

Cronica rusească a lui Nestor.
(din secolul al X-lea)

(Cea mai veche cronica rusească, zisă a lui Nestor «POVEST VREMENNYCH LET»)

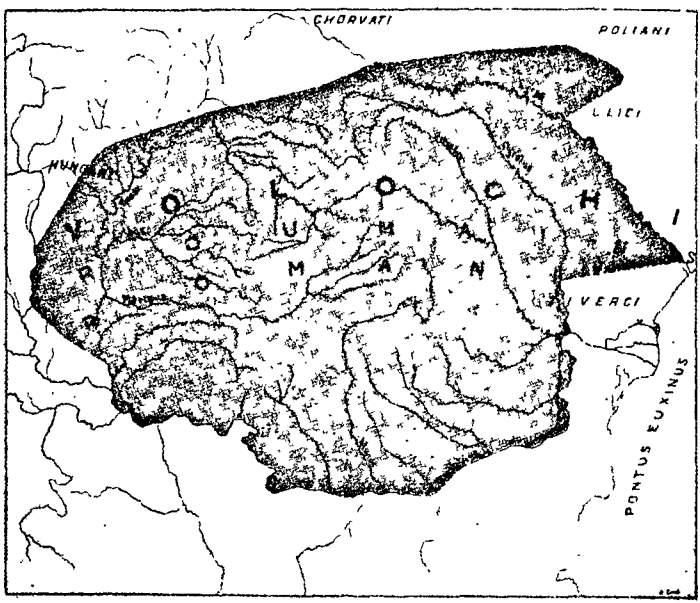

Les Roumains (Voloques) d'entre la Tisza et le Dniestr, a X-e siècle, d'après la chronique de Nestor.

The Roumanians (Voloha) between the Tisza and the Dniester in the X-th century, after Nestor's chronicle.

Românii (Volochii) dintre Tisa și Nistru, în secolul al X-lea, după cronica lui Nestor (rusească).

www.dacoromanica.ro

în sudul Basarabiei şi în Dobrogea, au coborât la sud de Dunăre ocupând regiunea balcanică locuită de slavii amestecaţi cu traco-romani. Bulgarii, războinici întreprinzători dar mai înapoiaţi ca civizaţie, au fost asimilaţi de slavii din sudul Dunării, dar şi-au păstrat numele, pe care l-au dat întregei populaţii. In incursiunile făcute la nord de Dunăre neîntâlnind nici o rezistenţă mai serioasă, au cucerit şi au ocupat milităreşte toată Dacia până în câmpia Panoniei. Istorici din sec. al 8-lea şi al 9-lea vorbesc despre o stăpânire bulgară în aceste locuri şi despre nişte ducate sau principate în Transilvania, dar nu spun dacă aceste organizaţii statale au fost înjghebate de bulgari, sau existau deja la venirea acestora. Este probabil ca această împărţire şi organizare a fost făcută chiar de localnici, cari revenind la o viaţă mai stabilă, au simţit nevoia să se organizeze. Dacă bulgarii n'ar fi găsit nici o organizaţie de stat, n'ar fi avut nici un motiv să facă ei o împărţire în principate mai mici, independente unele de altele, ci ar fi stăpânit întreg teritoriul Transilvaniei aşa cum l-au cucerit. Dacă admitem însă că au găsit o organizare statală, principate a căror putere militară era în formare, de-abia infiripate la o viaţă nouă după atâtea invazii, apare normal să le fi păstrat forma şi existenţa şi după ce le-au cucerit. Ori cum ar fi fost, când ungurii au venit în Panonia în anul 898, au găsit patru principate, aşa cum arată istoricul ungur, cunoscut sub numele de «Anonymus Belae regis notarius». Din aceste principate, trei erau spre frontiera de vest a Transilvaniei şi anume:

— In Banatul Timişoarei era principatul lui Glad.

— Mai la nord, până pe cele trei Crişuri, era principatul lui Menumorut.

Aceşti doi principi erau bulgari de origine, ceia ce dovedeşte stăpânirea bulgară militară. Armatele lor însă erau compuse din bulgari şi veniţi din sudul Dunării ca trupe de ocupaţie, precum şi din valahi. Aceştia erau localnicii, populaţia provenită din amastecul daco-romanilor cu slavii a căror asimilare era acum completă.

— Al treilea principat era al lui Gelu, în nord-vestul Transilvaniei. Anonimus spune că acest principat era locuit de valahi.

— In fine al patrulea principat, tot vasal bulgarilor, era acela al lui Kean, aşezat in sud-estul Transilvaniei.

Principatul lui Menumorut a fost cucerit de regele ungur Arpad Principatul lui Kean a fost cucerit de regele Stefan cel Sfânt. De sigur că şi celelalte două principate au intrat în stăpânirea ungurilor tot prin lupte.

Aşa dar la venirea ungurilor în Panonia, toată regiunea de la est de la Tisa, adică —după numirile de astăzi— Banatul, Crişana, Maramureş, şi Transilvania, era locuită de valahi, în mijlocul cărora trăiau trupele principilor bulgari, compuse din bulgari şi slavi de la sud de Dunăre, şi în care au intrat şi luptători valahi. Când aceste teritorii au fost cucerite de unguri, trupele bulgaro-slave s'au retras din nou în Bulgaria. Aceasta

www.dacoromanica.ro

rezultă din faptul că în documentele ungureşti scrise după ce ungurii şi-au întins autoritatea lor militară până în Carpaţii Moldovei şi Munteniei luând locul bulgarilor, nu se mai vorbeşte de cât de valahi; bulgarii şi slavii nu mai existau. Teritoriul dintre Nistru, Tisa şi Dunăre era locuit de români (volochi), în sec. 10 (Anexa I texto).

Cucerirea Transilvaniei şi a celorlalte regiuni s'a făcut foarte încet, în tot lungul secolului al 10-lea, de la regele Arpad până la Ştefan cel Sfânt. Această cucerire n'a fost definitivă şi totală. Incă până în secolul al 14-lea au existat principi români, cari îşi conduceau principatele lor, fiind autonomi faţă de regatul ungar. Astfel avem la 1290 pe principele Radu Negru al Făgăraşului (principat în sudul Transilvaniei) şi Bodgan principe al Maramureşului la 1349. Transilvania cu Maremuseşul şi Banatul şi-au păstrat autonomia politică faţă de regatul ungar până în secolul al 19-lea, când au fost încorporate Ungariei, în urma pactului dualist Austro-ungar din 1867, fără ca populaţia să fi fost întrebată şi fără să-şi fi dat asentimentul.

Prezenţa în massă a românilor în provinciile cucerite de unguri la est de Tisa, apare din mai multe documente ungureşti, cu începere din secolul al 13-lea, ceia ce înseamnă că până în acest secol stăpânirea ungară era numai nominală, autoritatea fliind exercitată de principi români şi controlaţi de reprezentanţii regelui ungur. Principii români erau obligaţi să ajute pe regii Ungariei cu trupe luptătoare în răsboaile lor, adică politica lor externă era aceia a regilor unguri, dar nu exista încă nici o populaţie ungară în aceste ţinuturi. Intre românii din Transilvania şi cei din Moldova şi Muntenia erau raporturi de prietenie şi treceau necontenit Carpaţii dintr'o parte în cealaltă. Regii Ungariei însă nu vedeau cu ochi buni aceste raporturi, pentru că ei vroiau să lege cât mai mult aceste provincii de regatul lor; şi atunci, ca să-şi asigure o stăpânire mai deplină, neavând populaţie ungurească suficientă, s'au folosit de populaţii străine pe cari le-au aşezat între români. Aceste colonizări au fost făcute în special în lungul frontierelor Transilvaniei cu Moldova şi Muntenia şi anume în zonele de trecere a Carpaţilor. Astfel la Sibiu, Braşov şi Bistriţa, au colonizat saşi în secolele 12 şi 13; iar la trecerea de pe valea Trotuşului au adus secui, populaţie de origine ungară, vorbind aceiaşi limbă ca şi ungurii. In fine alţi saşi au fost instalaţi pe văile Mureş şi Târnave, chiar în inima Transilvaniei.

In secolele următoare, sub influenţa dominaţiei ungare care devenea din ce în ce mai autoritară, o parte din nobilimea română şi-a schimbat naţionalitatea trecând de partea ungurilor; alţii s'au revoltat şi nemaiputând suporta amestecul unguresc în treburile principatelor lor, au trecut la sud şi est de Carpaţi. Cei cari au rămas însă mai departe români pe pământul Transilvaniei —adică marea majoritate— şi-au pierdut înce-

www.dacoromanica.ro

tul cu încetul averile, fiind necontenit nedreptăţiţi şi urmăriţi de unguri, şi au intrat în rândurile ţărănimei române.

Cu toate colonizările făcute, marea massă a populaţiei aparţinea poporului român. *Această clasă ţărănească legată de pământul ei, a prelungit existenţa elementului daco-roman de-alungul celor şase secole de invazii barbare —şi tot acest ţăran, purtând acum numele de valah sau de român— a păstrat caracterul românesc al Transilvaniei în tot lungul stăpânirii ungare.*

Pentru a evita pericolul care rezulta din această superioritate numerică, ungurii au exclus pe români din viaţa politică a Transilvaniei pe la sfârşitul secolului al 14-lea. Această poziţie de inferioritate în care era silit să trăiască poporul român, a fost decretată oficial în anul 1438, când s'a încheiat un pact între unguri, saşi şi secui prin care aceştia se recunoaşteau singuri, «naţiuni privilegiate» cu drepturi la conducerea administrativă, politică şi militară a Transilvaniei, cu excluderea naţiunii române, care era indiscutabil cea mai numeroasă. Aşa dar încă din secolele 14-15, ungurii constatând că nu pot stăpâni Transilvania altfel, au trecut la măsuri draconice în contra românilor. Evident că dacă românii ar fi fost numai o modestă minoritate între celelalte naţiuni, ungurii n'ar fi avut nici un interes să se alieze cu saşii şi cu secuii, şi să se declare «naţiuni privilegiate»; dar cum toate aceste trei naţiuni erau minoritare numeric, ungurii au luat această decizie —unică în lume— să decreteze naţiuni privilegiate naţiunile minoritare, pentru ca să poată exploata şi stăpâni mai uşor naţiunea majoritară, care era reprezentată prin români. De aici înainte situaţia acestora s'a înrăutăţit tot mai mult, fiind transformaţi în «iobagi» adică oameni legaţi de pământ, fără nici un drept. Insă şi după această măsură, românii au continuat să rămână din punct de vedere numeric populaţia majoritară a Transilvaniei. Astfel găsim în anul 1848, în regiunile colonizate cu saşi în Transilvania un număr de 197.048 români, faţă de 167.147 saşi; iar în regiunile unde nu se făcuseră colonizări, după o statistică austriacă din prima jumătate a socolului al 19-lea, existau 518.369 români, 173.261 unguri şi 49.549 saşi. In fine după un recensământ general făcut de unguri la 1910, în care s'a luat în considerare numai limba vorbită şi nu şi calitatea etnică, s'a constatat în Transilvania, Banat, Crişana, şi Maramureş, adică în ţinuturile românesti:

Români	2.827.923
Unguri	1.662.949
Germani	564.471
Alte naţionalităţi	201.906
Total	5.257.249

De oare ce la întocmirea acestui recensământ limba ebraică n'a fost socotită ca limbă vorbită, cei 181.531 de locuitori cari au declarat ca sunt

www.dacoromanica.ro

de religie mozaică şi locuiau în aceste teritorii, au fost împărţiţi între germani şi unguri, după limba practică pe care o vorbeau.

Din acest recensământ rezultă că toate colonizările făcute de unguri de-alungul celor opt secole de dominaţie, şi cu toate presiunile exercitate asupra românilor, aceştia aveau totuşi majoritatea absolută de 53.8% din totalul populaţiei, iar faţă de unguri se găseau într'o proporţie de 62.9%.

Românii din Transilvania au protestat de mai multe ori în contra regimului de apăsare la care erau supuşi Astfel:

— La 1730, episcopul român Inochentie Micu, figura cea mai proeminentă românească în acel timp, a cerut împăratului de la Viena —de a cărui autoritate supremă depindea politic Transilvania— recunoaşterea poporului român ca a patra naţiune în sistemul constituţional transilvan, pentru că românii contribuiau la sarcinele statului ca şi celelalte naţiuni. Cererea românilor a fost trimisă de împărat dietei Transilvaniei. Aceasta, fiind compusă din reprezentanţi unguri, saşi şi secui s'a opus.

— La 1784, a avut loc revoluţia românilor sub conducerea ţăranilor Horia, Cloşca şi Crişan, terminându-se cu înfrângerea acestora şi executarea lor.

— Sub impulsul mişcărilor naţionale din Europa, românii din Transilvania adunaţi pe câmpia Libertăţii de la Blaj la 15 Mai 1848, revendică din nou libertatea naţională şi politică, cu reprezantarea lor în dieta ţării, în administraţie şi justiţie. Ungurii refuzând să discute asupra cererilor românilor, aceştia s'au revoltat din nou sub conducerea lui Avram Iancu. Impăratul Austro-Ungariei a făcut unele promisiuni în favoarea românilor, dar nu le-a putut pune în aplicare din cauza opunerii ungurilor.

— La 1867, Ungaria decretează unirea Transilvaniei cu ea, fără ca populaţia din această provincie să fi fost întrebată. Această unire forţată a fost urmată de legi foarte severe pentru desfinţarea poporului român şi ungurizarea lui prin interzicerea limbii române, în şcoli, administraţie, justiţie, etc. şi prin persecutarea întreprinderilor şi instituţiilor financiare şi economice româneşti.

— Românii au reacţionat la 1892 prezentând împăratului un memorandum în care se expuneau nedreptăţile şi persecuţiile ungureşti şi cereau să li se facă dreptate. Guvernul ungar de la Buda-Pesta s'a opus să se dea vre-o urmare acelui memorandum, a dat în judecată pe semnatarii lui şi i-a condamnat, iar persecuţiile şi asupririle au continuat până la începerea războiului din 1914.

In ce priveşte celelalte două principate române —Moldova şi Muntenia— desvoltarea istoriei lor la începutul formării poporului român, a fost deosebită.

Incepând cu secolul al 5-lea, barbari de origină slavă s'au aşezat in

www.dacoromanica.ro

regiunea dintre Nistru şi Siret şi în câmpia Dunării, unde populaţia daco-romană era mai rară. Din cauza invaziilor barbare precedente — sarmaţii, goţii şi gepizii— localnicii se retrăseseră în mare parte în regiu- ... împădurită şi muntoasă a bastionului carpatic. Invazia avarilor de la sfârşitul secolului al 6-lea, i-a împins şi pe slavi spre munţi peste daco-romani. Când apele s'au liniştit locuitorii munţilor şi ai pădurilor, atât slavi cât şi daco-romani, au coborât spre şesuri, de-alungul văilor. Cum peste această populaţie, n'a mai fost nici o invazie după avari până'n secolul al 10-lea, daco-romanii au avut timp să asimileze pe slavi, urmând acelaş proces de contopire a acestora ca şi în Transilvania. Pe la jumătatea secolului al 10-lea, au năvălit pecenegii, popor de rasă mongolică. Aceştia s'au aşezat în Ukrania, Moldova, şi Muntenia, de unde făceau numeroase incursiuni în imperiul bizantin. Imparătul Isaac de la Constantinopol, i-a distrus într'o bătălie şi i-a desfiinţat.

După o jumătate de secol au venit cumanii, de aceiaşi rasă şi aproape aceiaşi limbă ca şi pecenegii şi s'au aşezat în Moldova şi Muntenia formând mai multe regate. Acest popor nu era nici atât de crud şi nici atât de sălbatec ca hunii şi avarii. Ei au lăsat câteva numiri geografice în Moldova şi Muntenia derivate din numele lor. Stăpânirea cumană a luat sfârşit în anul 1241, când năvălind tătarii, le-au desfiinţat regatele. Tătarii erau foarte cruzi, pustiind peste tot pe unde treceau. Ei au rămas numai trei ani, după care s'au retras în Crimeia şi pe Volga.

In ultimele secole, alături de pecenegi şi cumani —sau poate chiar înainte de venirea acestora— daco-romanii şi slavii se contopiseră total şi formaseră o singură naţiune cu aceleaşi caracteristice ca şi în Transilvania şi vorbind aceiaşi limbă; ei se numeau români moldoveni (în Moldova) şi români valahi (în Muntenia). Cu timpul şi-au organizat câteva principate în Moldova şi Muntenia, din care două sunt menţionate într'un document al regelui Bela al Ungariei, din anul 1247, situate în Oltenia şi în nord-vestul Munteniei. Alte documente vorbesc despre un principat al Bârladului pe la anul 1134, care se întindea între Siret şi Nistru, cuprinzând partea de sud a Moldovei şi Basarabiei; iar un principat al boholovenilor (moldovenilor) în nordul Moldovei şi al Basarabiei este citat de regele Andrei al 2-lea al Ungariei la anul 1231.

Aceasta înseamnă că o organizaţie politică autohtonă exista peste tot teritoriul locuit de foştii daco-romani şi care acum dăduseră naştere unui singur popor, numit poporul român. Documentele vremii menţionează însă numai acele principate, cari au fost făcute cunoscut într'un fel oarecare fie de regii Ungariei, fie de împăraţii de la Constantinopol.

După invazia tătarilor —care a fost şi ultima invazie— şi care a zguguit adânc aceste începuturi de organizare politică, populaţia romană, din Moldovă şi Muntenia a trecut la o organizare mai temeinică a ţărilor lor. Imprejurările i-au ajutat prin intervenţia unor principi din Transil-

www.dacoromanica.ro

vania, cari revoltaţi în contra stăpânirii ungare, au trecut Carpaţii la est şi la sud.

Astfel în 1290, Radu Negru care stăpânea în Făgăraş, o provincie în sudul Transilvaniei, între Sibiu şi Braşov, pleacă cu toată oastea, şi coboară pe versantul de sud al Carpaţilor la Câmpulung, de unde îşi întinde stăpânirea spre sud şi est până în Dunăre. Prin urmaşii lui, această stăpânire a fost consolidată, ajungând sub Mircea cel Mare (1386-1418) până la Marea Neagră între delta Dunării şi Balcic.

In Moldova evenimentele s'au petrecut altfel. La sfârşitul sec. al 13-lea, principele român Dragoş a înfiinţat un principat în nordul Moldovei, supus coroanei ungare. După Dragoş au mai domnit tot ca supuşi Ungariei, fiul şi nepotul lui. In 1349, domnitorul român din Maramureş, principele Bogdan, revoltat în contra stăpânirii ungare, îşi părăseşte ţara, intră în Moldova, îl bate şi-l alungă pe Balc nepotul lui Dragoş şi ocupă tronul acestuia. Bogdan şi-a întins stăpânirea pe o mare parte din Moldova spre sud şi est, iar urmaşii lui au stăpânit-o în întregime. Astfel în anul 1400 când s'a urcat pe tron Alexandru cel Bun, Moldova se întindea în hotarele ei naturale până la Nistru şi Marea Neagră, având o populaţie curat românească. Aceste întinderi de stăpânire a principilor români atât în Moldova cât şi în Muntenia, s'au făcut cu uşurinţă şi fără lupte, pentru că peste tot în cele două ţări se găsea aceiaşi populaţie românească, care vorbea aceiaşi limbă.

Din expunerea de mai sus rezultă următoarele concluzii:

— Poporul român la originele lui cele mai îndepartate este trac, de rasă ariana-iranică, având ca strămoşi pe daci, cari înainte de marile războaie cu romanii au fost uniţi într'un mare regat de cei doi mari regi daci, Boerebista şi Decebal. Prin victoria totală a lui Traian asupra acestuia din urmă, s'a altoit în trunchiul dac ramura viguroasă romană, tot atât de puternică ca şi aceia a locuitorilor Daciei, dar impunătoare prin spiritul ei de organizare şi o civilizaţie mai înaintată. După circa 400 de ani, poporul daco-roman primeşte alături de el triburile slave, venite şi stabilite în Dacia, cu cari s'au amestecat tot mai mult, până la totala lor asimilare. Din acest amestec s'a născut, poporul român, aşezat exact peste vechea Dacie şi având o unitate de limbă pe toată întinderea teritoriului românesc, în toate provinciile române, neatinsă de nici unul din popoarele europene occidentale. Caracterul predominant linguistic al acestei limbi este latin. *Deci nu slavii sunt la rădăcina poporului român, ci Dacii şi romanii. Slavii au venit mult mai târziu, şi influenţa lor în formarea poporului român a fost mult inferioară influenţei dacice şi romane.*

— Acest popor n'a părăsit nici odată pământul Daciei. Când legiunile lui Aurelian s'au retras la anul 270 la sud de Dunăre, marea massă a agricultorilor daco-romani a rămas pe loc şi a continuat să lucreze pământul lor, până când barbarii năvălitori i-au obligat să se ascundă în păduri şi

www.dacoromanica.ro

munţi. Alfred Rambeau aduce două exemple similare din istoria Franţei. «Când Galia în secolul al 5-lea a trebuit să fie evacuată de trupele romane, galo-romanii n'au rămas acolo? Când mai târziu Franţa a trebuit să evacueze Canada şi Luisiana, au urmat coloniştii noştri pe soldaţii lui Ludovic al 15-lea în retragere?» Documentele istorice din vremea aceia şi menţionate aici dovedesc cu prisosinţă că populaţia dacoromană a fost tot timpul prezentă în Dacia, şi a preferat să trăiscă în condiţii foarte grele în munţi, de cât să plece în altă parte. De altfel aceasta este o lege a naturii omeneşti. Ţăranul rămâne pe loc la pământul lui, ori câte primejdii l-ar ameninţa. *Aşa dar teoria acelora cari susţin că la venirea ungurilor în Panonia. Transilvania era golită de populaţie daco-romană, pentru a justifica pretenţiile Ungariei asupra acestei provincii, nu are nici o bază reală, etnică, şi nu poate fi susţinută de cât în contra evidenţei.*

— *Pretenţia Rusiei asupra teritoriului cuprins între Prut şi Nistru, cunoscut sub numele de Basarabia, asupra Bucovinei de nord şi a regiunii Herţa, este cu desăvârşie absurdă şi total nejusatiifcată.* La anul 1400, când Moldova îşi avea bine fixat hotarul ei politic şi etnic la est, pe Nistru, hotar care corespundea şi cu limita etnică a românilor moldoveni, Rusia nu exista decât sub forma unui principat în jurul Moscovei. De abia după 400 de ani de răsboaie şi cuceriri continui, Rusia a ajuns cu frontiera ei pe Nistru în contact direct cu principatul Moldovei. (Anexa n.° II texto) *Această pretenţie a ruşilor de a stăpâni provincii cari aparţin Românei, a fost cauza esenţială a răsboiului dintre România şi Rusia în anii 1941-1944.*

www.dacoromanica.ro

ANEXA II

www.dacoromanica.ro

CAUZELE RASBOIULUI ROMANO-RUS DIN 1941-1944

CAUZELE INDEPĂRTATE

Principatul Moldovei, locuit de o populaţie omogenă românească, se întindea în anul 1400 între Carpaţii răsăriteni (la vest), şi râul Nistru (la nord şi est); la sud îşi avea frontiera pe Marea Neagră şi Dunărea la est de Galaţi. Pe vremea aceia exista principatul Moscovia în jurul oraşului Moscova; numele de Rusia s'a dat mult mai târziu acestui principat, când după cuceriri în dauna vecinilor a devenit un stat centralizat rusesc. După istoricul rus V.O. Kliucevski, Moscovia a purtat 40 de ani de răsboaie împotriva Lituaniei şi Poloniei între anii 1492-1582, adică în decurs de 90 de ani.

Principatul Moldovei a intrat în anul 1513 sub suzeranitatea sultanului de la Constantinipol, plătind acestiua un tribut anual, cu obligaţia de a-l ajuta în răsboaie. Sultanul nu avea dreptul să se amestece în treburile interne ale principatului şi era dator să-l apere în contra ori cărui inamic din afară.

1) In urma unui răsboi cu Turcia între anii 1789-1792 Rusia ieşind victorioasă, a luat de la Turcia tot teritoriul de la nord de Marea Neagră până'n Nistru, ajungând astfel în frontieră cu principatul Moldovei. De aici înainte obiectivul politic al Rusiei în Europa a fost să-şi ducă frontiera pe Dunăre prin cucerirea principatelor române, Moldova şi Muntenia. Cum Turcia era socotită slăbită şi fără posibilitate de a mai suporta un răsboiu, Rusia i- declarat un răsboiu în 1806 pe motivul că schimbase domnii din principatele române fără asentimentul ei, aşa cum prevedeau tratatele anterioare. Dar înainte chiar de această declaraţie de răsboi ruşii trec Nistrul prin surprindere şi ocupă Moldova şi Muntenia. Reacţiunea Turciei este înceată din cauza unor tulburări la Constantinopol, cari au provocat răsturnarea sultanului Selim şi înlocuirea lui cu Mustafa al 4-lea.

La 8 Iulie 1807 ţarul Alexandru I-u al Rusiei încheie tratatul de pace de la Tilsit cu împăratul Napoleon, prin care acesta recunoaşte stăpânirea rusească în cele două principate române. Acest tratat a fost apoi întărit prin convenţia de la Erfurt (27 Sept. 1808), precum şi prin discursul de deschidere a adunării legislative franceze de la 3 Dec 1809 prin care Napoleon confirma această recunoastere.

Asigurată astfel din partea Franţei, Rusia a început tratative cu Turcia

www.dacoromanica.ro

pentru cedarea Moldovei şi Munteniei. Contele Kutusoff, comandantul armatelor ruse din cele două principate române, a fost delegat să ducă tratativele cu delegaţia turcă. In luna Iulie 1811, contele Rumiantseff, ministrul afacerilor străine rus, a scris contelui Kutusoff în numele împăratului: «Scopul cel mai evident şi cel mai important este alipirea celor două principate la Rusia. Nici o altă achiziţie nu poate să le înlocuiască». Intenţia ruşilor era de a ne include în interiorul frontierelor lor, apare aşa dar evidentă.

Acest războiu a durat până în 1811, când —sub presiunea iminentei ofensive a lui Napoleon— ţarul a fost obligat să încheie pace cu turcii la 28 Mai 1812 la Bucureşti, mulţumindu-se cu regiunea situată între Prut şi Nistru, adică Basarabia.

In timpul când făcea parte din principatul Moldovei, Basarabia era împărţită administrativ în Moldova superioară, Moldova inferioară si Basarabia, care era numai partea de sud în regiunea lacurilor dunărene. Această fâşie de pământ purta numele de Basarabia, pentru că în prima jumatate a secolului al XIV-lea fusese sub stăpânirea dinastiei «Basarab», familie domnitoare în Muntenia, deci tot românească. După 1812 ruşii —pentru a evita denumirea de Moldova, care reamintea apartenenţa ei la principatul Moldovei— au atribuit întregului teritoriu dintre Prut şi Nistru numele de «Basarabia».

In timpul celor cinci ani de războiu, armatele ruseşti din cele două principate române au jefuit pŏpulaţia în chipul cel mai odios. Francezul Mériage scria într'un raport: «Armata rusă a devastat Valachia (Muntenia) în asa fel încât aceasta nu mai prezenta la începutul anului 1809 de cât aspectul unui deşert. Jaful, brigandajul, abuzurile, grelele impozite impuse de generalii ruşi au condus aceste ţări la extrema limită a mizeriei».

Tot aşa P.V. Tchitchagoff scrie la 27 Septembrie 1813 contelui Worontzoff relativ la epoca care precedase încheirea păcii: «Impăratul (ţarul) mia arătat în acelaş timp un lung memoriu conţinând detaliile abuzurilor, vexaţiunilor şi a plângerilor nenorocitilor moldoveni. Eu nu pot să sufăr mai mult timp astfel de orori, a spus Majestatea Sa». Aceştia erau ruşii cari pretindeau să vină să elibereze pe români de sub dominaţia turcă.

De altfel Turcia nu avea nici un drept să cedeze Rusiei teritoriul Basarabiei. Acest teritoriu nu făcea parte din imperiul turcesc, ci din principatul Moldovei, care se găsea numai sub suzeranitatea sultanului pe baza unor vechi tratate încheiate între principii Moldovei şi sultanii turci. Moldova şi Muntenia nu erau în situaţia Bulgariei şi a Serbiei cari fuseseră cucerite de turci în secolul al XIV-lea, şi erau înglobate în frontierele imperiului turcesc. Ţările române intrau în sfera de influenţă turcă, dar frontiera Turciei era la Dunăre. Sultanul de la Constantinopol primea tributuri anuale şi confirma alegerea principilor

www.dacoromanica.ro

români făcută de nobilii ţării, iar mai târziu îi numea chiar direct; dar turcii nu aveau voie să se aşeze, să locuiască şi să fie proprietari în principatele române. Deci ruşii nu au dreptul să spună că atunci când au luat Basarabia, această provincie făcea parte din imperiul turcesc, pentru că ea aparţinea şi de drept şi de fapt principatului Moldovei. Karl Marx într'un manuscris despre răpirea Basarabiei scrie: «Turcia nu putea ceda aceasta (Basarabia), ea fiind numai suzerană a ţărilor române. Ea singură a mărturisit-o când presată de poloneji —la Carlowitz— să le cedeze principatele moldo-valache, a răspuns că nu-şi recunoştea dreptul de a face vre-o cedare de teritoriu, capitulaţiile nedându-i de cât un drept de suzeranitate». Incă o dovadă se mai găseşte în recensămintele făcute de ruşi după anul 1912, în cari nu se menţionează nici o urmă de populaţie turcească în Basarabia. «Turcii cedau —spune cu dreptate profesorul N. Iorga— un teritoriu care nu le apartinea şi care făcea parte dintr'o ţară faţă de care ei se angajaseră să-i respecte integralitatea». *Intre 1806 şi 1812 Rusia n'a făcut războiu Moldovei ci Turciei; şi la sfârsit n'a primit un teritoriu turcesc locuit de turci, ci un teritoriu românesc locuit de o populaţie strict românească. Nedreptatea este clară.*

2) In 1828 Rusia, profitând de faptul că Turcia fusese bătută la Navarin de flota anglo-franceză, îi declară războiu, ocupă Moldova şi Muntenia, trece Dunărea, şi ajunge la Adrianopole. Puterile occidentale, temându-se că Rusia ar putea ocupa Constantinopol, au intervenit şi s'a încheiat pacea de la Adrianopol la 14 Septembrie 1829, în care pentru ţările române se prevede că domnitorii vor fi aleşi pe viaţă şi vor continua să plătească tribut turcilor, dar nu li se vor mai cere alte contribuţii. Ruşii au obţinut dreptul de a ocupa ţările române, până când turcii vor plăti despăgubirile de războiu. Această condiţie a permis ruşilor să rămână cu trupele în aceste ţări până în 1834, în care timp au introdus «Regulamentul Organic» pentru administrarea lor. Prin acest regulament, preponderenţa Rusiei este stabilită în cele două ţări române. El a fost întocmit de contele Pavel Kiselef, care era reprezentantul ţarului Nicolae în conducerea şi reorganizarea administrativă a Moldovei şi Munteniei. Această perioadă a conducerii lui Kiselef a fost singura în care ruşii s'au purtat omeneşte cu poulaţia română.

3) Regulamentul organic, deşi punea oarecare ordine, totuşi creiase mari inegalităţi sociale, menţinând şi acordând privilegii medievale pentru arstrocraţie, şi drepturi absolute pentru Rusia în conducerea internă a principatelor. Consulul rus era atotputernic. Această stare de lucruri nu putea să fie acceptată de tineretul român care studiase in occident şi vroia să aplice principiile liberale în ţările române. Acest tineret a început agitaţii naţionaliste şi a cerut înlocuirea regulamentului organic. La Bucureşti, manuscrisul regulamentului a fost ars pe rug în faţa consulatului rus. Profitând de un conflict armat între o unitate de artile-

www.dacoromanica.ro

rie turcă şi pompierii din Bucureşti, ruşii ocupă Moldova şi Muntenia. Turcii trec şi ei în acelaş timp în Muntenia. Cele două armate străine au produs dezordini neînchipuite şi s'au purtat cu populatia în chip atât de barbar, încât au provocat protestele consulilor puterilor neutre. In cele din urmă, ruşii şi turcii s'au impăcat prin convenţia de la Balta Liman la I Mai 1849.

4) Tineretul revoluţionar român, care a încercat în 1848 să instaleze în cele două ţări române o conducere liberală şi românească, a fost obligat să se exileze în occident —şi mai ales în Franţa— unde au început o viguroasă activitate, făcând cunoscută situaţia deplorabilă din ţările lor şi cerând sprijin pentru eliberarea acestor ţări de sub stăpânirea Rusiei şi a Turciei. In acelaş timp, din cauza unor neînţelegeri cu Turcia asupra predominării de către ortodoxi a Locurilor Sfinte de la Jerusalem, Rusia ocupă din nou principatele române. După cum se vede, fiecare pretext era bun pentru ruşi ca să ocupe şi să exploateze la sânge aceste două nefericite ţări. După o ocupaţie de un an, începând războiul din Crimeia în 1853, trupele ruse au fost retrase şi transportate pe acest teatru de operaţii. Puterile occidentale, decise să nu mai permită Rusiei nici o înaintare spre sud, au intervenit în ajutorul Turciei şi au cucerit Sevastopol, în vara anului 1855. Rusia cere pace şi acceptă condiţiile aliaţilor, între cari suprimarea protectoratului rus asupra ţărilor române şi renunţarea Rusiei la pretenţia de a proteja pe creştinii din Turcia. Aceste condiţii se definitivează prin congresul de la Paris. *Prin tratatul semnat la 30 Martie 1856, se restitute Moldovei de către Rusia, sudul Basarabiei.* Prin această restituire se recunoaşte implicit dreptul Moldovei de a stăpâni toată Basarabia, care —cum am văzut mai sus— fusese răpită de ruşi în 1812. Puterile occidentale însă, vrând pe de o parte să îndepărteze Rusia de la gurile Dunării, iar pe de altă parte să n'o lovească prea rău, s'au oprit la acest compromis. De altfel aceste puteri nu se interesau atâta de drepturile Moldovei cât de interesele lor la Dunăre.

5) După ce principatele române s'au unit la 24 Ianuarie 1859 sub domnia unică a principelui Alexandru Ioan I Cuza, formând astfel statul român sub numele de România, ruşii n'au mai putut invada acest stat sub ori ce pretext al unui conflict cu turcii. De aceia, când a isbucnit războiul din 1877 intre turci şi ruşi, s'a încheiat o convenţie la 10 Aprilie 1877 între guvernele român şi rus, prin care România permitea armatelor ruse să treacă prin teritoriul ei spre sud peste Dunăre, iar Rusia îşi lua obligaţia să respecte drepturile politice ale statului român, precum şi integritatea lui teritorială. Deşi la început Rusia a refuzat alianţa oferită de prinţul Carol al României, în cursul operaţiilor de pe teritoriul Bulgariei, comandantul armatelor ruse —pus în faţa unei înfrângeri inevitabile— a fost silit să ceară telegrafic intervenţia armatei române. Această

www.dacoromanica.ro

intervenţie a salvat armata rusă de la distrugere; trupele române au cucerit Griviţa şi Plevna, iar turcii au fost învinşi.

In timpul discuţiilor pentru pace între cei doi aliaţi, ruşii au pretins să reia de la români regiunea de sud a Basarabiei. Delegaţia română s'a opus la această absurdă pretenţie şi a atras atenţia delegaţiei ruse că prin convenţia din Aprilie 1877, Rusia îşi luase angajamentul să respecte inviolabilitatea teritoriului român. Răspunsul rus a fost că: *«Inviolabilitatea era garantă numai de partea inamicului, adică de partea turcilor şi nu şi de partea aliatului»*. Românii necedând nici la acest bizar argument, prinţul Gortchakoff delegatul rus «a făcut aluzie la dezarmarea eventuală a armatei române. La aceasta prinţul Carol al României a răspuns că armata română putea să fie zdrobită, dar nu se va lăsa nici odată să fie dezarmată».

La 3 Mai 1878 se încheie pacea de la San Stefano, unde:

— România, care până la acea dată fusese sub suzeranitate turcă, devine independentă şi.

— Rusia anexează din nou Basarabia de sud, care prin convenţia de la Paris (28.2.16.4.1856) fusese retrocedată Moldovei.

Puterile europene n'au recnoscut acest tratat, din cauza condiţiilor lui generale prin cari Turcia era mult slăbită, în timp ce Rusia îşi asigura influenţa până la marea Egee. De aceia la 13 Iunie 1878 s'a întrunit congresul de la Berlin sub preşidenţia cancelarului german prinţul Bismark «pentru a regla chestiunea orientului într'o ideie de ordine europeană şi conform prevederilor tratatului de la Paris». Delegaţia română (M. Cogălniceanu şi I. Bratianu) şi-a expus punctul de vedere la 1 Iulie, opunându-se cu toată tăria la atribuirea Basarabiei de sud imperiului rusesc, reamintind că acest teritoriu aparţinuse Moldovei până la 1812, când a fost luat de Rusia ca o cucerire de răsboiu şi că la 1856 fusese redat Moldovei prin convenţia de la Paris. Până la urmă (13 Iulie 1878) congresul de la Berlin sub preşidenţia cancelarului german prinţul Bismark leagă de două condiţii:

— România să retrocedeze Rusiei, Basarabia meridională (art. 45) şi.

— Să-şi schimbe constituţia în sensul ca-să admită egalitare în faţa legilor şi drepturi politice tuturor locuitorilor, fără deosebire de religie, precum şi străinilor (art. 44).

In plus prin articolul 46, România primeşte teritoriul Dobrogei cu delta Dunării şi insula Şerpilor.

Astfel, cu toate că drepturile României asupra Basarabiei meridionale erau incontestabile, marile puteri europene au dat acest teritoriu Rusiei. Argumentul cel mai important al prinţului Gortchakoff delegatul rus a fost că Basarabia de sud a fost dată în 1856 numai Moldovei, iar prin unirea celor două principate s'a creiat o situaţie nouă. Delegatul englez s'a opus pretenţiilor ruse, reamintind că acest teritoriu a fost atri-

www.dacoromanica.ro

buit Moldovei în 1856, pentru ca să se asigure în condiţii mai bune navigaţia pe Dunăre. Pe Anglia o interesa libera circulaţie pe Dunăre. Bismarck însă a susţinut teza rusă declarând că: «Opera congresului ar fi incompletă dacă ar exista o dispoziţie de care ar fi legată pentru viitor o amintire penibilă pentru naţiunea rusă, în timp ce interesele României par să nu fie contrarii schimbului propus». *Iată aşa cum încă pe atunci, pentru satisfacerea intereselor, oameni mari politici europeni se gândeau să nu atingă sensibilitatea rusească, chiar cu riscul de a face o flagrantă nedreptate unui popor mai mic.*

Astfel Rusia, călcând orice principiu de justiţie internaţională, şi uitând convenţia semnată un an mai înainte prin care asigura că nu se va atinge de teritoriul României, îşi continuă drumul ei spre Balcani şi Mediteranã.

6) In primul răsboi mondial, Romania a intrat la 15 August 1916, ca aliată a Rusiei şi a puterilor occidentale. Aceasta, n'a impiedecat guvernul rus să ducă tratative secrete cu Germania şi Austro-Ungaria —cu cari era în răsboi— pentru împărţirea României. Negocierele au fost duse de Sasonov din partea Rusiei şi de von Yagov din partea puterilor centrale. Rusia ar fi luat Moldova, şi imperiul Austro-Ungar, Muntenia şi Oltenia. Dobrogea ar fi fost un condominium. Revoluţia rusă de la 1917 şi prăbuşirea puterii germane, au împiedecat realizarea acestui proiect. In schimb România a cunoscut armata rusă în stare de revoltă şi în debandadă, dedându-se la jafuri şi încercând să răstoarne pe Regele Ferdinand al României. Aceste armate anarhizate au fost isgonite peste frontieră de trupele române. Totuşi, dacă Rusia n'a mai putut jefui nimic din teritoriul românesc, a refuzat să înapoieze tezaurul băncii naţionale depus în Rusia la banca de stat rusă, pentru a fi salvat de invazia germană.

Din această foarte scurtă expunere, se constată pe de o parte permanenta tendinţă a Rusiei de a pune stăpânire pe teritoriul României, iar pe de altă parte, brutalitatea şi pofta neobosită de exploatare şi jufuire de care au dat dovadă armatele ruse, în imprejurările politico-militare expuse mai sus.

Odată cu întroducerea regimului comunist în Rusia, aceste tendinţe nu numai că n'au dispărut, dar sub impulsul doctrinei imperialistă comunistă, Rusia ţaristă transformată în Rusia sovietică, a devenit o primejdie imediată şi foarte gravă pentru toate popoarele limitrofe şi apoi pentru întreaga lume.

Din relaţiile României cu Rusia sovietică au rezultat numeroase fricţiuni, terminate cu actul de violenţă a răpirii Basarabiei prin ultimatumul de la 26 Iunie 1940; ele au constituit «cauzele apropiate» ale răsboiului României contra Rusiei.

www.dacoromanica.ro

CAUZELE APROPIATE ŞI IMEDIATE

SITUAŢIA ETNOGRAFICĂ A BASARABIEI

Revoluţia rusă din Martie 1917 a pus în discuţie repararea tuturor nedreptăţilor din Rusia ţaristă. In afară de diferite probleme sociale, se punea pe primul plan problema mare şi foarte gravă a tuturor naţiunilor, cari în decurs de circa 400 de ani fuseseră supuse de ruşi prin războaie continui şi prin reprimări de revoluţii. Prima reacţiune a acestor popoare (ruşi albi, români, polonezi, ukrainieni, georgieni, estonieni, lituanieni, letoni, cazaci, circazieni, armeni, etc.) a fost o mişcare generală pentru obţinerea dreptului de eliberare. Acest drept a fost enunţat pentru prima oară de către sovietul delegaţilor lucrătorilor şi soldaţilor din Petrograd, soviet care ulterior a ajuns la o mare autoritate în conducerea statului rus şi care în proclamaţia de la 14 Martie 1917 către poporul polonez a declarat că: «Democraţia rusă este pentru recunoaşterea drepturilor popoarelor de a dispune de ele însile şi că Polonia are dreptul la independenţa integrală, din punctul de vedera politic şi internaţional».

Acest principiu şi-a făcut drum, şi la conferinţa de stat de la 14 August 1917, în proclamaţia redactată în numele democraţiei revoluţionare, s'a prevăzut: «Publicarea declaraţiei guvernului provizoriu relativă la recunoaşterea pentru toate naţiunile a dreptului de liberă dispunere, realizat pintr'un acord comun de adunarea constituantă a întregei Rusii».

In fine Kerensky, în proclamaţia de la 25 Septembrie 1917, enunţă astfel principul autodeterminării: «In chestiunea naţională, recunoaşterea drepturilor tuturor popoarelor la autodeterminare pe bazele cari vor fi elaborate de adunarea constituantă».

In Basarabia, mişcarea de eliberare este începută şi condusă de români, aceştia reprezentând majoritatea populaţiei.

In 1812, când Basarabia a fost ruptă din trupul Moldovei, populaţia ei era aproape 90% românească. In primele luni după anexarea la Rusia, un mare număr de români au trecut din Basarabia în Moldova de la vest de Prut, aşa că guvernul rus a fost obligat să ia măsuri speciale de pază pe Prut şi să pună bariere la treceri, ca să împiedice exodul românilor, adică fuga de groaza stăpânirii ruseşti. In plus au mai fost luate măsuri favorabile populaţiei locale:

www.dacoromanica.ro

— Scutire de impozite pe trei ani;
— Scutire de serviciul militar;
— Menţinerea autonomiei naţionale, a legilor, a administraţiei şi intrebuinţarea limbii româneşti în administraţie şi în faţa justiţiei. Prin aceste măsuri, exodul românilor la vest de Prut s'a terminat.

In acelaş timp guvernul rus a trimis numeroase elemente în administraţie şi justitie în primul rând, precum şi populaţie din interiorul Rusiei ca colonişti.

Ca urmare a acestor măsuri, găsim în primul recensământ al populatiei făcut de ruşi în 1817:

— români	419.220 (86,35%)
— ruteni	30.000 (6,50%)
— evrei	19.130 (4,20%)
— lipoveni	6.000 (1,20%)
— greci	3.200 (0,70%)
— armeni	2.650 (0,55%)
— bulgari	1.205 (0,25%)
— găgăuţi	1.205 (0,25%)

Din această statistrică lipsesc colóniştii germani aduşi de ţarul Alexandru I-u al Rusiei în sudul Basarabiei. Primii colonişti au venit din ducatul Varşoviei şi au înfiinţat primele colonii în anul 1814-1817. (Heimatbuch der Bessarabiendeutschen de pastor Albert Kern 1966).

Deci, după mişcarea de populaţie care a avut loc în primii ani de la anexarea Basarabiei de către ruşi, se constată o majoritate impunătoare de români, ceia ce dovedeşte caracterul net românesc al acestei provincii, şi nici un turc, ceia ce dovedeşte că Basarabia nu fâcea parte din imperiul turcesc şi deci Sultanul nu avea nici un drept să dea Basarabia Rusiei.

O statistică militară a lui Oberoutchev făcută în 1861-1871, deci 50 de ani mai târziu, arată că în Basarabia se găsęa o populaţie de 1.026.346 de locuitori, dintre cari:

— moldoveni (români)	692.000 (67,40%)
— ruşi (slavi)	162.252 (15,80%)
— evrei	93.590 (9,10%)
— germani	33.501 (3,50%)
— bulgari	25.684 (2,50%)
— alte naţionalităţi	19.319 (1,70%)

Aici se constată că într'o jumatate de secol populaţia română a crescut cam cu două treimi faţă de numărul din 1817, ceia ce reprezintă o creştere normală, în timp ce la celelalte naţiuni găsim creşteri cu totul anormale; acest surplus de populaţie străină este evident venit prin politica de colonizare a guvernelor ruse în Basarabia.

www.dacoromanica.ro

In fine statistica generală din 1897 arată că în Basarabia era o populaţie de 1.935.412 repartizată astfel:

— moldoveni 920.919 (47,58%)
— ruşi mici 382.169 (19,75%)
— ruşi mari 155.774 (8,05%)
— evrei 228.168 (11,79%)
— bulgari 103.225 (5,35%)
— germani 60.206 (3,11%)
— găgăuti 57.045 (2,93%)
— alte naţionalităţi 27.906 (1,44%)

In această statistică se constată acelaş fenomen. O creştere normală a populaţiei româneşti şi mult anormală la ruşi, evrei, bulgari şi găgăuţi Ruşii mari, sunt ruşii din Rusia moscovită, iar ruşi mici sunt ukrainienii.

Cei dintâi erau mai puţin numeroşi şi aparţineau administraţiei, justiţiei, bisericii, şcolilor, adică tot ceia ce reprezenta o autoritate; ceilalţi erau în cea mai mare parte colonizaţi. Aşa se explică pentru ce ukrainienii constituesc în 1897 o grupare majoritară în nordul Basarabiei în judeţul Hotin şi altă grupare în sudul Basarabiei în judeţele Ismail şi Cetatea-Albă, unde —împreună cu bulgarii şi găgăuţii aduşi din Bulgaria— constituesc majoritatea populaţiei. Ruşii mari (ruşi moscoviţi) să găseau peste tot în Basarabia, împrăştiaţi ca funcţionari în seviciul Rusiei, dar mai ales în oraşele capitale de judeţ, în timp ce ruşii mici — ukrainienii— au fost aşezaţi ca agricultori, formând sate printre satele româneşti, sau chiar amestecaţi cu românii în aceleşi sate. Acesti ukrain eni, veniţi din alte părţi ale Rusiei, au trebuit să se adapteze la viaţa localnicilor români, ceia ce a avut ca rezultat că în loc ca ţăranul român să înveţe ruseşte, a învăţat ţăranul rus româneşte. Bulgarii au venit şi ei tot în epoca aceia din Bulgaria, pentru că în 1817 îi găsim în număr numai de 1205, iar în 1897 sunt 103.225. In aceiaşi situaţie sunt şi găgăuţii; aceştia au venit tot din Bulgaria şi tot în acelaş timp; vorbesc o limbă asemănătoare cú aceia a turcilor şi sunt creştini.

De aici se vede efortul mare făcut de guvernele ruse, în special în jumătatea a doua a sec. al 19-lea, în opera de colonizare a Basarabiei, pentru a inăbuşi numărul românilor. Totuşi n'au reuşit să-i transforme într'o minoritate, românii rămânând în permanenţă populaţia majoritară.

Influenţa coloniştilor ruşi s'a simţit numai la oraşe, unde sa găseau concentrate toate autorităţile ruse din administraţie, şcoli, biserică, armată şi unde prin activitatea lor comercială şi intelectuală, precum şi prin raporturile zilnice cu autorităţile ruseşti românii au fost obligaţi să înveţe limba rusă şi să se adapteze vieţii şi obiceiurilor ruse. La sate această influenţă n'a existat. Ţăranul român lipsit de şcoli şi legat de pământul lui şi de credinţa întrupată în persoana preotului, n'a simţit nevoia să înveţe ruseşte.

www.dacoromanica.ro

In fine o statistică făcută de români în 1922, prezintă următoarea repartiţie:

— români	1.683.000 (64,00%)
— ruşi mari	75.000 (2,78%)
— ukrainieni	254.000 (9,69%)
— lipoveni şi cazaci	59.000 (2,24%)
— evrei	267.000 (10,16%)
— bulgari şi Găgăuţi	147.000 (5,57%)
— germani	79.000 (3,01%)
— alte naţionalităţi	1.667.000 (2,55%)
Total	2.631.000 (100,0%)

Admiţând că în patru ani trecuţi de la alipirea la patria-mamă (1918-1922) au venit să se instaleze în Basarabia 10% din români —adică circa 170.000 (administraţire, şcoli, justiţie, comercianţi) ceia ce este foarte larg apreciat, înseamnă că în 1917-1918, românii erau în această provincie circa 54% din populaţie, deci majoritatea absolută.

In ceia ce priveşte ruşii mari, ukrainienii, lipovenii şi cazacii, cari fac la un loc numai un procent de 14,71% de slavi din răsărit, aceştia sunt în cea mai mare parte proveniţi din colonizările făcute de ruşi în cei 116 ani de stăpânire sprijinită pe dreptul cuceritorului. Diferenţa în minus pe care o găsim dată de statistica rusă de la 1897 care da un numar de 507.943 de ruşi, ukranieni, lipoveni şi cazaci, provine în parte din pierderile ruse din timpul războiului şi în parte din plecările ruşilor cari veniseră în Basarabia ca colonişti şi cari odată cu reîntoarcerea acestei provincii la România, au preferat să treacă din nou în Rusia.

In afară de datele statistice citate mai sus şi cari toate sunt net favorabile populaţiei româneşti, există şi afirmaţii scrise de diferiţi scriitori ruşi cari scot în evidenţă caracterul strict românesc al Basarabiei.

Scriitorul rus Svinin afirma în 1816 despre populaţia Basarabiei că: «Locuitorii autohtoni ai acestei provincii sunt moldoveni sau români, cari după cum am spus-o mai sus, sunt descendenţi ai coloniştilor romani. Ei vorbesc limba moldovenească care este de origină latină şi care păstrează ca şi italiana numeroase particularităţi a limbilor neolatine».

Căpitanul de stat major A. Zasciuv care în anul 1858 a făcut şi o statistică o populaţiei basarabene şi care a consacrat Basarabiei o serie de studii cu caracter istoric, etnografic şi economic a scris: «Moldovenii (românii) formează majoritatea populaţiei, aproape trei sferturi din cifra totală. Moldovenii locuesc de foarte mult timp în regiunile centrale şi septentrionale ale Basarabiei. Ei pot să fie consideraţi ca aborigenii acestor regiuni».

Scriitorul rus I. Tihomirov descriind regiunea de sud a Basarabiei,

www.dacoromanica.ro

cunoscută sub numele de Bugeac, precizează că: «Inaintând spre sud, vedem încă un mic teritoriu vecin cu România şi care nu este de loc rusesc. Ambiţia ţarului a creiat în această regiune o zonă de complicaţii internationale pentru Rusia»... «El n'are nimic cu Rusia. Cu toate acestea, după ultimul răsboiu (1877-1878) Alexandru II a crezut necesar să răpească acest teritoriu propiilor lui aliaţi, românii, cari au protestat cu putere în contra acestei nedreptăţi. Rusia îndată ce va fi eliberată, se va grăbi —este aproape sigur— să înapoieze românilor acest teritoriu, precum şi o parte din Basarabia».

In fine generalul Kuropatkin, fost ministru de răsboiu rus, a scris în 1910 în lucrarea «Probleme ale armatei ruse»: «Poporul român din Basarabia anexată acum 100 de ani trăeşte încă şi astăzi separat, ca si cum ar fi în afară de populaţia rusă»... «In viitor, fie pe cale pacifică, fie în urma unui răsboi, unitatea poporului român este inevitabilă».

Aceste extrase, cari aparţin exclusiv scriitorilor ruşi demonstrează că Basarabia a făcut parte din Moldova românească până la 1812, că populaţia majoritară a acestei provincii a fost şi este de naţionalitate română şi că Rusia va trebui să înapoieze României acest teritoriu.

www.dacoromanica.ro

DECLARAREA INDEPENDENTEI BASARABIEI

SI UNIREA CU ROMÂNIA

Bazaţi pe drepturile istorice şi etnice, românii moldoveni din Basarabia organizează la 17 Martie 1917 partidul naţional român, care reprezenta mişcarea naţională românească. In cursul lunii Aprilie 1917 au loc mai multe adunări —a cooperativelor, a clerului şi a militarilor români aflaţi la Odesa— în cari se cere autonomia Basarabiei, concentrare de unităţi militare în Basarabia pentru împiedecarea jafurilor la care se dedau trupele ruse revoltate, şi convocarea unui organ legislativ (Sfatul Tării). Alte adunări au loc în tot cursul verii în toate judeţele şi toate cer autonomia.

In luna Mai, basarabenii solicită generalului Cerbacev, comandantul tuturor trupelor ruse din România autorizaţia de a organiza în Basarabia forţe militare naţionale pentru menţinerea ordinei. Cerbacev a aprobat să se organizeze 16 detaşamente (cohorte) a câte 100 de soldaţi români moldoveni, adică câte două de fiecare judeţ. Aceste efective fiind prea mici faţă de mulţimea soldaţilor ruşi jefuitori cari treceau de pe front prin Basarabia spre Rusia, s'au organizat din efective naţionale 50 de cohorte şi 20 de detaşamente de cavalerie.

In zilele de 20-23 Octombrie 1917 congresul militar al Basarabiei, compus din 989 de ofiţeri şi soldaţi şi reprezentând mai mult de 300.000 de luptători basarabeni, a decis să se procedeze la alegeri, fixându-se un număr de 120 de deputaţi. In urma unei intervenţii a conducerii lucrătorilor, acest număr a fost ridicat la 150. După alegeri au fost în «Sfatul Ţării» 105 români, 15 ukrainieni, 14 evrei , 7 ruşi, 2 bulgari, 2 germani, 2 găgăuţi, 1 polonez, 1 armean şi 1 grec.

La 2 Dec. 1917, Sfatul Ţarii proclamă Basarabia, Republică moldovenească democratică, şi alege un organ de conducere numit «consiliu de directori» care continuă lupta contra crimelor şi jafurilor tot mai numeroase ale bandelor de soldaţi ruşi în retragere prin Basarabia.

La 5 Ianuarie 1918 forţe comuniste puternice trec Nistru şi intră în Chişinău. Sfatul Ţării este suspendat şi mai mulţi deputaţi sunt condamnaţi la moarte. Comisia interaliată pentru aprovizionarea frontului român, al cărui sediu era la Chişinău, a fost arestată şi fondurile ei —2

www.dacoromanica.ro

milioane de ruble— au fost luate. Reprezentanţii Basarabiei trimit o delegaţie la Iaşi, unde se afla Regele Ferdinand şi guvernul român şi cer asistenţă imediată.

După o lungă deliberare, guvernul român a decis să răspundă favorabil la apelul românilor basarabeni. La 11 Ianuarie 1918, divizia a 11-a inf. sub comanda generalului Broşteanu trece Prutul pe două coloane între Ungheni şi Leova şi se îndreaptă spre Chişinău. Delegaţia basarabeană sub conducerea avocatului Ion Pelivan însoţea pe comandantul diviziei. In seara de 13 Ianuarie primele trupe române au intrat în Chişinău, în timp ce forţele comuniste părăsesc oraşul în cea mai mare grabă îndreptându-se spre Nistru. Pentru isgonirea definitivă a ruşilor a avut loc la 24-26 Ianuarie o luptă îndârjită la Tighina. După ce divizia a 11-a şi-a atins obiectivele, guvernul român a mai trimis încă trei divizii. Divizia a 13-a inf. care a ocupat sectorul de sud al Basarabiei, divizia a 2-a cavalerie care a acoperit spaţiul dintre cele două divizii de infanterie, şi divizia l-a cavalerie în sectorul de nord până la vest de Hotin unde se găseau trupele austriace. Cele patru divizii române au isgonit apoi bandele de soldaţi ruşi, au restabilit ordinea, şi au interzis altor trupe ruseşti ale căror direcţii de retragere treceau prin Basarabia, să mai atace populaţia.

La 24 de Ianuarie Sfatul Tării proclamă republica moldovenească independentă şi consiliul directorilor devine consiliul de miniştri. In proclamaţia Sfatului Tării publicată la acea dată se spune: «Graţie străduinţelor şi sacrificiilor voastre, ţara noastră, realizând dreptul cucerit prin revoluţie de a decide de soarta ei propie, devine o republică populară liberă»... «Moldoveni şi voi popoare frăţeşti ale republicei moldoveneşti! Tari prin dreptul pe care îl avem de a organiza viaţa noastră naţională după voia noastră şi siguri de independenţa noastră şi de toate libertăţile cucerite prin revoluţie, noi vă chemăm la unire, la lucru paşnic şi la linişte pentru binele tuturor popoarelor republicei populare moldoveneşti, liberă cu începere de astăzi şi pentru totdeauna.».

Votat de Sfatul Ţării la 24 Ianuarie 1918.

Indată după declararea independentei se incepe în Basarabia o miscare pentru unirea cu România.

Din diferite părţi de la diferite organizaţii, sunt adresate cereri către Sfatul Tării în acest scop. Sub presiunea curentului popular. Sfatul Tării proclamă la 27 Martie 1918 unirea cu România, păstrându-şi autonomia regională, dreptul de a realiza reforma agrară şi alte câteva măsuri; dar la 27 Noembrie acelaş an decretează unirea fără condiţii cu regatul român.

In 1919 se fac alegeri pentru adunarea constituantă română, la cari Basarabia participă cu 78,9% din alegători pentru deputaţii ei şi la 20 Dec. 1919 se ratifică unirea. Acest eveniment de o importanţă capitală în

www.dacoromanica.ro

viaţa Basarabiei şi a României, a fost comunicat la conferinţa de pace de la Paris. Delegatul rus Maklaloff, a apărat drepturile Rusiei asupra Basarabiei susţinând că:

— Autoritatea Rusiei asupra Basarabiei a fost recunoscută prin tratatele de la Bucureşti, 1812; Paris, 1856, şi Berlin, 1878.

— Populaţia Basarabiei este un amestec de mai multe naţiuni şi nu numai de moldoveni.

— Puterile aliate nu sunt autorizate să decidă asupra teritoriului Rusiei şi în fine.

— Rusia a luat Basarabia de la turci.

Puterile aliate, sperând că amiralul Kolceag care lupta în sudul Rusiei, va reuşi să înlăture regimul comunist şi să stabilească un altul mai apropiat democraţiilor din occident, au amânat hotărârea lor. Infrângerea lui Kolceag şi a lui Wrangel, a obligat conferinţa de pace să ia deciziuni în problemele ruse, ţinând seama numai de drepturile popoarelor, fără prezenţa unei reprezentanţe guvernamentale ruse recunoscută de guvernele occidentale. La 14 Aprilie 1920 a adoptat un proiect prin care se recunoştea unirea Basarabiei cu România. Statele-Unite s'au abţinut, făcând cunoscut că vor să respecte frontierele Rusiei. La 28 Oct. 1920 Anglia, Franţa, Italia şi Japonia au semnat tratatul referitor la Basarabia care spune: «Considerând că în interesul păcii generale în Europa trebue să se asigure de pe acum asupra Basarabiei o suveranitate care să răspundă aspiraţiilor populaţiei şi să garanteze minorităţilor de rasă, de religie sau de limbă protecţia datoriă;

Considerând că din punct de vedere geografic, etnografic, istoric şi economic, reunirea Basarabiei la România este pe deplin justificată;

Considerând că populaţia din Basarabia şi-a manifestat dorinţa de a vedea Basarabia reunită cu România;

Considerând în fine că România, din propia ei voinţă, doreşte să dea garanţii sigure de libertate şi dreptate, fără deosebire de rasă, de religie sau de limbă, conform tratatului semnat la Paris la 9 Decembrie 1919, locuitorilor vechiului regat al României, precum şi acelora din teritoriile transferate...;

Inaltele părţi contractante declară că recunosc suveranitatea României asupra teritoriului Basarabiei cuprins între frontierele actuale ale României, marea Neagră, cursul Nistrului de la vărsarea lui în mare până la punctul unde este tăiat de vechea limită între Bucovina şi Basarabia şi această veche limită».

Urmează apoi prescripţiuni pentru punerea în aplicare a acestui tratat şi pentru eventuale modificari de detaliu în faţa consiliului Societătii Naţiunilor, fără atingerea frontierelor definite prin tratat şi a suvèranităţii României.

www.dacoromanica.ro

Tratatul intră în vogiare după ratificarea lui de puterile semnatare şi depunerea acestor ratificări la Paris.

Rusia este incitată să adere la acest tratat îndată ce va avea un guvern recunoscut de puterile semnatare.

Acest tratat a fost ratificat de Franţa, Anglia şi Italia. Japonia nu l-a ratificat.

PRETENTII UKRAINIENE ASUPRA BASARABIEI

Inainte de a trece mai departe asupra activităţii românilor basarabeni pentru a-şi relua libertatea, vom menţiona încercările ukrainienilor de a îngloba Basarabia în teritoriul Ukrainei.

Centrul de aşezare al poporului ukrainian a fost în trecutul mai îndepărtat în regiunea Nipurlui mijlociu, unde avea şi capitala Kiew. Invazia tătarilor din iarna anului 1240 a desfiinţat principatul Kiewului. După ce tătarii au parcurs toată Europa răsăriteană până în Polonia şi Ungaria, s'au retras spre Volga şi Crimeia de unde şi-au asigurat stăpânirea asupra Rusiei europene şi invadau până în Polonia şi Moldova. In secolul al XIV-lea, partea de vest a teritoriului ukrainian (Podolia) a fost cucerită de Polonia, în timp ce Lituania punea stăpânire pe o parte din Rusia albă şi Ukraina de nord. AIn secolul al XV-lea puterea tătarilor slăbind, ducatul Moscovei sub conducerea lui Ivan al 3-lea începe să-şi întindă, cuceririle asupra vecinilor slăbiţi de fosta stăpânire tătară. Statul ukrainian nu s'a mai putut reface, şi în timpul ţarilor din secolele 16-18, tot teritoriul ukrainian inclusiv părţile stăpânite de poloneji şi lituanieni a fost înglobat în imperiul ţarilor ruşi.

Turcii, cari în epoca lor de glorie din sec. 15-17 îşi întinseseră stăpânirea pe coasta ukrainiană a Mării Negre, în Crimeia şi în Caucaz, au fost şi ei isgoniţi de ruşi în secolul al 18-lea.

Din această desfăşurare de evenimente se constată că nici odată vreun principe ukrainian n'a stăpânit asupra Basarabiei şi nici odată provincia n'a făcut parte din Ukrania. Podolia, regiunea cea mai de vest a Ukrainei, care fusese stăpânită de poloneji până la sfârşitul sec. al 18-lea, se oprea la Nistru în frontieră cu Moldova. Este drept că o populaţie ruteano-ukrainiană se găsea în regiunea Hotin; dar ea era venită acolo prin colonizare între anii 1812-1916 şi prezenţa ei nu putea reprezenta un drept al Ukrainei asupra acestui teritoriu. In aceiaşi situaţie se găseşte şi regiunea din sudul Basarabiei cu judeţele Ismail şi Cetatea-Alba.

www.dacoromanica.ro

Un fenomen de emigrare mult mai important a avut loc în decursul veacurilor din partea românilor moldoveni; aceştia au trecut la est de Nistru şi au creat acolo numeroase localităţi, printre cari şi oraşul Balta, cu nume curat românesc. Aceştia nu erau colonizatori aduşi de vre-un principe român, ci erau rezultatul unei transmutaţii lente de câteva sute de ani, făcută de însăşi populaţia românească în căutare de pământuri nelocuite şi bune pentru agricultură şi păşunat.

După isvoare ruseşti, în 1900 se găseau 279.201 români în regiunea imediat la est de Nistru (18). Prezenţa acestei populaţii româneşti pe teritoriul ukrainian, a dat guvernului comunist de la Moscova ideia de a face o republică moldovenească autonomă, cu o suprafaţă de 8.434 Km^2. cu capitala la Balta şi apoi la Tiraspol, cu intenţia de a creia un punct de atracţie pentru românii din Basarabia.

Această situaţie n'a împiedecat pe Ukranieni să se agite pentru înglobarea Basarabiei în frontierele Ukrainei. In Iulie 1917, secretariatul general al radei ukrainiene şi-a manifestat intenţia de a-şi întinde competenţa asupra Basarabiei, ceia ce a provocat energice proteste din partea basarabenilor (19). Diferite delegaţii basarabene, politice, profesionale, administrative s'au adunat la Chişinău şi au hotărât că anexarea Basarabiei de către Ukrania contra voinţei populaţiei, este inadmisibilă. Un comitet militar al soldaţilor basarabeni, aflat la Odesa, a protestat contra pretenţiilor ukrainiene asupra Basarabiei şi a cerut guvernului provizoriu de la Petrograd să recunoască printr'un act oficial dreptul Basarabiei la autonomie în limitele frontierelor ei istorice şi etnografice.

Când trupele române au intrat în Ianuarie 1918 în Basarabia, rada centrală ukrainiană şi-a exprimat bucuria faţă de generalul român Coandă, pentru această ocupaţie (20); dar în Martie 1918 revine cu aceleaşi pretenţii asupra Basarabiei. Cicerin şi Rakowsky cer în numele sovietului ukrainian ca guvernul român să evacueze în 48 de ore Basarabia şi să lase pe lucrători şi ţărani să-şi formeze guvernul lor propriu.

Cum situaţia în Ukrania era foarte schimbătoare, conducătorii ei de atunci n'au mai revenit cu aceste pretenţii şi la 26 Iulie 1919 rada din Kiew a făcut cunoscut că recunoaşte unirea Basarabiei cu România. Cu această ocazie, reprezentantul ukrainian la Bucureşti a declarat în numele guvernului lui, că ei consideră Nistru ca frontieră definitivă faţă de România şi doresc cele mai bune raporturi de vecinătate.

www.dacoromanica.ro

RELAȚIILE DINTRE ROMÂNIA ȘI RUSIA DE LA ALIPIREA BASARABIEI PÂNĂ LA ÎNCEPEREA RĂZBOIULUI GERMANO-ROMANO-RUS (22 IUNIE 1941)

La 13 Ianuarie 1918, ziua în care trupele române au intrat în Basarabia, Rusia rupe relațiile diplomatice cu România și sechestrează rezerva de aur a băncii naționale române, care fusese transportată în Rusia, pentru a fi la adăpost de efectele războiului. Misiunea militară franco-engleză de la Odesa, intervenind pentru aplanarea conflictului, colegiul superior autonom rus pune condițiile:

— guvernul român să evacueze progresiv Basarabia;

— produsele basarabene cari nu vor fi necesare populației, rămân la dispoziția armatei române; și

— să se institue o comisie mixtă însărcinată să rezolve litigiile dintre ruși și români.

Generalul Averescu, președintele consiliului de miniștri român, răspunde că: «Toate condițiile sunt acceptate afară de prima. Înainte chiar de începerea tratativelor, cerem punerea în libertate a supușilor români de la Odesa».

La 5 Martie 1918, Rakowsky și ceilalți comisari consideră aplanat conflictul armat cu România pe baza condițiilor propuse de ei și a modificărilor introduse de guvernul român. Deci rușii au renunțat la evacuarea Basarabiei de către trupele române și au acceptat să pună în libertate pe toți românii aflați la Odesa.

La 24 Februarie 1920 Tchitcherine, comisarul poporului rus la afacerile externe, sugerează printr'o telegramă adresată ministrului af. străine român, începerea unor discuții «pentru a stabili între cele două țări relații pacifice».

După oarecari tratative asupra locului și datei reuniunii, delegații ruși și români s'au întrunit la Varșovia la 22 Septembrie 1920.

Delegatul rus a propus următoarele puncte de discuție pentru viitoarea conferință:

1) Chestia Basarabiei; 2) Delimitarea frontierelor; 3) Navigația pe Dunăre; 4) Discuție asupra compturilor de reglat între cele două țări; 5) Chestia minorităților.

Delegatul român, conform instrucțiunilor guvernului, a refuzat să discute punctele 1, 3 și 5. Pentru Basarabia, generalul Averescu s'a exprimat

www.dacoromanica.ro

astfel în telegrama de la 28 Septembrie 1920 către delegatul român: «In chestia Basarabiei argumentul nostru cel mai bun este că republica moldovenească s'a constituit liber şi că sub această formă a întreţinut raporturi de la stat la stat cu republicele Moscovei şi Ukrainei. De asemenea a proclamat unirea ei cu România în deplină libertate».

La 6 Octombrie 1920, delegatul rus propune: «Pentru a explica masselor ruse sovietice renunţarea fără discuţie la Basarabia» semnarea unui angajament prin care «în caz de răsboiu declarat de un alt stat Rusiei sovietelor, România se angajează să rămână neutră şi vice-versa». La aceasta, Take Ionescu ministrul afacerilor străine român răspunde ca nu va face nici o declaraţie care să aibă aparenţa unei alianţe cu sovietele. La acea epocă puterile occidentale erau ostile regimului comunist şi au sfătuit guvernul român să refuze orice negociere cu Rusia. Pentru a nu se interpreta o desolidarizare de politica aliaţilor ei, România a urmat sfatul acestora şi n'a dat nici o urmare propunerilor ruseşti.

După un schimb de telegrame, discuţiile au fost întrerupte la 27 Octombrie. Pintr'o circulară de la 31 Oct. către toate legaţiile, Take Ionescu anunţă că discuţiile s'au amânat pentru o dată ulterioară. Rusia a vrut să pună în discuţie Basarabia şi a refuzat să accepte punctul de vedere român în privinţa tezaurului român depus la Moscova.

La 1 Noembrie 1920, Cicerin şi Rakowsky, în numele republicelor sovietelor şi al Ukrainei, protestează în contra tratatului de la 28 Octombrie 1920 prin care puterile aliate recunosc încorporarea Basarabiei la România. Acest protest este urmat de numeroase incidente de frontieră.

La 30 Noembrie 1922 —adică doi ani mai târziu— Rusia organizează o conferinţă a statelor limitrofe, ca să studieze condiţiile pentru a se proceda la o reducere a înarmărilor respective. România n'a fost invitată.

Intre timp, diferite state au început să recunoască Uniunea Sovietică de jure şi de facto. La propunerea ei, a avut loc o conferinţă cu România la Viena între 27 Martie şi 2 Aprilie 1924. Cu această ocazie delegaţia sovietică a declarat că «guvernul sovietic nu se plasează pe punctul de vedere al drepturilor istorice ale Rusiei asupra Basarabiei, acest punct de vedere prezentând un vestigiu al ţarismului», şi a propus să se facă un plebiscit în Basarabia».

Guvernul român n'a acceptat această propunere, care însemna un amestec în treburile interne româneşti şi care —dacă plebiscitul ar fi avut loc— ar fi permis Rusiei să facă o foarte activă propagandă comunistă pe teritoriul Basarabiei. De altfel această propunere este o inconsequenţă din punct de vedere rusesc. Pe de o parte anunţă că renunţă să se sprinjine pe drepturile istorice ale Rusiei ţariste, iar pe de altă parte cere plebiscit, ceia ce implică o pretenţie categorică asupra Basarabiei.

Este de remarcat cum, pe măsură ce regimul comunist se întărea în interior, atitudinea guvernului rus în chestiunea Basarabiei devenea tot

www.dacoromanica.ro

mai recalcitrantă. De unde în 1920 era gata să recunoască drepturile României asupra Basarabiei în schimbul neutralității în 1924 nu-i mai recunoștea aceste drepuri și pretindea un plebiscit.

In urma stabiliri pactului Briand-Kellog în cadrul societății națiunilor, unde se prevedea la art. 2 excluderea forței ca instrument de politică internațională, a avut loc la Moscova o conferință a Rusiei sovietice cu statale limitrofe din Europa de est și la 19 Februarie 1929 s'a semnat de către toți reprezentanții țărilor din est un protocol de aderare la acest pact. Așa dar, Rusia sovietică și-a luat obligația de a nu recurge la forță și menține pacea existentă.

La 3 Iulie 1933, Rusia sovietică a aderat la convenția referitoare la definițiile teritoriului unui stat și a agresorului. Prin acea convenție se prevedea că teritoriul unui stat semnatar era acela care în momentul semnării se găsea sub autoritatea lui, și că invazia teritoriului unui stat semnatar constitue un act de agresiune. Prin adeziunea la aceste documente, Rusia sovietică recunoștea implicit că Basarabia aparține României și că frontiera ei cu România este Nistru. Când a semnat această convenție, Litvinov, ministrul afacerilor străine rus, a spus delegatului român: «Eu stiu foarte bine că semnând această convenție fac cadou Basarabia».

In 1934 se reiau raporturile diplomatice normale între România și Rusia sovietică și se deschide frontiera Nistrului.

In toamna aceluiaș an, Rusia este primită —la cererea ei— ca membru al societății națiunilor. Cum la art. 10 din pactul acestei societăți se prevedea că membrii ei se obligă să respecte și să mențină contra unei agresiuni din afară integritatea teritorială și independența membrilor societății este evident că Rusia sovietică —intrând în societatea națiunilor— s'a legat să respecte integritatea teritoriului României. Mai mult de cât atât, în 1936 intervenind între România și Rusia sovietică un pact de asistență mutuală, s'a specificat că armatele sovietice nu vor putea pătrunde în teritoriul român și nici trupele române în teritoriul rus la est de Nistru, de cât la cererea formală a părții contractante. Deci o nouă recunoaștere și mai precisă încă, a Nistrului ca frontieră între cele două țări.

Pe de altă parte, România se asigurase pe frontiera de vest, față de Ungaria, prin alianța cu Cehoslovacia și Yugoslavia, numită «Mica Înțelegere», care împiedeca Ungaria să încerce acțiuni de răsboi în contra uneia din aceste țări, pentru satisfacerea revendicărilor ei teritoriale injuste. O altă alianță «Înțelegerea Balcanică» se incheiase între România, Yugoslavia, Grecia și Turcia pentru menținerea situației politico-geografică din Balcani și cu care Bulgaria nu era de acord.

Astfel, sprijinindu-se pe protocoalele Societății Națiunilor și pe alianțele regionale. România credea că se găsește la adăpost de orice act de

www.dacoromanica.ro

violenţă din afară şi privea viitorul cu încredere, fără să se gândească prea mult la pregătirea şi organizarea forţei ei militare.

După primul răsboi mondial, armata a fost considerată că reprezintă o enormă cheltuială negativă în budgetul statului, şi care putea să fie redusă şi comprimată la cea mai de jos limită. Evenimentele din Europa după 1937-38, ne-au găsit nepregătiţi din punctul de vedere al armamentului. Nu aveam cu ce face faţă unui răsboi de maşini terestre şi aeriene. Şefii Marelui Stat Major şi Miniştrii apărării nationale, cari de regulă erau generali, au atras atenţia guvernelor în repetate rânduri asupra lipsei grave de armament şi repercusiunile inevitabile asupra pregătirii şi instrucţiei armatei. Oamenii noştri politici, răspunzatori de politica externă a ţării, s'au sprijinit prea mult pe documentele înregistrate la Societatea Naţiunilor şiu prea puţin pe puterea militară a neamului.

Când şi-au dat seama că aceste documente nu sunt obstacole pentru acei cari, dispunând de forţe armate superioare şi bine organizate, se pregătesc să răstoarne echilibrul european rezultat din primul răsboiu mondial, era prea târziu pentru a da în mâna ostaşului român arma de care avea nevoie pentru apărarea frontierelor. Timpul pierdut nu s'a mai putut recupera şi ne-am găsit pe câmpul de bătălie, cu o aramtă insuficient înarmată, in faţa unui inamic care dispunea, nu numai de o mulţime înspăimântătoare de soldaţi, pe cari îi impingea în luptă fără nici o grijă de vieţi pierdute, dar şi de blindate din ce în ce mai puternice şi mai numeroase.

Atitudinea Rusiei sovietice a continuat a se menţine liniştită până la semnarea pactului Ribbentrop-Molotov la 23 August 1939.

Indată după ocuparea Poloniei (Septembrie 1939), presa sovietică a început să vorbească tot mai insistent despre Basarabia. Acordul cu totul neaşteptat dintre Rusia sovietică şi Germania naţional-socialistă, a provocat îngrijorări ţărilor aflate între cele două mari puteri. Atacul în contra Poloniei şi reluarea problemei basarabene în discuţia presei ruseşti, a impus României să ia măsuri grabnice pentru evitarea unei surprinderi la Nistru şi pentru lămurirea situaţiei. Pe plan militar, a ocupat cu trupe frontiera cu Polonia şi Rusia pentru a face faţă unui eventual atac, iar pe plan diplomatic a profitat de vizita pe care Saracioglu, ministrul afacerilor externe turc trebuia s'o facă la Moscova în Octombrie 1939, pentru ca prin el să sondeze intenţiile Kremlinului asupra Basarabiei. In discuţiile pe cari ministrul turc le-a avut cu Molotov, ministrul afacerilor străine rus, vorbind despre România acesta a spus că U.R.S.S. se gândeşte să-şi refacă fronteriele din 1914. Era deci clar că Rusia, sprinjinindu-se pe inţelegerea cu Germania, intenţiona să reia Basarabia. Tot în toamna anului 1939, Rusia a propus Bulgariei să pretindă Dobrogea de la România, căci ea o va susţine. Guvernul bulgar de atunci, a făcut cunoscut României propunerea Rusiei şi refuzul ei, neînţelegând să-şi mărească

www.dacoromanica.ro

teritoriul în detrimentul României cu care are interes să fie în bune raporturi de vecinătate.

Astfel, după încheierea pactului Ribbentrop-Molotov şi prima lui aplicare în Polonia, România s'a simţit ameninţată.

In urma crizei cehoslovace, Anglia şi Franţa au decis să întărească barierele în contra unei eventuale încercări de pătrundere germanică mai departe spre est şi în acest scop au declarat la 13 Aplilie 1939, că sunt gata să dea României şi Greciei toată asistenţa posibiliă, în cazul unei incercări de schimbare a statului-quo în această regiune a Europei, prin forţă sau ameninţare cu forţa. Această garanţie era însă valabilă numai contra Germaniei şi nu şi faţă de Rusia.

In vara aceluiaş an, Puterile occidentale europene au dus tratative cu Rusia sovietică şi au ajuns la un acord ca să garanteze ţările din Europa în contra unei agresiuni din partea lui Hitler. Acordul politic era redactat şi nu mai existau, după cum spunea Molotov, de cât divergenţe de detalii. In acelaş timp, acesta ceruse pentru încheierea convenţiei militare, ca Anglia şi Franţa să trimită o comisie de ofiţeri la Moscova. In timp ce generalii şi amiralii franceji şi engleji discutau cu delegaţia militară rusă planul de campanie comun în contra Germaniei, în cazul invaziei armatelor germane în Polonia, Stalin semna cu Ribbentrop un pact de neagresiune între Germania şi Rusia sovietică. Tot odată s'a mai semnat şi un pact secret, prin care Germania dădea mână liberă Rusiei în ţările baltice, Finlanda şi Basarabia, precum şi acordul pentru împărţirea Poloniei. Stalin a preferat —se pare— acest acord pentru două motive.

1) Asigurând pe Hitler că Rusia nu-l va ataca, acesta va deslănţui războiul în occident. In cazul că acest războiu ar fi fost de lungă durată, uzura forţelor şi de o parte şi de alta ar fi fost atât de mare, încât Rusia ar fi putut trage maximum de foloase teritoriale şi materiale fără să fie obligată să facă război.

2) Armata rusă era încă prea slăbită în 1939, în urma masacrării unui mare număr de ofiţeri ruşi acuzaţi de trădare. Au fost executati atunci. (1937-1938) mareşalul Tucacevschi, 13 comandanţi de armate din 16, şi 330 de generali din 600, în afară de multe mii de ofiţeri superiori şi căpitani. In această situaţie, deşi Rusia făcea un efort colosal pentru reorganizarea unei armate formidabile, totuşi Stalin nu vroia să se aventureze într'un război în contra Germaniei, aşa cum cereau occidentalii.

In Decembrie 1939 Anglia a făcut cunoscut României că garanţiile ei nu pot fi extinse şi pentru frontiera cu Rusia.

Pe de altă parte, Mica înţelegere se desfăcuse după acordul de la München (29 Septembrie 1938) dintre Hitler, Mussolini, Chamberlain şi Daladier, acord care a dus la desmembrarea Cehoslovaciei; iar înţelegerea balcanică s'a lichidat singură după ofensiva fulgerătoare germană,

www.dacoromanica.ro

începută la 10 Mai 1940 şi care a avut un sfârşit neaşteptat de repede, prin totala înfrângere a forţelor occidentale.

Astfel în Iunie 1940 România nu mai avea nici aliaţi apropiaţi pe cari să poată conta imediat, şi, nici aliaţi indepărtaţi cari să poată împiedeca Rusia să-şi pună în aplicare planurile ei agresive la vest de Nistru. De aceia în consiliul de coroană de la 29 Mai 1940 s'a luat hotărârea ca România să iasă din neutralitatea pe care şi-o impusese până atunci şi să se apropie de Germania cât mai repede posibil. Insă în timp ce România făcea primele incercări diplomatice spre Germania şi aceasta era total angajată în răsboiul din vest, *Rusia someazã România printr'un ultimatum la 26 Iunie 1940, cerându-i sã-i cedeze Basarabia şi Bucovina de nord.*

Regele Carol al II-lea, care conducea de fapt politica externă —ca şi cea internă de altfel— a României, a convocat consiliul de coroană. In urma expunerii ministrului apărării naţionale şi a şefului marelui stat major, din care a rezultat că nu dispunem de muniţie de cât pentru circa două săptămâni şi că nu avem nici blindate şi nici armament anticar corespunzător carelor de luptă din acel timp —situaţie de altfel foarte bine cunoscută atât de rege cât şi de membrii consiliului de coroană—s'a ajuns la concluzia că nu se poate angaja România într'un răsboi pentru care nu eram pregătiţi.

Din punctul de vedere al sprijinului din afară, situaţia era tot atât de rea. Aliaţii din vest (Anglia şi Franţa) pierduseră răsboiul pe continent în contra Germaniei, iar aceasta îşi luase obligaţia faţă de Rusia, prin pactul Ribbentrop-Molotov de a se desinteresa de soarta Basarabiei; în plus avea nevoie de un masiv ajutor material —benzină şi grâne în special— din partea Rusiei, pentru purtarea răsboiului în vest. Pe de altă parte, România se putea aştepta la un atac din spate din partea Ungariei şi poate şi a Bulgariei, ceiace ar fi însemnat pentru România un adevărat dezastru.

Făcând apel la sprijinul diplomatic german şi italian, incă din primele ore ale ultimatumului, amândouă aceste púteri au sfătuit guvernul român să cedeze. Această atitudine a fost decisivă în hotărârea pe care Romăia urma să o ia faţă de ultimatumul rusesc. *Izolarea ei fiind completă, nu i-a rãmas altă soluţie de cât să accepte condiţiile Rusiei.* Conform acestor condiţii, armata şi autorităţile române trebuiau să se retragă din Basarabia în patru etape zilnice, pe linii fixate de guvernul rus; la sfârşitul fiecărei etape, aceste linii urmau să despartă trupele române de cele ruse. De fapt, retragerea trupelor române s'a făcut sub permanenta presiune a trupelor ruse, cari nu ţineau seama de liniile de despărţire şi căutau să provoace incidente, în scopul de a creia motive de răsboi. Armata română a evitat orice conflict şi a acceptat în disciplină, umilitoarea situaţie de a se retrage fără luptă şi de a nu răspunde la actele de provocare ale armatei ruse.

www.dacoromanica.ro

Indată după evacuarea Basarabiei, a Bucovinei de nord, şi a regiunii Herţa din nordul Moldovei Rusia a început concentrări de trupe în aceste provincii; trupele cari fuseseră la est de Nistru până la 26 Iunie, au fost trecute la vest de acest râu. *Ajungând pe Prut —noua frontieră— au început să provoace incidente pe cari le-au extins şi pe Dunăre.* Aproape în fiecare noapte se trăgeau focuri de armă de către trupele ruse din lungul frontierei şi încercau să treacă patrule la vest de Prut ca să facă prizonieri. Aceste incidente însemnau adesea victime printre soldaţi. De multe ori avioane de recunoaştere ruse zburau de-asupra teritoriului Moldovei. Astfel o permanentă ameninţare apăsa asupra României după luarea cu forţa a Basarabiei. *Era evident că Rusia era în căutarea unui pretext care să-i permită să tracă în Moldova şi să mai jefuiască o parte din teritoriul României.*

In această situaţie, Germania şi Italia ne-au impus la 30 August 1940, dictatul de la Viena, prin care jumătate din Transilvania era trecută sub stăpânire ungară. Incă odată România a trebuit să accepte în tăcere şi umilinţă, jefuirea altor bucaţi din teritoriul ei, fără să poată reacţiona.

Odată cu acest dictat, Germania s'a oferit să garanteze frontierele României rezultate din aceste jefuiri.

Garanţiile germane însemnau linişte pe frontiera cu Rusia, şi România le-a acceptat. Totuşi Rusia a continuat încă câtva timp cu provocările pe Prut şi Dunăre. La începutul lunii Octombrie, cu ocazia discuţiilor pentru fixarea frontierei dunărene de la Galaţi la Marea Neagră, a ocupat cu trupe, pe braţul Chilia, câteva insule cari cădeau în partea românească, precum şi intrarea în mare a acestui braţ. Actul de autoritate rusesc a avut ca urmare încetarea discuţiilor.

De aici înainte România a mers alături de Germania. Sub permanenta presiune a poftelor ruseşti, complet ruptă de aliaţii ei din occident —cari, la rândul lor, nici ei nu aveau nici o posibilitate de intervenţie— şi situată între cele două mari puteri, cari în curând aveau să se înfrunte pe câmpul de bătălie, nu i-a rămas altă soluţie de cât să urmeze politica germană faţă de Rusia.

Relaţiile diplomatice cu Rusia sovietică au rămas neschimbate. Guvernul rus întreţinea cu legaţia română «raporturile cele mai curtenitoare, dar n'a dat niciodată, cea mai mică dovadă de spirit de împăcare». După încheirea acordului de prietenie dintre Moscova şi Belgrad din Aprilie 1941, şi după începerea ofensivei germane contra Yugoslaviei, guvernul rus a încercat o apropiere faţă de România. In seara de 9 Aprilie, în cursul unui dineu la ambasada Japoniei, Vişinschi a rugat pe Grig. Gafencu, ministrul României la Moscova, să comunice generalului Antonescu că guvernul rus este dispus să dea raporturilor lui cu România un caracter amical şi de încredere. El a propus —de sigur după indicaţiile lui Stalin şi Molotov— reluarea discuţiilor asupra frontierei dunărene, şi a afirmat că Rusia este gata să dovedească intenţiile ei pacifice, dar —a ţinut să precizeze— nu poate să restitue nimic din ceia ce-a

www.dacoromanica.ro

luat «după bunul ei drept». Gestul «amical» al guvernului rus s'a oprit aici şi negocierele n'au fost reluate.

In noaptea de 21/22 Iunie contele Schulenberg, ambasadorul german la Moscova, a primit de la guvernul lui o comunicare, care trebuia imediat să fie adusă la cunoştinta guvernului rus. In zorii zilei de 22 Iunie a fost primit de Molotov, vicepreşedinte al consiliului comisarilor poporului, căruia i-a citit textul comunicării: «Dat fiind presiunea insuportabilă executată de trupele ruse pe linia de demarcaţie care le separă de trupele germane, acestea din urmă au primit ordinul de a pătrunde în teritoriul sovietic».

Grig. Gafencu, ministru României la Moscova nu fusese informat de guvernul de la Bucuresti nici despre iminenţa războiului, nici despre începerea lui. In dimineaţa de 22 Iunie, consilierul de ambasadă german i-a comunicat telefonic că trupele germane şi române au trecut frontiera rusă. Peste două zile —la 24 Iunie— a fost chemat de Molotov. In discuţia care a urmat, Molotov a declarat că după reglamentarea chestiunii Basarabiei, Rusia nu mai avea nici o pretenţie şi că în mai multe rânduri s'a spus din partea guvernului rus că doreşte o Românie pacifică şi independentă. Prin faptul că România a acceptat garanţiile germane şi că a fost ocupată de trupele germane, ea a intrat sub dependenţa germană. Fiind acum asociată la agresiunea Germaniei, Rusia va trage toate concluziile cari decurg din această agresiune. Ministrul român a răspuns că Rusia «prin politica pe care a urmat-o în ultimul timp, n'a făcut nimic ca să evite pentru cele două ţări ale noastre desnodământul dureros pe care îl deplorăm astăzi. Prin ultimatumul aşa de brutal din anul trecut, când ea a pretins nu numai Basarabia, dar şi Bucovina şi un colţ din vechea Moldovă; prin violările continui ale teritoriului nostru cari au urmat; prin actele de forţă executate asupra Dunării de jos în momentul chiar când erau în curs negocieri pentru a fixa noua linie de demarcaţie. U.R.S.S. a distrus ori ce sentiment de încredere şi de siguranţă în România şi a deşteptat teama dreaptă că chiar existenţa statului român era în pericol. România a căutat atunci sprijin de cealaltă parte. Ea n'ar fi avut nevoie de un astfel de sprijin, şi de sigur că nu l'ar fi căutat, dacă n'ar fi fost lovită şi nu s'ar fi simţit ameninţată» (37). La aceste adevăruri dureroase spuse de ministrul român, Molotov i-a atras atenţia că România nu se gândeşte de cât la frontierele ei, în timp ce acum se află în joc însăşi existenţa şi independenţa statului român. El a declarat că Rusia n'a pus nici odată în discuţie independenţa României; dar *acum situaţia este alta.* Sub impresia acestor ameninţări destul de clare asupra viitorului României, ministrul român a părăsit Kremlinul.

Aşa dar situaţia unei ţări mai mici, vecină cu Rusia este următoarea. Profitând de o împrejurare oarecare politică, Rusia o jefueşte de o bună parte din teritoriul ei, fie prin război, fie prin ameninţare de război. Dacă mai târziu,

www.dacoromanica.ro

prin jocul evenimentelor politice internationale, acest stat crede că poate folosi o oarecare situaţie mondială favorabilă pentru a-şi relua teritoriul furat de Rusia, guvernul acesteia îl ameninţă cu pierderea independenţei şi chiar cu dispariţia lui de pe harta lumii. «Astăzi problema este alta —a spus Molotov— Voi nu vă gândiţi de cât la frontierele voastre. Şi nu vă daţi seama că ceva cu mult mai preţios pentru voi este în joc; independenţa voastră şi chiar existenta ţării voastre». Aceasta a fost mentalitatea guvernelor ruse din timpul imperiului ţarist şi aceiaşi este şi astăzi. Au tot jefuit mereu frontiere şi au înghiţit popoare întregi care —odată cu frontierele— şi-au pierdut independenţa, iar statele au fost lichidate în intinderea tot mai imensă a Rusiei.

De aceia situaţia geografică cea mai nenorocită pe care poate s'o aibă un popor mic este să fie vecin cu Rusia.

DE CE ROMANIA A FACUT RASBOIUL ALATURI DE GERMANI

Răsboiul a fost început în dimineaţa zilei de 22 Iunie 1941 de către trupele germane şi române. De oarece acest răsboiu l-am făcut împreună cu Germania şi —din această cauză— s'a afirmat de multe ori că România a urmărit aceleaşi scopuri de răsboi ca şi ea, suntem obligaţi să lămurim această chestiune.

Când la 23 August 1939 s'a încheiat pactul de neagrasiune Ribbentrop-Molotov, cancelarile europene au fost total surprinse şi o mare îngrijorare s'a abătut asupra guvernelor interesate în politica care se desfăşura în Europa, sub impulsul actelor de initiaţivă politică ale Germaniei. Se ştia că între naţional-socialismul german şi comunismul rusesc erau deosebiri fundamentale, cari nu permiteau nici o apropiere. Hitler a avut întotdeauna o atitudine clară în contra Rusiei sovietice. Cum de a fost totuşi posibil să se încheie un astfel de pact? Motivele trebuesc căutate în intenţiile lui Hitler de a instaura în Europa o «nouă ordine». Pentru realizarea ei, el prevedea că va trebui să facă răsboi. Din primul răsboi mondial văzuse că un răsboi început în est se întinde imediat şi în vest. Ori un răsboi pe două fronturi trebuia evitat cu ori ce preţ. El ştia că Anglia şi Franţa îşi luaseră —prin tratate— obligaţia faţă de Polonia de a-i garanta frontiera spre Germania.

Deşi nu era sigur că cele două puteri occidentale ar putea să împingă aplicarea garanţiilor până la răsboi, totuşi ca să înlăture riscul unui răsboi pe două fronturi, a socotit că este necesar să se asigure spre est printr'un pact de neagresiune cu Rusia. Astfel desosebirile ireconciliabile dintre cele două ideologii au trecut pe planul al doilea, trecând în linia intâia considerentele strategice şi economice.

www.dacoromanica.ro

Pedealtă parte, Stalin —aşa cum am arătat mai sus— nu era dispus, din cauza nepregătirii armatei, să facă un război Germaniei în 1939 şi a preferat înţelegerea cu aceasta, faţă de aceia pe care i-o propuneau Franţa şi Anglia. Pactul de neagresiune cu Germania îi satisfăcea în plus şi tendinţele expansioniste, asigurându-i libertatea de acţiune în ţările baltice, Polonia, România şi Finlanda. Franţa şi Anglia, cari apărau situaţia politică şi geografică din Europa, rezultată după primul năsboi mondial, nu puteau face Rusiei concesii teritoriale. Aşa dar, necesitatea pentru Hitler de a avea mână liberă în vest, întâlnindu-se cu intenţiile Rusiei de a se întinde peste ţările din Europa orientală, —aceste două elemente— au stat la baza pactului Ribbentrop-Molotov.

Aceasta a fost cea dintâi greşală fundamentală din acest război. Pentru realizarea unui scop imperialist, Hitler a fost capabil să uite deosebirile de ideologie şi să încheie un pact de o totală imoralitate cu Rusia comunistă. Aplicarea acestui pact a dus la transformări profunde în Europa.

Trebue să menţionăm însă că şi Franţa şi Anglia au căutat o înţelegere cu tirania rusă. Nici ele nu s'au încurcat în considerente morale şi dacă n'au reuşit să ajungă la semnarea unui acord. s'a datorat numai faptului că interesele Rusiei l-au impins pe Stalin să prefere o înţelegere cu Hitler.

Evident că România nu putea să fie de acord cu această înţelegere, care —s'a văzut foarted curând— urma să aibă foarte grave consecinţe asupra vecinilor Rusiei, după cum n'a fost de acord nici cu acţiunile germane în Cehoslovacia.

Cu un an mai inainte, Hitler pusese în discuţie problema sudeţilor germani din Cehoslovacia şi războiul a fost evitat numai datoriă faptului că Anglia şi Franţa i-au dat satisfacţie prin acordul de la München în care se prevedea că regiunea acupată de sudeţi să fie predată Germaniei în decurs de şapte zile (1 Octombrie-7 Octombrie). Acordul a fost semnat de Chamberlain (Anglia), Dalladier (Franţa), Mussolini (Italia) şi Hitler (Germania). Cei patru semnatari şi-au luat angajamentul să garanteze frontierele cehe rezultate din acest acord.

Cehoslovacia mai avea însă de rezolvat unele chesliuni de frontieră cu Polonia şi Ungaria. Pretextând că problema minorităţilor ungare şi poloneze nu era încă soluţionată în spiritul acoirdului de la München, Germania a refuzat să-i garanteze frontierele.

In acelaş timp Cehoslovacia a intrat într'o criză internă gravă. Slovacii numulţumiţi de felul cum cehii de la Praga înţelegeau să conducă statul cehoslovac —care era un stat federal— au propus la 10 Martie 1939, prin guvernul lor presidat de Mgr. Tiso, reorganizarea federaţiei de state. Guvernul de la Praga a răspuns prin revocarea guvernului slovac şi înlocuirea cu altul. Mgr. Tiso a cerut intervenţia Germaniei ca să obţină independenţa Slovaciei, ceiace i s'a oferit imediat.

www.dacoromanica.ro

Dieta slovacă s'a adunat la 14 Martie şi a declarat independenţa. Sub influenţa acestei acţiuni, Rusia subcarpatică —a treia provincie din Cehoslavacia— cere şi ea independenţa, dar este invadată şi ocupată de trupe ungare. Polonia şi-a luat şi ea regiunea Tecen din Slovacia.

In această situaţie internă dezastroasă a Cehoslovaciei, Germania —acuzând guvernul cehoslovac de asasinte contra germanilor— concentrează importante forţe motomecanizate şi aviaţie de bombardament, îm jurul Boemiei şi Moraviei. Pentru a salva situaţia —şi după inspiraţia legaţiei germane de la Praga— preşedintele Hacha şi Chvalkovschy, ministrul afacerilor străine, se duc la Berlin, unde sunt obligaţi să semneze un document gata pregătit, prin care pun destinele Cehiei în mâinele lui Hitler.

In dimineaţa zilei de 15 Martie 1939 trupele germane intră în Boemia şi Moravia, cari sunt transformate în «Protectorat» cu oarecare autonomie administrativă.

Slovacia este recunoscută independentă, dar total supusă Germaniei.

Astfel statul cehoslovac a dispărut de pe harta Europei.

Guvernul german a oferit şi României să-şi insuşească câteva localităţi locuite în majoritate de români, dar guvernul român a refuzat să participe la acest jaf, prin care se desfiinţa un stat prieten şi se distrugea Mica Inţelegere, iar echilibrul internaţional din regiunea Europei de est era profund zdruncinat.

Această acţiune de desmembrare şi luare în stăpânire a unui teritoriu care nu era locuit de populaţii germanice, —deci nu inra în «Deutschtum»— a reprezentat primul act din care a apărut noul imperialism german.

Franţa şi Anglia au protestat, dar numai în note scrise prezentate de ambasadorii respectivi guvernului german.

România, care-şi vedea distrusă opera ei diplomatică din vest prin dispariţia unuia din aliaţi, nu putea să fie de acord cu o politică care ataca bazele tratatelor încheiate după primul războiu mondial şi pe care ea se sprinjinea în apărarea integrităţii teritoriului românesc.

După Cehoslovacia a venit rândul Poloniei.

In luna Martie 1939, îndată după lichidarea crizei cehoslovace, Germania a adresat Poloniei o întrebare cu următoarele puncte:

— Oraşul şi portul Dantzig să reintre ca stat liber in cadrul Reichului;

— Germania să obţină prin coridorul polonez o autostradă şi o cale ferată, de care să poată dispune liber şi care să aibă acelaş caracter de exteritorialitate pentru Germania ca şi coridorul pentru Polonia. In schimb;

— Germania recunoaşte toate drepturile economice ale Poloniei la Dantzig;

www.dacoromanica.ro

— Asigură Poloniei la Dantzig un port liber de dimensiunile cerute de Polonia şi acces complet liber;

— Recunoaşte şi acceptă prin aceasta, frontierele dintre Germania şi Polonia ca definitiv fixate:

— Propune încheierea unui pact de neagresiune cu Polonia pe două zeci şi cinci de ani.

Pentru a se înţelege cererile germane, trebue să reamintim că după primul războiu mondial, în constituirea noului stat polonez, cum acest stat nu avea nivi o ieşire la mare, s'a hotărât, să i se dea o fâşie de teren —un coridor— prin Prusia orientală, care să o lege de oraşul şi portul Dantzig. Acest oraş —locuit eminamente de o populaţie germană— fiind astfel tăiat de orice alt teritoriu german, a primit un statut de oraş liber, condus de un senat şi având un inalt comisar, representant al societăţii naţiunilor, cu misiunea de a aplana ori ce litigiu sau incident germano-polonez. Coridorul polonez separa în acelaş timp şi Prusia orientală de corpul Germaniei.

Aceasta soluţie hibridă, care călca principiul etnic şi dreptul istoric —amândouă în favoarea Germaniei şi amândouă aplicate numai ţărilor europene invingătoare— era destinată să provoace mai târziu o reacţiune din partea acesteia, pentru a intra în drepturile ei. Greşala provine aşa dar din tratatul de la Versailles. Tebuia din 1919 să se fi găsit o altă soluţie pentru a deschide Poloniei drum la mare şi nu aceia de a rupe Germania şi a tăia o cale prin corpul ei. Atâta timp cât această ţară a fost sub influenţa condiţiilor impuse prin tratatul de la Versailles, a fost liniştită. Indată însă ce s'a scuturat de această influenţă —adică după venirea la conducere a regimului naţional-socialist— şi-a reorganizat armata, a reluat Saar-ul, s'a unit cu Austria şi a readus sudeţii în massa germanică desfiinţând Cehoslovacia, era de aşteptat că Hitler —în ideia de restabilire a Reichului în drepturile lui anterioare războiului— să caute o soluţie şi cu Polonia.

Natural că cererile lui Hitler adresate Poloniei, trebuiau să ţină seama de necesitatea acestei ţări de a avea o respiraţie la mare, şi este probabil că s'ar fi putut găsi această solutie, dacă Polonia n'ar fi avut tot timpul o atitudine negativă faţă de cererile germane. Această atitudine a fost întărită prin asigurările formale date de Anglia că, în cazul că Polonia ar fi ameninţată în interesul ei vital să reziste cu armele, Marea Britanie va considera că este de datoria ei să sprijine Polonia imediat prin toate mijloacele.

Franţa a dat şi ea o declaraţie similară. Guvernul francez s'a declarat fericit de încheierea angajamentelor anglo-poloneze şi a afirmat că alianţa franco-polonezâ le garantează pe amândouă contra oricărei ameninţări, care ar aduce o atingere intereselor lor vitale.

www.dacoromanica.ro

Răspunsul Poloniei la cererile germane a însemnat un refuz şi nu s'a ajuns la nici un fel de negocieri.

Pană in luna Iulie situaţia a rămas neschimbată. Din această lună şi mai ales în August, au intervenit conflicte între oraşul Dantzig şi Polonia, precum şi persecuţii faţă de minoritarii germani.

Pe de altă parte, s'au făcut concentrări masive de trupe de ambele ţări şi au ajuns aproape zilnic la incidente de frontieră.

Se simţea că Germania era hotărâtă să rezolve chestiunile în litigiu cu Polonia, iar aceasta nu era de loc dispusă să caute o soluţie împăciuitoare.

In această situaţie, la 23 August se comunică semnarea pactului Ribbentrop-Molotov.

Acest pact punea Polonia într'o situaţie foarte primejdioasă. Chiar în ziua de 24 August, ambasadorul Franţei la Berlin a comunicaţ guvernului francez că, în cercurile oficiale berlineze se considera că prin acest pact se vor revizui diferitele litigii teritoriale din Europa orientală şi sudorientală începând cu împărţirea Poloniei. Reichul şi Rusia sovietică vor revedea de comun acord frontierele baltice şi ale României.

Dacă existau asemenea informaţii, ele trebuiau în mod normal, în tensiunea diplomatică de atunci, să fie foarte serios luate in considerare; dar chiar şi fără ele, guvernul polonez şi-ar fi putut da seama că dacă nu cedează, soarta Poloniei era să cadă pradă pactului germano-rus de la 23 August. Dacă totuşi a rezistat până la provocarea războiului, se datoreşte numai faptului că Anglia, chiar dacă i-a dat vre-un sfat pentru conciliere, n'a insistat suficient şi a afirmat până în ultima zi că va sprijini Polonia prin toate mijloacele. In zilele cari au precedat războiul, s'a manifestat oarecare voinţă de a se începe negocieri, cari însă n'au dus la nici un rezultat pozitiv. Pe scurt, tratativele au decurs astfel.

In seara zilei de 28 August, Neville Henderson, ambasadorul Angliei la Berlin, a avut o întrevedere cu Hitler. Intrebându-l dacă este dispus să angajeze o conversaţie directă cu Polonia, Hitler a spus că va da răspunsul poate chiar în acea seară. La sfârsit a precizat că în atitudinea pe care o are faţă de Polonia el nu înşelă. «De partea lui, ambasadorul Angliei a afirmat cancelarului că ori ce act de forţă in contra Poloniei nu putea să nu atragă războiul între Anglia şi Germania».

A doua zi (29 August) Hitler a predat personal răspunsul său ambasadorului englez. Accepta conversaţii directe cu Polonia cu toate că era sceptic asupra rezultatelor; punea însă condiţia ca un plenipotenţiar polonez să vină la Berlin în ziua de 30 August. La remarca ambasadorului englez că această condiţie seamănă a ultimatum, Hitler a răspuns că nu-i ultimatum, dar situaţia nu se poate prelungi, căci armatele germane şi poloneze stau faţă'n faţă.

Luând concediu, ambasadorul englez a reamintit lui Hitler că «dacă

www.dacoromanica.ro

Reich-ul —din lipsa unei înţelegeri— ar ataca Polonia, va fi război cu Anglia».

In ziua de 30 August, ambasadorul Franţei la Berlin comunică ministrului său la Paris, că părerea lui este că «Polonia trebue să accepte luarea de contact prin intermediul ambasadorului ei la Berlin, cel puţin la început».

In noaptea de 30/31 August, ambasadorul Angliei la Varşovia a văzut pe Beck, ministrul afacerilor străine polonez, şi i-a propus să intre în negocieri directe cu Reich-ul. Acesta a răspuns în ziua de 31 August la amiază că primeşte negocierile directie cu Germania, în care scop a invitat pe Lipski, ambasadorul Poloniei la Berlin, să ceară audienţă la Wilhelmstrasse pentru reluarea contactului, dar «Beck a precizat că ambasadorul nu va fi autorizat, în cazul că textul propunerilor germane îi va fi prezentat, să accepte un astfel de document».

In aceiaşi zi la orele 14, Lipski primeşte de la guvernul polonez dispoziţia să ceară imediat audienţă la Ribbentrop, să-l anunţe că guvernul polonez este de acord cu o luare de contact, şi să discute unde şi cum s'ar putea deschide negocierele. Ambasadorul polonez a fost primit la orele 19,45, prezentându-se ca ambasador şi nu ca plenipotentiar. Ribbentrop a luat act de comunicarea lui, dar nu i-a adus la cunoştintă proectul german pentru reglementarea litigiilor.

Supărat că emisarul polonez, în loc să vină în ziua de 30 August, cum ceruse, a venit în după amiaza zilei de 31 August şi că acest emisar nu avea depline puteri pentru a angaja o discuţie, Hitler a considerat atitudinea polonezã ca o desconsiderare faţă de Reich şi de el. In dimineaţa de 1 Septembrie armatele germane au invadat Polonia.

Cine poartă răspunderile?

Un acord germano-polonez pe baza prepunerilor germane s'ar fi putut realiza pe cale paşnică. Ceia ce propunea Germania nu era nici lipsit de sens şi nici injust. Aşa cum Polonia avea la dispoziţia ei un coridor prin teritoriul german ca să facă o legătură la mare, tot aşa şi Germania putea să aibă o linie de comunicaţie prin acelaş coridor, care s'o lege direct de Prusia orientală. Acordul n'a fost posibil, pentru că Polonia n'a acceptat să discute. Chiar şi după 23 August, când situatia ei devenise foarte critică, n'a încercat să discute de cât la propunerea Angliei; dar şi atunci a procedat aşa fel încât a dat impresia că nu-i convine să discute, ceia ce a iritat pe Hitler şi a provocat războiul. Aceasta este răspunderea Poloniei. După semnarea pactului Ribbentrop-Molotov era evident că guvernul polonez sa găseşte în faţa unui război, al cărui rezultat nu putea fi pus la îndoială; a preferat totuşi catastrofa, cu speranţa probabilă că Franţa şi Anglia o vor reînvia.

Pe de altă parte, Germania poartă şi ea răspunderea ei. Nimeni în 1939 n'o putea împiedeca să caute să-şi creeze legături mai bune cu acele teri-

www.dacoromanica.ro

torii cari îi aparţineau, dar cari erau rupte prin coridorul polonez. Chiar dacă Polonia a refuzat un timp să discute soluţiile convenabile, Germania trebuia să se limiteze la mijloacele diplomatice şi să fi folosit căile internaţionale de atunci, cari ar fi putut influenţa asupra rezistenţei poloneze, ca să se realizeze un acord în litigiile teritoriale şi minoritare dintre cele două state. Faptul că a încheiat un pact de neagresiune cu Rusia sovietică şi a căzut de acord cu ea să împartă Polonia şi să-i lase mână liberă în Finlanda, ţările baltice şi Basarabia, a schimbat caracterul acţiunii germane din revizionistă în imperialistă. Răspunderea pe care o poartă Germania pentru acest act este de sigur foarte grea; el a constituit punctul de plecare al atâtor transformări dezastroase.

Cea mai mare răspundere însă o poartă Anglia.

Prin repetatele ei intervenţii în acest conflict, afirmând mereu, că va sprijini Polonia, dacă aceasta va fi obligată să se apere cu armele în contra Germaniei, a dat guvernului polonez convingerea că trebue şi poate să reziste până la urmă.

Dacă Germania avea o justificare în cererile adresate Poloniei, Anglia nu avea nici una în acţiunea ei de a sprijini Polonia pe calea opoziţiei faţă de o discuţie şi o înţelegere cu Germania. Dacă totuşi —fiind aliată cu Polonia— a socotit că este de datoria ei să intervină, atunci trebuia să îndemne Polonia la căutarea unei soluţii paşnice şi nu la opoziţie directă.

Mai ales după încheierea pactului Ribbentrop-Molotov, când se ştiau care vor fi pentru Polonia urmările aplicării acestui pact, Anglia era datoare să pună toată autoritatea ei în cumpănă, ca să convingă Polonia să treacă la negocieri neîntârziate cu Germania şi să ajungă la un acord.

Admiţând că intr'adevăr ar fi fost decisă să sară cu armele în ajutorul Poloniei, în cazul că aceasta ar fi fost atacată de Germania, nici într'un caz n'ar fi putut s'o apere şi în contra Germaniei şi a Rusiei sovietice. Era clar că singura soluţie era un acord paşnic între Berlin şi Varsovia, care ar fi fost foarte posibil, dacă Anglia, în faţa schimbării totale de situaţie a Poloniei prin iminenţa războiului şi a intervenţiei militare ruse, ar fi insistat energic pentru realizarea lui. In acele zile însă, atitudinea Angliei a fost cât se poate de neînţeleasă.

Ea avea un tratat cu Polonia, prin care se angaja să o apere cu armele în cazul unui atac german; dar nu putea da nici o asigurare şi în contra Rusiei. Cum după 23 August atacul rusesc era de prevăzut, în cazul începerii războiului dintre Germania şi Polonia, interesul Poloniei era ca să evite deslănţuirea acestui război. Deci, în mod normal Anglia ar fi trebuit să sfătuiască guvernul polonez, încă din zilele de 24-25 August să deschidă discuţii cu guvernul german. In loc să acţioneze asupra guvernului polonez, intervine abia la 28 August la guvernul german. Poate că se aştepta ca Hitler să respingă net propunerea de a începe negocierile şi

www.dacoromanica.ro

atunci ar fi fost uşor să arunce vina asupra Germaniei. Hitler însă a acceptat discuţiile şi a cerut să vină la Berlin un plinipotenţiar polonez în ziua de 30 August. Deşi delegatul polonez ar fi avut timp să vină la Berlin în acea zi, dacă guvernul polonez ar fi fost informat la timp, Anglia îi face comunicarea abia în noaptea de 30/31 August, adică în momentul când acesta nu mai avea putinţa de a trimite delegatul în ziua de 30 August; în plus n'a insistat ca delegatul polonez să aibă depline puteri (51). Călcarea acestor două condiţii, a dat guvernului german impresia ca guvernul polonez vrea să evite discuţiile, ceia ce a avut drept urmare, războiul. Din această acţiune a Angliei, se poate deduce ca ea a împins Polonia la război, indiferent cu ce rezultate pentru această ţară. O dovadă este că în tot timpul cât a durat războiul în Polonia, nu i-a trimis nici cel puţin o escadrilă de avioane, care să fi intervenit de-asupra Germaniei, sau a armatelor germane cari înaintau în Polonia.

După începerea războiului, englejii au sabotat încă două încercări de a restabili pacea.

Prima încercare, a fost propunerea lui Musolini, in ziua de 2 Septembrie să se suspende imediat ostilităţile şi să se convoace fără întârziere o conferinţă între marile puteri, împreună cu Polonia, pentru găsirea unei soluţii de pace. Propunerea a fost primită de toţi cei interesaţi, în afară de Anglia, care a pus condiţia retragerii trupelor germane pătrunse în Polonia, condiţie care nu putea fi acceptată de Germania. In acelaş timp a făcut presiuni asupra guvernului francez să-şi anuleze acordul la propunerile lui Mussolini. Daladier, primul ministru francez s'a supus.

A doua încercare a fost făcută de către mareşalul Goering. Simpattile acestuia pentru poporul polonez erau cunoscute şi el ar fi dorit ca acest război să se termine cât mai repede printr'o împăcare între cei doi beligeranţi. După 4 zile dela începerea ostilităţilor, Goering a ţinut un discurs, al cărui subiect era o vizibilă propunere de conciliere. Guvernul polonez a desbătut cu foarte multă seriozitate propunerea germană, dar —sub promisiunile şi presiunile insistente engleze, sprijinite şi de agenţi ai Statelor Unite— a fost obligat să-si schimbe intenţiile. Englejii au promis că foarte curând vor forţa strâmtorile Skagerat şi Kategat şi vor intra cu flota în marea Baltică, de unde vor putea debarca în massă trupe britanice şi franceze. Astfel vinovăţia guvernului englez în provocarea acestui război este evidentă şi răspunderea lui este covârşitoare.

Intr'un ordin de zi dat la 1 Septembrie 1944, Generalul Sosnkowski, comandantul suprem al forţelor poloneze, adresându-se armatei poloneze din interior, care lupta de la 1 August 1944 în Varşovia revoltată în contra trupelor germane, a scris că Polonia a intrat cu cinci ani mai înainte în război contra Germaniei «ascultând încurajările britanice». Ca urmare a acestei afirmaţii care a supărat pe engleji şi era în contra opiniei guvernului polonez, primul ministru polonez Mikolaicik, a cerut

www.dacoromanica.ro

președintelui republicei și a obținut revocarea generalului Sosnkowski (52).

Este de neînchipuit cu câtă lipsă de prevedere s'a procedat și câte greșeli s'au făcut de toate părțile ca să se ajungă la acest desnodământ tragic care a însemnat începutul războiului al 2-lea mondial.

România n'a fost de acrod cu politica imperialistă germană. Intre statul român și statul polonez exista o alianță pentru apărarea acesor două țări spre est. Această alianță nu ne obliga la nici o măsură în favoarea Poloniei în cazul ofensivei germane, dar cum era de prevăzut o iminentă acțiune ofensivă rusă în spatele trupelor poloneze cari luptau cu fața spre Germania, România se întreba ce va face în această împrejurare. Soluția a fost dată de guvernul polonez care în dimineața zilei de 17 Septembrie —adică imediat după inceperea atacului rus pe frontiera de est a Poloniei— a cerut telegrafic guvernului român, autorizația de a se refugia în România.

Din cauza situației militare dezastroase, nemai având nici o speranță pentru restabilirea unui front pe care să mai poată rezista celor două avalanșe din vest și est, guvernul polonez a renunțat la aplicarea tratatului de alianță cu România.

Așa dar, după desființarea Cehoslovaciei, războiul contra Poloniei dădea încă o lovitură din partea Germaniei, sistemului de securitate român. Politica de expansiune germană pentru aducerea germanilor din est sub stăpânirea Reichului prin împingerea frontierelor lui spre răsărit, și apoi pentru realizarea «spațiului vital» prin cuceriri de teritorii aparținând altor popoare —tot spre răsărit— nu convenea României, al cărui interes era să se păstreze echilibrul politic stabilit după primul război mondial. Fiind însă pusă în alternativa de a alege între cele două mari puteri, după jefuirea teritoriului ei în vara anului 1940, România a mers după singura soluție care în acel timp era posibilă pentru dânsa, adică alături de Germania, în contra Rusiei sovietice.

De aici reiese o deosebire fundamentală între scopurile de război urmărite de Germania și cele urmărite de România. Germania a căutat o extindere teritorială în dauna altor popoare, în timp ce România vroia să reintre în drepturile ei suverane asupra teritoriilor răpite de Rusia sovietică cu un an mai înainte. Germania a făcut un război de cucerire, iar România un război de apărare.

Aceste scopuri însă, nu puteau fi realizate de cât dacă puterea militară rusă era distrusă, sau cel puțin îngenunchiată. Acesta a fost un scop comun al celor două popoare angajate în contra Rusiei și ele trebuiau să meargă împreună pentru realizarea lui.

In fine, încă un scop comun a fost lichidarea comunismului rusesc. Tirania regimului comunist rusesc și spiritul expansionist al doctrinei comuniste —adăogat la acela înăscut rusesc— prezentau o primejdie mortală pentru vecinii Rusiei în primul rând și apoi pentru întreaga lume, prin

www.dacoromanica.ro

tendinţele revoluţionare îndreptate către toate popoarele lumii. Deja Italia şi Franta erau profund atinse de virusul comunist, iar Spania nu se salvase de cât printr'un sângeros războiu civil în anii 1936-1939.

Realizarea acestor două ultime scopuri şi mai ales lichidarea comunismului, nu aparţineau numai celor două naţiuni —germană şi română— ci intregei lumi occidentale şi creştine. Ele au impus caracterul de cruciadă a războiului contra Rusiei sovietice, devenind scopuri primordiale.

Din nefericire pentru întreaga lume, preşedintele Roosevelt al Statelor-Unite şi primul ministru W. Churchill al Angliei au refuzat până la urmă să priceapă acest lucru. Astfel, sfârşitul războiului prin zdrobirea tuturor puterilor cari au participat la această cruciadă, a avut pentru occident rezultatul dezastros de a se găsi în faţa unei Rusii sovietice imperialistă, colonialistă şi plină de încredere în imensa ei putere militară.

Mai ales Roosevelt a făcut tot ce-a fost posibil ca să servească pe Stalin, luând în unele împrejurări poziţie categorică chiar în contra intereselor engleze ca naţiune şi fără nici o grijă de interesele superioare ale Statelor-Unite, aşa cum se va arăta în ultimul capitol.

www.dacoromanica.ro

RELAȚIILE DINTRE HITLER ȘI MAREȘALUL ANTONESCU

A. DICTATURA REGELUI CAROL AL II-lea

Pentru înțelegerea situației interne din România, care a dus la formarea unui guvern sub președenția generalului Ion Antonescu și compus aproape numai din membri ai mișcării legionare și militari, este necesar să arătăm —cât mai concentrat— evenimentele politice interne, cari au precedat această schimbare de regim. Pentru că, incontestabil, venirea la cârma țării a guvernului Antonescu-Mișcarea Legionară a fost un act revoluționar, prin care s'a schimbat atât politica externă a României, cât și cea internă. Perioada de timp dinaintea acestei schimbări este numită «Dictatura Regelui Carol». Acesta, după ce timp de 7 ani de domnie s'a folosit de ambițiile oamenilor politici chemându-i la guvern în condiții și combinații neașteptate și schimbându-i după voința lui, în 1937 a ajuns la convingerea că a slăbit și a fărâmițat îndeajuns partidele politice, pentru a le desființa.

La 20 Decembrie 1937 urma să aibă loc alegeri generale. Gheorghe Tătărăscu, personalitate politică aparținând partidului liberal condus de C. Brătianu, fiind însărcinat de Rege să constitue un guvern, reușește să facă un cartel guvernamental cu grupările politice ale lui Vaida-Voevod (național-țărăniști dizidenți), N. Iorga și partidul german al minorității germane.

Legea electorală prevedea că, dacă, una din grupările politice cari au prezentat liste la alegeri obținea 40 la 100 din voturi, Iua în mod automat 50 la 100 din locurile de deputați; cealaltă jumătate se împărțea între toate grupările —inclusiv aceia care primise deja 50 la 100— proporțional cu numărul de voturi obținut. Astfel gruparea cea mai puternică dispunea în parlament de o majoritate impunătoare, care îi permitea să poată guverna.

Ministrul de interne, Richard Franasovici, a înțeles să lase toată libertatea alegătorilor și n'a folosit nici unul din mijloacele de presiune cunoscute și aplicate în astfel de imprejurări de guvernele anterioare, ca să-și asigure majoritatea parlamentară. Urmarea a fost că coaliția guvernamentală n'a obtinut de cât 36 la 100 din voturi și astfel a fost învinsă, «caz unic în analele noastre politice». Iuliu Mâniu și C. Codreanu, șefii

www.dacoromanica.ro

grupărilor principale din opoziţie au declarat ministrului de interna că alegerile au fost libere şi i-au, mulţumit pentru obiectivitatea de care a dat dovadă.

Totuşi guvernul a obţinut cel mai mare număr de deputati cu 152 de scaune; după el venea partidul naţional-ţărănist al lui Iuliu Maniu cu 86 de scaune şi în al treilea rând mişcarea legionară cu 66 de scaune. Alte 10 grupări politice au obţinut locuri mai puţine sau chiar de loc. In mod normal ar fi trebuit ca guvernul Tatărăscu să caute un acord cu unul din grupuri care ar fi putut să-i aducă majoritatea; dar în timp ce guvernul începuse unele tratative cu Iuliu Maniu, Regele însărcinează la 28 Decembrie 1937, pe Octavian Goga, mare poet şi strălucită figură românească din Transilvania, să formeze un nou guvern. Oct. Goga, împreună cu profesorul universitar A. C. Cuza, cunoscut prin activitatea lui antisemită erau şefii partidului naţional-creştin, care la ultimele alegeri obţinuseră numai 39 de locuri în parlament. In acest guvern, a intrat generalul Ion Antonescu ca ministru al apărări naţionale, Armand Călinescu fost naţional-ţărănist a luat ministerul de interne, iar la afacerile străine a fost numit Istrate Micescu unul din cei mai cunoscuţi jurişti ai României.

Pe baza principiului «România a românilor» acest guvern, care era de dreapta, a luat câteva măsuri antisemite. Astfel a interzis aparaţia unor jurnale evreeşti (Dimineaţa, Adevărul, Lupta), a suprimat subvenţiile cultului mozaic, a început o verificare a drepturilor de cetăţenie ale evreilor şi în unele barouri avocaţii evrei au fost excluşi. Aceste măsuri au provocat în afară protestele Franţei şi ale Angliei. Rusia şi-a rechemat ministrul la Moscova refuzând să aibă raporturi cu un guvern naţionalist român. In acelaş timp, evreii români au exercitat un vast sabotaj economic în toate sectoarele de activitate productivă, unde intervenţia lor se putea face simţită, producând turburări în viaţa economică a statului.

Regele Carol schimbă acest guvern la 10 Februarie 1938, cu un altul sub preşidenţia nominală a patriarhului Miron Cristea, dar în realitate condus de el însuşi. Generalul Antonescu şi Armand Călinescu au rămas mai departe în funcţiile lor din guvernul anterior, iar la afacerile străine a fost numit Gheorghe Tătărăscu. Toţi foştii prim-miniştri fac parte din acest guvern ca miniştri fără portofoliu, în afară de Maniu şi Goga cari au refuzat. De aici înainte este deschisă calea către dictatura regală. Regele Carol, care până la această dată ţinea seama —cel puţin aparent— de formele constituţionale, trece la acte de autoritate personală. Evenimentele importante cari au avut loc în România în acest timp până la abdicarea lui sunt:

1) La 12 Februarie 1938 se suspendă inamovibilitatea magistraturii. Prin această măsură magistratura şi-a perdut independenţa şi magistra-

www.dacoromanica.ro

ţii ca să-şi păstreze locurile şi funcţiile, trebuiau să se supună influenţelor police, în practică, ordinelor Regelui.

2) La 21 Februarie guvernul publică o nouă constituţie care fusese pusă în lucru de mai multă vreme după indicaţiile Regelui şi care se sprijinea pe următoarele principii:

— Egalitate în faţa legilor a tutoror cetăţenilor români fără distincţie de origină etnică şi confesiune religioasă;

— Se asigură secretul corespondenţei şi al libertăţii presei;

— Pedeapsa cu moartea este introdusă în special în contra atentatelor politice;

— Femeile au dreptul de vot şi dreptul de a fi alese în parlament;

— Camera deputaţilor este aleasă pe şase ani —nu pe patru ca înainte— pe colegii profesionale şi scrutin uninominal;

— Senatul şi-a schimbat şi el configuraţia, Jumătate din senatori vor fi aleşi pe nouă ani; cealaltă jumătate este constituită din membri ai familiei regale, înalţi prelaţi mareşali şi personalităţi numite de Rege;

— Pentru ca să ai dreptul de a fi alegător sau ales, trebue să ai minimum 30 ani împliniţi;

— Regele avea dreptul să refuze promulgarea unei legi votată în mod regulat de parlament;

— Miniştrii nu erau responsabili în faţa parlamentului, ci în faţa Regelui.

Prin alegerea deputaţilor de către colegii profesionale —adică după sistemul fascist musolinian— se înlătura orice influenţă a partidelor politice în viaţa publică a statului. Acestea deveneau inutile, sau ar fi trebuit să se transforme fundamental, pe cu totul alte baze, ca să mai poată exista.

Prin limitarea dreptului de alegător şi ales la minimum 30 de ani, Regele a vrut să înlăture mişcarea legionară din viaţa publică a statului. Aceasta era compusă în majoritate din tineretul care urmase pe Codreanu şi care în bună parte nu avea încă 30 de ani; dar lovind în mişcarea legionară a lovit în tot tineretul din ţară, declarându-l pur şi simplu incapabil de a face politică până la 30 de ani.

Dar ceiace prezenta o gravitate excepţională, era dreptul Regelui de a refuza o lege votată de parlament, precum şi lipsa de răspundere a miniştrilor faţă de parlament. Prin aceste fouă măsuri se anula în bună parte influenţa parlamentului în viaţa statului, Regele devenind el singur şi numai el, autoritatea care decidea pe de-asupra tuturora, adică dictator.

Această constituţie a fost supusă unui referendum la 4 Februarie —numai după trei zile de la publicarea ei— cu vot obligator şi public; deci secretul votului a fost înlăturat. Cum imensa majoritate a poporului

www.dacoromanica.ro

n'a avut timp să citească şi să desbată în discuţii această constituţie, a fost aprobată cu 4.289.581 voturi, contra 5.483.

3) Urmarea acestei constituţii a fost dizolvarea partidelor politice. La 30 Martie Regele remaniază guvernul patriarhului Miron Cristea care rămâne mai departe preşendinte de consiliu. Toţi foştii preşedinţi de consiliu cari au făcut parte din primul guvern, l-au părăsit pentru că-şi îndepliniseră misiunea, adică întăriseră cu prezenţa lor în guvern constituţia prin care partidele lor politice erau desfiinţate. Pentru a evita o eventuală opoziţie din partea partidelor, Regele înfiinţează în aceiaşi zi funcţia de consilier regal. Aceşti consilieri regali erau numiţi de Rege, care îi alegea dintre demnitarii statului (biserică, justiţie, armată, oameni de ştiinţă şi oameni politici). Când anumite probleme importante în conducerea statului impuneau o desbatere mai largă, Regele putea să-i convoace în consiliu şi să le ceară părerea, dar nu era obligat să ţină seama de soluţiile rezultate din acele desbateri. Decizia era a lui şi putea să difere de părerile consilierilor, chiar dacă vre-una din soluţiile emise era susţinută de o majoritate a consilierilor regali. Era aşa dar un organism pur formal, lipsit de orice autoritate şi care nu avea alt rost de cât să ţină lângă Rege, pe acele înalte personalităţi de cari acesta avea nevoie ca să-şi sprijine dictatura. Imediat au fost numiţi consilieri regali toţi foştii preşedinti de consiliu, în afară de Maniu şi Goga. Tot în aceiaşi zi, un decret a anunţat suprimarea partidelor politice, cari nu mai aveau voie să se reînfiienţeze de cât pe baza unei legi speciale. Maniu, C. Bratianu, Goga şi Iunian au refuzat să-şi dizolve organizaţiile lor politice. Codreanu, înţelegând că partidele nu mai au nici un rost şi nevrând să intre în conflict cu Regele pentru a evita ori ce urmărire judiciară în contra lui sau a mişcării legionare, a dizolvat partidul «totul pentru ţară» încă de la 22 Februarie, adică a doua zi după publicarea textului constituţiei şi înainte de referendum.

4) In Aprilie se institue cenzura şi se iau o serie de măsuri restrictive contra organizaţiilor naţionaliste.

5) La 25 Martie, din ordinul lui Armand Călinescu ministrul de interne, se închid fără nici o justificare, toate întreprinderile comerciale legionare. (Două restaurante şi o băcănie în Bucureşti şi alte patru magazine diferite la Bacău, Galaţi, Piatra-Neamţ şi Arad.)

6) Ca urmare a protestului scris de Codreanu în termeni tari şi adresat profesorului Iorga pentru această călcare de lege, Iorga —îndemat de Călinescu— intentează lui Codreanu un proces de injurie la adresa unui înalt demnitar. Codreanu este condamnat la şase luni închisoare grea.

Nemulţumit cu această pedeapsă, Călinescu intentează un nou proces lui Codreanu, acuzându-l de înaltă trădare. In cursul procesului nu s'a putut dovedi nici un fel de crimă în sarcina acuzatului. Martorii apărării în număr de 112 n'au avut voie să depună mărtutii, iar avocaţii apărării

www.dacoromanica.ro

n'au avut dreptul să consulte piesele originale ale acuzării. Codreanu a fost condamnat la zece ani inchisoare.(7).

7) In Aprilie 1938 —odată cu arestarea lui Codreanu— au fost ridicaţi de la c asele lor câteva sute de fruntaşi legionari din capitală şi provincie, şi închişi în lagărele de concentrare de la Vaslui şi Miercurea-Ciuc; iar după ce Codranu a fost judecat şi condamnat, a urmat un alt proces în Iulie 1938 —tot la tribunalul militar din Bucureşti— intentat în contra căpeteniilor principale ale mişcării, fiind toţi condamnaţi la câte 7 ani închisoare, fără nici cea mai mică dovadă de vinovăţie. In acelaş timp au avut loc procese în toată ţara, la alte tribunale militare, în contra altor legionari. Aceştia au fost condamnaţi la pedepse mai moderate.

In toamna aceluiaş an, alte câteva sute de legionari au fost arestaţi şi internaţi în cele două lagăre de concentrare de mai sus. Astfel abuzurile repetate ale autorităţii de stat au depăşit ori ce măsură.

8) Legionarii, considerând că aceste asupriri sunt rezultatul intervenţiilor Elenei Lupescu, metresa Regelui, evreică de origină, au ars o sinagogă la Reşita, au tras câteva focuri de armă la Cernăuti, oraş cu o numeroasă populaţie evreiască, şi au aruncat o bombă la Timişoara într'un teatru unde juca o trupă evreiască.

9) Regele Carol, aflat într'o călătorie politică la Londra, Paris, Bruxelles şi Berchtesgaden, s'a întors în ziua de 28 Noembrie. Imediat a dar ordin lui Armand Călinescu, ministru de Interne ca Codreanu şi ali 13 legionari aflaţi cu el la închisoarea de la Râmnicu-Sarat, să fie executati. In noaptea de 29/30 Noemvrie, cei 14 legionari au fost urcaţi în două camioane, legaţi cu mâinele la spate, înapoia fiecăruia fiind câte un jandarm cu un mic ştreang în mână. Li se comunicase că vor fi duşi la Bucureşti. Când au ajuns în pădurea Tâncăbeşti, fiecare jandarm a aruncat ştreangul în jurul gâtului legionarului din faţă. Astfel executaţi, au fost duşi la închisoarea de la Jilava şi îngropaţi într'o groapă comună. A doua zi un comunicat al guvernului anunţa că fiind atacaţi în pădurea Tâncăbesti de o bandă de legionari înarmaţi, deţinuţii au încercat să fugă. După somaţiile de rigoare au fost toţi împuşcaţi.

Acesta a fost actul fatal pentru România atât din punet de vedere intern cât şi extern, Mişcarea legionară nu era o grupare politică formată în jurul numelui unui om cu un trecut impunător, cum a fost de ex, «partidul poporului» constituit sub puternica personalitate a mareşalului Averescu, sau impus de sus în jos cum a fost «frontul renaşterii naţionale» infiinţat de Regele Carol. Mişcarea legionară era pornită de jos, din popor şi din instinctul naţiunii, care căuta o apărare în contra comunismului. Ea se sprijinea pe principiile fundamentale ale neamului: biserică, naţiune, rege, armată. Era creştină, naţionalistă, regalistă şi era convinsă de necesitatea unei armate puternice pentru apărarea teritoriului naţional. Legionarii cuprindeau o bună parte din naţiune —în special

www.dacoromanica.ro

tineretul— şi se identificau cu sufletul nuamului. Dacă torturarea şi asasinarea atâtor sute de legionari în inchisori şi câmpuri de concentrare crease o stare de permanentă încordare între autoritatea de stat şi mişcare, asasinarea lui Codreanu a impins pe legionari la exasperare. Atâtea crime nejustificate, au creiat o atmosferă de simpatie în toată ţara pentru legionari şi un val de ură în contra Regelui şi a oamenilor politici cari l-au servit. Era explicabil că la venirea legionarilor la putere, să asistâm la o cercetare a răspunderilor, o chemare în faţa justiţiei pentru pedepsirea celor vinovaţi şi chiar la acte de răsbunare sângeroasă, aşa cum s'a întâmplat în toate revoluţiile, sau stările revoluţionare. Toate aceste tulburări ar fi putut fi evitate, dacă Regele Carol şi oamenii lui ar fi lăsat să-şi urmeze cursul evolutiv, ca ori ce nou partid care se sprijină pe principii sănătoase.

Din punct de vedere extern, urmările au fost şi mai dezastroase. Codreanu considera că Rusia este inamicul cel mai periculos al României. In eventualitatea unui conflict, el nu vedea cum Anglia şi Franţa atât de îndepărtate de România, ar fi putut să ne ajute în mod efectiv în contra Rusiei. Pe de altă parte toţi vecinii României, poloneji, cehi, slovaci, bulgari, sârbi —în afară de unguri— erau slavi şi prin afinităţi de rasă se considerau apăraţi faţă de Rusia, chiar dacă acolo stăpânea un regim a cărui ideologie comunistă era expansionistă. Din aceste consideraţii geografice, cari pentru politica externă a unei ţări sunt determinante. Codreanu a tras concluzia că România trebue să lege o strânsă prietenie cu Germania şi acest lucru l-a afirmat public. Incă din 1937 a declarat că la venirea lui la putere, va contracta o alianţă cu Germania şi Italia. Ori în timpul acela, partidele politice române nu puteau imagina o altă politică externă de cât alături de Franţa şi Anglia, adică acele puteri cari garantau menţinerea echilibrului european rezultat din primul răsboi mondial şi întărit prin tratatul de la Versailles. Codreanu a fost acuzat că este omul Germaniei şi primeşte fonduri de la Germani.

Ajungerea eventuală a mişcării legionare la conducerea statului român, a fost, consideratâ ca o gravă eroare politică şi deci trebuia înlăturată prin toate mijloacele posibile. Aceasta era situaţia în ţară, când Regele Carol a făcut vizita la Berchtesgaden, unde a discutat cu Hitler despre problemele româno-germane. In ce sens s'au desfăşurat discuţiile nu se ştie. Este posibil că Hitlr a declarat că nu se amestecă în problemele interne ale României şi că pe îl interesează numai raporturile de la stat la stat. De aici Regele Carol a tras concluzia ca se poate debarasa de Codreanu şi să lichideze legiunea fără să aibă grave neplăceri externe. Ceia ce a şi făcut. Urmările au fost însă de o extremă gravitate pentru România. Hitler a fost foarte furios şi ziarele germane au deschis o campanie violentă în contra României. Mareşalul Goering şi alţi demnitari germani au înapoiat Regelui decoraţiile române, exprimând astfel ostili-

www.dacoromanica.ro

tatea lor în contra Regelui pentru asasinarea lui Codreanu. Pentru ca să calmeze supărarea germanilor, guvernul român a oferit un acord economic favorabil Germaniei fără să fie dezavantajos României. Totuşi Hitler a tras concluzia că nu poate avea încredere în Regele Carol şi nici în oamenii politici români. Această neîncredere a fost întărită şi prin acceptarea garanţiilor anglo-franceze după desfiinţarea Cehoslovaciei şi respingerea celor germane oferite prin Gheorghe Brătianu în Mai 1939 şi cari ar fi creiat României o poziţie de neutralitate. De aceia, în calculele lui pentru sud-estul european a decis să slăbească România în favoarea vecinilor ei. Aşa am pierdut în vara anului 1940, Basarabia, nordul Bucovinei, jumătate din Transilvania şi sudul Dobrogei. Prin aceste pierderi, puterea militară a României a fost mult micşorată, având grave repercusiuni în timpul războiului.

10) La 15 Dec. 1938, Regele înfiinţează «Frontul Renaşterii Naţionale» partid unic în care au dreptul să între toţi românii de la 21 de ani în sus. Militarii în activitate şi magistraţii nu aveau voie să se înscrie. Acest partid era singurul în drept să depună candidaturi pentru alegeri parlamentare. La 22 Iunie 1940, Regele Carol schimbă numele acestei organizaţii în «Partidul Naţiunii» al cărui şef suprem era el insuşi şi pus sub preşidentia colonelului Ernest Urdăreanu, mareşalul palatului.

11) In Iunie 1939, au loc alegeri parlamentare. Singura organizaţie politică care are dreptul să depună liste este frontul renaşterii naţionale. Fiecare listă cuprindea câteva nume mai mult de cât numărul locurilor, astfel încât alegătorul avea oarecare libertate de alegere. Deputaţii şi senatorii aleşi, precum şi senatorii numiţi sunt obligaţi să îmbrace uniforma frontului hotărâtă de Rege, la deschiderea parlamentului la 7 Iunie.

12) La 21 Septembrie, Armand Călinescu care de la 6 Martie era preşedinte de consiliu după moartea patriarhului Miron Cristea, este asasinat de 6 legionari. Indată după atentat, aceştia s'au dus la staţia de radiodifuziune, de unde au anunţat execuţia lui Călinescu; apoi s'au predaţ autorităţilor. Din ordinul Regelui, In după amiaza aceleiaşi zile cei 6 legionari au fost executaţi pe locul unde fusese omorât Călinescu: precum şi alţi 3 legionari aflaţi închişi la prefectura poliţiei; iar în cursul noptii de 21/22 Sept. căte 3 legionari au fost împuşcaţi în fiecare judeţ tot din ordinul Regelui; în total 147 legionari.

Alte asasinate au fost executate tot în aceiaşi noapte în inchisori şi în lagărele de la Mercurea Ciuc şi Vaslui, unde au fost împuşcati circa 100 de legionari, cea mai mare parte reprezentând elita legiunii.

Este de remarcat că în timp ce Regele întrebuinţa astfel de metode criminale în conducerea statului, oamenii politici aparţinând partidelor democratice n'au ridicat nici un protest. Existau lagăre de concentrare unde deţinuţii —toţi legionari— erau supuşi la diferite torturi, sau erau

www.dacoromanica.ro

omorâți fără vină și fără judecată. Oamenii politici se prefăceau că chestiunea nu-i privește și că răspunderea cădea asupra Regelui. Numai C. Brătianu, șeful partidului liberal, a înaintat Regelui un memoriu, în care a declarat că «el nu aprobă uciderea lui C. Codreanu, dar din punct de vedere al rațiunii de stat este justificată».

In toate aceste acte sau evenimente, Regele Carol apare ca inițiatorul sau provocatorul lor. O ambiție nemăsurată și un diabolic spirit de dominație l-au impins la asasinate și acte de brutală autoritate în conducerea statului. Desmembrarea țării pe frontierele de răsărit, apus și sud, în favoarea Rusiei, Ungariei și Bulgariei, din vara anului 1940 a căzut tot în sarcina lui, el fiind singurul responsabil de politica externă a țării. La acestea trebue să se mai adauge o nestăpânită poftă de a jefui avutul statului, și desconsiderarea aruncată națiunii prin prezența în permanența lângă el a Elenei Lupescu.

Henri Prost în «Destin de la Roumanie» îl descrie astfel: "Adevăratele resentimente în contra lui provin din imoralitatea, din duplicitatea, din lăcomia lui, dintr'o ambiție care l-a făcut să nu dea înaopi în fața nici unui act. Am vorbit de viața lui particulară; nici odată nu i s'a iertat legătura lui cu Elena Lupescu. Am vorbit de «afacerile» lui; toată lumea în România era în curent cu metodele lui de îmbogățire. In chip diabolic să încurajeze neînțelegile între co-partizani, să discrediteze și să ridiculizeze pe politicieni constrângându-i la alianțele cele mai neprevăzute, să favorizeze pe acei cari înclinau spre abuzuri pentru ca să-i aibă mai bine'n mână. Inmulțind partidele, el a făcut de neîntrebuințat constituția din 1923. Sub regimul dictatorial al constituției din 1938, al cărui singur avantaj era să asigure oarecare stabilitate guvernamentală, schimbările de echipe ministeriale erau mai frecvente de cât cum fuseseră vreodată sub regimul parlamentar. El a distrus totul din statul pe care fusese chemat în Iunie 1930 să-l conducă.

A înșelat pe toată lumea. Promisiunile lui, demonstrațiile de bunăvoință, sau chiar afecțiunea lui nu inspirau nici o încredere.

Cineva era invitat la o plimbare pe yachtul lui, iar peste câteva zile era arestat pentru ca să încerce să-i ia averea. Acei cari l'au servit cu cea mai mare abnegatie, rând pe rând au fost victimele nerecunoștinței, dacă nu a brutalităților lui.

In fine când a ordonat executarea lui Codreanu, apoi când după asasinarea lui Călinescu a ordonat să fie executați ca represalii, numeroși legionari, Carol a indignat inimele tuturor românilor cari aveau grijă de demnitatea țarii lor și cari refuzau să vadă introducându-se în România obiceiurile Turciei lui Abdul-Hamid.

Un popor profund legat de principiul monarhic, ușor de guvernat, indulgent față de greșelile omenești, fusese adus să nu aibă pentru Regele lui de cât dispreț și aversiune».

www.dacoromanica.ro

B. HITLER SI GUVERNUL ANTONESCU-MISCAREA LEGIONARA

Politica de expansiune germană a fost luată în considerare în România îndată după încheierea pactului Ribbentrop-Molotov, dar Regele Carol n'a căutat să se apropie de guvernul de la Berlin de cât numai în primăvara anului 1940, când Franţa şi Anglia s'au prăbuşit în faţa ofensivei germane. Cum tot atunci Rusia ne-a luat Basarabia şi Bucovina de nord cu regiunea Herţa, Regele a fost obligat să schimbe guvernul Tătărăscu —la 4 Iulie— cu un guvern Gigurtu, având pe Mihai Manoilescu ca ministru al afacerilor străine. In acest guvern au intrat şi trei legionari, între cari şi Horia Sima ca ministru al artelor şi cultelor, şi care fusese şi în guvernul Tătărăşcu ministru subsecretar de stat la educaţia naţională. Horia Sima acceptase să între în guvern —la propunerea Regelui Carol— în urma unei întrevederi în care se încheiase un acord între Rege şi el atât asupra politicii externe cât şi interne. In politica externă se convenise ca Regele să ducă o politică sinceră cu Germania şi Italia, şi să iasă din atitudinea de duplicitate faţă de puterile Axei şi faţă de angloamericani.

Deşi Regele era vinovat de asasinarea lui Codreanu, şeful mişcării legionare, şi a altor câteva sute de legionari, printre cari o bună parte din elita acestora, totuşi şefii legionari rămaşi în viaţă au acceptat colaborarea la guvernare, în speranţa că vor putea să impună Regelui o politică clară, prin care să se salveze frontierele ţării. După 4 zile de la intrarea în guvern Sima a avut o ultimă audienţă la Rege pentru a-l determina să adapteze în mod hotărat politica României evenimentelor europene, ca să preîntâmpine amputarea Transilvaniei. Nereuşind, şi-a dat demisia.

Prin inlocuirea guvernului Tătărăscu, Regele a căutat să dea satisfacţie opiniei publice românesti, revoltată din cauza cedării în condiţii umilitoare a regiunilor din nordestul ţării stăpânirii ruseşti, iar pe de altă parte a încercat să facă un pas de apropiere spre Germania, neacceptând în guvern oameni politici cunoscuţi prin relaţiile lor cu puterile occidentale. In declaraţia guvernamentală a noului guvern s'a spus că România este dispusă să între în axa Roma-Berlin. Regele Carol a trimis lui Hitler o scrisoare prin care îi propunea să trimită în România o misiune milita-

www.dacoromanica.ro

ră şi să garanteze frontierele. La 15 Iulie, M. Manoilescu a trimis o telegramă lui Ribbentrop, în care îi arăta ca guvernul român face toate eforturile pentru a ajunge la raporturi strânse cu Germania în toate domeniile.

Aceste gesturi n'au fost însă luate în serios de guvernul german. Chiar dacă guvernul Gigurtu era compus din oameni politici cari considerau o apropiere de Germania o necesitate imperioasă pentru România, la Berlin se ştia că politica externă a ţării era condusă de Regele Carol. Hitler nu avea nici o încredere în el. Nici Carol şi nici consilierii lui apropiaţi, nu erau pentru o politică categorică alături de axa Roma-Berlin. Nu era o convingere profundă care îi îndemna să între pe calea politicii germane, ci numai nevoia de a găsi o soluţie de moment, la care s'ar fi renunţat îndată ce împrejurările ar fi permis o schimbare. Numirea ca reprezentat al României la Moscova a lui Grigore Gafencu, fost ministru al afacerilor străine în guvernele Miron Cristea şi Gh. Tătărăscu şi care părăsise guvernul nefiind de acord cu politica de apropiere faţă de Germania, a fost considerată de guvernul german ca o incercare de înţelegere cu Rusia; un joc pe două tablouri, care a slăbit încă şi mai mult încrederea lui Hitler în Regele Carol. Grig. Gafencu era considerat, din cauza activităţii lui din trecut, ca un diplomat cu înclinări spre Rusia. De aceia, la propunerea Regelui Carol, Hitler a răspuns că nu poate garanta frontierele române atât timp cât nu sunt rezolvate problemele de frontieră ale României cu Ungaria şi Bulgaria. In proectele de viitor, în «noua ordine» din sud-estul european, Hitler înţelegea să se sprijine pe Ungaria şi Bulgaria. România, deşi se găsea într'o poziţie favorabilă, fiind statul tampon între Rusia, peninsula balcanică şi Marea Mediterană, a fost considerată ca o ţară nesigură pentru planurile Germaniei hitleriene şi deci trebuia să fie slăbită în favoarea vecinilor ei, indiferent dacă aceştia aveau sau nu, vre-un drept istoric sau etnic asupra regiunilor pretinse din România. A fost o foarte gravă greşală de apreciere din partea lui Hitler, dar nu mai puţin ea a fost consecinţa asasinării lui Codreanu, singurul om politic român, care se declarase pentru o politică alături de Germania încă înainte de pactul de la Moscova, şi care dispunea în ţară de o serioasă forţă politică.

In aceste imprejurări, generalul Antonescu a fost arestat din ordinul Regelui Carol la Predeal la 9 Iulie. Mihai Antonescu, care nu era rudă cu generalul, dar se bucura de încrederea acestuia, a informat pe Fabricius, ministrul german la Bucureşti, despre această arestare. Fabricius, vrând să evite o nouă stare de încordare între Germania şi România, aşa cum se întâmplase după asasinarea lui Codreanu şeful mişcării legionare, a luat legătura la palatul regal cu colonelul Urdăreanu ministrul palatului şi acesta i-a răspuns că generalul a fost numai arestat, dar nu se va întâmpla nimic mai mult. In acelaş timp, Cancicov, fost în mai multe

www.dacoromanica.ro

rânduri ministru de finanţe şi ministru economiei naţionale, a rugat pe ministrul german Hermann Neubacher, însărcinat special cu chestiunile economice, să intervină pentru salvarea generalului Antonescu. Neubacher, care nu putea interveni direct, a rugat pe generalul Dombrowschi, primarul capitalei, să-i comunice lui Urdăreanu că după părerea lui, dacă i s'ar întâmpla un accident lui Antonescu, va face o foarte rea impresie în cercul imediat al lui Hitler. Ca urmare a acestor indicaţii, Antonescu a fost lăsat liber, dar cu domiciliul forţat la mănăstirea Bistriţa, în Oltenia, unde avea dreptul să primească vizite.

După ce a fost cunoscut dictatul de la Viena de la 30 August, emoţia şi revolta poporului a fost mare în toată ţara. Această agitată stare de spirit a luat forme concrete în seara de 3 Septembrie, prin o puternică manifestaţie de stradă a mişcării legionare la Bucureşti, şi un manifest semnat de Horia Sima prin care se cerea abdicarea Regelui. Sub impresia acestei acţiuni, Regele Carol a chemat la 4 Septembrie pe generalul I. Antonescu şi l-a însărcinat cu formarea unui nou guvern. Acesta a luat contact în aceiaşi zi cu diferite personalităţi politice printre cari Iuliu Maniu, şeful partidului naţional-ţărănesc, Constantin Brătianu, şeful partidului liberal şi Gh. Brătianu, şeful unei fracţiuni din partidul liberal. Toţi i-au refuzat ori ce concurs politic. Conducătorii mişcării legionare au refuzat şi ei colaborarea cu generalul, atâta timp cât va fi Regele Carol pe tron. In acelaş timp manifestaţiile de stradă au crescut în intensitate. Generalul Antonescu, pentru a putea face faţă situaţiei —şi după sfatul ministrului german Fabricius— a cerut Regelui puteri depline. Tot odată a numit la comanda corpului 2 armată din Bucureşti şi comandant militar al capitalei pe generalul Coroamă, care era atunci comandantul diviziei de garda. In ziua de 5 Septembrie, Regele Carol îl numeşte pe generalul Antonescu «Conducătorul statului român» şi-l învesteşte cu depline puteri pentru conducerea statului. 15 (anexa n.° 4).

Pe baza acestei numiri, Antonescu a cerut miniştrilor din guvernul Gigurtu să rămână în funcţii până la formarea unui nou guvern.

Tot atunci Valer Pop, fost ministru al economiei naţionale în 1936-1937 şi membru în delegaţia română care a semnat dictatul de la Viena, întrebându-l pe Fabricius dacă Germania doreşte ca Regele Carol să abdice sau să rămână, i s'a răspuns. «Guvernul german se ţine departe de orice amestec în chestiunile interne ale României ca şi mai înainte. Pentru noi nu este nici o deosebire dacă Regele guvernează, dacă abdică, sau este pus la răcoare. Asta nu ne priveşte».

In aceiaşi zi manifestaţiile de strada iau un caracter general. Mare parte din populaţia capitalei se alătură manifestanţilor legionari pentru abdicarea Regelui. Acesta cere generalului Antonescu să scoată armata si să tragă în manifestanţi. Generalul Antonescu se adresează generalului Coroamă, căruia îi revenea sarcina de a menţine ordinea; dar coman-

www.dacoromanica.ro

dantul militar al capitalei refuză să intervină cu armata, pe motivul că nu-şi poate lua răspunderea unei vărsări de sânge ale cărei consecinţe pentru ţară nu se puteau prevedea. Cu aceasta s'a deschis celea spre abdicare. Generalul Antonescu i-a cerut Regelui să abdice şi să plece până'n zorii zilei următoare din ţară; altfel nu va mai putea să-i garanteze viaţa.

In cursul nopţii, Regele a cerut la telefon părerea mai multor personalităţi politice, dar toţi l-au sfătuit să abdice (16 a). Pus în această situaţie, şi nemaigăsind nicăieri nici un sprijin, Carol a predat în mâna lui Antonescu, la 6 Septembrie orele 6, actul de abdicare în favoarea fiului lui Mihai, care avea atunci 19 ani, Acesta a depus jurământul de credinţă chiar în după amiaza aceleiaşi zile şi a confirmat decretul de depline puteri pentru Antonescu.

Tratativele pentru formarea guvernului au durat mai bine de o săptămână. Antonescu vroia să facă un guvern de concentrare naţională, dar n'a găsit nici un sprijin la şefii de partide. Deşi ţara era intr'o situaţie foarte grea —atât extern cât şi intern— şi un guvern naţional se impunea, totuşi oamenii politici cari prin partidele pe cari le conduceau aveau răspunderi morale, n'au vrut să-şi asume nici o răspundere politică. Situaţia din Europa şi aceia a României, obliga guvernul acestei ţări —ori care ar fi fost el— să ducă o politică deschisă alături de Germania pentru a salva existenţa ţării ameninţată de Rusia. Aceasta o ştiau sefii politici români, dar pentru a nu fi acuzaţi, în occident că duc o politică pro germană, s'au abţinut de la o participare la guvernare.

Singura grupare politică care a acceptat să-l sprijine pe Antonescu fără nici o rezervă a fost mişcarea legionară.

Guvernul a fost constituit la 14 Septembrie sub preşidenţia lui Antonescu, având vice-preşedinte de consiliu pe Horia Sima, ministru al afacerilor străine prinţul Mihail Sturdza şi la interne generalul Petrovicescu ale cărei simpatii politice înclinau spre legionari. La celelalte ministere erau militari sau legionari; numai la finanţe ş la economia naţională au fost numiţi miniştri G. Creţianu şi prof. Leon (înlocuit apoi în Noembrie 40 cu Mircea Cancicov), membri marcanţi în partidul liberal şi cari au intrat în guvern cu titlu de specialişti şi nu ca o colaborare a partidului la guvern. La 16 Septembrie, România a fost decretată **«Stat naţional legionar»** iar mişcarea legionară a fost singurul partid care avea dreptul să activeze (16 b), anexa n.° 5. Decizia aceasta n'a aparţinut vre-ueni asemănări ideologice cu naţional-socialismul german sau cu fascismul italian. Ea a pornit din necesitatea de a veni cu un alt sistem de conducere pentru a înlocui regimul decedat. Această formă de conducere avea numai un caracter provizoriu, până la restabilirea ordinei în ţară. La determinarea ei s'a ţinut seama de funcţiunea de Conducător a generalului Antonescu, funcţiune care dădea conducerii statului un caracter

www.dacoromanica.ro

personal şi care nu era prevăzută în constituţie. De aceia Horia Sima a cerut ca decretul de la 16 Septembrie să fie semnat şi de Rege dându-i-se prin aceasta o formă constituţională. Intre ideologiile naţionaliste din Europa centrală şi ideologia legionară românească erau deosebiri fundamentale. Nici fascismul şi nici naţional-socialismul nu se sprijineau pe principiile morale ale creştinismului aşa cum se sprijinea legionarismul. Legionarii erau profund creştini; 90% din preoţii români erau legionari sau simpatizau cu ei. O altă deosebire fundamentală era în însăşi concepţia naţionalismului. In timp ce cele două naţionalisme —italian şi german— deveniseră imperialiste, schimbând total conţinutul ideii naţionaliste, legionarismul predica un naţionalism pur românesc, aplicat între frontierele naturale ale României, acelea pe cari le-a obţinut în urma primului răsboi mondial. Naţionalismul legionar respecta dreptul la o existenţă liberă a celorlalte naţiuni, precum şi frontierele ţărilor acestora. Legionarii erau naţionalişti, adică iubitori de naţia lor şi deci implicit erau şi patrioţi. Poţi să fii patriot —adică să-ţi iubeşti patria— fără să fii naţionalist; dar nu poţi să fii naţionalist fără să nu fii şi patriot.

Popularitatea de care se bucura mişcarea legionară la venirea lor la putere cuprinsese toate clasele sociale. Dacă atunci Antonescu ar fi restabilit partidele politice în drepturile lor de funcţionare şi ar fi făcut alegeri libere, fără îndoială că mişcarea legionară ar fi obţinut majoritatea absolută în parlament. Horia Sima vroia să facă alegeri libere cu participarea tuturor partidelor şi a propus aceasta generalului Antonescu chiar de la începutul guvernării. In concepţia legionară, regimul naţional-legionar era considerat ca o soluţie tranzitorie, impusă de fondul revoluţionar al ideologiei legionare. «Telul nostru politic era să ne consolidăm poziţiile câştigate prin revoluţie, cu ajutorul unei competiţii electorale libere».

Nu trebue să ne imaginăm că decizia de a decreta România «stat legionar» a aparţinut numai mişcării legionare. Dacă Antonescu s'ar fi opus, desigur cât şefii mişcării legionare ar fi renunţat la această ideie; dar generalul s'a complăcut în situaţia de dictator, care corespundea mai bine firii lui dominatoare, şi atunci prin imitaţia celorlalţi dictatori europeni, a decis ca România să fie «Stat legionar».

Prin acelaş înalt Decret, prin care România devine Stat Naţional Legionar, generalul Antonescu este numit Conducătorul acestui Stat şi şeful regimului legionar, iar Horia Sima este Comandantul Mişcării Legionare.

Au mai fost însă şi alte motive pentru cari Antonescu a ales această cale. După cum am văzut, atât Maniu cât şi C. Brătianu au refuzat să-i dea concursul lor politic, deşi situaţia politică internă şi externă impunea acest concurs. In faţa acestui refuz, este probabil ca Antonescu a considerat existenţa partidelor multiple şi a unui parlament, ca o piedică

www.dacoromanica.ro

din cauza căreia ar fi putut avea greutăţi în conducerea statului. Cum el era convins că un eventual războiu între Germania şi Rusia, ar fi fost neapărat câştigat de germani, vroia să fie liber pe mişcări în conducerea destinelor neamului românesc după concepţiile lui. Pentru aceasta era suficient să aibă alături de el pe legionari. Dar o conducere Antonescu-mişcarea legionară avea două capete; era o conducere dualistă care în timp mai îndelung ar fi provocat fricţiuni între cele două părţi, greu de evitat şi de suportat. Deci trebuia să fie numai un singur cap. şi anexa n.° 7. Şi aici apare al treilea motiv pentru care Antonescu a acceptat fără nici o opoziţie formula statului legionar. El se gândea să ia conducerea mişcării legionare. După unele aparenţe, ideia îl urmărea mai de mult dar s'a manifestat mai precis numai după venirea la guvernare. Astfel, cu ocazia manifestaţiei legionare de la 6 Octombrie 1940, a venit îmbrăcat în cămaşă verde, iar înainte de a porni spre locul adunării, Mih, Antonescu a prezentat lui Horia Sima un document tipărit în foarte multe exemplare, ca să fie distribuit grupelor legionare cari participau la manifestaţie. Acest document era un fel de legământ al legionarilor faţă de general şi care în loc să se termine cu salutul legionar «trăiască legiunea şi căpitanul» se termina cu «trăiasca legiunea şi generalul». H. Sima i-a explicat lui Mih. Antonescu imposibilitatea morală de a schimba formula salutului. Cum nimeni dintre legionari nu se gândise la această modificare, generalul risca să se expună unei situaţii delicate, căci se putea ca nici un legionar să nu strige «trăiască legiunea şi generalul». Mih. Antonescu a renunţat atunci la acest salut. De la această dată generalul Antonescu a îmbrăcat cămaşa verde legionară la toate ceremoniile legionare.

Un eveniment neaşteptat şi nefericit a dat nu peste multă vreme ocazia lui Antonescu să ceară direct şefia mişcării legionare. In noaptea de 26/27 Noembrie, o echipă de legionari lucra la deshumarea corpurilor lui Codreanu şi a celorlalţi 13 legionari asasinaţi odată cu el şi inmormântaţi la închisoarea Jilava. Tot aici se găseau închişi cei 65 mari vinovaţi de crimele executate contra legionarilor în timpul Regelui Carol (anexa n.° 9). Pe când lucrau la săpături s'a răspândit zvonul că generalul Antonescu hotărâse să schimbe garda legionară care păzea pe cei înhişi, cu o altă gardă militară. Fiind convinşi că prin această măsură se urmăreşte să se găsească o formulă ca să-i salveze şi cum săpăturile descoperiseră trupurile aruncate într'o groapă comună, arse cu vitriol, sub o placă de beton de circa 30.000 kgr., legionarii de la săpături au socotit că datoria lor este să-l răsbune pe Codreanu. Au aruncat uneltele, au intrat în închisoare şi au împuşcat pe deţinuţi. A doua zi au mai fost omorâţi profesorul Iorga şi fostul ministru naţional-ţărănist Virgil Madgearu, consideraţi ca instigatori la asasinarea legionarilor. Aceste triste şi tragice evenimente au fost desbătute chiar atunci în consiliul de miniş-

www.dacoromanica.ro

tri. Cu această ocazie Antonescu a cerut în mod formal să i se predea conducerea mişcării legionare, făcând din aceasta o condiţie pentru a continua colaborarea la guvern cu legiunea. El considera că nu se mai poate conduce statul în condiţii bune decât dacă aceiaşi persoană are şi conducerea statului şi a legiunii.

Problema pusă de general a fost imediat desbătută atât în consiliu de miniştri cât şi în forul legionar, instituţie înfiinţată în scopul de a desbate şi a lua hotărâri în chestiuni importante. Desbaterile au fost deosebit de lungi; până la urmă generalul negăsind sprijin suficient între şefii legionari, a fost obligat să renunţe la şefia legiunii. La această decizie a contribuit şi intervenţia conciliantă a lui Neubacher, ministrul german la Bucureşti pentru chestiuni economice. Acesta a susţinut că nu trebue să se dramatizeze situaţia şi că asemenea evenimente au avut loc în toate revoluţiile şi în toate ţările. După mai multe întrevederi separate cu generalul şi cu H. Sima chiar în localul preşidenţiei consiliului, Antonescu a comunicat că renunţă de a mai cere comanda legiunii, dar cere garanţii serioase că dezordinele nu se vor mai repeta. H. Sima a întocmit un apel către legionari prin care le cerea să respecte ordinea şi legea în stat, precum şi o declaraţie de reînoire a legământului de credinţă faţă de general. Ambele documente au fost publicate în ziarele de a doua zi.

In ziua de 30 Noembrie, când a avut loc înmormântarea lui Codreanu şi a celorlalţi 13 legionari, Antonescu a mers în fruntea cortegiului, alături de Sima, amândoi în cămaşă verde. Aşa dar se părea că buna înţelegere a revenit; dar n'a fost aşa.

Incă mai înainte de aceste evenimente, Antonescu se gândea la o posibilă ruptură de mişcarea legionară.

Pentru înţelegerea evenimentelor şi a cauzelor cari au dus la ruptură trebue să cunoaştem raporturile dintre Hitler, Antonescu şi mişcarea legionară la începutul guvernării acestora.

Asemănarea şi apropierea dintre naţional-socialismul german şi legionarismul român se limita la un singur punct esenţial; amândouă aceste ideologii erau naţionaliste. Pe baza acestui punct şi ca urmare a declaraţiei făcută de Codreanu referitoare la schimbarea politicei externe a României în eventualitatea unei guvernări legionare, se poate spune că exista o oarecare simpatie din partea lui Hitler faţă de mişcarea legionară; dar legături practice şi angajamente secrete luate de unii şefi legionari faţă de Germania, n'au existat. Hitler n'a întâlnit nici odată pe H. Sima şi nici n'a cunoscut vre-o altă personalitate legionară în afară de prinţul Sturdza, care în calitate de ministru al afacerilor străine a fost la Berlin.

De asemenea raporturile lui Hitler cu generalul Antonescu au început în ziua în care acesta a luat conducerea statului român.

Unul din primele acte politice ale generalului Antonescu a fost să

www.dacoromanica.ro

intervină din nou cu cererea deja făcută de Regele Carol ca Germania să trimită o misiune militară la Bucureşti, cu trupe de instrucţie pentru apărarea contra tancurilor şi asigurarea aeriană de-asupra punctelor vitale de pe teritoriul României. Antonescu a lărgit mult cadrul acestei cereri, propunând să se trimită în România unităţi constituite, pentru realizarea garanţiilor şi să se înceapă discuţii în vederea unei colaborări a armatei germane cu armata română.

Hitler a trimis la Bucureşti pe generalul Kurt von Tippelskirch, ca să studieze nevoile armatei române în legătură cu cererile conducătorului român. Intr'o întrevedere care a avut loc la 15 Septembrie, Antonescu i-a expus intenţia lui de a transforma armata; în locul unei armate cu multe divizii, dar slab înarmate, el vroia să facă o armată de circa 100.000 de oameni, moto-mecanizată şi bine înarmată. Tot odată el şi-a exprimat îngrijorarea faţă de atitudinea Rusiei, care avea tendinţa să atace din nou România si a tras concluzia că un războiu între Germania şi Rusia putea fi considerat ca o probabilitate de viitor nu prea îndepărtat.

După întoarcerea generalului. Tippelskirch la Berlin, Hitler a decis la 19 Septembrie să trimită în România trupele cerute pentru instrucţie şi pentru garantarea frontierelor României. In luna Octombrie şi până către 15 Noembrie au sosit în România, divizia a 13-a motorizată întărită (g-l von Rothkirch-Panten), misiunea aeriană (g-l Wilhelm Speidel) şi toate comandamentele prevăzute pentru diferite şcoli. Intreaga misiune militară era sub ordinele generalului Erik Hansen. Misiunile date de OKW (mareşalul Wilhelm Keitel) erau:

— Să apere zona petroliferă Ploeşti-Câmpina.

— In vederea unui atac din partea Rusiei, trebuia să se pregătească acţiunea comună a trupelor cari compuneau misiunea germană, cu trupele române.

— Instrucţia armatei române să se facă în special pentru câteva divizii model.

Misiunea aeriană trebuia:

— In primul rând să apere regiunea petroliferă în contra atacurilor aeriene.

— Instrucţia aviatiei române să fie îndreptată către acest scop.

— Trei divizii române (5, 6 şi 13 inf.) au fost alese pentru a fi instruite ca divizii model. Instrucţia s'a făcut în garnizoanele trupelor, prin state majoare germane de instrucţie, sub conducerea comandanţilor de regimente sau batalioane cazate în acele garnizoane.

Misiunea aeriană era compusă din o divizie a. c. a. întărită, două regimente independente de a. c. a., un grup de vânătoare, unităţi de transmisiuni, precum şi unitaţi de geniu pentru lucrări de apărare contra atacurilor aeriene şi contra incendiilor. In afară de misiunile prevăzute mai

www.dacoromanica.ro

sus, aviația germană din România trebuia să organizeze o rețea de terenuri de aviație pentru aviația de vânătoare și bombardament germane.

Dacă oficial aceste trupe erau venite în România pentru instrucția trupelor române, misiunea lor principală era garantarea frontierelor române, față de Rusia. Prezența lor în România însemna liniște pe Prut și Dunăre. Ele nu erau trupe de ocupație, ci se găseau pe teritoriul României cu același titlu și aceiași misiune cu care se găsesc trupele americane de atâția ani în Europa și în alte părți ale lumii: siguranța față de Rusia.

In timp ce în România prin aceste măsuri poporul nu mai privea cu atâta îngrijorare spre est, alte evenimente au venit să complice situația politică din Europa, care și așa era cât se poate de complicată. In dimineața zilei de 28 Octombrie, Musolini a declarat războiu Greciei și a atacat frontiera acestei țări, fără să fi prevenit pe Hitler. Acesta se găsea cu o zi mai înainte la Montoire, când i s'a adus la cunoștintă că a doua zi trupele italiene vor invada Grecia.

Hitler pleacă imediat la Florența, unde trebuia să-l întâlnească pe Musolini a doua zi dimineața. A ajuns însă prea târziu ca să poată împiedeca isbucnirea războiului. Musolini i-a comunicat imediat că războiul a început la ora 6 dimineața, însă l-a asigurat că se va termina în câteva zile.

Operațiile însă s'au desfășurat altfel de cât cum socotise Ducele. După două săptămâni trupele italiene se găseau tot la frontiera albano-greacă și în situație grea. Grecii se dovediseră foarte buni luptători și-și apărau teritoriul cu îndârjire. Hitler începuse să fie îngrijorat. El presupunea că englejii vor interveni și creindu-și puncte de sprijin pe teritoriul Greciei, ar putea să bombardeze regiunea petroliferă Ploești-Câmpina. Desfășurarea războiului defavorabilă italienilor l-a obligat să se gândească la pregătirea unei ofensive prin Bulgaria în Grecia. Și a hotărât să concentreze în sudul României o armată de 12 divizii. Comandantul acestei armate a fost numit mareșalul List, care la 10 Ianuarie 1941 și-a luat postul de comandă la Predeal. Pentru păstrarea secretului, generalul Antonescu a fost la început informat că aceste trupe sunt destinate să întărească misiunea militară germană, pentru că situația din Balcani era tulbure.

Intre timp generalul Antonescu, insoțit de prințul Mihail Sturdza, ministrul afacerilor străine român, a făcut între 14-16 Noembrie o vizită guvernului italian la Roma. In întrevederea cu Mussolini și Ciano, conducătorul român a criticat cu energie dictatul de la Viena și a atacat purtarea ungurilor față de românii cari rămăseseră în zona din Transilvania, ruptă din trupul României în urma acelui dictat. La un moment dat el a spus: «Dacă aceasta continuă, îi vom masacra pe toți». Antonescu a mai afirmat că dictatul de la Viena nu poate fi considerat definitiv și

www.dacoromanica.ro

că un adevărat român nu poate să renunţe nici odată la Transilvania, Basarabia şi Bucovina. Mih. Sturdza vorbind după general a spus că, prin sprijinul pe care l-au dat ungurilor să ne ia jumătate din Transilvania, ne-au înfipt un pumnal pentru a-l pedepsi pe Carol pentru nesinceritatea lui, dar că o să le pară rău de a ne fi slăbit ca putere militară şi de a fi zdruncinat moralul sănătos al poporului, în ziua în care va isbucni noul războiu, când ar fi putut să aibă alături o Românie puternică. Fiind întrebat despre ce războiu vorbeşte, a răspuns: «Războiul cu Rusia, bine înţeles». Musolini a tăcut, dar Ciano a declarat în mod superior şi categoric «Nu va fi nici un războiu cu Rusia». Această întrevedere a mulţumit atât pe Antonescu cât şi pe Sturdza, pentru că au avut ocazia să expună clar şi categoric Ducelui italian şi contelui Ciano punctul de vedere românesc în chestiunea dictatului de la Viena.

Apoi a urmat vizita la Berlin între 21 şi 24 Noembrie, al cărui scop oficial a fost intrarea României în pactul Germania-Italia-Japonia. Această vizită la Berlin a avut loc îndată după aceia a lui Teleky, primul ministru ungur şi a contelui Ssaky ministrul lui de externe. Intâlnirea acestora cu Hitler fusese la Viena şi au obţinut promisiunea Fûhrerului că, dacă generalul Antonescu va face vre-o intervenţie referitoare la purtarea ungurilor în Transilvania, n'o va lua în considerare, fiind o urmare a tratamentului rău, pe care —pretinde-au cei doi reprezentanţi unguri— românii l-ar fi aplicat ungurilor în timpul celor 20 de ani de stăpânire românească în Transilvania. România aplicase ungurilor acelaş tratament care fusese aplicat tuturor minorităţilor, după principiile convenţiei asupra minorităţilor întocmită de societatea naţiunilor şi recunoscută de toţi semnatarii ei, intre cari şi România. Ungaria, care nu se putuse obişnui cu ideia, că Transilvania românească nu mai este inglobată în frontierele ei, ar fi protestat cu multă energie la societatea naţiunilor, dacă ungurii din România ar fi suferit nedreptăţi şi umiliri din partea românilor. Nu numai ungurii, dar nici o minoritate —saşi, swabi, ruteni, bulgari, sârbi— n'au ridicat nici un protest în contra purtării românilor faţă de ei.

Intâlnirea dintre Hitler şi Antonescu a avut loc în ziua de 22 Noembrie şi deşi conducătorul român fusese prevenit să nu atace decizia de la Viena, totuşi Hitler a fost obligat să asculte o expunere documentară despre drepturile fundamentale ale României asupra Transilvaniei şi nedreptatea actului de la Viena. In această întrevedere Hitler a fost impresionat de atitudinea demnă şi românească a generalului Antonescu şi de atunci i-a acordat toată încrederea care s'a menţinut tot timpul în cei trei ani de război împreună în contra Rusiei.

Deşi Antonescu fusese însoţit la Berlin de Mih. Sturdza, totuşi a intrat singur la Hitler, lăsându-şi ministrul afacerilor străine într'o cameră alăturată. Prin acest act, Antonescu a călcat regulele protocolului, cari pre-

www.dacoromanica.ro

văd că atunci când la o întrevedere între şefii de stat, unul dintre ei este asistat de un ministru, trebue să fie şi celălţat şef de stat însotit de ministrul său, care se ocupă cu aceleaşi treburi în ţara lui.

Cum la întrevederea dintre Hitler şi Antonescu a asistat şi Ribbentrop, prezenţa prinţului Sturdza era obligatorie. Faptul că Hitler şi Ribbentrop au acceptat această abatere de la protocol, însemnează că ştiau mai dinainte că lucrurile se vor petrece astfel şi au fost de acord. După terminarea întrevederii, Sturdza, fiind împreună cu Antonescu, a protestat cu energie în contra acestui act neprotocolar, şi jignitor, şi care dovedea sau lipsă de încredere, sau intenţia de a-l obliga să demisioneze.

A doua zi, fiind la o masă oficială alături de Ribbentrop, acesta i-a spus pe un ton foarte grav: «Ascultă-mă bine, mişcarea D-vs să nu intrè nici odată în conflict cu armata căci va fi zdrobită. Vezi ce bine trăim noi cu armata noastră». Prinţul Sturdza l-a asigurat că «respectul şi dragostea de armată era în tradiţia noastră şi că nu vom comite nici odată o astfel de greşală». O zi mai târziu, tot la o masă oficială, Hitler i s'a adresat cu un aer sever: «D-vs nu ştiţi cine este generalul Antonescu; nu aţi fi putut găsi un mai mare patriot pentru a vă conduce». Ministrul român a răspuns că tocmai pentru că ştiau aceasta l-au ales pe Antonescu, conducătorul statului.

Tot în aceste zile, a avut loc o întrevedere cu caracter strict militar între Antonescu şi Sturdza cu Mareşalui Keitel, şeful OKW-ului. Acesta a propus să trimită în România încă o divizie ca întărire a misiunil militare. Antonescu a fost de acord pentru că aceste forţe îi dădeau o mai mare siguranţă faţă de ameninţarea Rusiei, dar s'a hotărât că trupele cari vor veni, să fie întreţinuţe de Germania. România avea grele probleme materiale şi financiare de rezolvat, provocate de refugiul românilor din Transilvania, Basarabia şi Bucovina, precum şi de un puternic cutremur de pământ de la începutul lunii Nembrie, care a adus pagube mari în ţară. Trecându-se apoi la un schimb de informaţii în jurul unei hărţi a Rusiei, generalul Antonescu a afirmat că Rusia dispune numai de o linie de aparare de la Riga până la vărsarea Nistrului în Marea Neagră şi că în spatele acestei linii este un imens gol. Keitel a fost de aceiaşi părere; dar Sturdza, care fusese ministrul României la Riga şi studiase aprofundat această chestiune, având alte informaţii, a încercat să intervină în discuţie. Keitel, era gata să-l asculte foarte atent, dar Antonescu, l-a oprit scurt.

Atitudinea neprietenească şi chiar nici politicoasă a lui Antonescu şi avertismentele neaşteptate ale lui Hitler şi Ribbentrop, au dus pe prinţul Sturdza la concluzia că conducătorul român a provocat o întrevedere numai el singur cu Hitler şi Ribbentrop, pentru că —în afară de problemele mari româneşti, la cari în mod obligatoriu trebuia să participe şi ministrul afacerilor străine român— vroia să-l informeze pe Hitler că

www.dacoromanica.ro

poate va veni momentul când va trebui să se despartă de mişcarea legionară, fiind nedisciplinată şi nesigură, şi dorea să ştie care va fi hotărârea Germaniei în acest caz. Răspunsul a fost desigur favorabil lui Antonescu. Aşa se explică recomandarea insistentă a lui Hitler şi a lui Ribbentrop adresată prinţului Sturdza —care era legionar— de a nu intra în conflict cu armata; la acea dată, această recomandare nu avea nici o justificare, pentru că nici unul din şefii legionari nu se gândea să provoace un asemenea conflict şi toţi căutau să menţină o atmosferă de bună înţelegere cu Antonescu.

După cum a comunicat Ribbentrop ministrului german la Bucureşti, Fabricius, cât a stat conducătorul român la Berlin a încercat să obţină de la Hitler o promisiune pentru revizuirea deciziei de la Viena. Nu este sigur dacă Hitler şi-a luat vre-un angajament în această chestiune, dar ministrul afacerilor străine german a spus în aceiaşi comunicare către Fabricius că «după război tot nu va rămanê aşa cum este». Fapt este că generalul Antonescu n'a părăsit nici odată ideia unei revizuiri a deciziei de la Viena şi că în recâştigarea Basarabiei şi Bucovinei cu Herţa, precum şi în ocuparea Odesei, nu a văzut o compensaţie a teritoriilor pierdute în Ungaria. El s'a condus întotdeauna de ideia că România nu va avea posibilitatea să-şi recâştige Transilvania, de cât colaborând strâns cu Germania.

Pactul în trei (Germania, Italia şi Japonia) a fost semnat numai de generalul Antonescu. Acest pact fusese iniţial întocmit aşa fel de germani, încât să poată fi semnat şi de Rusia (Anexa n.° 10). In acest scop se prevedea intrarea în războiu a Germaniei şi Italiei în cazul unui războiu japono-american, dar nu se prevedea un războiu germano-rus. In discuţiile avute cu Molotov între 11 şi 14 Noembrie 1940 la Berlin, acesta a ridicat în numele Rusiei pretenţii în Finlanda, România, Bulgaria şi Turcia. Hitler a refuzat să le accepte, astfel că Rusia n'a mai semnat pactul tripartit. In această situaţie se putea prevede o clauză referitoare la un război germano-rus.

In drumul spre Berlin, Sturdza a sugerat Conducătorului să facă o propunere în sensul că în eventualitatea unui războiu între Germania şi Rusia —adică războiul care interesa România în cel mai înalt grad— Japonia şi Italia să intervină alături de Germania. Antonescu a refuzat să facă această propunere. Poate că era convins că într'o asemenea eventualitate Rusia va fi zdrobită în câteva luni numai de Germania cu aliaţii ei europeni şi deci era de preferat ca Japonia să nu fie amestecată. Astfel problema n'a fost pusă în discuţie şi pactul în trei a rămas neschimbat. Cum ministrul afacerilor străine român considera că această lipsă compromite valoarea pactului —mai ales din punct de vedere românesc— nu l'a semnat. Şi anexa n.° 10.

Din felul cum s'a desfăşurat această vizită la Berlin reiese că Antones-

www.dacoromanica.ro

cu nu avea destulă încredere în conducătorii legionari. Atitudinea mai mult de cât ciudată faţă de ministrul lui de externe şi convorbirea secretă cu Hitler, au putut să provoace bănueli în legătură cu viitoarele raporturi dintre general şi mişcare. Antonescu era urmărit de ideia de a fi singur conducător. Prezenţa alături de el a lui H. Sima ca şef al mişcării legionare nu-i convenea. De aceia a căutat să ia şi conducerea mişcării şi a îmbrăcat cămaşa verde ca să atragă simpatiile legionarilor; dar cum aceştia rezistau, s'a pregătit şi pentru cazul când s'ar desface de ei. Aşa se explică că în luna Noembrie a avut pe de o parte înţelegerea cu Hitler, asigurându-se de încrederea şi sprijinul lui, dacă se va decide să înlăture mişcarea de la conducere, iar pe de altă parte, profitând de evenimentele dramatice din noaptea de 26/27 Noembrie, a cerut categoric şefia legiunii. Dacă şefii leigonari s'ar fi lăsat convinşi de Antonescu şi i-ar fi încredinţat conducerea legiunii, lovitura de stat cunoscută sub numele de «rebeliunea legionară» de la 21 Ianuarie 1941 n'ar mai fi avut loc. Când a văzut însă că nu poate atinge acest scop, s'a hotărât să se separe de legiune. Aşa dar se poate spune că Antonescu a luat hotărârea definitivă la sfârşitul lunii Noembrie sau începutul lui Decembrie.

Primul eliminat a fost ministrul afacerilor străine. Acest minister, ca şi acela al internelor, după înţelegerea dintre Antonescu şi Sima aparţinea legionarilor. Cum ministrul afacerilor străine avea posibilitatea să controleze şi să fie informat asupra raporturilor dintre conducător şi guvernul german, Antonescu era în căutarea unui motiv care să-i permită să-l înlăture. In această hotărâre se întărise şi mai mult, după înlocuirea la 13 Decembrie a lui Fabricius ca ministru al Germaniei la Bucureşti, cu SA-obergruppenführer Manfred von Killinger. Această înlocuire l-a neliniştit pe Antonescu. Imediat l-a chemat pe Sturdza şi l-a întrebat cum interpretează această schimbare a unui diplomat de carieră cu un membru al partidului. Sturdza i-a spus că prin trimiterea lui von Killinger, guvernul german dă o dovadă a interesului pe care îl are în menţinerea şi cultivarea unor bune relaţii cu România naţional-legionară. Antonescu s'a calmat, dar convingerea lui a fost că schimbarea lui Fabricius se datoreşte unor intervenţii pe care Sturdza le-ar fi făcut în timpul vizitei la Berlin. In realitate Sturdza n'a vorbit cu nimeni la Berlin despre Fabricius. El a căutat să aibă o întrevedere particulară cu Ribbentrop, după plecarea lui Antonescu de la Berlin. Ribbentrop a fost de acord, dar a lipsit de la întâlnire. Sturdza vroia să informeze pe Ribbentrop despre o chestiune care se referea la amiralul Canaris. Tot odată, intrigat de ceia ce-i spusese Ribbentrop cu două zile mai înainte referitor la relaţiile dintre mişcare şi armată, ar fi vrut ŝ-l întrebe de ce i-a atras atenţia asupra acestor raporturi, şi cu această ocazie să se lamurească de ce Antonescu nu l-a luat în audienţă cu Hitler.

La câteva zile după ce a fost anunţată înlocuirea lui Fabricius, genera-

www.dacoromanica.ro

lul a primit o scrisoare de la un funcţionar din Timişoara care se referea la o promisiune făcută de ministrul afacerilor străine. Generalul trimite scrisoarea lui Sturdza, cu intrebarea cum de a putut să facă această promisiune? Corespondenţa în chestiune avusese însă loc în timpul când acesta se găsea la Berlin şi locul lui era ţinut de Mihai Antonescu; aşa a înapoiat corespondenţa generalului cu menţiunea că să se adreseze fostului lui locţiitor. Generalul a retrimis scrisoarea la ministerul afacerilor străine cu aproximativ această rezoluţie: «Dacă domnul Antonescu a iscălit, domnul Sturdza trebuia să ştie; şi dacă ştia de ce nu mi-a spus. Aşa fiind, prefer să mă lipsesc de serviciile sale». Sturdza i-a răspuns prin o scrisoare în care i-a amintit purtarea neloaială pe care Antonescu a avut-o faţă de dânsul în diferite împrejurări, amestecul continuu în treburile ministerului lui şi mulţumirea de a se despărţi de dânsul.

Generalul Antonescu a luat în primire ministerul afacerilor străine şi deşi a anunţat că în locul lui Sturdza va veni Greceanu ministrul României în Germania, totuşi acesta a rămas mai departe la Berlin până în luna Martie 1941, când a fost înlocuit cu ministrul Raul Bossy. In urma unei cereri pentru o întrevedere cu Hitler, Antonescu a plecat în dimineaţa zilei de 14 Ianuarie însoţit de Fabricius. Guvernul german aprobase o vizită împreună cu Sima. Dar cum Antonescu nu era dispus să călătorească cu vice-preşedintele consiliului, iar invitaţia pentru acesta fusese aşa fel transformată de Fabricius şi în aşa termeni transmisă încât era imposibil să fie primită. Sima a renunţat la această vizită în comun.

Antonescu a prezentat un memoriu în care a declarat că este gata să participe alături de Germania la un răsboi «dacă va fi nevoie». România ar putea să formeze aripa stângă defensivă a unei acţiuni spre sud. «In cazul unei acţiuni contra Rusiei, România doreşte să participe cu toate forţele». Pentru aceasta însă, trebue să fie pregătită militar, economic şi politic şi inainte de toate, să aibă sprijinul Germaniei în contra presiunilor Rusiei. El îşi exprima speranţa că Germania va recunoaşte «în noua ordine europeană» rolul natural al României în sud-estul Europei.

Apoi acest memoriu trata despre situaţia creiată în ţară prin prezenţa la conducere a mişcării legionare. Din cauza unor elemente nepregătite sau în serviciul comunismului, legiunea şi-a perdut din popularitate şi s'a ajuns la o situaţie economică zdruncinată. Cum ameninţarea anarhiei creşte, el se vede obligat să-şi exercite cu adevărat puterile pe cari i le-a dat decretul din Septembrie şi să ia în mâna lui conducerea regimului naţional-legionar. In timpul convorbirii a amintit că la întâlnirea precedentă de la 22 Noembrie promisese că va lucra cu mişcarea, dar s'a dovedit că nu-i posibil. Hitler nu i-a dat nici un răspuns; numai la sfârşit a spus că înlocuirea lui Fabricius cu von Killinger nu aduce nici o schimbare în politica Germaniei faţă de Romăiia.

www.dacoromanica.ro

Ultima parte a discuţiei dovedeşte că la întâlnirea precedentă. când a avut loc convorbirea secretă cu Hitler şi Ribbentrop, Antonescu a pus problema colaborării la guvern cu mişcarea legionară şi că Hitler i-a cerut promisiunea că va continua să guverneze cu legionarii. Deci bănuiala prinţutui Sturdza că a fost lăsat la o parte de la acea discuţie pentru că Antonescu intenţiona să atace conducerea legionară, a fost justă.

Aşa dar Antonescu era decis să se despartă de mişcarea legionară şi a adus aceasta la cunoştinta lui Hitler în mod clar la 14 Ianuarie.

Pentru a putea stăpani situaţia în ziua în care va aplica această decizie, avea nevoie să aibă şi ministerul de interne în mâna lui. Cum generalul Petrovicescu ministru de interne era de partea legionarilor, trebuia să fie înlocuit. Ocazia s'a oferit la 19 Ianuarie —la câteva zile numai după întoarcerea de la Berlin— când a fost asasinat maiorul german Doering, însărcinat cu transporturile misiunii militare germane. Imediat Antonescu l-a schimbat pe Petrovicescu, pentrucă n'a luat suficiente măsuri de siguranţă şi a numit ministru de interne pe generalul D. Popescu, comandantul C.2A. şi al garnizoanei Bucureşti.

Maniera autoritară şi abuzivă a lui Antonescu de a schimba un ministru care, conform acordului dintre el şi Horia Sima la data formării guvernului, nu putea fi înlocuit decât cu aprobarea şefului legiunii, a alarmat pe conducătorii legionari, cu atât mai mult cu cât era al doilea caz după Sturdza. Horia Sima a redactat imediat un manifest şi a dat dispoziţii să se organizeze chiar în aceeaşi zi, de către Uniunea Naţională a studenţilor români creştini, o manifestaţie de solidarizare cu generalul Petrovicescu. Tot odată a atras atenţia organizatorilor manifestaţiei să evite ca acest protest să nu se transforme într'o manifestaţie ostilă Conducătorului.

Manifestaţia s'a desfăşurat în perfectă ordine şi consemnele date au fost respectate cu scrupulozitate. O mare parte din populaţia capitalei s'a alăturat celor câteva mii de studenţi manifestanţi. Dupăce au străbătut arterele principale ale Capitalei, marea mulţime a manifestanţilor s'a oprit în faţa Palatului Preşidenţiei, unde au manifestat pentru generalul Antonescu. Aşadar n'a fost o manifestaţie contra Conducătorului Statului. ci numai o demonstraţie de forţă a mişcării legionare faţă de actele autoritare ale acestuia, cu intenţia de a-l determina să revină asupra înlocuirii generalului Petrovicescu. De aici înainte evenimentele s'au precipitat.

Pentru ziua de 21 Ianuarie 1941, toţi prefecţii din ţară —cari erau legionari— erau convocaţi la Bucureşti. Conducătorul a profitat de această absenţă a prefecţilor dela posturile lor şi a numit telegrafic prefect în fiecare capitală de judet un colonel sau lt, colonel din acel oraş, dându-i ordin să se prezinte în dimineaţa zilei de 21 Ianuarie la prefec-

www.dacoromanica.ro

tură şi să ia conducerea judeţului. Locţiitorii prefecţilor însă au refuzat să predea prefecturile şi serviciile noilor prefecţi militari, ne având ordin dela Ministerul de Interne şi s'au baricadat în interiorul prefecturilor. Inlocuirea Ministrului de Interne şi a prefecţilor a fost o lovitură de Stat executată de generalul Antonescu în contra mişcării legionare. Ca urmare, în aceeaşi dimineaţă, în Bucureşti legionarii s'au închis în clădirile cari le aparţineau —la prefectura de poliţie, câteva ministere, sediul legionar şi alte câteva clădiri administrative— iar patrulele militare si-au făcut apariţia în toate cartierele Preşidenţiei Consiliului de Miniştri unde s'a închis, iar legionarii au ocupat cazarma gardienilor publici în spatele acestei clădiri.

Ministrul german Fabricius, care încă era în funcţie —von Killinger n'a venit de cât după această lovitură de stat— fiind rugat de Antonescu, a comunicat lui Ribbentrop situaţia de la Bucureşti, precum şi rugămintea generalului pentru Hitler, să-i dea un sfat. Răspunsul a fost: «După ce sângele a curs, generalul să ia măsuri energice şi să facă masă curată. Apoi să fondeze o nouă legiune sub conducerea lui». Acest sfat coincidea cu intenţiile lui Antonescu.

In seara aceleiaşi zile, Antonescu a cerut generalului Hansen, şeful misiunii militare germane, să-l apere la nevoie cu o unitate de tancuri, până când vor veni tancurile române de la Craiova şi Sibiu. Hansen neavând încă ordin să intervină în sprijinul lui Antonescu, dacă acesta i l-ar cere —de acord cu Fabricius— a hotărât să nu pună deocamdată nici o trupă la dispoziţia Conducătorului român. A doua zi dimineata însă tancurile germane au făcut în mod demonstrativ un marş prin Bucureşti Intre timp legionarii s'au organizat pe cuiburi de rezistenţă, în aşteptarea atacului trupelor şi al unităţilor de poliţie.

In acelaş timp ţărănimea a invadat —în ziua de 22 Ianuarie— capitalele de judete, manifestându-se pentru mişcarea legionară. Apărea evident că încercarea de răsturnare a mişcării legionare prin surprindere nu reuşise. Atunci Antonescu a declarat prin intermediari că este dispus să înceapă tratative cu mişcarea pentru normalizarea situaţiei. Această acţiune n'a ajuns însă să se concretizeze, pentru că Hitler s'a decis să răspundă favorabil la cererea de sprijin militar a lui Antonescu. In noaptea de 22/23 Ianuarie, ministrul Neubacher a convocat pe H. Sima la o casă a serviciului secret german şi i-a înmânat un ultimatum venit de la Hitler prin legaţia germană, prin care îi cerea să înceteze ori ce rezistenţă contra lui Antonescu, avertizându-l că armata germană a primit ordin să intervină în conflict în sprijinul Conducătorului Statului. In faţa acestei ameninţări, H. Sima —în colaborare cu Neubacher— a redactat un ordin către legionari prin care le cerea să înceteze imediat rezistenţa. Acest ordin a fost predat chiar în aceiaşi noapte lui Antonescu. Vasile Iasinschi, care —însoţit de Neubacher— a predat acest document la pre-

www.dacoromanica.ro

şidenţie, era pe punctul de a fi arestat din ordinul lui Antonescu şi a fost salvat numai prin intervenţia energică a ministrului Neubacher. Şi anexa n.° 11.

Odată cu semnarea acestui ordin, ministrul german a dat garanţii că nici un legionar nu va suferi represalii şi că în cel mai scurt timp se vor începe discuţii pentru reluarea colaborării. Aceste garanţii au fost comunicate în toate oraşele mari ale ţării prin comandanţii germani. Ele n'au fost însă luate în considerare de Antonescu. In timp ce, în dimineaţa de 23 Ianuarie legionarii părăseau clădirile şi baricadele pe cari le apăraseră, jandarmii —din ordinul lui Antonescu— au tras asupra mulţimei adunată în piaţa teatrului naţional, făcând sute de victime, morţi şi răniţi.

După restabilirea ordinei, Antonescu l-a primit pe Neubacher şi i-a mulţumit în numele naţiunii şi al statului pentru acţiunea lui de intermediar. In timpul convorbirii, Antonescu a spus că acum va trebui să spânzure pe toţi şefii legionari. Neubacher a protestat cu energie şi a declarat că dacă ar fi cunoscut intenţiile generalului, nu s'ar fi dus să convingă pe legionari să renunţe la luptă. După această discuţie, raporturile dintre Neubacher şi Antonescu s'au răcit, dar activitatea în comun în domeniul economic s'a continuat.

Pentru salvarea legionarilor de teroarea lui Antonescu, Himmler a aprobat ca aceştia să se refugieze în Germania. Această operaţie s'a executat de toate organele germane din România, inclusiv serviciile armatei. Prezenţa legionarilor refugiaţi în Germania, îi convenea lui Hitler, pentru că putea —la nevoie— să exercite presiuni asupra lui Antonescu. H. Sima şi ceilalţi şefi legionari au fost invitaţi în Germania ca «oaspeţi», dar acolo au fost transformaţi în prizonieri politici. Astfel un număr de circa 700 de legionari s'au salvat în Germania, unde au fost închişi în lagărele de la Dachau, Buchenwald şi Sachsenhausen, sau au lucrat în fabrici.

In ţară, Antonescu a deschis mari procese şi a condamnat la moarte pe legionarii cari au fugit, iar o mare parte din cei rămasi —circa 8.000— au fost judecaţi şí condamnaţi la diferite pedepse cu închisoare (48).

«Pare puţin de neînţeles că legionarii cari deţineau puterea, să fi putut prepara o revoltă ca să pună mâna pe ea...», scrie scriitoarea franceză Denise Basdevant în «Terres roumaines contre vents et marées». Intr'adevăr, nu se pote înţelege pentru ce legionarii ar fi făcut o revoltă, când ei aveau toată puterea în stat. Ca să-l răstoarne pe Antonescu care era singur, nu aveau nevoie de o revoltă.

Aşa dar tulburările de la 21/23 Ianuarie 1941, cunoscute sub numele de «rebeliunea legionară» n'au fost iniţitate de legionari, ci aparţin numai voinţei generalului Antonescu de a se despărţi de acei cari i-au deschis drumul la conducerea statului român şi apoi l-au sprijinit cu

www.dacoromanica.ro

toată puterea ca să exercite această conducere, atunci când toate celelalte partide l-au lăsat să cadă.

Incă o dovadă că actul de la 21 Ianuarie a fost provocat de Antonescu, este dată de Fabricius, Acesta, după prezentarea la post a lui von Killinger, a plecat la 30 Ianuarie în Germania. După sosirea lui la Berlin, Ribbentrop nu l-a primit să facă raportul asupra evenimentelor de la Bucureşti, aşa cum ar fi fost normal. De sigur că între timp aflase din alte surse despre felul cum se întâmplaseră în realitate acele evenimente. El ar fi vrut ca Antonescu să conducă ţara sprijinindu-se pe legiune. Intr'o convorbire care avusese loc la 20 Ianuarie între Hitler şi Mussolini, asistaţi de Ribbentrop şi Ciano, discutându-se despre situaţia încordată dintre Antonescu şi şefii legionari, Ribbentrop a fost de părere că Antonescu «ar trebui să guverneze nu contra legiunii, ci cu puterile bune ale legiunii şi că H. Sima ar putea să primească o înaltă funcţie în stat, poate ministru al afacerilor străine».

Această rupere de legiune a fost una din gravele greşeli ale lui Antonescu în politica internă. Mişcarea legionară alături de el, făcea legătura lui cu naţiunea. Fără legiune a rămas singur. Dacă războiul s'ar fi terminat repede şi în favoarea Germaniei şi deci şi a României —aşa cum presupunea el— despărţirea atât de brutală de legionari n'ar fi avut consecinţe grave. Un război victorios ar fi acoperit greşelile din politica internă. Fiind izolat, pe măsură ce timpul trecea şi înfrângerea Germaniei era mai aproape, situaţia lui în interior devenea tot mai şubredă. Cu mişcarea la putere, ar fi avut un sprijin puternic în interior. Actul nefast al Regelui şi al opoziţiei de la 23 August 1944 n'ar mai fi avut loc şi nici el n'ar fi fost predaţi ruşilor. Ţara ar fi avut un armistiţiu veritabil şi o altă soartă.

In realitate, adevăratele motive cari l-au împins pe Antonescu la acest act nu se cunosc. Prinţul Sturdza scrie: «N'am nevoie să spun că mişcarea nici prin vis nu s'a gândit să se ridice în contra lui Antonescu, sau şi mai puţin să intre în conflict cu armata».

Iar H. Sima este şi mai categoric: «Nici odată serviciile germane nu ne-au îndemnat la revoltă contra conducătorului statului. E o minciună odioasă. De altminteri, chiar dacă cineva ar fi venit cu atari sugestii, nici odată nu le-aş fi putut lua în considerare, căci linia mea de conduită a fost perfect leală faţă de conducător. Nu mi-am permis nici măcar să vorbesc vre-odată rău despre Antonescu în faţa nemţilor, în timpul guvernării, considerând aceasta ca un lucru inadmisibil din punct de vedere al mândriei naţionale. Dar în timp ce eu am urmat această linie, Antonescu a făcut exact pe dos. Ne-a bârfit şi ne-a pârât la nemţi în toate chipurile, pentru a-i determina să ia atitudine în contra noastra» (52).

După ce ordinea şi liniştea a fost restabilită în toată ţara, Antonescu a

www.dacoromanica.ro

format un nou guvern la 27 Ianuarie, compus numai din generali şi specialişti.

Pentru a verifica sentimentele poporului faţă de politica lui alături de Germania, mai ales că nu mai avea nici un partid pe care să se sprijine Antonescu a procedat la consultarea naţiunii printr'un plebiscit între 2-5 Martie. Naţiunea a răspuns cu 99,9% favorabil.

C. HITLER ŞI MAREŞALUL ANTONESCU (ALIANŢA CU GERMANIA)

După pierderea Basarabiei, Regele Carol a încercat să facă un pas de apropiere faţă de Germania. La 4 Iulie 1940 a format un guvern de dreapta sub preşidenţia lui Gigurtu, având la ministerul Afacerilor Străine pe Mihail Manoilescu, cunoscut prieten al Germaniei. Pentru a se accentua schimbarea politicii externe încă şi mai mult au intrat în acest guvern şi trei membri ai mişcării legionare, printre cari şi H. Sima. Noul guvern a declarat că România era dispusă să intre în axa Roma-Berlin, iar Regele Carol a adresat lui Hitler o scrisoare prin care îi propunea să trimită în România o misiune militară şi să-i garanteze frontierele.

Hitler neavând încredere în noua atitudine a Regelui Carol, i-a răspuns că nu poate garanta frontierele României atâta timp cât nu sunt rezolvate problemele de frontieră ale acestei ţări cu Ungaria şi Bulgaria. Pentru rezolvarea lor guvernul român a început tratative cu ungurii şi bulgarii, fără să se ajungă la vre-o soluţie. Atunci au intervenit Germania şi Italia, cari, prin Dictatul de la Viena de la 30 August 1940, au impus României amputări foarte grave în Transilvania în favoarea Ungariei. Pentru Bulgaria s'a decis ca România să găsească o soluţie prin discuţii directe, ceia ce s'a şi făcut, România cedând Bulgariei Cadrilaterul dobrogean.

Aceste trei cedări forţate de teritorii din trupul ţării, însemnând tot atâtea acte de insuportabilă nedreptate, au provocat o adâncă emoţie şi revoltă în poporul român. Ele fiind consecinţa politicii externe a Regelui Carol, toată răspunderea a căzut asupra lui. Sub presiunea unei puternice manifestaţii de stradă a mişcării legionare, care a avut loc la 3 Septembrie şi prin care i se cerea abdicarea, Regele a însărcinat la 4 Septembrie pe generalul I. Antonescu să formeza un nou guvern. Şefii de partide refuzând să-i dea ori ce concurs politic, generalul a cerut Regelui depline puteri. In ziua de 5 Septembrie Regele l-a numit *«Conducătorul Statului»* şi l-a învestit cu depline puteri pentru conducerea ţării.

www.dacoromanica.ro

In aceiaşi zi manifestaţiile de stradă iau un caracter general. Mare parte din populaţia capitalei se alătură manifestanţilor legionari pentru abdicarea Regelui. Acesta cere generalului Antonescu să scoată armata şi să tragă în manifestanţi. Generalul Antonescu se adresează generalului Coroamă, care fusese numit cu o zi înainte comandantul Corpului 2 armată şi comandantul militar al capitalei. Acesta refuză însa să intervină cu armata pe motivul că nu-şi poate lua răspunderea unei vărsări de sânge, ale cărei consecinţe pentru ţară nu se pot prevedea. Cu aceasta s'a deschis calea spre abdicare.

Generalul Antonescu a cerut Regelui să abdice şi să plece până'n zorii zilei următoare din ţară; altfel nu va putea să-i garanteze viaţa. După ce s'a consultat telefonic în cursul nopţii cu mai mulţi oameni politici, negăsind nici un sprijin la nici unul, a predat în mâna lui Antonescu, în ziua de 6 Septembrie la orele 6, actul de abdicare în favoarea lui Mihai, moştenitorul tronului, care avea 19 ani. Acesta a depus jurământul de credinţă chiar în după amiaza aceleiaşi zile şi a confirmat decretul de depline puteri pentru Antonescu.

Noul guvern a fost constituit la 14 Septembrie din membri ai mişcării, ofiţeri şi specialişti. Partidele politice liberal şi naţional-ţărănesc au refuzat să colaboreze cu un guvern, destinat să ducă o politică progermană, deşi aceasta era singura cale pentru salvarea ţării ameninţată de Rusia.

Unul din primele acte politice ale generalului Antonescu a fost să revină cu cererea deja făcută de Regele Carol către Hitler pentru a trimite la Bucureşti o misiune militară, cu trupe de instrucţie pentru apărarea contra tancurilor şi siguranţa aeriană a punctelor vitale de pe teritoriul României. Antonescu a lărgit mult cadrul acestei cereri, propunând să se trimită unităţi constituite pentru realizarea garanţiilor şi să se înceapă discuţii în vederea unei colaborări a armatei germane cu armata română. Acesta a fost primul pas spre alianţa cu Germania.

Hitler a trimis la Bucuresti pe generalul Kurt von Tippelskirch, ca să studieze nevoile armatei române în legătură cu cererile conducatorului român. Intr'o întrevedere care a avut loc la 15 Septembrie Antonescu i-a expus intenţia lui de a transforma armata; în locul unei armate cu multe divizii, dar slab înarmate, el vroia să facă o armată de circa 100.000 de oameni moto-mecanizată şi bine înarmată. Tot odată el şi-a exprimat îngrijorarea faţă de atitudinea Rusiei, care avea tendinţa să atace din nou România şi a tras concluzia că un răsboi între Germania şi Rusia putea fi considerat ca o probabilitate de viitor nu prea îndepărtat.

După întoarcerea lui Tippelskirch la Berlin, Hitler a decis, la 19 Septembrie, să trimită în România trupele cerute pentru instrucţie şi pentru garantarea frontierelor României. In luna Octombrie şi până către 15 Noembrie au sosit în România, divizia a 13-a motorizată întărită

www.dacoromanica.ro

(g-l von Rothkirch-Panten), misiunea aeriana (g-l Wilhelm Speidel) şi toate comandamentele prevăzute pentru diferite şcoli. Intreaga misiune militară era sub ordinele generalului Erik Hansen. Misiunile date de OKW (mareşalul Wilhelm Keitel) erau:

— Să apere zona petroliferă Ploeşti-Câmpina.

— In vederea unui atac din partea Rusiei, trebuia să se pregătească acţiunea comună a trupelor cari compuneau misiunea germană cu trupele române.

— Instrucţia armatei române să se facă în special pentru câteva divizii model.

Misiunea aeriană trebuia:

— In primul rând să apere regiunea petroliferă în contra atacurilor aeriene.

— Instrucţia aviaţiei române să fie îndreptată către acest scop.

Trei divizii române (5, 6 şi 13 inf.) au fost alese pentru a fi instruite ca divizii model. Instrucţia s'a făcut în garnizoanele trupelor, prin state majoare germane de instrucţie, sub conducerea comandanţilor de regimente sau batalioane cazate în acele garnizoane.

Misiunea aeriană era compusă din o divizie a.c.a. întăritâ, două regimente independente de a.c.a., un grup de vânătoare, unităţi de transmisiuni, precum şi unităţi de geniu pentru lucrări de apărare contra atacurilor aeriene şi contra incendiilor. In afară de misiunile prevăzute mai sus aviaţia germană din România trebuia să organizeze o reţea de terenuri de aviaţie pentru aviaţia de vânătoare şi bombardament germane.

Dacă oficial aceste trupe erau venite în România pentru instrucţia trupelor române, misiunea lor principală era garantarea frontierelor României faţă de Rusia. Prezenţa lor în România însemna linişte pe Prut şi Dunarê. *Ele nu erau trupe de ocupaţie, ci se găseau pe teritoriul României cu acelaşi titlu şi aceiaşi misiune cu care se găsesc trupele americane de atâţia ani în Europa şi în alte părţi ale lumii: siguranţa faţă de Rusia.*

Al doilea pas a fost făcut cu ocazia vizitei la Berlin a generalui Antonescu, însoţit de prinţul Mihail Sturdza, ministrul afacerilor străine român. Atunci s'a hotărât ca Germania să mai trimită încă o divizie în România ca întărire a misiunii militare. De asemenea Conducătorul român a semnat pactul tripartit dintre Germania, Italia şi Japonia. Prinţul Sturdza a refuzat să semneze acest pact pentru că din el lipsea o clauză —foarte importantă pentru România— prin care să se prevadă intervenţia Japoniei în contra Rusiei, în cazul unui războiu germano-rus. Ministrul afacerilor străine român considera că această lipsă compromite valoarea pactului din punct de vedere românesc.

Al treilea pas a fost făcut în timpul vizitei generalului Antonescu la Berlin la 14-16 Ianuarie 1941, când a prezentat lui Hitler un memoriu în care declara ca este gata să participe alături de Germania la un războiu

www.dacoromanica.ro

«dacă va fi nevoie». România ar putea să formeze aripa stângă defensivă a unei acţiuni spre sud. *«În cazul unei acţiuni în contra Rusiei, România doreşte să participe cu toate forţele»*. Pentru aceasta însă trebuie să fie pregătită militar, economic şi politic şi înainte de toate să aibă sprijinul Germaniei în contra presiunilor Rusiei. El îşi exprimă speranţa că Germania va recunoaşte *«în noua ordine europeană»* rolul natural al României în sud-estul Europei.

După întoarcerea de la Berlin a urmat ruptura dintre general şi mişcarea a legionară, ruptură provocată de general în ziua de 19 Ianuarie prin înlocuirea ministrului de interne generalul Petrovicescu, prieten al legionarilor, cu generalul D. Popescu, comandantul corpului 2 armată, şi prin ordinul de înlocuire a prefecţilor legionari cu ofiţeri superiori, ordin dat în ziua de 20 Ianuarie. La aceste acte mişcarea legionară a răspuns cu rezistenţa înarmată, care s'a terminat în zorii zilei de 23 Ianuarie. In noaptea de 22/23 Ianuarie ministrul german Neubacher a înmânat lui Horia Sima un ultimatum din partea lui Hitler, venit prin legaţia germană, prin care îi cerea să înceteze rezistenţa, avertizându-l că armata germana a primit ordinul de a interveni în sprijinul Conducătorului Statului. In faţa acestei ameninţări, H. Sima a redactat —în colaborare cu Neubacher— un ordin către legionari pentru încetarea imediată a rezistenţei. Ordinul a fost comunicat în toate capitalele de judeţe şi executat în dimineaţa zilei de 23 Ianuarie.

Intre timp, ducele Musolini al Italiei declarase războiu Greciei în dimineata zilei de 28 Octombrie 1940, fără să fi prevenit pe Hitler. Acesta se găsea la Montoire, în Franţa, unde avusese o întâlnire cu mareşalul Pétain, când i s'a adus la cunoştinţă că a doua zi trupele italiene vor invada Grecia. Hitler pleacă imediat la Florenţa unde trebuia să-l întâlnească pe Musolini a doua zi dimineaţa. A ajuns însă prea târziu ca să poată împiedeca războiul. Musolini i-a comunicat că războiul a început la ora 6 dimineaţa, însă l-a asigurat că se va termina în câteva zile.

Operaţiile s'au desfăşurat altfel de cât cum socotise Ducele. După două săptămani trupele italiene se găseau tot la frontiera albano-greacă şi în situaţie grea. Grecii se dovediseră foarte buni luptători şi-şi apărau ţara cu îndârjire. Hitler începuse să fie îngrijorat. El presupunea că englejii vor interveni şi creindu-şi puncte de sprijin pe teritoriul Greciei, ar putea să bombardeze regiunea petroliferă Ploeşti-Câmpina. Desfăşurarea războiului defavorabilă italienilor l-a obligat să se gândească la pregătirea unei ofensive prin Bulgaria în Grecia. Şi a hotărât să concentreze în sudul României o armată de 12 divizii. Comandantul acestei armate a fost numit mareşalul List, care la 10 Ianuarie 1941 şi-a luat postul de comandă la Predeal. Pentru păstrarea secretului, generalul Antonescu a fost la început informat că aceste trupe sunt destinate să întărească misiunea militară germană, pentru că situaţia din Balcani era

www.dacoromanica.ro

tulbure. Proiectul acestei ofensive se numea «Mariţa». Hitler a ordonat ca 7 divizii să fie trimise în Romania şi să fie staţionate în lungul Dunării, constituind primul eşalon al forţelor pentru această ofensivă. Prezenţa prematură a acestor forţe în sudul României avea de scop să facă presiuni asupra Bulgariei, pentru a o convinge să treacă alături de Germania. Bulgaria a acceptat ca trupele germane destinate ofensivei în Grecia să se concentreze pe teritoriul ei. In acest scop a avut loc o întâlnire la 8 Februarie 1941 între mareşalul List şi reprezentantul statului major bulgar şi s'a pus la punct un program de colaborare.

După instrucţiunile primite, generalul Hansen şi ministrul Fabricius s'au prezentat în ziua de 21 Decembrie la generalul Antonescu şi l-au informat despre sosirea acestor forţe în România până la jumătatea lunii Ianuarie, cu explicaţia că situaţia din Balcani impunea guvernului german să ia măsuri pentru apărarea zonei petrolifere române. Antonescu s'a declarat de acord şi a făcut imediat legătura între această concentrare de forţe şi necesitatea unei acţiuni operative spre sud. A cerut numai ca aprovizionarea lor să fie făcută din Germania, ca să evite o criză alimentară în ţară.

Din cauza greutăţilor de transport şi a cartiruirii acestor trupe, s'au produs neînţelegeri pe cari generalul Antonescu le-a adus la cunoştinţa OKH (mareşalul von Brauschitsch) şi cari s'au aplanat pe cale de discuţii şi acorduri între părţile interesate.

La 1 Martie Bulgaria a semnat intrarea în pactul tripartit, iar a doua zi trupele germane concentrate de-alungul Dunării au început trecerea în Bulgaria, îndreptându-se spre frontiera greacă. In timp ce aceste forţe părăseau România, alte divizii veneau din Germania cu c.f. şi treceau direct Dunărea, fără nici o oprire pe teritoriul românesc.

In acelaş timp apărarea aeriană şi anti-aeriană a regiunii petrolifere Ploeşti-Câmpina a fost întărită, iar pe coasta Mării Negre în regiunea Constanţa s'au instalat baterii de artilerie grea de coastă. Hitler se aştepta la atacuri aeriene engleze pornite de pe aerodromurile din Turcia şi la o acţiune pe mare din partea Rusiei.

La 25 Martie guvernul Zwetcovici al Yugoslaviei semnează intrarea în pactul tripartit. O mare parte din oamenii politici sârbi, fiind în contra acestei acţiuni politice, au răsturnat guvernul la 27 Martie şi noul guvern sub preşidenţia generalului Simovici a schimbat politica Yugolaviei faţă de Germania. Hitler a luat imediat măsuri pentru o acţiune militară cât mai repede şi mai puternică. Forţele destinate Greciei au primit însărcinarea să distrugă Yugoslavia. Noul guvern yugoslav bucurându-se de simpatia Rusiei, a semnat cu aceasta un pact de amiciţie şi neagresiune în seara zilei de 5 Aprilie. A doua zi Belgradul a fost bombardat violent de aviaţia germană. In acelaş timp trupele germane au atacat în sudul Yugoslaviei spre Scoplie şi Monastir şi în Grecia spre Salonic. La

www.dacoromanica.ro

8 Aprilie alte forţe au atacat prin Niş spre Belgrad; iar între 9-11.1941 atacul s'a desvoltat pe toată frontiera Yugoslaviei cu Ungaria şi Austria. La 12 Aprilie Yugoslavia era înfrântă şi ocupată.

Operaţiile au fost continuate în Grecia. Atena a căzut la 27 Aprilie, iar Peloponezul a fost ocupat la 29 Aprilie.

România n'a participat la războiul din Balcani. Rolul ei era să apere stânga şi spatele trupelor germane din Yugoslavia, în cazul unui atac rus.

Mareşalul von Brauschitsch făcând o vizită la Bucureşti la 2 Aprilie, a fost mirat că Antonescu nu fusese informat despre atacul care se pregătea contra Yugoslaviei. Numai în seara zilei de 5 Aprilie a fost pus la curent despre acţiunea militară care urma să înceapă a doua zi Antonescu a declarat că România nu ridică nici o pretenţie asupra vre-unui teritoriu din Yugoslavia, dat fiind raporturile dintre cele două ţări. Dacă însă trupe ungare ar intra în Banatul sârbesc, el va da ordin trupelor române să-i isgonească pe unguri.

După prăbuşirea Yugoslaviei, poporul croat care în timpul existenţei statului yugoslav manifestase voinţa de a fi independent, s'a rupt de Yugoslavia şi a constituit statul croat sub conducerea lui Ante Pavelici. Croaţia —şi guvernul Pavelici— a fost recunoscută ca stat independent la 6 Mai, de guvernul român.

După ce operaţiile contra Yugoslaviei şi a Greciei s'au terminat, Hitler s'a decis să pună în mişcare în ziua le 22 Iunie formidabila maşină a armatelor germane în marea ofensivă în contra Rusiei. Pentru a-l informa pe Antonescu despre această hotărâre, l-a invitat la München. Intâlnirea a avut loc în ziua de 12 Iunie şi Hitler a pus la curent pe Antonescu cu liniile mari ale planului de operaţii. Conducătorul român a promis participarea României. Apoi Hitler a expus punctul lui de vedere asupra conducerii operaţiilor. «O operaţie care se intinde dela marea îngheţată până la Marea Neagră, necesită o conducere centrală şi unitară. Ea stă natural în mâna noastră. Greşelile celuilalt războiu de coaliţie trebuesc evitate. Fiecare aliat ia parte la gloria tuturor». Antonescu a fost de acord cu această prezentare a conducerii războiului.

In ceia ce priveste conducerea operaţiilor pe frontul românesc (armatele 3 şi 4 române şi armata 11 germană), Hitler a expus puntul lui de vedere în ziua de 14 Iunie într'o adunare cu comandanţii de grupuri de armate şi de armate. El a considerat această problemă mai mult politică şi psihologică de cât militară. Generalul Antonescu va avea conducerea superioară până la începerea operaţiilor. După aceia legătura între generalul Antonescu şi comandantul armatei 11 germane va fi făcută prin generalul Hauffe, şeful misiunii militare germane din România, numit în locul generalului Hansen care luase comanda C 54 A.

www.dacoromanica.ro

La comandamentele române, până la divizie inclusiv, trebuia să se trimită detaşamente de legătură.

Aceste detaşamente au funcţionat chiar de la începutul războiului. Misiunile lor erau:

— Să informeze comandamentele germane despre evenimentele din sectoarele de luptă române şi măsurile de execuţie ale ordinelor superioare.

— Să transmită comandamentelor române situaţia trupelor germane vecine şi intenţiile lor operative.

— Să se ţină la curent cu executarea ordinelor.

— Să înlăture prin conlucrare şi încredere, fricţiunile inevitabile războiului de coaliţie.

— Să dea sfaturi pentru instrucţie, conducere şi aprovizionare.

Pentru o realizare mai bună a acestor misiuni se indica:

— Cunoaşterea aliatului şi în special a mentalităţii şi capacităţii lui.

O conlucrare de încredere, fără idei preconcepute, între detaşamentele de legătură şi comandamentele române. Eventuale tensiuni să fie lămurite într'o formă corectă şi sinceră prin discuţii personale; să nu se bârfească.

— Tact, în special la criticile eventuale, ţinând seama de sensibilitatea aliatului.

— Sobrietate şi purtare militară exemplară a tuturor membrilor din detaşamentele de legătură.

— Reţinere în chestiunile politice şi în special tot ce-ar atinge hotărârea de la Viena şi pe germanii din România. Sensul acestui războiu pentru libertate şi o noua organizare a Europei trebue pusă pe primul plan în discuţii. Să nu se ajungă la critici mărunte, ci să se impună numai chestiunile importante.

— Comandamentele germane au legatură cu unităţile române numai prin dataşamentele de legătură. Acestea trebue să informeze comandamentele germane asupra mentalităţii şi capacităţii aliatului, în măsura în care este posibil.

— Să susţină interesele aliatului —pe cât le este cu putinţă— faţă de comandamentele germane.

— De o deosebită importanţă este ca atât comandamentele române cât şi detaşamentele germane să ştie în ori ce moment unde se găsesc trupele în subordine.

La 18 Iunie Hitler, printr'o scrisoare adresată lui Antonescu îi explică încă odată motivele planului de atac contra Rusiei. In legătură cu executarea fundamentală a conducerii generale a războiului expusă la -2 Iunie. Hitler a rugat pe Antonescu să-i permită să-i comunice din când în când, însărcinările prevăzute pentru armata română.

www.dacoromanica.ro

Intre 17-19 Iunie a venit în România Generalul Halder, şeful statului major general al armatei germane. El s'a întâlnit şi a discutat cu generalul Ritter von Schobert, comandantul armatei 11 germane şi cu şeful lui de stat major generalul Wöhler, a inspectat frontul, iar în seara de 18 Iunie s'a întâlnit la comandamentul armatei a 11 germane cu generalul Iacobici. ministrul de răsboiu român. Generalului Antonescu nu i-a făcut nici o vizită, fiindcă nu putea să vadă pe un şef de stat fără aprobarea OKW-ului.

La o săptămână după începerea răsboiului —la 29 Iunie— Hitler, într'o scrisoare adresată lui Antonescu, îi comunică situaţia operativă pe întreg frontul. Apoi, faţă de înaintarea aripei drepte a forţelor germane de la nord de România, îi arăta necesitatea ca armata 11 germană să treacă la ofensivă la 2 Iulie, în colaborare cu grupul de armate sud. Armatelor române le revine misiunea de a apăra flancurile ofensive ale armatei 11. In cursul operaţiilor Basarabia va fi cuceritä. El roagă ca în vederea acestei ofensive să se pună sub ordinele armatei 11 germane trupele române necesare. Pentru a asigura unitatea conducerii strategice Hitler a adăogat: «Pentru a aduce operaţiile armatei 11 germane în acord operativ şi mai târziu chiar tactic cu operaţiile generale ale mareşalului von Rundstedt. va trebui să se dea în foarte scurt timp eventual, instrucţiuni generale. In consecinţă, dacă vor sosi la D-vs, pentru acţiunea armatei 11 germană astfel de instrucţiuni din partea grupului de armate sud, ele au aprobarea mea şi vă rog. în interesul unei conduceri unitare şi strânsă, să li se dea urmare».

Germania fiind aliată nu numai cu România dar şi cu Ungaria, şi cum între aceste două ţări raporturile erau foarte încordate din cauza împărţirii Transilvaniei, a trebuit să se rezolve chiar de la începutul răsboiului cooperarea armatelor ungare şi române cu armata germană. La 28 Iunie, generalul german Himer, aflat pe lângă comandamentul suprem ungur, a cerut de la OKH. ca trupele ungare să fie despărţite de trupele române prin unităţi germane sau italiene. Generalul Antonescu a cerut la 4 Iulie înlocuirea colonelului ungur von Baitz. ofiţer de legătură la armata a 11 germană, de oarece nu era agreat, ca fost ataşat militar la Bucureşti; deasemenea n'a aprobat aprovizionarea pe căile ferate române a trupelor ungare din Galiţia.

După cucerirea Basarabiei şi a Bucovinei de nord, Antonescu a adresat o scrisoare lui Hitler, prin care îşi exprima dorinţa de a continua răsboiul alături de Germania. Convingerea lui era că Germania va câştiga răsboiul şi că România era datoare să ajute cu toate forţele la zdrobirea puterii militare ruse, ca să salveze naţiunea română de acest imens şi permanent pericol. Pe de altă parte credea că, mergând alături de Hitler până la înfrângerea Rusiei, îşi va creia argumente puternice pentru rein-

www.dacoromanica.ro

tegrarea întregei Transilvanii în hotarele României. Această convingere a avut-o până la urmă.

La această scrisoare, Hitler a răspuns la 27 Iulie —când trupele germane şi române se găseau pe Bug— felicitând pe Antonescu pentru câştigarea Basarabiei şi Bucovinei şi pentru hotărârea de a continua lupta alături de Germania până la ultimele consecinţe.

La o invitaţie a lui Hitler, a avut loc la 6 August la cartierul general al grupului de armate sud, o întâlnire cu Antonescu, cu care ocazie guvernul român a primit dreptul de a administra Transnistria, regiunea dintre Nistru şi Bug. Tot atunci Antonescu a oferit să trimită 15 divizi între Nistru şi Nipru ca să uşureze sarcinile armatei germane. La această convorbire a mai luat parte generalul Ioaniţiu, şeful marelui stat major român. generalul Ritter von Schobert comandantul armatei a 11-a germană, mareşalul Rundstedt comandantul grupului de armate sud, şi generalul Löhr comandantul flotei a 4-a aeriană, Antonescu a propus ca războiul să aibă o formă cât mai umană, ca să influenţeze favorabil asupra trupelor ruseşti.

Ca urmare a acestei întâlniri, Hitler a comunicat la 14 August lui Antonescu printr'o scrisoare că: «In cadrul operaţiilor viitoare, eu propun în lărgirea primelor mele idei. ca D-vs, general Antonescu, după ajungerea pe Niprul de jos, să luaţi cu massa unităţilor D-vs siguranţa regiunii dintre Nistru şi Nipru. Deosebit de important ar fi participarea unităţilor repezi române... la operaţiile viitoare de la est de Nipru».

Antonescu a răspuns la 17 August că este de acord să pună la dispoziţie corpul de cavalerie şi corpul de munte pentru a fi întrebuinţate la est de Nipru. Brigada de blindate, care este întrebuinţată la Odessa, n'ar putea interveni de cât mai târziu, după ce i se vor completa pierderile, când vor putea fi folosite şi alte divizii aflate în refacere. In această scrisoare Antonescu mai vorbeşte şi despre pierderile grele ale aviaţiei române şi imposibilitatea de a continua lupta fără completarea materialului din partea Germaniei.

Părerile lui Hitler despre armata română înainte de începerea războiului, nu erau bune. Influenţat de lipsa de armament modern —blindate. maşini pentru unităţi motorizate, artilerie grea, material anticar şi aviaţie— şi de sigur şi de rapoartele pe care le-a primit de la diviziile de instrucţie prin comandamentul misiunii militare germane, nu avea încredere în valoarea de luptător a soldatului român. Totuşi în timpul perioadei de instrucţie din 1940/41 —după declaraţiile însăşi ale ofiţerilor germani artilerişti de pe lânga diviziile de instrucţie— artileria română era foarte bine pregătită; din punct de vedere technic germanii n'au adus nimic nou artileristului român, iar teoretic, pregătirea ofiţerului artilerist român era superioară pregătirii ofiţerului german, care între anii 1935-1940. anii de înarmare febrilă a Germaniei, n'a avut nici

www.dacoromanica.ro

timpul şi nici posibilitatea să-şi completeze această pregătire. Unităţile de geniu au adus pentru români o specialitate în care aceste unităţi s'au dovedit excelente în timpul operaţiilor din vest, atacul forturilor, cazematelor şi a tuturor fortificaţiilor în general. Infanteria română însă a avut de învăţat de la infanteristul german, atât în apărare cât şi în atac, acţiunea cu blindate şi în contra blindatelor. Soldatul român ştia să lupte foarte bine pe fronturi continui, cu legătură de foc şi de vedere între luptători; aşa erau regulamentele române întocmite pe baza experienţelor din primul războiu mondial, când soldatul de pe toate fronturile a luptat aproape numai în tranşee. Regulamentele noastre prevedeau lupta discontinuă ca un caz special. iar în ceia ce priveşte lupta cu carele de luptă sau în contra lor, în ofensivă ca şi în defensivă era studiată numai teoretic pentru bunul motiv că nu aveam aceste maşini de luptă, cari au dominat câmpurile de bătălie pe toate teatrele de operaţii în al doilea războiu mondial şi cari au provocat pătrunderi ofensive de adâncimi impresionante, sau prăbuşiri dezastroase de fronturi şi armate. Prezenţa în cantitate mare a blindatelor a răsturnat această tactică a războiului de tranşee şi a impus un războiu de mişcare, care cerea soldatului infanterist spirit de iniţiativă, încredere totală în arma pe care o mânuia şi pregătire pentru luptă fără continuitate de foc şi de vedere.

Natural că în această iarnă şi primăvară a anului 1941, instrucţia infanteriei s'a făcut în acest sens şi pregătirea de luptă a soldatului român s'a îndreptat într'o măsură apreciabilă. Aceasta s'a dovedit chiar din primele lupte, aşa că după o lună de zile de operaţii, Hitler îşi schimbase părerea despre valoarea trupelor române. In convorbirea pe care a avut-o la 12 August 1941 cu ambasadorul spaniol Espinosa de los Monteros care se prezenta pentru plecare, i-a spus că «trupele române, aliaţii noştri, sunt absolut eminente».

După căderea Odesei în mâinile românilor, Hitler vorbind despre acest eveniment, a spus: «Cu căderea Odesei, războiul este practic terminat pentru România. Nu mai rămâne de aici înainte românilor de cât să-şi consolideze situaţia lor»... «In afară de Duce printre aliaiţii noştri, Antonescu face cea mai puternică impresie. Este un om de clasă serioasă, care nu se lasă zdruncinat pentru nimic; în plus este incoruptibil, un om cum România n'a mai avut nici odată». Este drept că Antonescu era o fire dură. Nu se lăsa influenţat de cei din jurul lui şi nu admitea să fie contrazis sau dominat. El însuşi cu o putere de muncă deosebită, cerea şi celorlalţi să fie capabili de aceleaşi eforturi. Era autoritar, foarte ambiţios multă încredere în valoarea lui personală şi vindicativ până la nedreptate. In armată mai ales era temut. Pe adversarii lui —sau pe cei pe cari el îi considera că sunt în contra lui— i-a urmărit şi i-a lovit greu atunci când a avut posibilitatea. Aceste defecte însă nu l-au împiedecat să fie un mare patriot şi să pună dragostea de ţară de-asupra oricărui

www.dacoromanica.ro

sentiment. Politica lui externă poartă pecetea acestui patriotism. La procesul care i s'a făcut de regimul comunist în 1946, fiind întrebat dacă nu regretă că a făcut războiul în contra Rusiei, a declarat că nu numai ca nu regretă, dar dacă i s'ar mai oferi ocazia l-ar face din nou, însă în condiţiuni de mai bună pregătire a armatei. Antonescu ştia să se impună prin demnitatea şi mândria lui naţională românească şi este probabil că această atitudine l-a făcut pe Hitler să spună că: «România n'a avut nici odată un om ca el». Această afirmaţie dovedeşte că Hitler nu cunoştea istoria poporului român, unde —dacă ar fi citit-o— ar fi găsit destui principi români cari şi-au apărat cu arma'n mână ţările lor si s'au acoperit de glorie pe multe câmpuri de bătălie luptând pentru independenţa acestor ţări, în contra inamicilor vecini şi învingându-i, deşi de obiceiu aceştia erau superiori în număr de luptători.

In altă împrejurare, în August 1942, vorbind faţă de Ribbentrop, Himler şi alţii despre siguranţa şi pacea în sud-estul Europei a spus: «Dacă ungurii intră în războiu contra României, Antonescu cum îl cunosc eu, îi va bate cu desăvârşire».

In schimb pe Regele Mihai îl considera ca pe un adolescent lipsit de pregătirea şi calităţile necesare pentru luarea unor decizii importante, mai ales în perioade grave. «Este destul să-ţi imaginezi ce-ar fi fost Regele Mihai al României fără sprijinul unui om aşa de remarcabil ca mareşalul Antonescu. Intâmplător acest tânăr este prost ca picioarele lui. Apoi el a fost stricat printr'o educaţie de copil alintat»...

In această apreciere despre Regele Mihai, Hitler se întâlneşte cu aceia făcută de Air Vice-Marshall Arthur Gould Lee în «Crown against sickle» (Coroana contra secerii). Lee scrie: «Nepregătirea Regelui pentru datoriile lui, era consecinţa anilor de viaţă anormală şi a educaţiei insuficiente de care era răspunzator numai un om: Regele Carol». Iar mai departe adaugă: «Dar cu toate că Regina Elena aspira să-i oţelească caracterul, nu a isbutit din lipsa unei educaţii potrivite. Desvoltarea minţii şi a culturii lui a fost greşit îndrumată, iar inteligenţa şi energia, lăsate să alunece spre activităţi fără importanţă. Nu a reuşit nimic, în afară de a conduce un automobil şi a ţine o puşcă. Precoce în unele, dar de o ignoranţă prăpăstioasă în altele». «Coroana contra secerii» este totuşi o carte scrisă în favoarea Reginei Elena şi a fiului ei Mihai.

Această nepregătire a Regelui pentru funcţia pe care o avea în stat, explică în bună măsură atitudinea lui Antonescu care lua hotărâri fără să le discute sau fără să-l consulte pe Rege. Urmarea a fost o animozitate profundă a acestuia faţă de Conducător, provocată de situaţia de inferioritate în care se găsea şi de neputinţa de a reacţiona. Desacordul dintre Rege şi Conducător s'a resimţit şi în raporturile reprezentanţilor germani la Bucureşti cu Palatul Regal. Aceştia trebuiau să păstreze raporturi strânse cu Antonescu pentru că el era conducătorul statului, dar în ace-

www.dacoromanica.ro

laş timp erau datori să aibă raporturi de curtoazie cu Regele şi să-şi, facă relaţii la Palat, ceia ce nu s'a reuşit aproape nici odată.

Intrarea României în războiu contra Rusiei a avut o urmare dureroasă, dar —după cum s'a văzut din evenimentele pe cari le-am trăit— inevitabilă, în raporturile noastre cu Anglia şi Statele-Unite. Deja de la 10 Februarie 1941, guvernul britanic îşi rechemase ambasadorul de la Bucureşti, Sir Reginald Hoare, iar la 15 Februarie a aplicat României blocada maritimă. Guvernul român, la rândul lui şi-a rechemat ministru de la Londra, Viorel Tillea, şi a oprit transporturile de combustibil către Turcia. Deşi relaţiile României cu această ţară erau cât se poate de bune, guvernul român a luat această măsură pentru a nu da posibilitatea Angliei să cumpere din Turcia combustibil românesc. Situaţia a rămas neschimbată până la 4 Septembrie 1941, când guvernul englez a fost presat de ruşi —după memoriile lui Churchill— să declare războiu aliaţilor Germaniei.

Churchill s'a opus la început, dar la 30 Noembrie a trimis României o notă ultimativă, în care avertizează că dacă trupele române nu vor înceta până la 5 Decembrie acţiunile de războiu contra Rusiei şi nu se vor retrage în spatele Nistrului, guvernul englez se va vedea obligat să declare războiu României. Cum guvernul român a refuzat condiţiile imposibile de acceptat în acele împrejurări puse de Anglia, în ziua de 7 Decembrie s'a creiat starea de războiu între cele două ţări.

In ceia ce priveşte Statele-Unite, evenimentele până la declararea stării de războiu s'au petrecut astfel. Incă de la 11 Octombrie 1940, guvernul american blocase averile române din Statele-Unite sub pretextul că de la sosirea misiunii militare germane, România era o ţară ocupată. Acesta a fost un gest inamical, făcut la o dată când nici nu se putea vorbi despre un războiu germano-rus.

După 22 Iunie 1941, guvernul român a informat guvernul american că România intenţionează să-şi reia Basarabia şi Bucovina de nord, după care va rămâne în apărare pe Nistru. După ce aceste provincii au fost reintegrate României, însărcinatul de afaceri român dela Wawhington, după instrucţiunile lui Mihai Antonescu ministrul afacerilor străine român, s'a prezentat la 4 Septembrie lui Cordell Hull, şeful departamentului de stat american şi i-a comunicat că România şi-a reluat provinciile răpite de Rusia cu un an mai inainte, iar acum s'a hotărât să continue lupta până la luarea Odessei. La această din urmă comunicare Cordell Hull i-a spus că guvernul american consideră Germania cel mai mare pericol mondial.

La 12 Decembrie —o zi după ce Germania şi Italia au declarat războiu Statelor-Unite— ministrul german von Killinger şi ministrul italian Bova Scopa s'au prezentat împreună la Mihai Antonescu şi a dat de înţeles că, pe baza condiţiilor din pactul tripartit la care România aderase,

www.dacoromanica.ro

are datoria să se considere în stare de războiu cu Statele-Unite. Obligat prin această impunere, guvernul român a trimis guvernului american o declarație de războiu, prin însărcinatul de afaceri american Benton. Guvernul american a reacționat abia la 5 Iunie 1942, când la presiunile rușesti a trimis o contra declarație de războiu semnată de Roosewelt.

Aceste declarații de războiŭ contra Angliei și a Statelor-Unite nu corespondeau nici cu sentimentele și nici cu interesle guvernului României și ale poporului român.

Ele au fost rezultatul unor obligații și presiuni venite din afară. România a purtat războiu cu toată puterea de care a fost capabilă numai contra Rusiei. Față de Anglia și Statele-Unite numai s'a apărat atât pe cât a fost posibil, adică aproape de loc, ceia ce n'a împiedecat pe aceste două mari puteri occidentale să ne lovească cât au putut mai crunt în folosul Rusiei. Declarațiile de războiu române față de aceste două aliate ale Rusiei comuniste aveau un caracter simbolic. Nu aveam nici un mijloc de luptă, nici o armă cu care ne-am fi putut bate cu ei și n'aveam nici un motiv de războiu; aveam în schimb tot interesul să evităm ori ce act de războiu între noi și ei. Engeljii și americanii —mai bine zis Churchill și cu Roosewelt— au ținut însă să ajute atât de puternic pe ruși, încât au reușit prin bombardamentele lor aeriene asupra orașelor și populației să ridice în toată țara un nemaipomenit val de ură în contra lor.

Mareșalul Antonescu a exprimat clar poziția politicii lui externe la 12 Decembrie 1941 spunând unor ziariști: «Eu sunt aliatul Germaniei contra Rusiei; sunt neutral între Germania și Anglia; sunt pentru americani în contra Japoniei».

In luna Ianuarie 1942, mareșalul Keitel a făcut o călătorie în țările din sud-estul Europei, în scopul de a obține trupe ungare și române pentru campania din anul următor. In discuțiile avute cu mareșalul Antonescu s'a căzut de acord ca România să contribue tot cu atâtea divizii ca și în 1941 și cari să fie trimise pe front în trei etape. Printr'un protocol economic semnat la Berlin la 17 Ianuarie 1942, Germani își luau obligația de a înarma aceste divizii pe baza unui credit de războiu și de a le aproviziona pe front.

La 11 Februarie, Antonescu a făcut o altă vizită lui Hitler la cartierul general «Wolfschanze» la Rastenburg. După ce s'a discutat despre luptele grele din iarna 1941-42, Hitler a expus intențiile lui pentru 1942, fără ca să intre în precizări. Atât Antonescu cât și Hitler credeau că Rusia nu mai are mari posibilități și că dacă s'ar face un efort din partea Germaniei, războiul ar putea fi terminat victorios în 1942. De aceia Antonescu a declarat că România este dispusă să contribue cu toate forțele disponibile, dar a pus condiția ca și Ungaria și Bulgaria să contribue în aceiași măsură. Antonescu a pus această condiție, pentru că la 8 Ianuarie Ribbentrop, într'o cuvântare ținută la Budapesta afirmase că frontierele

www.dacoromanica.ro

fixate prin dictatul de la Viena erau definitive. Hitler a căutat să liniştească pe Antonescu spunându-i că Ungaria a promis să fie loaială, iar Bulgaria nu poate participa la un războiu contra Rusiei, trebuind să facă paza faţă de Turcia. Antonescu n'a fost mulţumit cu acest răspuns şi a declarat ca nu este logic ca slavii din est să fie distruşi, iar pe cei din sud şi vest, precum şi pe unguri să-i facă mai mari. România nu poate renunţa la Transilvania şi după terminarea războiului din est, el este hotărât să-şi sprijine cererea chiar cu armele, dacă va fi nevoie. El vrea să facă din România un bastion contra ungurilor şi slavilor.

Hitler n'a luat nici o atitudine faţă de expunerea lui Antonescu, dar s'a pronunţat într'o formă prudentă în contra unui conflict armat mai târziu între România şi Ungaria.

Intr'o discuţie avută a doua zi cu Ribbentrop, Antonescu s'a ridicat în contra tendinţei germane de a oferi României recompense teritoriale la est, pentru a înlocui pierderea Transilvaniei. «Toţi soldaţii de pe frontul de est —a spus Antonescu— pe cari i-am vizitat, m'au întrebat când vor putea să lupte pentru Transilvania». In călătoria făcută de Antonescu la 10 Februarie 1942 cu şeful protocolului Freyherr von Dörnberg către cartierul lui Hitler, i-a spus că România n'a aderat la pactul tripartit ca să modifice tratatul de la Versailles, ci ca să lupte în contra slavilor. După această vizită Hitler a fost obligat să recunoască că hotărârea de la Viena a mărit antagonismul dintre români şi unguri, nici unul nefiind mulţumit cu această hotărâre, şi că deocamdată nu are altă soluţie de cât să lase chestiunea în suspensie.

In luna Iunie, cu ocazia unei vizite la grupul de armate sud, Hitler şi-a exprimt intenţia de a creia un grup de armate român sub comanda mareşalului Antonescu şi care urma să ia fiinţă după ajungerea forţelor germane pe Don şi Volga. Această intenţie i-a fost comunicată lui Antonescu de către generalul Hauffe la începutul lunii Iulie. Conducătorul român a fost de acord, deşi era greu bolnav de câteva luni. Pentru punerea în aplicare a acestei hotărâri, generalul Halder şeful OKH l-a primit la 27 August pe generalul Hauffe. In convorbirea care a avut loc s'a decis ca grupul de armate Stalingrad, în a cărui compunere trebuiau să intre armatele 3 şi 4 române şi care era destinat să fie pus sub comanda mareşalului Antonescu, să aibă ca şef de stat major pe generalul Ştefiea, care era şeful marelui stat major român şi subsef pe generalul Hauffe care era şeful misiunil militare germane în România.

In luna Octombrie 1942, mareşalul Antonescu a făcut o vizită lui Hitler la cartierul general Winitza, unde s'a discutat în special întrebuinţarea armatelor 3 şi 4 române la vest şi sud de Stalingrad.

Tot în această lună s'a instalat la Rostov un eşelon înaintat al comandamentului grupului de armate Stalingrad. Acesta a pregătit lucrările pentru luarea în primire a frontului grupului de armate, dar Antonescu

www.dacoromanica.ro

n'a venit să ia conducerea, pentru că nu erau îndeplinite condiţiile puse de el în ceia ce privea înarmarea trupelor române, rezervele frontului şi reducerea capului de pod rusesc de la Krementskaia, care prezenta o foarte serioasă ameninţare în mijlocul frontului armatei a 3-a române. Din această cauză, cele două armate române şi armata a 6-a germană cari intrau în compunerea grupului de armate Stalingrad, se găseau provizoriu în subordinele mareşalului german Freyherr von Weichs, comandantul grupului de armate B.

După ruperea frontului în sectoarele celor două armate române în zilele de 19 şi 20 Noembrie 1942, ca urmare a ofensivei ruse din cotul Donului, Hitler a numit la 21 Noembrie pe mareşalul Erich von Manstein comandant al grupului de armate Don, înlocuind prin această denumire grupul de armate Stalingrad, în acelaş spaţiu şi aceleaşi forţe, întărit cu altele noui. Mareşalul von Manstein a luat conducerea acestui grup de armate la 26 Noembrie.

După bătălia dela Stalingrad, o tensiune s'a creiat între trupele germane şi române. Necunoscându-se adevăratele cauze ale înfrângerii armatelor 3 şi 4 române, germanii au învinuit pe români că nu şi-au făcut datoria, făcând reflexii ofensatoare la adresa lor. Mareşalul Antonescu a protestat în contra acestei atitudini pintr'o scrisoare adresată Mareşalului von Manstein, care —la randul lui— a trimis-o lui Hitler. Pentru calmarea spiritelor, acesta a primit la 21 Decembrie pe generalul Hauffe la cartierul general «Wolfsschanze» şi l-a însărcinat să-i comunice mareşalului român că prima chestiune care se pune acum este să se ajute frontul. Celelalte chestiuni vor fi discutate mai târziu. Hauffe s'a prezentat la mareşalul Antonescu la 28 Decembrie şi această întâlnire a fost o indicaţie că relaţiile germano-române vor reveni la normal. Antonescu l-a primit pe Hauffe camaradereşte, ca întotdeauna, şi nu şi-a mai manifestat nici o supărare.

Pentru rezolvarea problemelor militare rezultate din înfrângerea de la Stalingrad, conducătorul român a făcut o vizită lui Hitler la «Wolfsschanze» între 11-12 Ianuarie 1943. In cursul acestor zile s'au discutat problemele economice şi mai ales desorganizarea armatei române după bătălia din cotul Donului, urmările acestei bătălii asupra participării mai departe a României la războiu şi modalitatea de reorganizare a forţelor române.

Mareşalul Antonescu a fost de acord să colaboreze mai departe şi s'a stabilit că cele 6 divizii române cari luptau în Caucaz —deci nu faceau parte din armatele 3 şi 4 române— să primească cât mai repede armament german. Apoi s'a mai prevăzut înarmarea în acelaş fel pentru două divizii formate din resturile armatelor 3 şi 4 române şi cari făceau siguranţa coastei mării de Azov in regiunea Mariupol, alte două divizii aflate în Crimeia, şi în fine încă 6 divizii cari urmau să fie reorganizate în ţară.

www.dacoromanica.ro

Pentru divizia blindată română, s'a decis să primească şi ea material german. Aceste din urmă divizii, trebuiau să fie gata în primăvara anului 1944. Până atunci contribuţia României se limita numai la forţele deja aflate pe front.

Ca urmare a crizei de încredere între germani şi români provocată de ruperea frontului român în bătălia de la Stalingrad, precum şi din cauza scrisorii către Manstein, generalul Hauffe a dat ordin ca ofiţerii germani din comandamentul de la Rostov să se limiteze numai la raporturile de serviciu cu ofiţerii români. Deşi după puţin timp situaţia revenise la normal, generalul Hauffe ale cărui raporturi cu generalul Ştefl ea deveniseră reci, a cerut mutarea şi a fost numit comandant al diviziei 46 infanterie. In luna Iulie 1944 a căzut la Lemberg ca comandant al corpului 13 armată.

In locul lui a revenit generalul Eric Hansen, care fusese primul sef al misiunii militare germane în România şi care se bucura de încrederea lui Antonescu. El a primit titlul de general german pe lângă comandamentul suprem al armatei române.

Generalul de aviaţie Wilhelm Speidel, care era şeful misiunii aeriene a fost înlocuit din motive de sănătate cu generalul Gerstenberg.

La 2 Februarie 1943 pe baza unor informaţii insuficient verificate relativ la unele semne de descompunere la trupele române din capul de pod Kuban, Hitler a adresat o scrisoare lui Antonescu prin care îi comunica aceste informaţii şi-l ruga să ia măsuri. Conducătorul român a trimis imediat în anchetă în Kuban pe generalul Pantazi ministru de răsboiu, însoţit de un ofiţer din misiunea germană. Rezultatul a fost raportat de generalul Hansen la cartierul general al lui Hitler. «La vizita trupelor române în Caucaz şi Crimeia nu s'a putut stabili nicăeri semne de descompunere. In afară de întâmplătoare stări de slă biciune şi manifestări de oboseală, toate unităţile au dovedit voinţă îndârjită de a rezista. O ţinută bună au dovedit în special diviziile 2 şi 3 vânători munte şi divizia 9 cavalerie». Generalul Hansen a propus pentru restabilirea spiritului de camaraderie, ca purtarea vitejească a unităţilor române din Caucaz, să se menţioneze cât mai curând posibil în raportul informativ al armatei.

In urma acestei anchete, Hitler a adresat imediat o altă scrisoare lui Antonescu cerându-şi scuze şi exprimându-şi speranţa că şi de aici înainte trupele celor două ţări vor da tot ce vor putea. Mareşalul Antonescu i-a mulţumit telegrafic la 18 Februarie şi cu aceasta incidentul a fost închis.

Catastrofa de la Stalingrad nu s'a limitat numai la cele două armate române şi armata 6 germană. La 20 Decembrie o nouă ofensivă rusă —de astă dată pe frontul italian, la vest de frontul român— a provocat o spărtură care a atras în zilele următoare prăbuşirea frontului apărat de

www.dacoromanica.ro

armata italiană; iar la jumătatea lunii Ianuarie 1943 a treia ofensivă rusă a desfiinţat frontul apărat de trupele ungare, aflat în prelungirea frontului italian.

Aceste înfrângeri, una după alta, în sectoarele armatelor aliate, au provocat fricţiuni între germani şi aliaţii lor. Pentru a opri o întindere a incidentelor şi a evita o agravare a tensiunii raporturilor cu aliaţii, Hitler a dat la 14 Februarie 1943 un ordin în care spune: «Buna credinţă şi camaraderia cer a se purta corect şi faţă de un aliat învis, întrucât Germania mai are interes să reorganizeze cât mai repede unităţi aliate şi în plus să nu se pună nici un fel de material de agitaţie la dispoziţia forţelor opoziţiei din aceste ţări».

HITLER ŞI INCERCĂRILE DIPLOMATICE ALE ROMÂNIEI DE A-ŞI SALVA INDEPENDENŢA

După bătălia de la Stalingrad, cu urmările pe cari le-a avut în iarna anului 1942/43, mareşalul Antonescu şi-a dat seama că Germania nu va putea învinge Rusia. Dacă ar fi avut numai un singur front —acela de răsărit— situaţia ar fi fost alta; dar numeroase forţe germane se aflau împrăştiate în nordul, vestul şi sudul Europei. Generalul Alfred Jodl, şeful de stat major al OKW-ului în timpul războiului, într'o conferinţă ţinută la 7 Noembrie 1943 în faţa celor mai înalte personalităţi ale partidului naţional-socialist a arătat că:

— în Finlanda erau 176.800 trupe excelente;

— în Norvegia erau 380.000 oameni în 13 divizii cu 1000 de tunuri de calibru mai mare de 100 mm;

— în Danemarca erau 106.500 oameni;

— în Franţa se găseau 27 de divizii dispuse în apărarea coastei; 10 divizii infanterie şi 11 divizii blindate erau gata să intervină în contraatac; alte 7 divizii din cari 3 de paraşutişti erau în curs de pregătire; în total 1.370.708 combatanţi cu 2.692 tunuri de tot felul şi 2.354 tunuri anticar;

— în Italia 396.000 combatanţi;

— în Balcani se aflau 612.000 combatanţi în 24 de divizii.

Deci în anul 1943, mai bine de 3 milioane de luptători germani se găseau în misiuni secundare, departe de frontul principal şi în imposibilitate de a participa la războiul din Rusia. De sigur că şi în toamna anului 1942 situaţia era cam aceiaşi, aşa că fronturile secundare au absorbit —ţinându-le în inactivitate— mai mult de 100 de divizii germane, cari dacă ar fi fost pe frontul de răsărit, rezultatul războiului cu Rusia s'ar fi schimbat. Aşa dar fronturile secundare prin obligaţia pe care au

impus-o comandamentului suprem german de a ţine atâtea trupe, fie pentru menţinerea ordinei, fie pentru a face faţă unor eventuale debarcări anglo-americane, au avut un rol activ slăblind capacitatea de luptă a Germaniei pe frontul principal atât de mult în cât n'a putut să dea Rusiei lovitura decisivă nici în 1941 nici în 1942; iar după aceia, superioritatea rusă pe câmpul de bătălie în oameni şi material a devenit atât de mare în cât o victorie nu mai era posibilă.

In această situaţie, maresalul Antonescu s'a decis să ia legătura cu puterile vestice, ca să le convingă de imensitatea pericolului rus şi de necesitatea în care se găsea România de a continua războiul în contra Rusiei ca să-şi salveze independenţa. De aici înainte raporturile dintre Hitler şi Antonescu vor fi influenţate de încercările României de a găsi o soluţie salvatoare în legătură cu Statele-Unite şi Anglia.

Mihai Antonescu, de acord cu Conducătorul Statului, socotind că Italia este statul cel mai important dintre aliaţii Germaniei, a avut în Ianuarie 1943 o lungă întrevedere cu Bova Scopa, ministrul Italiei la Bucuresti, încercând să-l convingă de necesitatea pentru Italia şi România de a lua contact cu puterile vestice, cărora să le arate cât de mare este pericolul rusesc, şi că este de cea mai mare importanţă ca aceste puteri să împiedice comunizarea Europei. Bova-Scopa a înaintat la 19.I.1943 un raport contelui Ciano cu propunerea României. Musolini n'a luat în considerare această propunere şi a refuzat să facă legătura cu puterile vestice.

Mareşalul Antonescu a căutat atunci o altă cale. La începutul lunii Februarie 1943, nunţiul papal Bernardini de la Berna, într'o convorbire cu Lahovary, ministrul României în Elveţia, a exprimat părerea, că acum ar fi o ocazie favorabilă ca să se înceapă discuţii pentru pace. Guvernul român, informat despre această opinie, a desbătut-o cu Suphi Tarioer, ministru turc la Bucureşti şi cu nunţiul papal Casulo. Ideia lui Antonescu era ca guvernu turc şi vaticanul să explice puterilor occidentale urmările dezastroase pentru Europa, ale unei victorii ruse şi să le convingă de necesitatea unei păci separate cu Germania.

Tot în acel timp însă, guvernul turc făcuse unele sondări în cercurile engleze. Cu ocazia unei vizite a lui Churchill la Adana la 13 Ianuarie 1943, în cursul discuţiei cu preşedintele Turciei, Inonu, Churchill a spus că în organizarea viitoare a Europei, este prevăzut un bloc al statelor balcanice şi dunărene. Interpretând că acest bloc ar fi îndreptat în contra Rusiei, guvernul turc a încercat să lărgească această ideie ca să-şi dea seama de posibilităţi; dar guvernul englez n'a mai dat nici o urmare ideii lui Churchill, iar guvernul german, informat de guvernul ungar despre activitatea politică a guvernului turc, s'a opus categoric la crearea acestui bloc. Guvernul turc, văzând că încercările lui nu sunt luate în considerare de nici o parte, a renunţat la orice intervenţie. Aşa că atunci când ministrul român la Ankara a expus dorinţa României, guvernul turc i-a

www.dacoromanica.ro

explicat care este situaţia şi i-a spus că în interesul sud-estului european România trebue să continue răsboiul contra Rusiei.

Tot în acel timp, Cădere, ministrul României la Lisabona —după sugestiile ministrului afacerilor străine român—, a încercat prin primul ministru Salazar, şi prin ministru britanic la Lisabona, să caute o linie de contact cu puterile vestice. La fel a procedat şi ministru român la Madrid —Nicolae Dumitrescu— luând legătura cu miniştrii Argentinei Portugaliei. Turciei şi Chili-ului. El le-a arătat că —după expunerea făcută de ministrul afacerilor străine român, Mihai Antonescu, în Februarie 1943— în urma înfrângerii dela Stalingrad şi a debarcării americane în Africa de Nord, la Bucureşti se socoteşte imperialismul german oprit, şi că apare imperialismul comunist, infinit mai periculos şi mai contagios prin doctrina pe care o profesează. Deasemenea le-a mai spus că s'a constatat pentru prima oară la cancelarul Hitler dispoziţiuni înţelegătoare pentru o restabilire a independenţei ţărilor ocupate.

Guvernul român a socotit că această activitate diplomatică, trebuia să fie adusă la cunoştinţa guvernului german. Mihai Antonescu a pregătit în acest scop un memoriu pentru Ribbentrop, de care a luat cunoştinţă şi ministru german de la Bucureşti. In acest memoriu se arăta ca scopul activităţii diplomatice române era să găsească o formulă de pace între Germania şi puterile vestice. Inainte ca acest memoriu să fi fost trimis la destinaţie, mareşalul Antonescu a primit o invitaţie din partea lui Hitler.

Intâlnirea dintre Hitler şi Conducatorul român a avut loc la Klessheim, la 12-13 Aprilie 1943. Discuţia a fost aprinsă. Hitler fusese informat pe alte căi despre încercările diplomatice ale guvernului român şi a cerut înlocuirea lui Mihai Antonescu ca ministru de externe şi a miniştrilor români de la Berna, Madrid şi Lisabona. Din telegramele descifrate de informatori, reieşea clar că sondările telegramelor erau făcute cu aprobarea lui Hitler. In una din telegrame, secretarul de stat american Hul, invita pe ministrul american de la Lisabona «să sprijine iniţiativa lui Mihai Antonescu».

Mareşalul Antonescu nu s'a lăsat impresionat de supărarea vizibilă a lui Hitler şi a expus punctul lui de vedere în politica externă a Axei, propunând să se termine răsboiul în vest, ca să poată duce cu toate forţele, răsboiul contra Rusiei până la ultima decizie. In cursul discuţiei, Hitler a făcut aluzie la pierderea bătăliei de la Stalingrad, imputând-o trupelor române. Antoenscu s'a ridicat cu energie în contra acestei afirmaţii şi a expus greşelile strategice şi tactice ale conducerii germane, care singură este responsabilă de această prăbuşire.

După întoarcerea la Bucureşti, Conducătorul român n'a făcut nici una din înlocuirile cerute de Hitler. Mihai Antonescu, rămas mai departe ministru al afacerilor străine, a reluat din nou ideia unei legături cu

www.dacoromanica.ro

puterile vestice prin Italia şi a proectat o vizită la Roma. La 1 Iulie a fost primit de Musolini şi Bastianini, secretar de stat. Discuţiile n'au dus la rezultate favorabile tezei române. Musolini, deşi în principiu era de acord, totuşi a fost de părere să se mai aştepte două luni, în care timp s'ar putea realiza o situaţie militară mai bună, care să permită începerea unor discuţii cu puterile occidentale, dintr'o poziţie mai favorabilă.(100).

La 25 Iulie 1943, Ducele a fost răsturnat şi arestat, astfel că încercările României prin Italia n'au putut fi continuate.

La 2-3 Septembrie 1943, a avut loc o altă vizită a lui Antonescu, fără rezultate importante. Hitler s'a mulţumit să-i spună că în curând războiul va lua o altă întorsătură şi cu toate greutăţile frontului, de astă dată n'a mai cerut trupe române.

Puţin timp după această vizită s'a ajuns la o nouă încordare a raporturilor germano-române din cauza reprezentanţilor Italiei la Bucureşti. România a recunoscut atât guvernul Mussolini, cât şi guvernul care provocase răsturnarea situatiei din Italia. Amândouă guvernele aveau reprezentanţi la Bucureşti. Guvernul german a cerut lui Antonescu să recunoască numai guvernul lui Mussolini, dar Antonescu a refuzat. Acesta a fost unul din gesturile prin cari Antonescu îşi manifesta independenţa faţă de politica germană.

In căutarea unui contact cu puterile vestice, Antonescu a trimis ca ministru în Turcia pe Alex. Creţianu. Acesta fusese secretar general la ministerul afacerilor străine şi se retrăsese nefiind de acord cu politica de războiu a mareşalului. Insărcinarea lui era să ia legătura cu reprezentanţii aliaţilor din occident şi să caute un teren de inţelegere cu ei.

O altă schimbare în diplomaţia română s'a făcut tot atunci prin numirea lui Frederic Nanu ca ministru la Stockholm. Când s'a prezentat de plecare, mareşalul Antonescu i-a spus: «Puteţi să spuneţi acelora cari sunt interesaţi, ca l-am informat pe Hitler că nici o singură împuşcătură românească nu se va trage asupra trupelor britanice sau americane, dacă vor apare în România». De sigur că o recomandaţie similară a fost făcută şi lui Creţianu, aşa că nu se poate spune că angloamericanii n'au cunoscut intenţiile lui Antonescu faţă de o eventuală acţiune militară a occidentalilor îndreptată spre România. Cu toate declaraţiile de războiu, Conducătorul român refuza să facă războiu occidentalilor.

După primele contacte luate la Ankara, Creţianu a primit o comunicare a guvernului englez în care se spunea: «Anglia poate să primească cereri ale guvernului român, sau ale altor personalităţi române, dacă sunt în acelaş timp făcute şi către Rusia şi Statele-Unite. Aceste oferte trebue să conţină predarea fără condiţii faţă de cei trei aliaţi principali». Acest răspuns atât de drastic, în contrast total cu atitudinea României faţă de occidentali, tăia ori cè posibilitate de discuţie. Această condi-

www.dacoromanica.ro

ţie nefericită «predarea fără condiţii faţă de cei trei aliaţi principali» distrugea ori ce dorinţă de a eşi din războiu şi împingea la continuarea lui până la ultima extremitate.

Nanu, care şi el primise însărcinarea de a sonda pe reprezentanţii aliaţilor occidentali aflaţi la Stockholm, a avut la sfârşitul lui Noembrie o întrevedere cu ambasadorul Statelor-Unite —Johnson— pe care îl cunoştea personal. Din discuţie a tras concluzia că nu poate găsi nici un sprijin la acest american, care avea instrucţiile lui de a nu discuta cu reprezentanţii ţărilor inamice şi se ţinea de ele. El putea numai să înainteze propunerile acestor ţări, în cazul că ele acceptau să capituleze fără condiţii. Aşa dar şi de la Stockholm ca şi de la Ankara guvernul român a primit acelaşi răspuns. Totuşi Conducătorul român, considerând că occidentalii n'au dat ultimul răspuns, a făcut încă o încercare prin Madrid la 20 Decembrie Primul secretar al legaţiei române —Scarlat Grigoriu— a luat contact cu ambasadorul american Hayes, şi i-a comunicat din partea guvernului român, că acesta este gata să semneze un document de capitulare după indicaţiile ambasadorului american, îndată ce o debarcare aliată în Balcani s'ar îndrepta spre România, şi dacă Turcia va intra în războiu alături de aliaţi.

Este de mirare că mareşalul Antonescu încă nu aflase că la Teheran unde avusese loc conferinţa celor trei mari la sfârşitul lui Noembrie, se hotărâse că debarcarea anglo-americană va avea loc în Franţa; tot odată Eden, ministrul afacerilor străine englez, spusese la Cairo lui Menemencoglu, ministrul de externe turc, încă de la începutul lunii Noembrie —după conferinţa miniştrilor afacerilor străine de la Moscova— că este clar că ruşii vor ocupa Balcanii, dar nu asta este important, ci numai că războiul să se termine mai repede.

Intre timp Nanu la Stockholm primise prin intermediul unui gazetar bulgar, Goranoff, din partea guvernului sovietic, propunerea de a lua contact cu reprezentantul guvernului român, în vederea căutării unei soluţii pentru terminarea războiului. Pentru începerea discuţiilor, ruşii puneau condiţia că nici un membru al legaţiei române şi nici consilierul de legatie Duca, care aparţinea opoziţiei române, să nu fie informaţi despre aceste discuţii. După două întrevederi cu Goranoff, ministrul Nanu a informat pe Mihai Antonescu. Acesta, de acord cu mareşalul, a dat aprobarea pentru deschiderea dediscuţii, dar fără să se lege cu vre-o promisiune; guvernul român era decis să întrerupă aceste discuţii dacă occidentalii şi-ar schimba între timp atitudinea faţă de România.

La 4 Ianuarie 1944 a avut loc prima întâlnire între Nanu şi Semionov, locţiitorul ambasadoarei Kolontai care fiind bolnavă n'a putut lua parte la discuţie. Rezultatul a fost nul pentru că nici una din părţi n'a făcut vre-o propunere. După aceasta, Mihai Antonescu a dat instrucţiuni ca Nanu să se oprească aici şi să nu mai continue legăturile cu ruşii.

www.dacoromanica.ro

In continuarea străduinţelor de a găsi un punct comun de discuţie cu puterile vestice, mareşalul Antonescu a dat ordin unui ataşat militar american din acea ţară că România vrea să conlucreze cu aliaţii vestici, dar are nevoie de anumite garanţii. Situatia României este deosebită de aceia a Italiei. «Nu se poate cere României să imite »Italia, de oare ce o asemenea acţiune n'ar avea alt efect »de cât o ocupaţie germană urmată apoi de alta sovietică. »România nu face războiu anglo-americanilor. Când trupele acestora vor ajunge la Dunăre, trupele române nu le vor combate. Ele vor fi în acel moment pe Nistru ca să »oprească pe ruşi».

O altă cale a fost căutată în relaţiile pe cari opoziţia din România le avea în occident şi cari ar fi putut fi folosite în sprijinul cauzei române. La cererea lui Maniu, mareşalul Antonescu a admis să încerce să obţină de la occidentali, garanţii pentru libertatea şi siguranţa României. In cazul că Maniu va reuşi, el (Antonescu) ar fi dispus să se retragă, ca să nu fie o piedică pentru salvarea României de sub o eventuală stăpânire rusă. In acest scop s'a decis ca prinţul Barbu Stirbey care dispunea de bune legături în Anglia, să fie trimis la Londra ca să ducă discuţii secrete cu guvernul englez. La 1 Februarie 1944, Creţianu, ministrul României la Ankara, este informat de engleji că discuţiile cu reprezentanţii celor trei mari aliaţi se vor duce la Cairo. Astfel Stirbey a plecat la 1 Martie la Cairo, cu aprobarea mareşalului Antonescu şi ca emisar al grupului opoziţionist.

Reprezentanţii aliaţilor erau: Mac Veagh (Statele-Unite), Lord Moyne (Anglia), şi Novikov (Rusia).

Pe când România făcea aceste încercări pe căi diplomatice secrete pentru a găsi o posibilitate de salvare pentru ea, războiul din răsărit îşi urma cursul lui inevitabil. In 1943 apărea din ce în ce mai evident că Germania, lipsindu-i marele număr de divizii aflate pe teatrele de operaţii secundare, nu numai că nu mai putea da o bătălie decisivă în favoarea ei, dar nici nu mai putea opri înaintarea armatelor ruse. In măsura în care puterile Germaniei se secătuiau, Rusia devenea tot mai puternică printr'o superioritate tot mai accentuată în oameni şi armament. De aceia la 25 Octombrie 1943, Hitler adresează lui Antonescu o scrisoare prin care îl roagă cu multă insistenţă, să-l ajute cât mai repede cu ori câte divizii poate. Deşi conform înţelegerii, România trebuia să intervină din nou cu alte forţe numai în primavara anului 1944, situaţia la grupul de armate sud era aşa de gravă, încât se părea că armatele germane din acest sector nu vor mai putea împiedeca o prăbuşire a frontului, fără întăriri serioase şi imediate. Mareşalul Antonescu răspunde la 15 Noembrie că armata română este încă în curs de pregătire şi nu are nici o divizie suficient de înarmată, ca să poată fi trimisă pe front. Materialul de război primit până acum din Germania este de calitate inferioară şi roa-

www.dacoromanica.ro

gă să i se trimită cât mai repede, în special care de luptă, tunuri anticar, maşini de tot felul şi material de transmisiuni.

După capitularea Italiei la 8 Septembrie 1943, Hitler s'a gândit că astfel de evenimente se pot întâmpla şi în Ungaria şi România, şi a luat măsuri să le prevină. In eventualitatea unei răsturnări în Ungaria s'a întocmit planul «Margareta I» la care era prevăzută şi participarea României şi a Slovaciei. După acest plan —întocmit fară ştirea României— aceasta trebuia să ocupe teritoriul de la est de Tisa, care —presupunea Hitler— corespundea scopurilor politice române.

In contra României, s'a întocmit planul «Margareta II»; ocuparea ei trebuia să fie fulgerătoare şi executată numai cu trupe germane. Hitler, ca să ştie cum trebue să procedeze în ambele cazuri, l-a convocat pe mareşalul Antonescu la Klessheim în zilele de 26-28 Februarie 1944. Scopul principal al acestei întâlniri a fost sondarea lui Antonescu în cazul aplicării planului contra Ungariei, unde se simţeau deja acţiuni de rezistenţă faţă de Germania. Hitler a încercat să-l convingă pe Antonescu să renunţe deocamdată la ori ce pretenţie teritorială asupra Ungariei, de oarece prin această acţiune Germania urmăreste să întărească Ungaria şi nu s'o slăbească şi s'o piardă definitiv. Dacă România ar cere să i se înapoieze Transilvania, Ungaria n'ar mai continua răsboiul. Conducătorul român n'a fost de acord cu această propunere şi atunci Hitler a renunţat la colaborarea României. Totuşi pentru că la această întâlnire Antonescu a afirmat că România merge mai departe alături de Germania, Hitler a dat ordin ca planul contra României să fie părăsit.

La 19 Martie Ungaria a fost ocupată de trupe germane. Tot atunci Hitler a socotit că trebue să mai aibă o întâlnire cu Antonescu, atât pentru a discuta situaţia rezultată din această ocupare, cât şi situaţia de pe front, în urma ruperii acestuia la 4 Martie în regiunea Sepetovka. Mareşalul Antonescu, necunoscând motivele acestei întâlniri a presupus că s'ar putea ca Hitler să facă asupra lui presiuni similare acelora făcute asupra lui Horty şi o eventuală rezistenţă i-ar permite să ocupe România. De aceia, Mihai Antonescu, ministru afacerilor străine român, a telegrafiat la Ankara ministrului român Creţianu, să comunice englejilor, că guvernul român doreste să stie imediat pe ce sprijin politic din partea aliaţilor occidentali poate să conteze, pentru ca Conducătorul român să fie în situaţia de a lua deciziile necesare la întâlnirea cu Hitler. Răspunsul a sosit după plecarea lui Antonescu la Klessheim. El era adresat direct mareşalului Antonescu şi era semnat de generalul Wilson. Acesta cerea lui Antonescu să nu viziteze în nici într'un caz pe Hitler, pentru a nu fi considerat că vrea să ducă răsboiul până la urmă alături de Germania. Să înceteze lupta contra Rusiei şi să predea România celor trei mari puteri. Condiţiile de pace pentru România vor depinde în mare măsură de contribuţia acesteia la doborârea Germaniei. Acest răspuns extrem

www.dacoromanica.ro

de dur, nu răspundea la întrebarea guvernului român, care voia să cunoască sprijinul pe care l-ar putea aştepta de la occidentali în cazul unei rupturi cu Hitler. Ni se impunea o capitulare fără condiţii, fiind pur şi simplu invitaţi să ne predăm legaţi de mâni şi de picioare, fără să ni se spună care va fi situaţia României la încheierea păcii. Ni se cerea să ne aruncăm în gol, un act de disperare pe care îl face cineva numai când nu mai poate mişca şi este complet epuizat. Noi nu ne găseam în această situatie.

O a două telegramă a trimis generalul Wilson la 29 Martie tot către mareşalul Antonescu, în care îi spune că guvernul englez a luat legătura cu guvernul sovietic ca să studieze cererea României. Ambele guverne au căzut de acord ca mareşalul Antonescu să ia legatura cu comandamentul suprem sovietic printr'un general român din prizonieratul rus, ca să decidă colaborarea trupelor române cu cele ruse în contra frontului german de sud şi a trupelor germane din România. Pe cât era de cinică şi autoritară prima telegramă, pe atât aceasta de-a doua era lipsită de orice seriozitate. Cum era posibil să se aventureze un guvern responsabil de destinele ţării lui, într'o asemenea acţiune, fără să ştie ce soartă îi pregătesc inamicii cari îi dădeau aceste sfaturi? Nici una nu lua în considerare scopul politic românesc şi nici nu oferea vre-o garanţie pentru libertatea şi independenţa României; în schimb i se cerea să atace pe la spate şi fără nici un fel de avertisment, aliatul care timp de 3 ani a luptat alături de noi în contra duşmanului nostru cel mai periculos. La astfel de propuneri mareşalul Antonescu s'a abţinut să mai răspundă. De aceia la 2 Aprilie generalul Wilson s'a adresat lui Maniu, căruia îi transmite aceleiaşi condiţii, pe cari le comunicase mai inainte Conducătorului român. Maniu n'a acceptat nici el propunerile făcute prin generalul Wilson, considerând că nu asigurau nici independenţa, nici frontierele şi nici libertăţile poporului român. Ca ajutor militar, Wilson propunea bombardamente puternice aeriene asupra populaţiei, ca s'o revolte în contra lui Antonescu. Aceste bombardamente au început la 4 Aprilie şi au avut un efect exact contrar de cât cel scontat de occidentali. In locul simpatiei de care aceştia se bucurau, s'a ridicat un val de ură totală în contra lor. Maniu a intervenit la 19 Aprilie prin Ştirbey la Cairo, ca să înceteze aceste bombardamente care fac un mare rău politicii anglo-americane; dar protestul lui n'a fost luat în seamă şi bombardamentele anglo-americane asupra populaţiei române lipsită de orice apărare aeriană şi antiaeriană au continuat până la capitularea României.

Vizita lui Antonescu în Germania a avut loc la 23-24 Martie. Punându-se în discuţie situaţia creată Ungariei prin ocuparea de trupe germane, Antonescu a cerut ca trupele ungare din teritoriul transilvan să fie retrase la vest, pentru a se înlesni ocuparea lui de români. Hitler n'a putut să accepte această cerere pentru că îl punea în conflict cu ungurii,

www.dacoromanica.ro

dar a admis ca trupele ungare din această regiune să fie puse sub comandament german şi regiunea să fie declarată zonă operativă germană. S'a discutat apoi situaţia îngrijorătoare a frontului de sud. Hitler şi-a exprimat speranţa că va putea opri înaintarea rusă la est de frontiera României, iar mareşalul Antonescu a declarat că va grăbi cât mai mult mobilizarea trupelor din interior şi trimiterea lor în nordul Moldovei. El vroia să pună din nou în front două armate; armata a 3-a (general Petre Dumitrescu) care făcuse siguranţa în Transnistria şi acum se găsea în retragere către cursul inferior al Nistrului, şi armata a 4-a (general Racoviţa) care urmă să ia în primire frontul din Moldova.

După două zile —la 26 Martie— Hitler îi confirmă în scris cele discutate şi hotărâte la întâlnire şi-i comunică instrucţiunea datâ. Scopul era oprirea inamicului prin reconstituirea unui front cât mai departe de frontiera României, cu rezerve aduse pe acest front. Hitler considera posibilă această operaţie, de oarece inamicul se depărtase mult de bazele lui de aprovizionare şi pierduse din puterea ofensivă. Trupele române trebuiau să ocupe o poziţie pe cursul superior al Prutului, ca să asigure adâncimea apărării. Pentru aceasta, îl ruga pe mareşalul Antonescu să grăbească transportul trupelor în nordul Moldovei, acolo unde ameninţarea era mai gravă.

Deasemenea explica necesitatea unui comandament unic, pentru care propunea punerea armatelor 3 şi 4 române sub ordinele grupului de armate A.

Mareşalul Antonescu a răspuns la 27 Martie că faţă de înaintarea inamicului, apărarea cursului superior al Prutului nu se mai putea face. De aceia concentrarea forţelor armatei a 4-a în Moldova se va face pe o linie de front sprijinită pe obstacole naturale între Iaşi şi Târgul Frumos, prelungită la aripa stângă pe înălţimile de la vest de Siret, iar la aripa dreaptă trecând în Basarabia peste masivul Corneşti, Chişinau şi apoi pe Nistru până la marea Neagră.

Cum în Crimeia încă se mai găseau câteva divizii române încadrate în armata 17 germană, Antonescu a propus ca aceste trupe să fie retrase înainte de a se părăsi Odessa, pentru că altfel transportul lor pe mare se va face în condiţii extrem de grele.

Pentru rezerva operativă el punea la dispoziţie 11 divizii. In ceia ce priveşte organizarea comandamentului, Antonescu a refuzat să pună cele două armate române sub comandament german şi a propus ca ele să constitue un singur bloc.

Intr'un răspuns la 1 Aprilie, Hitler a aprobat linia de front propusă de Antonescu, dar asupra organizării comandamentului n'a luat nici o decizie. Deasemenea n'a răspuns nici la chestiunea evacuării Crimeii, pentru că el considera că evacuarea acestei peninsule influenţa atitudinea politică a Turciei; de aici şi necesitatea de a păstra Odessa cât mai

www.dacoromanica.ro

mult timp, ca să asigure aprovizionarea pe mare a trupelor din Crimeia.

In timp ce trupele româno-germane opreau ofensiva rusă pe linia indicată de Antonescu, încercările de tratative ale guvernului român şi ale opoziţiei continuau. La 2 Aprilie Molotov a declarat într'o conferinţă de presă, de acord fiind cu Statele-Unite şi cu Anglia că:

— Sovietele nu vor schimba regimul politic şi social al României şi nu se vor amesteca în treburile interne ale poporului român;

— Nu au nici o pretenţie teritorială din România;

— Operaţiile militare din România servesc numai la isgonirea germanilor din această ţară.

Trei zile mai târziu, Novicov, ambasadorul sovietic la Cairo, a informat pe prinţul Ştirbey că un armistiţiu nu va fi posibil atâta timp cât trupele române vor fi amestecate pe front cu trupele germane. Pentru România nu exista altă soluţie de cât aceia indicată în telegramele generalului Wilson.

La 12 Aprilie, Novicov a predat prinţului Ştirbey un document cuprinzând condiţiile minimale acordate României pentru armistiţiu. Aceste condiţii adresate atât mareşalului Antonescu cât şi lui Maniu cuprindeau:

— Ruperea alianţei cu Germania şi întoarcerea armelor contra ei alături de trupele ruse;

— Recunoaşterea graniţei ruso-române de la 22 Iunie 1941;

— Să se plătească despăgubiri de răsboi;

— Trupele ruseşti să aibă libertate de mişcare pe teritoriul României;

— Să se elibereze toţi prizonierii de răsboi;

— Aliaţii occidentali şi Rusia sunt de acord ca să anuleze dictatul de la Viena, iar Rusia va ajuta România să-şi recâştige Transilvania de nord.

Mareşalul Antonescu considerând aceste condiţii prea grele, le-a refuzat la 15 Mai. Iuliu Maniu a făcut însă contrapropuneri. La 19 Aprilie el a cerut să se încheie un armistiţiu, al cărui conţinut să fie comunicat şi guvernului german. In cazul că acesta reacţionează cu armata, România îi va declara răsboiu. In eventualitatea că România n'ar putea singură să stăpânească situaţia, Maniu a cerut ca două divizii de paraşutişti aliaţi să fie gata de a fi paraşutate în România.

Indată după aceasta —la 20 Aprilie— Iuliu Maniu comunică lui Ştirbey că primeştre condiţiile aliaţilor ca bază de discuţie şi că intenţionează să mai trimită încă un delegat, pe C. Visoianu, cunoscut prin atitudinea lui prorusă. Acesta a plecat la Cairo tot cu ştirea şi aprobarea mareşalului Antonescu. Ajuns la 10 Mai, ia împreună cu Ştirbey legătura cu delegaţii aliaţilor. Vişoianu adusese cu el un proect de acord militar semnat de rege, prin care se prevedea încetarea imediată a ostilităţilor contra Rusiei şi colaborarea trupelor române cu trupele aliate. Regele

www.dacoromanica.ro

Mihai cerea un ajutor militar aerian, şi —în acest scop— Vişoianu a predat reprezentanţilor celor trei aliaţi o hartă cu planurile aerodromurilor române.

Delegaţii români au susţinut propunerile făcute de Maniu la 19 Aprilie, şi au spus că Regele Mihai dorea să dea un ultimatum germanilor, cerându-le să părăsească ţara imediat. In acelaş timp, grupul de generali cari erau de partea regelui urmau să ia trupele române în mână. Pentru despăgubiri de războiu, au cerut ca suma să fie fixată numai la conferinţa de pace, de oare ce România participând activ la războiul contra Germaniei, va face sacrificii cari vor trebui să fie luate în considerare. Pentru ca Regele şi guvernul român să aibă libertate de acţiune, au cerut ca regiunea în care se va găsi conducerea statului să nu fie ocupată de ruşi. Aliaţii să dea garanţii că după sfârşitul războiului trupele ruse vor evacua ţara.

Aceste cereri au fost comunicate de către delegaţii celor trei mari puteri, guvernelor respective.

La începutul lunii Iunie, s'a constituit blocul naţional-democrat cuprinzând pe naţional ţărănişti, liberali, socialişti şi comunişti. După indicaţiile date de Maniu, care era şeful necontestat al acestui bloc, delegaţii români de la Cairo au comunicat la 10 Iunie: «acceptarea formală şi definitivă a condiţiilor de armistiţiu. La 20 Iunie ei au transmis reprezentanţilor celor trei puteri aliate la Cairo un mesagiu prin care era indicat că sub înalta supraveghere a Regelui Mihai al României şi conform dorinţelor naţiunii române, reafirmate prin actul de constituire al blocului naţional-democrat, se stabilise un plan în scopul de a înceta cât mai curând posibil ostalităţile în contra armatei sovietice.

Acest plan prevedea răsturnarea regimului Antonescu, de un guvern care va proclama imediat încheierea armistiţiului cu aliaţii. Trupele române de pe front vor primi ordinul de a lăsa să treacă trupele sovietice. Ele vor continua lupta alături de aceste trupe pentru eliberarea întregei ţări, inclusiv Transilvania, smulsă României prin actul de la Viena.

Mesagiul român indică că pregătirile de ordin interior fuseseră deja făcute, dar că o cooperare aliată era cu atât mai necesară, cu cât cea mare parte a trupelor române fiind trimise de mareşalul Antonescu pe front, va rezulta un dezechilibru între forţele germane şi române din interiorul ţării.

Era aşa dar indispensabil ca acţiunea română să se sincronizeze cu o ofensivă masivă sovietică.

Mesagiul trimis la Cairo cerea în acelaş timp ca trei brigăzi aeropurtate (sovietice sau anglo-americane) a căror siguranţă de aterisare era garantată, să poată coopera la acţiunea din interor în vederea neutralizării rezervelor germane.

Punctul final al mesagiului de la Bucureşti propunea ca armistiţul să

www.dacoromanica.ro

fie semnat fără întârziere la Cairo de către trimişii români şi reprezentanţii diplomatici ai celor trei aliaţi.

El va intra în vigoare în momentul schimbării guvernului şi a declaraţiei că cooperarea militară între România şi Germania a luat sfârsit. La 29 Iunie 1944, trimişii români de la Cairo au telegrafiat că reprezentanţii puterilor aliate au luat cunoştinţă de planul trimis la 20 Iunie şi că l'au transmis guvernelor lor.

Răspunsul acestor guverne era aşteptat cu nerăbdare la Bucureşti, în vederea declanşării acţiunii. Dar, pentru motive cari nu ne sunt cunoscute încă, aliaţii nu arătau nici o grabă. Ei neglijau să dea un răspuns oarecare planurilor Regelui şi ale partidelor politice. La 9 şi 14 Iulie, 2 şi 7 August, Maniu a trimis în numele blocului naţional-democrat telegrame insistente la Cairo, pentru a indica confuzia pe care o creia tăcerea aliaţilor şi necesitatea unui răspuns urgent. Dar reprezentanţii aliaţi la Cairo se limitau să indice că ei au transmis mesagiul Regelui şi al şefilor blocului naţional-democrat şi că aşteptau răspunsul».

Memoriul din care sunt extrase aceste rânduri reprezintă un document oficial, prezentat de Grig. Gafencu, fost ministru al afacerilor străine în 1939 şi fost ministru al României la Moscova în 1940-1941, la conferinţa de pace de la Paris din Julie-Octombrie 1946. El reprezintă punctul de vedere al partidelor politice şi nu poate fi pusă la îndoială realitatea acestor fapte aşa cum sunt expuse în acel memoriu.

O întrebare de o gravitate excepţională se pune în mintea ori cărui român. Cum de a fost posibil ca Regele Mihai şi şefii partidelor politice din blocul naţional-democrat să ceară inamicului de moarte al poporului român să ia o puternică ofensivă, prin care să zdrobească rezistenţa soldatului român, pentru ca ei să-l poată răsturna pe mareşalul Antonescu? Istoria, lumii atât de plină de răsboaie, nu mai cunoaste un alt exemplu în care şeful statului şi oameni politici cu raŝpundere morală să fi făcut o astfel de cerere inamicului cu care erau în răsboiu. Iată de ce aliaţii occidentali n'au răspuns planului propus de Rege şi de şefii opoziţiei române. Nu mai aveau nici un interes să răspundă. Acum ştiau că România nu va mai rezista, pentru că opoziţia era dispusă să folosească ori ce fel de mijloace ca să fie sigură de răsturnarea lui Antonescu şi deci nimic nu-i obliga să ofere sau să răspundă la cereri de armistiţiu din partea opoziţiei române. Capitularea fără condiţii pe care o ceruseră în repetate rânduri venea singură şi sigur, provocată de acţiunea blocului opoziţionist contra mareşalului Antonescu. Dacă acest bloc, în loc să se sbată cu atâta insistenţă pentru obţinerea unui răspuns, —când a văzut că acest răspuns nu vine— s'ar fi alăturat străduinţelor Conducătorului statului şi l-ar fi susţinut cu toată autoritatea, România ar fi avut mai multe posibilităţi atât în rezistenţa pe front cât şi pentru obţinerea unui armistiţiu semnat şi cu condiţii acceptabile. Atât ruşii cât şi anglo-

www.dacoromanica.ro

americanii erau foarte grăbiți să termine războiul și o rezistență totală a poporului român, care ar fi obligat pe ruși să ducă un război de iarna în Carpați și în Balcani nu le convenea de loc. O asemenea perspectivă i-ar fi îndemnat să acorde un armistițiu și nu să aștepte o capitulare.

Să vedem acum ce s'a întâmplat cu tratativele duse la Stockholm. Aceste tratative întrerupte din Ianuarie 1944, au fost reluate de ruși la 11 Aprilie. Semionov, delegatul rus, într'o discuție pe care a avut-o cu Nanu în această zi, i-a citit acestuia un comunicat prin care guvernul român, separat de anglo-americani și că este pregătit să ajute la isgonirea germanilor din România. Dacă însă mareșalul Antonescu nu se decide să reziste Germaniei, guvernul sovietic se va adresa grupului opoziționist. A doua zi Nanu a avut o întrevedere cu ambasadoarea Kolontai asupra aceloraşi chestiuni.

La 13 Aprilie, Semionov a predat lui Nanu un document cu condițiile de armistițiu, cari erau aceleaşi predate cu o zi mai înainte la Cairo lui Ştirbey.

Pe baza unor indicații ale lui Mihai Antonescu, Nanu adresează la 29 Mai ambasadoarei Kolontai un memoriu în care arată că schimbarea de front a României trebue să se producă fără război civil. Pentru aceasta, guvernul român cere ca condițiile armistițiului să mai cuprindă şi urmatoarele:

— Să se lase trupelor germane 15 zile pentru plecarea liberă din România. Dacă conducerea germană nu va respecta acest termen, România va susține armata roşie la isgonirea trupelor germane;

— Intrucât puterea civilă în România trebue să rămână în mâna guvernului propriu, regiunea în care se va găsi acest guvern, să fie interzisă trupelor ruse;

— Soarta Basarabiei şi a Bucuvinei să se decidă la conferința de pace;

— Chestiunea reparațiilor trebue să fie examinată în detaliu.

Guvernul rus a răspuns la 31 Mai că este dispus să facă o reducere a plăților pentru despăgubiri; iar în privința administrației s'au putea cădea de acord. O nouă notă sovietică la 2 Iunie, spunea că în cazul că trupele germane ar părăsi România în 15 zile —ceia ce guvernul sovietic nu credea— Rusia nu avea nimic de objectat dacă România vrea să rămâna neutră. Pentru a se ajunge la o încheiere a tratativelor, ruga să se trimită o delegație română în Rusia. Discuțiile ajunseseră acum într'un stadiu foarte înaintat şi n'ar fi urmat de cât să se pună la punct detaliile şi să se semneze armistițiu. Condițiile la cari se ajunsese prin intermediul legației de la Stocholm puteau fi acceptate cu unele precizări referitoare la evacuarea României de către trupele ruse la sfârşitul războiului. Apărea în mod evident că rușii erau dispuși să încheie cât mai repede un armistițiu cu guvernul de la Bucureşti şi nu cu delegații blocu-

www.dacoromanica.ro

lui naţional democrat de la Cairo. Mareşalul Antonescu însă tot mai spera că anglo-americanii îi vor oferi o soluţie prin care independenţa României să fie salvată faţă de Rusia. El nu avea încredere în guvernul rus şi de aceia a dat dispoziţii lui Nanu să caute să mai câştige timp...

La 22 Iunie, acesta fiind întrebat de însărcinatul de afaceri sovietic dacă nu i s'a comunicat nici o decizie de la Bucureşti, a răspuns că încă n'a primit nici o comunicare de la guvernul român.

In aşteptarea unui gest din partea puterilor occidentale, Mihai Antonescu a repetat la 5 August dispoziţia dată lui Nanu de a aplica o tactică de întârziere faţă de Rusia. Atunci Nanu îi adresează o scrisoare în care îi explică că este absolut inútil să se mai aştepte un ajutor de la puterile occidentale. Acestea nu voiau să se amestece într'o chestiune pe care o considerau că trebuia să fie soluţionată numai între Rusia şi România. Intr'um discurs ţinut la 2 August, Churchill declarase categoric că România trebue să se adreseze direct Rusiei. Aici s'au oprit discutiile româno-ruse la Stockholm.

O altă linie —aceasta secundară— pentru unele tratative ruso-române a fost prin Eduard Beneş ,fost preşedinte al Cehoslovaciei. In 1943, Gheorghe Tătărăscu fost prim ministru, a trimis lui Beneş prin Richard Franasavici fost ambassador, aflat în Elveţia, un document cuprinzând condiţiile pe cari Tătărăscu le socotea necesare pentru a permite României să iasă din alianţa cu Germania şi anume:

— Continuarea monarchiei;

— Menţinerea situaţiei actuale economic şi sociale din România şi;

— Anularea dictatului de la Viena.

Beneş era rugat să transmită acest document lui Molotov. După propunerea lui Beneş, Molotov a căutat să înceapă discuţii directe între el şi Tătărăscu. Pentru aceasta, Tătărăscu era invitat să treacă în liniile rusesti, de unde un avion militar rus trebuia să-l ducă la Moscova. Comunicarea lui Molotov a ajuns la Franasovici şi acesţa a transmis-o la 29 Iulie 1944, ministerului de externe român, printr'o telegramă cifrată de la legaţia română din Berna. Printr'o întârziere provocată de la serviciul cifrului al ministerului de externe din Bucureşti condus de Niculescu-Buzesti, telegrama lui Molotov a ajuns în mâna lui Tătărăscu abia la 17 Agugust, când nu mai putea avea nici o urmare.

In timp ce guvernul român şi opoziţia încercau astfel pe căi divergente să obţină un armistiţiu favorabil, puterile occidentale împreună cu Rusia decideau de soarta României. După ce Churchill a văzut că debarcarea forţelor anglo-franco-americane se va face în Franţa şi astfel a trebuit să renunţe la părerea lui de a se executa această debarcare în peninsula Balcanică, a propus Rusiei o delimitare a zonelor de operaţii în sud-estul Europei. In prima propunere, făcută la 5 Mai 1944, a cerut ca

www.dacoromanica.ro

România să intre în zona operativă rusă şi Grecia în zona engleză. Stalin a răspuns la 18 Mai întrebând dacă Roosevelt este de acord. Ambasadorul englez Halifax de la Washington a fost însărcinat de Churchill să ia legătura cu secretarul de stat Cordell Hull şi acesta s'a opus la o împărţire pe zone. La 31 Mai Churchill s'a adresat direct lui Roosevelt, atrăgându-i atenţia că această împărţire pe zone are numai un caracter militar. Intr'o altă telegramă de la 8 Iunie, Churchill revenind la aceiaşi chestiune, a propus ca România şi Bulgaria să intre în zona operativă rusă, iar Grecia şi Yugoslavia în zona britanică. La 12 Iunie, Roosevelt şi-a dat adeziunea, considerând acest proiect valabil pe trei luni. Cordell Hull care era în contra acestui acord, n'a mai fost întrebat de Roosevelt.

Acordul de trei luni s'a prelungit automat şi a fost transformat într'o înţelegere asupra zonelor de influenţă în ţările din sud-estul Europei. Aceste hotărari ale anglo-americanilor şi ruşilor nu erau cunoscute nici de guvernul român şi nici de opoziţie; dar se ştia din telegramele generalului Wilson şi din comunicările făcute de Creţianu şi Nanu că ni se cerea o capitulare fără condiţii. Nu era deci nimic de făcut altceva de cât să se întărească în poporul român, printr'o propagandă foarte activă, acea voinţă nestrămutată de a lupta şi a opri inamicul acolo unde era, aşa cum a fost pregătit soldatul de la Mărăşeşti în anul 1917 din punct de vedere moral şi material. Numai aşa s'ar fi putut obţine de la ruşi un armistitiu acceptabil, cum în condiţii identice l-au obţinut finlandejii. Aceştia, când li s'a cerut de occidentali să capituleze în faţa Rusiei, s'au unit cu toţii în jurul mareşalului Mannerheim, fără nici o deosebire de partid politic şi astfel mergând până la cea mai înverşunată rezistenţă şi-au salvat independenţa.

Care au fost în această perioadă de timp raporturile dintre Hitler şi Antonescu?

Ministrul Germaniei la Bucuresti, von Killinger, deşi era de mai bine de trei ani în România, nu reuşise să aibă legături mai apropiate nici cu mareşalul Antonescu, nici cu Palatul Regal, sau cu opoziţia. Hitler, în dorinţa de a întări raporturile cu mareşalul Antonescu, raporturi cari, în urma situaţiei de pe front şi a diferitelor incidente cari au avut loc, nu mai erau atât de solide, a trimis la Bucureşti la 20 Mai pe Carl Clodius, cu misiunea de a pune la punct problemele financiare şi economice provocate de prezenţa a două armate germane pe teritoriul României, dar mai ales să fie în strâns contact cu mareşalul Antonescu şi să împiedice o îndepărtare politică a guvernului român. Pe Killinger l-a lăsat pe loc la Bucureşti, ca să nu se dea o interpretare greşită dacă ar fi fost rechemat, dar atribuţia lui era să conducă activitatea zilnică şi lucru de rutină al legaţiei germane.

www.dacoromanica.ro

Pentru problemele financiare şi economice, Clodius era sprijinit de d-rul Krull specialist în aceste probleme, aşa că el s'a ocupat aproape numai cu problemele politice. El s'a străduit să-şi facă legături şi la Palatul Regal şi chiar cu Regele Mihai, dar avea întâlniri aproape zilnice cu mareşalul Antonescu. In aceste convorbiri, Conducătorul român a făcut în repetate rânduri aluzie la necesitatea pentru România de a termina războiul, dacă nu intervine o schimbare favorabilă pe front.

Tratativele de armistiţiu duse de opoziţie la Cairo erau cunoscute de serviciile secrete germane din Bucureşti şi deci şi de Hitler, dar acesta avea o încredere totală în mareşalul Antonescu şi nu dădea nici o urmare acestor informaţii.

In vara anului 1944 au avut loc trei evenimente foarte importante:

— Invazia anglo-franco-americană a început la 6 Iunie şi, cu toate că trupele germane opuneau o rezistenţă foarte îndârjită, trupele occidentale inaintau tot mai adânc pe teritoriul Franţei;

— La 20 Iulie a avut loc atentatul în contra lui Hitler, din care acesta a scăpat numai printr'un miracol;

— La 2 August Turcia a rupt relaţiile diplomatice cu Germania.

Aceste evenimente puteau să aibă repercusiuni adânci şi pe frontul de est şi Hitler a invitat pe mareşalul Antonescu la cartierul lui general la Rastenberg. Acesta a venit însoţit de Mihai Antonescu şi generalul Ştefflea, şeful marelui stat major, precum şi de generalul Hansen şi von Killinger. Intâlnirea a avut loc la 5 August şi s'au desbătut trei chestiuni:

— Atentatul de la 20 Iulie;

— Situaţia armatei germane pe frontul de est, posibilităţile de a înlocui pierderile, armele noi cari urmau să fie puse în acţiune şi pe cari Hitler îşi sprijinea speranţa să termine războiul în favoarea Germaniei;

— Atitudinea viitoare a României.

Referitor la primul punct, Hitler a spus că a luat măsuri drastice de represiune contra aristocraţiei. Dezastrul din centrul frontului îl considera că se datoreşte în mare parte trădării unora dintre aristocraţi. Antonescu a fost de părere că epurările severe în armată ar putea să dea rezultate contrarii celor căutate, iar în ceia ce priveşte dezastru militar din centrul frontului, istoria va găsi desigur mai târziu şi alte cauze.

In chestiunea a doua, Hitler a expus efectele armelor noi şi şi-a manifestat încrederea în succesul acestor arme.

Referitor la a treia chestiune —atitudinea viitoare a României— Hitler l-a întrebat dacă era decis să urmeze Germania până la urmă. Intr'o dare de seamă întocmită după întoarcerea la Bucureşti, mareşalul Antonescu spune:

«Eu am declarat categoric şi fără cea mai mică ezitare că nu puteam răspunde la această întrebare fiind luat pe neaşteptate şi că consideram că ar putea fi rezolvată pe cale diplomatică. Am adăogat că nu puteam

www.dacoromanica.ro

răspunde într'un fel sau în altul, înainte de a fi primit eu însumi un răspuns la chestiunile prealabile următoare:

1) Doresc să ştiu care sunt intenţiile Germaniei referitoare la lupta în partea de sud a frontului oriental, care interesează România. Dacă trupele germane nu pot să menţină această porţiune a frontului cel puţin pe linia actuală, România nu se poate angaja să meargă la o distrugere totală alături de Germania.

Am amintit că Germania se angajase să apere frontierele României şi că D-l von Ribbentrop declarase de curând că linia de apărare a Germaniei se găseşte pe Nistru. Führer-ul răspunzându-mi categoric că este decis să păstreze acest front, i-am replicat că, fără să pun la îndoială o afirmaţie atât de precisă, era de datoria mea să-i reamintesc că în toamna anului 1943 îmi făcuse unele declaraţii tot atât de formale în privinţa operaţiei pe care trebuia s'o execute plecând din capul de pod Nicopol, ca să stabilească legătura cu Crimeia şi să pună capăt încercuirii trupelor aflate acolo. In Martie 1944, îmi declarase în mod formal că va începe ofensiva în Iunie pentru cucerirea Ukrainei. Amintind acestea, am adaogat că nici una din aceste două operaţii nu au fost începute şi că credeam că aceasta nu era rezultatul unei schimbări de atitudine din partea sa, ci din cauza imposibilităţii în care se găsea ca să dea urmare intenţiilor lui. Ca încheiere am declarat că de data aceasta —ca şi în cele trecute— nu pun la îndoială bunele intenţii ale Führerului de a menţine frontul actual din Moldova şi Basarabia, dar am adaogat că în calitatea mea de militar având experienţă ştiam că nu putem să ne bizuim numai pe ceia ce vrem. Totul este în funcţie de posibilităţi şi mai ales de voinţa inamicului, şi că noi nu putem ignora că rușii devediseră —cel puţin până în prezent— că dispuneau de o mare superioritate de forţe, de mijloace tehnice şi de manevră. Führer-ul a ezitat să afirme că va menţine dreapta frontului pe poziţia actuală.

2) Trecând la a doua a mea întrebare, am spus că din luna Aprilie «România era supusă bombardamentelor masive, mai ales de aviaţia americană. Am arătat ca aceste bombardamente se succed săptămână după săptămână, că pricinuesc pierderi foarte mari rafinăriilor noastre, căilor ferate, fabricilor, oraşelor şi ne costă numeroase vieţi omeneşti. România este complet dezarmată în faţa acestei acţiuni inamice, de oarece nu are destulă artilerie anti-aeriană de cât la Ploeşti şi a pierdut în urma luptelor aeriene, precum şi din cauza inferiorităţii numerice şi technice, aproape toate avioanele care existau în Aprilie. Germania nu a reuşit să înlocuiască nici pierderile unităţilor româneşti nici cele ale aviaţiei de vânătoare germane. Am arătat că pierderile noastre se cifrează la sute de miliarde şi că dacă continuăm astfel, frontul nostru nu va mai putea să fie aprovizionat, pentru că materialul de reparaţii al căilor ferate era sfârsit; cum nu mai primeam altul, vom

www.dacoromanica.ro

avea din ce în ce mai puţine locomotive şi vagoane în stare de serviciu. Am obiectat că, dacă Germania nu ne dă posibilitatea să ne apărăm, România nu va putea să-şi păstreze poziţia la infinit, de oarece ar duce-o la o catastrofă totală.

Führer-ul nu mi-a dat nici o asigurare că ar putea să mă pună în situaţia de a face faţă bombardamentelor inamice în condiţii ascceptabile. A afirmat cu această ocazie că aviatia germană luase un drum greşit în urma sfaturilor rele date de doi aşi —Udret şi Molders— şi că fabricase două tipuri de avioane complet neisbutite, unul de vânătoare şi altul de bombardament, ceia ce a dus la pierderea superioritătii aeriene. Este sigur că perioada de criză a trecut şi va putea face faţă situaţiei în acest domeniu, fără să afirme totuşi că germanii vor relua superioritatea; dar nu va prăpădi avioanele în curs de fabricare şi nu le va întrebuinta de cât în anumite sectoare, pe cari nu le-a numit. Deci n'a dat un răspuns întrebării mele a doua prealabile.

3) Intrebarea mea a treia prealabilă a fost următoarea. »I-am spus că România se găseşte astăzi într'o situaţie mult mai grea de cât era înainte, ca urmare a acţiunii Turciei. I-am arătat că Turcia poate deschide strâmtorile, astfel că vapoarele de răsboiu italiene cedate de către anglo-americani Uniunii Sovietice vor putea să treacă în Marea Neagră, ceia ce ar răsturna echilibru şi ar face posibile debarcări masive pe coasta românească. Am afirmat că România nu este în stare să se apere în bune condiţii. O altă consecinţă a întrării Turciei în tabăra aliată este posibilitatea de a pune la dispoziţia anglo americanilor bazele aeriene deja pregătite. Bombardarea teritoriului românesc ar avea loc în fiecare zi şi chiar de mai multe ori pe zi. Intr'un asemenea caz România ar evolua vertiginos spre catastrofă. Führer-ul mi-a spus că nu credea că Turcia ar deschide strâmtorile şi ca ar putea ajuta, dacă s'ar produce o asemenea eventualitate».

Ultima frază a dării de seamă este: Ora fiind înaintată, m'am despărţit de Führer după o discuţie de cinci ore şi jumătate, fără să fi dat un răspuns —negativ sau pozitiv— întrebării lui intempestive.

Urmează apoi o notă: Eram să spun, dar m'am reţinut, că un popor nu poate nici odată să se angajeze orbeşte alături de un alt popor, când acesta duce o acţiune politică şi militară greşită. Cine poate spune că Germania nu va face din nou aceleaşi greşeli? Eu nu pot sacrifica poporul meu dacă asemenea greşeli sunt săvârsite.

Aceasta a fost ultima întrevedere dintre Hitler şi mareşalul Antonescu. Darea de seamă a Conducătorului român dovedeşte clar independenţa politică a acestuia faţă de Führer-ul german, aşa cum a reieşit în repetate rânduri şi din alte discuţii. In raporturile dintre cei doi oameni, Antonescu a stat întotdeauna pe o pozitie de egalitate, exprimându-şi părerile cu preciziune, chiar dacă aceste păreri contraziceau sau contra-

www.dacoromanica.ro

riau pe Hitler. Această ultimă discuţie a fost în mare parte o critică deschisă din partea lui Antonescu, a conducerii războiului de către Hitler. Nici unul din şefii statelor aliate Germaniei —nici chiar Musolini— n'au avut atitudini de independenţă în politica lor externă şi n'au vorbit cu Hitler, aşa cum a făcut-o Antonescu. El nu se considera înfeodat în politica externă germană, ci urmărea numai scopurile politice româneşti, pe cari de mai multe ori i le-a amintit lui Hitler, Pentru el războiul din răsărit însemna reluarea Basarabiei şi a Bucovinei de Nord de la ruşi, distrugerea forţei militare ruse pentru salvarea României de sub veşnica ameninţare rusă, şi retrocedarea părtii de nord şi nord-vest a Transilvaniei luată de unguri cu sprijinul Germaniei şi Italiei. El credea că prin ajutorul militar şi economic pe care România îl da Germaniei ca să învingă Rusia, Hitler va aprecia importanţa României în sud-estul european şi-i va înapoia această parte a Transilvaniei, ca să facă din România un stat puternic, în stare să asigure ordinea în această parte tulbure a Europei.

Când a constatat că Germania nu poate doborî Rusia şi că a pierdut superioritatea din 1941/42, a căutat o cale de salvare a independenţei ţării şi a libertăţilor poporului român printr'o înţelegere cu puterile vestice. Refuzul categoric al acestora de a discuta cu România şi oferta ruşilor de a desbate cu ei condiţiile unui armistiţiu, i-au deschis o cale neaşteptată, pe care s'ar fi putut ajunge la concluzii concrete. Neîncrederea pe care o avea în atitudinea ruşilor, pe care —bazat pe o lungă şi dureroasă experienţă din istoria noastră— o considera suspectă, şi speranţa că poate totuşi anglo-americanii se vor decide să trateze cu România un armistitiu, l-au împiedecat de a concretiza într-un document scris şi semnat, condiţiile înţelegerii verbale cu reprezentanţii ruşi de la Stockholm.

Pe de altă parte, ambiţia şefilor politici ai blocului naţional-democrat de a găsi ei o cale de înţelegere cu occidentalii, slăbind prin aceasta autoritatea şi sforţările guvernului, şi mergând până acolo încât să propună delegaţilor celor trei mari puteri aliate un plan semnat de Rege pentru răsturnarea mareşalului Antonescu cu sprijinul unei ofensive ruseşti, a creiat actul fatal de la 23 August 1944, prin care s'au schimbat destinele poporului român.

www.dacoromanica.ro

RASBOIUL CONTRA RUSIEI
DRUMUL CĂTRE RASBOI

Pactul Ribbentrop-Molotov, care acorda Rusiei vaste întinderi teritoriale din Europa răsăriteană, părea că fixase destul de clar zonele de influenţă între Germania şi Rusia. Hitler putea să creadă că Stalin era mulţumit şi nu mai avea nici o pretenţie; însă atitudinea agresivă a Rusiei faţă de România îndată după luarea Basarabiei, putea să fie interpretată ca o dovadă că această mare putere intenţiona să ridice noi pretenţii faţă de România. Interesele vitale însă ale Germaniei în această ţară, prin alimentarea războiului cu petrol românesc, nu puteau îngădui Rusiei să se apropie prea mult de regiunea petroliferă română de pe valea Prahovei. De aceia Hitler, odată cu aplicarea dictatului de la Viena, a garantat frontierele României. Aceste garanţii au surprins în mod neplăcut Kremlinul. Când contele de Schulenberg, ambasadorul german la Moscova, s'a prezentat la Molotov ca să-i comunice rezultatele conferinţei de la Viena, acesta l-a întrebat: «Pentru ce aţi dat această garanţie? Aţi fost totuşi avertizaţi că n'avem intenţia de a ataca România». «Exact pentru aceasta am şi dat-o» a răspuns ambassadorul german. Intrebările s'au oprit aici, fiecare din ei ştiind că nici unul nu spune adevărul.

Un alt incident a avut loc în legătură cu circulaţia pe Dunăre. Comisia europeană dunăreană de supraveghere a navigaţiei pe Dunărea de jos —de la Brăila la Mare— şi care îşi avea reşedinţa la Galaţi, precum şi comisia internaţională care supraveghea navigaţia între Ulm şi Bráila şi care funcţiona la Belgrad, nu conveneau Rusiei. Comisia europeană era o instituţie creată după războiul din Crimeia (1853-1856) şi reprezenta interesele politice europene la gurile Dunării; ea avea atribuţiuni technice şi administrative, îndeplinea serviciul de ordine şi de poliţie şi exercita autoritatea judiciară pe porţiunea de jos a Dunării. Din această comisie făceau parte Anglia, Franţa, Germania, Italia şi România. Rusia, care şi ea fusese în această comisie, a părăsit-o după 1917, când Basarabia s'a alipit de România.

Comisia internationalã fusese creată în 1920 şi era compusă din reprezentanţi ai statelor riverane, Germania, Austria, Ungaria, Yugoslavia, România şi Bulgaria, şi în plus Franţa, Anglia şi Italia. Germania, care

www.dacoromanica.ro

nu recunoştea dreptul Angliei şi al Franţei de a face parte din această comisie a convocat la Viena o conferinţă a ţărilor dunărene, ca să discute problemele de organizare şi funcţionare a circulaţiei pe Dunăre. Rusia, care nu fusese convocată, a protestat şi a cerut lămuriri la Berlin. Ribbentrop a răspuns că la Viena este vorba numai de lichidarea comisiei internaţionale dunărene şi că Germania recunoaşte dreptul Rusiei de a face parte din comisia europeană. Molotov şi cu Stalin n'au fost mulţumiţi cu acest răspuns şi au făcut o contrapropunere cerând lichidarea ambeor comisii şi crearea unei singure comisii dunărene, pentru tot lungul Dunării de la Bratislava la Marea Neagră şi în care să intre numai ţările riverane.

Intre timp au intervenit şi alte evenimente. O comisie militară ruso-română lucra la stabilirea liniei de frontieră dintre Rusia şi România. Toate discuţiile s'au desfăşurat normal până când s'a ajuns la trasarea liniei pe braţul Chilia. Această linie trebuia să urmeze calea navigabilă a apei, dar ruşii au pretins o serie de insule cari aparţineau ţărmului românesc, precum şi stăpânirea totală a canalului principal, prin care apele braţului Chilia se vărsau în mare. Cum germanii s'au abţinut să intervină în această discuţie, ruşii au ocupat în cursul unei nopţi canalul şi insulele pe cari le râvneau. Vişinschi a explicat ministrului român la Moscova că insulele ocupate de trupele ruse nu prezentau nici un interes pentru români, cari mai aveau încă braţele Sulina şi Sf. Gheorghe, şi că această ocupare nu trebue considerată ca un gest inamical faţă de România, a cărei integritate teritorială Rusia era decisă s'o respecte; pentru ruşi aceste insule prezentau însă o deosebită importanţă defensivă. Guvernul german n'a reacţionat la acest act brutal rusesc, şi a propus numai să se ţină o conferinţă la Bucureşti ca să se discute problema comisiei dunărene. Erau de acord cu ruşii ca să se unifice cele două comisii de navigaţie dunărene, dar până la o hotărâre definitivă propunea organizarea unui regim provizoriu pe Dunărea de jos, adică partea care revenea comisiei europene. La discuţii au participat delegaţi ai Rusiei, Germaniei, României şi Italiei. Franţa şi Anglia au fost excluse, fiind ţări prea îndepărtate de Dunăre şi nu aveau un interes direct în navigaţia dunăreană. Discuţiile au durat două luni, fără să se ajungă la o înţelegere. Rusia vroia o administraţie comună ruso-română în toată delta şi un control internaţional german, italian, rus şi român cu atribuţii limitate. Ceilalţi delegaţi însă cereau ca comisia provizorie de control să ia în primire toate atribuţiile comisiei europene, de la Brăila la Mare; admiteau o comisie administrativă ruso-română numai pe partea fluviului care forma frontiera între cele două ţări. La 21 Decembrie 1940, conferinţa a fost amânată şi discuţiile n'au mai fost reluate.

Deşi Germania n'a intervenit în favoarea României atunci când Rusia a fixat frontiera dunăreană folosind armata, totuşi a putut să tragă

www.dacoromanica.ro

o concluzie asupra felului cum înţelege Moscova să respecte clauzele pactului de neagresiune şi asupra intenţiilor încă nemărturisite ruseşti.

Incă un motiv de fricţiune între Rusia şi Germania, a fost acordul militar încheiat la 27 Septembrie 1940 între aceasta din urmă şi Finlanda. In iarna anului 1939/40 Rusia atacase Finlanda, şi după un răsboiu greu de câteva luni (30.11.39-12.3.1940) în care armata finlandeză s'a acoperit de glorie, dar până la urmă a fost învinsă, Rusia a luat provincia Carelia de la finlandeji, împingându-şi frontiera mai spre vest. Pactul militar între Germania şi Finlanda putea să apară pentru Rusia că este îndreptat în contra ei, aşa cum fuseseră interpretate şi garanţiile germane acordate României după dictatul de la Viena de la 30 August 1940. Pentru a evita o neînţelegere, ambasadorul german la Moscova a explicat imediat lui Molotov că în acest pact este vorba numai de asigurarea unei treceri prin Finlanda, a militarilor germani cari se duceau la unităţile lor din nordul Norvegiei. Cu toate aceste explicaţii, Moscova a înţeles că Berlinul dădea un sprijin indirect Finlandei şi era îngrijorată de prezenţa unor trupe germane în Finlanda.

Dar nemulţumirea cea mai gravă a fost provocată de semnarea «pactului tripartit» între Germania, Italia şi Japonia. Insărcinatul de afaceri german la Moscova a explicat lui Molotov că între pactul tripartit şi pactul de neagresiune dintre Germania şi Rusia este un perfect acord şi că amândouă aceste acorduri sunt destinate să asigure pacea în lume sub semnul «ordinei noui». Ambasadorul Japoniei a susţinut şi el aceiaşi tezâ, afirmând câ au fost obligaţi să semneze acest pact din cauza atitudinei Statelor-Unite, cari prin politica de restricţiuni economice faţă de Japonia, aducea această ţară pe pragul ruinei. Acest pact nu era îndreptat în contra Rusiei, scopul lui esenţial fiind să împiedice extinderea răsboiului. Stalin şi cu Molotov însă apreciau că acest pact va prelungi răsboiul şi la alte popoare. Deja presa Statelor-Unite ataca cu violenţă pactul tripartit. Rusia spera că America de Nord va intra în răsboiu ca să sprijine Anglia, iar ea va rămâne neutră, atâta timp cât atitudinea ei neutrală va fi respectată.

Pe de altă parte, situaţia care i se crease nu-i convenea. După numai un an de zile de la încheierea pactului de neagresiune cu Germania, aceasta începuse să treacă la acte despre cari nu discuta nimic cu Moscova şi Stalin se găsea pus în faţa unor fapte împlinite, fără putinţa de a-şi prezenta pretenţiile. Pactul tripartit —din punct de vedere rusesc— însemna încercuirea Rusiei. Cu toate asigurările date de puterile semnatare ale acestui pact, Rusia se vedea limitată atât la est cât şi la vest şi nu mai avea posibilitatea să iasă la o mare liberă. Hitler indicase Moscovei calea prin Persia şi Afganistan la golful Persic, dar aceasta se simţea atrasă mai mult spre Constantinopol şi Dardanele, cu ieşirea în marea Mediterană. De altfel Hitler ar fi vrut ca Rusia să intre şi ea în pactul tri-

www.dacoromanica.ro

partit, care astfel ar fi devenit pactul în «patru». Acest pact prevedea că Germania şi Italia vor intra în războiu în cazul unui conflict armat japono-american, dar nu prevedea nici o clauză pentru un războiu germano-rus. In mod evident, Hitler nu se gândea atunci la un războiu cu Rusia; mai mult de cât atât, părerea lui era că dacă Moscova ar accepta să semneze pactul tripartit, englejii ar putea să înţeleagă că războiul este sfârsit pentru ei şi ar putea conveni să încheie pace. Pentru ca să ajungă aici, trebuia să liniştească spiritele agitate de la Moscova. Deja tratativele pentru livrările de materiale, începuseră să se resimtă din cau za acestei atmosfere de îngrijorare. Trebuia să se facă un efort din partea Germaniei, pentru a găsi o soluţie favorabilă intereselor ei. Se impunea o discuţie serioasă, o revizuire a tuturor problemelor la un eşelon înalt şi înlăturarea piedicilor. Molotov a fost invitat şi a acceptat să facă o vizită oficială la Berlin, între 11-14 Noembrie. In aceste zile s'au desbătut toate problemele politice şi economice. Contele Schulenberg, care a asistat la cea mai mare parte a conversaţiilor dintre Molotov, Hitler şi Ribbentrop a declarat: «Aceasta a fost o conversaţie liberă, tratând despre toate problemele la ordinea zilei, o luare de contact foarte necesară între doi oameni de stat puternici, o ocazie de a preciza printr'un schimb de vederi nelimitat, poziţiile şi interesele fiecărei părţi în prezenţă». Desigur că discuţiile au fost libere şi problemele au fost desbătute pe larg, dar în chestiunile politice nu s'a putut ajunge la nici un acord.

Hitler a propus Rusiei să intre în pactul tripartit şi să împartă lumea în sfere de influenţă, după înfrângerea Angliei şi lichidarea imperiului ei colonial. O minoritate de 45 de milioane de engleji stăpânesc 600 de milioane de locuitori în diferite părţi ale lumii. Această minoritate trebue doborâtă şi înfrângerea Angliei va fi urmată de disolvarea imperiului ei colonial. In aceste împrejurări se deschid perspective mondiale. «In cursul săptămânilor viitoare vor trebui să fie lămurite în tratative diplomatice comune cu Rusia, şi participarea Rusiei la soluţionarea acestor probleme va fi precizată. Toate statele cari pot să aibă oarecari interese la această massă de faliment, ar trebui să închidă toate conflictele dintre ele şi să se ocupe numai cu împărtirea imperiului britanic. Această împarţire este valabilă pentru Germania, Franţa, Italia, Rusia şi Japonia».

Mai departe spune Hitler că vor fi multe probleme de rezolvat, atât în vest pentru a satisface interesele Spaniei, Franţei, Italiei şi Germaniei în Africa, cât şi în est unde trebuesc luate în considerare nu numai interesele Rusiei şi ale Turciei, dar şi ale întregului spaţiu asiatic. Aici Germania recunoaşte zona de interese a Rusiei, îndreptată spre sudul Asiei.

Molotov a replicat că Hitler a pus în discuţie probleme cari interesează nu numai Europa dar şi alte regiuni. El ar dori însă să discute despre probleme europene existente. Uniunea sovietică şi-a exprimat nemulţu-

www.dacoromanica.ro

mirea faţă de România, pentru că această ţară a acceptat garanţiile Germaniei şi ale Italiei, fără să se consulte cu dânsa. Uniunea sovietică este de părere că aceste garanţii sunt îndreptate în contra ei, aşa cum de două ori şi-a expus punctul de vedere. De aceia se ridică problema anulării acestor garanţii, cari ating interesele Rusiei ca putere la marea Neagră. Hitler a răspuns că pentru oare care timp aceste garanţii sunt necesare şi anularea lor nu ar fi posibilă. Ele au reprezentat singura posibilitate ca România să cedeze Basarabia, fără să facă războiu Rusiei. Al doilea motiv este că România prezintă un interes superior pentru Germania şi Italia prin regiunea ei petroliferă, ş în fine chiar guvernul român a cerut Germaniei să-i apere în aer şi pe uscat această regiune în contra atacurilor eventuale ale englejilor. O debarcare engleză la Salonic, de unde ar putea ataca pe calea aerului regiunea petroliferă română, trebue luată în considerare şi măsurile de apărare trebue să fie luate din vreme; a dat însă asigurarea că la sfârşitul războiului trupele germane din România vor fi retrase.

A doua problemă pusă de Molotov a fost referitoare la pactul Germaniei cu Finlanda, unde Rusia vedea o intervenţie a Germaniei într'o ţară în care interesele Rusiei predominau. El a întrebat dacă Hitler este dispus să nu acorde nici un sprijin Finlandei. Hitler a răspuns că ambele părţi sunt în principiu de acord că Finlanda aparţine sferei de interese ruseşti. Molotov a expus apoi situaţia periculoasă care s'a creiat pentru Rusia în marea Neagră prin prezenta englejilor în Grecia. Raporturile Rusiei cu ţările limitrofe acestei mări prezintă o importanţă deosebită. De aceia el întreabă pe Hitler ce-ar avea de spus dacă Rusia ar oferi Bulgariei, care este ţara cea mai apropiată de strâmtorile Bosforului, aceleaşi garanţii, pe cari Germania şi Italia le-au dat României. El a asigurat că în nici un caz Rusia nu se va amesteca în ordinea internă a Bulgariei. Pe de altă parte Rusia ar fi dispusă să asigure Bulgariei o ieşire la marea Egee. Hitler a replicat că garanţiile germano-italiene au fost date României la cerera acestei ţări; în ceia ce priveşte Bulgaria, el nu ştie până acum că această ţară a cerut garanţii Rusiei. De altfel, înainte de a da un răspuns, trebue să cunoască poziţia Italiei ale carei interese în această problemă, depăşesc pe acelea ale Germaniei.

In fine Molotov a mai pus problema strâmtorilor mării Negre, la care Hitler a răspuns că ministrul afacerilor străine von Ribbentrop a prevăzut acest punct şi a pus în studiu o revizuire a tratatului de la Montreux în favoarea Rusiei. Se pune întrebarea dacă Rusia crede că o revizuire a acestui tratat îi dă o siguranţă suficientă pentru interesele ei în marea Neagră. Molotov a replicat că Rusia vrea să se asigure în contra unui atac prin strâmtori şi ar putea să găsească o soluţie împreună cu Turcia. Ea vrea să-şi procure garanţii nu numai pe hârtie, dar şi în fapt.

Astfel rezultatele discuţiilor asupra subiectelor politice au fost nule.

www.dacoromanica.ro

Numai în privinţa negocierilor economice, s'a convenit ca cele două guverne să depună toate eforturile pentru a se uşura încheierea unei convenţii pentru livrarea mai departe a alimentelor şi materiilor prime necesare industriei germane.

Această discuţie a fost decisivă. Molotov, fără să refuze intrarea în pactul tripartit —chestiune pe care trebuia s'o desbată cu Stalin înainte de a da un răspuns— a cerut lui Hitler să-şi rezolve interesele în Finlanda, România, Bulgaria şi Turcia. Dictatorul german n'a putut fi de acord şi răspunsurile lui au fost negative. El a înţeles că Stalin nu este mulţumit numai cu ceia ce-a luat în urma pactului de la 23 August 1939, şi că vrea să se întindă şi mai mult spre centrul şi sudul Europei. Pe de altă parte, informaţiile despre activitatea neobişnuită în desvoltarea industriei grele în Rusia în organizarea trupelor, precum şi transporturile tot mai intense ale acestor trupe spre frontiera germană, îl obligau, să ia măsuri definitive.

Situaţia strategică care i se prezenta lui Hitler era următoarea. In vest Franţa fusese învinsă şi ocupată. Anglia rămânând izolată, Hitler credea că această putere putea să spere un ajutor efectiv din partea Rusiei şi a Statelor-Unite. Dacă Rusia ar fi scoasă din circuit, nici Statele-Unite nu s'ar mai grăbi să intre în războiul din Europa, pentru că va trebui să ţină seama de puterea Japoniei în Pacific, unde interesele americane erau mai importante de cât în Atlantic. Rusia putea fi înlăturată pe două căi; fie că ar putea fi convinsă să semneze pactul tripartit indicându-i ca direcţie a ambiţiilor el teritoriale prin Iran spre golful Persic şi oceanul Indian, fie prin războiu. Prima cale i-ar deschide perspective îndepărtate şi pentru multă vreme n'ar mai prezenta un pericol pentru Germania, cu condiţia să renunţe la modificări teritoriale în favoarea ei spre Europa; dacă însă nu va renunţa la aceste pretenţii, atunci nu va mai rămâne altă cale de cât războiul. Ori acest războiu nu putea fi întârziat prea mult şi trebuia făcut atâta timp cât Germania se putea considera că dispune de o superioritate suficientă în pregatirea militară. In vederea acestei eventualităţi, pe care însă spera s'o poată evita prin acorduri politice cu Rusia asupra sferelor de influenţă bine delimitate, Hitler a dat dispoziţii generalului Halder, şeful Marelui Stat Major, la 31 Iulie 1940, să pregătească planul de operaţii contra Rusiei. Aceste operaţii, era de prevăzut să înceapă în luna Mai 1941 şi scopul lor era distrugerea puterii militare ruse. Germania dispunea la acea dată de 180 de divizii din cari:

— 7 divizii în Norvegia;
— 50 divizii în Franţa; şi
— 3 divizii în Holanda şi Belgia;

— 60 divizii.

www.dacoromanica.ro

Mai rămâneau pentru operaţiile în est 120 de divizii, la cari se prevedea încă un plus de alte divizii cari s'ar mai fi putut organiza până în primăvara anului 1941. Intr'un studiu făcut la 5 August 1940 de către generalul Marcks, şeful de stat major al armatei a 18-a, se arată că —după informaţiile germane— Rusia dispunea de 151 divizii de infanterie, 32 divizii cavalerie şi 38 brigade moto-mecanizate, din cari spre Germania se găseau 96 divizii de infanterie, 23 divizii cavalerie şi 28 brigade moto-mecanizate. Restul se aflau spre Japonia, Turcia, România şi Finlanda. Faţă de aceste forţe, Germania trebuia să dispună la începerea operaţiilor —numai pe frontul de est— de 147 divizii, din cari 110 de infanterie şi munte, 12 motorizate, 24 blindate şi 1 divizie de cavalerie. Pregătirea planului de operaţii german depindea şi de rezultatul vizitei lui Molotov. Divergenţele de interese politice dintre Germania şi Rusia n'au apărut în ziare, dar au fost cunoscute în cercurile interesate. Astfel mareşalul Keitel scrie: «Natural, eu n'am scăpat ocazia de a întreba pe Hitler, care a fost rezultatul. El a declarat că nu era deloc satisfăcut. Totuşi n'a vrut încă să ia hotărârea de a pregăti războiul, căci ţinea să cunoască mai întâiu reacţiunea lui Stalin la întoarcerea emisarilor lui la Moscova». După această afirmaţie a mareşalului Keitel, Hitler nu trecuse la măsuri pe teren contra Rusiei până la vizita lui Molotov. Toate studiile erau făcute numai la Marele Stat Major, aşa cum se pregătesc diferite ipoteze de operaţii militare la toate Marele State Majoare, în toate ţările. Condiţiile Rusiei pentru o participare la pactul tripartit, comunicate la 25 Noembrie prin von Schulenberg, ambasadorul german la Moscova, nu se deosebeau de propunerile lui Molotov, astfel că lui Hitler nu i-a mai rămas de cât soluţia războiului, pentru atingerea scopurilor lui. Prima instrucţiune operativă a fost datată la 18 Decembrie 1940; purta numarul 21 şi se numea «cazul Barbarossa». Ea spunea astfel (extras): «Armata germană trebue să fie astfel pregătită, încât să doboare Rusia sovietică într'o campanie repede, chiar înainte de terminarea rsboiului contra Angliei...

Intenţii generale.

Massa armatei ruseşti, care se află în vestul Rusiei, să fie distrusă în operaţii îndrăsneţe prin împingeri îndepărtate de blindate, cari vor împiedeca părţi de trupe luptătoare să se retragă în regiunile îndepărtate ale Rusiei.

Printr'o urmărire repede, să se atingă o linie de la care aviaţia rusă să nu mai poată ataca teritoriul german. Scopul final al operaţiei este garantarea contra Rusiei asiatice de pe linia generală Volga-Arhangelsk. Aşa se va putea la nevoie să stăpânim prin atacuri aeriene ultima regiune industrială rămasă Rusiei dincolo de Urali...

www.dacoromanica.ro

Aliaţi probabili şi misiuni.

La aripile operaţiilor noastre putem să considerăm o activă participare a României şi Finlandei în războiul contra Rusiei sovietice. Forma în care forţele celor două ţări vor fi supuse autorităţilor germane, la intervenţia lor, va fi stabilită şi întărită la timp de comanda supremă a armatei.

Misiunea României va fi să prindă inamicul, împreună cu trupele cari vor inainta acolo şi să facă servicii de ajutor în regiunile din spate...

.....

Aşa dar încă din Decembrie 1940 Hitler a considerat că România ar putea să-i fie aliată. El era informat asupra atmosferei din România, cu ce îngrijorare priveau românii spre frontiera lor de est şi cu câtă uşurare ar vedea ei un război al Germaniei contra Rusiei. Ai avea aliaţi într'o asemenea eventualitate, apărea ca o consecinţă naturală a evenimentelor din Europa din anul 1940 şi a situatiei geografico-politică dintre România şi Rusia.

De altfel, pe măsură ce evenimentele se desfăsurau, importanţa teritoriului român în planurile de expansiune ale Germaniei devenea tot mai evidentă. Războiul italian contra Greciei a atras forţe engleze în această ţară şi în insula Creta. In pregătirile pentru intervenţia în ajutorul Italiei, Hitler a fost obligat să ţină seama de eventuale bombardamente asupra regiunii petrolifere române, aflată numai la 600 km. de bazele aviaţiei engleze din Grecia. Concentrarea trupelor germane pentru această acţiune s'a făcut pe teritoriul României. Ori acest teritoriu era ameninţat de o intervenţie rusă. Molotov, ca reprezentant al Rusiei sovietice, exprimase precis alte pretenţii teritoriale în România —în afară de Basarabia, Bucovina de nord şi regiunea Herţa— precum şi dorinţa de a garanta Bulgaria în aceleaşi condiţii în care Germania garantase frontierele României, adică aducând trupe de siguranţă în Bulgaria, fără ca această ţară să fi cerut asemenea garanţii din partea Rusiei. Pe de altă parte dispozitivul trupelor ruse din Basarabia şi Bucovina, prezenta două grupe importante; unul în Bucovina şi altul în sudul Basarabiei. Acest dispozitiv indica două direcţii ofensive ruse. Una din Bucovina spre sud pe valea Siretului, pentru a cădea în spatele frontului român de pe Prut, şi cealaltă de la Bolgrad prin Galaţi şi Râmnicul-Sarat, pentru a întoarce poziţia fortificată română de pe linia Focşani-Galaţi, tăind astfel forţele române din Moldova, de ori ce ajutor din restul ţării. In cazul unei ofensive germane contra Greciei, nu se putea exclude un atac rusesc în Moldova, care ar fi fost susţinut de o debarcare la Constanţa (port românesc la marea Neagră) şi la Varna (port bulgăresc la aceiaşi mare). Guvernul

www.dacoromanica.ro

bulgar, prevăzând această eventualitate, ceruse deja lui Hitler să întărească portul Varna cu artilerie de coastă şi să-l asigure în contra unui atac rusesc din spre Constanţa. Astfel, pe când trupele germane se concentrau în sudul României de-alungul Dunării pentru a trece prin Bulgaria spre Grecia, Hitler a luat măsuri faţă de o acţiune a Rusiei în România. A dat dispozitiuni să se întărească apărarea antiaeriană a regiunii petrolifere române aşa fel încât să poată proteja această regiune atât contra unor atacuri aeriene ruse, cât şi engleze din spre Grecia. Trupele de instrucţie germane din România au primit misiunea să apere Moldova în legătură cu trupele române, iar la Constanta s'au destinat baterii de coastă şi un grup de forţe special. De asemenea şi portul Varna a primit baterii de coastă.

Ca urmare a instructiunii operative n.° 21 a lui Hitler, Marele Stat Major german a dat la 22 Ianuarie 1941 o instrucţiune operativă, în care se prevedea că în Moldova se va concentra armata a 12-a germană, a cărei misiune va fi să atace în direcţia generală N. E., în timp ce alte forţe vor ataca din sudul Moldovei peste Prut şi Nistru. Colaborarea trupelor germane cu trupele române şi încadrarea acestora în planul operativ german se va decide mai târziu. S'a prevăzut că trupe române bine pregătite, să sprijine atacul german şi în plus să uşureze ocuparea teritoriului în spate. Şeful misiunii militare germane din România cu statul lui major se pune la dispoziţia comandamentului armatei a 12-a pentru a fi consultat. Grupul de armate sud va prezenta cereri până la 15 Februarie asupra cooperării cu trupele române. Frontul român intră sub ordinele grupului de armate sud (mareşalul Gerd von Rundstedt). Cu ocazia semnării acestei instrucţiuni, Hitler a precizat că misiunea principală a trupelor din România este apărarea regiunii petrolifere şi această misiune cere o înaintare cât mai repede din România spre est.

Conform acestei instrucţiuni operative, mareşalul von Rundstedt a propus la 12 Februarie ca trupele române să formeze două armate. Una din ele, compusă din 6-8 divizii de infanterie şi totalitatea cavaleriei, să atace în strânsă legatură cu aripa dreaptă a armatei a 12-a germană în sudul Basarabiei. Cealaltă armată, având 6-8 divizii infanterie, la aripa de nord a armatei a 12-a germană va ocupa Bucovina de nord. In afară de aceasta, ar fi de dorit ca un număr de unităţi române să urmeze în spate, cu misiunea de a ocupa teritoriul şi a face siguranţa. Marele Stat Major german, fiind informat de colonelul Arthur Hauffe, şeful de stat major al misiunii militare germane în România, că armata română nu este pregătită de răsboiu, generalul Franz Halder, şeful Marelui Stat Major al armatei germane, răspunde la 24 Februarie grupului de armate sud: «După informaţia misiunii militare din România, forţele armatei române —în cea mai mare parte— nu sunt potrivite pentru misiuni de luptă independente. Trei divizii de infanterie (divizii de bază bine ins-

www.dacoromanica.ro

truite) vor putea probabil să fie folosite în misiuni de atac uşoare, în situaţii favorabile. Intrebuinţarea diviziei moto-mecanizate pare posibilă în sfera forţelor germane, în misiuni uşoare la aripa de sud. Ceia ce va fi în plus ca forţe la dispoziţie, încă nu se poate prevedea. Pentru misiuni de siguranţă, se poate aprecia maximum 8 divizii infanterie, 4 brigăzi de munte şi 6 brigăzi de cavalerie».

Cum armata a 12-a a primit ulterior misiunea să ia parte la operaţiile din Grecia, s'a hotărât la 25 Martie ca comandamentul acestei armate să rămână la Athena după terminarea operaţiilor, iar trupele germane din România destinate să opereze în Rusia, să treacă sub comandamentul armatei a 11-a.

Când generalul Halder a prezentat instrucţiunea operativă la semnat şi a expus planul de operaţii contra Rusiei, se afla de faţă şi mareşalul Keitel împreună cu generalul Jodl, şeful statului major al comandamentului Wermacht-ului. In memoriile lui, mareşalul Keitel scrie: «Expozeul lui Halder mi-a dat o impresie de înmărmurire, dat fiind amploarea pregătirilor ruse demascate şi a concentrării deja realizate a diviziilor ruse, care mergea întărindu-se din zi în zi mai mult»... «A şti dacă ruşii realizau toate aceste pregătiri în scopul de a para un atac posibil din partea noastră, sau dacă ei se pregăteau să ne dea nouă asaltul, era atunci greu de precizat. Numai un atac preventiv din partea noastră ar fi permis să se ridice voalul şi să înlăture nesiguranţa».

La mijlocul lui Martie, Hitler a convocat pe toţi marii comandanţi ai trupelor de uscat, de mare şi de aer şi le-a expus motivele cari îl obligă să facă războiu Rusiei. El a arătat că pentru un timp oarecare nu se prevede nici un pericol din vest. Angia este redusă la insula ei proprie şi pusă sub severa acţiune a aviaţiei şi submarinelor germane. Statele-Unite ale Americii vor păstra neutralitatea în Europa, având probleme mai importante în Pacific. Rusia însă prezintă un pericol imediat. Puterea ei militară creşte necontenit şi în curând va depăşi Germania. «Adversarii noştri erau încă departe de a fi început să exploateze imensele lor resurse la dispoziţia lor, în timp ce noi din contra, am ajuns în această materie la un maximum pe care nu-l vom mai putea depăşi niciodată». A arătat apoi că diferenţele profunde ideologice vor duce ori cum, mai curând sau mai târziu, la un războiu şi el prefera să facă acum un războiu preventiv, ca să zdrobească puterea comunismului, mai înainte ca acesta să se reverse peste toată Europa. Nu este vorba numai de a distruge puterea militară rusă, dar şi de a lichida ideologia comunistă, a cărei putere de dezagregare şi ruinare a actualei civilizaţii europene s'a evidenţiat în experienţa din interiorul Germaniei şi lupta pe care a dus-o ca să scape poporul german de acest flagel. De aceia răboiul contra Rusiei va fi un războiu pe viaţă si pe moarte. Purtarea barbară a ruşilor în ţările Baltice, Finlanda şi Basarabia, refuzul guvernului rus de a recunoaşte convenţia

www.dacoromanica.ro

de la Haga şi acordul de la Geneva asupra prizonierilor de războiu, dovedesc că ruşii nu vor face un războiu uman, şi nu vor ţine seama de anumite legi admise de ţările civilizate. De aceia şi trupele germane trebue să renunţe la concepţia războiului cavaleresc. Comisarii politici ruşi nu trebuesc trataţi ca militari şi nici ca prizoneri de războiu. Ei trebue să fie împuşcaţi fără judecată ca reprezentanţi ai unei ideologii periculoase pentru omenire şi fanatizaţi printr'o pregătire până la absurd. Prizonierii de războiu ruşi nu vor fi folosiţi ca mână de lucru pe teritoriul Germaniei, pentru că fiind purtători de microbi ai unei ideologii politice neumane, pot constitui un pericol pentru lucrătorii germani.

Hitler şi-a încheiat această conferintă prin cuvintele: «Eu nu cer ca generalii să mă înţeleagă, dar pretind să execute ordinele mele».

Indată după lovitura de stat de la Belgrad, Hitler a luat ultimele măsuri pentru pregătirea ofensivei contra Rusiei. La 30 Martie a precizat misiuile grupurilor de armate şi ale armatelor. Armata a 11-a sub ordinele generalului de armată Ritter von Schobert, trebuia să-şi execute misiunea de acoperire aşa fel încât să dea trupelor române sprijinul necesar. In discuţia avută cu generalul Halder, Hitler a criticat aspru armata română. El a spus că nu trebue să-ţi faci nici o iluzie despre aliaţi şi că Antonescu şi-a mărit armata, în loc s'o facă mai mică şi mai puternică. Această armată poate să fie folosită numai să facă siguranţa în spatele unui obstacol puternic, unde inamicul nu va ataca. Soarta marilor unităţi germane nu poate să depindă de soliditatea armatei române (14).

Pentru a păstra cât mai mult secretul pregătirilor de războiu în contra Rusiei, comandantul armatei a 11-a germane, a venit în România cu titlul de «Comandant al trupelor germane din România». La 23 Mai, ambasadorul german von Killinger de la Bucureşti, a primit însărcinarea să anunţe conducătorului român sosirea generalului von Schobert, şi să-l informeze ca se va forma în România o armată din divizii aduse din sud şi din cele aflate pe teritoriul României, pentru apărarea acestei ţări în contra unui atac posibil rusesc. Hitler a mai dat generalului von Schobert în mod special intrucţiuni să răspundă vag la întrebările pe cari i le-ar pune generalul Antonescu referitoare la un războiu cu Rusia.

La 1 Iunie, generalul Hansen a fost numit comandant al C. 54 A. în Moldova, iar în locul lui, la conducerea misiunii militare germane, a rămas generalul Hauffe, până atunci şef de stat major al acestei misiuni; ca comandant al trupelor acestei misiuni a fost numit generalul de aviatie Wilhelm Speidel.

La 26 Mai, generalul von Schobert a dat un ordin pentru apărarea Moldovei —ca bază a viitoarelor operaţii— până la terminarea concentrării forţelor germane. Ori ce atac rus trebue să fie oprit în faţa liniei de

www.dacoromanica.ro

apărare române, unde trupele germane disponibile vor interveni să sprijine armata română.

După întâlnirea care a avut loc la München la 12 Iunie între Hitler şi generalul Antonescu, Marele Stat Major român a trecut la executarea planului de mobilizare parţială camuflată, pentru completarea efectivelor marilor unităţi destinate să între de la început în războiu.

CONSIDERAŢIUNI ASUPRA ARMATEI ROMÂNE

La 22 Iunie 1941, armata română dispunea de:

—6 corpuri de armată (C. 1, 2, 3, 4, 5, 7 A.); C. 6 A. fusese desfiinţat în urma pierderii de teritoriu din Transilvania; un corp de armată avea în compunerea lui normală 3 divizii; fiecare divizie cu 3 regimente de infanterie şi două regimente de artilerie uşoară (tunuri 75 şi obuziere 105); un regiment de infanterie avea 3 batalioane.

Fiecare corp de armată mai avea un regiment de artilerie grea (tunuri 105 cu bătaie 17 km. şi obuziere 150 cu 14 km.) şi 1 bat. pionieri:

—Un corp de munte cu 4 brigăzi de munte:

—1 divizie de gardă, o divizie de grăniceri şi divizia 35 infanterie:

—1 divizie moto-mecanizată;

—6 brigăzi de cavalerie (1, 5, 6, 7, 8 şi 9);

—3 brigăzi de fortificaţie şi 1 brigadă de infanterie marină;

—Câteva unităţi de artilerie grea independente.

Trupele de prima linie erau bine instruite, dar nu aveau armamentul corespunzător armamentului de care dispunea Rusia sovietică.

După primul războiu mondial politica militară a României a fost influenţată, pe plan intern de necesitatea unei severe economii bugetare, iar pe plan extern de încrederea pe care guvernele române au pus-o în autoritatea morală a Societăţii Naţiunilor. Ca în toate ţările cari au participat la războiul din 1914-1918, situaţia economico financiară a României fusese profund zdruncinată; în plus provinciile române cari au reintegrat frontierele regatului, au venit cu o situaţie economică complet dezorganizată. Legăturile Basarabiei cu Odesa şi Kiew în Rusia, şi acelea ale Bucovinei, Transilvaniei şi Banatului cu Lemberg, Viena şi Buda-Pesta în imperiul Austro-ungar au fost rupte. Trebuiau refăcute alte circuite îndreptate spre interiorul României. Au trecut câţiva ani până când s'a putut stabili un nou echilibru economic şi s'a creiat o nouă viaţă comercială, în care timp budgetul statului român a fost supus la grele încercări. Cea dintâi instituţie care a avut de suferit de pe urma acestui dezechilibru budgetar a fost armata. S'a considerat că slăbiciunea vecinilor noştri —ungurii şi bulgarii, cari şi ei suferiseră aceleaşi lovituri ale

www.dacoromanica.ro

răsboiului, precum şi Rusia sovietică în plină revoluţie şi răsboi civil— ne putea dispensa de cheltuielile apăsătoare pentru budget în folosul armatei. Pe de altă parte Societatea Naţiunilor cu convenţiile ei pentru asigurarea păcii, cu definiţia agresorului şi alte documente la cari aderaseră toate popoarele europene, inclusiv Rusia, era socotită ca un garant al menţinerii liniştii şi păcii în Europa. Toate guvernele erau legate prin semnături şi se credea că toţi şefii de state se simţeau obligaţi să le respecte. De aceia până în 1933, armata română a fost redusă la minimum. Din cele 18 luni de instrucţie pentru perioada activă, se făcea instrucţie numai cinci luni; restul timpului trupa era lăsată acasă în «concedii budgetare». Echipamentul lăsa mult de dorit, instrucţia practică a trupei, din lipsă de muniţii suficiente pentru exerciţiile de trageri, era foarte redusă. Singurul plan pe care se făcuse un oare care efort financiar a fost acela al fabricaţiei de armament de infanterie şi artilerie uşoară.

Incepând din 1933, s'a trecut la o perioadă mai activă. Infanteria a primit armament modern (puşti şi mitraliere) şi s'au organizat câteva unităţi motorizate de artilerie grea. Totuşi acest efort în completarea armamentului era departe de a fi suficient. Ne lipsea total armamentul anticar, carul de luptă şi unităţi motorizate. Tunurile anticar româneşti erau fabricaţie din primul răsboiu mondial, cu tracţiune hipomobilă şi al cărui proiectil nu putea pătrunde prin blindajul carelor de luptă apărute pe câmpul de bătalie în 1940. Fiecare regiment de infanterie avea la compania de armament greu un ploton de tunuri anticar cu 4 piese de diferite fabricaţii (47 Schneider, 37 Breda şi 37 Bofors); acest material era bun ca armament de însoţire a infanteriei, dar contra carelor de luptă nu avea nici un efect. Această lipsă care nu s'a putut înlătura până în primăvara anului 1944 ne-a fost fatală, aşa după cum tot fatală ne-a fost lipsa unor divizii motorizate şi a unor divizii blindate. Carul de luptă nu poate fi oprit pe câmpul de luptă de cât de o numeroasă artilerie anticar plasată în linia întâia alături de infanterie, cu eşalonare în adâncime, şi apoi prin contra atacuri date cu care de luptă însoţite de tunuri de asalt. Chiar dacă infanteria este dotată cu grenade anticar pentru lupta apropiată, valurile de care de luptă trec peste infanterie şi ajung repede dincolo de rezistenţele organizate la teren. Atunci trebue să intervină carele de luptă ale apărării. Acest armament ne-a lipsit total şi lipsa lui s'a resimţit în toate luptele unde infanteria şi cavaleria română au avut de rezistat unor atacuri cu blindate.

Aviaţia dispunea de:

—Aviaţia de armată, cu trei flotile de informaţie şi bombardament uşor a câte două grupuri; fiecare grup cu trei escadrile a nouă avioane; material românesc I.A.R.; în plus trei escadrile de legătură.

—1 Corp aerian, cu trei flotile de vânătoare a câte trei grupuri; fiecare grup avea trei escadrile a câte 12 avioane. Materialul era omogen pe gru-

www.dacoromanica.ro

puri (P.Z.L. polonez, I.A.R. românesc şi Messerschmidt). Trei flotile de bombardament, a câte două grupuri; fiecare grup cu trei escadrile a câte nouă avioane. Materialul omogen pe grupuri (Heinkel german, Loos polonez, Potez-63 francez, Savoia italian, Blenheim englez şi Karas polonez. In plus o escadrilă de legături, un grup de transport şi un grup sanitar.

—Aviaţia independentă, pentru paza teritoriului: trei grupuri P.Z.L. şi o escadrilă Heinkel la Bucureşti; trei grupuri P.Z.L. la Ploesti; la Constanţa, o flotilă de hidroaviaţie cu o escadrilă «Henschel» două escadrile «Savoia» şi trei escadrile bombardament-torpilor; în plus o escadrilă «Hurrican».

—Artileria antiaeriană; patru brigăzi a câte două regimente; fiecare regiment cu trei divizioane a câte 4-5 baterii. Tunuri «Vickers» şi «Skoda» de 75 mm.

La aceste lipsuri în armament se adăoga lipsa de muniţie, mai ales muniţia de artilerie. Cu tot efortul care s'a făcut în anii 1940-41 în fabricarea de muniţie, totuşi am intrat în războiu cu o cantitate insuficientă pentru a putea face faţă unui războiu de lungă duratã. Această lipsă s'a putut recompleta prin o fabricare intensă în timpul războiului, dar artileria grea s'a resimţit tot timpul de această lipsă. Pentru completarea armamentului, generalul Antonescu s'a adresat Germaniei. Cu ocazia visitei de la 14-16 Septembrie a generalului von Tippelskirch, venit la Bucureşti să ia cunoştinţă de nevoile armatei române, generalul Antonescu i-a predat acestuia o notă cu armamentul necesar armatei române şi în care primul loc îl ocupau carele de luptă, artileria anticar, artileria grea şi mijloacele motorizate. El vroia să facă o armată mai mică (15 divizii) dar foarte mobilă şi cu mare putere de foc. Hitler n'a luat însă nici o hotărâre. Inarmarea armatei române de către industria germană, a fost o problemă deschisă şi nesoluţionată complet până în anul 1944. Se pare că două motive l-au împiedecat pe Hitler să-şi ţină angajamentele pe cari şi le-a luat ulterior pentru înarmarea României. Unul din motive a fost situaţia politică încordată dintre România şi Ungaria. In urma dictatului de la Viena, neînţelegerile dintre cele două ţări atinseseră un punct culminant. Românii erau nemulţumiţi pentru că li se luase cu forţa jumătate din teritoriul Transilvaniei, fără nici un drept valabil, iar ungurii erau nemulţumiţi pentru că nu li s'a dat toată Transilvania. Pentru rectificarea acestei nedreptăţi, generalul Antonescu s'a exprimat că va face războiu Ungariei, îndată ce războiul cu Rusia va fi terminat, dacă Germania nu va obliga Ungaria să înapoieze României partea care îi fusese dată prin dictatul de la Viena. Hitler nu ştia cum să rezolve această problemă. Şi-a dat seama că soluţia lui în chestiunea Transilvaniei a fost nefericită şi a creiat o situaţie imposibil de menţinut; dar aceste două popoare îi erau acum aliate şi avea nevoie de ajutorul lor în vederea răs-

www.dacoromanica.ro

boiului cu Rusia. Dacă ar satisface cererile conducătorului român în armament, armata română ar deveni mult superioară armatei ungare şi războiul dintre cele două ţări ar fi inevitabil. Ori el vroia ca deocamdată să nu schimbe nimic. La un moment dat se gândise să ofere României să se întindă spre est luând Transnistria (regiunea dintre Nistru şi Bug), şi să lase ungurilor partea din Transilvania care le fusese dată. Antonescu însă a refuzat categoric această propunere, care nu putea să fie acceptata de nici un român. In această situaţie Hitler a ales soluţia de a nu înarma armata română cu armament modern ca să păstreze un oarecare echilibru între forţele armate ale României şi Ungariei. Acest motiv a fost valabil mai ales înainte de a începe războiul şi în primele luni ale campaniei din anul 1941, când Hitler spera că războiul cu Rusia să fie virtualmente terminat în iarna anului 1941/42, şi chiar şi în anul 1942 până la catastrofa de la Stalingrad.

Al doilea motiv a fost capacitatea de productie a fabricelor germane. Odată cu pregătirea campaniei din Polonia, Germania intrase într'o activitate febrilă pentru organizarea unui număr cât mai mare de divizii blindate şi motorizate. Tot ceia ce puteau produce fabricile germane era luat în primire de noile divizii în curs de organizare. Astfel, când generalul Tippelskirch a presentat lista de armament a generalului Antonescu, Hitler —după ce a citit-o— a pus-o deoparte, pentru a fi luată în considerare mai târziu, dacă va mai fi nevoie. El a preferat să facă încă două trei divizii blindate germane în plus, de cât să dea acest material românilor, ca să-l folosească —poate mai târziu— în contra ungurilor. Ori cum ar fi fost, generalul Antonescu n'a avut materialul de războiu necesar unei armate mici dar mobilă şi puternică —aşa cum intenţiona să facă şi cum îi expusese generalului Tippelskirch— şi atunci a aplicat altă soluţie. Să înmulţească numărul diviziilor de infanterie. Astfel au fost organizate, divizia de grăniceri şi divizia 35 infanterie. Aceasta a fost armata cu care am intrat în războiu. Eram inferiori în armament atât aliaţilor noştri germani, cât şi inamicului cu care aveam de luptat. Dacă în 1941 şi până în toamna anului 1942, am putut da lovituri puternice armatei ruse, aceasta s'a datorit faptului că nici ei n'au avut masse de care de luptă pe frontul român. Incepând însă cu bătălia de la Stalingrad, au adus divizii blindate pe cari le-au folosit după principiile tacticei germane, precum şi divizii de artilerie, cu un mare număr de tunuri de diferite calibre şi cari erau folosite în zonele de acţiune ofensivă.

Dacă armamentul nu corespundea nevoilor câmpului de luptă din anii 1941-44, în schimb moralul era foarte ridicat, mai ales în primii doi ani de războiu, până la bătălia de la Stalingrad. *Acest războiu era dorit de toată naţiunea română, pentru că prin el vedeau cu toţii salvarea neamului de sub permanenta ameninţare rusească.* Singura posibilitate să-l câştigăm ne era oferită acum prin alianţa cu Germania. Increderea în puterea milita-

www.dacoromanica.ro

rã germanã, convingerea într'un rãsboiu scurt şi victorios, şi speranţa cã odatã cu înaintarea pe teritoriul rusesc se va produce o revoluţie în contra regimului comunist, întãreau sufletul soldatului român şi-i dãdeau o forţã moralã deosebitã.

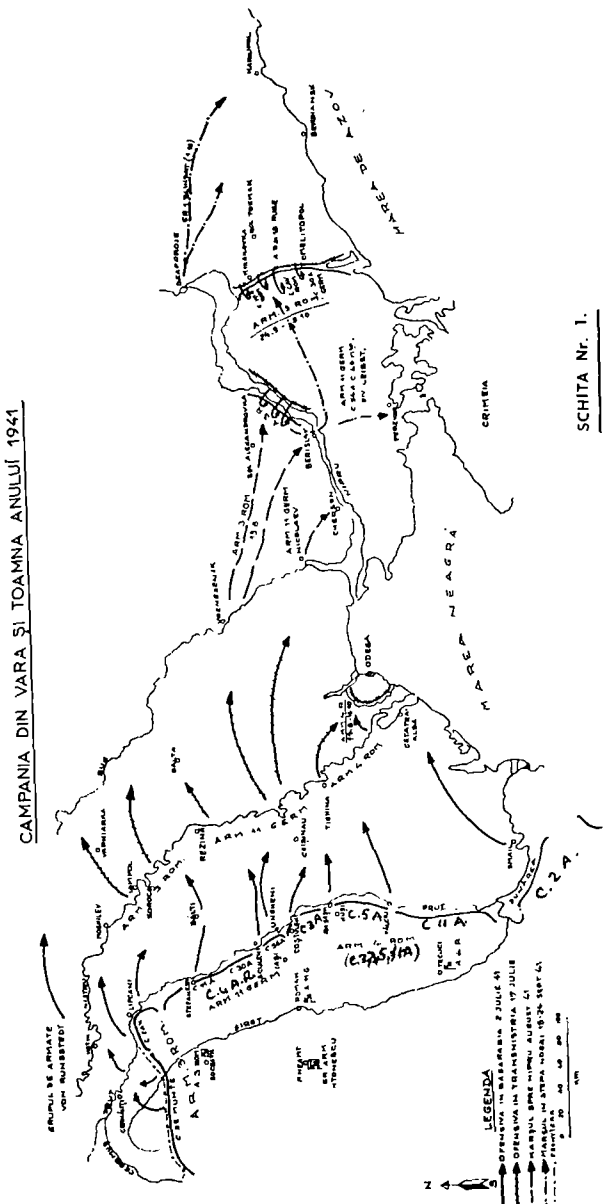

www.dacoromanica.ro

CAMPANIA GERMANO-ROMÂNĂ DIN VARA ŞI TOAMNA ANULUI 1941 (Schiţa N.° 1)

Forţele cari au intrat în operaţii pe frontul de est la începutul războiului au fost:

Germania
— 119Divizii infanterie
— 13 divizii motorizate
— 19 divizii blindate

Ungaria
— 2 brigăzi motorizate
— 1 brigadă de cavalerie

Slovacia
— 2 divizii infanterie
— 1 divizie motorizată

România
Trupele române sunt arătate în detaliu mai jos

Italia
— 3 divizii motorizate

Finlandia
— 18 divizii

Rusia sovietică
— 138 divizii infanterie
— 40 divizzi motorizate şi blindate

(După aprecierea serviciului informativ german.)

Pe frontul român s'a constituit grupul de armate «general Antonescu» compus din:

—Armata 11-a germană (general Ritter von Schobert) având C. 54 A. la aripa dreaptă, C. 30 A. la centru şi C. 11 A. la aripa stângă, cu un total de 7 divizii infanterie; ulterior 9 divizii. La aceste forţe s'au mai adăogat 4 divizii de infanterie române (6, 8, 18 şi 14), cariformau C. 4 A.

—Armata a 3-a română (general Nicolae Ciupercă) compusă din corpul vânătorilor de munte cu brigadele 1, 2 şi 4 munte, şi corpul de cavalerie cu brigadele 5, 6 şi 8 cavalerie.

— Armata a 4-a română (general Nicolae Ciupercă) compusă din C. 2 A. (in Dobrogea), C. 3, 5 n 11 A. je Frut cu un total de 8 divizii infanterie şi 1 brigadă de cavalerie. Majoritatea diviziilor din armata a 4-a erau în curs de mobilizare la 22 Iunie, aşa că ele au venit pe front după această dată.

Misiunea acestui grup de armate era să acopere flancul drept al gru-

www.dacoromanica.ro

pului de armate sud german (mareşalul von Rundstedt) înaintând în direcţia generală N.E.

Primul obiectiv: cucerirea Bucovinei de nord şi a Basarabiei, împingând frontul pe Nistru.

Având în vedere că frontul român era mult înaintat spre est faţă de baza de plecare a grupului de armate sud, s'a prevăzut ca grupul de armate general Antonescu să ia ofensiva mai târziu, când aripa dreaptă a grupului von Rundstedt va ajunge la înălţimea flancului stâng al grupului de armate din Moldova.

In vederea războiului, generalul Antonescu a numit la 27 Iunie vicepreşedinte al consiliului de ministri şi ministru al afacerilor străine pe Mihai Antonescu —care fusese până atunci ministrul de justiţie— şi l-a însărcinat cu conducerea afacerilor guvernului. Eliberat astfel de grijile zilnice ale guvernului, generalul Antonescu şi-a ales postul de comandă înaintat într'un tren special numit «Patria», de unde a condus operaţiile şi a inspectat spatele armatelor şi mişcarea ofensivă a trupelor. In acest tren se mai găsea un mic grup de ofiteri români cu generalul Ioaniţiu, şeful misiunii militare germane, însoţit de un eşelon înaintat. Cartierul general al grupului de armate era la Piatra-Neamţ.

Frontul român îşi avea flancul stâng în Bucovina, apoi intra pe la N.E. de Herţa pe ramura de nord a Prutului, de unde urma cursul acestui râu până la vărsarea lui în Dunăre la Galaţi; de aici frontul românesc se îndrepta pe Dunăre până în Marea Neagră, apoi dealungul coastei acestei mări până la frontiera cu Bulgaria.

Armata a 3-a ocupa sectorul de la aripa stângă de la isvoarele râului Ceremuş până la sud de Lipcani. Armata a 11-a germană urma mai departe cursul Prutului până la sud de Iaşi iar de aci până la Galaţi era armata a 4-a.

In faţa forţelor germano-române ruşii dispuneau de 30 divizii infanterie, 14 brigăzi motorizate şi 8 divizii de cavalerie.

Prima operaţie a frontului român a fost un bombardament foarte puternic al aviatiei germano-române executat în ziua de 22 Iunie la orele 4 dimineaţa, distrugând la teren circa 400 de avioane ruse. In zilele următoare armata a 11-a a făcut trei capete de pod peste Prut la Ştefăneşti, Sculeni şi Ungheni.

La 29 Iunie, Hitler anunţa pe generalul Antonescu printr'o scrisoare, că, având în vedere înaintarea frontului german, armata a 11-a germană va trebui să ia ofensiva la 2 Iulie, ca să acopere flancul de sud al grupului de armate von Rundstedt. Armatelor române le revine misiunea de a apăra flancurile armatei a 11-a germane. El ruga că pentru aceste operaţii, să se subordoneze acestei armate, trupele române necesare. Având în vedere că armata a 3-a se găsea între grupul de armate sud şi armata a 11-a —deci făcea legătura între cele două forţe germane— generalul Anto-

www.dacoromanica.ro

nescu a pus-o sub ordinele comandantului armatei a 11-a germane, care mai avea încă în subordine direct alte patru divizii române. Intre timp armata a 4-a română şi-a concentrat o parte din forţe şi-a intrat în dispozitivul de plecare la atac pe Prut.

In dimineata de 2 Iulie s'a trecut la ofensivă pe întreg frontul românesc. Armata a 3-a română a atacat cu corpul de munte şi stânga corpului de cavalerie în terenul împădurit şi accidentat din Bucovina şi la 4 Iulie a cucerit oraşul Cernăuţi (capitala Bucovinei); apoi a trecut Prutul cu ambele corpuri de armată şi în 4 zile de urmărire a ajuns pe Nistru.

Armata a 4-a română a făcut la 2 Iulie trei capete de pod la Coştuleni, la est de Huşi şi la Fălciu, şi apoi a urmat flancul drept al armatei a 11-a germană, curăţind forţele ruse din sudul Basarabiei.

Divizia română care —sub ordinele armatei a 4-a— se găsea în apărarea Dunării, a trecut în Basarabia la 21 Iulie şi la 26 Iulie a cucerit Cetatea-Albă, oraş la vărsarea Nistrului în marea Neagră.

Dincolo de Nistru, ruşii organizaseră poziţia «Stalin» pe trei rânduri de cazemate în beton. Era de aşteptat o bătălie grea. Armata a 11-a germană, care dispunea de mijloace de foc incomparabil mai puternice de cât cele două armate române, a primit misiunea să treacă Nistru, să cucereasca poziţia rusă şi apoi să se îndrepte spre est până la râul Bug. Armatele române au avut misiunea să asigure cele două flancuri ale armatei a 11-a germană contra atacurilor ruseşti, urmând mişcarea de înaintare a acestei armate.

Recunoaşterile de treceri s'au făcut în cel mai strict secret. Inainte de zorii zilei de 17 Iulie, fără nici un fel de pregătire de artilerie, bărcile cu primele trupe de atac s'au deslipit de malul românesc şi s'au furişat în lungul apei spre malul rusesc. Ruşii au observat operaţia abia după ce trupele de atac au pus piciorul pe malul lor.

Trupele armatei a 3-a române au atacat prin surprindere primele cazemate şi le-au cucerit. In trei ore s'a organizat un cap de pod de infanterie la flancul drept al armatei. La armata a 11-a germană, după o luptă mai grea —inamicul opunând o mai puternică rezistenţă— s'a realizat un cap de pod nu departe de cel românesc şi altul mai la sud. Armata a 4-a a reuşit şi ea în condiţii încă mai grele, să facă două capete de pod. Au urmat două zile de lupte înverşunale în jurul acestor capete de pod, cu atacuri şi contraatacuri, până când au fost suficient lărgite şi s'a pus stăpânire pe toată adâncimea poziţiei fotificate. După ce această trecere a fost realizată, grupul de armate general Antonescu a fost desfiinţat.

Armata a 11-a germană a trecut direct sub ordinele grupului de armate mareşal Rundstedt cu aceiaşi misiune în continuare de a urmări înamicul până la Bug. Cele 4 divizii române pe cari le primise ca întărire la începutul opeţaţiilor, au fost trecute la armata a 4-a română. Armata a 3-a

www.dacoromanica.ro

română a continuat urmărirea inamicului sub ordinale comandantului armatei a 11-a germană. In această urmărire trupele noastre au întâmpinat zilnic rezistenţe izolate, sprijinite pe sate şi păduri, sau apărate de văi, a căror cucerire cerea timp şi câte odată pierderi serioase. Totuşi după două săptămâni, trupele armatei a 3-a române şi cele ale armatei a 11-a germane şi-au atins obiectivul.

Armata a 4-a română, după ţrecerea Nistrului, a rămas sub ordinale directe ale Marelui Stat Major român şi a primit misiunea să cucereascã Odesa.

BATALIA DE LA ODESA

După informaţii ruse, la începutul războiului apărarea Odesei pe uscat nu era de loc pregătită. Se luase în considerare numai posibilitatea unui atac pe mare, care putea fi împiedecat prin baraje de mine, apărări de coastă şi flota mării Negre. Lucrările pe uscat au fost începute la 12 Iulie şi s'au organizat trei poziţii de rezistenţă cu o lungime totală de circa 250 km. Cea mai înaintată era la o distanţă de oraş de 30-40 km.; sprijinită la sud pe Limanul Nistrului şi la Nord pe coasta mării Negre la Grigoriewka. A doua poziţie - care reprezenta poziţia principală de rezistenţă era un arc de cerc la circa 10-15 km. în jurul oraşului. A treia poziţie apăra Odesa la o distanta de 6-10 km. Trupele de apărare formau armata de coastă comandată de contraamiralul Zukov, care la rândul lui era subordonat sovietului militar al flotei din marea Neagră. La începutul bătăliei dispunea de circa 34.500 de luptători cu 250 de tunuri de diferite calibre, la cari se adăoga artileria flotei compusă din 6 crucişatoare, 14 distrugătoare şi alte vase mai uşoare.

La 14.8.41 armata a l-a română a luat contact cu prima poziţie rusă, având în linia 1-a corpurile 3 şi 5 armată cu diviziile de gardă, 7, 3, 5, 15 inf., brigada 1 cav. şi brigada blindată. In spate se apropiau de poziţie diviziile grăniceri, 21, 11, şi 13 inf. şi comandamentul c.l armată. Faţă de rezistenţa apărarii ruse din această poziţie comandantul armatei a 4-a a hotărât să treacă la ofensivă pe ziua de 18.8, făcând efortul în sectorul de vest Odesa. In acest scop a pus în prima linie toate forţele cari au putut participa la bătălie şi anume: c.l a. cu div. 21, gardă şi grăniceri la aripa dreaptă sprijinit pe limanul Nistrului; c.3 a. cu div. 7, 3, 5, şi 11 la centru şi c.5 a. cu div. 13 şi 15 şi brig. 1 cav. la aripa stângă sprijinit pe mare. Direcţia de efot: linia de c.F. Rasdelnaia Odesa. Atacul principal era dat de c.3 a., flancat la dreapta de c.l a. C. 5 a. avea misiunea să ţină pe loc forţele ruse din sectorul lui şi să înainteze mai târziu la ordinul armatei.

In sprijinul acestui atac armata dispunea de 4 reg. de art. grea moto; un divizion de art. grea moto., şi 4 divizioane de art. uşoară moto.; In spa-

www.dacoromanica.ro

Atacul executat în dimineaţa zilei de 18.8 după o scurtă pregătire de artilerie a adus un câştig de teren corpurilor 1 şi 3 armată cari au intrat în te se apropiau în rezervă generală comandamentul corpului 4 armată, diviziile 14, 8, şi 6 inf., brigadele 7 şi 9 cav. şi 4 regimente de art. grea moto. poziţia rusă. Cel mai mult a înaintat divizia de grăniceri care a pătruns circa 6 km. până la Freundental. Atacul s'a continuat în fiecare zi până la 24.8. Cele două corpuri de armată au cucerit toată poziţia 1-a şi au înaintat circa 5-8 km. în adâncime pe un front de circa 40 de km. lungime. C.5 a. a atacat în zilele de 23 şi 24.8 reuşind şi el o pătrundere de 6 km. şi ajungând pe înălţi mile dintre Gildendorf şi Fontanka, de unde se putea conduce focul artileriei asupra oraşului şi portului Odesa. Pe această creastă c.5 a. a suferit piederi grele din partea artileriei marine.

La 20.8 generalul v.Schobert, comandantul armatei a 11-a germană a cerut generalului Hauffe care se găsea pe lângă generalul Antonescu în trenul special al acestuia, să-i dea informaţii despre mersul bătă liei de la Odesa. In vederea continuării operaţiilor la est de Bug era necesar ca portul Odesa să fie cât mai repede cucerit pentru a se deschide o cale de transport la dispoziţia trupelor germane cari vor opera în Ukraina. In acest scop v.Schobert a oferit div. 50 inf. ca ajutor german care să grăbească căderea Odesei. Hauffe —după ce a avut o convorbire cu generalul Antonescu şi cu generalul Ioaniţiu, şeful marelui stat major român— a comunicat chiar în aceiaşi seară că Odesa va fi cuceritâ cel mai târziu până la începutul lunii Septembrie. Conducătorul român a mulţumit pentru ajutoarele oferite, dar a cerut numai sprijinul aviaţiei germane, care să atace vasele de răsboiu şi de comerţ ruse de la Odesa. Comandamentul german insistând în ziua de 21.8 să intervină cu un sprijin de trupe la Odesa, generalul Antonescu a comunicat prin generalul Hauffe că până la 2 Septembrie rezistenţa de la Odesa va fi înfrântă; a rugat însă să i se trimită un grup de aviaţie de vânătoare, un grup de bombardament, două divizioane de art. grea cu un comandament de regiment de artilerie, un batalion de pionieri şi două divizioane de art. A.A. grea.

Mareşalul Antonescu (avansat în acest grad pe data de 23 August 1941) a dat o instrucţie operativă armatei a 4-a prin care ordona un nou atac la 28.8. Efortul trebuia făcut cu cele două aripi ale frontului cuprins între Limanul Nistrului şi Limanul Hadgibei. La aripa dreaptă, c.11 a. (div. 3 şi 14 inf.) sprijinit de 5 divizioane de art grea şi 15 divizioane de art. uşoară şi un batalion de asalt german, va ataca cu div. 21 inf. sprijinit de un divizion de art. grea şi 10 divizioane de art. uşoară. Restul frontului va fi ţinut de 3 batalioane de mitraliere, 1-2 batalioane din divizia de grăniceri şi un divizion de art. usoară.

La aripa stângă, c.4 a. (div. 5 şi 6 inf.) sprijinit de 25 de divizioane art. uşoară şi 5 divizioane de art. grea, va ataca în directia Gorodecki-Odesa, fiind flancat la stânga de divizia a 11-a inf. C.5 A. şi detaşamentul Hadgi-

www.dacoromanica.ro

bei continuă atacul până la începerea atacului principal, ca să sfarme ultimele rezistenţe ale inamicului din faţa şi să-l arunce în mare.

In rezervă sunt prevăzute: div. de gardă în spatele c.11 a; div. de grăniceri în spatele c.1 a.; c.3 a. (div. 3 şi 7 inf.) în spatele c.4 a., gata să continue atacul sau să exploateze succesul.

SCHIŢA N.° 2

BĂTĂLIA de la ODESA (18.8 - 24.8. 1941)

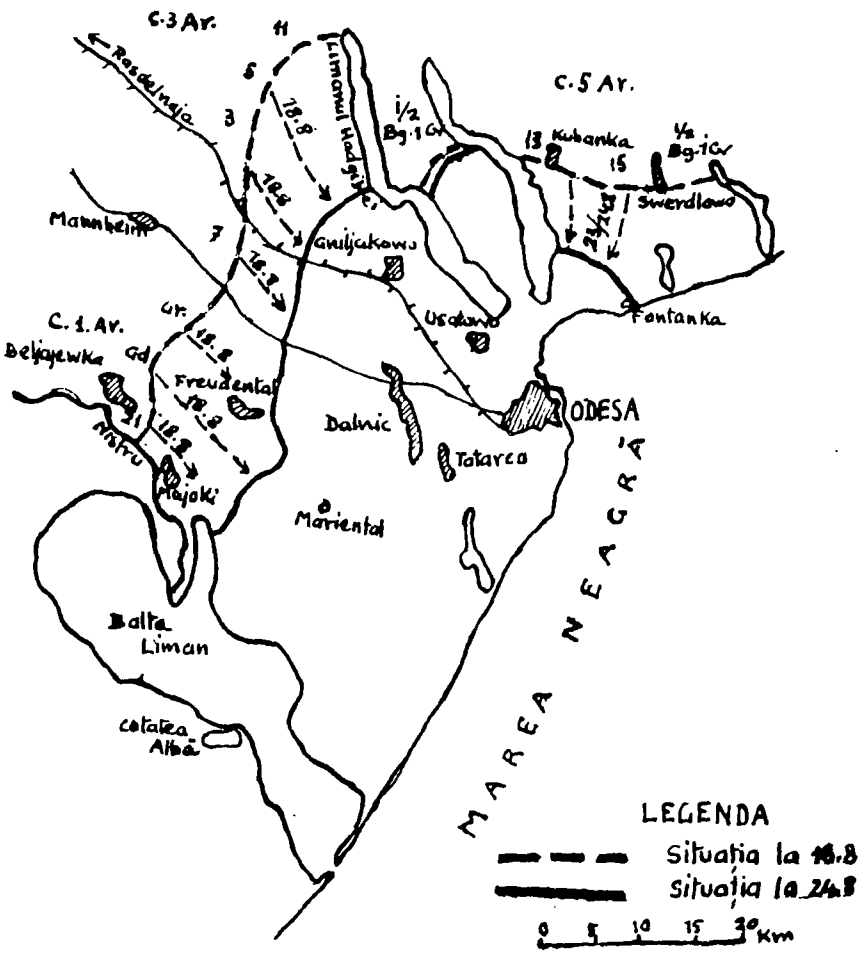

www.dacoromanica.ro

Aviaţia avea misunea sa distrugă aviaţia de luptă inamică, să acopere gruparea forţelor proprii şi pregătirea atacului, să bombardeze adunări de trupe şi coloane inamice, iar în ziua atacului să conlucreze foarte strâns cu trupele de atac.

Rezultă din această instrucţie că cele două eforturi sunt făcute cu trupe proaspete, iar diviziile cari au suferit pierderi grele în primul atac (18-24.8) sunt trecute în rezervă. Nu se ordonă nici o pregătire de artilerie.

Atacul început la 28.8 a durat până la 5 Septembrie când a fost oprit din cauza pierderilor suferite şi a extenuării trupelor. Terenul cucerit a fost neînsemnat. Rezistenţa rusă a fost extrem de îndârjită. Centrul de rezistenţă de la Wakarşani a rezistat încercuit o săptămână şi a fost cucerit la 3 Sept. de batalionul 7 pionieri german, care dispunea de mijloace speciale de luptă pentru asemenea împrejurări.

Generalul Hauffe într'un raport telegrafic asupra situaţiei de la Odesa către comandamentul suprem german, grupul de armate sud şi comandamentul armatei a 11-a, explica insuccesul acţiunii armatei a 4-a române prin insuficienţa intervenţiei aviaţiei germane. Mareşalul Antonescu, ca şi generalul Hauffe, a presupus că aviaţia germană va domina flota rusă din Marea Neagră, va paraliza aprovizionarea pe mare şi va sprijini din când în când aviaţia română. Ori din cauza operaţiilor de pe Nipru, cari se desfăşurau în acelaş timp cu acţiunea de la Odesa, acest sprijin al aviaţiei germane n'a putut fi acordat, astfel că aviaţia rusă a stăpânit cerul fiind net mai numeroasă de cât aviaţia română, iar artileria marinei a putut să acţioneze nestingheritâ provocând pierderi foarte grele trupelor române de pe frontul de vest şi nord.

El arăta că mareşalul Antonescu a refuzat o divizie germană pe care iprecum şi oprirea imediată a debarcărilor inamice prin unităţi de aviaţie sa, nu din motive de prestigiu personal, ci pentru că el considera că generalul von Schobert avea nevoie de toate forţele armatei lui în înaintarea spre est. Faţă de rezistenţa rusă de la Odesa, mareşalul român —cu toate pierderile suferite— a declarat că este gată să continue operaţiile, dacă se vor îndeplini următoarele condiţiuni:

«—Eliminarea flotei inamice din Marea Neagră în lupta de la Odesa, precum şi oprirea imediată a debarcărilor inamice prin unităţi de aviaţie germană corespunzătoare;

—Atacuri de noapte în valuri de-asupra Odesei, cel puţin o săptămână, prin aviaţia germană pentru demoralizarea trupei şi a populaţiei:

—Acordarea a 5 batalioane de pionieri germane, cari să înlăture repede cuiburile de rezistenţă ruse deosebit de tari».

Intr'un alt document Hauffe arăta că în prima ofensivă (18.8-5.9) s'au luat 7000 de prizonieri ruşi şi au fost doborâte 80 de avioane ruse faţă de

www.dacoromanica.ro

SCHIȚA Nr 3

BĂTĂLIA de la ODESA (28.8 - 5.9.1941)

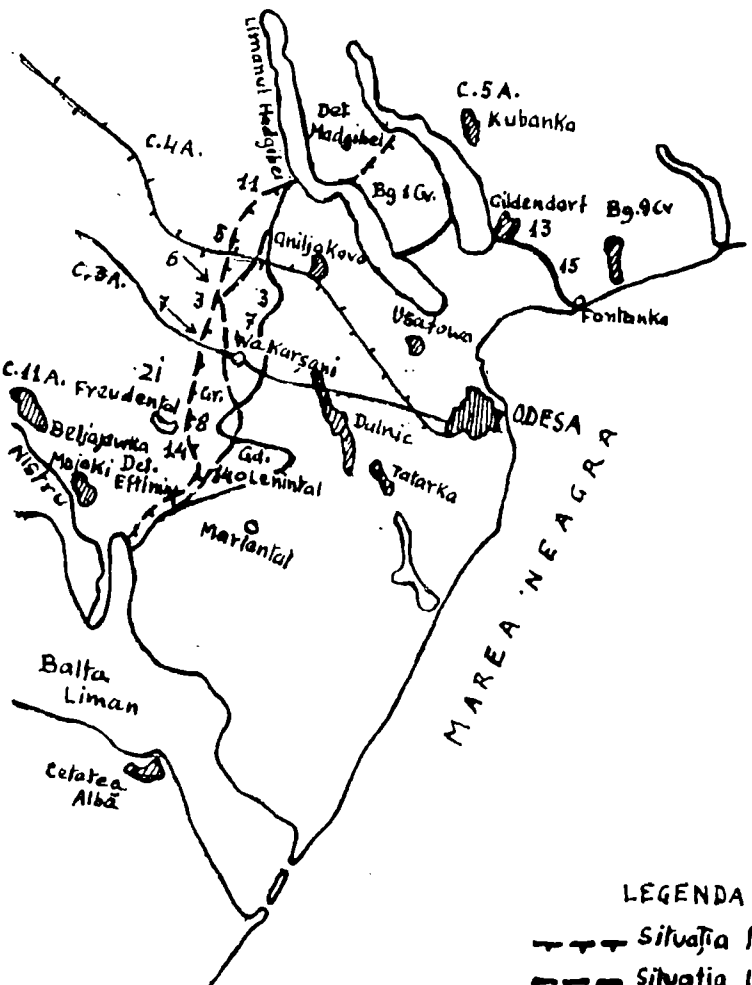

www.dacoromanica.ro

17 germane şi române. El mai face şi următoarea apreciere despre valoarea trupelor române: «Conducerea nu este la înălţime; soldatul român îndeplineşte aşteptările».

Un scriitor rus, V'junenko în lucrarea «Flota mării Negre în marele războiu al patriei» spune că situaţia a fost temporar foarte critică, în special după 24.8. «In luptele dintre 22 şi 25 August... puterea apărării a scăzut considerabil. Rezervele de 4000 de oameni aduse în cursul luptelor se compuneau din recruţi proaspăt chemaţi, neinstruiţi, neînarmaţi şi deci neapţi de luptă. Atitudinea trupei era scăzută. Lipseasu arme, muniţii, oamenii erau extenuaţi... totuşi moralul apăratorilor nu era sfărâmat». Ar rezulta deci că dacă armata română ar fi continuat prima ofensivă şi după 24 August fără oprire, prin întroducere de noi forţe, ar fi reuşit într'adevăr să sfarme rezistenţa rusă din poziţia principală, şi ar fi avut deschisă calea spre oraşul şi portul Odesa. După cum se vede din expunerea scriitorului rus, armata rusă de la Odesa era pe cale de prăbuşire. Fără arme, fără muniţii şi cu trupa extenustă, încă un efort al armatei a 4-a ar fi provocat ruperea poziţiei undeva; cum a treia poziţie era lipsită de apărători, Odesa ar fi putut să fie cucerită datorita acestui ultim efort, pe care însă comandamentul armatei a 4-a nu 1-a mai făcut. Evident se poate susţine că şi trupele ei erau extenuate şi nu mai erau capabile de acest ultim efort. Atacatorul însă, când are şi superioritatea numerică —aşa cum era cazul la Odesa— are faţă de apărător un avantaj; işi poate concentra forţele pe un singur sector, unde —realizând o superioritate zdrobitoare— poate să rupă frontul şi să sfarme rezistenţa apărătorului.

In urma raportului Hauffe de la 4 Septembrie comandamentul suprem german a ordonat formarea unui grup de forţe compus din: un regiment de inf. (două batal.), 4 batal. pionieri cu un comandament de regiment, un comandament de regiment de artilerie cu un divizion de art. grea (4 baterii) şi două divizioane de art. de coastă (a câte 3 baterii) şi o companie de informaţii. Comandant al acestui grup a fost numit generalul L'Homme de Courbière, pus sub ordinele directe ale mareşalului Antonescu. La 9 Sept. M.St.Major român 1-a pus la dispoziţia comandantului armatei a 4-a. In instrucţiunea specială dată de marele stat major se prevedea că acest grup să fie folosit în sectorul de efort principal al atacului «care să înlăture centrele de rezistenţă şi punctele de sprijin cari nu pot fi cucerite în atac normal şi la pătrunderea în zona oraşului să înainteze ca trupă de isbire». Friedrich Forstmeier, în «Odesa 1941» spune că această instrucţiune dă o ideie despre forma atentă a colaborării germano-române.

La ordinul dat de comandamentul suprem german pentru constituirea grupului de Courbière, nu se prevede nici o intervenţie de aviaţie germană asupra portului şi flotei ruse de la Odesa. Astfel cererile române referitorare la o acţiune puternică a aviaţiei germane la Odesa, conside-

www.dacoromanica.ro

rate de o importanţă capitală de marele stat major român, n'au fost satisfăcute. In atacurile cari vor urma, această lipsă se va resimţi în chip cu totul dureros pentru trupele române şi germane de la Odesa. Aviaţia română, redusă simţitor prin pierderile suferite, nu s'a mai putut opune aviaţiei ruse care a stăpânit cerul tot timpul, iar debarcările de întăriri şi materiale de războiu în portul Odesa s'au continuat nestingherite.

Noul atac trebuia să înceapă la 11 Sept. cu efortul la aripa dreaptă pe direcţia Lenintal-Tatarca şi prevedea trei faze:

1) Cucerirea înălţimilor de la sud-vest Lenintal şi ajungerea pe linia Dalnic-Gniljakowo;

2) Pătrunderea în poziţia rusă de la marginea oraşului şi ajungerea pe linia nord Limanul Suchoi-sud Usatowo;

3) Ajungerea pe coasta Mării Negre de ambele părţi ale portului şi o repede ocupare a acestuia.

Grupul Courbière aştepat pe ziua de 11 Sep., era prevăzut să fie întrebuinţat la început pentru faza a treia, dar apoi, la cererea detaşamentului de legătură german pe lângă comandamentul armatei a 4-a române, a fost trecut în faza a 2-a.

La 9 Sept. generalul N. Ciupercă, comandantul armatei a 4-a şi generalul Pălăngeanu şeful lui de stat major, au fost înlocuiţi de mareşalul Antonescu cu generalul Iacobici, până atunci ministru de războiu, dându-i ca şef de stat major pe generalul Tătăranu.

Generalul Iacobici a amânat începerea atacului pe ziua de 12 Sept. pentru motivul că podul de la Tighina fiind distrus, aprovizionarea nu se putuse realiza la timp.

Forţele de atac era grupate astfeld: Pe frontul de efort (vest şi sud):

C.11 A. la aripa dreaptă cu div. 8, 14, gardă, şi brig. 7 Cav.;

C.3 A. la centru cu div. de grăniceri şi div. 7 inf.;

C.4 A. la aripa stângă cu div. 3 şi 11 inf.

In rezervă comandamentul c.1 a., div. 5, 6, şi 21 inf. şi brig. 9 Cav. Pe frontul de nord, între lipmanul Hadgibei şi Marea Neagră era c.5 a. cu div. 13 şi 15 inf. şi brig. 1 cav.

Ca artilerie erau în total 30 de divizioane de art. grea (din cari trei germane) şi 72 divizioane art. uşoară. Din această artilerie, două divizioane plasate în partea de nord a frontului puteau executa trageri asupra portului. Col. C. Petrescu Cdtul regtului 8 art. grea moto, şi fost profesor la Şc. Superioară de războiu de tactica artileriei, a fost numit comandantul artileriei Armatei.

Atacul pornit la 12 Sept. a adus un câştig de teren la C.3 şi 11 A. La c.4 a. atacul diviziei a 11-a a fost respins printr'un contraatac puternic rus. Lipsa aviaţiei s'a resimţit în mod decisiv. Ofiţerii şefi ai birouriler de operaţii şi informaţii ai grupului Courbière, cari au asistat la lupta din sectorul diviziei a 14-a inf. au constatat că «aviaţia rusă a avut superiori-

www.dacoromanica.ro

SCHIȚA Nº 4

BĂTĂLIA de la ODESA (11.9 – 15.9.1941)

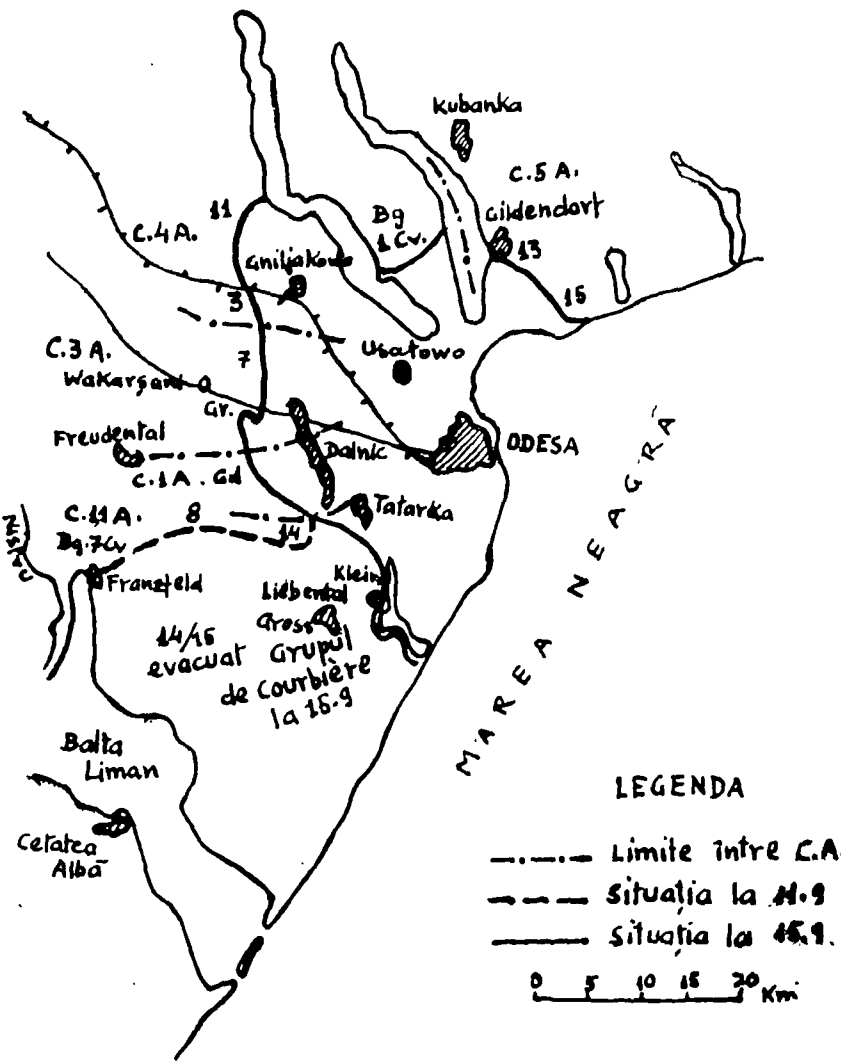

www.dacoromanica.ro

tate absolută aeriană». Intr'un teren descoperit ca acela din regiunea Odesa, o aviaţie activă care stăpâneşte aerul poate provoca adversarului pierderi grele şi poate să-l oblige să-şi oprească atacul. Aviaţia română în netă inferioritate numerică şi intervenţiile neregulate ale aviaţiei germane n'au putut să împiedice acţiunea aviaţie ruse. Luptele cari s'au dat pe toate fronturile din Europa au demostrat că faţă de puterea de foc extraordinaria a infanteriei sprijintă de mortiere şi numeroasă artilerie grea nici o pătrundere nu era posibilă dacă aviaţia atacului nu stăpânea aerul şi dacă infanteria nu era sprijinită de care de luptă, cari să distrugă cuiburile de rezistenţă inamice. La Odesa a fost altfel. S'a cerul luptătorilor români, ofiţeri, subofiţeri şi soldaţi să çucerească un teren fortificat şi apărat cu toată hotărârea, fără să aibă sprijinul armelor eu caracter specific ofensiv.

In ziua de 13 Sept. inamicul a executat câteva atacuri respinse cu mari pierderi pentru el. In această zi generalul de Courbière a participat la o convorbire între mareşalul Antonescu şi generalul Iacobici. Mareşalul şi-a exprimatr părerea că angajarea trupelor germane să fie «pe cât posibil rezervată pentru oraşul Odesa propriu zis». Totuşi comandantul armatei a 4-a române, de acord cu generalul de Courbière, a hotărât să organizeze un «detaşament de isbire Dalnic» care sub conducere germană, să fie subordonat corupului 11 armată român.

Pentru ziua de 14 Sept. armata a 4-a a dat ordin tuturor trupelor din linia 1-a să se organizeze la teren pe liniile atinse. Numai c.11 a. la aripa dreaptă trebuia să continue atacul pentru gătuirea zonei dintre Dalnic şi limanul Nistrului. Ca urmare a acestei acţiuni, ruşii considerând că trupele lor din sectorul de sud sunt ameninţate cu încercuirea le-au retras în noaptea de 14/15.9 pe o adâncime de circa 20 de km. până la Limanul Suchoi, legându-se cu restul frontului la sud de Dalnic. Comandantul armatei a 4-a a decis să reia atacul la 17.9, cu participarea detaşamentului de isbire Dalnic, în sectorul corpului 11 armată, care trebuia să facă efortul principal. Direcţia de efort Dalnic-Tatarca-Svanka. Pentru acest atac au fost aduse pe front diviziile 6 şi 21 inf. şi s'a introdus c.1 a. între corpurile 11 şi 3 armată. Divizia a 14-a a fost trecută în rezervă, iar divizia a 18-a proaspătă a fost adusă în spatele diviziei de gardă.

Atacul început la orele 7, a fost întâmpinat de o foarte puternică rezistenţă inamică. Artileria rusă plasând un foc foarte violent pe linia de atac, bateriile germano-române n'au putut instala observatorii pe această linie, după cum a raportat regimentul 787 art. germană.

Din cauza acestui foc, precum şi acela tot atât de violent al infanteriei inamice, trupele diviziei de gardă n'au putut porni la atac, de cât în după amiaza zilei sprijinite de care de luptă uşoare din divizia blindată română; n'a reuşit însă să cucerească teren. Detaşamentul de isbire, în dreapta diviziei de gardă a înaintat până seara circa 900 de metri.

www.dacoromanica.ro

Pentru continuarea atacului se impunea să fie cucerite cu ori ce chip înălţimile stăpânite de ruşi din faţa satului Dalnic şi la sud de acest sat de unde porneau focurile de flanc cari împiedecau ori ce mişcare a atacatorilor. Se mai impunea neutralizarea artileriei inamice prin atacuri aeriene şi să se pună la dispozitia artileriei germano-române avioane de observaţie. Armata a 4-a a promis pentru a doua zi opt avioane de observaţie şi bombardament. In ziua de 18 Sept. atacul a fost reluat sub acelaş foc foarte violent al apărării din linia 1-a, al artileriei şi al aviaţiei ruse. In special artileria grea de mare calibru-peste 200 mm. a produs pierderi deosebit de grele în rândurile diviziei de gardă.

Cu tot insuccesul atacului, într'o convorbire care a avut loc în seara aceleiaşi zile între comandantul armatei a 4-a, comandantul corpului 11 armată şi generalul de Courbière la postul de comandă al corpului 11 armată, s'a hotărât continuarea atacului, mai ales că informaţiile de la prizonieri indicau o slăbire vizibilă a moralului trupelor ruse.

In ziua de 19.9 divizia de gardă a cucerit înălţimea 68.3 la sudvest de Dalnic; dar alt succes n'a mai fost posibil din cauza focurilor extrem de violente de flanc ale inamicului.

Pentru ziua de 20.9 armata a 4-a a dat ordin corpului 1 armată să atace la sud de Dalnic cu diviziile 6 şi 8 inf., să rupă poziţia rusă şi să cucerească înălţimea 48. Divizia a 6-a, care avea misiunea să ia această înălţime, a înaintat între Dalnic şi Tatareca, dar aici a fost oprită de focul artileriei şi focurile de flanc ale unui regiment de mortiere de cu mai mult de 30 de piese. Atacul diviziei a 8-a a fost oprit la sud de Dalnic, unde o înaintare nu mai era posibilă atât din cauza terenului impropriu cât şi a superiorităţii de foc inamice. Deşi - cum scrie în carnetul lui de note generalul de Courbière - ruşii erau slabi numeric «apărarea lor se sprijinea pe o mulţime de mici cuiburi de rezistenţă, dotate din belşug cu arme automate şi aruncătorre de grenade». De altfel capacitatea operativă a diviziei a 8-a era mult seăzută la acea dată. Intre 27.8 şi 13.9 avusese peste 7500 de oameni scoşi din luptă, iar cei rămaşi erau total extenuaţi.

In ziua de 21.9 atacul dat de corpul 11 armată cu div. 21 inf. a eşuat din aceleaşi motive. In special şi în acest atac ca şi'n toate celelalte lipsa unei aviaţii de vânătoare şi bombardament, care să fi împiedecat lucrul aviaţiei inamice şi să fi neutralizat linia de foc şi artileria inamică a fost cauza insuccesele şi a pierderilor atât de grele suferite de armata română la Odesa.

In după amiaza acestei zile generalul de Courbière, într'o convorbire pe care a avut-o cu Colonelul Bassenge, şeful de stat major al misiunii de aviaţie germană în Romania, l-a rugat să întărească aviaţia germană de la Odesa. Acesta a răspuns însă că «întrebuinţarea avionului Stuka asupra artileriei ruse şi sprijinul nemijlocit al infanteriei nu sunt posibile,

www.dacoromanica.ro

din cauză că aerodromurile sunt prea îndepărtate, iar transmiterea de informaţii ar fi prea grea».

In după amiaza zilei de 22.9 generalul Iacobici a vizitat pe generalul de Courbière la postul lui de comandă şi i-a propus să organizeze un «detaşament de atac sud» cu care să atace în ziua de 23 Sept. la sud de Tatarca unde - după informaţil - apărarea era deosebit de slabă. Acest detaşament trebuia să fie compus din trupe germane şi române (unităţi din diviziile 7 şi 8 inf., brigada 7 cav. şi artileria din sector). Atacul trebuia să fie flancat la sud (pe coasta mării) de un batalion de pionieri german întărit, care ar fi avut misiunea să atace peste Limanul Suchoi în legătură cu brigada de cav. română, iar după trecerea Limanului să atace spre nord-est.

Pe când de partea atacatorilor se pregătea această acţiune, de partea-rusilor se pregătise o debarcare care trebuia să se execute în noaptea de 22/23.9. In sectorul de nord corpul 5 armată căştigase până la 25 August o poziţie favorabilă de unde artileria putea să bombardeze portul Odesa. Aceste bombardamente executate ziua şi noaptea au provocat intârzieri destul de importante în deplasările vaselor ruse. După cum se arată în «Istoria marelui răsboiu al patriei sovietice» - «Libertatea de mişcare a vaselor de răsboiu în zona Odesa a fost considerabil redusă. Pierderile trupelor sovietice au ajuns până la 40% din forţa lor». De aceia conducerea trupelor de la Odesa a hotărât să execute un atac în spatele corpului 5 armată. Incă de la 16.9 au fost aduse divizia 157 şi unităţi din div. 421, precum şi tunuri numite «Orga lui Stalin» cu şase ţevi fiecare piesă cari puteau trage toate deodată făcând un zgomot asurzitor şi aveau mai mult un efect moral de cât material.

In noaptea de 22/23.9 la orele 1, marina de răsboi rusă a deschis focul asupra poziţiei trupelor române. La 1.30 o grupă de 25 de paraşutişti a fost lansată în spatele corpului 5 armată în zona schiţei provocând panică între formaţiile de servicii ale acestuia. La ora 1.53 a început debarcarea în spatele corpului 5 armată la Grigorievka si Cebanka sub acoperirea artileriei vaselor de răsboiu şi a aviaţiei. Au fost debarcaţi 2000 de oameni din infanteria marină. Trupele române total surprinse, şi fiind atacate şi de front s'au retras pe poziţiile de plecare avute în luna August. Mareşalul Antonescu a dat imediat ordin ca atacul prevăzut pentru ziua de 23.9 să nu mai aibă loc şi armata a 4-a să se stabilieascâ la teren.

Acest ordin a fost precipitat. Atacul proectat la flancul de sud trebuia să se execute cu toată puterea. Succesul lui ar fi obligat pe ruşi să revină cu artileria marină spre flancul de Sud, permiţând astfel corpului 5 Armată să-şi restábilească situaţia.

In ziua de 26.9 generalul Hauffe s'a prezentat la cartierul general al lui Hitler ca să expună situaţia de la Odesa şi să ceară intervenţia unui ajutor mai puternic german. In această vizită, colonelul Heusinger, şeful secţiei

www.dacoromanica.ro

operaţiilor, i-a spus că generalul Halder, şeful marelui stat major, era foarte supărat că Antonescu cere acum trupe germane la Odesa. Când înainte de începerea operaţiilor de la Odesa i s'au oferit trupe le-a refuzat «după cât se pare din motive de prestigiu şi de politică internă. Vrând - se pare ca la sfârsitul lui August să fie avansat mareşal, a vrut să dovedească poporului său că el putea face asta singur cu armata lui. In ori ce caz aici la OKH şi la OKW exista această părere». Hauffe l-a combătut afirmând că Antonescu n'a făcut din bătălia de la Odesa o chestiune de prestigiu şi dacă a refuzat sprijinul german, a făcut-o numai ca să nu slăbească puterea de pătrundere germană apre est. Evident nu se poate susţine cu tărie că mareşalul Antonescu a refuzat ajutorul german de la îneput numai pe motive de prestigiu şi de politică internă. Chiar dacă vor fi existat în judecata lui şi astfel de motive, ceia ce a precumpănit însă în hotărarea luată a fost desigur convingeren ca armata română era destul de tare încât să poată învinge singură rezistenţele de la Odesa. După primele informaţii aduse de aviaţie asupra valorii organizaţiilor la teren ruse - informaţii desigur incomplete datoritâ atât camuflajului cât şi faptului că rusii lucrau aceste organizaţii tocmai atunci şi ele se înmulţeau zilnic - mareşalul şi-a făcut părerea că se poate dispensa de sprijin german. In realitate pentruca Odesa să fi fost cuceritâ din primul atac (18.8-24.8), armata a 4-a română trebuia să fi fost întăritâ cu o divizie blindată germană care să deschidă calea infanteriei române şi cu o putenică aviaţie da bombardament pentru neutralizarea artileriei vaselor de răsboi ruse.

La înapoiere, în ziua de 1 Octombrie, într'o convorboire cu mareşalul Antonescu, a expus acestuia că la marele cartier general s'ar vedea favorabil o reluare a ofensivei la Odesa, începând printr'o acţiune la flancul de nord-est cu scopul de a recuceri înălţimile pierdute în noaptea de 22/23.9, de unde să reia bombardamentele de artilerie asupra portului şi a vaselor ruse. Apoi să deslănţuiască atacul principal pe direcţia Tatarka cu rezaltate decisive. La excuţia acestui atac să participie şi unităţi de întărire germane, cari urmează să se cearâ şi cari ar putea veni pe la mijlocul luni Oct. Hauffe a mai spus că în curând va fi cunoscută valoarea acestui ajutor, dar că până atunci inamicul trebue să fie mereu hărţuit.

Mareşalul Antonescu a declarat că el mai aduce încă 4 divizil proaspete şi că va ataca cu sau fără ajutor german; cere însă ca flota rusă să fie ţinută sub focul aviaţiei şi al artilerie germane.

In continuarea convorbirei după amiaza aceleaşi zile, Hauffe a arătat că întăririle germane vor putea veni până la 20.10. Mareşalul era de părere că ruşii ar putea să mai aducă în curs de două săptămani încă 40.000 de oameni, ceia ce ar face în total 120.000 de luptători ruşi. Hauffe a evaluat forţele proprii la 18 divizii (4 div. proaspete române, 6-8 div. deja în luptă, 4 divi. române uzate şi 2 div. germane cari ar veni) faţă de 4-5 divizii ruse; 300 de tunuri grele cu peste 1000 de tunuri uşoare faţă de 500 de

www.dacoromanica.ro

tunuri ruse de toate calibrele, la cari s'ar adãoga artileria flotei. Apoi el a expus planul german pentru desfãşurarea atacului şi care prevedea douã faze:

1) Patru divizii române sprijinite de 3 divizioane de artilerie grea germanã, de un batalion de pionieri german şi o secţie de observaţie sã atace de ambele pãrti ale Limanului Kujalnitchi pentru a ajunge pe coasta mãrii nord-est Odesa şi a oferi artileriei poziţii favorabile pentru bombardarea portului;

2) Atacul principal cu douã divizii germane la dreapta şi cinci divizii române la stânga direcţiei de efort Tatarka- marginea de sud a oraşului Odesa. Efortul principal fãcut de corpul german.

Alte trei divizii române sã atace de la nord de Dalnic în direcţia pãrţii de nord Odesa.

In ziua începerii primului atac aviaţia germanã (Stuka) va bombarda rezistenţele ruse şi transporturile pe mare. Oraşul şi portul vor fi puternic atacate în timpul nopţilor ca sã îngreuieze aprovizionarea inamicului şi sã sfarme voinţa lui de luptã.

Mareşalul a spus cã planul de atac conceput de statul major german este apreape identic cu cel român şi este de acord sã fie trimis la cartierul general german.

Cele douã divizii germane pe cari conta generalul Hauffe nu erau însã sigure. Hitler, într'o scrisoare adresatã mareşalului la 5.10 scrie cã va trimite artilerie grea şi: «eventual (dacã împrejurãrile vor permite) şi o divizie de infanterie completã, dupã eliberarea ei». Deci dintr'un corp de armatã cu douã divizii, capabile sã execute efortul principal într'un atac decisiv, a rãmas numai o singurã divizie a cãrei trimitere era problematicã. Despre vre-o intervenţie a aviaţiei germane Hitler nu spune nimic. In schimb accentuiazã asupra necesitãţii atacului din nord-est care sã dea posibilitatea artileriei sã bombardeze portul Odesa. Prin urmare nici de data aceasta nu se putea conta pe un ajutor puternic în aviaţie germanã, ceia ce însemna cã succesul trebuia realizat tot numat printr'un sacrificiu greu al infanteriei.

La 6.10 s'a dat ordin ca artileria germanã şi douã batalioane de pionieri motorizate din detasamentul german de la Odesa sã se deplasee în zona corpului 5 armatã. Alte unitãţi germane au fost aduse din interior şi de la grupul de armate sud. Printe ele era comandamentul corpului 42 armatã cu unitãţi neîndivizionate şi divizia 132 inf.

La 2.10 ruşii au executat un foarte puternic atac la Dalnic, cu douã regimente de infanterie sprijinite de care de luptã. Atacatorii au pãtruns în poziţifle div. de gardã şi grãniceri pânã'n poziţiile artileriei, dar apoi s'au retras în poziţiile ler iniţiale.

La 12.10, generalul Hauffe a prezentat mareşalului Antonescu un proiect de «Instrucţiune pentru conducerea luptei mai departe la Odesa»

www.dacoromanica.ro

SCHIȚA Nr. 5

BĂTĂLIA de la ODESA (17.9 – 16.10.1941

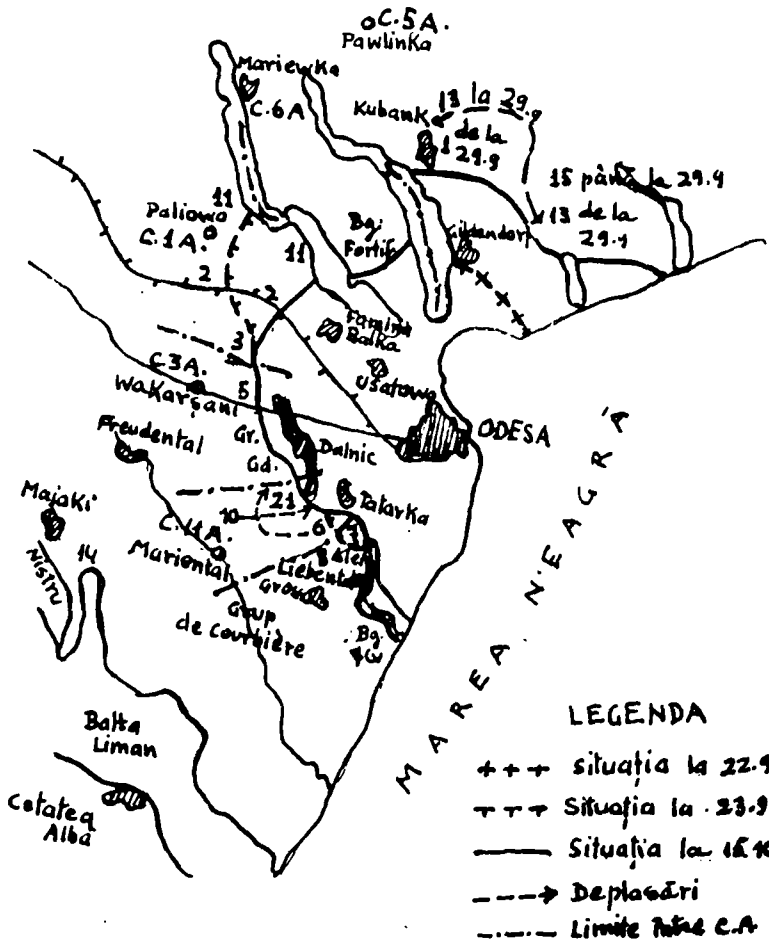

www.dacoromanica.ro

prin care se preciza ca inamicul să fie imediat atacat în cazul că ar ceda înainte de începerea atacului, adică dacă s'ar simţi că începe pregătirea evacuării. Până la începerea atacului, camandantul corpului 42 armată german va depinde direct de mareşal. Odată cu începerea atacului el va trebui să execute instrucţiunile comandantului armatei a 4-a române, care a făcut pregătirile operaţiei.

Aceste instrucţiuni mai prevedeau să se întreprindă atacuri puternice de recunoaştere a intenţiilor inamicului, astfel că pe front au fost câteva hărţueli parţiale. Brigada a 7-a cav. a executat un atac important peste Limanul Suchoi şi a pătruns până la Lustdorf, dar a fost respinsă de inamic. La 13.10 ruşii şi-au retras frontul sprijinit pe Limanul. Hadgibei până la Holodnaja Balka (crica 8 Km. spre sud-est), iar diviziile 10 şi 7 române au câştigat teren.

Atacurile date asupra poziţiei ruse de la Dalnic au întâmpinat aceiaşi puternică rezistenţă. Din aceste acţiuni s'ar fi putut deduce că inamicul îşi pregăteşte plecarea de la Odesa şi conform instrucţiunii de mai sus armata a 4-a ar fi trebuit să treacă la atac fără să mai aştepte trupele germane. Interpretarea dată însă acestor informaţii la comandamentul armatei a 4-a a fost alta. Respingerea brigadei a 7-a cav. pe poziţiile ei iniţiale s'a interpretat că inamicul se pregăteşte de iarnă şi şi-a retras o parte din trupele din linia 1-a ca să lucreze adăposturi şi să dispună de rezerve puternice; iar retragerea aripei drepte ruse de la Limanul Hadgibei a fost socotită ca o scurtare a frontului şi trecerea pe o poziţie mai favorabilă pentru timp de iarnă.

Astfel s'a creiat părerea că ruşii sunt decişi să reziste încă multă vreme, în timp ce ei pregăteau evacuarea cu febrilitate şi cu teama de a nu fi atacaţi de români în aceste ultime două săptămâni. Această evacuare a început la 1 Octombrie prin transportul răniţilor şi a trupelor cele mai bine înarmate destinate să ajungă cât mai repede în Crimeia. Atacul de la Perekop al armatei a 11-a germană început la 24.9 fusese încununat de succes şi după cinci zile de lupte înverşnate se ajunsese în faţa pozitiei de rezistenţă ruse. Puternica presiune germană în Crimeia a obligat înaltul comandament rus să evacueze cât mai repede Odesa şi să aducă trupele de acolo la această batălie mult mai importantă acum pentru el de cât rezistenţa de la Odesa. In a două săptămână (7.10-15.10) au fost evacuate serviciile, autorităţile specialiştii, materialele importante, membrii partidului comunist şi familiile lor.

In noaptea de 15/16.10 au fost retrase toate trupele rămase până atunci pe front cu misiunea de a acoperi evacuarea, circa 35.000 de oameni eu armele lor. Pentru camuflarea evacuăril s'au luat mai multe măsuri, între cari: informaţii germanilor prin agenţi dubli şi prizonieri căzuţi în mâinile acestora; construcţii pe front şi în spate de cazemate şi adăposturi de iarnă; pregătiri false pentru depozite de alimente şi îmbrăcămin-

www.dacoromanica.ro

te de iarnă în Odesa. In total au fost evacuaţi 86.000 de militari şi 150.000 de civili.

Când în zorii zilei de 16 Octombrie trupele româno-germane au constatat că nu mai aveau nici un inamic în faţă, trupele ruse se îndreptau spre Sevastopol, transportate în toate vasele disponibile din Marea Neagră, mult supraîncărcate peste capacitaten lor normulă.

Portul Odesa a fost ocupat către orele 14. S'au făcat circa 6.000 de prizonieri. In catacombele oraşului a rămas un puternic grup de partizani sub conducerea lui Oleg Besbodorodko şi Ana Makuseva. Până la 16.10 armata a 4-a a pierdut 119.833 de oameni, dintre cari la Odesa 106.561.

După căderea Odesei, cea mai mare parte din trupele armatei a 4-a au fost înapoiate în ţară. A rămas numai corpul 6 armată (generalul Dragalina) cu diviziile 1 şi 2 infanterie, pentru paza şi supravegherea teritoriului. Cu această operaţie, Transnistria a fost complet cuceritâ. Pentru administrarea ei, s'au dus tratative între Germania si România. Generalul Antonescu a acceptat ca această administrare să se facă de România; la est de Bug însă, administrarea teritoriului cucerit a fost făcută de Germannia. România a trimis numai cele două divizii pentru pază şi siguranţă.

Tratativele —precedate de un schimb de scrisori— au început la 28 August la Tighina şi au fost duse din partea Germaniei de generalul Hauffe, şeful misiunii militare germane din România, şi din partea României de generalul N. Tătăranu subşef de stat major la marele Stat Major. S'a decis ca produsele din Transnistria să se stabiliască în comun. Apoi să se satisfacă nevoile trupelor de ocupaţie române, ale administraţiei şi populaţiei; excedentul să se pună la dispoziţia trupelor operative. S'a mai prevăzut că, dacă interese operative impun, să se prefere trupele operative înaintea celor de ocupaţie, administraţiei şi populaţiei. Germanii ar fi vrut ca trupele române aflate la est de Bug, cu misiunea de a face siguranţa între Bug şi Nipru, să fie puse sub ordinale grupului de armate sud. Conducătorul român însă a refuzat; pentru întrebuinţarea lor tactică generalul Antonescu a cerut un acord special cu Germania, iar din punct de vedere administrativ au depins de armata a 3-a. Căile ferate şi navigaţia au fost puse sub administraţie germană, la dispoziţia trupelor operative şi de ocupaţie. Guvernatorul român era obligat să ţină seama de instrucţiile comandamentului militar german în Transnistria, în interesul conducerii în comun a războiului.

S'a mai prevăzut funcţionarea unui organ de legătură a armatei germane pe lângă guvernământul român, care să ajute serviciile române la repartiţia mijloacelor necesare pentru operaţiile în comun.

In această convenţie nu se specifica dacă Transnistria era pusă definitiv sub administraţie română. Este de la sine înţeles că o astfel de hotărâre nu s'ar fi putut lua decât la sfârşitul unui război victorios şi ar fi trebuit să facă obiectul unui acord special. Asupra acestei chestiuni era

www.dacoromanica.ro

însă o deosebire fundamentală între Hitler şi Antonescu. Cel dintâi ar fi vrut să dea Transnistria României, cu condiţia ca aceasta să renunţe la pretenţiile ei asupra acelei părti din Transilvania care fusese dată de Hitler şi de Mussolini Ungariei prin dictatul nedrept de la Viena, în timp ce generalul Antonescu considera această transacţie teritorială cu desăvârşire inacceptabilă. Transilvania face parte din patrimoniul românesc moştenit de la daco-romani, şi nici odată românii nu vor renunţa la o parte din această provincie, oricare ar fi schimbul care i s'ar propune. Deja am pierdut prin frontiera convenţională trasată între România şi Ungaria în urma tratatului de la Versailles un teritoriu important cuprins între această frontieră şi râul Tisa, care din punct de vedere istoric a aparţinut românilor şi la care ni s'a impus să renunţăm pentru că majoritatea populaţiei era ungurească.

Guvernatorul Transninistrei a fost numit profesorul Gh. Alexianu.

In timp ce aceste evenimente se petreceau în jurul Odesei şi al Transnistriei, armata a 3-a română, după circa zece zile de oprire pe Bug, a trecut acest râu, după armata a 11-a germană. Ca urmare a operaţiilor grupului de armate sud spre Kiew, toată regiunea dintre Bug şi Nipru fusese evacuată de trupe ruse, astfel că a fost ocupată fără lupte. Armata a 11-a germană a trecut la sud de Nipru inferior pe la Berislav. Inamicul a opus rezistenţă la executarea acestei treceri, dar a fost respins. Podul fusese aruncat în aer, dar atacul s'a dat prin surprindere. Apoi armata a 11-a s'a îndreptat cu o parte din forţe (C. 54 A.) spre Crimeia, iar altă parte (C. 30 şi 49 A.) spre est. In timpul acestor acţiuni, armata a 3-a română luase poziţie pe Nipru la N. E. de Berislav, ca să asigure spatele armatei a 11-a, faţă de o eventuală încercare a ruşilor de a întoarce flancul de nord al acestei armate. In cele cinci zile cât armata a 3-a română a îndeplinit această misiune, a respins trei încercări de trecere ruse peste Nipru.

In prima jumătate a lunii Septembrie frontul român a pierdut doi înalţi comandanţi. Generalul Ioaniţiu şeful marelui Stat major român, însoţind pe mareşalul Antonescu şi pe generalul Iacobici, ministrul de răsboiu într'o inspectie pe front, a fost omorât de elicea avionului cu care venise, îndată după coborârea din avion. A doua pierdere a fost a generalului Ritter von Schobert, comandantul armatei a 11-a germană. In ziua de 12 Septembrei, aterisând într'un câmp de mine lăsat de trupele ruse şi nedescoperit de germani a fost aruncat în aer. Comanda acestei armate a fost încredinţată generalului Erich von Manstein care până la această dată, comandase corpul 56 blindat, care opera spre Leningrad, în subordinele grupului 4 blindat.

Noul comandant, luând comanda la 17 Septembrie, a constatat că armata a 11-a nu avea forţe suficiente să facă faţă celor două misiuni date de înaltul comandament —cucerirea peninsulei Crimeia şi urmărirea forţelor ruse în retragere spre est— cari rupeau trupele armatei a 11-a

pe două direcţii divergente. Pentru pătrunderea în Crimeia, trebuia să se treacă istmul Perekop, cu o lărgime de 7 km. şi care în partea de sud, numită istmul Ichoum, are o lărgime numai de 4 km. Acest gât nu putea fi întros, astfel ca atacul trebuia dat frontal. Corpul 54 armată nu avea singur atâta forţă ofensivă încât să poată rupe rezistenţa inamică din c ele două istmuri. Deci trebuia întărit cu încă cel puţin un corp de armată.

Intre cele două misiuni, generalul von Manstein a considerat că trebue să dea prioritate cuceririi Crimeii pentrcă, pe de o parte această peninsulă consituia o puternică bază aeriană rusă, de unde în permanenţă era ameninţată regiunea petroliferă română, iar pe de altă parte, dacă ar fi înaintat spre est şi ar fi lăsat Crimeia în stăpânirea ruşilor, ar fi avut spatele ameniţat şi ar fi trebuit să detaşeze forţe puternice cari să împiedice ieşirea ruşilor din istmul Perekop; iar apoi ar fi trebuit să se întoarcă cu alte forţe pentru cucerirea peninsulei, ceia ce reprezenta o problemă încă şi mai greu de rezolvat. In plus Hitler aprecia că cucerirea Crimeei ar fi influenţat atitudinea Turciei, în favoarea Germaniei. Aşa dar a decis ca corpul 49 armată şi divizia Leibstandarte, care făcea parte din corpul 30 armată să urmeze corupul 54 armată. Pentru completarea forţelor pe direcţia est, generalul von Manstein a făcut apel la armata a 3-a română. Intr'o întrevedere cu generalul Petre Dumitrescu, comandantul armatei a 3-a române, la postul de comandă al acestuia, s'a decis ca trupele române să treacă Nipru pe la Berislav şi să ia în primire misiunea de a urmări inamicul spre est, împreună cu C. 30 A. Această trecere s'a făcut între 19 şi 21 Septembrie. In timp ce armata română, aflată acum la sud de Nipru, se îndrepta spre est, inamicul s'a oprit pe o linie N-S. —Mikhailovca-Melitopol— sprijinită la nord pe Nipru şi la sud pe marea de Azov, având un front de circa 110 km. In această situaţie misiunea armatei a 3-a române nu mai putea fi aceia de a urmări inamicul, ci de a ocupa şi apăra o poziţie în faţa acestui inamic, pentru a acoperi spatele armatei a 11-a germană, care opera —cu grosul ei— în spre Crimeia. Corpul de munte a luat în primire aripa stânga a frontului, la centru se găsea corpul de cavalerie şi la aripa dreaptă era corpul 30 armtă german. Din cauza disproporţiei dintre lungimea frontului şi efectivele disponibile, toate breigăzile de munte şi de cavalerie au intrat de la început în linia întaia. Armata nu şi-a păstrat în rezervă de cât un singur batalion, pentru a da posibilitate brigăzilor să-şi asigure rezerve mai puternice, cu cari să poată reacţiona repede. Pentru a se asigura o mai bună legătură tactică şi coordonare operativă la aripa de sud a frontului —având în vedere lipsa de adâncime a acestuia— corpul de cavalerie a fost pus sub ordinele corpului 30 armată german.

In ziua de 24 Septembrie toate forţele române erau intrate în dispozitiv. Regiunea se numea «Stepa Nogai». Poziţia nu avea nici un punct de

www.dacoromanica.ro

sprijin, nici un obstacol natural, nici o acoperire, în tot lungul ei, şi nici în adâncime până la Nipru; numai la aripa de sud se găsea râul şi lacul Molochnoia.

In faţă, inamicul adusese armatele 9 şi 18 ruse cu 12 divizii proaspete sau reconstituite.

In dimineaţa zilei de 25 Septembrie ruşii au luat ofensiva. Efortul lor iniţial a fost făcut în sectorul brigadei a 4-a munte română (la aripa stângă a dispozitivului român şi a reuşit să facă o ruptură la legătura cu brigada 2-a munte pe o lărgime de circa 7 km. de front şi o adâncime de 3-4 km. intrând şi în poziţia artilleriei din acel sector. Intervenţia rezervei brigăzii a 4-a munte şi a brigăzii a 2-a munte a oprit aici tot succesul inamic din ziua aceia. Toate atacurile extrem de violente cari s'au mai dat, n'au reusit să lărgească breşa.

In zilele următoare, ruşii au dat atacuri repetate şi în sectoarele celorlalte brigăzi de munte, fără să reuşească de cât pătrunderi locale, respinse prin contra atacuri. Infanteria rusă înainta în picioare la atac, soldaţii unul lângă altul şi pe mai multe valuri. Regimente întregi au fost secerate de artileria şi mitralierele române. Mare parte din ei au fost găsiţi cu sticle de votka în buzunar. In după amiaza zilei a doua o ofensivei, ruşii au atacat şi cu care de luptă în sectorul brigăzii a 2-a munte. Aceste care au trecut peste linia infanteriei şi au rămas în spatele frontului. In timpul nopţii sodaţi români le-au atacat cu şomoioage de paie şi benzină şi le-a dat foc. Astfel au fost distruse 52 de care de luptă.

Aceleaşi atacuri violente s'au dat şi în faţa corpului de cavalerie şi corpului 30 armată german. Numai în ziua a patra a ofensivei ruşii au reuşit să realizeze o ruptură mai adâncă între brigada l-a munte şi aripa stângă a corpului de cavalerie, ajungând până în apropierea postului de comandă înaintat al armatei a 3-a română. Pentru a face faţă acestui pericol, comandamentul armatei a trimis la contactul cu inamicul batalionul de jandarmi singura unitate pe care o mai avea la dispoziţie în rezervă, iar apărarea în jurul postului de comandă a fost organizată cu ofiţerii şi trupa comandamentului. Faţă de aceste atacuri repetate zilnic, generalul von Manstein, pentru a fi în măsură să evite o eventuală ruptură mai gravă, a întors corpul 49 munte şi divizia Leibstandarte, care erau în drum spre Perekop, şi le-a apropiat de zona de bătălie. Cu parte din aceste rezerve s'a contraatacat inamicul care pătrunsese între corpul de munte şi corpul de cavalerie şi situaţia a fost restabilită. O altă criză a survenit apoi între corpul 30 armată german şi dreapta corpului de cavalerie român. Brigada de cavalerie care asigura această legătură, nemai având nici o rezservă, a cedat sub presiunea atacurilor violente şi prelungite ruseşti. Generalul von Manstein a intervenit personal cu toată autoritatea. Retragerea a fost oprită şi inamicul a fost respins printr'un contraatac executat de divizia Leibstandarte.

www.dacoromanica.ro

In timp ce între Nipru şi marea de Azov se desfăşura această bătălie, grupul 1 blindat, comandat de generalul von Kleist, aflat pe Nipru în regiunea Zaporojie-Dniepropetrowsk —la nord de frontul bătăliei— a primit ordin să atace spre S.E. şi să încercuiască armatele 9 şi 18 ruse. La 1 Octombrie acest atac a pornit şi la 3 Octombrie, inamicul din faţa armatei a 3-a română şi a corpului 30 armată german a fost obligat să înceteze atacurile şi să se retragă. Urmărit de aproape de trupele germane şi române şi având în spate grupul 1 blindat, inamicul a fost distrus în zona Bol. Tomak-Mariupol-Berdiansk. S'au făcut 65.000 de prizonieri; 500 tunuri şi 125 care de luptă au fost capturate.

BĂTĂLIILE OFENSIVE ALE ARMATEI 11 GERMANĂ
ÎN PENINSULA KERCI (8.5.42) ŞI SEVASTOPOL (7.6.42)

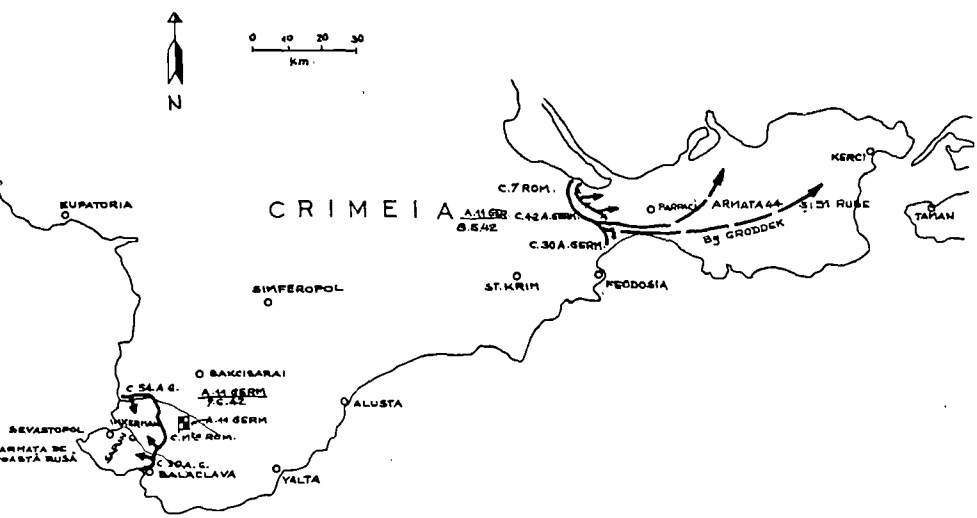

SCHITA Nr. 2.

www.dacoromanica.ro

4) OPERAŢIILE DIN CRIMEA DIN IARNA ANULUI 1941/42 ŞI ANUL 1942, LA CARI AU PARTICIPAT MARI UNITĂŢI ROMÂNE (Schiţa n.° 2)

După această operaţie armata a 3-a română a ieşit de sub ordinele armatei a 11-a germană şi a primit misiunea să asigure cu brigadede 5 şi 6 cavalerie protecţia litoralului de nord al mării de Azov. Corpul de munte cu brigadele 1 şi 4 munte şi brigada 8 cavalerie, a fost pus la dispoziţia armatei a 11-a germană, pentru a face siguranţa coastei orientale a peninsulei Crimeia şi a opera în contra partizanilor din munţii Crimeei. Deasemenea detaşamentul colonel Korne Radu, compus din regimentul 6 roşiori motorizat şi escadronul motomecanizat al brigăzii 5 cavalerie, a intrat în compunerea brigadei motorizate Ziegler, organizată pe teren din ordinul generalului von Manstein, din diferite elemente repezi germane (maşini blindate de recunoaştere şi divizioane de artilerie autotractate). Aceste unităţi au luat parte la operaţiile din Crimeia din iarna 1941/42.

Astfel detaşamentul Korne, în cadrul brigăzii Ziegler, a luat parte la urmărirea din Crimeia până în faţa fortificaţiilor ruse din regiunea Sevastopol. Puterea ofensivă a acestei brigăzi nu era însă aşa de mare încât să pătrundă prin fortificaţiile ruse şi să ajungă la Sevastopol. Aici s'a simţit mult lipsa diviziei Leibstandarte, care după bătălia defensivă de la nord de marea de Azov, din ordinul Inaltului Comandament trecuse sub ordinele grupului 1 blindat. Dacă această divizie ar fi rămas la dispoziţia armatei a 11-a germană, ar fi putut depăşi trupele ruse în retragere şi ar fi ocupat Sevastopol prin surprindere; astfel s'ar fi putut realiza o mare economie de timp şi de forţe.

Brigada 1-a munte a luat parte la primul atac german asupra regiunii fortificate Sevastopol, început la 17 Decembrie şi terminat la 27 Decembrie, când debarcările ruse de la Kerci şi Feodosia au obligat armata a 11-a germană să ia măsuri urgente în contra acestor debarcări.

Brigada a 4-a munte a primit misiunea să cureţe munţii Iaïla de partizani. Aceştia, intăriţi cu mici unităţi rămase în munţi după retragerea de la Perkop, atacau coloanele de transport şi provocau întârzieri în aprovizionare.

Brigada 8-a cavalerie avea de supravegheat litoralul oriental al Crimeei, operaţie care cerea multă vigilenţă, având în vedere că marea era stăpânită de ruşi.

In noaptea de 26/27 Decembrie ruşii au executat debarcări importante la Kerci, apărat de corpul 42 armată german, care dispunea numai de o divizie.

In noaptea de 27/28 Decembrie au avut loc debarcări şi la Feodosia. Corpul de munte român, cu brigada 4-a munte şi brigada 8-a cavalerie, a

www.dacoromanica.ro

primit misiunea să oprească înaintarea inamicului debarcat la Feodosia şi să-l arunce în mare; în acest scop i s'a mai pus la dispoziţie şi detaşamentul Korne. Această misiune n'a putut fi îndeplinită. Din cauza frigului prea mare armele infanteriei n'au mai fucţionat. Ruşii atacând cu care de luptă, au obligat trupele române să se retreagă spre Stary Krim.

Ruşii dispuneau de două armate, Armata 51 a debarcat la Kerci, având în faţă numai, divizia 46 germană; această divizie a rezistat, dar când comandantul corpului 42 armată a aflat de debarcarea rusă de la Feodosia, a dat imediat ordin de retragere spre Parpaci (ieşirea din peninsula Kerci) ca să nu fie prins între cele două grupuri de forţe ruseşti.

La Feodosia a debarcat armata a 44-a rusă, cu 6 divizii. După ce aceste forţe au respins corpul de munte român, în loc să-i urmărească, s'au îndreptat cu grosul spre peninsula Kerci ca să se întrunească cu armata rusă care debarcase acolo. Această operaţie a permis trupelor române şi diviziei 46 infanterie germană venită de la Kerci să ocupe o linie defensivă între munţii Iaïla şi coasta de est a Crimeei. Situaţia operativă era însă foarte critică. Din cauza gerului avioanele stuka şi cele de bombardament nu puteau interveni asupra debarcărilor sau asupra trupelor ruse. Strâmtoarea Kerci fiind îngheţată, trecerea trupelor ruse se făcea cu uşurinţă peste podul de gheaţă. Situaţia a devenit încă şi mai grea, când la 5 Ianuarie o altă debarcare rusă a avut loc la Eupatoria, pe coasta de vest a Crimeei, la circa 80 km. nord de Sevastopol, însoţită de o revoltă a populaţiei locale.

Armata a 11-a germană, a trimis imediat spre Eupatoria un regiment de infanterie purtat, câteva baterii şi alte unităţi mai mici, cari erau deja scoase din frontul de la Sevastopol şi îndreptate spre Feodosia. Aceste unităţi şi-au schimbat direcţia de marş şi intervenind la timp, au reuşit prin lupte grele de stradă să reia Eupatoria şi să distrugă toate forţele ruse debarcate.

Pentru lichidarea pericolului de la Feodosia, s'a trimis corpul 30 armată (comandamentul) şi două divizii luate din forţele de la Sevastopol. Marşul lor însă era lung şi a durat o săptămână. In acest timp corpul de munte român şi divizia 46 infanterie germană, au ţinut pe loc frontul destul de subţire pe care îl apărau la nord de Feodosia, respingând toate atacurile ruse. Aceste atacuri însă nu erau prea puternice; erau numai atacuri parţiale, cu scopul de a încerca rezistenţa apărării. La 15 Ianuarie, după sosirea forţelor de la Sevastopol, corpupurile 30 şi 42 armată germane şi corpul de munte român au trecut la atac sub ordinele generalului Fretter-Pico, comandantul corpului 30 armată german. Inamicul dispunea de 8-9 divizii infanterie, întărite cu care de luptă. Trupele germano-române erau compuse numai din 3 divizii şi jumătate germane, o brigadă de munte şi o brigadă de cavalerie române, fără blindate. Atacul

www.dacoromanica.ro

a reuşit şi la 17 Ianuarie inamicul era aruncat din Feodosia, lăsând în mâinile atacatorilor 10.000 de prizonieri, 177 tunuri şi 85 care de luptă.

Un incident neaşteptat a arătat cu ocazia acestor lupte, sentimentele soldaţilor ruşi faţă de regimul comunist. La Feodosia se găsea un lagăr german cu circa 8.000 de prizonieri ruşi cărora comandamentul german le-a dat masă şi ingrijire convenabilă. Când trupele ruse au început debarcarea, garda germană a părăsit lagărul şi a fugit. Prizonierii ruşi, rămasi liberi, s'au îndreptat fără nici o pază spre nord către români şi germani.

După acest succes în contra armatei a 44-a rusă trebuia să se facă faţă armatei a 51-a rusă, care înainta din spre peninsula Kerci. Cum forţele germano-române erau prea obosite şi un nou efort n'ar fi avut rezultatul dorit, comandantul armatei a 11-a a hotărât să respingă forţele ruse până la istmul Parpaci, care închidea peninsula Kerci, şi acolo să se oprească. Această hotărâre avea avantajul că inchiderea şi apărarea acestui istm cerea trupe puţine şi permitea ca grosul trupelor germane să se întoarcă la Sevastopol, unde situaţia nu era de loc uşoară. Inamicul intrase peste tot într'o fază de activitate deosebită.

Pe de o parte în peninsula Kerci se concentrau forţe numeroase, iar pe de altă parte la Sevastopol erau semne de pregătirea unui atac. In această situaţie armata a 11-a germană avea nevoie urgentă de întăriri, Comandamentul suprem german (O.K.H.) nu dispunea de nici o rezervă care să fie pusă la dispozitia armatei a 11-a. Mareşalul Antonescu însă —la cererea generalului von Manstein— i-a trimis diviziile 10 şi 18 infanterie. După sosirea lor în Crimea divizia a 10-a a primit misiunea să asigure coasta occidentală a Crimeei şi în special portul Europatoria, iar divizia a 18-a a intrat la aripa de nord a frontului de la Parpaci, acolo unde acest front se sprijinea pe mare.

Corpul de munte român şi-a reluat misiunile anterioare; cu brigada a 4-a munte, curăţirea, munţilor Iaïla de partizani, şi cu brigada 8-a cavalerie, supravegherea coastei de sud a Crimeei.

In ziua de 27 Februarie ruşii au luat ofensiva la Sevastopol. Armata a 11-a germană dispunea aici de 4 divizii germane şi o brigadă de munte română; ruşii aveau 7 divizii de trăgători, 3 brigăzi de infanterie şi o divizie de cavalerie pe jos. Atacul rus executat cu o foarte mare violenţă în sectoarele diviziilor 22 şi 24 infanterie germane, a fost respins după lupte foarte grele.

La Parpaci germanii dispuneau de C. 30 şi 42 A. cu 3 divizii germane şi divizia 18-a română. Ruşii au atacat tot la sfârşitul lunii Februarie, având în linia întâia 7 divizii de trăgători, 2 brigăzi de infanterie, şi care de luptă, iar în spate alte 7 divizii de trăgători 2 brigăzi blindate şi o divizie de cavalerie. Atacul a fost de o rară violenţă pe întreg frontul şi fără

www.dacoromanica.ro

nici o grijă de pierderile omeneşti. Trupele germane au rezistat, dar divizia a 18-a română intrată pentru prima oară în luptă a cedat şi sub presiunea tot mai puternică a inamicului frontul s'a prabuşit. După lupte grele purtate de rezervele germane, situaţia a putut fi restabilită.

Ofensiva rusă a fost oprită la 3 Martie şi reluată la 13 Martie cu 8 divizii de trăgători şi 2 brigăzi blindate în linia 1-a. Atacurile executate în acelaş stil, în masse compacte şi fără oprire, au impins frontul german provocând crize grave, fără însă să reuşească o ruptură. La 18 Martie, trupele germane fiind extenuate şi suferind pierderi grele, nu mai puteau face faţă unui atac puternic. Pentru a le uşura situaţia, comandantul armatei a 11-a s'a decis să folosească divizia 22 blindată sosită de curând şi care nu avea experienţa frontului. De aceia atacul dat de această divizie la 20 Martie n'a reuşit. Ruşii au mai luat de două ori ofensiva ca să deschidă istmul Parpaci (la 26 Martie şi la 9 Aprilie), dar fără nici un rezultat.

Acum a venit rândul armatei a 11-a germană să treacă la acţiuni ofensive. Primul obiectiv a fost peninsula Kerci. Aici se găseau armatele 44 şi 51 ruse cu un total de 17 divizii de trăgători, 3 brigăzi de infanterie, 2 divizii de cavalerie şi 4 brigazi blindate; deci 26 de mari unităţi.

Armata a 11-a germană dispunea —în afară de forţele strict necesare încercurii regiunii Sevastopol— de corpul 30 armată (div. 28 uşoară, div. 50 şi 132 inf.), corpul 42 armată (div. 46 şi 170 inf.), div. 22 blindată şi corpul 7 armată român (div. 10 şi 19 inf. şi div. 8 cav.) sub comanda generalului Mitrănescu. Deci 7 divizii de infanterie, din cari două române, o divizie blindată germană şi o divizie de cavalerie română. Comandamentul corpului 7 al armatei române era venit de curând, iar divizia a 19-a infanterie fusese promisă de mareşsalul Antonescu generalului von Manstein, cu ocazia inspecţiei pe care o făcuse trupelor române din Crimeia la începutul lunii Aprilie 1942 şi sosise în cursul acestei luni.

Frontul de la Parpaci avea o lungime de 18 km. Rusii concentraseră majoritatea forţelor lor la centru şi nordul acestui front. In sectorul de sud nu aveau de cât 3 divizii în linie şi alte două sau trei în rezervă; deci o densitate mai mică. In acelaş timp, aripa de sud rusă rămăsee pe loc în timpul ofensivelor de iarnă, astfel că se găsea mai spre est de cât restul frontului. Aceste două elemente au fost luate în primul rând în considerare de comandantul armatei a 11-a germane, când s'a hotărât să atace în sectorul de sud. Efortul trebuia făcut de C. 30 A. După ce ar fi rupt frontul şi ar fi câstigat destul spaţiu spre est, ar fi fost depăşit de divizia 22 blindată, care trebuia să înainteze în directia N. E. şi apoi nord, urmată de corpul 30 armată. Intenţia era să prindă cât mai multe forţe inamice între aceste mari unităţi şi corpurile 42 armată german şi 7 armată român.

Aceste două corpuri de armată aveau misiunea să execute un atac de fixare a inamicului, apoi un atac cu toate forţele, ca să împiedice pe ina-

www.dacoromanica.ro

mic să se retragă. După ruperea frontului, brigada Groddek, compusă din elemente motorizate germane şi române, trebuia să înainteze direct spre Kerci, pentru a ajuta acţiunea de rupere a frontului, s'a prevăzut debarcarea unui batalion în spatele poziţiilor inamice.

Corpul 8 aerian, sub comanda generalului baron von Richthofen, cel mai capabil şef al aviaţiei germane în al doilea războiu mondial, era pus la dispoziţia armatei a 11-a pentru susţinerea ofensivei.

Pentru a se acoperi intenţiile ofensive germane de la aripa de sud, s'au construit în sectorul central şi nord poziţii false artilerie, s'au executat mişcări de trupe şi s'au comunicat prin radio informaţii greşite.

Ofensiva a început în dimineata zilei de 8 Mai, după un puternic bombardament de artilerie şi aviaţie. In această zi, C. 30 A. a reuşit după lupte grele să pătrundă destul de adânc în poziţia inamică, aşa încât a doua zi divizia 22 blindată a intrat în acţiune. Cu toate că vremea ploioasă a îngreuiat mult mişcarea blindatelor şi intervenţiile aviaţiei, totuşi divizia blindată împreună cu corpul 30 armată, au reuşit până la 11 Mai să încercuiască opt divizii ruse. Brigada motorizată Groddek înaintând direct spre est, şi-a îndeplinit complet misiunea, atacând ori ce încercare a inamicului de a ocupa vre-o poziţie şi aruncând panica între rezervele şi unităţile de servicii din spate.

Corpul 42 armată german şi corpul 7 armată român au impiedecat prin atacuri puternice inamicul din faţa lor să se despindă la timp din luptă, iar de la 11 Mai au început urmărirea. In cinci zile întreaga peninsulă Kerci era curăţată de inamic. Şase divizii germane şi trei divizii române au distrus 26 de mari unităţi ruse. Trebue să afirmăn aici că —în afară de vitejia de nediscutat a luptătorilor germani şi români— concepţia şi pregătirea bătăliei au jucat un rol primordial. Planul ofensivei a fost magistral întocmit, iar execuţia impecabilă. A fost o bătălie de concepţie napoleoniană. Pe un front limitat, s'a executat o ruptură la o aripă pe un sector îngust, în timp ce pe restul frontului inamicul mult superior în forţă era ţinut strâns prin atacuri de fixare. După provocarea rupturii, s'au aruncat în bătălie unităţile blindate (cavaleria de altă dată), care au desăvârşit succesul. S'au capturat 170.000 prizioneiri, 1.133 tunuri, şi 258 care de luptă (26).

Acum când pericolul din peninsula Kerci a fost eliminat, armata a 11-a avea de îndeplinit a doua misiune: cucerirea regiunii Sevastopol. Aici se punea cu totul altă problemă. In jurul oraşului Sevastopol terenul era organizat foarte puternic, pe o adâncime care varia între 12 km. la N.N. E. şi 20 km. la S. E. Frontul ocupat de trupele germane şi române în jurul acestei regiuni avea o lungime de 35 de km. In partea de N. N. E. terenul era descoperit şi tăiat în apropierea frontului, de valea Belbek, iar mai la sud, limitat de baia Severnaia, o limbă de apă din marea Neagră, lungă de circa 12 km. şi lată de 800-1.000 m. şi pe care se sprijinea la sud oraşul

www.dacoromanica.ro

Sevastopol. Tot terenul era acoperit de fortificaţii, mare parte în beton, legate între ele prin alte fortificaţii de campanie. In pantele abrupte ale băii Severnaia erau construite adăposturi pentru muniţii şi împădurit, unde ruşii construiseră numeroase cuiburi de rezistenţă —unele din ele chiar în stâncă— şi cari nu puteau fi lovite de artilerie. In fine în partea de sud, terenul nu mai era acoperit de păduri, dar era foarte accidentat şi fortificat. In interiorul acestei regiuni, oraşul Sevastopol ste înălţimi cade abrupt, fiind foarte greu de atacat de front; ea prezintă o admirabilă poziţie pentru observatoarele artileriei. Impreună cu baia Severnaia, constitue pozitia principală de apărare a oraşului Sevastopol.

Această regiune era apărată de o armată compusă din 7 divizii de trăgători, o divizie de cavalerie pe jos, şi 3 brigăzii de marinari. Armata a 11-a a lăsat pentru siguranţa peninsulei Kerci şi a coastei de sud a Crimeei, C. 42 A. german cu divizia 46 infanterie şi C. 7 A. român cu diviziile 10 şi 19 infanterie, divizia a 4-a munte şi divizia a 8-a cavalerie. Pe data de 1 Aprilie 1942, brigăzile de munte şi de cavalerie române fuseseră transformate în divizii.

Pentru ofensiva de la Sevastopol, armata a 11-a avea la dispoziţie corpurile 54 şi 30 armată germane cu 6 divizii de infanterie şi o divizie uşoară, şi corpul de munte român cu divizia I-a munte şi divizia 18 infanterie. Divizia 22 blindată fusese reluată de comandamentul suprem german după bătălia de la Kerci. Aşa dar din punctul de vedere al forţelor, numeric, cei doi adversari erau comparabili. In schimb germanii erau mult superiori în material, iar ruşii dispuneau de un teren extraordinar de puternic organizat. Faţă de acest teren, singura posibilitate de atac era în sectorul de N. N. E. Deşi aici erau multe fortificaţii, totuşi artileria şi aviaţia puteau să intervină cu eficacitate în folosul infanteriei, pentru că aveau o foarte bună vizibilitate, iar aceasta putea înainta din obiectiv în obiectiv pe un teren pe care de asemenea îl vedea şi în care putea ori când să ceară sprijinul artileriei sau al aviaţiei. In partea împădurită de la centru, infanteria ar fi fost surprinsă la fiecare pas, de cuiburi de rezistenţa nevăzute, iar artileria şi aviaţia n'ar fi putut acţiona nici cu precizia şi nici cu efectul pe care pot să-I aibă în teren descoperit. In sectorul de sud, terenul foarte accidentat era mai puţin favorabil unei înaintări de cât la nord. Armata a 11-a a hotărât —deci— să atace în sectorul de nord cu C. 54 A. (div. 22, 24, 50 şi 132 inf.) şi regimentul 213 inf. întărit. La sud atacul a fost încredinţat corpului 30 armată (div. 72 şi 170 inf. şi div. 28 uşoară). Corpul de munte român la centru— avea misiunea să fixeze inamicul din faţa lui şi cu aripa dreaptă să acopere stânga corpului 54 armată german. De asemenea mai trebuia să intervină cu artileria în folosul infanteriei germane, în sectoarele diviziilor vecine.

In afară de aceste forţe, armata a 11-a a dispus de o numeroasă artilerie grea. C. 54 A. avea 121 de baterii, din cari 56 baterii de tunuri grele şi

www.dacoromanica.ro

foarte grele. Artileria foarte grea cuprindea tunuri de calibru de 190 mm. şi obuziere şi mortiere de calibru 305, 350 şi 420. Se mai găseau şi două piese de 600 mm. şi o piesă de 800 mm. numită «Dora». Ţeava acestei piese era de 30 de metri lungime, iar afetul era înalt cât o casă cu două etaje. A fost transportat în 60 de trenuri şi era apărat de două grupe de tunuri antiaeriene. In poziţie, era fixat pe şine de cale ferată speciale. Cu el s'a distrus un mare depozit de muniţii, construit la 30 de metri sub pământ, sub malul de nord al băii Severnaia.

Corpul 30 armată avea 25 de baterii grele şi foarte grele şi 6 baterii de mortiere, iar corpul de munte român 9 baterii grele peste artileria organică a diviziilor.

Ofensiva propriu zisă, a fost precedată de un bombardament de aviaţie şi artilerie care a durat 5 zile, aplicat asupra adăposturilor, drumurilor de aprovizionare şi tuturor obiectivelor vizibile din observatoare terestre şi aeriene. S'au executat trageri observate cu artileria asupra bateriilor inamice şi a pozitiilor avansate. Corpul 8 aerian a bombardat tot timpul portul, aerodromurile, depozitele şi oraşul. In dimineaţa zilei de 7 Iunie, după un violent bombardament de artilerie şi aviatie, infanteria a pornit la atac.

In prima zi a atacului, C. 54 A. sprijinit tot timpul zilei de artilerie şi avaţie, a reuşit să treacă la sud de valea Belbek, iar corpul 30 armată a cucerit primele pozitii, de unde şi-a putut deschide calea pentru o acţiune cu grosul forţelor.

De aici înainte a urmat o luptă continuă de o violenţă extraordinară, care a durat aproape trei săptămâni, în fiecare zi din zori şi până'n noapte. In açest timp, fiecare adăpost, fiecare cuib de rezistenţă, fiecare construcţie betonată sau nu, a fost cucerită prin luptă. Trupele ruse aveau ordin să moară pe loc.

Sub conducerea fanatică a comisarilor comunişti, soldatii ruşi au depus o rezistenţă nezdruncinată, apărând fiecare fortificaţie cu o tenacitate extraordinară. Aşa cum la atac înaintau în picioare, cot la cot şi pe mai multe rânduri dese, fatalişti şi indiferenţi faţă de focul inamicului, tot aşa şi în apărarea de la Sevastopol au stat pe loc, fiind convinşi că altă soluţie nu este pentru ei. Supravegheaţi în de aproape de comisarii politici, soldaţii ruşi nu puteau să facă altceva de cât să se supună exigenţelor acestora, şi fatalismul devenise singura lor normă de conduită. Dau aici două exemple. Una din organizatiile cele mai puternice era bateria cuirasată «Maxim Gorki» cu două piese, aflată în zona de atac a corpului 54 armată. Reg. 213 inf. comandat de colonelul Hitzfeld a reuşit să distrugă una din piese prin lovitură directă. Pionerii germani s'au urcat deasupra cupolii de beton şi au distrus şi a doua piesă. Această lucrare avea mai multe etaje subterane şi garnizoana n'a cedat imediat. Numai

www.dacoromanica.ro

după ce comisarul politic a fost împuşat în cursul unei încercări desperate de a trece printe soldaţii germani, trupa s'a predat pronunţând numele lui «Christos».

Al doilea exemplu. Ruşii construiseră în malurile înalte, ale băii Severnaia, galerii adânci pentru muniţii şi rezerve, cari erau închise cu porţi cuirasate. Când trupele germane s'au apropiat, ocupanţii acestor galerii n'au capitulat. In momentul când câţiva pionieri germani se pregăteau să arunce în aer una din porţi, o explozie puternică s'a produs în galerie, şi o enormă bucată de mal s'a dărâmat, acoperind pe cei din galerie si pionierii germani. Comandantul politic a preferat să moară cu toată trupa lui de cât să se predea. Celelalte galerii au fost deschise prin focul direct şi la foarte mică distanţă, al unui tun comandat de un locotenent, care s'a deplasat cu piesa lui automotor fără să ţină seamă de focul inamic. Comisarii din galerii s'au sinucis, iar soldaţii şi civilii s'au predat.

Până în ziua de 17 Iunie puterea ofensivă a corpului 54 armată scăzuse foarte mult. Armata a 11-a l-a întărit cu divizia 46 germană, înlocuind unităţile prea încercate. Cu aceste noi forţe, corpul 54 armată a reuşit prin lupte tot atât de grele, să ajungă la 26 Iunie pe malul de nord al băii Severnaia. In acelaş timp, corpul 30 armată, prin atacuri limitate impuse de teren, a atins înalţimile Sapun în partea lor de sud. Pentru continuarea operaţiilor afost şi el întărit cu divizia a 4-a munte română. Corpul de munte român, împingând când cu dreapta când cu stânga, a cucerit regiunea împăduritä, acoperind în permanenţă aripile interioare ale celor două corpuri de armată germane. Acum venea hotărârea cea mai grea de luat. Existau numai două posibilităţi, de continuaree a ofensivei. Să se atace peste baia Severnaia cu corpul 54 armată, sau să se atace pe la sud înălţimile Sapun, făcând efortul cu corpul 30 armată german.

Baia Servanaia avea malurile înalte, abrupte şi puternic fortificate. Poziţia apărea ca o fortificaţie inexpugnabilă. Existau totuşi unele avantajii pentru atac. In această parte se găsea deja majoritatea artileriei grele şi a diviziilor; deci nu mai cerea o nouă concentrare de forţe. In al doilea punct, dacă baia Severnaia era trecută, poziţia extrem de puternică a înălţimilor Sapun era întoarsă, şi —in fine— probabil că însuşi inamicul considera că pe aici un atac frontal ar fi foarte puţin de admis şi se aştepta la o acţiune puternică în altă parte. La aripa de sud, chiar dacă terenul era ceva mai favorabil pentru o ruptură de front, totuşi ar fi trebuit să se întârzie atacul câteva săptămâni până s'ar fi putut face deplasările de trupe şi de artilerie grea de la nord la sud, mai ales că nu exista nici o comunicaţie convenabilă între cel două sectoare. De aceia comandantul armatei a 11-a s'a decis să facă efortui tot cu corpul 54 armată peste baia Severnaia. Pregătirile de atac au durat trei zile.

In ziua de 28 Iunie —cu o zi înainte de reluarea atacului— divizia 50

www.dacoromanica.ro

inf. germană a atacat singură localitatea Inkerman, ca să intre în poziţia de care urma să atace a doua zi împreună cu celelalte două divizii. Imediat în spatele acestei localităţi se găsea un mal înalt de circa 30 de metri, aproape vertical, aflat la partea de nord a inălţimilor Sapun şi în care fuseseră construite mai de mult pivniţe foarte largi pentru fabricarea şampaniei de Crimeia. In aceste pivniţe ruşii instalaseră mii de răniţi şi făcuseră adăpost pentru civili şi pentru muniţii. Când Inkerman a fost cucerit, o explozie formidabilă s'a produs şi întreg malul s'a prăbuşit pe o lungime de circa 300 de metri, acoperind pe toţi cei aflaţi în pivniţe. Comisarii comuniştii răspunzători de apararea acestei poziţii, au preferat să se înmormânteze singuri, cu toţi cei cari erau cu ei, de cât să se predea.

In noaptea de 28/29 Iunie, în timp ce trupele se pregăteau de atac, coborând bărcile şi îmbarcând oamenii, aviaţia a bombardat violent oraşul Sevastopol, ca să ascundă zgomotele făcute de aceste trupe. Artileria n'a tras, dar era gata să deschidă focul îndată ce s'ar fi constatat că inamicul a surprins trecerea. La ora 1 noaptea s'a executat prima trecere. Inamicul a observat-o numai când primul val a debarcat pe malul de sud. Până dimineaţa trupele germane urcaseră pe platou în flancul poziţie Sapun.

In zorii aceleiaşi zile corpul 30 armată german şi corpul de munte român, au pornit la atac în sectoarele lor şi au ajuns pe înalţimile Sapun. De aici înainte soarta bătăliei era decisă. C. 30 A. şi-a împins diviziile în evantail pentru a cuceri tot terenul de la sud de Sevastopol până în peninsula Kersonez. Divizia a 4-a munte română a cucerit printr'o acţiune de întoarcere sectorul fortificat Balaclava, făcând 10.000 de prizonieri.

Pentru a se evita lupte de stradă în Sevastopol, oraşul a fost supus unui bombardament de aviaţie şi artilerie în ziua de 1 Iulie; când trupele de infanterie au intrat în oraş n'au întâmpinat nici o rezistenţă. Bătălia a mai continuat până la 4 Iulie în peninsula Kersonez. Forţele inamice adunate aici au încercat prin atacuri de noapte să rupă frontul german ca să ajungă în munţi. Aceste atacuri au fost executate de masse mari în lărgime şi adâncime, soldaţii legaţi unul de altul, ca să nu rămână în urmă nici unul, şi să meargă toţi în linie. Unele din aceste atacuri erau preedate de fete şi femei înarmate, cari îndemnau soldaţii la luptă.

S'au capturat circa 90.000 de prizonieri şi un imens material de răsboiu. Numărul morţilor şi răniţilor inamici a fost extrem de ridicat.

Generalul von Manstein, dovedind în această comapanie din Crimeia calităţi exceptionale de mare comandant, şi ca o recunoaştere a meritelor lui deosebite, precum şi a eroismului trupelor cari au luat parte la bătăliile din Crimeia, a fost numit mareşal.

După terminarea glorioasă a operaţiilor din Crimeia armata a 11-a

www.dacoromanica.ro

aştepta să fie folosită în Caucaz, unde intervenţia ei ar fi fost nu numai indicată, dar şi necesară. Marea ofensivă germană care se desvolta spre Stalingrad şi Caucaz —două direcţii divergente— cerea un număr de forţe cu atât mai mare cu cât armatele germane destinate acestei ofensive înaintau mai mult spre est şi spre sud. In împrejurarea de atunci, armata a 11-a ar fi putut fi folosită fie în Caucaz pentru a tăia retragerea ruşilor spre munţii Caucaz, fie deplasată în cotul Donului, unde prezenţa ei ar fi putut împiedeca dezastrul de la Stalingrad. In plus mareşalul von Manstein ar fi putut lua conducerea tuturor forţelor cari operau spre Caucaz şi Stalingrad, operaţii puse sub ordinele grupului de armate B (Maresal von Weichs). Acest grup de armate —în afară de armatele destinate să opereze pe dele două mari direcţii— avea în subordine încă armatele 2 germana, 2 ungară, 8 italiană şi 3 română; astfel, fiind mult prea încărcat, nu avea posibilitatea unei bune conduceri peste tot, mai ales că operaţiile spre Stalingrad şi Caucaz erau cu totul excentrice şi divergente faţă de frontul de pe Don care cădea în sarcina grupului de armate B. Comandamentul suprem german, subestimând nevoile în trupe luptătoare ale frontului din sud, a decis să treacă în Caucaz prin strâmtoarea Kerci numai C. 42 A. cu divizia 46 inf. germană, C. 7 A. român cu divizia 18 inf. română, precum şi divizia 1 şi 2 munte şi divizia 8 cav. române. Corpul de munte român cu divizia 4 munte şi divizia 10 şi 19 inf. române a rămas în Crimeia. Celelalte trupe germane cari au intrat în compunerea armatei a 11-a —C. 30 şi 54 A. cu diviziile respective— au fost trasportate pe frontul de la Leningrad, unde trebuiau să colaboreze cu armata a 18 germană la cucerirea acestui oraş.

www.dacoromanica.ro

OPERAŢIILE GERMANO-ROMÂNE DE LA STALINGRAD

OFENSIVA SPRE STALINGRAD. (SCHITELE 3, 4 ŞI 5)

In timp ce armata a 11-a germano-română distrugea armatele ruse din Crimeia, Hitler pregătea marea ofensivă a grupului de armate sud spre Caucaz. Prin această ofensivă el urmărea să ajungă pe Volga, ca să interzică transporturile ruse pe acest mare fluviu, dar mai ales să cucerească regiunea din sudul Caucazului. El socotea că pentru continuarea războiului, cantitatea de produse petrolifere din România nu era suficientă; în plus, punând stăpânire pe această foarte bogată regiune petroliferă rusă, slăbea mult posibilităţile industriale ale Rusiei şi capacitatea de aprovizionare a marilor unităţi blindate. Deci urmărea un obiectiv economic, care chiar dacă ar di fost atins, efectele s'ar fi resimţit în războlul din Rusia mult mai târziu. Aceasta ar fi avut posibilitatea să fie alimentată în produse petrolifere de către Statele-Unite şi Arnglia, aşa încât din punctul de vedere al războiului, ocuparea de către trupele germane a regiunii petrolifere din Caucaz ar fi slăbit puterea de război a Rusiei, numai in parte; in ori ce caz nu atât încât s'o reducă la neputinţă şi s'o elimine din război. Hitler a pierdut din vedere că obiectivul principal în război este armata inamică. Trebue să loveşti inamicul în puncte importante, pe cari este obligat să reactioneze imediat, acceptând astfel o bătălie insuficient pregătită. In alegerea obiectivelor, atacatorul trebue să ţină seama de posibilităţile lui de aprovizinare, de mijloacele pe cari le poate folosi şi de distanţele de parcurs. Dacă sunt prea îndepărtate, ofensiva îndreptată către aceste obiective va avea drept consecinţă o lungire a comunicaţiilor —deci greutăţi în aprovizionare— dar mai ales o lungire tot mai mare a frontului. Această lungire are marele inconvenient că cere mereu alte trupe pentru acoperirea şi apărarea frontului alungit, şi implicit creiază flancuri subţiri, fără trupe suficiente pentru a le asigura stăpânirea şi de a câror existenţă inamicul ar putea să profite. Acesta a fost cazul ofensivei germane din vara şi toamna anului 1942. Frontul grupului de armate sud la data începerii ofensivei avea o lungime de 800 km. (Kursk-Tanganrog); la sfârşitul operaţiilor ordonate de Hitler, frontul pe cari ar fi trebuit să se întindă forţele acestui grup de armate ar fi fost de circa 2.800 km. (Woronesh-Stalingrand-Astrhan-Baku-Munţii Caucaz).

www.dacoromanica.ro

Hitler nu ţinea seama de realităţile războiului. Dacă un obiectiv oarecare prezenta prentru el o importanţă politică sau economică întreprindea o acţiune ofensivă în direcţia acelui obiectiv, fără să ţină seama de eventualele reacţiuni inamice; sau dacă era el atacat în asemenea obiective, nu concepea altă formă de luptă de cât rezistenţa pe loc cu ori ce sacrificii.

In capitolul «Hitler în exerciţiul comandamentului militar» din cartea «Victoires perdues» mareşalul von Manstein îl descrie astfel: «Ceia ce-i lipsea, erau capacităţile militare fondat pe experienţă, pe cari intuiţia lui nu putea să le înlocuiască în nici un chip». Dacă el poseda cum am spus-o, un oarecare «flair» pentru posibilităţile şi şansele operaţionale, sau le observa repede când altcineva i le arăta, nu putea să judece condiţiile şi posibilităţile de execuţie. El nu înţelegea relaţiile cari pot să existe între obictivul fixat, mărimea operaţiei şi necesităţile în timp şi în forţele de desfăşurat. De asemenea nu înţelegea toate evenimentele cari rezultă din chestiunile de aprovizionare. De exemplu el nu înţelegea —sau nu voia să înţeleagă— că orice ofensivă cu un vast obiectiv trebue să fie mereu alimentată cu mijloace cari se adaugă la acelea cari sunt necesare pentru atacul iniţial. Concepţia şi conducerea ofensivei din vara 1942 au demostrat-o în mod luminos, după cum şi ideia fantastică pe care mi-a exprimat-o în Octombrie acelaş an, de a împinge în anul următor în Orientul apropiat şi până în India. In domeniul militar, ca şi în domeniul politic —în orice caz după succesele lui din 1938— lui Hitler îi lipsea sentimentul realităţilor. Spiritul lui extrem de activ punea stăpânire pe ori ce obiectiv care i se părea atrăgător, şi de aici rezulta o împrăştiere a forţelor germane, cari au fost angajate simultan în mai multe direcţii, sau pe diferite teatre de operaţii. El nu se supunea nici odată regulei după care nici odată nu eşti destul de tare în punctul decisiv, că trebue să ştii să renunţi la fronturi secundare, sau să-ţi însuşeşti riscul de a le slăbi pentru moment că să obţii rezultate hotărâtoare. Astfel în ofensivele din 1942 şi 1943 n'a angajat tot ceia ce-ar fi putut, ca să-şi asigure succesul...»

In ceia ce priveşte concepţia lui Hitler asupra apărării şi păstrării cu ori ce preţ a unei poziţii mareşalul von Manstein scrie: «Când contraatacul rus din iarna 1941/42 s'a frânt în faţa rezistenţei trupelor noastre, Hitler a fost încredinţat că numai interdicţia lui de a părăsi de bună voie cea mai mică bucăţică de pământ a împiedecat armata să sufere soarta armatei lui Napoleon în 1812. El a fost întărit în această convingere de cei din jurul lui şi de unii şefi de pe front. Când s'a găsit din nou în faţa unei noi crize în toamna 1942 la Stalingrad şi în Caucaz, el a crezut că a descoperit secretul de a învinge destinul ordonând rezistenţa cu ori ce preţ. Mai târziu n'a părăsit nici odată această ideie».

Hotărârea pentru ofensiva spre Stalingrad şi Caucaz a fost comunica-

www.dacoromanica.ro

tă prin instrucţiunea operativă n.º 41 din 5.4.1942. Prin această instrucţiune, grupul de armate sud trebuia întâi să distrugă inamicul de la vest de Don din faţa armatei a 6-a (la aripa stângă a grupului de armate în regiunea Harcov), după care acest grup se împărţea în alte două grupuri de armate:

- Grupul de armate A (mareşal List) —cu armata 1-a blindată şi armata a 17-a— trebuia să atace spre Stalingrad, pornind de la aripa dreaptă a grupului de armate sud şi înaintând de-alungul cursului inferior al Donului.
  Grupul de armate B (mareşal von Weichs) —cu armata a 4-a blindată şi armata a 6-a— trebuia să atace în lungul Donului spre Stalingrad, pornind de la aripa stângă a grupului de armate sud.

Ambele grupuri de armate trebuiau să se întâlnească la Stalingrad şi să-l cucerească sau să-l distrugă prin foc. Apoi trebuiau să se îndrepte spre sud pentru a cuceri Caucazul.

După ce s'au dat aceste instrucţiuni, în timp ce grupul de armate sud se pregătea pentru ofensivă, ruşii au executat un atac în regiunea Charkov. Acest atac început la 12.6.1942 s'a terminat la 21.5, producând o spărtură în frontul german la sud de Charkov, care a fost însă limitată prin contraatacuri. Imediat la 22 Mai a urmat o contraofensivă germană, care în timp de 5 zile a reuşit să strângă la gât bucla realizată de ruşi, făcând circa 200.000 de prizonieri. La această operaţie a luat parte şi corpul 6 armată român. Acest corp de armată —div. 1 şi 2 inf.— avusese misiunea de siguranţă în Ukrania în iarna 1941/42. Aceste trupe au fost folosite şi în bătălia de apărare de la nord de Charkov, care a început la 17.1.42 şi a ţinut până la începutul lunii Mai. In operaţiile de la sud de Charkov, C. 6 A. a fost întărit cu div. 4 inf. română. Această divizie luase parte la operaţiile de la Odesa către sfârşitul bătăliei şi apoi făcuse siguranţa în Transnistria.

Corpul 6 armată a atacat la 22 Mai spre Lozovaia după o puternică pregătire de artilerie şi în după amiaza aceleiaşi zile poziţia rusă a fost cuceritâ, C. 6 A. a înaintat până pe Doneţ, în zona Isjum. Inamicul era foarte puternic organizat şi era de aşteptat o foarte îndărătnică rezistenţă. Corpul 6 armată —aflat sub ordinele armatei 1-a blindate— a luat toate măsurile pentru trecere. S'au pregătit bărcile, unităţile de atac îşi cunoşteau obiectivele, iar artileria şi-a regulat tragerile. Atacul a avut loc către 25 Iunie, fiind prededat de o formidabilă pregătire de artilerie şi aviaţie asupra poziţiei inamice. In zorii zilei, infanteria protejată de focurile artileriei a trecut cu bărcile pe malul inamic şi a realizat capete de pod. In după amiaza zilei, cele trei divizii ale corpului 6 armată trecuseră le est de Doneţ şi până seara se găseau pe râul Oskol.

La 28 Iunie a început marea ofensivă germană, prin atacul armatei a 4-a blindate spre Voronesh, al armatei a 2-a ungară şi stânga armatei a 6-

www.dacoromanica.ro

a (C. 40 A. blindat) peste râul Oskol. Până la 6 Iulie oraşul Voronesh a fost cucerit, după care armata a 4-a blidată, precedată de C. 40 A. blindat, a început înaintarea în lungul Donului şi la S. V. de acest fluviu. Armata a 6-a a atacat şi ea cu toate forţele la 1 Iulie. In această primă bătălie, care trebuia să realizeze o încercuire, nu s'au făcut mulţi prizonieri, căci inamicul n'a mai aşteptat să fie prins în cerc şi s'a retras la timp.

La 9.7 a atacat şi grupul de armate A în direcţia Morozowskaia. Din cauză că înaintarea spre est lungea frontul pe Don, comandamentul suprem german a făcut o nouă regrupare de forţe:

- Grupul de armate A cu armatele 1 şi 4 blindate şi armata a 17-a, a primit misiunea să continue înaintarea spre Stalingrad.
- Grupul de armate B, cu armata a 6-a germană, armata a 2-a ungară, armata a 8-a italiană şi armata a 3-a română şi-a păstrat misiunea ofensivă spre Stalingrand, dar în acelas timp a primit şi misiunea de a asigura apărarea Donului.

După o încercuire realizată în regiunea Milerovo, comandamentul suprem german a ordonat ca cele două armate blindate să se îndrepte spre sud şi să atace Rostov, armata 1-a blindată pe la nord şi armata a 4-a blindată pe la sud, după ce va trece Donul pe la Konstantinovskaja, Armata a 17-a germană trebuia şi ea să se întoarcă spre Rostov pentru a captura eventuale forţe inamice. Trupele ruse însă s'au retras şi de aici la timp, aşa că prin această operaţie s'a provocat numai o întârziere în inaintarea spre Stalingrad. Armata a 17-a şi armata 1-a blindată ajungând la Rostov au întâmpinat o puternică rezistenţă în capul de pod din jurul acestui oraş. La 23 Iulic ruşii s'au retras şi oraşul a fost cucerit fără să se facă mulţi prizonieri. Probabil că ruşii au simţit mişcarea de încercuire schiţată de armata a 4-a blindată şi au refuzat să se mai lase prinşi. Armata a 4-a blindată a înaintat până la Don şi aici s'a oprit din lipsă de benzină.

Armata a 6-a şi-a continuat înaintarea spre est şi la 23 Iulie se găsea în cotul Donului la nord de Kalatsch.

In această situatie, comandamentul suprem german —înşelat poate de slaba rezistenţă opusă de ruşi— a renunţat să mai concentreze toate forţele în jur de Stalingrad, şi a hotărât ca:

- Grupul de armate A cu armata 1-a blindată şi armata a 17-a să înainteze spre sud în Caucazul de vest, de-alungul coastei mării Negre şi să pună stăpânire pe regiunea petroliferă Batum.
- Grupul de armate B să cucerească Stalingrad cu armata a 6-a şi armata a 4-a blindată.

Această hotărâre a fost greşala fatală. Dacă s'ar fi aplicat integral instrucţiunea n.° 41 de la 5.4.1942 —adică amândouă grupurile de armată să fi atacat la Stalingrad— acest oraş ar fi fost cucerit repede şi cu mult mai puţine pierderi. Hitler a vrut însă să ajungă în regiunea petroliferă din

www.dacoromanica.ro

DISPOZITIVUL FORȚELOR RUSE ȘI GERMANO-ROMÂNE

ÎN COTUL DONULUI LA 15.11.42

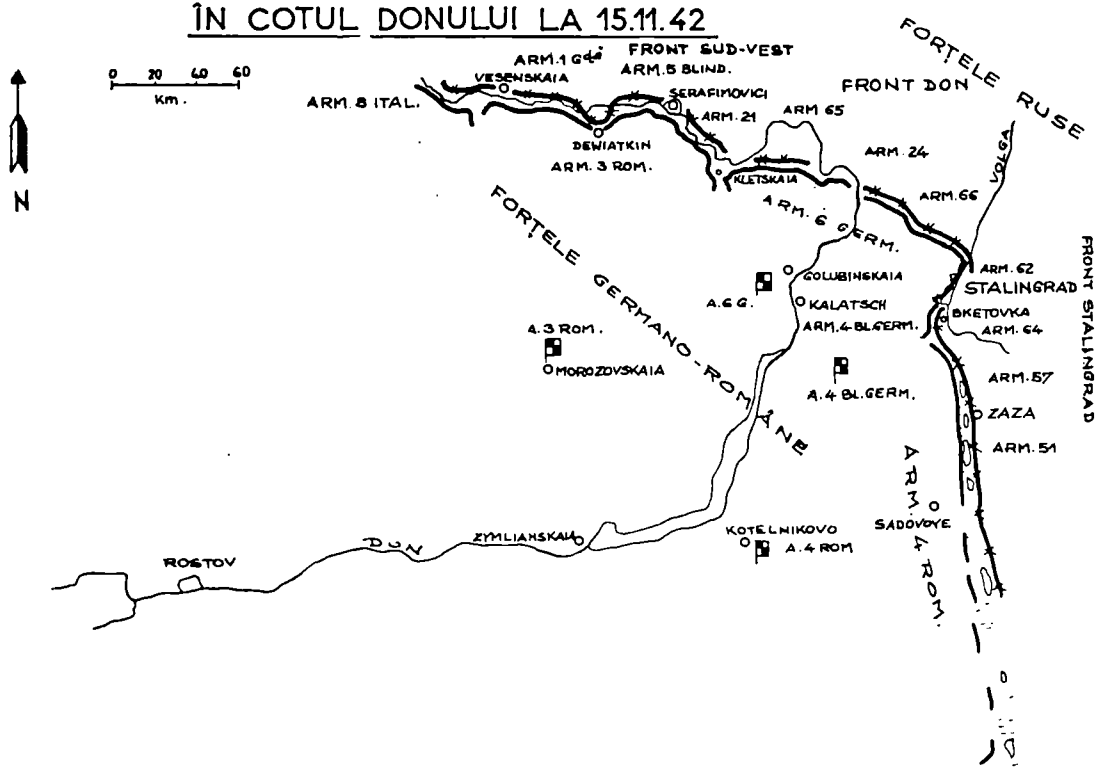

SCHITA Nr. 3.

www.dacoromanica.ro

Caucaz înainte de venirea iernei; de aceia n'a reuşit nici într'o parte nici în cealaltă.

Comandamentul armatei a 3-a aflat la Mariupol în aşteptarea marilor unităţi cari trebuiau să vină din ţară pentru a intra în sectorul destinat în cotul Donului, a primit misiunea să ia conducerea marilor unităţi române cari se aflau deja în zona operativă şi cari erau destinate să opereze în Caucaz. Aceste mari unităţi erau: diviziile 5 şi 6 cavalerie cari avuseseră misunea de supraveghere pe coasta mării de Azov şi cari acum primiseră misiunea să urmeze armata a 17-a germană, trecnd Donul pe la Rostov; corpul 7 armată cu divizia a 18-a; diviziile 1 şi 2 munte şi divizia a 8-a cavalerie, cari luaseră parte la luptele din Crimeia cu armata a 11-a germană şi apoi trecuseră în Caucaz pe la Kerci. Comandamentul armatei a 3-a s'a deplasat la Rostov, de unde generalul Petre Dumitrescu cu o parte din ofiţerii comandamentului a trecut în Caucaz. Cealaltă parte a comandamentului a rămas la Rostov pentru primirea diviziilor din ţară şi îndreptarea lor către sectorele respective spre frontul din cotul Donului.

OPERAŢIILE DE LA STALINGRAD

SCHIŢELE 3, 4 ŞI 5

Armata a 4-a blindată a început trecerea Donului la Zymlianskaja, la 1.8. numai cu divizia 14 blindată, neavând încă benzină pentru celelalte mari unităţi. Această divizie a ocupat a doua zi localitatea Kotelnicovo punct important pe calea ferată care lega Stalingrad de Rostov; apoi a înaintat de-alungul acestei căi ferate spre N. E. încă circa 40 km. până la Akssaj unde s'a adunat întreg corpul 48 armată brindat. Acesta a continuat înaintarea până la Abganerovo, unde a fost silit să se oprească din nou din lipsă de benzină şi de trupe de infanterie.

Corpul 6 armată român a trecut şi el Donul tot la Zymlianskaja la 4.8. şi apoi a înaintat spre N. E. într'un marş foarte obositor, pe o căldură de circa 50°, într'o regiune fără apă şi fără adăpost. Când a ajuns la localitatea Tebektenerovo (vest Abganerovo) a fost oprit de o rezistenţă puternic organizată Ruşii aveau foarte multe cazemate de pământ apărate aproape numai cu mitraliere.

Corpul 4 armată german, după corpul 6 român, a înaintat pe la est de calea ferată şi a ajuns la 10.8 la înălţimea C. 48 A. blindat, ocupând poziţie la est de Abganerovo.

Poziţia rusă fiind prea puternică faţă de forţele armatei a 4-a blindate, grupul de armate B a întărit-o cu divizia 24 blindată şi div. 297 inf. din armata a 6-a, cari trecuseră Donul pe la Potemkinskaja. Cu aceste ajutoa-

www.dacoromanica.ro

DISPOZITIVUL FORȚELOR RUSE ȘI GERMANO-ROMÂNE

ÎN COTUL DONULUI LA 15.11.42

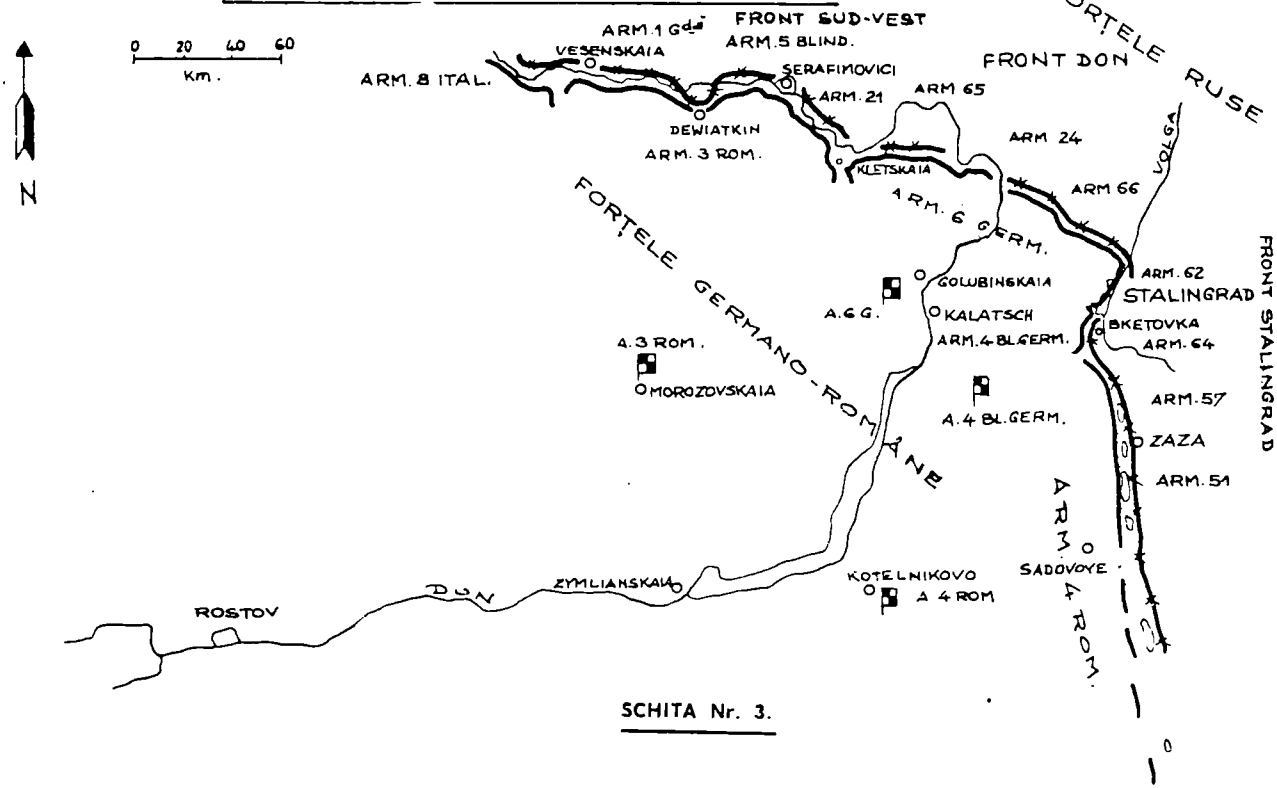

SCHITA Nr. 3.

www.dacoromanica.ro

re, armata a 4-a blindată a atacat la 17 August în direcţia Krassnoarmejsk-sud Stalingrad. Corpul 6 armată român a atacat la vest şi de-alungul căii ferate Abganerovo-Stalingrad. Poziţia a fost cucerită şi la 20 August, C. 48 A. blindat se găsea în fata înalţimilor de la Krassnoarmejta puternic apărate de ruşi. Corpul 4 armată german era mai înapoi la gara Tinguta, iar corpul 6 armată român era încă mai înapoi şi la stânga corpului 4 armată german.

In această bătălie —ca şi în altele— trupele române «cu toată vitejia lor deveditâ şi cu marea lor bunăvointă» aşa cum se exprimă generalul Hans Doerr în «De Feldzug nach Stalingrad» n'au putut să obţină rezultatele de care erau capabile, din cauza lipsei de armament modern.

Pentru asigurarea operaţiilor spre est, div. a 4-a română a primit misiunea să acopere sectorul Zaza-Ssadovoje (circa 40 km. front); avea avantajul că pe circa 15 km. erau două lacuri, cari în perioada aceia de vară constituiau obstacole serioase.

Inălţimile de la Krassno Armijsk-Beketowka (sud Stalingrad) dominau Volga, oraşul Stalingrad şi stepa Kalmucă. Cine le stăpânea, putea să observe mişcările inamicului şi să-şi pregătească contraatacurile. Ruşii le întăriseră foarte puternic şi armata a 4-a blindată cu forţele pe cari le avea, nu putea spera să le cucerească. Pentru a se asigura legătura cu armata a 6-a germană, care între timp trecuse Donul pe la Kalatsch şi se îndrepta spre Stalingrad, s'a conceput o altă manevră. Intre 26-28.7 C. 48 A. blindat aflat în contact cu inamicul la Krassno Armejsk a fost înlocuit pe poziţie prin acţiuni de noapte cu C. 4 A. german; apoi a coborât din nou până la Abganerovo şi de acolo a atacat prin surprindere rezistenţele organizate ale inamicului aflate în stânga corpului 6 armată român şi trecând prin ele s'a îndreptat spre nord.

După ce a înlăturat prin lupte şi alte rezistenţe ruse pe râul Tscherwlenaja, a ajuns în ziua de 31.8. la Bassargino, 25 km. vest Stalingrad. A doua zi a venit acolo şi divizia 20 română, care —sosită din ţară— întărise corpul 6 armată român şi primise misiunea să flancheze spre est înaintarea corpului 48 armată blindat. In acelaş timp, C. 6 A. român, cu div. 1 şi 2 inf. a primit misiunea să facă siguranţa armatei a 4-a blindată spre est şi sudest pe frontul Tundutovo-Zaza-Ssadovoje, unde deja se mai găsea div. a 4-a română. Frontul era foarte întins circa 100 km. pentru trei divizii de infanterie a câte 7 batalioane.

La sud, pe o distanţă de 180 km. până la Elista nu mai era nici o trupă. Intre Elista şi Astrahan, exercita o supraveghere foarte elastică, pe un spaţiu imens, div. 16 motorizată germană. La 2 Septembrie cele două armate germane ale grupului de armate B au făcut legătura; iar la 3 Septembrie, C. 48 A. blindat şi div. 20 inf. română se găseau pe înălţimile imediat vest Stalingrad.

La mijlocul lunii Septembrie au început luptele pentru cucerirea ora-

www.dacoromanica.ro

şului, apărat de armata a 62-a rusă. In aceste lupte nu era posibilă nici un fel de manevră. Trebuia să se cucerească casă cu casă. Fiecare construcţie, fiecare fabrică, fiecare ruină, pivniţă sau zid rămas în picioare era apărat cu dârzenie şi trebuia atacat cu mijloace de foc puternice. In fiecare zi se desfăşurau lupte locale de mici unităţi, atacuri şi contra atacuri permanente. In afară de aceste lupte cu caracter local, au fost şi câteva atacuri mari executate de armate cu toate mijloacele posibile. Astfel la 8 Octombrie a fost atacată fabrica de tunuri Barrikady. A fost cuceritã, dar divizia a 70 infanterie rusă, care apăra acest cartier a reuşit să se menţină pe o fâşie subţire de mal râpos al fluviului Volga.

La 14 Octombrie s'a dat cel mai puternic atac în contra fabricei de tractoare, care era apărată de divizia a 3-a rusă. S'au concentrat mijloace de luptă din toate părţile. Din Germania s'au adus pe calea aerului 5 batalionare de pionieri cu instrucţie specială pentru astfel de atacuri. Corpul 8 aviaţie a susţinut atacul. După câteva zile de lupte crâncene s'a cucerit 2 km. de teren, dar nu s'a ajuns pe malul fluviului.

Ultimul mare atac s'a dat din ordinul lui Hitler la 10.11 pentru cucerirea fabricei de produse chimice «Lanzur» şi a uzinei «Roter Oktober». Atacul a fost executat de corpul 51 armată cu puternice unităţi de geniu. După două zile de lupte, rezultatul a fost neînsemnat.

Până la jumătatea lunii Noembrie, adică după două luni de lupte foarte violente, o parte din Stalingrad era încă în mâna ruşilor. Malul fluviului Volga era în mâinile germanilor numai la marginele oraşului, pe o lungime de 15 km.; partea centrală —circa 20 de km.— era stăpânită de ruşi.

In timp ce aceste evenimente aveau loc la Stalingrad, grupul de armate A înainta în Caucaz spre sud, cu armata a 17-a de-alungul coastei mării Negre, şi cu armata 1-a blindată pe direcţia Zymlianskaja-Woroschilowsk-Maikop, având unităţi repezi îndreaptate către marea Caspică; divizia a 16-a motorizată fusese detaşată şi trimisă să facă siguranţa între Elista şi Astrahan.

Pe la jumătatea lunii Septembrie, grupul de armate A ajunsese în munţii Caucaz pe pantele lor de nord. Aici a întâmpinat —în afară de greutăţile impuse de teren— o rezistenţă din ce în ce mai dură a inamicului. Din cauza lungimii frontului— în disproporţie gravă cu forţele— a oboselii şi a pierderilor suferite, n'a mai fost posibilă nici o înaintare. Frontul acestui grup de armate se întindea din Cuban, pe coasta mării Negre, urma apoi o linie Maicop-Elbrus-Nalcik-Mosdok pe pantele de nord ale munţilor Caucaz, după care se îndrepta spre N.E. la 100 km. vest Astrahan. Acest front avea o lungime de 1.400 km. din care 700 km. front activ, mult prea lung pentru forţele grupului de armate A. Aceasta era in general linia frontului pe care se găsea acest grup de armate, când a avut loc la 19 Noembrie ofensiva rusă din cotul Donului.

www.dacoromanica.ro

In cadrul armatei a 17-a germană, au operat în Caucaz div. 1, 2 şi 3 munte şi div. 6 şi 9 cav. române. Diviziile de cavalerie au operat pe coasta mării Negre spre Tuapse, iar diviziile de munte au luat parte la operaţiile din munţi. Astfel localitatea Nalcik a fost cucerită prin luptă grea de divizia 2 munte.

In cursul acestor operaţii, trupele aliate germanilor au început să între pe front. Armata a 2-a ungară a luat cea dintâi în primire frontul de la nord de Woronesh; apoi la sfârşitul lunii Iulie, armata a 8-a italiană a ocupat un front de circa 130 km. alături şi la S. E. de armata ungară. Diviziile germane cari ocupaseră acest front s'au îndreptat spre Stalingrad. In fine, la sfârşitul lunii Septembrie şi în cursul lui Octombrie, armata a 3-a română şi-a luat în primire frontul, de la divizii germane şi italiene. La 25 Octombrie sectorul Weschensckaia-Kleskaja de circa 140 km. lungime era complet în apărarea trupelor române. Armata a 3-a română dispunea de 4 corpuri de armată (C. 1, 2, 4, 5 A.) cu 7 divizii de infanterie şi o divizie de cavalerie. Aceste divizii aveau numai câte 7 batalioane, ceia ce le micşora mult puterea de luptă. Faţă de lungimea frontului, revenea fiecărei divizii un front de 17-18 km. Având în vedere însă că mai erau şi trei capete de pod ruse, din care unul de o lungime de front de circa 18 km. (capul de pod nord Dewjatkin), unde diviziile din apărare au primit fronturi mai mici, celorlalte divizii le-au revenit fronturi de 20 km. de apărat.

Pe la jumatatea lunii Septembrie, comandamentul armatei a 3-a aflat în Caucaz pentru conducerea trupelor române cari operau acolo, a primit ordin să revină la Rostov şi să-şi ia în primire frontul de pe Don. Odată cu intrarea primelor divizii pe front, armata a 3-a şi-a fixat postul de comandă la Morozowskaja.

Cele trei capete de pod din sectorul armatei, şi mai ales cel de la nord Dewjatkin care permitea concentrarea unor puternice forţe ofensive ruse la sud de Don, prezentau un pericol grav. Terenul către Don, în general descoperit şi cu ondulaţii uşoare, înlesnea un atac în massă cu care de luptă. Nu exista nici un obstacol serios în spatele frontului unde să poata fi oprit un astfel de atac. Donul era destul de larg, dar ruşii construiseră deja poduri, unele din ele sub suprafaţa apei. Comandamentul suprem al armatei germane fusese informat încă din cursul lunii Septembrie despre activitatea ruşilor şi construirea acestor poduri, mult mai numeroase decât ar fi fost necesare pentru aprovizionarea trupelor din capetele de pod. Pe măsură ce timpul înainta, se adunau informaţii tot mai precise despre pregătirea unei ofensive ruse pe Don.

In această situaţie, comandantul armatei a 3-a române, generalul Petre Dumitrescu, a cerut aprobarea comandamentului suprem german, să arunce la nord de Don forţele ruse aflate în cele trei capete de pod, încă înainte ca să fi intrat în sectoare toate diviziile. Această operaţie tre-

www.dacoromanica.ro

buia să fie sprijinită de unităţi blindate, artilerie grea şi aviaţie de luptă şi de bombardament germane. Comandamentul suprem german nu numai că n'a aprobat această operaţie, dar a interzis armatei române ori ce atac cu forţe mai mari de un batalion fără aprobarea lui. O nouă intervenţie a armatei a 3-a făcută prin marşalul Antonescu a rămas fără rezultat. După ordinul comandamentului suprem german armata a 3-a a intrat cu toate forţele în linie, urmând ca rezervele să fie constituite din mari unităţi germane. Astfel armata a 3-a română se găsea fără nici o rezervă, pe un front cel puţin de două ori mai întins, decât ar fi putut să facă faţa cu cele opt divizii, şi cu trei capete de pod, a căror prezenţă insemna un permanent pericol. Armamentul trupelor române de pe Don nu corespondea mijloacelor moderne de atac. Pentru lupta în contra carelor de luptă, infanteria dispunea de sticle cu benzină şi şomoioage de paie; se mai foloseau grenade fixate pe o placă şi aruncate sub şenilele carelor de luptă. Mijloace improvizate, cu efecte parţiale sau chiar nule. Artileria anticar era din material vechiu, tunuri de calibre 37-47 mm., ale căror proiectile nu patrundeau în blindajul carelor din 1941/42. Diviziile aveau numai artilerie de câmp uşoară. Numai corpurile de armată aveau câte un regiment de artilerie grea. Armata mai primise ca întărire de foc, regimentul 8 artilerie grea cu două divizioane şi încă două divi zioane independente, ceia ce era cu totul insuficient.

Comandantul armatei a 3-a române, vrând să aibă totuşi în rezervă o divizie, a făcut cunoscut la 18 şi 21 Octombrie că nu mai poate înlocui alte unităţi italiene fără aprobarca marcşalului Antonescu. Comandamentul suprem german însă a decis să mai schimbe cel puţin încă o divizie italiană, afirmând că, faţă de forţele inamicului, se putea lua acest risc de a avea rezerve reduse.

Indată însă după ce s'a facut această schimbare, românii au constatat prin înmulţirea atacurilor locale şi prin mişcările de trupe inamice, observate de observatori tereştri şi aerieni, că ruşii se pregătesc de ofensivă. La 29 Octombrie s'a comunicat grupului de armate această informaţie. Generalul Hauffe, aflat la Rostov cu statul major al grupului de armate mareşal Antonescu, s'a dus la 9 Noembrie la Starobesk la grupul de armate şi a arătat mareşalului Weichs că ofensiva rusă este iminentă şi în spatele armatei a 3-a române nu este nici o rezervă. După câteva zile s'a constituit C. 48 A. blindat sub comanda generalului Heim şi compus din divizia a 22-a blindată germană cu circa 45 de care de luptă, majoritatea uşoare, şi divizia 1-a blindată română cu circa 40 de care de luptă cehe. Puterea de luptă a acestui corp de armată era numai cât aceia a unui regiment blindat. La 15 Noembrie acest corp se găsea în zona Perelasowski-Petrowka, de unde putea interveni favorabil fie spre Kletskaia, fie spre Dewjatkin.

www.dacoromanica.ro

Pentru a dispune totuşi de o rezervă în trupe de infanterie —cum atacul rus devenea tot mai evident şi rezervele germane nu sosiau— armata a 3-a a retras din front divizia 15 inf. şi a plasat-o în spatele diviziilor 5 şi 6 infanterie la Gromki, de unde putea interveni spre capetele de pod ruse. Generalul Hauffe menţionează în raportul lui asupra bătăliei armatei a 3-a române în cotul Donului că divizia a 7-a cav. română se afla în rezervă în regiunea Sejutkin. Cum această divizie n'o întâlnim nicăieri în cursul operaţiilor ulterioare din cotul Donului nu putem considera ca sigură prezenţa ei pe front în cadrul armatei a 3-a. Este probabil ca această divizie trebuia să vină din ţară, dar ofensiva rusă a pornit înainte de sosirea ei pe front.

In ceia ce priveşte informarea la timp a grupului de armate Weichs şi a cartierului general german, mareşalul Paulus în «Stalingrad» aratã cã «Cu toate cã pregãtirile de atac ruse au fost puse în evidenţã începând de la mijlocul lui Octombrie şi semnalate în repetate rânduri, propunerile noastre au fost respinse constant şi sistematic»... «Rapoartele pe cari le adresam grupului de armate, sau pe cari le trimeteam comandamentului suprem cu un ofiţer de legãturã, nu li se acorda nici un credit. Mi s'a dat odatã acest rãspuns surprinzãtor: «Zonele suspecte semnalate de armata a 6-a nu par —dupã cele spuse de flota a 4-a aerianã— sã fie ocupate cu o densitate neobişinuitã. Fizionomia terenului inamic este nomalã. Mişcãrile semnalate de armata a 6-a corespund se pare unei circulaţii obişnuite de aprovizionate».

De abia la mijlocul lui Noembrie —adicã câteva zile numai înaintea deslănţuirii marei ofensive sovietice— flota a 4-a aerianã a început pe neaşteptate sã confirme toate informaţiile date de armata 6-a.

Dar între timp a sosit un ordin semnat de noul şef al marelui stat major al armatei de uscat, generalul Zeitzler, şi al cãrui sens general era cam urmãtorul: «Ruşii nu mai dispun de rezerve operative suficiente pentru a le permite sã ducã o ofensivã de mare stil. Este cazul sã ţineţi socotealã de acest fapt în toate aprecierile aduse asupra intenţiilor inamicului».

Fiind convocaţi de Hitler la cartierul general de la Vinitsa la 12 Septembrie 1942, generalul von Wiechs, comandantul grupului de armate B şi generalul Paulus, comandantul armatei a 6-a, au insistat asupra pericolului pe care îl prezenta frontul de pe Don. Fiind prea lung şi apãrat cu forţe prea puţine. «Hitler, la insistenţele noastre, s'a mãrginit sã rãspundã repetând convingerea lui cã ruşii erau la capãtul forţelor lor. Dupã pãrerea lui, nu se putea considera rezistenţa lor îndârjitã în jurul Stalingradului de cât ca o tresãrire localã. In ori ce caz ei nu mai erau în stare sã facã dovezi de reacţiuni strategice pe mari spaţii, susceptibile de a creia dificultãţi».

www.dacoromanica.ro

De aici se vede cât de puţin era informat comandamentul suprem german asupra posibilităţilor reale ale ruşilor —sau mai bine zis cu ce îndărătnicie refuza să creadă informaţiile juste— pornind de la o interpretare greşită a unui eveniment de războiu, care în realitate făcea parte din planul strategic rus pentru a atrage pe germani într'o uriaşă cursă, pe un teren de operaţii care le convenea. Deducând din retragerea rusă spre Caucaz că Rusia este epuizată şi că nu mai dispune de forţe suficiente, s'a ajuns la mari decizii greşite, tocmai când Rusia realizase superioritatea numerică de care avea nevoie ca să înfrângă superioritatea calitativă a comandanţilor şi soldaţilor germani. Aşa se explică pentru ce a insistat până în ziua ofensivei ruse să cucerească Stalingrad-ul când —faţă de pregătirile ofensive ruse— trebuia să renunţe la această cucerire şi cu o parte din diviziile germane de la Stalingrad, să fi împiedecat desvoltarea ofensivei ruse în cotul Donului şi în stepa Kalmucă.

La sud de Stalingrad, armata a 4-a română (general Constantinescu-Claps) şi-a luat şi ea sectorul în primire. Această armată dispunea de corpul 6 armată cu diviziile 1, 2 şi 20 infnaterie şi corpul 7 armată cu diviziile 4 şi 18 infanterie, pentru un front de 190 km. în stepa Kalmucă de la Tuman-Kare la Krassnoarmejsk. Armamentul era acela ca la armata a 3-a.

Hitler prevăzuse însă din luna Iulie să constitue un grup de armate cu armatele 3 şi 4 române şi armata 6-a germană, pe care să-l pună sub ordinele mareşalului Antonescu. Acesta acceptase, şi un comandament redus s'a instalat la Rostov în cursul lunii Octombrie. Ca şef de stat major avea pe generalul Şteflea, care îndeplinea funcţia de şef al marelui stat major român şi pe generalul Hauffe, şeful misiunii militare germane în România. Mareşalul Antonescu a întârziat să ia comanda acestui grup de armate din cauza unei divergenţe de opinii între el şi Hitler. Mareşalul român a susţinut cererea armatei a 3-a de a desfiinţa cele trei capete de pod din sectorul ei şi Hitler a refuzat. Ori mareşalul Antonescu, care era informat despre pregătirile ofensive ruse, şi-a dat seama ce gravă ameninţare însemna pentru întreg sectorul din cotul Donului prezenţa acelor capete de pod. La aceasta se mai adăoga mediocritatea şi lipsurile armamentului român. Mareşalul Antonescu insistase şi Hitler aprobase ca diviziile române cari vor opera în vara şi toamna anului 1942, să fie înarmate cu armament german, anticar şi artilerie grea. Această înţelegere n'a fost respectată de Hitler. Trupele române au fost trimise pe front, cu promisiunea formală că îndată ce vor sosi pe Don li se va distribui de către germani armamentul de care au nevoie Nici această promisiune n'a fost îndeplinită. Aceste motive foarte întemeiate au împiedecat pe mareşalul Antonescu să ia comanda, astfel că grupul lui de armate a fost condus mai departe de grupul de armate B.

Pe frontul armatei a 3-a române şi al armatei a 6-a germane până la Stalingrad erau concentrate două grupuri de armate ruse.

www.dacoromanica.ro

1) Grupul frontului de sud-vest (general Watutin) cu:
- armata 1-a gardă (8 divizii de trăgători, brigadă blindată);
- armata a 5-a blindată (5-7 divizii de trăgători, 6 brigade blindate şi 2 divizii de cavalerie);
- armata a 21-a (5-7 divizii de trăgători, 6 brigade blindate şi 2 divizii de cavalerie);
- flotele 2 şi 17 aeriene.

2) Grupul frontului Don (general Rokossowki) cu:
- armata 65-a (8 divizii de trăgători, 4 brigade blindate şi 4 brigade de infanterie);
- armata 24-a (8-10 divizii de trăgători şi 4 brigade blindate);
- armata 66-a (8 divizii de trăgători, 8-9 brigade blindate);
- flota 16-a aeriană.

De la Stalingrand (inclusiv) spre sud, pe frontul armatei a 6-a germană şi al armatei a 4-a română era:

Grupul de armate frontul Stalingrad (general Ieremenko) cú:
- armata 62-a (14 divizii de trăgători, 8 brigade de infanterie, 10 briga de blindate şi 2 divizii de cavalerie);
- armata 64-a (9 divizii de trăgători, 5 brigade de infanterie şi 5 brigade blindate);
- armata 57-a (10 divizii de trăgători, 4 brigade blindate);
- armata 51-a (3 divizii de trăgători, 2 brigade blindate şi 1 divizie de cavalerie);
- armata 28-a (2 divizii de trăgători, o brigadă blindată şi 2 brigade de infanterie);
- flota a 8-a aeriană.

Toate aceste forţe erau puse sub ordinele generalului Jukow.

Aşa dar pe frontul celor 3 armate româno-germane se găseau 11 armate ruse, cu un total de 80-86 divizii de trăgători, 19 brigade de infanterie, 51 de brigade blindate, 7 divizii de cavalerie şi 4 flote aeriene.

Faţă de iminenţa atacului, generalul Petre Dumitrescu, comandantul armatei a 3-a române, s'a deplasat cu un mic grup de ofiţeri la 17 Noembrie la Tschernitschewskaia, în spatele frontului, unde şi-a fixat postul de comandă înaintat. Armata a 3-a română era compusă din 8 divizii infanterie, 2 divizii cavalerie şi 1 divizie blindată. Armata a 4-a română avea 5 divizii infanterie şi 2 de cavalerie. In Cuban şi Caucaz se mai găseau 4 divizii infanterie şi 2 de cavalerie, iar in Crimeia, 2 divizii de munte. (Din lucrarea gen. P. Dumitrescu «**Consideraţii asupra bătăliei**

www.dacoromanica.ro

din Cotul Donului», Bucureşti, 1945). Diviziile de infanterie aveau câte 6 batalioane (în loc de 9) şi 4 divizioane de artilerie (în loc de 5). Pe front aveam rezerve foarte mici, maximum o companie de regiment şi pe fronturi largi.

In ziua de 18 Noembrie, inamicul a executat atacuri puternice sprijinite de artilerie, în capetele de pod de la Dewjatkin şi Kleskaja. Numai în sectorul unui batalion din capul de pod Dewjatkin a realizat o pătrundere, dar situaţia a fost restabilită printr'un contra atac local. Au fost atacuri de încercare ca să apreciaze valoarea rezistenţei apărătorilor.

In dimineaţa zilei de 19.11 ruşii au executat un foarte violent bombardament de artilerie asupra diviziilor 9 şi 14 inf. (C. 2 A.), divizia 5 şi div. 1 cav. Diviziile 6, şi 11 inf. n'au fost supuse acestui bombardament. Atacul rus s'a deslănţuit cu o mare putere în capul de pod de la Dewjatkin, unde armatele 1 gardă şi 5 blindată au atacat pe frontul diviziilor 9 şi 14 inf. Acest atac a fost flancat pe dreapta lui de un atac demonstrativ executat pe frontul diviziei a 11-a.

In capul de pod de la Serafimovici au atacat trupe din amata 21-a, iar la Kletskaja a atacat armata 65. Deci 4 armate ruse cu un total de 26-28 divizii de trăgători, 4 brigade de infanterie, 4 divizii de cavalerie, 17 brigade blindate şi 2 flote aeriene au atacat 5 divizii române. Divizia a 7-a de la flancul stâng al armatei şi divizia a 6-a de la nord de Kletskaja, la aripa dreaptă, n'au fost atacate. Superioritatea inamicului era colosală.

Trupele din apărare au primit atacul luptând pe poziţie. Infanteriştii aflaţi în gropi individuale, au fost în mare parte călcaţi de tancuri şi amestecaţi cu pământul. Artileria anticar, ca şi artileria diviziilor a tras cu desnădejde asupra carelor, însă fără efect, până când acestea au trecut peste tunuri şi peste artilerişti. Numeroase acte de eroism, făcute de apărătorii frontului de pe Don, vor rămâne necunoscute pentru totdeauna.

Frontul a fost rupt în cele trei capete de pod. Până în seara zilei de 19.11, blindatele ruse din capul de pod Dewjatkin —după ce au distrus aripa stângă şi centrul corpului 2 armată— au trecut la sud de localitatea Perelasowski unde se afla postul de comandă al corpului 5 armată. Forţele inamice din capul de pod de la Serafimovici atacând spre S. V. au lovit în spate aripa dreaptă a corpului 2 armată distrugând-o, şi au obligat stânga diviziei a 5-a să se replieze spre sud. Inamicul care a atacat la Kletskaia a înaintat spre sud şi apoi spre est, aruncând divizia l-a cav. către armata a 6-a germană.

Divizia a 6-a şi o parte din divizia a 5-a, cari n'au fost atacate, au rămas pe frontul lor. Divizia a 15-a din rezerva armatei, împinsă din spre vest de avalanşa de blindate din armata 5 blindată rusă şi din spre N. E. de inamicul de la Serafimovici, s'a repliat spre diviziile 5 şi 6 inf.

Astfel, până în seara zilei de 19.11, centrul şi dreapta armatei a 3-a române nu mai existau. Diviziile 9 şi 14 fuseseră distruse, diviziile 15,5 şi

www.dacoromanica.ro

www.dacoromanica.ro

1.) BĂTĂLIA ARMATEI 3 ROMÂNE ÎN COTUL DONULUI (19-25.11.42)

2.) APĂRAREA ARMATEI 3 ROMÂNE PE TSCHIR (27.11-28.12.42)

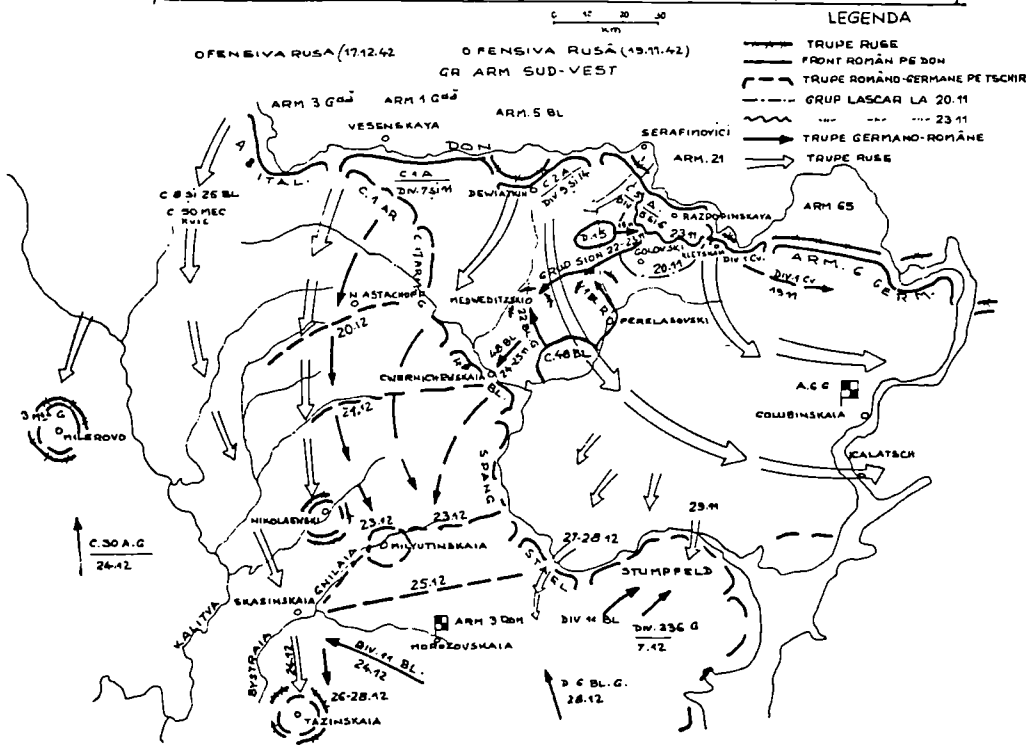

SCHITA Nr. 4.

6 erau încercuite, iar div. 1 cav. intrase în sectorul stângei armatei a 6-a germane.

La aripa stângă a armatei a 3-a române, divizia a 7-a nu fusese atacată, iar divizia a 11-a atacată la aripa ei dreaptă, a respins toate atacurile păstrându-şi poziţia.

Cele trei divizii încercuite —divizia 5 (general Mazarini), divizia 6 (general Lascăr) şi divizia 15 (general Sion)— şi-au organizat apărarea în cerc; comanda grupului a luat-o generalul Lascăr, fiind cel mai vechiu în grad.

După ruperea frontului, în ziua de 19 Noembrie, grupul de armate B a dat ordin corpului 48 blindat să contraatace în direcţia Kletskaia. După ce s'a pus cu cele două divizii pe direcţie, a primit ordin direct de la comandamentul lui Hitler —ordin dat fără ştiinta grupului de armate B— să contraatace grosul forţelor ruse între Dewjatkin şi Serafimovici. Această schimbare de direcţie de 90° a procatat o mare întârziere şi s a creiat un mare spaţiu între cele două divizii blindate, găsindu-se separate în timpul atacului şi în faţa unui inamic mult superior. Corpul 48 armată blindat căzuse cu contraatacul lui exact peste armata 5 blindată rusă. In ziua de 20.11, cele două divizii blindate ale apărării au luptat în mijlocul inamicului, fiind atacate din toate direcţiile. In seara zilei de 20.11 grupul de armate B a dat ordin ca în cursul nopţii de 20/21.11 să se desprindă de inamic şi să se retragă pe valea Kurlak. In timp ce începuse mişcarea —pe la orele 22— primeşte un alt ordin direct de la Hitler, să atace în direcţia grupului «Lascăr» şi să-l despresoare. In dimineaţa de 21.11 a trecut la executarea acestui ordin, dar peste puţin a fost oprit din nou de forţe superioare şi încercuit. Alte câteva ordine au mai fost date de Hitler, fie să reia atacul spre N. E., fie să se apere în cerc.

In noaptea de 24/25.1 —după ce grupul «Lascăr» a fost lichidat» C. 48 blindat s'a rupt din cercul inamic şi a trecut la vest de râul Tschir în zona Tschernitschewskaia, unde a intrat în apărare. In aceste lupte a pierdut jumătate din forţe.

Grupul «Lascăr» n'a putut să fie ajutat nici pe calea aerului. O ceaţă foarte deasă, care a durat timp de trei zile a împiedecat ori ce intervenţie a aviaţiei (atât pe câmpul da bătălie, cât şi pentru aprovizionarea trupelor încercuite. De altfel tot din cauza acestei ceţe nu s'au putul bombarda coloanele de blindate ruse cari înaintau spre Kalatsch şi nu s'a putut avea nici o informaţie aeriană asupra mişcărilor inamicului.

Armata a 3-a română a cerut atât prin grupul de armate B, cât şi prin marele stat major român să se permită acestor forţe să iasă din cerc. In ziua de 22.11, mareşalul Antonescu a intervenit telegrafic către Hitler, rugându-l să autorize pe generalul Lascăr să rupă cercul şi să se retragă spre corpul 48 blindat, cu care unindu-se ar putea constitui un grup de rezistenţă până la sosirea altor ajutoare germane. Hitler a răspuns la,

www.dacoromanica.ro

23.11 că dăduse deja la primirea telegramei, un ordin în acelaş sens, că grupul «Lascăr» să-şi deschidă drum spre sud-vest şi să caute legătura cu corpul 48 blindat.

In aceste zile de la 19.11 până la 22.11 ruşii n'au atacat forţele încercuite, ci numai le-au supravegheat. In zilele de 20 şi 21 au fost trimişi parlamentari ruşi, cari au cerut capitularea fără condiţii, dar generalul Lascăr a refuzat. In ziua de 22.11 —înainte ca ordinaul lui Hitler pentru ruperea cercului să fi fost primit, cei trei comandaţi de divizii români au decis să iasă din cerc în noaptea de 22/23 şi în acest scop au dat un ordin pe care l-au semnat toţi trei. Generalul Sion, care fusese numit comandantul trupelor din avantgardă a plecat la postul lui de comandă pentru ca să organizeze mişcarea avantgardei. După plecarea lui însă ruşii au atacat în direcţia localităţii Golovski unde se afla postul de comandă al diviziei a 6-a, au intrat în localitate cu blindate şi au capturat pe generalii Lascăr şi Mazarini cu ofiţerii cari erau cu ei.

Generalul Sion, fără să cunoască acest eveniment s'a pus seara în marş în direcţia vest. La trecerea peste valea Tsaritsa s'a pierdut mare pate din armamentul greu şi mijloace de transport. A doua zi dimineaţa acest grup —circa 3000-4000 de luptători— a ajuns la divizia 22 blindată germană şi a intrat în dispozitiv de apărare, pe pozitia acestei divizii. In această zi ruşii n'au atacat, iar în noaptea de 23/24.11 trupele germane şi române s'au retras în localitatea Bol. Dosinka. A doua zi dimineaţa, în drum spre reluarea poziţiei, generalul Sion a fost lovit de un proectil şi omorât. In cursul acestei zile ruşii au atacat dar au fost respinşi. In noaptea de 24/25.11, divizia 22 blindată şi divizia 1 blindată română s'au retras la Tschernitschevskaia; infanteria română aflată cu divizia blindată germană a fost transportată pe camioanele acesteia. Tschernitschevskaia fiind ocupată de ruşi, corpul 47 blindat a executat un atac sprijinit de aviaţie şi de trupele române. Aceste trupe, cari după căderea generalului Sion au fost comandate de colonelul Teodorescu, au fost retrase şi s'a format din ele un grup de două batilioane. Celelalte trupe —grosul forţelor încercuite— cari au urmat avantgarda au fost surprinse în marş în dimineaţa zilei de 23.11 şi distruse s'au făcute prizoniere. Numai trupele cari nu începuseră marşul, au mai rămas încă în cerc sub comanda generalului Stănescu, comandantul brigăzii 6 infanterie. In ziua de 25.11 nemaiavând nici hrană nici muniţie, s'au predat. Din trupele încercuite s'a mai salvat un batalion din reg. 15 inf. comandat de maiorul Răscănescu. Acest batalion se afla în apărere în partea de sudvest a localităţii Golovski. Când această localitate a fost cuceritâ de ruşi şi comandantul diviziei a fost făcut prizionier, maiorul Răşcănescu, care cunoştea ordinul de ieşire din cerc a plecat spre sud în marş şi după trei zile urmând văile a ajuns la Morozowskaia, unde se afla comandamentul armatei a 3-a române, aducând cu el întreg armamentul.

www.dacoromanica.ro

BĂTĂLIA DEFENSIVĂ A ARMATEI 4 ROMÂNE ÎN STEPA KALMUCĂ (20.11 - 12.12.42)

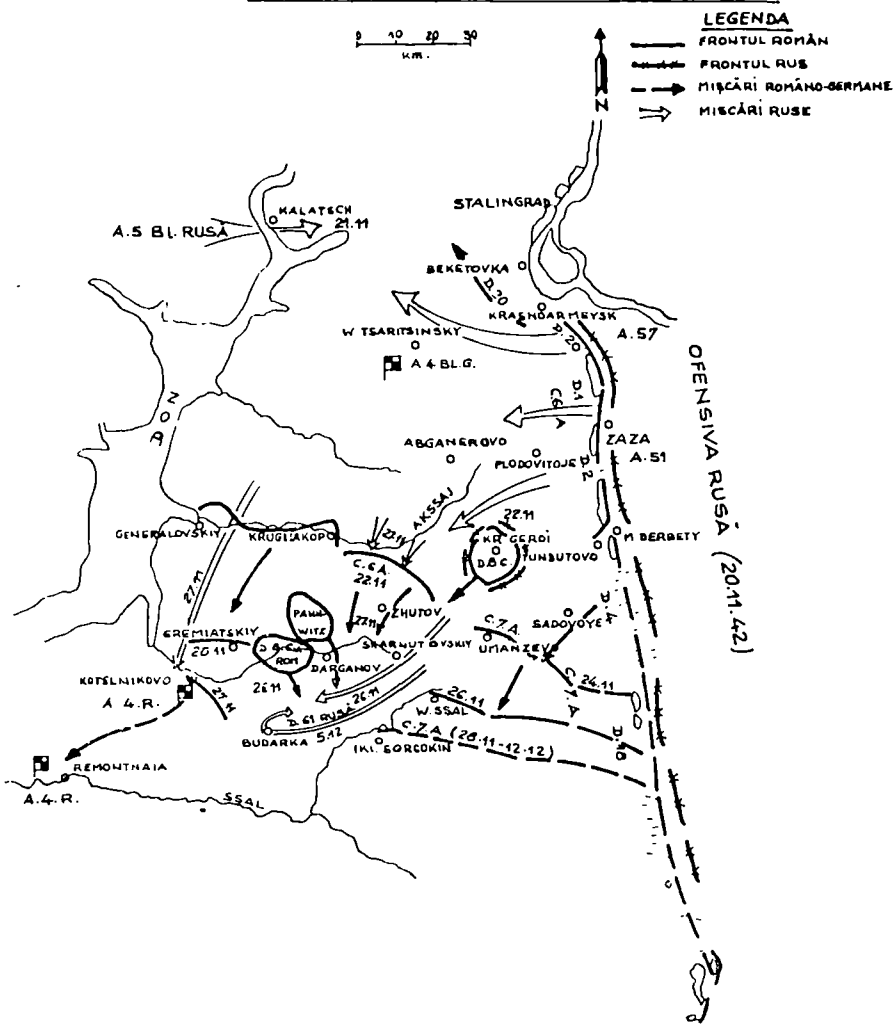

SCHITA Nr. 5.

www.dacoromanica.ro

In timp ce aceste evenimente aveau loc la aripa dreaptă a armatei a 3-a române, grosul forţelor inamice se îndrepta spre Stalingrad. In ziua de 21.11 o unitate de care de luptă ruse a ajuns la podul de peste Don la Kalatsch, peste care a trecut prin surprindere. Armata a 6-a germană folosea pentru şcoala trupei care de luptă ruse capturate. Unitatea de pază germană de la pod, crezând că blindatele cari se apropie de pod sunt carele lor de luptă pentru şcoală le-a lăsat să treacă. O încercare de a intra din nou în stăpânirea podului a fost zadarnică, pentru că între timp ruşii au adus întăriri.

In cotul Donului de la nord de Kalatsch, trupele germane aflate la vest de Don au opus o rezistenţă îndârjită armatei ruse care se îndrepta din spre Kletskaia, dar când podul de la Kalatsch a fost luat de ruşi, s'au retras şi ele la est de Don.

In aceiaşi zi generalul Petre Dumitrescu —la ordinul grupului de armate— s'a retras de la postul de comandă înaintat, la Morozowskaia.

In acest timp inamicul a deslănţuit o altă ofensivă în sectorul armatei a 4-a română, la sud de Stalingrad. In dimineaţa zilei de 20.11, după o violentă pregătire de artilerie, armatele 57 şi 51 ruse au pornit la atac. Armata a 57-a a rupt frontul între divizia 20 şi divizia 1 infanterie române. Divizia a 20-a a fost împinsă spre nord, şi divizia 1-a spre vest. Armata a 51-a rusă a atacat aripa dreaptă a Corpului 6 armată român şi a sfârâmat divizia a 2-a română. Resturile diviziilor 1 şi 2 infanterie române s'au retras spre sud-vest în direcţia Aksai. Generalul Constantinescu-Claps a sosit la postul de comandă al armatei a 4-a exact în ziua de 21.11 când armata lui fusese aruncată de pe poziţie.

In ziua de 22.11 armata a 57-a rusă, inaintând spre vest pe la sud de Stalingrad, a făcut legătura cu armata a 5-a blindată rusă care trecuse podul pe la Kalastsch. Astfel armata a 6-a germană a fost încercuită.

Rezultatul dezastros al bătăliei din cotul Donului, a provocat oarecare încordare în raporturile dintre germani şi români. Fără să se cunoască adevăratele cauze ale înfrângerii armatelor române, atât luptătorii germani cât şi populaţia germană au acuzat pe români că n'au vrut să lupte şi i-au făcut vinovaţi de situaţia tragică care s'a creiat armatei a 6-a germană. A trebuit să treacă un oarecare timp până când relaţiile au revenit la normal.

Mareşalul Antonescu a adresat la 9.12 o scrisoare mareşalului von Manstein, care, la 21.11 fusese numit comandantul grupului de armate Don, având sub ordine armata a 4-a blindată, armata a 6-a şi armatele 3 şi 4 române, şi care la 26.11 luase comanda acestui nou grup de armate Prin această scrisoare mareşalul-român îi arăta de care parte era vina şi că nu se dăduse destulă atenţie cererilor insistente ale românilor pentru lichidarea capetelor de pod ruse din sectorul armatei a 3-a. «Am primit deasemenea o scrisoare de la mareşalul Antonescu. El se plângea amar

www.dacoromanica.ro

de comandamentul german care nu acordase destulă atenţie avertismentelor lui repetate asupra ameninţării care ar putea să apară pe neaşteptate din capul de pod de la Kremenskaia, şi care în mod constant a întârziat momentul când el ar fi luat comandamentul. El a subliniat, pe bună dreptate, serviciile aduse cauzei comune de România, care pusese 22 de divizii la dispoziţia Reich-ului pentru campania din 1942, şi n'a ezitat —contrar italienilor şi ungurilor— să le pună, fără să fie nici o obligaţie, sub autoritatea directă a şefilor germani.

Eu voiu trimite această scrisoare lui Hitler, i-am răspuns eu, dar —neparticipând la evenimente— nu puteam să iau poziţie referitor la criticele lui. Hitler nu le va lua desigur în rău, pentrucă ele proveneau dela aliatul lui cel mai credincios. El mi-a scris această scrisoare, pentrucă ofiţeri şi soldaţi germani şi-au permis reflecţii ofensatoare pentru români. Eu am reacţionat imediat, căci, dacă această atitudine se explică în parte prin evenimentele recente, ia nu putea în definitv decât să vateme cauzei comune. Am spus deja ce se putea aştepta dela trupele române după împrejurări. Românii au constituit aliaţi noştri cei mai buni şi —în cadrul posibilităţilor lor— s'au bătut cu vitejie în numeroase locuri».

Bătălia din cotul Donului ar fi avut cu totul alt rezultat dacă înaltul comandament german ar fi luat în considerare cererile comandanţilor români şi n'ar fi desconsiderat informaţiile trimise de pe front despre pregătirile ofensive ruse. Deşi fusese informat precis despre aceste pregătiri, totuşi n'a luat nici o măsură. Armata a 6-a germană dispunea la Stalingrad de imense mijloace de foc. Dacă atunci când ofensiva rusă a devenit iminentă —adică după 10 Noembrie— s'ar fi renunţat la operaţia de cucerire a oraşului Stalingrad şi s'ar fi repartizat o parte din mijloacele de foc armatelor române vecine, iar din forţele blindate s'ar fi constituit rezerve, inamicul n'ar fi reuşit să rupă frontul, sau în ori ce caz situaţia ar fi fost restabilită, şi tragedia de la Stalingrad n'ar mai fi avut loc. De asemenea eliminarea celor trei capete de pod din sectorul armatei a 3-a —operaţie foarte posibilă de realizat la data când comandamentul acestei armate a propus-o— ar fi uşurat mult apărarea Donului.

In această bătălie, atât comandamentele române cât şi trupa şi-au făcut datoria pe deplin. Generalul Hauffe, în raportul întocmit asupra operaţiilor desfăşurate în sectorul armatei a 3-a române, scrie.

«In total, se poate spune că de la 19 la 24 Noembrie trupele române s'au luptat cu vitejie şi au consimţit sacrificii eroice. Numeroase înalte fapte au fost săvârşite, numeroase unităţi s'au distins. Numai numărul neaşteptat al blindatelor inamice şi imposibilitatea în care au fost puse de a le opune o apărare efectivă au permis pătrunderea adversarului şi au făcut ineficace intervenţia forţelor blindate germane angajate în susţinere. Ceia ce a fost determinant pentru marele succes al inamicului, a

www.dacoromanica.ro

fost faptul că în zilele de 19 şi 20 o ceaţă deasă a domnit peste câmpul de bătălie.

Artileria română şi aviaţia germano-română s'au găsit astfel în imposibilitate de a interveni eficace în lupta de pe pământ...»

Generalul Hans Doerr, care a fost şeful detaşamentului de legătură german la armata a 4-a română în timpul acestei bătălii scrie:

«De la începutul războiului din est, armata română a luat parte cu numeroase trupe la aceste operaţiuni. In cadrul unităţilor germane au luptat vitejeşte şi şi-au îndeplinit misiunile primite. Dacă în vara şi toamna anului 1942 s'au format două armate române, s'a făcut tocmai pentru că trupele române aflate la diferite armate germane in Podolia, bazinul Doneţului, în Crimeia, în Caucaz, etc., s'au bătut în mod excepţional...» Modestul soldat român a luptat vitejeşte şi două divizii române au împărţit soarta armatei a 6-a la Stalingrad. Prăbuşirea frontului român în cotul Donului şi în stepa Calmucă este vina conducerii supreme germane, care în nemărginirea ei îngâmfată dădea aliaţilor misiuni la cari nu puteau face faţă. Tot aşa de puţin cât lua în considerare obiecţiunile înalţilor comandanţi germani, comandamentul suprem german nu lua în considerare nici obiecţiunile aliaţilor lui. Nici singura personalitate a puterilor Axei care vorbea cu Hitler fără să ţină seama de nimic şi nu se lăsa respins, mareşalul Antonescu, nu a fost ascultat cu toate prevenirile lui. Şi el nu a lăsat pe Hitler în îndoială că armatele 3 şi 4 române, din cauza stării lor rezultată din lupte, a lipsei de material anticar nu avea de cât tunuri anticar hipomobile 3,7 cm., de armament greu (diviziile nu aveau artilerie grea) şi a multor alte lipsuri în echipament şi îmbrăcăminte, nu vor fi în măsură să ţină piept unui atac decisiv...».

De asemenea, cum am văzut mai sus maresalul von Manstein face această apreciere: «Românii au constituit aliaţii noştri cei mai buni, şi —în cadrul posibilităţilor lor— ei s'au bătut vitejeşte în numeroase locuri».

S'a afirmat şi s'a scris că la Stalingrad «Puterea de rezistenţă şi capacitatea de manevră a Armatei a 3-a române s'a dovedit surprinzător de slabă. Multe comandamente au fost departe de a fi la înălţime». Sau că, pe lângă lipsa de armament modern la trupele române din linia 1-a (în special care de luptă şi armament anticar) —lipsă datorită neexecutării angajamentelor luate de Hitler personal faţă de mareşalul Antonescu— «incapacitatea unei mari părţi a corpului ofiţeresc român de grade mijlocii a dus la catastrofă».

Aceste afirmaţii jignitoare nu corespund întru nimic realităţilor de atunci. Posibilităţile de manevră ale Armatei a 3-a române la Stalingrad se rezumau în folosirea Corpului 48 Armată blindat, a cărui forţă combativă (aşa cum am văzut mai sus) era redusă numai la aceia a unui regi-

www.dacoromanica.ro

ment blindat. Mai mult chiar, această «**rezervă**», deşi se afla în sectorul Armatei a 3-a române, era la dispoziţia Grupului de Armate B (mareşal Weichs) şi în realitate a fost manevrată tot timpul bătăliei direct de către Hitler. Comandamentul român n'a putut în niciun moment să dispună de această rezervă. Singura forţă aflată ca rezervă la dispoziţia Armatei a 3-a române, era Divizia 15 inf. Or, această divizie a fost încercuită din prima zi a ofensivei ruse.

Cu ce mai putea reacţiona comandantul Armatei a 3-a române? Dintre comandamentele de divizii din zona de ruptură a frontului, trei au rămas în încercuire cu trupele lor. După trei zile, au pregătit o ieşire din cerc, care n'a reuşit şi astfel au rămas prizonieri cu toţii (generali, comandamente şi trupe). Ce puteau face mai mult? O altă divizie (1-a de cavalerie) a fost aruncată spre Est. Comandamentul a ordonat şi executat retragerea în aşa fel, încât această divizie a mai putut lupta şi după încercuirea Stalingradului. Era o altă soluţie,

Corpul 2 Armată (diviziile 9 şi 14 inf.) a primit în piept avalanşa de care de luptă, care a trecut peste infanterie şi a distrus artileria. Cuiburile de rezistenţă ale infanteriei au fost şi ele distruse în câteva ore de infanteria rusă, care a urmat în valuri după valurile de blindate. Pe ce bază se poate afirma că o mare parte a corpului ofiţeresc român de grade mijlocii erau incapabili şi prin aceasta au provocat catastrofa? Toţi aceşti ofiţeri au rămas cu trupele lor, au dus cu toată dârzenia lupta de soldat din linia 1-a si au murit eroic sau au căzut prizonieri.

Pentru că după prima zi a bătăliei s'au adus acuzaţii din partea germană că trupele române nu şi-au făcut datoria, s'a ordonat imediat o anchetă. După cât imi amintesc (eram atunci la comandamentul Armatei a 3-a) s'a găsit numai un singur batalion unde trupa a intrat în panică, dar a fost oprită pe linia artileriei. Atunci, unde este acea mulţime de ofiţeri români de grade mijlocii cari s'au dovedit incapabili?

Greşeli au fost, evident! Dar ele au aparţinut Inaltului Comandament German şi anume:

1) N'a dat trupelor române, nici înainte de plecarea din ţară şi nici după sosirea pe front, armamentul anticar şi artileria grea pe care se angajase să le distribue acestor trupe.

2) Nu s'a permis Armatei a 3-a române să reducă, la sfârşitul lunii Septembrie şi la începutul lui Octombrie, capetele de pod ruse aflate în zona ei operativă.

3) N'a luat în considerare informaţiile Armatei a 6-a germană şi ale Armatei a 3-a române, despre o foarte puternică concentrare de forţe inamice în Cotul Donului.

4) N'a adus rezerve suficiente în spatele celor două armate române, nici chiar atunci când se ştia că ofensiva inamică era iminentă.

5) Pe la 10-11 Noembrie se ştia cu precizie că ruşii sunt gata să des-

www.dacoromanica.ro

lănţuie o mare ofensivă în Cotul Donului. Dacă la Stalingrad, Armata a 6-a germană dispunea de forţe considerabile, fixate de rezistenţa Armatei a 62-a rusă într'o bătălie ruinătoare, Armatele 3 şi 4 române, cari îi asigurau flancurile, aveau diviziile intinse pe fronturi foarte lungi şi nu dispuneau de armamentul necesar unei bătălii defensive în contra unui inamic dotat cu numeroase care de luptă.

In această situaţie era logic să se renunţe la cucerirea oraşului Stalingrad, să se retragă de acolo o parte din artileria grea, din trupe şi din masa impunătoare de armament de tot felul, şi să fie distribuit fie pe frontul celor două armate române, fie trecut în rezerva directă a acestora.

Nu numai că nu s'a luat o astfel de măsură, dar la 10 Noembrie Hitler era convins că ruşii nu mai dispun de forţe suficiente pentru a da o mare bătălie ofensivă cu efecte adânci în dispozitivul german. De aceia a refuzat să ia în considerare informaţiile de pe front, socotindu-le exagerate. Si niciun moment nu s'a gândit să ia măsuri operative care se impuneau pentru siguranţa menţinerii frontului pe Don şi in Stepa Kalmucă.

Acesta este adevărul! Si dacă atunci —îndată după bătălie— supărarea germană avea o explicaţie pentru că nu se cunoşteau exact faptele şi erorile Inaltului Comandament german, acuzaţiile aduse mai târziu acestor luptători nu mai pot fi susţinute şi impuse ca argumente pentru a se explica catastrofa de la Stalingrad.

Era prima mare ofensivă rusă care reuşea să provoace o înfrângere grea armatelor germano-române şi atunci s'a căutat vina în incapacitatea aliatului. Dar după Stalingrad au urmat alte înfrângeri, fără oprire, pe fronturi apărate numai de trupe germane. Pentruce aceste trupe, nu numai că n'au mai putut să ia ofensive răsunătoare ca în anii 41-42, dar nici cel puţin n'au mai putut opri undeva, pe un front oarecare şi pe un timp mai lung, mulţimea diviziilor ruse? Fiecare mare ofensivă rusă avea drept rezultat, dacă nu o rupere de front, în orice caz o împingere înapoi considerabilă a trupelor germane.

Evident, că de partea germană erau aceeaşi comandanţi de armate, corpuri de armată şi divizii că şi în 1941-42, aceeaşi ofiţeri cari comandau trupele în bătălie şi cari dovediseră deosebita lor capacitate pe diferitele câmpuri de luptă. Atunci, dece nu mai puteau opri pe ruşi? Pentruce nu-i mai puteau încercui? Si pentruce nu mai puteau face sute de mii de prizonieri?

Este un singur răspuns. Pe deoparte generalii ruşi au invăţat să manevreze trupele şi să folosească marile mase de care de luptă. Iar pe de altă parte, începând din toamna anului 1942 au putut să-si pună în valoare marea lor superioritate numerică în oameni şi cantitativ, în armament. Rezervele ruse de oameni erau mult mai bogate decât cele germane, iar cantităţile de armament primit de ruşi depăşise capacitatea de producţie germană.

www.dacoromanica.ro

Bătălia de la Stalingrad a fost prima în care ruşii au apărut cu această zdrobitoare superioritate şi cu comandamente formate. Hitler, având tocmai convingerea contrară că ruşii nu mai pot pune în linie mari forţe cari să turbure proiectele lui militare, n'a luat măsurile necesare unei bătălii defensive, prin care să poată opri ofensiva rusă şi apoi, să recucereascâ terenul eventual pierdut. Urmarea acestei aprecieri greşite a fost dislocarea celor două armate române şi încercuirea Armatei a 6-a germane la Stalingrad.

In bătălia de la Stalingrad trupele române au participat cu 12 divizii de infanterie, o divizie de cavalerie şi o divizie blindată. Din acestea, 4 divizii de infanterie şi o divizie de cavalerie au fost încercuite (3 în grupul «Lascăr» şi o div. de cav. şi o div. inf. —a 20 a— la Stalingrad); 4 divizii de infanterie şi divizia blindată au suferit pierderi grele, iar 4 divizii au rămas cu valoarea combativă normală.

Armata a 6-a germană ar fi putut în primele zile să reacţioneze şi să nu se lase încercuită. In ziua de 22.11 generalul Paulus comandantul armatei a 6-a germană, a cerut grupului de armate B libertatea de a ataca între Don şi Volga spre S. V. ca să se unească cu armata a 4-a blindată aflată în Caucaz. In seara aceleiaşi zile însă, Hitler a dat ordin armatei a 6-a să se închidă în cerc şi să aştepte ajutor din afară. Comandantul grupului de armate B, de acord cu generalul Zeitzler, şeful statului major general al armatei, a cerut lui Hitler în ziua de 23.11 să aprobe ca armata a 6-a să iasă din cerc spre S. V. A doua zi, pe baza afirmaţiei mareşalului Goering, comandantul suprem al aviaţiei, că va putea asigura pe calea aerului aprovizionarea trupelor încercuite la Stalingrad până când se va putea întreprinde o ofensivă de despresurare, Hitler a trecut peste părerea generalilor şi a dat următorul ordin: «Armata a 6-a este încercuită de forţe ruse. Eu itenţionez să adun armata în zona nord Stalingrad-Kotluban-înălţimea 137-înălţimea 135-Marinowka-Zybenko-sud Stalingrad. Armata trebue să fie convinsă că voiu face totul ca să fie aprovizionată după nevoile ei şi să fie eliberată la timp. Eu cunosc viteaza armată a 6-a şi pe comandantul ei şi ştiu că-şi vor face datoria». Cu acest ordin s'a pecetluit soarta armatei a 6-a germane. In cercul ordonat de Hitler se găseau C. 4, 8, 11 şi 51 A. şi C. 14 blindat cu 14 divizii de infanterie şi 3 divizii blindate, precum şi 2 divizii române (divizia 20 inf. comandată de generalul Tătăranu şi div. 1 cav. comandată de generalul Brătescu). In afară de aceste mari unităţi, mai erau 12 batalione de pionieri, 2 regimente de aruncătoare de flacări şi 149 de unităţi independente de artilerie grea de armată, batalioane de construcţii, terenuri de aviaţie cu trupele respective, etc.

www.dacoromanica.ro

OPERAŢIILE LA CARI AU PARTICIPAT ARMATELE 3 ŞI 4 ROMÂNE DUPĂ INCERCUIREA REGIUNII STALINGRAD

Schiţele 6 şi 7

Dupa ruperea frontului de pe Don, în timp ce grosul forţelor ruse se îndrepta spre Stalingrad, armata a 3-a română a trecut la organizarea unei apărări pe râul Tschir. Corpul 1 armată şi-a păstrat flancul stâng pe Don în legătură cu armata a 8-a italiană, iar restul frontului a fost repliat spre sud. Corpul 2 armată cu diviziile lui s'a retras pe înălţimile de la vest de Tschir la dreapta corpului 1 armată. Mai departe, primele rezistenţe au fost organizate de uniţăţi de alarmă, comandamente de zonă, servicii de aprovizionare, trupă care se întorcea cu trenurile din concedii, personal de la terenurile de aviaţie, cea mai mare parte oameni cari nu aveau nici armamentul şi nici pregătirea unui luptator din linia 1-a. Cu aceştia şi cu grupe de mici unităţi române, cari după trecerea valului de tancuri rusesţi au reuşit să se strecoare până la comandamentul armatei a 3-a la Morozowskaia, s'a format grupele de luptă Spang, Stumfeld şi Stahel, cari au luat în primire apărarea Tschir-ului între localitatea Warlamow şi până la vărsarea Tschir-ului în Don. La nord de localitatea Warlamow frontul a fost luat în primire de corpul 48 armată blindat cu puţinele blindate cari îi mai rămăsese după bătălia de 4 zile cu blindatele ruse iar mai la nord, frontul a fost întărit cu corpul 17 armată german, care tocmai sosise în spatele stângei armatei a 3-a române la Nishnij Astachoff. O supraveghere pe Don la sud de punctul de vărsare al răului Tschir era asiguratã de grupul Adam, constituit din unităţi improvizate ca şi celelalte grupe.

Majoritatea trupelor de pe acest front fiind germane, comandamentul armatei a 3-a române a fost întărit cu colonelul Wenck ca şef de stat major german pe lângă generalul Petre Dumitrescu. Şef de stat major român era generalul Arbore ofiţer capabil şi foarte energic.

Noul front al armatei a 3-a române a avut din fericire câteva zile de relativă linişte, de oarece grosul forţelor ruse se îndreptase spre Stalingrad. In aceste câteva zile s'a putut constitui un front continu; dar la 29.11 ruşii au executat un atac puternic pe Tschir-ul inferior reuşind să facă şi să menţină un cap de pod. Armata a 3-a a contraatacat la 7.12 cu divizia 336 inf. germană, dar inamicul atacând şi el în acelaş timp cu o divizie blindată a obligat div. 336 să treacă în defensivă. Sosind în sectorul armatei şi div. 11 blindată, contraatacul a fost reluat cu div. 336 şi amândouă au reuşit să restabilească frontul pe Tschir. Aceste două divizii erau destinate ofensivei de despresurare spre Stalingrad, dar faţă de

www.dacoromanica.ro

nevoile urgente ale armatei a 3-a române, li s'a schimbat destinaţia. Ele au fost puse sub ordinele corpului 48 armată blindat.

La 17.12 ruşii au luat o nouă ofensivă foarte puternică, de astă dată pe frontul italian. Trupele italiene, găsinduse în aceiaşi situaţie ca şi trupele române din punctul de vedere al armamentului şi al rezervelor, n'au putut opri avalanşa rusă şi frontul s'a prăbuşit. La legătura dintre armata a 8-a italiană şi armata a 3-a română, ruşii au atacat cu armata a 3-a gardă, care printr'o pătrundere adâncă spre S. V. a obligat stânga armatei române să se retragă spre sud. Astfel C. 1 şi 2 A. române şi C. 17 A. german, pentru a nu se lăsa încercuite, s'au retras până la 23.12 pe valea Gnilaja la nord de Morozowskaia. Această retragere a fost impusă în special de corpurile de armată ruse 8 şi 25 blindate şi 50 mecanizat, cari în fiecare zi depăşeau spre sud flancul stâng al trupelor române şi germane în retragere. La Nikolajewskij în flancul stâng al armatei a 3-a române au fost încercuite unităti din C. 17 A. german, din C. 1 A. român şi unităti italiene.

La 23.12 corpul 2 armată blindată rusă a cucerit Skassynskaja, în flancul stâng al armatei a 3-a române. Imediat aceasta a reacţionat cu div. 11 blindată germană care se găsea în rezervă pe Tschir-ul inferior. In timp ce această divizie se deplasa spre Skassynskaja, inamicul a atacat cu forţe superioare de care de luptă la Miljutinskaja în centrul frontului corpului 17 armată german şi au înconjurat localitatea. Cum Skassynskaja prezenta mai multă importanţă, pentru că de acolo era ameninţat aeroportul Tazinskaja folosit pentru aprovizionarea armatei a 6-a germană, divizia a 11-a şi-a păstrat misiunea spre Skassynskaja. Inainte însă ca atacul acestei divizii să se producă, carele de luptă ruse au ocupat şi Tazinskaja şi au înaintat şi mai spre sud.

In ziua ded 24.12 s'a produs contraatacul diviziei a 11-a blindată la Skassynskaja; după ce a reluat această localitate s'a îndreptat spre sud şi a încercuit carele de luptă ruse de la Tazinskaia. In două zile de luptă, cu ajutorul aviaţiei, multe care ruseşti au fost distruse şi aeroportul a fost eliberat împreună cu cele circa 100 de avioane nevătămate. Totuşi sub presiunea inamicului de la Miljutinskaja, stânga armatei a 3-a a fost retrasă până la nord de Morozowskaja unde a ţinut.

La stânga armatei a 3-a —acolo unde fusese armata a 8-a italiană— pe circa 150 km. de front se găseau numai câteva unităţi germane, cari împreună cu unele resturi ale armatei italiene, încercau cu desnădejde să se opună înaintării ruse. In aceste lupte divizia a 3-a munte germană a fost încercuită la Millerowo. Sosind în spate C. 30 A. comandant de generalul Fretter-Pico, a primit misiunea să ia sub comandă trupele din acest spaţiu şi să asigure apărarea. El a executat un atac, cu care a eliberat trupele de la Millerowo şi apoi a organizat puternice centre de rezistenţă cari au reuşit să oprească pe inamic.

www.dacoromanica.ro

In zilele de 27 şi 28.12 inamicul a continuat să atace cu puternice forţe noua pozitie a corpului 17 armată german, creind o situaţie foarte critică din cauza lipsei totale de rezerve la armată. Tocmai atunci însă a sosit divizia a 6-a blindată, trimisă de mareşalul von Manstein de la armata Hoth, care încercase să despresure Stalingrad-ul pe la sud între 12 şi 23.12 şi nu reuşise. Această divizie a contraatacat violent şi în două zile de lupte a restabilit situaţia, distrugând multe care de luptă inamice.

Tot în ziua de 28.12, trupele germane, române şi italiene încercuite la Nikolajewski, luptând cu multă vitejie au rupt cercul şi au ajuns în frontul german la Skassynskaja.

In urma acestor operaţii, corpurile 1 şi 2 armată române suferind mari pierderi, n'au mai avut nici o capacitate de luptă şi au fost retrase din front şi trimise spre ţară. A rămas numai divizia a 24-a inf. constituită pe loc din diferite resturi de trupe şi care, împreună cu divizia a 4-a munte adusă din Crimeia, au luat în primire supravegherea coastei mării de Azov. Când frontul de luptă a ajuns la marea de Azov, aceste două divizii au operat în cadrul armatei a 6-a din grupul de armate A (mareşal von Kleist) până la retragerea frontului peste Nipru la Kerson în Decembrie 1943. Ulterior au fost trimise în ţară pentru reorganizare.

In tot timpul acestor lupte ale armatei a 3-a pentru formarea unui nou front pe o altă linie, pe care inamicul să fie oprit, a fost scoasă în evidenţă lipsa de forţe germane faţă de enorma superioritate rusă. Pentru a face faţă unor grave crize în luptele de pe Tschir şi apoi după ruperea frontului italian, s'au folosit forţe cari au sosit întâmplator în zona de bătălie, ele având alte misiuni iniţiale de cât aceia de a restabili situaţia pe frontul armatei române.

La sfârşitul lunei Decembrie frontul armatei a 3-a române fiind ţinut aproape numai cu trupe germane, comanda a fost luată de generalul Hollid, sub numele de «Detaşamentul Hollid».

Comandamentul armatei a 3-a române a primit ordin să conducă regruparea trupelor din armatele 3 şi 4 române şi să le îndrepte spre ţară. In acest scop s'a instalat la Stalino, apoi la Zaporojie, punct principal de trecere peste Nipru inferior. In primăvara anului 1943, prin deplasarea aripei de sud a frontului sub presiunea inamicului, s'a mutat la Nicolaiev pe Bug. Aici a funcţionat până la începutul anului 1944 având ca misiune siguranţa Transnistriei şi a coastei mării Negre la vest de Nipru, precum şi grija trupelor române din Crimeia. In Martie 1944, hotărându-se organizarea din nou a armatei a 3-a române în Basarabia, comandamentul ei s'a deplasat la Bolgrad.

Ce s'a întâmplat în acest timp cu armata a 4-a română.

După ce în ziua de 20.11, corpul 6 armată român fusese aruncat cu div. 1 şi 2 inf. spre sud-vest şi cu div. 20 infanterie spre Stalingrad, C. 7 A. care forma aripa dreaptă a armatei a 4-a române a rămas cu flancul stâng

www.dacoromanica.ro

descoperit. Intre el şi Don era un spaţiu de 130 km. lipsit aproape complet de orice trupe de apărare. Detaşamentul de legătură german de pe lângă comandamentul armatei a 4-a române, condus de colonelul Hans Doerr, a organizat cu grupe de luptă germane improvizate din formaţii de servicii, o apărare a râului Akssaj.

In seara de 21.11, C. 7 A. şi-a retras aripa de nord spre S. V. A două zi, divizia a 8-a cavalerie (general Korne), care tocmai sosise în spatele frontului armatei a 4-a române, a fost trimisă să acopere stânga corpului 7 armată. Fiind încercuită în aceiaşi zi, şi-a deschis calea spre sud-vest în noaptea de 22/23.11.

In seara zilei de 23.11, din cauza pierderii podului de pe Akssaj, armata a 4-a română a dat ordin de retragere a corpului 6 armată spre Kotelnicovo. Cum operaţia nu era impusă de vreo presiune a inamicului, comandamentul detaşamentului de legătură german a intervenit pe lângă comandantul armatei a 4-a, şi acesta şi-a readus trupele în noaptea următoare pe pozitia Akssaj.

Corpul 7 armată, având mereu spatele descoperit a fost obligat să-şi retragă stânga până la Umanzewo.

La 23.11, armata a 4-a blindată germană a luat conducerea trupelor germano-române din spaţiul Don-Volga şi de pe Tschir-ul inferior, luând numele de «grupul de armate Hoth». Cu forţele pe cari le avea, şi cu acelea pe cari comandamentul suprem german intenţiona să i le mai trimită, acest grup de armate primise misiunea să-şi concentreze grosul în regiunea Kotelnicovo, şi de acolo să ia ofensiva de despresurare a Stalingrad-ului.

La 25.11 inamicul a intrat în golul dintre C. 6 şi 7 A. române, a ocupat localitatea Scharnutowskij şi a continuat înaintarea spre Kotelnicovo, obligând corpul 7 armată să-şi retragă stânga până la Werchin Ssal. Colonelul Doerr a dat ordin detaşamentului de luptă Pannwitz aflat în zona Ssamochin-Dorganoff să atace în flanc forţele ruse. Armata a 4-a română a dat şi ea ordin diviziei a 8-a cavalerie aflată în zona Dorganoff să atace împreună cu detaşamentul german. Atacul a fost dat în ziua de 26.11 şi a distrus total inamicul.

In timp ce acest pericol a fost înlăturat, alt pericol a apărut la vest. Inamicul atacând puternic la stânga apărării germane pe râul Akssaj a înaintat spre sud până la Kotelnicovo. Apărarea apropiată a localităţii fiind surprinsă, inamicul a intrat în marginea de nord fără să întâlnească nici o rezistenţă. In acel moment a sosit în gară primul transport cu un batalion de blindate din divizia a 6-a blindate. Acesta a debarcat imediat şi atacând a respins inamicul. Printr'o acţiune mai puternică în după amiaza aceleiaşi zile în spatele inamicului, acesta a fost distrus.

Tot atunci ruşii au atacat pe Akssaj în sectorul corpului 6 armată şi l-au respins spre sud, dar au fost opriţi de grupul Pannwitz şi div. a 8-a cav.

www.dacoromanica.ro

română. Grupul german Pruskowski care apăra calea ferată la trecerea peste Akssaj rămânând astfel cu amândouă flancurile descoperite s'a retras spre S. V. până la Gremjatschij, iar C. 7 A. român şi-a repliat stânga până la Iki Sorgakin.

In acest timp au sosit trupele corpului 57 armată blindate cari au luat imediat în primire sectorul est Don, inclusiv calea ferată, şi care era sectorul lor de înaintare la începerea ofensivei. Cu prezenţa acestui corp de armată ar fi trebuit ca situaţia forţelor germane şi române să se uşureze. N'a fost însă aşa pentru că inamicul era foarte activ. In ziua de 4.12 a atacat puternic la Scharnutowskay şi Dorganoff şi cu toată rezistenţa foarte îndârjită a trei batalioane române, cele două localităţi au fost pierdute.

In ziua de 5.12 divizia 61 cav. rusă a executat o incursiune spre Budarka —la stânga corpului 7 armată român— fără să fi întâlnit nici o trupă în apărare. Aviaţia rusă a devenit şi ea foarte activă.

Comandamentul armatei a 4-a române, nemai având nici o rezervă, a intervenit să i se trimită în spate o unitate blindată din C. 57 A. german. Ori tocmai atunci, divizia a 6-a blindată şi o divizie germană fusese atacată de o brigadă blindată şi o divizie de cav. rusă şi se găsea în plină luptă; după două zile, acest inamic a fost distrus. La armata a 4-a însă situaţia era foarte încordată, pentru că nu avea cu ce reacţiona dacă inamicul de la Budarka ar fi atacat, fie spre flancul stâng al corpului 7 armată român, fie spre Remontaja, unde era comandamentul acestei armate. Inamicul a rămas însă inactiv şi în ziua de 7.12 s'a retras. Este posibil că înfrângerea suferită din partea diviziei a 6-a blindate germană să fi influenţat asupra comandamentului armatei a 51-a rusă care temându-se de vre-o eventuală cursă, a dat ordin diviziei 61 cav. să se retragă.

Aceasta era situaţia la grupul de armate Hoth când s'a luat ofensiva pentru eliberarea armatei a 6-a germane de la Stalingrad.

Mareşalul von Manstein, numit comandant el grupului de armate Don, avea în subordine: armata a 3-a română cu toate forţele germano-române aflate în aparare pe Tschir, armata a 6-a germană şi grupul de armate Hoth cu armata a 4-a română, armata a 4-a blindată germană, 5 grupe de luptă germane depinzând de detaşamentul de legătură german de pe lângă armata a 4-a română, precum şi grupul Adam la vest de Don.

Acest grup de armate avea două misiuni:

- Să despresoare Stalingradul şi să elibereze armata a 6-a germană.
- Să asigure spaţiul de la est de marea Neagră, necesar spatelui grupului de armate A aflat în Caucaz, precum şi spatele grupului de armate Don al cărui gros opera între Don şi Volga.

Prima misiune era incontestabil mai gravă şi mai urgantă; execuţia ei însă depindea de îndeplinirea celei de-a doua misiune. Nu se putea concepe înaintarea spre Stalingrad între Don şi Volga, fără ca spaţiul de-alungul Donului inferior până la marea Neagră să nu fi fost în mâinele

www.dacoromanica.ro

OFENSIVA DE DESPRESURARE A ARMATEI 6 GERMANE EXECUTATĂ DE GRUPUL DE ARMATE HOTH (12–23.12.42)

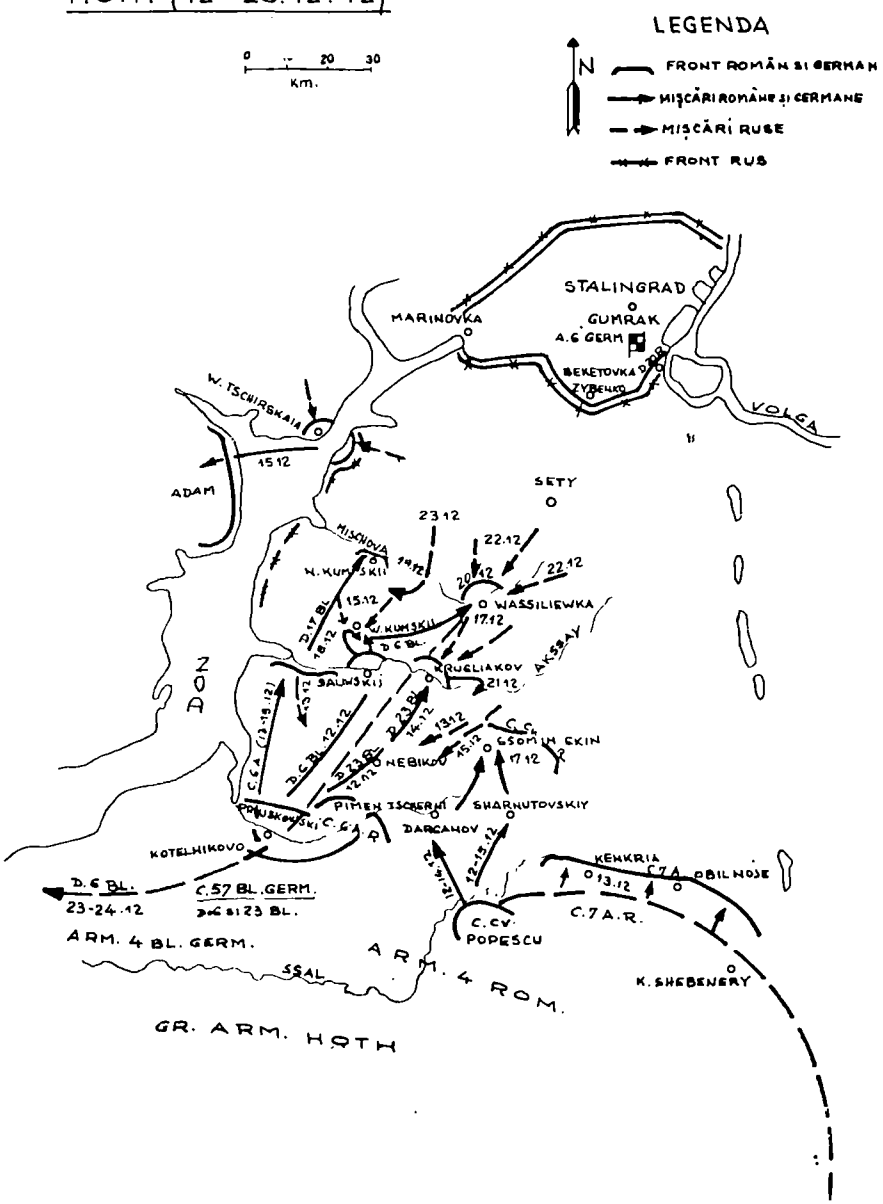

SCHITA Nr. 6.

www.dacoromanica.ro

germanilor. Dacă ne-am închipui că frontul armatei a 3-a române ar fi fost rupt pe Tschir şi ruşii ar fi ajuns la Rostov, ofensiva de despresurare n'ar mai fi putut avea loc. Deci execuţia misiunii principale depindea de îndeplinirea misiunii secundare. Prima trebuia să fie realizată de grupul de armate Hoth; a doua depindea de rezistenţa armatei a 3-a române pe Tschir.

Conform instrucţiunii operative dată la 1.12 de mare şalul von Manstein, pentru operaţiunea «Wintergewitter» (furtuna de iarnă), grupul de armate Hoth a dat ordin:

- Corpul 57 armată blindate să înainteze de-alungul căii ferate de la Kotelnicovo spre nord-est, să distrugă forţele ruse dintre această cale ferată şi Don şi să facă capete de pod peste râul Akssaj. Continuarea ataculuí spre Sety (N. E.) va fi ordonată de grupul de armate în raport cu atitudinea inamicului la nord de Akssaj.

- Armata a 4-a română va asigura în adâncime cu corpul 7 armată flancul de est al corpului 57 blindat. Pentru apărarea acestui flanc, diviziile 5 şi 8 cavalerie române vor constitui «corpul de cavalerie Popescu» care va cuceri Dorganoff şi Scharnutowskij, şi apoi eşalonate pe dreapta ataculuí de blindate vor înainta peste Shutoff pe Akssaj.

- Corpul 6 armată român să se menţină pe poziţia actuală până la începerea ofensivei; apoi în spatele corpului 57 armată blindat să cureţe terenul la N. V. de Kotelnicovo. Ulterior să treacă de Akssaj inferior unde să asigure flancul de vest al corpului 57 blindat.

Acest corp era compus din divizia a 6-a blindată cu efective complete (160 de care de luptă şi 40 de tunuri de asalt) şi divizia 23 blindată care avea numai 30 de care de luptă.

Mareşalul von Manstein a raportat comandamentului suprem german că aceste două divizii sunt insuficiente pentru misiunea de despresurare, faţă de forţele inamicului. Hitler i-a trimis corpul 17 armată, care am văzut că a fost angajat la aripa stângă a armatei a 3-a şi corpul 48 blindat care şi el a rămas tot în sectorul armatei a 3-a române.

Mareşalul von Manstein a cerut corpul 3 armată blindat care se găsea în Caucaz; însă grupul de armate A s'a opus şi Hitler nu i l-a dat.

In fine mai aştepta divizia a 17-a blindată şi divizia 306 infanterie, cari însă au sosit prea târziu.

Ofensiva a început la 12.12 şi până seara divizia a 6-a blindată se găsea pe Akssaj, în timp ce divizia 23 se afla înapoi pe dreapta, la nord de Nobykow.

In ziua de 13.12 divizia a 6-a blindată a făcut un cap de pod peste Akssaj la Saliwskij; iar la 14.12 a făcut şi divizia 23 blindată un cap de pod la Kruglyakov.

In zilele de 14-17.12, corpul 57 blindat a fost obligat să facă faţă la puternice contraatacuri de blindate ruse, reuşind să menţină capetele de pod peste Akssaj.

www.dacoromanica.ro

Corpul de cavalerie Popescu a cucerit Scharnutowskij, Dorganoff şi Ssamochin, căutând să închidă spaţiul spre divizia 23 blindată.

Corpul 6 armată român s'a deplasat la vest de calea ferată şi a intrat pe Akssaj inferior fără lupte.

Trupele germane din capul de pod de la W. Tschirskaia, la punctul de vărsare a râului Tschir în Don, au fost retrase în ziua de 15.12. Acest cap de pod fusese menţinut în vederea unei ofensive de aici a corpului 48 blindat tot spre Stalingrad în legătură cu ofensiva dintre Don şi Volga. Cum acest C. de A. se găsea pe Tschir în apărare, şi nu putea fi scos de acolo, s'a renuţat la acţiunea lui ofensivă de aici.

In ziua de 18.12 a intrat în bătălie şi divizia a 17-a blindată —sosită atunci— între Don şi divizia a 6-a blindată şi a atins la 19.12 valea Mischkowa la Nish-Kumskij, în timp ce div. a 6-a a făcut un cap de pod la Wassiljewka pe aceiaşi vale. Aici forţele blindate ale grupului de armate Hoth au suferit foarte puternice contraatacuri ruse. O înaintare mai departe fără alte forţe, nu mai era posibilă.

In ziua d 18.12 mareşalul von Manstein considerând situaţia favorabilă pentru a încerca o ieşire din cerc a armatei a 6-a germană, a trimis la generalul Paulus pe maiorul Eismann cu însărcinarea de a-i expune situaţia şi intenţiile grupului de armate Don. Armata a 4-a blindată nu mai putea înainta mult spre nord din cauza reacţiunilor foarte puternice ale inamicului. Dacă armata a 6-a s'ar decide să rupă frontul spre S. V. ar obliga pe ruşi să-i facă faţă, ceia ce ar uşura presiunea asupra armatei a 4-a blindată şi aceasta ar putea să mai progreseze către nord mergând înaintea armatei a 6-a. Această operaţie trebue executată într'un timp foarte scurt, din cauza situaţiei foarte critice de la stânga grupului de armate Don pe Tschir, provocată prin ruperea frontului italian. Maiorul Eismann trebuia să mai informeze pe generalul Paulus că nu putea să aştepte o îmbunătăţire a aprovizionărilor pe calea aerului, din cauza frigului tot mai intens şi a mijloacelor limitate de transport aerian.

Generalul Paulus a fost foarte impresionat, constatând că eliberarea ar putea fi atât de apropiată, totuşi el a scos în evidenţă dificultăţile şi riscurile foarte grave ale unei operaţiuni, care dacă n'ar fi reuşit ar fi însemnat o catastrofă. Influenţa decisivă însă asupra hotărârii de luat a avut-o generalul Arthur Schmidt, şeful de stat major al armatei a 6-a. Acesta s'a opus categoric la ideia de a încerca o ieşire, considerând-o ca o imposibilitate. El cerea numai ca armata să fie aprovizionată mai bine.

In ziua de 19.12 armata a 4-a blindată atingând valea Mischkowa, mareşalul von Manstein a cerut comandamentului suprem german să autorize armată a 6-a să rupă cercul spre S. V. în seara aceleiaşi zile, fără să mai aştepte răspunsul lui Hitler, a dat ordin armatei a 6-a să aplice instrucţiunea «Wintergewitter» şi atacând spre S. V. să caute legătura cu armata a 4-a blindată.

www.dacoromanica.ro

Pentru a ajuta armata a 6-a, au fost pregătite în spatele armatei a 4-a blindate, coloane de camioane cu 3.000 de tone de benzină, ulei şi alte materiale, precum şi tractoare destinate să tragă artileria armatei.

Aceste materiale şi mijloace de transport ar fi fost puse la dispozitia armatei a 6-a, îndată după ce s'ar fi realizat legătura cu armata a 4-a blindată.

Rămânea în suspensie evacuarea Stalingradului. Hitler era de acord cu acţiunea de ieşire din cerc către armata a 4-a blindată, dar nu accepta părăsirea oraşului Stalingrad. El credea —ceia ce faţă de enorma superioritate inamică era o imposibilitate— că grupul de armate Don s'ar fi putut menţine un timp mai îndelungat la est de Don după ce armata a 6-a ar fi fost liberă, şi păstrând în aceslaş timp şi oraşul Stalingrad. El nu vroia să ţină seama că armata a 6-a era slăbită, luptătorii pierduseră mult din rezistenţa lor fizică din cauza regimului de subalimentaţie de o lună şi jumătate şi a frigului intens adăogat peste o permanentă încordare nervoasă epuizantă, şi că dacă mai erau capabili să facă un efort ca să iasă din cerc, era tot ce mai puteau face, după care, trebuiau trimişi în refacere. Acest ordin de a se păstra Stalingradul împiedeca pe generalul Paulus să iasă din cerc pentru că erau două misiuni opuse. Ori ieşia din cerc şi atunci implicit se renunţa la Stalingrad, ori dacă vroia să păstreze Stalingradul nu mai putea să iasă din cerc, şi trebuia să aştepte să fie despresurat numai cu forţe din afară, fără nici un fel de efort din partea armatei a 6-a. Un alt motiv —foarte important— care împiedeca ieşirea din cerc, era lipsa gravă de benzină. Cu ceia ce dispunea, putea să-i ajungă pentru o distantă de 30 km. Ori armata a 4-a blindată fusese oprită de ruşi la circa 50 de km. sud-vest de Stalingrad, şi nu era sigur ca va mai putea, înainta încă cei 20 km., cari ar fi despărtit-o de armata a 6-a ieşită din cerc. Evident că era un risc care în situaţia desperată în care se găsea această armată, trebuia luat. La 20.12 armata a 6-a avea de ales între a rămânea pasivă în cerc, în care caz distrugerea ei totală era sigură, şi de a încerca o ieşire, putându-se salva astfel cel puţin o bună parte din luptători şi poate chiar şi armament. In acest din urmă caz, inamicul ar fi fost prins între două direcţii de efort german şi ar fi fost obligat să slăbească presiunea asupra armatei a 4-a blindată ca să facă faţă armatei a 6-a, ceia ce ar fi permis grupului Hoth să înainteze încă cei circa 2--25 km. ca să întâlnească această armată şi s'o ajute să se salveze.

In timp ce armata a 6-a întârzia să ia hotărârea de a rupe cercul, situaţia pe Tschir s'a înrăutăţit aşa fel încât grupul de armate Don a fost obligat la 23.12 să scoată divizia a 6-a blindată din frontul armatei a 4-a blindate şi s'o trimită pe Tschirul inferior. Astfel misiunea de despresurare a armatei a 6-a germane n'a reuşit.

Grupul de armate Hoth a trecut în defensivă şi chiar în noaptea de 23/

www.dacoromanica.ro

RETRAGEREA GRUPULUI DE ARMATE HOTH PÂNĂ LA SCOATEREA DIN LUPTĂ A ARMATEI 4 ROMÂNE (23-28.12.42)

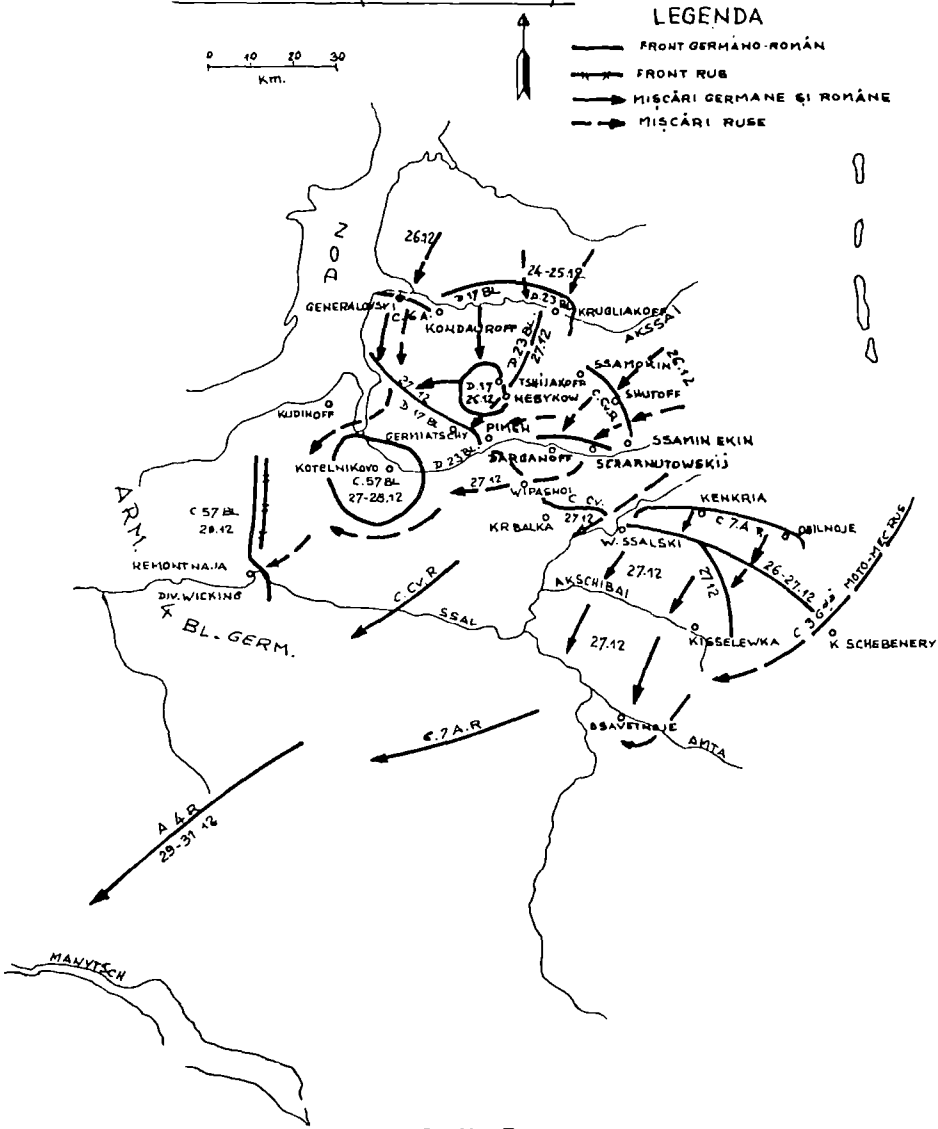

SCHITA Nr. 7.

www.dacoromanica.ro

24.12 corpul 57 blindat a fost retras şi a ocupaţ poziţie la nord de valea Akssaj întrun cap de pod între Krugliakoff şi Kondauroff.

La vest era C. 6 A. român imediat sud de valea Akssaj, iar la est era C. de Cav. Popescu pe linia Ssamochin-Shutoff-Ssamin Ekin, prelungit cu C. 7 A. român pe linia Schoschaldakin-Kenkria-Obilnoje. Aceste fronturi române erau supraîntinse faţă de efective, şi nu aveau nici o apărare anticar. In noaptea da 24/25 inamicul a atacat C. 57 A. cu o mare superioritate de care de luptă, dar acesta s'a menţinut pe poziţie. In ziua de 25.12, aflând că inamicul pregăteşte atacuri în sectoarele române, grupul Hoth a retras div. 17-a blindată din front şi a instalat-o ca rezervă în zona Nebykow-Tschilekoff.

In dimineaţa de 26.12 ruşii au atacat cu care de luptă la Generalowski dreapta corpului 6 armată român. In căteva ore, diviziile române au fost scoase din poziţie. O parte din trupe s'au retras peste Don (care era îngheţat), altele s'au retras spre sud. O încercare a comandantului diviziei a 2-a române de a organiza în grabă o rezistenţă pe o poziţie la circa 10 km. sud, a fost zdrobită de tancurile ruse. Trupele retrase spre sud au fost regrupate la Kudinoff (25 km. sud Akssaj).

In acelaş timp, şi corpul de cavalerie a fost atacat şi obligat să se retragă pe linia Darganoff-Scharnutowskij. Din cauza presiunii continui a inamicului, grupul de armată Hoth s'a retras în noaptea de 26/27 pe linia Ketschener-Schebenery-Werchne, Ssalski-Krainjapa Balka-Gremjatschy-Werch. Kurmojarskaja. In noaptea următoare, armata a 4-a română simţind presiunea inamicului la dreapta corpului 7 armată, pentru a evita o întoarcere a flancului —la care n'ar fi avut cu ce face faţă— a retras dreapta până la Kisselewka.

Inamicul atacând la 27.12, a respins corpul de cav. român şi div. 23 blindată germană şi a cucerit localităţile Wipassnoi şi Pimen Tscherni. Prin aceasta, stânga corpului 7 armată român rămânând descoperită, întreg corpul de armată s'a retras pe valea Akschibai-Kisselewka menţinând dreapta pe loc. Aici a fost atacat imediat de corpul 3 gardă motomecanizat rus. Divizia a 4-a infanterie română şi Corpul de cavalerie au luptat cu mare vitejie; au fost însă obligaţi să continue retragerea până la Ssawetnoje. Aici însă odată cu trupele române au ajuns şi carele de luptă ruse, astfel că n'a fost posibil să ocupe poziţia şi au continuat retragerea spre sud-vest.

Ne mai având nici o capacitate de luptă, armata a 4-a română a fost complet retrasă din bătălie. Trei din diviziile acestei armate (1, 2, şi 4 inf.) luptau de opt luni necontenit, fără să fi avut efectivele împrospătate, iar divizia a 18-a luase parte la luptele din Crimeia şi de acolo a fost adusă prin marşuri foarte lungi pe jos până la sud de Stalingrad. Corpul de cavalerie nu era nici el într'o stare mai bună. Toate trupele erau literalmente extenuate de oboseală, de ger şi de lipsa oricărui adăpost. Obliga-

www.dacoromanica.ro

te să suporte în câmp deschis frigul intens al iernii siberiene şi lipsită de armament anticar, moralul acestor trupe era zdruncinat. Mai ales această neputinţă de a lupta în contra blindatelor ruse le-a creiat o stare de revoltă sufletească, amestec de amărăciune neştiind din experienţa atâtor lupte că nici cel mai temerar curaj nu poate înlocui un proiectil anticar bine plasat. Massa formidabilă a carelor de luptă, aşa cum au avut ruşii în contraofensiva din faţa grupului de armate Hoth, nu putea fi combătută de cât tot cu care de luptă şi cu un numeros material anticar. Trupele române după cum am văzut şi mai sus— nu aveau nici unele, nici altele.

După scoaterea lor din bătălie, au fost îndreptate spre ţară prin marşuri pe jos. Corpul de cavalerie Popescu a fost desfiinţat. Diviziile 5 şi 7 cavalerie urmau să fie transformate în divizii blindate. Germania însă n'a putut să predea de cât materialul pentru un singur divizion, care a fost repartizat regimentului 4 cavalerie din divizia a 8-a cav.

Astfel s'au terminat operatiile armatelor 3 şi 4 române.

Comandamentul grupului de armate român de la Rostov a fost dizolvat după ce şi armata a 4-a a fost retrasă din front.

Acum mai rămăseseră în Caucaz diviziile 1, 2, şi 3 munte şi diviziile 6 şi 9 cavalerie, cari luptau încadrate în armata a 17-a germană.

Pe coasta mării de Azov mai erau diviziile 4 munte şi 24 infanterie şi în Crimeia diviziile 10 şi 19 infanterie.

In afară de aceste divizii, mai menţionăm prezenţa diviziilor 20 inf. şi 1-a cavalerie încercuite la Stalingrad. Aceste două divizii au luptat cu o desăvârsită bravură până la 31.1.1943, ultima zi a rezistenţei armatei a 6-a germană. Supraveţuitorii acestei bătălii implacabile au împărtăşit mai departe soarta camarazilor lor germani în prizionieratul rusesc.

Despre trupele acestor divizii, mareşalul Paulus se exprimă astfel: «Eu datorez o menţiune particulară contingentelor române cari au luptat în rândurile armatei mele. Când aceste trupe au fost normal sprijinite de arme grele la fel cu acelea cari dădeau sprijinul lor infanteristului german, s'au bătut vitejeşte sub conducerea ofiţerilor lor şi au suportat lipsurile cu o remarcabilă răbdare».

In bătălia de la Stalingrad ruşii au arătat pentru prima oară enorma lor superioritate numerică. Această superioritate a fost de altfel, constată —sau mai bine zis dedusă— de generalul Halder numai la câteva luni după începerea răsboiului. In carnetul lui de note zilnice pe data de 11.8.41 scrie: «Din situaţia generală apare tot mai clar că Rusia colosală, care în mod conştient a pregătit răsboiul cu toată lipsa de reţinere proprie statelor totalitare, a fost subevaluată de noi. Această constatare se referă atât la puterea de organizare, cât şi la aceia economică, la serviciul de transporturi, dar înainte de toate, la puterea militară. Noi am evaluat puterea inamicului la începutul răsboiului la circa 200 de divizii. Acum

www.dacoromanica.ro

ele numără deja 360. Aceste divizii nu sunt desigur înarmate şi echipate în sensul nostru, şi sunt conduse tactic cu totul insuficient. Insă ele sunt prezente. Şi dacă sunt distruse o duzină, rusul scoate o altă duzină în loc. La aceasta se adaugă căştigul de timp, pentru că el este aproape de isvorul lui de putere şi noi ne depărtăm tot mai mult de el. Astfel trupa noastră dusă dintr'un loc în altul pe mari întinderi, este expusă mereu fără adâncime, atacurilor inamicului. Aceastea au în parte succes, tocmai fiind că trebue să lăsăm mult prea multe găuri pe spaţii uriaşe».

Această superioritate numerică, a fost învinsă în campania din 1941, pe de o parte prin concepţia manevrieră a bătăliilor, prin calităţile evidente ale comandanţilor germani şi valoarea şi viteja incontestabilă a luptătorilor, iar pe de altă parte, a slăbiciunii comandamentului rus şi poate —în parte— lipsei de voinţă a trupelor ruse de a lupta pentru regimul comunist. Această voinţă s'a redresat pentru prima oară în faţa Moscovei şi apoi ea s'a întărit mereu datorită fatalismului rus. Tot odată comandamentul rus, pe baza experienţelor din 1941, a învăţat din bătăliile conduse de generalii germani, cum se pot executa manevre de învăluire şi ce importanţă capitală are superioritatea de forţe în locul voit şi în momentul voit, trăgând concluzii strategice şi tactice în favoarea lor. Această superioritate colosală numerică a fost de altfel arma principală a comandamentului superior rus. El a ştiut —începând din 1942— să profite de gravele greşeli strategice şi tactice ale lui Hitler —şi punând necontenit în valoare această superioritate numerică, a luat iniţiativa operativă, pe care n'a mai lăsat-o până la capitularea Germaniei.

Mareşalul von Manstein spune: «Se admite în general astăzi că apărarea constitue cea mai puternică formă a luptei; dar aceasta nu este adevărat de cât dacă este organizată destul de eficace pentru ca adversarul să se uzeze în contra frontului defensiv. In Rusia nu putea să fie vorba despre asemenea defensivă. Numărul diviziilor germane disponibile nu erau suficiente pentru a organiza o astfel de apărare.

Adversarul, dispunând de o enormă superioritate numerică, avea întotdeauna facultatea, masându-şi forţele în faţa punctelor particulare, să realizeze străpungeri într'un front ţinut foarte slab, cu rezultatul că unităţile germane nu puteau să scape încercuirilor». In alte capitole el arată de exemplu că în Februarie 1943 superioritatea rusă pe frontul grupului de armate era de 8 la 1, iar în vara aceluiaş an în Iulie era de 7 la 1. Evident că această superioritate era numai în sectoarele de luptă în plină activitate; în celelalte sectoare ea se limita la un raport de 3 la 1, sau 2 la 1; totuşi exista în toată lungimea frontului din Rusia. Marea mulţime a diviziilor ruse nu putea fi învinsă de cât numai prin manevre strategice învăluitoare, pe spaţii mari, în cari să fie prinse şi încercuite cât mai multe forţe inamice. In 1941, prin astfel de largi manevre, al căror scop era distrugerea armatelor inamicului, s'au obţinut rezultate uluitoare.

www.dacoromanica.ro

Dacă s'ar fi aplicat şi în 1942 acelaş principiu —distrugerea forţelor militare ale Rusiei— rezultatele ar fi putut să fie altele de cât acelea pe cari le-am trăit. In baza acestui pricipiu, comandamentul suprem german trebuia să urmărească inamicul până la Stalingrad, pe care să-l fi cucerit cu totalitatea forţelor, aşa cum fusese prevăzut prin planul strategic din Aprilie 1942. Apoi, ţinând seama mai departe de acelaş principiu al distrugerii forţelor —mai ales că numărul de prizonieri din ofensiva de la Woronesh la Stalingrad fusese redus, ceia ce însemna că inamicul avea grosul forţelor în altă parte— cele două grupuri de armate trebuiau să se îndrepte cu grosul lor pe o direcţie generală nord, către Saratrov-Gorchi, căzând astfel în spatele forţelor de pe Don, şi împiedecând realizarea uriaşei concentrări de forţe dela Vest şi Sud Stalingrad. Această operaţie ar fi trebuit să fie acoperită spre sud, pe cursul inferior al Donului, pe o linie generală Rostov-Stalingrad, faţă de eventuale acţiuni ofensive inamice din spre Caucaz sau stepa Kalmucă.

Prin această operaţie, ofensiva rusă începută la 19.11.42 în cotul Donului şi în stepa Kalmucă n'ar mai fi avut loc, iar grupul de armate Weichs cu armata a 2-a germană, armata a 2-a ungară, armata a 8-a italiană şi armata a 3-a română, in loc să fi fost lăsat pradă puternicelor ofensive ruse, pe poziţii fără adâncime şi fără divizii blindate, ar fi constituit braţul fix al unui cleşte enorm, care s'ar fi strâns în jurul armatelor ruse de pe Don.

Niciodată călcarea acestui pricipiu n'a avut efecte mai dezastroase şi cu urmări mai depărtate, schimbând definitiv cursul războiului, pentru că nici odată în anii de război cari au mai urmat, germanii n'au mai avut o situaţie strategică atât de favorabilă unei bătălii uriaşe de distrugere.

www.dacoromanica.ro

OPERAŢIILE DIN CUBAN (IANUARIE-OCTOMBRIE 1943)

Schiţa n.° 8

Grupul de armate A (mareşalul Ewald von Kleist) care înaintase în Caucaz şi ajunsese pe pantele de nord ale munţilor Caucaz până în regiunea Grosny, a fost obligat să se retragă din cauza situaţiei de la Stalingrad. Armată 1-a blindată s'a retras pe la Rostov, iar armata a 17-a (general Richard Ruoff) s'a retras în Cuban. Această armată dispunea de 11 divizii germane, precum şi de urmă toarele divizii române: corpul de cav. cu div. 6 şi 9 cav., div. 1, 2 şi 3 munte şi div. 10 şi 19 inf. aduse ulterior din Crimeia în Cuban.

La data la care a început retragerea, armata a 17-a era întinsă de la Novorossysk (pe coasta mării Negre) până la Nalchik unde se găsea divizia a 2-a munte română; de la Nalchik la Grosnij erau elemente din armata 1-a blindată germană.

Retragerea s'a făcut în condiţii foarte grele din cauza drumurilor desfundate. Corpul 49 munte german, care era cel mai înaintat spre est, s'a retras foarte încet, având tot timpul inamicul pe urmele lui, deplasându-se din poziţie în poziţie, astfel că la sfârşitul lunii Ianuarie se afla cu aripa dreaptă la Est de Krasnodar, în legătură cu corpul 44 armată german, iar stânga era retrasă spre marea de Azov. De aici, intreg frontul armatei pivotând pe dreapta la Novorossiysk s'a retras pe poziţii succesive până la începutul lunii Aprilie, când a intrat în poziţia aleasă pentru rezistenţă în capul de pod din Cuban, pe linia generală Novorossiysk-Neberdzhaevskaia-Kijevskoe-Krasniy Oktyabr-est-Kurchanskiyliman (toate aceste puncte în poziţia germano-română. Din cauza noroiului adânc de pe comunicaţiile nepetruite ale regiunii, multe mijloace de transport —în special auto— s'au împotmolit şi au fost pierdute. Terenul fiind peste tot moale, erau zile când nici o mişcare nu mai era posibilă, şi chiar terenurile de aviaţie deveniseră de neîntrebuinţat, ceia ce îngreuna mult aprovizionarea.

In zona Novorossiysk terenul este frământat, ajungând până la 540 m. înălţime şi acoperit complet de păduri, în afară de partea de vest a golfului Novorossiysk, care prezintă o bandă lată de circa 5 km., uşor accesibilă din spre mare. La nord de Neberdzhaevskaia terenul coboară către valea Adagum, care pe circa 10 km. până la vărsarea în râul Cuban, este

www.dacoromanica.ro

REZISTENȚA ARMATEI 17 ÎN KUBAN (1.4.43–14.9.43) ȘI EVACUAREA CAPULUI DE POD (15.9.43–9.10.43.)

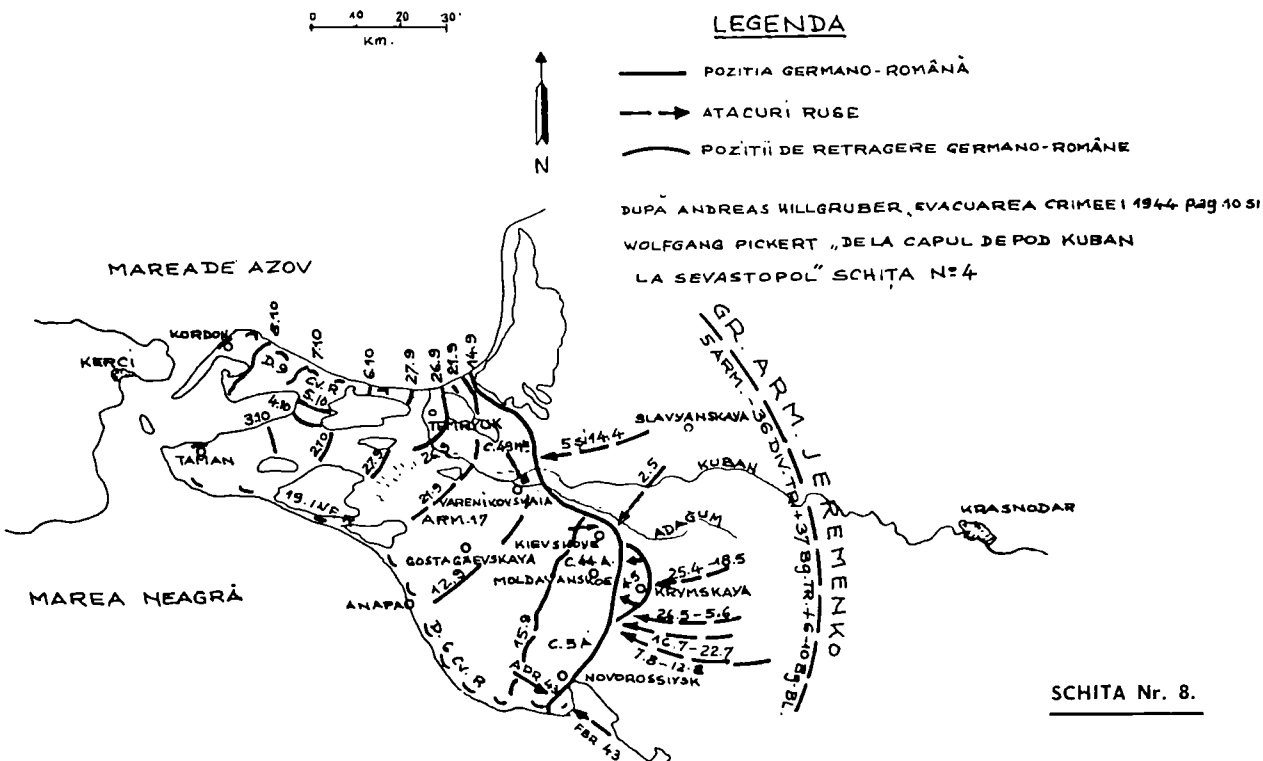

SCHITA Nr. 8.

www.dacoromanica.ro

mlăştinoasă. La nord de râul Cuban terenul este jos şi mlăştinos până la marea de Azov.

In faţa armatei a 17-a, se afla grupul de armate Ieremenko, compus din 5 armate cu un total de 36 divizii de trăgători, 37 brigade de trăgatori, mai multe brigade blindate şi 2 flote aeriene.

Cu toate greutăţile de circulaţie, inamicul a fost în continuă activitate pe timpul iernii şi în primavară. Era vizibil că încerca prin toate mijloacele să împiedice armata a 17-a să se stabilească pe o poziţie şi s'o împingă direct în Crimeia. De altfel cu superioritatea de care dispunea, putea să-şi impună acest scop şi să spere în realizarea lui.

La începutul lunii Februarie a executat o debarcare la S. V. Novorossiysk pe banda de teren netedă de-alungul golfului şi a reuşit să împingă pe înălţimi forţele apărării de pe această coastă şi să-şi facă un cap de pod. De asemenea în cursul lunilor Februarie şi Martie s'au dus lupte aprige în jurul localităţii Krymskaya, care era cel mai înaintat vârf al poziţiei de rezistenţă, şi unde inamicul putea fi ţinut pe loc un timp mai îndelungat.

Poziţia germano-română era ocupată de C. 5 A. la sud C. 44 A. mijloc şi C. 49 munte la aripa de nord. Diviziile române din poziţia de rezistenţă nu constituiau un front separat, ci ocupau sectoare între diviziile germane. Divizia a 9-a cav. făcea siguranţa pe coasta mării de Azov, iar diviziile 6 cav. şi 19 inf. apărau coasta mării Negre de la golful Novorossiysk spre N. V. Diviziile 1, 2 şi 3 munte şi divizia a 10-a se găseau în apărare pe poziţia de rezistenţă. Comandamentul corpului de cavalerie (general Cealâk) era instalat la Gostagajevskaya şi avea misiunea să se îngrijească de situaţia materială şi morală a diviziilor de cavalerie.

La începutul lunii Aprilie, armata a 17-a a executat un atac asupra capului de pod rus de la Novorossiysk. Acest cap de pod a fost ţinut în permanenţă sub focul artileriei germane, dar din cauza greutăţilor de circulaţie din spatele poziţiei în lunile Februarie şi Martie germanii nu-şi puteau aduce muniţie suficientă şi deci trebuiau să facă economie. Aici a fost de un ajutor preţios acţiunea tunurilor antiaeriene 8,8, ale diviziei a 9-a antiaeriană germană comandată de generalul Wolfgang Pickert. Prin intervenţia acestei artilerii cu proiectile antiaeriene şi luminoase s'a împiedecat mult aprovizionarea pe mare a ruşilor din capul de pod Novorossiysk. Proiectilele luminoase aveau o paraşută care se deschidea la o anumită înălţime, astfel că înainte de a cădea, luminau marea pentru câteva minute, ceia ce permitea artileriei corpului 5 armată să execute trageri asupra vaselor de aprovizionare ruse şi pe timpul nopţii.

Atacul german la sud-vest de Novorossiysk a fost precedat de o puternică pregătire de artilerie, la care au participat artileria antiaeriană, o numeroasă aviaţie de vânătoare şi bombardament germană, precum şi aviaţie română şi slovacă. Cu toată puterea formidabilă a acestui bom-

www.dacoromanica.ro

bardament, efectul asupra inamicului a fost slab. Linia de luptă a acestuia era adăpostită în pădure şi în regiune muntoasă unde nu era văzută şi era greu de atins, iar artileria inamică se găsea pe malul de est a golfului, foarte bine adăpostită în teren frământat şi acoperit. Atacul german s'a executat de părţi din diviziile 125 şi 73 inf. germane şi div. a 4-a munte germană pe muntele Myshako. Luptele au durat două săptămari cu rezultate foarte modeste pentru atacatori. La 21 Aprilie germanii au încetat orice atac.

In timp ce această acţiune avea loc la aripa de sud a frontului, ruşii au atacat la 5 Aprilie la aripa de nord pe direcţia Slaviyanskaya-Temriuc, dar au fost respinşi de trupele germano-române ale corpului 49 munte. Atacul a fost reluat cu mai multă intensitate la 14 Aprilie şi după 4 zile de lupte sângeroase, a fost din nou respins. Ruşii au lăsat pe teren 40 de care de luptă şi numeroase avioane au fost doborâte de aviaţia şi apărarea antiaeriană a apărării.

La sfârşitul lunii Aprilie ruşii au executat primul lor mare atac în regiunea Krymskaya. Bătălia a durat cu mici întreruperi până la 18 Mai. O situaţie critică pentru poziţia germano-română a fost creiată la 2 Mai printr'un atac neaşteptat la Kiyerskoye (7 km. N. V. Krymskaya). In faţa acestei localităţi terenul era mlăştinos pe o mare suprafaţă; o acţiune puternică era socotită ca neprobabilă. Ruşii însă au atacat chiar şi cu blindate. Situaţia a fost restabilită printr'un contraatac puternic.

Bătălia în jurul localităţii Krymskaya a fost crâncenă şi la 4 Mai armata a 17-a a dat ordin să fie părăsită. Acesta a fost singurul succes al ruş lor. Pierderile lor în infanterie au fost extrem de grele şi în plus au mai pierdut 159 de care de luptă şi 173 de avioane.

La 26 Mai ruşii au deslănţuit al doilea mare atac în zona localităţii Moldavanskoe (vest Krymskaya) şi mai la sud. Bătălia a durat până la 5 Iulie şi a fost extrem de sângeroasă. Ruşii au pus toată puterea lor în artilerie, aviaţie şi infanterie ca să rupă poziţia armatei a 17-a. Dacă ar fi reuşit ar fi putut să arunce cele două aripi ale apărătii de o parte în marea de Azov, de cealaltă parte în marea Neagră. Dar apărarea a rezistat. După 10 zile de lupte fără oprire poziţia germano-română era neschimbată. Ruşii au suferit —ca de obiceiu— pierderi extrem de grele în infanterie, care a fost împinsă la atacuri sucesive fără nici un fel de reţinere, precum şi 100 de care de luptă cari au fost distruse şi 350 de avioane doborâte.

Un alt atac puternic a fost dat de ruşi între 16-22 Iulie tot în regiunea vest Krymskaya, reuşind să cucerească o parte din poziţia de rezistenţă în sectorul de atac, dar fără să rupă frontul.

In fine între 7-12 August ruşii au executat atacul cel mai violent tot în regiunea Moldovanskoe cu o superioritate colosală (17 divizii de trăgă tori şi 2 corpuri blindate). Mult încercatele divizii germane şi române au rezistat şi acestui atac, provocând inamicului pierderi necrezut de mari.

www.dacoromanica.ro

In toate aceste operaţii, aviaţia şi artileria antiaeriană au dat trupelor terestre un sprijin necondiţionat şi foarte eficace. Aviaţia inamică era foarte numeroasă şi în continuă activitate ziua şi noaptea, pe front şi în spate până la Kerci. Aviatorii ruşi au aruncat bombe cu fosfor asupra trupelor din poziţia de rezistenţă si asupra înălţimilor împădurite aprinzând şi arzând mari suprafeţe de păduri. In spatele frontului au bombardat şi mitraliat localităţile unde presupuneau că ar fi comandamente, sau unde observau mişcări de trupe; în repetate rânduri au încercat să distrugă podul de la Temriuk şi să împiedice circulaţia între Kerci şi Taman peste strâmtoarea Kerci. Apărarea antiaeriană executată de unităţile diviziei a 9-a tunuri antiaeriene, şi apărarea aeriană a aviaţiei de vânătoare au provocat pierderi grele aviaţiei inamice împiedecând-o să aibă vre-un succes. Tot aici cunoscutul colonel aviator Rudel, renumit vânător de care de luptă, având la bordul avionului două tunuri de 37 mm. jumelate, a executat primele lui atacuri de precizie asupra bărcilor ruseşti cari încercau o debarcare în regiunea de lagune de la flancul de nord al poziţiei germano-române.

In timp ce aceste operaţii se desfăşurau în capul de pod de la Cuban, situaţia la aria de sud a grupului de armate sud (mareşal von Manstein) şi a armatei a 6-a din grupul de armate A devenea tot mai critică, obligând această aripă să se retragă de alungul coastei de nord a mării de Azov spre Melitopol. Capul de pod Cuban fusese menţinut de Hitler în scopul de a constitui o bază de plecare la ofensivă din acest cap de pod în Caucaz, în cazul că situaţia la nord de marea de Azov i-ar fi permis să ia şi acolo iniţiativa operaţiilor. Ori în tot timpul verii anului 1943, ruşii au dovedit că sunt mult superiori numeric şi că nu numai că nu mai era posibilă o reluare a unei ofensive către cotul Donului, dar nici cel puţin nu se putea organiza un front pe care inamicul să poată fi oprit. Retragerea germană de la nord de marea de Azov obliga pe Hitler să ordone părăsirea Cuban-ului şi trecerea armatei a 17-a în Crimeia. Cum pe lângă cele 11 divizii germane se mai găseau în Cuban 7 divizii române, mareşalul Antonescu a intervenit în cursul vizitei pe care a făcut-o lui Hitler la 2-3 Septembrie 1943, ca acesta să decidă retragerea din Cuban.

La 4 Septembrie Hitler a dat ordin mareşalului von Kleist comandamentul grupului de armate A (armata a 6-a refăcută din grupul Holidt şi armata a 17-a) să pregătească şi să execute evacuarea Cuban-ului şi să organizeze apărarea Crimeei. Astfel la începutul lunii Septembrie 1943 armata a 17-a a primit ordin de evacuare şi retragere în Crimeia. Inainte însă de a se începe evacuarea, ruşii au debarcat în noaptea de 10/11 Septembrie, după o puternică pregătire de artilerie, în portul Novorossiysk; aruncarea lor în apă a cerut două zile de lupte. La 14 Septembrie un alt atac dat la Moldavanskoje a fost respins distrugând 32 de care de luptă.

www.dacoromanica.ro

In noaptea de 14/15 Septembrie s'a început retragerea, după un plan bine stabilit pe poziţii succesive şi apropiate între ele la circa 20 de km. la centru şi 5-10 km. la aripa de nord. S'a putut scoate tot materialul, s'au aruncat în aer toate podurile şi instalaţiile importante pentru inamic. Salturile dintr'o poziţie în alta s'au făcut la intervale de timp diferite (de la 3-7 zile), atât cât impunea evacuarea materială; iar ultimele salturi şi trecerea la Kerci nu s'au făcut pe la Taman —cum era de aşteptat— ci prin mica peninsulă —Kordon— de la nord de Taman, ceia ce a încurcat pe ruşi. In timpul acestei acţiuni, ruşii au executat un atac local cu tancuri la nord de Anapa —pe coasta mării Negre— la 25 Septembrie în contra ariergărzii şi au distrus două tunuri a. a. cari nu aveau apărare contra carelor. Un alt atac s'a dat în noaptea de 29/30 Septembrie printr'o debarcare la sud de satul Golubitskaya şi care s'a terminat cu distrugerea totală a inamicului de către trupele locale. In fine un alt atac la Taman la 3 Octombrie a fost dat în gol, pentru că trupele s'au retras pe la nord. Ultima ariergardă a trecut la Kerci în noaptea de 9/10 Octombrie sub acoperirea unui puternic foc de artilerie.

Astfel s'a terminat această lungă bătălie a armatei a 17-a, care a durat —cu mici întreruperi— 7 luni şi jumătate.

Actele de bravură ale luptătorilor germani şi români au fost nenumărate. Diviziile române au primit acelaş armament anticar pe care îl aveau şi diviziile germane, inclusiv Faust-patronen şi Ofenrohr, armament pentru apararea apropiată a infanteristului contra carelor de luptă şi s'au organizat centre de instrucţie în spatele frontului unde treceau rând pe rând toate unităţile să se exercite în mânuirea acestui armament. In această situaţie, trupele române au dovedit aceiaşi capacitate de rezistenţă la atacurile carelor de luptă ruse ca şi trupele germane.

Sigur că pierderile apărării au fost destul de mari; însă au fost incomparabil mai mici de cât ale ruşilor, cari îşi trimeteau infanteria în valuri nesfârşite la atac, sperând că poate unul din aceste valuri va reuşi să intre în poziţia inamică, adăpostit de miile de cadavre ale valurilor precedente; în plus ruşii au mai pierdut 1045 de blindate şi 2280 de avioane.

www.dacoromanica.ro

BOMBARDAMENTUL AERIAN AMERICAN DE LA PLOEŞTI-CÂMPINA LA 1 AUGUST 1943

Un eveniment izolat şi care poate să apară fără legătură cu răsboiul României în Rusia a fost bombardamentul american executat asupra regiunii petrolifere române Ploeşti-Câmpina la 1 August 1943. El însă ar fi avut un efect cât se poate de grav asupra purtării acestui răsboi dacă ar fi reuşit. Prin acest bombardament, americanii au urmărit să distrugă forţa care punea în mişcare motoarele fabricilor, avionelor, maşinilor şi blindatelor germane. Sursa cea mai bogată de benzină şi alte produse petrolifere de care dispunea Germania era regiunea petroliferă română de pe valea Prahovei. Dacă rafinăriile române din această regiune ar fi fost distruse, o mare parte din puterea ofensivă germană ar fi fost anihilată şi victoria Rusiei —aliata puterilor occidentale— ar fi venit mai repede şi mai sigur. De aceia consider că este aici locul să fie expus, pentru că acest bombardament a fost executat tocmai în acele zile când trupele române şi germane din Cuban erau supuse celor mai furioase atacuri ruse.

Ideia acestui atac n'a venit în mintea americanilor dintr'o dată, ci a urmat o anumită cale. In luna Mai 1942 —deci 15 luni mai înainte— 23 de bombardiere «Liberators» (B-24) au plecat din Florida să bombardeze Tokio. Această grupă se numea («Halpro» după numele comandantului ei, colonelul Harry Halvorsen. Aceste avioane erau de construcţie nouă, cu o lărgime la aripi de 34 de m. şi o greutate de 27 de tone. Zborul lor spre Tokio s'a oprit la Khartoum în Sudan, unde în aşteptare de noi ordine, li s'a schimbat misiunea. Statele-Unite declarând răsboi României la 5 Iunie 1942, gruparea «Halpro» a primit ordinul să bombardeze Ploeşti. Cum distanţa până la Ploeşti era prea mare pentru durata de zbor a acestor avioane, Washington a cerut aprobarea Moscovei ca —după executarea bombardamentului— să li se permită să aterizeze în spatele liniilor ruse. Moscova întârziind cu răspunsul, la 11 Iunie orele 22.30 «Halpro» având numai 13 avioane —celelalte erau în reparaţie— a zburat peste Turcia şi ajungând la Costanţa s'a îndreptat spre Ploeşti, unde de la o înălţime de 4000 m. şi-au aruncat bombele şi s'au întors spre baza lor de plecare. Efectul a fost cu totul neînsemnat. Despre acest bombardament nu s'a publicat nici un comunicat nici în România, nici

www.dacoromanica.ro

în Germania. El a constituit însă un avertisment şi apărarea antiaeriană a regiunii petrolifere române —care şi aşa era destul de puternică - a fost întărită şi mai mult Petrolul românesc reprezenta pentru Germania sursa vitală a războiului, iar acest raid putea să fie repetat cu un număr mult mai mare de avioane.

Comandamentul suprem american, trăgând concluziile din acest bombardament, a apreciat că o forţă aeriană bine pregatită putea să ajungă de-asupra rafinăriilor de la Ploeşti şi să le distrugă. Proectul acestui atac a fost prezentat la conferinţa de la Casablanca; Roosevelt şi Churchill l-au aprobat imediat. Distrugerea capacităţii de producţie petroliferă română însemna o lovitură foarte grea dată lui Hitler şi de aceia cu toate riscurile de prevăzut, operaţia trebuia încercată.

Cu organizarea şi executarea acestui al doilea bombardament a fost însarcinat colonelul american Iacob Smart. Planul a primit numele de «Tidal Wave» (Furia mării) şi trebuia să fie executat de forţa a 9-a aeriană. Colonelul Smart s'a decis să execute bombardamentul la înălţime foarte joasă (en rase-mottes) pentru mai multe motive. Era pentru prima oară când americanii executau un atac în zbor la suprafaţa pământului, deci se putea realiza surprinderea. Toate atacurilde aeriene americane erau executate de la mare altitudine; se putea deci presupune că germanii nu se vor aştepta la Ploeşti la un atac la 20 de metri de-asupra pământului şi nu vor fi, pregătiţi să facă faţă unui astfel de atac. Apoi s'a luat în considerare precizia bombardamentului; aruncarea bombelor la înălţime joasă poate fi mult mai precisă de cât de la mare înălţime. Un alt motiv a mai fost acela datorit reţelei radar care nu putea prinde avioane cari zburau foarte jos. Şi în fine, avioanele zburând cu o mare viteză, ar fi oferit tunurilor şi mitralierelor ţinte foarte fugitive, cari ar fi dispărut din linia lor de ochire extrem de repede şi deci pierderile în avioane ar fi fost relativ neînsemnate.

Cinci grupe de Liberators cu un total de 175 de bombardiere au făcut în vara anului 1943 în regiunea Benghazi (Cirenaica) exerciţii numeroase de zbor la joasă altitudine şi bombardament asupra unor machete cari reprezentau oraşul Ploeşti cu toate rafinăriie lui, precum şi rafinăria de la Câmpina. O repeţitie generală a fost făcută în ziua de 31 Iulie. In aceiaşi zi —prin dispoziţii luate de la Washington— s'a interzis generalului Brereton şi coloneilor Smart şi Timberlake să participe la raidul de la Ploeşti. Aceştia pregătiseră raidul, deci cunoşteau prea multe secrete militare şi nu trebuiau să fie expuşi să cadă prizionieri.

In ziua de 1 August, înainte de zorii zilei, cele cinci grupe de bombardiere şi-au luat zborul spre nord pe direcţia generală Benghasi-Corfu-Piteşti-Târgovişte-Floreşti (27 km. N. Ploeşti)-Ploeşti. Proectul prevedea că atacul să vină din spre nord, adică dintr'o direcţie la care apărarea a. a. a regiunii petrolifere nu se aştepta şi deci nu era pregatită să facă faţă

www.dacoromanica.ro

cu totalitatea mijloacelor ei de foc. Pe timpul zborului 10 avioane s'au întors la bază din cauze de defecţiune a motoarelor, iar unul s'a prăbuşit în mare, astfel că la obiectiv au ajuns numai 164. In Bulgaria, de-asupra Balcanilor, din cauza unei ceţe, cele trei grupe dinapoi au rămas în urmă. Primele două grupe ajungând la Târgovişte au greşit direcţia de zbor. In loc să se îndrepte spre Floreşti —la nord de Ploeşti— s'au îndrepat spre S. E. şi numai când au ajuns aproape de Bucureşti şi-au dat seama de greşală şi au schimbat direcţia spre nord. Din această cauză, bombardierele acestor grupe n'au mai putut bombarda obiectivele pentru care se pregătiseră în exerciţiile de la Benghasi: Fiecare pilot îşi cunoştea obiectivul aşa cum se prezenta venind din spre nord; acum însă zburând din spre sud, obiectivele aveau alt aspect şi atunci fiecare bombardier a atacat un obiectiv oarecare. In plus celelalte trei grupe rămase în urmă n'au putut participa la bombardamentul primelor două grupe şi au intervenit după ce acestea şi-au terminat bombele. Ultima grupă avea misiunea să atace rafinăria «Steaua Română» de la Câmpina.

Atacul s'a executat între orele 12-12.30 de către toate grupele, la o altitudine variind între 3 şi 15 metri. Pentru ca să-şi atace obiectivele, bombardierele erau obligate să ia înălţime ca să treacă pe deasupra coşurilor rafinăriilor. Au fost distruse în total sau în parte rafinăriile Astra română, Steaua română, Creditul minier, Columbia aquila şi Concordia vega.

Apărarea a. a. germană care înconjura cu o centură de numeroase guri de foc întreg complexul de rafinării, era compusă din baterii de mitraliere, tunuri a. a. uşoare şi tunuri de 8,8. Toate aceste unităţi, împreună cu aviaţia de vânătoare germană şi română şi-au făcut datoria din plin. Americanii au pierdut 45 de bombardiere doborâte în luptă; 8 au aterizat în Turcia, unde au fost internate; 23 au aterizat în Sicilia, Cypru şi Malta şi 88 au ajuns la Benghasi. Din acestea din urmă numai 33 mai erau capabile de zbor. Din personalul navigant american, 108 au fost făcuţi prizonieri în România.

Acest bombardament a provocat indiscutabil pierderi grele rafinăriilor române, dar n'a reuşit să împiedice aprovizionarea germană cu petrol românesc; în schimb pentru americani —faţă de pierderile pe cari le-au suferit în avioane— a fost un adevărat dezastru.

Incepând din Aprilie 1944, alte numeroase bombardamente s'au abătut asupra României pornind de pe terenurile de aviaţie de la Bari şi Brindisi din Italia.

www.dacoromanica.ro

APARAREA ŞI EVACUAREA CRIMEEI (9 Oct. 1943-12 Mai 1944) (Schiţa n.° 9)

Armata a 17-a germană (general Jaenecke) dispunea numai de 2 divizii germane şi 7 divizii române. Celelalte divizii germane, cari luptaseră în cadrul acestei armate în Cuban au fost trimise armatei a 6-a germane care opera la nord de marea de Azov. Cu aceste 9 divizii —din cari nici una nu era blindată— nu se putea realiza o apărare de lungă durată în folosul aripei de sud a frontului de est. Pe de o parte ofensiva rusă din Stepa Nogai inainta destul de repede spre vest, ameninţând să închidă istmul Perekop, pe de altă parte superioritatea marinei ruse din marea Neagră nu permitea o evacuare fără mari riscuri, a trupelor din Crimeia de la Sevastopol la Odesa. In această situaţie, la propunerea generalului Konrad, comandantul corpului 49 munte german, comandantul armatei a 17-a a decis să se retragă cât mai repede posibil prin istmul Perekop, şi în acest scop s'a studiat un plan care a fost comunicat trupelor.

Mareşalul von Kleist, comandantul grupului de armate A, a fost de acord cu această evacuare şi în ziua de 27 Octombrie a cerut lui Hitler —prin generalul Zeitzler— aprobarea acestei operaţii. In seara zilei de 28 Octombrie, când toate pregătirile erau făcute pentru începerea evacuării, a sosit ordinul lui Hitler ca Crimeia să fie ţinută şi apărată. Cum situaţia armatei a 17-a devenise critică prin acest ordin, mareşalul von Kleist a promis generalului Jaenecke că —la nevoie— o parte din forţele armatei a 6-a care se replia prin stepa Nogai, vor fi trimise în Crimeia prin Perekop. Această promisiune însă n'a fost ţinută şi la 1 Noembrie armata a 17-a a fost încercuită în Crimeia, fără alte legături de cât pe apă şi prin aer.

Inainte de a se ajunge la această încercuire, mareşalul Antonescu a fost informat de generalul Petre Dimitrescu, care se găsea cu comandamentul armatei a 3-a române la Nikolaiev, că situaţia armatei a 6-a germană în stepa Nogai era critică şi putea duce în câteva zile la închiderea istmului Perekop. Conducătorul român a comunicat prin generalul Ştefleа, şeful marelui stat major român, generalului Hansen comandantul trupelor germane din România că el considera închiderea trupelor din Crimeia ca sigură. Lungimea coastei şi istmul Perekop vor impune un dispozitiv linear, fără nici o rezervă, cu care nu se va putea împiedeca o

www.dacoromanica.ro

APĂRAREA ȘI EVACUAREA CRIMEEI (9.10.43–12.5.44)

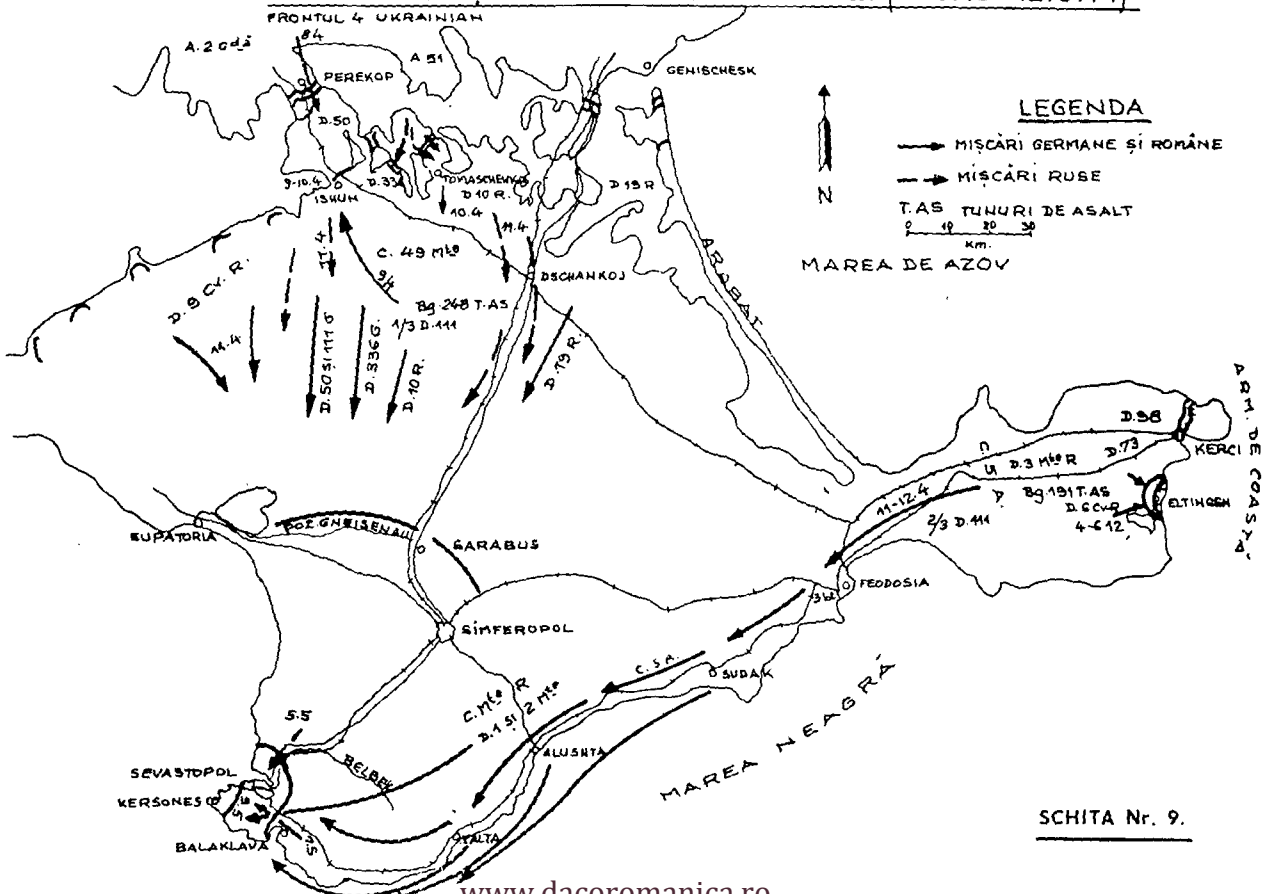

SCHITA Nr. 9.

www.dacoromanica.ro

pătrundere inamică în peninsulă. El considera că pericolul unei evacuări imediate a Crimeei este mai mic de cât mai târziu, când o evacuare sub presiunea inamicului va atrage pierderi foarte grele pentru trupele române; iar din punct de vedere politic, încă o lovitură ca la Stalingrad nu mai este de suportat. Tot odată adresează lui Hitler o scrisoare prin care însi exprimă îngrijorarea pentru soarta trupelor române din Crimeia şi propune evacuarea lor imediată.

La această intervenţie, Hitler răspunde că Crimeia prezintă o importanţă deosebită ca bază de atac aerian rus contra coastelor române şi bulgare şi a regiunii petrolifere Ploeşti. Pe de altă parte forţele ruse destinate invaziei în Crimeia sunt modeste. De aceia el a hotărât să apere peninsula. Armata a 17-a va fi întărită cu trupe din armata a 6-a, cari vor inchide gâtul Perekop, precum şi cu batalioane cari i se vor trimite pe cale maritimă şi aeriană; în plus intenţionează să trimită şi o unitate blindată din armata 1-a blindată. Pentru ori ce eventualitate, se va pregăti o evacuare pe mare. La urmă el ruga pe mareşalul român să dea dispoziţii în acest sens.

Această hotărâre a fost luată de Hitler sprijinindu-se pe calculele de transport ale marelui amiral Dönitz, care a afirmat că, cu mijloacele de care dispune în marea Neagră ar putea transporta 50.000 de tone de material —aprovizionări de tot felul— în fiecare lună, ceia ce era absolut suficient pentru trupele din Crimeia; iar pentru o evacuare ar putea transporta 20.000 de oameni într'un singur transport până la Odesa, a cărui durată de dus şi întors este de 4 zile. Deci pentru circa 200.000 de oameni ar trebui minimum disponibil 40 de zile. Göring a susţinut şi el pe Hitler, considerând că Crimeia este necesară pentru recucerirea Ukrainei. Numai generalul Zeitzler, şeful statului major general al armatei, a susţinut că armata a 17-a, neavând trupe blindate, iar trupele române —cari formau aproape totalitatea unităţilor de apărare din Crimeia— nu erau dotate cu mijloace anticar suficiente, nu va putea face faţă unui atac puternic rus şi a propus ca evacuarea să nu întârzie. Cu toate că Hitler a rămas neschimbat în hotărârea lui, totuşi discuţii asupra evacuării Crimeei s'au mai dus. Generalul Jaenecke, comandantul armatei a 17-a, s'a dus cu avionul la 3 Noembrie la «Wolfschanze» cartierul general al lul Hitler şi a expus acestuia situaţia grea în care se găsea armata lui şi imposibilitatea de a opri cu forţele de care dispune un atac în care ruşii ar folosi marea lor superioritate numerică şi a împiedeca o invazie a peninsulei. Hitler a decis să-i trimită de la Odesa câteva batalioane din marile unităţi destinate grupului de armate sud. Generalul Jaenecke însă aprecia că situaţia nu este mai bună numai cu acest ajutor, pentru că el considera o evacuare pe mare ca o catastrofă şi —după întoarcerea în Crimeia— a propus grupului de armate A, să-i permită o ieşire prin Perekop în spatele armatei ruse. Hitler a refuzat şi această

www.dacoromanica.ro

propunere. Intr'o discuţie avută mai târziu —în Decembrie— cu mareşalul von Manstein, Hitler a spus că după restabilirea situaţiei în cotul Niprului, intenţiona să întreprindă o ofensivă spre sud pentru eliberarea Crimeei. Această intenţie nu s'a putut realiza şi armata a 17-a a rămas încercuită.

In timp ce se duceau aceste discuţii despre soarta trupelor din Crimeia, şi înainte ca aceste trupe să intre în dispozitiv pentru apărarea celor 700 km. de coastă, ruşii au atacat la Perekop şi Kerci.

La 30 Octombrie, când flancul de sud al armatei a 6-a trecuse la vest de Perekop, tancurile ruse şi-au făcut apariţia în acest istm, dar au fost respinse prin acţiunea a 4 tunuri 88 mm. antiaeriene pe tren din divizia a 9-a a. a. a. Acest tren se găsea pe podul care trecea peste valul tătarilor pe calea ferată, aşezat, chiar după indicaţiile generalului Jaenecke aşa fel în cât să poată acoperi cu foc cei 4 km. de deschidere a gâtului în acel loc. O apărare slabă s'a organizat imediat pe valul tătarilor cu 2 batalioane germane, 1 batalion ukrainian şi 1 batalion român. Situaţia însă era foarte critică, şi numai la sosirea diviziei 50 germană s'a putut închega un front. Ruşii au reuşit însă până la 5 Noembrie să facă un cap de pod peste valul tătarilor şi să ocupe peninsula Tschigary din Siwasch. In acelaş timp la Kerci au atacat la 1 şi 2 Noembrie cu vase din flotila de Azov şi sprijiniţi puternic de artilerie au reuşit să facă două capete de pod. Unul mai important la Jenikale, imediat nord Kerci, şi altul mai mic la Eltingen 14 km. sud Kerci. Astfel ruşii şi-au creat posibilităţi de atac pentru ofensiva viitoare atât în istmul Perekop cât şi la Kerci.

Apărarea Crimeei a fost organizată astfel:

- La nord şi nord-est, corpul 49 munte (general Konrad) cu divizia 50 inf. în istmul Perekop; divizia 336 infanterie (venită de la aripa de sud a armatei a 6-a germană la sfârşitul lui Octombrie foarte obosită şi cu pierderi mari) şi divizia a 10 inf. română, ambele pe frontul Siwasch; divizia 19 inf. română pe Tschongari-Damm (la trecerea Tschongary) şi limba de pământ Arabat.
- La vest de Perekop pe coasta mării, divizia a 9-a cavalerie română, cu misiunea de a supraveghea şi a impiedeca eventuale încercări de debarcare ruse.
- In peninsula Kerci, corpul 5 armată (general Allmendinger) cu divizia 98 inf. germană la nord de oraşul Kerci şi divizia a 6-a cav română la sud; iar divizia a 3-a munte română în rezerva corpului de armată.
- In munţii Jaila şi pe coasta de sud, corpul de munte român (general Schwab) cu diviziile 1 şi 2 munte române.
- Ca rezerve armata dispunea de 3 batalioane de marş a căror instrucţie nu era terminată, în zona Feodosia; brigada 191 tunuri de asalt cu 45 de piese în zona corpului 5 armată; brigada 248 tunuri de asalt cu 45 de piese în zona corpului 49 munte. Aceste două brigade au venit în luna

www.dacoromanica.ro

Ianuarie 1944. La aceste rezerve se mai adăoga divizia a 9-a a. a. (general Pickert) care depindea direct de flota a 4-a aeriană şi care a participat la luptele de apărare din Crimeia.

- Regiunea Sevastopol, cu oraşul şi portul Sevastopol şi peninsula Kersones avea un comandament special care depindea direct de armata a 17-a germană. Această regiune a fost din nou organizată cu lucrări de apărare, pentru că lucrările pe cari le avuseseră ruşii fuseseră distruse şi nu mai puteau fi folosite.

Intre Ishun (sud Perekop) şi Simferopol se lucraseră două poziţii cu direcţia est-vest, în toamna anului 1943, de către trupele cari staţionau în Crimeia. Erau numai lucrări de campanie discontinui, dar pentru o trupă în retragere însemnau un adăpost în câmpie şi o posibilitate de punere în ordine.

In Ianuarie 1944 a mai sosit divizia 73 inf. germană şi la începutul lunii Martie divizia 111 inf. germană. Cea dintâi a fost pusă la dispoziţia corpului 5 armată în peninsula Kerci, cealaltă ca rezervă a corpului 49 munte.

După ce a trecut criza de la începutul lunii Noembrie şi trupele din Crimeia au intrat în dispozitivul de apărare, comandantul armatei 17-a a luat hotărârea de a reduce cel puţin o parte din capetele de pod ruse. Prima lui intenţie a fost să cureţe capul de pod de la Siwasch, care prezenta cei mai mare pericol; ori ce succes inamic aici deschidea imediat calea în câmpia din nordul Crimeei. Hitler însă n'a acceptat propunerea, şi atunci —ţinând seama de forţele disponibile— a decis să suprime capul de pod de la Eltingen, din sectorul diviziei a 6-a cavalerie română. La 4 Decembrie această divizie, împreună cu unităţi din divizia 98 inf. germană, a atacat trupele ruse de la Eltingen şi după trei zile de lupte, cu ajutorul tunurilor de asalt au zdrobit rezistnţa rusă. In noaptea de 6/7 Decembrie, circa 500 de ruşi conduşi de comandantul lor de divizie au reuşit să iasă afară din cerc şi îndreptându-se spre nord au ocupat înălţimea Mithridat care domina oraşul Kerci pe la sud. La 11 Decembrie au fost distruşi de trupe din divizia 98 infanterie germană.

Celălalt cap de pod, de la nord de Kerci devenise prea puternic; avea o adâncime de circa 10 km. şi era apărat de 2 divizii. In faţa lui se găsea numai divizia 98 inf. ale cărei trupe erau foarte obosite şi a cărei forţă era redusă la valoarea combativă a unui regiment. Comandantul acestei divizii, generalul Gareis, considerând că cu aceste forţe nu poate executa un ordin dat de Hitler, a fost înlocuit la comandă. Cum totuşi corpul 5 armată nu mai avea cu ce face faţă unui eventual atac puternic rus, i s'a pus la dispozitie divizia 73 inf. sosită în Ianuarie pe calea aerului.

La Kerci au mai avut loc acţiuni locale atât din partea ruşilor cât şi a germanilor şi cari au încetat în luna Frebruarie.

www.dacoromanica.ro

La nord de Crimeia, armata a 6-a germană trecută încă din Noembrie la nord de Nipru inferior, apăra numai un cap de pod la Kerson şi altul la Nicopol. Acesta din urmă a fost ţinut de Hitler în intenţia de a lua de aici o ofensivă spre sud pentru eliberarea Crimeii. Ruşii l-au atacat în Noembrie cu forţe mult superioare. Apărat cu o extraordinară voinţă de a rămâne pe loc de 6 divizii de infanterie şi 2 divizii blindate germane, toate atacurile ruse au fost respinse; dar pierderile apărătorilor au fost foarte mari. Ruşii reluând ofensiva la 31 Ianuarie 1944, au reuşit de astă dată în trei zile de lupte să-l suprime. După prima bătălie, diviziile de infanterie nu mai reprezentau de cât 1/3 din forţa lor normală, iar cele două divizii blindate nu mai existau decât cu numele, nemai având de cât 5 care de luptă. Astfel la începutul lunii Februarie nu mai exista nici o speranţă pentru trupele din Crimeia de a fi eliberate pe uscat.

Mareşalul Antonescu, care vedea apropiindu-se mereu frontul de ţara românească, a considerat că nu mai este nici un motiv ca trupele române să mai rămână în Crimeia şi că prezenţa lor în Basarabia ar fi mult mai folositoare. De aceia profitând de o vizită pe care generalul Şteflea, şeful marelui Stat major român trebuia s'o facă la 13 Februarie la cartierul general al lui Hitler, i-a dat însărcinarea să expună acestuia punctul de vedere al conducătorului român. Hitler a refuzat să accepte o evacuare, pentru că el se gândea să transforme Crimeia într'o cetate inexpugnabilă.

La două săptămâni după aceasta, mareşalul Antonescu făcând el însuşi o vizită între 26-28.2.44 lui Hitler, şi-a expus părerea că Crimeia trebue evacuată imediat, pentru a evita pierderi excesiv de grele, pe cari poporul român nu le-ar mai putea suporta. Hitler i-a replicat cu aceleaşi motive de politică externă şi economică —influenţa Turciei, apărarea coastelor Bulgariei şi României şi mai ales a zonei petrolifere române— şi l-a încredinţat că va mai trimite în Crimeia încă o divizie (a 111-a) şi material greu de luptă pentru întărirea şi sprijinul special al trupelor române; mai mult încă, l-a rugat pe mareşal să-l ajute întărind moralul trupelor române din Crimeia. Conducătorul român s'a lăsat convins, după ce Hitler i-a dat încă odată asigurarea că va întâri armata a 17-a.

La 3 Martie însă ruşii au rupt frontul la Schepetowka la aripa de nord a grupului de armate sud, pe o mare lărgime. Efectele adânci ale acestei ofensive s'au resimţit în curând pe întreg frontul german de sud, obligându-l să se replieze spre vest pentru a evita o încercuire.

La sfârşitul lunii Martie, mareşalul Antonescu —în faţa pericolului care se apropia de Basarabia şi Bucovina şi prevăzând pierderea portului Odesa— a adresat o foarte stăruitoare scrisoare lui Hitler, rugându-l să permită o evacuare «de bună voie» a trupelor din Crimeia, atâta timp cât Odesa era încă în mâna germanilor. Ma târziu, ori ce evacuare se va face cu foarte mari greutăţi. Mareşalul Antonescu intenţiona să aducă diviziile române din Crimeia la Odesa şi de acolo să le îndrepte în Basa-

www.dacoromanica.ro

rabia pentru a opri înaintarea rusă pe teritoriul României. Hitler n'a acceptat şi soarta trupelor din Crimeia a fost definitiv hotărâtă.

Ruşii aveau la Perekop şi Siwasch (peninsula Tschingari) grupul de armate Tolbukin —numit frontul 4 ukrainian— care dispunea de armata a 2-a gardă şi armata a 51-a cu un total de 18 divizii de trăgatori şi 2 corpuri de armată blindate. In faţa lor, frontul româno-german era apărat de corpul 49 munte cu divizia 50 inf. germană la Perekop, divizia 336 inf. germană şi divizia 10 inf. română la Siwasch; în rezervă o parte din divizia 111 inf.

La Kerci, ruşii aveau armata de coastă cu 10 divizii de trăgători şi 100 de care de luptă; iar apărarea avea corpul 5 armată german cu diviziile 98 şi 73 inf. germane —divizia 3 M-te română—, şi divizia a 6-a cav. română; în rezervă majoritatea diviziei 111 inf. germană.

La 7 Aprilie a început ofensiva rusă în istmul Perekop şi la Siwasch, după o foarte violentă şi lungă pregătire de artillerie. Ruşii au atacat cu carele de luptă înainte, urmate de mari unităţi de infanterie. La istmul Perekop au reuşit să lărgească capul de pod făcut încă din Noembrie; divizia 50 inf. germană a fost întăritã cu rezerva din divizia 111 germană.

La Siwasch divizia 336 inf. germană şi divizia 10 română au rezistat. In faţa celor două divizii, valurile de atac ruse erau transformate în mari grămezi de morţi şi răniţi de focul apărării. Atacurile au fost continuate la 9 Aprilie, mărind presiunea în sectorul diviziei a 10-a române. După o rezistenţă îndârjită frontul acestei divizii a cedat în sectorul din stânga şi trupele s'au retrras pe poziţia de la Tomaschewka. In noaptea de 9/10.4 a fost retrasă şi divizia 50 inf. din istmul Perekop pe poziţia de la Ishun, unde ar fi putut rezista în bune condiţiuni, fiind o poziţie bine lucrată şi având o lungime numai de 4 km. In ziua de 10.4 însă ruşii au continuat presiunea lor foarte puternică asupra diviziei a 10-a române şi rupând frontul a doua oară au intrat în câmpia Crimeei, amenităând spre est spatele diviziei a 19-a române de pe limba de pământ Arabat şi spre vest spatele diviziilor 336 şi 50 inf. germane.

Armata a 17-a nu avea cu ce să contraatace. Aşteptându-se la un atac puternic rus la Kerci dusese acolo aproape toată divizia a 111-a.

In ziua de 9.4 generalul Jaenecke trimite o scrisoare generalului Schörner comandantul grupului de armate A prin care îi explica că situaţia în Crimeia este foarte serioasă şi că se apropie ceasul când va trebui să se retragă spre Sevastopol. Generalul Schörner —care se bucura de încrederea lui Hitler— luase comanda grupului de armate A la 30 Martie, înlocuind pe mareşalul von Kleist. Indată ce a primit această informaţie a cerut generalului Zeitzler, şeful statului major general al armatei să aprobe operaţia de retragere cerută de generalul Jaenecke. Hitler s'a opus şi a comunicat în aceiaşi seară generalului Schörner că a

www.dacoromanica.ro

doua zi va trimite pe generalul Zeitzler la Galaţi —unde era comandamentul grupului de armate A— ca să examineze situaţia.

In ziua de 10.4 —în faţa pericolului imediat— generalul Jaenecke a comunicat grupului de armate că pe a lui răspundere a dat ordin să se execute retragerea corpului 5 armată şi a diviziei a 19-a după planul «Adler», în timp ce corpul 49 armată munte de pe frontul de nord să ţină până la 12 Aprilie. Acest timp de rezistenţă la nord era absolut necesar, pentru că corpul 5 armată avea de parcurs de la Kerci mai bine de 200 de km. pentru a intra în poziţia indicată prin planul Adler. Acest plan fusese pregătit din vreme de comandamentul armatei a 17-a şi dat tuturor marilor unităţi. El trebuia să fie executat la ordinul armatei şi prevedea retragerea pe etape spre Sevastopol a celor două Corpuri de Armată.

Din discuţiile cari au avut loc între generalii Schörner şi Zeitzler, rezultând că măsurile luate de comandantul armatei a 17-a erau impuse de situaţia operativă, s'a cerut aprobarea lui Hitler. După o lungă discuţie cu generalul Jaenecke, Hitler a aprobat retragerea ordonată de generalul Jaenecke, dar a cerut ca rezistenţa din nord să nu se limiteze numai până la 12.3, ci cât se va putea mai mult.

In noaptea de 10/11.4 armata a 17-a comunică grupului de armate că trupele de pe frontul de nord au fost sfărâmate şi nu mai are cu ce să execute nici un contraatac; iar în ziua de 11.4 la amiază anunţă că inamicul a trecut cu carele de luptă peste regimentul de vânători de munte german (organizat în Crimeia) şi că la ora 9 se găsea la 15 km. vest de Dschankoj. Pentru aceasta a dat ordin armatei să se retragă pe linia Gneisenau, una din cele două poziţii organizate tocmai în vederea acestei retrageri. Această măsură a iritat pe generalul Zeitzler, care chemând la telefon grupul de armate şi negăsind pe generalul Schörner, s'a exprimat către lt. col von Trotha, şeful secţiei operaţiilor, că retragerea pe poziţia Gneisenau era o «insubordonare conştientă contra ordinului Führerului». «Aşa nu se poate conduce; dacă undeva apar 20 de care de luptă, nu se poate retrage o armată întreagă».

Intorcându-se din inspecţia frontului armatei a 6-a pe Nistru, generalul Schörner a arătat generalului Zeitzler că frontul de nord al armatei a 17-a fusese rupt în două şi că după ce toate rezervele au fost distruse, în special regimentul de vânători de munte Crimeia, nu mai era altă posibilitate de cât retragerea. In aceiaşi seară Schörner —la cererea generalului Zeitzler— a trimis în scris expunerea situaţiei din Crimeia şi a propus retragerea frontului de nord a armatei a 17-a. La orele 21.50 Zeitzler cheamă din nou pe Schörner la telefon şi i-a spus că Hitler reproşează generalului Jaeneke că şi-a pierdut nervii. Generalul Schörner a replicat că el nu găseşte just acest reproş şi a rugat pe generalul Zeitzler să-l susţină pe Jaeneke ca să păstreze încrederea lui Hitler. Tot odată el a cerut să se aprobe imediat hotărârea retragerii în Crimeia, pentru că altfel arma-

www.dacoromanica.ro

ta a 17-a va fi distrusă. La expunerea făcută de generalul Zeitzler a aprobat Hitler chiar în seara aceia hotărârea de retragere, iar a doua zi a dat ordin să se țină Sevastopol cât mai mult și să nu evacueze nici o trupă luptătoare, putând evacua răniții, serviciile și materialele cari nu mai au întrebuințare pe front. Această evacuare a început chiar în aceiași zi. Generalul Schörner întrebând comandamentul marinei din marea Neagra, aceasta i-a comunicat că vapoarele «Ardeal», «Helga» și «Tisa» apărate de distrugatoarele românești «Maria» și «Mărășești» ca și UJ 103 și R. 163 au plecat din Sevastopol cu răniți în ziua de 12.4 orele 10.50.

Corpul 49 munte a continuat în zilele de 12 și 13.4 retragerea către poziția Gneisenau pe care a reușit să intre inaintea inamicului, datorită numai intervenției foarte active a aviației germano-române, care tot timpu a mitraliat și a bombardat trupele inamice în înaintare. Generalul Deichmann, comandantul corpului 1 aerian care își avea postul de comandă la Focșani (România) a dat ordin la 12.4 să se aprovizioneze repede unitățile de luptă cu muniție contra carelor și zburând la Sarabus în Crimeia a luat el însuși conducerea atacului contra blindatelor ruse. Atacând de la înalțime joasă a obținut efecte importante, întârziind câteva ore mișcarea spre sud a carelor ruse. Cum în ziua de 13 Aprilie rușii au ocupat Simferopol, corpul 49 munte și celelalte trupe cari au luptat în nordul Crimeei, au continuat retragerea spre Sevastopol. Corpul de munte român —cu diviziile 1 și 2 munte— ajungând cel dintâi în regiunea Sevastopol, a luat în primire apărarea poziției care fusese prevăzută pentru corpul 5 armată, care mai avea încă de mărșăluit din spre Kerci. In ziua de 14.4, corpul 49 munte a ajuns și el cu divi. 50 și 336 inf. și o parte din div. 111 inf. precum și toată artileria grea a corpului.

Corpul 5 armată german a părăsit poziția de la Kerci în dimineața zilei de 10.4 fără să fie atacat, și în noaptea de 12/13.4 a trecut istmul Parpaci. De aici, în loc să urmeze șoseaua Feodosia-Simferopol spre Sevastopol —cum fusese prevăzut în planul «Adler»— din cauza prezenței trupelor ruse în regiunea Sarabus-Simferopol, a fost obligat să se deplaseze spre Sudak (pe coasta de sud a Crimeei). O parte din forțe au fost transportate pe mare direct la Sevastopol și Balaclava, îmbarcate la Sudak, Alusta și Yalta în vase maritime de transport. Indată după ce trupele corpului 5 armată au părăsit Feodosia, puternice unități din armata de coastă rusă au debarcat în această localitate. Primele trupe din C. 5 A. german au intrat pe poziție la 14.4 și ultimele la 16.4; artileria grea n'a putut fi adusă. Corpul de cavalerie român a ajuns la Sevastopol cu pierderi ușoare. Divizia a 10-a română mai avea numai circa 4500 de oameni, iar divizia a 19-a rămăsese și ea cu un efectiv redus, fiind atacată în timpul marșului de unități de care de luptă ruse. Divizia a 3-a munte română care fusese în peninsula Kerci a avut pierderi suportabile.

www.dacoromanica.ro

Armata a 17-a a comunicat la 16.4 grupului de armate că se găseşte cu toate trupele în regiunea Sevastopol gata de apărare. In faţa unui inamic dispunând de o superioritate zdrobitoare şi de peste 500 de care de luptă, trupele germane şi române au făcut tot ce le-a stat în putinţă ca să intre —prin lupte şi prin marşuri extenuante— înaintea inamicului în Sevastopol. Corpul 1 aviaţie a întârziat în mod hotărâtor înaintarea inamicului prin 2390 de intervenţii, divizia a 9-a tunuri a. a. a acţionat fără încetare în contra obiectivelor aeriene şi a carelor de luptă, iar marina a reuşit prin o permanentă activitate, să transporte 10.000 de oameni din corpul 5 armată cu armamentul lor, de pe coasta de sud la Sevastopol. Inamicul a pierdut 464 de care de luptă şi 232 de avioane. Armata a 17-a a pierdut între 9 şi 18 Aprilie 111.000 oameni rămânând la această dată cu 78.000 de germani şi 46.000 români. «Dacă nu s'a ajuns la o catastrofă în stepa Crimeei, se datoreşte în mod hotărâtor vitejiei soldaţilor germani şi români, ca şi unităţilor de voluntari ruşi (Hilfswilligen) şi faptului că comandanţii răspunzători, cu toate «hotărârile ulterioare» ale lui Hitler, şi-au dat ordinele lor operative şi tactice înţelept şi la timp. Trupele ştiau că dacă ruşii sunt la Dschankoj, numai un lucru se mai putea face: retragerea şi agăţarea puternică la Sevastopol. Acesta a fost motorul care a ajutat cel mai mult în situaţia lor desperată —chiar dacă ar fi fost numai câteva ore câştigate. Dacă soldaţii şi-au cunoscut Crimeia «lor» şi au ştiut încotro merg, acesta a fost înainte de toate meritul generalului Tr. Konrad». Forţa combativă a armatei a 17-a la Sevaspotol se redusese în urma retragerii numai la 19.591 luptători (9.321 germani şi 10.360 români). In afară de aceasta, trupele române urmau să fie transportate imediat în România. Mareşalul Antonescu era foarte supărat că Hitler nu l-a ascultat şi n'a retras la timp armata din Crimeia. Pierderile suferite de români şi de germani în Crimeia au fost absolut inutile. Ţinându-se Crimeia o lună sau două mai mult nu s'a realizat nici un folos. Dacă însă armata a 17-a ar fi fost retrasă de la începutul lunii Martie şi debarcată la Odesa în bune condiţii de transport, ar fi putut interveni în mod decisiv în favoarea grupului de armate von Manstein, care lupta cu desperare să oprească avalanşa rusă în rostogolire spre România.

Pentru a nu intinde coarda prea mult, Hitler a decis că trupele române de la Sevastopol să fie transportate la Constanţa.

Forţele cari se găseau în apărare la Sevastopol fiind cu totul insuficiente pentru o mai lungă rezistenţă —aşa cum ordonase Hitler— generalul Jaenecke a cerut întăriri imediate în personal şi material.

Aceste mijloace n'au venit imediat şi nici în cantitate suficientă, astfel că trupele române au rămas mai departe în front, amestecate cu trupele germane, în aşteptarea înlocuirii lor cu unitaţi germane cari trebuiau să vină din altă parte.

www.dacoromanica.ro

Dispozitivul de apărare a fost:

- Sectorul de nord, corpul 49 munte cu div. 336 şi 50 infanterie germane, div. 1 şi 2 munte române, div. 10 inf. română şi unităţi ale corpului de munte român.
- Sectorul de sud, corpul 5 armată cu div. 73, 111, şi 98 inf. germane, div. 3 munte română, div. 19 inf. română, div. 6 şi 9 cav. române şi unitäti ale corpului de cavalerie român.
- Sectorul pe coasta mării, cu 2 batalione, 4 baterii şi 4 tunuri de 203 mm.

Trupele române au fost puse direct sub ordinele comandanţilor de C. A. germane. Comandamentele de C. A române au primit misiunea ca în strânsă colaborare cu comandamentele germane, să se consacre menţinerii puterii de luptă a trupelor române la un nivel ridicat şi să se îngrijească de ele; corpul de cavalerie pentru trupele române din zona corpului 49 munte german.

A tât germanii cât şi românii, ca să completeze o parte din lipsurile efectivelor de luptători, au pus în front la unităţile de infanterie, ori ce om capabil de a mânui o armă, indiferent de serviciul la care se găsea. Artileriştii rămaşi fără tunuri, personalul de la diferite servicii de aprovizionare şi de la comandamente a căror prezentă nu era absolut necesară, au fost repartizaţi la unităţile de infanterie. Astfel s'a ajuns la un efectiv de 64.000 de luptători, din cari însă numai 2.900 erau adevăraţi infanterişti.

Ca rezerve, corpul 49 munte avea 2 batalioane şi corpul 5 armată numai un singur batalion. Din ordinul armatei, fiecare divizie germană trebuia să aibă un batalion disponibil, gata a fi transportat cu camioane.

Ruşii dispuneau de grupul de armate frontul 4 ukrainian, cu armata a 2-a gardă, armata 51 şi armata de coastă cu un total de 24 divizii de trăgători, 1 brigadă infanterie 1 corp de blindate, 2-3 divizii de artilerie, 1 divizie de aruncătoare de grenade, 9 regimente de aruncătoare de grenade şi 2 divizii de tunuri a. a.

In această disproporţie de forţe situaţia armatei a 17-a era extrem de grea. Era clar că forţele germano-române nu vor putea rezista în cazul unui atac general rus. De aceia generalul Zeitzler a încercat să-l convingă pe Hitler de neesitatea evacuării imediate a regiunii Sevastopol, însă fără nici un rezultat. Generalul Schörner s'a hotărât să intervină personal la Hitler pentru a obţine o schimbare a hotărârii acestuia. La această convorbire a mai fost chemat şi generalul Allmendinger, comandantul corpului 5 armată din Crimeia.

In seara zilei de 21 Aprilie, generalul Schöner a expus lui Hitler motivele pentru care el credea că armata a 17-a nu va putea apăra Sevastopol. Generalul Allmendinger a spus că dacă s'ar trimite întăriri importante în infanterie şi putere de foc, armata a 17-a ar putea rezista. Hitler a

www.dacoromanica.ro

declarat că Sevastopol va trebui apărat până când debarcarea pe care o aştepta în vest va fi înfrântă; din acest motiv el aprecia că rezistenţa germană la Sevastopol va trebui să mai dureze circa opt săptămâni, în care timp se va produce debarcarea anglo-americană Prin această întârziere, Turcia —a cărei atitudine nu era sigură— va putea fi menţinută în neutralitate. Deocamdată nu putea trimite nici o divizie ca întărire la Sevastopol, dar va trimite câteva batalioane şi armament, în special armament antiaerian. A doua zi Hitler a avut o întrevedere numai cu generalul Allmendinger, căruia i-a expus marea importanţă politică şi economică a Crimeei şi i-a afirmat că în curând vor apărea armele noi şi până atunci trebue să rămână în Crimeia. Generalul Allmendinger i-a replicat că puterea de luptă a trupelor de la Sevastopol era scăzută şi că din cei circa 70.000 de soldaţi germani, numai 20.000 sunt luptători. In ceia ce priveşte trupele române, crede că au moralul zdruncinat şi nu mai pot suporta un bombardament de artilerie îndelungat şi violent. Pentru aceasta, armata a 17-a are urgentă nevoie de unităţi luptătoare şi nu de batalioane de marş. Dacă i se va trimite aceste unităti, va fi capabilă să ţină încă 6-8 săptămâni. Fiind întrebat de Hitler dacă trupele de la Sevastopol sufăr de o «psihoză a Crimeei», adică sunt obsedate de ideia că se găsesc într'o peninsulă, fără nici o legătură cu uscatul şi sunt înconjurate de mare, generalul Allmendinger a răspuns că toţi oamenii din Crimeia se gândesc numai cum vor putea trece peste marea Neagră; dar o psihoză el n'a constatat. Hitler i-a spus atunci că există această psihoză, mai ales la comandamente şi l-a întrebat dacă ea n'a fost folosită de comanda superioară ca să-l influenţeze pe el în luarea hotărârii. Generalul Allmendinger a răspuns că el n'a primit de cât ordine şi instrucţiuni de la generalul Jaenecke ca să ridice moralul trupelor şi să le îndemne de luptă. Mai punându-i şi alte întrebări, la cari generalul Allmendinger a răspuns că armata a dat numai ordine de întarire a puterii de luptă, Hitler —care a fost foarte amabil în tot timpul discuţiei— a întrerupt-o brusc şi a plecat.

Aşa dar generalul Schörner n'a reuşit să-l convingă pe Hitler să renunţe la apărarea Sevastopol-ului.

In zilele de 25-26.4 au fost chemaţi de Hitler viceamiralul Brinkamnn şi contraalmiralul Schulz, răspunzători de transporturile în marea Neagră, ca să-l informeze exact despre posibilităţile de aprovizionare a trupelor de la Sevastopol şi despre o eventuală evacuare sub presiunea inamicului. Din nou Hitler a declarat că este decis să ţină Sevastopol. «Dacă invazia aşteptată în vest va fi înfrântă, vor fi destule forţe la dispoziţie ca să se îndrepte situaţia în est. Dacă noi din contra nu vom putea înfrânge invazia, şi aşa vor trebui luate alte măsuri». Mai departe a spus Hitler: «La o evacuare în acest moment nu vor putea fi retrase de cât numai părţi din unităţi, fără armament complet; din contra, inamicul ar

www.dacoromanica.ro

avea posibilitatea ca în scurt timp să se deplaseze cu cele circa 25 de divizii cu tot armamentul lor în altă parte. De aceia trebue ca misiunea trupelor luptătoare de la Sevastopol să fie aceia de a ţine pe loc pe inamic şi a-i provoca pierderi cât mai grele».

Aici Hitler a expus adevăratul motiv care îl obliga să rămână nezdruncinat în hotărârea lui de a ţine armata a 17-a la Sevastopol cu ori ce risc. Dacă menţinerea Crimeei în stăpânirea germană avea o influenţă asupra atitudinei Turciei putea fi adevărat în parte, era în schimb foarte just că prin plecarea trupelor germano-române de la Sevastopol, cele 3 armate ruse din faţa lor ar fi devenit libere şi ar fi putut interveni în alt sector al frontului de est german, care şi aşa era supus la succesive şi permanente presiuni şi împingeri din partea forţelor ruse, mult superioare celor germane pe întreg frontul. Deci era de cea mai mare importanţă ca grupul de armate rus de la Sevastopol să fie ţinut pe loc cât mai mult timp; dar cu ce?

Faţă de activitatea inamicului şi de marele atac rus care se apropia, generalul Jaenecke a comunicat grupului de armate că în curând va fi obligat să retragă frontul pe o linie mai scurtă (valea Inkerman malul de sud al golfului Sewernaja); acest front avea însă desavantajul că lăsa în mâinele inamicului observatoare importante şi permitea să se bată cu artileria toate aerodromurile şi poziţiile. Comunicarea aceasta a fost transmisă de grupul de armate comandamentului suprem. Generalul Zeitler a informat a doua zi pe generalul Schörner că Hitler n'a aprobat propunerea armatei a 17-a. Comandantul grupului de armate a propus atunci ca Hitler să aprobe ca şeful de stat major al armatei a 17-a, colonelul Xylander să se ducă la cartierul general şi să-i expună lui Hitler situaţia de la Sevastopol. Hitler a dat însă ordin ca să se ducă generalul Jaenecke. După două discuţii în zilele de 29 şi 30.4 Hitler a dat ordin generalului Jaenecke să se întoarcă în Crimeia. Aceasta, înainte de a pleca, a adresat lui Hitler o scrisoare, în care i-a expus încă odată situaţia tragică a armatei a 17-a şi i-a cerut urgente trupe de luptători. Apoi în aceiaşi zi s'a întors la Galaţi la grupul de armate şi i-a comunicat generalului Schörner rezultatul negativ al intervenţiei lui. A doua zi —înainte de a zbura în Crimeia— s'a dus la Buzău unde se afla partea a doua a comandamentului lui. Intre timp însă, generalul Schmundt, şef adjutant al lui Hitler, a comunicat generalului Schörner că din scrisoarea generalului Jaenecke reeşind că nu are încredere în succesul apărării de la Sevastopol, Hitler i-a luat comanda şi l-a înlocuit cu generalul Allmendinger. La intervenţia lui Schörner ca Jaenecke să fie lăsat să se întoarcă în Crimeia, Hitler a răspuns că sub nici un motiv acesta nu mai are voie să zboare în Crimeia. Tot atunci a fost înlocuit la comandă şi generalul Konrad care comanda corpul 49 munte şi a cărui comandă fusese luată

www.dacoromanica.ro

câteva zile mai înainte. Totuşi acesta a mai comandat până la 7 Mai, când a trecut la comandă generalul Hartmann.

Mareşalul Antonescu, cunoscând situaţia de la Sevastopol şi fiind îngrijorat de soarta trupelor române, a cerut print'o scrisoare adresată generalului Schörner prin generalul Steflea, să intervină neîntârziat ca trupele române de la Sevastopol să fie evacuate la Constanţa. «Este de neînţeles pentru ce să fie jertfite fără nici un scop, într'un cap de pod îndepărtat, care şi aşa nu va putea fi ţinut, în loc să fi aduse în patrie, ca să apere acolo locurile lor de naştere inundate de inamic».

Intre 20.4 şi 3.5 au fost tranportaţi pe mare 13.400 de germani şi 29.000 de români, cari nu puteau fi folosiţi pe front; în plus au mai fost evacuaţi circa 6.000 răniţi germani, 2.000 răniţi români, 15.000 voluntari ruşi, 700 soldaţi slovaci, 4.500 prizonieri şi 3.000 civili.

La 5 Mai a început marea ofensivă rusă. Armata a 2 gardă rusă a atacat cu 5 divizii, după o violentă pregătire de artilerie şi sprijinite de o numeroasă aviaţie, în sectorul de nord, apărat de C. 49 munte. Cu toată superioritatea inamicului şi cu toate că din cauza aviaţiei inamice, care a acoperit zona de luptă în permanenţă, artileria germană şi română a fost mult stânjenită în activitatea ei, precum şi mişcările rezervelor bombardate, totuşi poziţia a fost menţinută aproape în întregime până în seara zilei de 6.5.

In ziua de 7.5 ruşii au atacat pe întreg frontul corpului 5 armată, cu armata de coastă, după o extraordinar de puternică pregătire de artilerie, care a avut efecte dezastroase asupra apărătorilor din linia de luptă şi asupra artileriei. Către amiază sectoarele diviziilor 73 şi 111 infanterie germane erau distruse şi inamicul pătrunsese inadânc în spatele poziţiei. Comandantul armatei a 17-a acerut urgente transporturi aeriene de batalioane de marş şi infanterie capabilă de luptă. Generalul Schörner a explicat imediat generalului Zeitzler că situaţia este desperată şi că este vorba despere o ofensivă generală rusă şi nu despre un atac local. In seara aceleiaşi zile el a cerut să se dea libertatea armatei a 17-a şă-şi retragă frontul de nord; între timp însă la aripa de sud ruşii au ajuns pe înălţimile Sapun.

Ca să-şi poată face o rezervă cu care să contraatace a doua zi, generalul Allmendinger a decis să-şi retragă aripa de nord şi să-şi scurteze frontul; tot odată a cerut să se grăbească cât mult trimiterea de trupe. arme şi muniţii.

Hitler n'a aprobat ca aripa de nord să fie retrasă şi a cerut ca corpul 49 munte să rămână pe poziţia lui şi s'o apere cu forţe mai puţine. In dimineaţa zilei de 8.5 Hitler a cerut din nou ca armata a 17-a să-şi reia poziţia de la aripa de nord, dar Schörner i-a comunicat că nu este posibil, pentru că acolo sunt lupte serioase şi de-abia dacă trupele pot apăra frontul actual.

www.dacoromanica.ro

Contraatacul armetei a 17-a s'a dat înainte de amiază cu 6 batalioane şi câteva tunuri de asalt, dar a fost oprit de focul apărării ruse. La propunerea generalului Schörner în seara de 7.5, Hitler a aprobat evacuarea regiunii Svastopol.

Retragerea s'a executat în cursul zilei de 9.5 spre poziţia Chersonez care apăra porturile de îmbarcare şi care era deja ocupată de unităţi din divizia 1-a munte română. Construcţiile din portul Sevastopol au fost distruse şi golful Sewernaja a fost minat.

In seara de 9.5 armata a 17-a a comunicat grupului de armate că generalul Hartmann, comandantul corpului 49 munte a luat comanda trupelor din poziţia Chersonez; că în noaptea de 9/10.5 se vor transporta 14.000 de oameni, iar tot restul armatei până la 35.000 de oameni, se va transporta în noaptea de 10/11.5 şi a rugat să se trimită pentru acea noapte toate vasele disponibile. Generalul Allmendinger a lăsat generalului Hartmann comanda trupelor, pentru că în plantul «Leopard» referitor la evacuarea Crimeei, se prevedea că trupele de pe poziţia Chersonez să fie comandate de comandantul corpului 5 armată; cum însă pe această pozitie se găseau acum mai multe trupe cari aparţineau corpului 49 munte, s'a dat comanda generalului Hartmann.

Generalul Schörner n'a fost de acord şi a comunicat generalului Allmendinger că în aceste ceasuri hotărâtoare, aşteapta ca el să rămână la conducere, ca să păstreze întreaga încredere a lui Hitler şi a grupului de armate. Astfel comandantul armatei a 17-a a mai rămas până la 11.5 seara, când a plecat cu statul lui major cu o vedetă rapidă din ordinul grupului de armate.

In zilele de 10 şi 11.5 inamicul a atacat în repetate rânduri ultima poziţie de rezistenţă care apăra plajele de îmbarcare, dar trupule germane au respins toate aceste atacuri, luptând până în ultimul ceas înainte de retragerea din noaptea de 11/12.5. Plajele de îmbarcare au avut însă mult de suferit din cauza bombardamentelor artileriei şi aviaţiei ruse.

Evacuarea s'a făcut cu mari greutăţi sub bombardamentul permanent al aviaţiei şi artileriei ruse. Astfel în ziua de 10.5 a fost scufundat vasul «Totila» cu 4.000 de oameni şi vasul «Teja» cu circa 4.800-5.000 de oameni; din aceştia circa 8.000 s'au înecat. In ziua de 11.5 au fost scufundate vasele «România», «Danubius», «Helga», şi «Gneisenau». Soldaţii aflaţi pe aceste două din urmă vase s'au înecat cu toţii, din lipsă totală de loc pe alte vase din apropiere, cari toate erau pline până la refuz. Ultimele comandamente române au fost evacuate în noaptea de 9/10.5.

In noaptea de 11/12.5 au venit pentru transporturi circa 60 de vase. O ceaţă provocată de bombardamentul artileriei ruse asupra unor depozite germane cu ceaţă artificială instalate în porturi şi în golfuri, a acoperit atât mişcările trupelor în porturile de îmbarcare cât şi ale vaselor. Dacă pentru trupe această ceaţă era binevenită, pentru vapoare a fost o

mare piedică în circulaţie şi manevre, pentru că nu vedeau nimic; cum pe de altă parte legăturile de comandă ale comandamentului maritim fuseseră distruse a urmat o mare dezorientare. Chiar comandanţii de vase cari cunoşteau poziţia locului de îmbarcare unde trebuiau să acosteze, cu multă greutate l-au găsit, iar altele s'au rătăcit.

Imbarcarea s'a făcut până la orele 2.30 noaptea când s'a oprit pentru ca convoaiele să nu fie surprinse de aviaţia rusă în apropierea locurilor de îmbarcare. Au mai îmbarcat însă până la orele 3.30 alte vase mai uşoare, a căror capacitate normală era de 250 de oameni şi cari au luat până la 1.100. De altfel toate vapoarele au încărcat până la maximum.

In peninsula Chersones au mai rămas trupele de siguranţă lăsate pe poziţie şi cari sub ordinele generalului Böhme, comandantul diviziei 75 inf. s'au predat la 12.5 orele 8. La locurie de îmbarcare unde vasele n'au venit pentru că nu le-au găsit, unităţile destinate să îmbarce în aceste locuri unde se adunaseră în cursul nopţii de 11/12.5 au organizat apărarea lor, şi au luptat până la ultimul cartuş.

In nopţile de la 9.5 până la 11/12.5 au fost evacuaţi în total 25.697 luptători şi 6.011 răniţi; în afară de aceştia au mai fost 8.100 înecaţi.

In total, de la 12 Aprilie, când au început transporturile pe mare şi până la 13 Mai, au fost transportati 130.000 de germani şi români, din totalul de 230.000 oameni Aviaţia a transportat şi ea 21.457 oameni; 57.500 au fost morţi şi dispăruţi; rămân circa 20.000 de oameni a căror soartă n'a fost cunoscută.

www.dacoromanica.ro

OPERAŢIILE DIN MOLDOVA ŞI BASARABIA DIN ANUL 1944 RUPEREA FRONTULUI IN REGIUNEA SCHEPETOWKA-UMAN SI RESTABILIREA LUI IN NORD-EST-UL ROMANIEI

Incepând din luna Iulie 1943, inamicul a atacat fără oprire grupul de armate de sud şi grupul de armate A, care avea armata a 6-a imediat la nord de marea de Azov (cu începere de la 2.2.1944) şi armata a 17-a în Cuban şi apoi în Crimeia. Cu toată rezistenţa îndârjită a soldatului german şi cu toate manevrele de forţe blindate executate de grupul de armate sud, ruşii au obligat acest grup de armate la cedări continui. Bătălia din bazinul Doneţz-ului, retragerea întregului front pe Nipru, bătălia pe linia Nipru-ului, bătălia de la Kiev, ruperea frontului de le Tcherkassi şi încercuirea corpurilor 11 şi 42 armată germane, bătăliile sângeroase din capul de pod Nicopol terminate cu pierderea acestuia, au fost etape ale unei continui bătălii care a durat 7 luni şi al cărui rezultat a fost retragerea germană până la Bug. In toate aceste bătălii, deşi germanii au provocat ruşilor pierderi foarte grele, totuşi au slăbit şi ei foarte mult. Astfel în luna Ianuarte 1944 ruşii au pierdut 17.653 prizonieri, 2.873 care de luptă, 588 tunuri şi 2.481 tunuri anticar; iar în Februarie, 7.700 prizonieri (1.055 care, 200 tunuri şi 855 tunuri anticar. După calculele germane, pe frontul grupului de armate sud ruşii primiseră 1.080.000 de oameni întărire între Iulie 1943 şi Ianuarie 1944, cifră care probabil corespundea pierderilor suferite în aceiaşi perioadă de timp. Grupul de armate sud a avut în aceleaşi luni, 405.409 morţi, răniţi şi dispăruţi şi au primit numai 221.893 înlocuitori. Corpurile blindate ruse aveau încă în linie circa 50-100 de blindate fiecare, fată de un efectiv normal de 200 la 250 blindate, în timp ce divizilie blindate germane nu depăşeau numărul de 30 de care de luptă. In aceiaşi perioadă de timp ruşii primiseră 2.700 care, iar grupul de armate sud numai 872, inclusiv tunurile de asalt.

Din acest calcul rezultă superioritatea numerică decisivă a ruşilor, nu numai în oameni dar şi în armament. In plus mai primiseră de la americani mari cantităţi de camioane grele, cari se puteau deplasa pe câmpul de bătălie pe ori ce teren, în timp ce camionele germane erau legate de drumuri solide. Cu toate intervenţiile grupului de armate sud şi cererile insistente către Hitler de a i se trimite întăriri, n'a obţinut de cât ajutoare cu totul sub ceia ce era necesar ca să oprească împingerea inamică. După terminarea bătăliei de la Stalingrad şi evacuarea Caucazului,

www.dacoromanica.ro

comandamentul suprem rus a încercat mereu să rupă grupul de armate sud de restul frontului şi să-l împingă cu spatele pe marea de Azov şi marea Neagră. In mod regulat însă grupul de armate sud german a ştiut să manevreze aşa fel în cât —cu toată inferioritatea gravă numerică în care în permanenţă se afla— a evitat această catastrtofală situaţie. Acum însă către primăvara anului 1944, trupele acestui grup de armate erau foarte obosite din cauza efortului prelungit; efectivele diviziilor erau mult micşorate iar fronturile de apărat foarte lungi. Un exemplu: După bătălia de la Tscherkassy, armata a 4-a blindată, la stânga grupului de armate sud, se găsea, pe un front de 240 km. —între Vinitza şi Tschepetovka— numai cu 5 divizii inf., 2 div. blindate şi 2 div. panzergrenadire.

La sfârşitul lunii Februarie 1944, armata a 6-a germană din grupul de armate A şi aripa dreaptă a grupului de armate sud se găseau la est de Bug, apoi frontul urca spre Tschepetovka-Rovno-mlaştinele Pripet.

La 3 Martie o nouă ofensivă rusă se deslănţue la stânga grupului de armate sud în sectoarele armatelor 1 şi 4 blindate împingând aceste armate pe frontul Luck-Tarnopol. O altă ofensivă îndreptată asupra aripei stângi a armatei a 8-a ajunge până la Uman, iar armata a 6-a este împinsă, până pe Bug. Până la 15 Martie aripa stângă a armatei a 8-a a fost sfărâmată şi o spărtură largă a fost deschisă, între această armată şi armata 1-a blindată, pe unde au trecut forţe din cinci armate ruse, dintre cari una blindată. Către 20 Martie situaţia s'a agravat şi mai mult prin încercuirea armatei 1-a blindate de două armate blindate ruse. In discuţiile cari au urmat între mareşalul von Manstein şi Hitler în legătură cu despresurarea acestei armate, acesta din urmă a fost obligat să accepte soluţia propusă de comandantul grupului de armate sud, adică armata 1-a blindată să rupă încercuirea spre vest. Cum Hitler mai fusese obligat şi în alte împrejurări să accepte punctul de vedere operativ al mareşalului von Manstein, a considerat că nu mai poate colabora cu el. La 30 Martie la chemat la Obersalzberg şi 1-a anunţat că-l înlocueşte cu generalul Model, justificând această schimbare prin nevoia de a aduce altă metodă în conducerea operaţiilor. De la stilul manevrier al mareşalului von Manstein trebuia să se treacă la o aparare pas cu pas a terenului.

Cu această ocazie a fost înlocuit şi mareşalul von Kleist la comanda grupului de armate A cu generalul Schörner. Grupul de armate A a primit denumirea grupul Ukraina de sud.

Ruperea frontului german dintre armata a 8-a şi armata 1-a blindată a deschis calea armatelor ruse catre Basarabia şi Moldova. Ia începutul lunii Aprilie, vârfurile armatelor ruse neîntâlnind nici o opoziţie, au trecut Prutul. Faţă de situatia critică a frontului de sud german, mareşalul Antonescu a decis să ocupe cu trupele române o pozitie care trecea din Bucovina pe inălţimile munţilor vest Siret-Târgul Frumos-nord Iaşi-

www.dacoromanica.ro

masivul Corneşti-nord Chişinău-Thighina-Nistru până la mare. Această poziţie era foarte puternică sprijinindu-se pe obstacole naturale, dar avea desavantajul că era prea înapoi. Inaintea ei se găsea valea Prutului care este un obstacol natural important.

Cum forţele ruse cari au ajuns pe această vale erau foarte obosite şi departe de bazele lor de aprovizionare, ar fi putut fi oprite aici, dacă forţele române ar fi fost din vreme aduse din interior unde se găseau pentru refacere şi reorganizare. Cea mai mare parte însă a diviziilor române se aflau în Banat, Oltenia şi Muntenia, iar dispoziţie pentru transportul lor în Moldova nu s'a luat destul de repede...

Distanţa dintre linia frontului la începutul lunii Martie şi Nistru fiind de circa 140 km. în linie dreaptă era de aşteptat că în acest spaţiu ofensiva rusă să fie oprită de grupurile de armate germane sud şi A înainte de a atinge Nistru, sau cel mai înapoi, pe acest râu.

Spărtura provocată de ruşi fiind însă foarte largă şi germanii neavând rezerve suficiente cu cari să contraatace şi să închidă calea ruşilor, armatele acestora au înaintat în gol. Această situaţie obliga conducerea supremă română să înceapă transporturile în spre Moldova îndată ce s'a constatat că germanii nu pot face faţă ruşilor şi deci trebuiau să intervină trupele pentru apărarea teritoriului lor.

Această acţiune era uşurată prin prezenţa în Transnistria a comandamentului armatei a 3-a române şi a câtorva divizii cari aparţineau acestei armate, şi cari şi-au luat în primire sectorul lor de apărat în Basarabia de sud fără să încarce liniile de transport. Aşa dar, rămânând de transportat aproape numai trupele armatei a 4-a din Moldova, ar fi fost posibil ca aceste trupe să ajungă pe Prut înaintea grosului armatelor ruse. O apărare a Nistrului nu putea fi luată în considerate atât din cauza lipsei de căi ferate suficiente către nordul Basarabiei, cât şi din cauza împingerii frontului german de la nord de Nistru mult spre vest. Probabil că comandamentul suprem român n'a luat la timp măsurile cuvenite pentru că Hitler a declarat mareşalului Antonescu că va opri această ofensivă rusă cât mai departe de frontiera României.

Poziţia propusă de mareşalul român a fost aprobată de Hitler. Stăpânirea ei a fost asigurată la începutul lunii Aprilie cu unităţi de la părţile sedentare din Modolva şi cu primele divizii române, cari au ocupat-o pe fronturi foarte largi. Pe măsură ce diviziile române sosiau în zonele lor din Moldova şi intrau pe front, apărarea acestuia se întărea, asftel că înaintarea rusă a fost oprită în faţa acestei poziţii. In acelaş timp au intrat pe această poziţie şi diviziile grupului de armate Ukraina de Sud, venite în retragere din spre N.E. In lunile Mai-Iulie s'au făcut lucrări de organizare a terenului şi de o parte şi de alta şi s'au executat atacuri locale pentru capturare de prizonieri şi culegere de informaţii. Numai în regiunea nord Iaşi ruşii au executat două atacuri foarte puternice cu

www.dacoromanica.ro

intenţia de a pune mâna pe această localitate, dar au fost respinşi de trupele corpului 4 armată german şi ale corpului 4 armată român. In cursul acestor luni, din cauza ruperii frontului german între grupurile de armată nord şi centru, au fost luate de la grupul de armate Ukraina de sud 4 divizii blindate (3,23,44 şi Grossdeutschland) şi alte câteva divizii de infanterie şi transportate cu calea ferată spre nord. Până la 13 August au fost luate în total 11 divizii germane de la acest grup de armate Mareşalul Antonescu a protestat în contra acestor deplasări de forţe de pe frontul român.

Cu ocazia vizitei pe care a făcut-o la cartierul general al lui Hitler, a arătat acestuia că plecarea diviziilor blindate din Moldova pune în pericol apărarea poziţiei actuale faţă de o eventuală ofensivă rusă în Modolva şi Basarabia. Insă —după cum arată generalul Guderian, şeful statului major general al armatei germane— mareşalul Antonescu a înţeles situaţia foarte grea din sectorul grupului de armate din mijloc şi că se impunea mai întâi o restabilire a legăturii dintre dele două grupuri de armate; a cerut însă ca îndată ce informaţiile vor arăta că ruşii pregătesc o ofrensivă în stil mare pe frontul român, să-i fie înapoiate diviziile blindate luate, sau altele de aceiaşi valoare.

ORGANIZAREA APĂRĂRII

Când generalul Friessner, care comanda grupul de armate de nord, a fost chemat la 24 Iulie 1944 la cartierul general al lui Hitler ca să i se încredinţeze comanda grupului de armate Ukraina de sud, a fost informat de acesta că situaţia politică din România este bună. Mareşalul Antonescu este un aliat credincios, iar armata şi poporul român sunt alături de el. Din punct de vedere militar, nu este deocamdată nici un pericol; o ofensivă rusă nu este de prevăzut, pentru că ruşii au concentrat toate forţele lor disponibile în contra grupului de armate de mijloc. De alftel aripa dreaptă este tare, aşa că ruşii nici într'un caz nu vor putea să atace în lungul Dunării ca s'o despartă de grupul de armate F (din Balcani).

Generalul Friessner, privind pe o hartă cu situaţia generală, a observat că ruşii ar putea mai uşor să atace pe frontul din Moldova pe direcţia nord-sud şi i-a spus lui Hitler: «Dacă eu aş fi comandantul rus, aş deplasa în această situaţie spre stânga o parte din forţele mele, şi folosind comunicaţiile dintre Prut şi Siret, aş ataca în flancul de nord al grupului Ukraina de sud şi aş bloca trecerile peste Prut. Prin aceasta, massa grupului de armate ar fi tăiată. După părerea mea ar trebui chiar de pe acum să se tragă concluziile corespunzătoare».

www.dacoromanica.ro

Cum Hitler n'a dat nici un răspuns, generalul Friessner a cerut împuternicirea să retragă frontul din Basarabia la vest de Prut, îndată ce se va simți o pregătire ofensivă rusă în Moldova pe direcția nord-sud. Hitler a refuzat, spunându-i că ar fi bine să se informeze la fața locului mai înainte de a formula asftel de cereri.

Către sfârșitul lunii Iulie, poziția ocupată de trupele germano-române era bine organizată. Intre Târgul-Frumos și Iași însă, traseul era defectuos, pentru că în mare parte această poziție se găsea pe o pantă lină, iar creasta înălțimilor era în stăpânirea rușilor. In plus terenul era descoperit, așa că ori ce mișcare era văzută. Acest traseu a rezultat în urma primelor lupte pentru ocuparea și apărarea poziției. Era mult mai indicat ca traseul să fi fost deplasat 10-20 Km. mai la sud pe înalțimile Dealul Mare, împădurite și abrupte și unde un atac cu care de luptă ar fi fost foarte greu de executat, iar efectele bombardamentelor artileriei și aviației ar fi fost mult micșorate. Aceste înălțimi fuseseră și ele bine organizate și primiseră numele de «Poziția Traian». ValeaSiretului era închisă la vest de Târgul-Frumos cu fortificații betonate. In fine pe linia Galați-Focșani exista o poziție solid organizată în cazemate de beton, constituind o foarte importantă barieră în contra armatelor ruse cari ar fi invadat Moldova.

Grupul de armate Ukraina de sud a luat măsuri să se organizeze capete de pod pe malul de est al Prutului, pentru a servi la o eventuală retragere din Basarabia spre Moldova și s'a pregătit technic aruncarea în aer a podurilor de peste acest râu. In spatele armatelor se găseau depozite camuflate de muniții și diferite alte materiale. Din nefericire atât cantitatea de muniție, cât și alte mijloace, era insuficientă pentru o mare bătălie.

Cel mai grav defect însă al acestei poziții rezulta din însăși forma ei de arc de cerc bine pronunțat care putea fi atacat simultan pe două direcții concentrice, de un inamic mult superior în forțe pe amândouă direcțiile, ducând la încercuirea apărătorilor —exact cum a fost și la Stalingrad. In cazul nostru, un asftel de atac inamic, chiar dacă s'ar fi dat numai pe o singură direcție —nord-sud— ar fi provocat ruperea apărării în două mari sectoare, prin închiderea comunicațiilor de pe valea Prutului. In această eventualitate efortul apărării trebuia făcut călare pe valea Prutului, tocmai ca să împiedice ruptura pe această direcție. Inamicul a ales ofensiva pe două direcții aplicate pe cele două ramuri ale arcului. Pentru acest caz se impunea ca apărarea să-și rectifice poziția, renunțându-se la frontul din Basarabia —așa cum a cerut generalul Friessner din primul ceas al luării comenzii— de îndată ce s'ar fi observat că inamicul pregătește o mare ofensivă pe frontul român. Pare de neînțeles că nici Hitler, nici mareșalul Antonescu, n'au făcut o apropiere între forma frontului din România și aceia a frontului de la Stalingrad. Această apropiere i-ar

www.dacoromanica.ro

îi dus fără îndoială la concluzia retragerii frontului din Basarabia înainte de începerea ofensivei ruse, cu atât mai mult cu cât în 1944 superioritatea uriaşă rusă era bine cunoscută şi deci nu mai reprezenta o necunoscută a raportului de forţe, aşa cum a fost în bătălia din cotul Donului din Noembrie 1942.

Numărul de divizii de pe poziţie era corespunzator lungimii frontului, astfel că se poate considera că poziţia principală era bine apărată. Ceia ce lipsea însă —şi în mod neîngăduit de grav— erau rezervele în divizii de infanterie şi mai ales în divizii blindate. Un atacator puternic poate să provoace o rupere de front într'o poziţie bine întăritâ şi bine apărâtă dacă dispune de o covârşitoare superioritate în artilerie, aviaţie şi care de luptă. Armamentul anticar din poziţia de rezistenţă poate să distrugă o parte din carele de luptă inamice din primul val, dar celelalte trec mai departe. Dacă mai ţinem seama că infanteria sufere şi ea pierderi —câteodată foarte grele— din cauza bombardamentului artileriei şi al aviaţiei, se poate deduce că cea mai mare parte a carelor de luptă inamice trece peste poziţia principală şi peste zona poziţiilor de artilerie şi ajunge în spatele frontului. Aici trebue să fie oprite şi distruse prin contraatacuri executate de forţele blindate ale apărării. Dacă aceasta nu dispune de divizii blindate, atunci spatele ei poate fi transformat în haos şi trupele din poziţia de rezistenţă vor fi încercuite.

Cele 3 divizii blindate din spatele întregului front din România erau mult prea puţine pentru a face faţă unei ofensive ruse, care era de aşteptat —aşa cum s'a întâmplat în toate ofensivele ruse începând cu ofensiva de la Stalingrad— să fie executată cu o superioritate zdrobitoare în armament şi număr de divizii.

Un alt punct slab al apărării era subminarea moralului soldaţilor români printr'o propagandă făcută în şi din spatele frontului de către numeroase elemente ale partidelor politice cari făceau opoziţie politicei de răsboi a mareşalului Antonescu.

Trupa care pleca de pe front în concedii, la întoarcere aducea de acasă zvonul că curând se va încheia pace şi că soldaţii nu trebue să mai lupte. Acest zvon era întărit pe front de acele elemente de diferite grade, cari aveau legături în interiorul ţării şi cari erau agentii politicei de dezagregare a rezistenţei şi de cedare în faţa inamicului. Printre aceştia unii aveau însărcinarea să adune informaţii despre trupele proprii şi amice şi să le trimită la o centrală a partidelor politice, de unde se trimeteau englejilor, cari —la rândul lor— le predau ruşilor.

Evident că această activitate subversivă creia o stare de confuzie şi de îndoială în sufletele soldaţilor şi ofiţerilor români, cu un efect dăunător asupra voinţei şi capacităţii de rezistenţă a trupelor. Generalul Friessner a fost informat chiar de la sosirea lui la grupul de armate Ukraina de sud, că ceva nu este în ordine în România. El a fost rău impresionat de unele

www.dacoromanica.ro

schimbări între comandanţii de mari unităţi române, printre cari chiar comandantul armatei a 4-a, generalul Racoviţă; a mai aflat şi despre o adunare a unor oameni politici şi generali români la Alba Iulia, cari —se presupunea— că ar duce tratative cu inamicul şi ar urmări răsturnarea mareşalului Antonescu.

După ce s'a informat la Bucureşti la 1 August în discuţiile cu von Killinger, ministrul german în România, cu generalul Hansen comandantul trupelor germane din interiorul României şi cu generalul Gerstenberg care avea în sarcină apărarea regiunii petrolifere Ploeşti-Câmpina, că nu s'a prevăzut nici o măsură în eventualitatea că s'ar încerca la Bucureşti o lovitură de stat, a trimis câte o scrisoare lui Ribbentrop şi lui Hitler, în care a arătat că «condiţiile politice şi militare în România nu sunt destul de sigure pentru ca să poată conduce fără nici o grijă pentru trupele luptătoare». Pentru a avea absolută siguranţă în spate, a cerut să i se pună sub ordine toate serviciile, trupele şi organizaţiile germane de pe teritoriul României şi să i se permită să întreţină un serviciu de informaţii în interiorul acestei ţări. «In cazul că se vor constata mai departe simptome de nesiguranţă la trupele române de pe front, va trebui să se ordone imediata retragere a frontului în spatele Prutului şi apoi pe linia Galaţi-Focşani-Carpaţi». Colonelul von Trotha, primul ofiţer de stat major al comandamentului grupului de armate Ukraina de sud, care fusese trimis cu scrisoarea la Hitler, a adus răspunsul mareşalului Keitel că România este aliată credincioasă şi sigură şi nu crede să se întâmple ceva într'un timp apropiat. Totuşi va avea în vedere extinderea competinţei grupului de armate asupra teritoriului român. Generalul Friessner a fost decepţionat de acest răspuns şi a continuat să comunice înaltului comandament german semnele de nesiguranţă din România constatate de serviciile de informaţii ale grupului de armate. Aceste comunicări nu erau luate în considerare, pentru că de la Bucureşti se trimeteau alte informaţii din partea serviciilor informative germane de acolo. Hitler dădea crezare acestora, pentru ca erau mai vechi în România, se găseau chiar în capitala ţării, se putea presupune că aveau o organizaţie de informare mai completă de cât a grupului de armate, cu legături mai adânci între români şi deci cu posibilităţi de a cunoaşte mai bine atmosfera din Bucureşti şi activitatea atât a guvernului român, cât şi a oamenilor politici. Astfel la 10 August ministrul german von Killinger informa pe von Ribbentrop că «situaţia este absolut sigură. Regele Mihai este garant al alianţei cu Germania». Această informaţie —care era total în contrazicere cu realităţile din Bucureşti— a fost dată numai cu două săptămâni înainte de lovitura de stat a Regelui Mihai în contra mareşalului Antonescu.

www.dacoromanica.ro

BOMBARDAMENTELE AVIATIEI AMERICANE

Inainte de a trece mai departe în desvoltarea operaţiilor pe frontul român, trebue să vorbim despre activitatea aviaţiei americane asupra României, pentru că această activitate a avut loc tocmai când românii şi germanii opriseră înaintarea rusă pe teritoriul acestei ţări. Americanii au socotit că era de datoria lor ca buni aliaţi ai Rusiei sovietice, să atace România pe calea aerului pentru a-i distruge viaţa economică şi zdruncina moralul şi puterea de rezistenţă a populaţiei. Marele bombardament de la 1 August 1943 terminându-se cu pierderi foarte grele pentru avioanele cari l-au executat, n'a mai fost urmat de nici o altă încercare în acel an.

La 4 Aprilie 1944 americanii au reluat bombardamentele, pornind de pe aerodromurile de la Bari şi Brindisi din sudul Italiei. De această dată n'au mai bombardat numai regiunea petroliferă Ploeşti-Câmpina, dar şi oraşul Bucureşti şi alte oraşe fără nici un fel da apărare antiaeriană. Chiar şi populaţia de la satc şi ţărani aflaţi la munca câmpului au fost mitraliaţi de aviatorii americani la întoarcerea după efectuarea bombardamentelor, ridicând un adevărat val de ură în contra americanilor.

Iuliu Maniu a intervenit prin prinţul Ştirbey, care se afla ca delegat al lui la Cairo pentru tratativele de armistiţiu, ca să se înceteze cu aceste bombardamente, pentru că aveau o influenţă dezastroasă asupra sentimentului de prietenie al poporului român faţă de americani. Intervenţia n'a avut nici un efect.

Statele-Unite ale Americii se bucurau în România de o simpatie aproape generală şi nimeni nu s'ar fi gândit că avioanele americane ar fi putut veni să ne distrugă oraşele şi viaţa economică a statului. Pentru poporul român, bombardamentul de la 4 Aprilie executat de asupra Bucureştiului, urmat apoi de altele, a însemnat un fel de desmetecire. Am fost scoşi dintr'o iluzie a prieteniei americane şi am fost aruncaţi în faţa unei realităţi cumplite. Era peste puterile noastre de pricepere că americanii ar fi fost capabili să ne lovească din spate, atunci când întreg poporul român era în luptă pentru independenţa lui în contra Rusiei comuniste. Furia şi ura au luat locul simpatiei. Este adevărat că exista o foarte mică minoritate de români din clasa superioară, cari ar fi preferat să vadă în fiecare zi distrugându-se resursele de viaţă ale naţiunii de

www.dacoromanica.ro

către americani, de cât să mai fie un soldat german în România; dar această minoritate era departe de a reprezenta ţara. Intervenţia lui Iuliu Maniu a dovedit cu prisosinţă că naţiunea română era de altă părere de cât aceste câteva sute de filoamericani cu ori ce preţ.

Este de constatat că ruşii au lăsat în seama aliaţialor lor acţiunea de distrugere aplicată în interiorul ţării pe calea aerului. Nu aveau ruşii avioane de bombardament cari să lovească pe români cât mai adânc in spatele frontului, când se găseau deja pe o parte din teritoriul României, sau a fost o acţiune de diplomaţie psihologică? Dându-şi seama câtă ură se poate acumula în sufletele oamenilor atunci când sunt loviţi fără să se poată apăra, au lăsat pe americani să îndeplinească ei această tristă şi nefericită misiune, de a distruge viaţa unui popor, aflat în imposibilitate nu numai de a contraataca, dar nici de a se apăra, nedispunând de mijloace corespunzătoare. Bombardamentele s'au continuat până la 23 August 1944, data capitulării Regelui Mihai.

FORŢELE IN PREZENŢĂ

Câteva zile înainte de începerea ofensivei ruse situaţia forţelor era următoarea:

FRONTUL GERMANO-ROMÂN
ORGANIZAREA CONDUCERII SUPERIOARE

Generalul Ferdinand Schörner, comandant al grupului de armate Ukraina de sud până la 24 Iulie; apoi generalul Hans Friessner.

In Moldova: armata a 8-a germană (general Otto Wöhler) şi armata a 4-a română (general Racoviţă, urmat de generalul Avramescu şi apoi în penultima zi a operaţiilor de generalul Ilie Şteflea), constituind grupul de armate Wöhler.

In Basarabia: armata a 6-a germană (general Maximilian Fretter-Pico) şi armata a 3-a română (general Petre Dumitrescu) constituind grupul de armate Dumitrescu.

FORŢE

In Basarabia (grupul de armate Dumitrescu)

www.dacoromanica.ro

- armata a 3-a română: cu:

C. 2 A. român (div. 9 inf. şi trupele de marină pentru apărarea gurilor Dunării.

C. 3 A. român (brig. 110 inf., div. 2 inf. şi div. 15 inf.).

C. 29 A. german (div. 9 inf. germană, div. 21 inf. română şi div. 4-a munte română).

- armata a 6-a germană cu:

C. 30 A. german (div. 306, 15, 257, 302, 384 inf. germane).

C. 52 A. german (div. 320, 294, 161 inf. germane).

C. 44 A. german (div. 335, 282, 62 inf. germane).

C 7 A. german (div. 106 şi 370 inf. germane şi div. 14 inf. română).

In rezerva grupului de armate Dumitrescu:

Div. 13 blindată germană, div. 258 inf. germană, div. 1 cav. română şi comandamentul corpului 72 armată german.

In Moldova (grupul de armate Wöhler)

- armata a 8-a germană cu:

C. 4 A. german (div. 376 şi 79 inf. germane şi div. 11 inf. română).

C. 4 A. român (div. 7 şi 3 inf. română, brig. 102 munte română şi div. 5 cav. română).

Aceste două corpuri de armată au constituit grupul Mieth (comandantul corpului 4 armată german).

- armata a 4-a română:

C. 6 A. român (div. 5 inf. română, brig. 101 munte română, div. 76 germană).

C. 57. A. german cu div. 1 şi 53 inf. român si div 46 int. germano.

C. 5 A. român (div. 4 inf. şi 1 gardă română).

C. 5 A. român (div. 4 inf. şi gardă română).

C. 1 A. român (div. 6 şi 20 inf. române).

C. 7 A. (brig. 103 şi 104 munte române).

Corpurile 6, 5, 1 şi 7 armată române au constituit grupul Kirchner (comandamentul corpului 57 armată blindat) în cadrul armatei a 4-a române.

C. 17 A. german (div. 8 vânători germană, div. 3 munte germană şi unităţi de grăniceri români).

In rezerva grupului de armate Wöhler:

Divizia 20 blindată germană, divizia 1 blindată română şi divizia 18 de munte română.

In rezerva generală a grupului de armate Ukraina de sud:

www.dacoromanica.ro

Div. 10 grenadiri blindată, div. 153 inf., brig. tunuri de asalt 286, brig. de artilerie 959 (toate germane) şi div. 1 slovacă technică.

In sprijin aerian:

Flota a 4-a aeriană (general Deichmann).

* * *

In total, pe un front de circa 654 km. se găseau:

Mari unităţi germane pe 387 km. front: 22 divizii de infanterie, 3 divizii blindate, 1 brigadă tunuri de asalt şi o brigadă de artilerie.

Mari unităţi române pe 267 km. front: 15 divizii infanterie, 2 divizii munte, 2 divizii cavalerie, 1 brigadă infanterie, unităţi de grăniceri de valoarea a 3 regimente de infanterie şi trupe de marină de valoarea a 2 regimente de infanterie.

Alte mari unităţi: 1 divizie slovacă technică.

Trupele române erau dotate cu mijloace de luptă apropiată anticar Faustpatronen (aruncare până le 30 de metri) şi Ofenrohr (aruncare până la 100 metri); mai dispuneau şi de alte mijloace (lichide inflamabile, mine anticar). Tunurile 75 mm. fabricaţie franceză fuseseră transformate în tunuri anticar şi repartizate câte o baterie de 4 piese la regimentele de infanterie. In afară de acest armament anticar, infanteria mai era dotată în armament greu cu aruncătoare de 60-120 mm.

Armamentul anticar german fusese distribuit trupelor române în mare parte, abia în primăvara anului 1944, când Hitler a constatat că pentru a opri pe ruşi după ruptura de la Şepetowka - Uman trebue să facă apel la Mareşalul Antonescu să transporte diviziile române în Moldova şi Basarabia. Această întârziere era provocată de convingerea că guvernul român se gândea la un eventual răsboi cu Ungaria şi pentru aceasta nu distribuia trupelor luptătoare întreg armamentul primit, menţinând o parte în rezervă. Această operaţie ar fi fost posibil de conceput la începutul răsboiului, când atât guvernul român cât şi cel german credeau că răsboiul contra Rusiei se va termina repede. In acest caz Mareşalul Antonescu avea intenţia să pună în discuţie retrocedarea Transilvaniei dată ungurilor în August 1940, şi dacă n'ar fi fost posibil s'o obţină prin tratative, ar fi mers la un răsboi cu Ungaria, cum de altfel îi declarase şi lui Hitler. Pentru aceasta Hitler a refuzat să întărească armata română cu armament anticar, artilerie grea şi care de luptă în anii 1941-42. De abia în 1943 trupele luptătoare din Cuban şi Crimeia au primit armament anticar de infanterie, iar în 1944 acelea din Moldova şi Basarabia, când s'au dat şi care de luptă pentru divizia 1-a blindată şi în parte şi pentru a 2-a.

www.dacoromanica.ro

Ori în 1944, când ruşii se găseau în nordul României şi trebuia apărat pământul ţării cu toate trupele disponibile, nimeni nu se mai gândea să facă o rezervă de armament german pentru un eventual război cu ungarii. Informaţiile cari circulau în 1944 printre germani că «o parte din armamentul german predat României nu era înmânat diviziilor de pe front, ci era reţinut în interiorul ţării» nu corespondeau unei realităţi. Interesul suprem al conducerii române de atunci era să aibă pe front trupe cât mai bine înarmate şi cu moralul ridicat. Este absurd să-şi imagineze cineva că în împrejurările din primăvara şi vara anului 1944, s'au constitut undeva în România rezerve de armament german pentru un război cu Ungaria.

De altfel, când după 23 August 1944, România a trecut de partea Rusiei şi a declarat război Germaniei şi Ungariei, s'a văzut că trupele române nu aveau armament anticar. Astfel divizia a 4-a infanterie dispunea numai de tunuri vechi anticar şi nici un fel de armament anticar pentru infanterie. Din sursă românească: «Divizia a 4-a infanterie era izolată în capul de pod de la sud de Szolnok, având o înzestrare technică şi o dotare materială slabă. Lipsa aproape completă a mijloacelor cari să poată duce cu succes lupte împotriva tancurilor grele ale inamicului, punea într'o situaţie grea această mare unitate». Dacă totuşi vor fi fost mari unităţile române cari au avut o carecare dotare limitată în armament anticar german pentru lupta infanteriei, acest armament a fost provenit din depozitele germane din Moldova şi Basarabia, cari au căzut în mâinile ruşilor după 23 August 1944.

FRONTUL RUS
ORGANIZAREA CONDUCERII SUPERIOARE

Mareşalul Timoschenko comandant suprem al trupelor din Moldova şi Basarabia.

In Moldova, frontul 2 Ukrainian, (general P. Malinowski) cu: armatele 40, 27, 52, 4 gardă, 7 gardă, armata a 6-a blindată, corpul 18 armată blindat şi 1 corp de cavalerie mecanizat.

In sprijin aerian: armata a 5-a aeriană.

In Basarabia, frontul 3 Ukrainian (general F. Tolbuchin) cu: armatele 5, 37, 57, 46, corpurile 4 şi 7 mecanizate şi grupul general Bachtin.

In sprijin aerian: armata a 17-a aeriană.

După informaţiile obţinute de grupul de armate Ukraina de sud, ruşii dispuneau de circa 94 divizii de trăgători, 7 corpuri blindate şi 1 corp de cavalerie.

Din sursă rusească Frontul 2 Ukrainian avea 6 armate, 1 armată blindată (2 C.A.); 3 Corpuri de Armată independente (1 corp blindat, 1

www.dacoromanica.ro

corp mecanizat şi 1 corp de cavalerie) şi o armată aeriană. Frontul 3 Ukrainian avea 4 armate, 2 corpuri de armată independente mecanizate şi 1 armată aeriană. In total erau 90 de divizii, la cari se mai adaugau unităţi de întărire independente (blindate, artilerie şi pionieri).

In total, cele două grupuri de armate aveau 929.000 trupă, 16.079 tunuri şi mortiere, 1404 care de luptă şi 1759 avioane. De aici se vede că superioritatea rusă în artilerie şi care de luptă era zdrobitoare faţă de trupele germano-române.

PREGĂTIREA OFENSIVEI RUSE

Trupele frontului 2 ukrainian au început să sosească pe frontul din Moldova la începutul lunii August. După 7 August informaţiile obţinute prin aviaţie, prizonieri şi observatorii terestri arătau o foarte vie activitate atât pe front cât şi în spate. Noi poziţii de artilerie, în fiecare zi tot mai numeroase, înmulţirea terenurilor de aviaţie, mari deplasări de trupe şi lungi coloane de maşini în continuă mişcare ziua şi noaptea, erau semne indiscutabile de pregătire a unei ofensive. La început această activitate s'a observat aproape numai pe frontul din Moldova, în timp ce în Basarabia numai în ultimele zile înainte de ofensivă s'a schimbat aspectul obişnuit al activităţii din spatele inamicului.

Grupul de armate Ukraina de sud a intervenit din nou la cartierul general al lui Hitler să i se aprobe să retragă frontul din Basarabia în spatele Prutului atât cât mai este timp; mai ales că diviziile blindate cari îi fuseseră luate nu i s'au mai putut înapoia. Această retragere a frontului din Basarabia în spatele Prutului, ar fi avut două avantagii. S'ar fi câştigat timp, ruşii fiind obligaţi să amâne cu cel puţin o lună ofensiva lor în Moldova, dar mai ales s'ar fi putut constitui o mare rezervă, frontul de pe Prut fiind mult mai scurt de cât cel din Basarabia. Hitler n'a dat însă aprobarea de cât atunci când nu se mai putea face nimic. «Aceasta a fost una din cauzele cele mai importante ale catastrofei care a urmat».

Odată cu mişcarea inamică din spatele frontului a început şi pe front o activitate deosebită a artileriei. In timp ce bateriile inamice intrate acum în poziţie îşi reglau tragerile asupra obiectivelor din frontul germano-român, artileria apărării, din poziţii de schimb, executa trageri asupra noilor obiective din câmpul inamic. Aviaţia germano-română ataca tot timpul coloanele inamice.

Pentru asigurarea succesului ofensivei ruşii au luat următoarele dispoziţii.

Frontul 2 ukrainian a hotărât să execute atacul principal cu aripile interioare ale armatelor 27 şi 52 din zona nord-vest Iaşi în direcţia Vaslui-Fălciu. La ajungerea pe valea Bahlui (10 km. în spatele poziţiei

www.dacoromanica.ro

româno-germane) armata a 6-a blindată şi corpul 18 blindat trebuiau să depăşească prin ruptură trupele din linia 1-a şi zilele următoare să ajungă în regiunea Vaslui-Huşi şi să ocupe trecerile peste Prut până la Fălciu. Ca să asigure către Siret şi Carpaţi flancul drept al acestui atac, a hotărât să execute al 2-lea atac cu armata a 7-a gardă în direcţiile Roman şi Piatra-Neamţ ocolind regiunea întărită de la vest de Târgul-Frumos. După ruperea frontului, corpul de cavalerie mecanizat, trebuia să treacă înainte, să ocupe Roman şi apoi Bacău. La aripa stângă, armata a 4-a gardă a primit misiunea ca, după cucerirea oraşului Iaşi, să execute cu o parte din trupe un atac la est de Prut pe direcţia Ungheni-Coştuleni şi să taie retragerea forţelor germano-române la vest de Prut.

Armata a 5-a aeriană a primit misiunea să sprijine atacul armatelor 27 şi 52 cu bombardamente asupra poziţiei inamice, să împiedice aducerea de rezerve în sectorul Iaşi-Târgul-Frumos şi trecerea peste Prut în sectorul Ungheni-Fălciu. Pentru sprijinul direct al atacului s'a destinat un corp aerian la armata a 27-a şi câte o divizie aeriană la armata 52 şi armata blindată cu corpul 18 blindat.

Frontul 2 ukrainian a concentrat pe direcţia de atac jumătate din totalul de divizii de trăgători, jumătate din artilerie şi aruncătoare, 77 la 100 din blindate şi 90% din aviaţia de luptă.

Armată a 27-a avut 9 divizii pe 22 de km. de front, din cari 6 divizii pe 8 km. de efort principal, cu 2.207 tunuri şi aruncătoare, având 258 de piese pe un km. de efort şi 155 de care de luptă în sprijin imediat al atacului.

Armata a 52-a a avut 9 divizii pe 30 de km. de front, din cari 6 divizii pe 8 km. de sector de efort principal, cu 2.223 de tunuri şi aruncătoare, cu o densitate de 227 de piese pe un km. de efort şi 115 care de luptă în sprijin imediat.

Germanii n'au realizat nici odată în cursul acestui răsboi o astfel de concentrare de foc. Chiar la Sevastopol în Iunie 1942, unde aveau de cucerit o regiune fortificată, au fost departe de această densitate de foc, pe care ruşii o socoteau necesară în bătăliile ofensive în teren nefortificat.

Ordinul frontului 2 ukrainian prevedea ca atacul principal să se dea în sectoare apărate de trupe române.

Frontul 3 ukrainian a hotărât să atace cu armatele 37 şi 57 şi părţi din armata 46, din capul de pod de la sud de Tighina în direcţia generală Iermoklia-Huşi. Armata a 5-a a primit misiunea să se menţină gata pentru o urmărire eventuală a inamicului şi să cucerească oraşul Chişinău prin atacuri pe direcţii concentrice. Armata 46 —la aripa stângă— trebuia să atace din partea de sud a capului de pod sud Tighina şi să înainteze pe direcţia Ciobruci-Tarutino, de unde să se îndrepte spre sud-vest pentru ca —împreună cu grupul general Bachtin şi flota de răsboiu de pe Dunăre— să încercuiască trupele armatei a 3-a române. Grupul general Bachtin era compus din divizia 259 trăgători, brigadele 83 şi 84 infante-

www.dacoromanica.ro

rie de marină, un batalion independent motorizat şi câteva unităţi speciale marine. Corpul 7 mecanizat, pus sub ordinele armatei 37, trebuia să atace după ruperea frontului în direcţia Tocu-Cimişlia-Karpineni, de unde împreună cu armata a 37-a, să stăpânească regiunea Lăpuşna, ca să împiedice retragerea trupelor germane din direcţia Chişinău. Corpul de gardă mecanizat trebuia să treacă prin spărtura de front făcută de armata 46 şi să ajungă în zona Tarutino. Mai departe trebuia să fie în măsură să înainteze fie pe direcţia Comrat-Huşi, fie spre Cahul; o parte din forţe trebuiau să acţioneze spre sud-vest ca să împiedice o retragere spre Prut a trupelor române din sudul Basarabiei.

Armata a 17-a aeriană avea misiunea să sprijine armatele 37 şi 46 pe timpul ruperii frontului, apoi să acopere şi să însoţească prin lupte aeriene corpul 7 mecanizat şi corpul 4 de gardă mecanizat.

Pe direcţia principală de atac, frontul 3 ukrainian a concentrat 72 la 100 din divizii, 87 la 100 din blindate, 71 la 100 din artilerie şi aruncătoare.

In general, pe direcţiile principale de efort, atât în Moldova cât şi în Basarabia, diviziile ruse au atacat pe 1 şi 1/2-2 km. de front, iar corpurile de armată pe 4-5 km. lărgime de front.

Trupele din linia 1-a au fost scoase din poziţie înainte de ofensivă şi duse în spatele frontului la circa 30 de km. unde au făcut exerciţii de atac contra unei poziţii pregătite, pe un teren asemănător celui pe care urma să atace în realitate.

Camuflarea mişcărilor a avut o mare importanţă în pregătirea ofensivei ruse. Astfel în capul de pod de la sud de Tighina, circulaţia peste circa 10 poduri construite de ruşi peste Nistru se făcea numai noaptea; înainte de a se face ziuă erau demontate şi legate camuflat la ţărm. Pe timpul zilei, erau lăsate numai acele poduri cari nu erau folosite.

Zona atacului principal al frontului 2 ukrainian era descoperită şi mişcările de trupe puteau fi văzute de observatorii germanii şi români.

Pentru a le ascunde de vederile terestre, ruşii au construit pe 20 km. de front 250.000 de metri patraţi de paravane. In zona nord şi nord-vest Paşcani, au lucrat 40 de zone de poziţii de baterii false pentru 1.000 de tunuri şi aruncătoare.

Frontul 3 ukrainian a simulat o concentrare de forţe în zona Karmanovo-Taslak-Reimarovka, unde au adus un corp de armată mecanizat, un corp de armată de trăgători şi o divizie de artilerie.

Dispoziţiuni speciale au fost luate pentru aducerea artileriei în capul de pod de la sud de Tighina, de unde trebuia să pornească atacul principal. Prin plasarea massei de artilerie la est de Nistru se pierdea mult din bătaia tunurilor şi ar fi obligat ca schimbările de poziţie să se facă îndată după începerea înaintării infanteriei peste poziţia apărării. De altfel această schimbare de poziţie în capul de pod ar fi luat un timp prea lung

www.dacoromanica.ro

în cursul luptei şi ar fi redus mult cantitatea de foc de artilerie de care avea nevoie infanteria. De aceia, înainte de a aduce artileria în capul de pod, s'au executat toate lucrările pregătitoare —determinarea poziţiilor de baterii, alegerea şi ocuparea observatoarelor şi întinderea legăturilor telefonice—. Apoi bateriile au fost aduse şi instalate în cursul nopţilor. Din cauza marelui număr de baterii şi a puţinelor comunicaţii disponibile, instalarea întregului dispozitiv de artilerie în capul de pod a durat 18 zile. Totuşi nici observatoarele terestre, nici aviaţia germano-română n'au observat această înmulţire a poziţiilor artileriei ruse de cât abia în ultimele 3-4 zile înainte de începerea ofensivei. Această mişcare şi instalare neobservată a fost posibilă datorită măsurilor de camuflare luate în capul de pod. Pentru camuflarea mişcărilor şi a mijloacelor de luptă, s'au construit în capul de pod 19 km. de tranşee şi şanţuri de legătură, circa 470 de adăposturi pentru mitraliere, tunuri şi mortiere, 200 de adăposturi pentru oameni şi 620 de poziţii de artilerie.

www.dacoromanica.ro

BĂTĂLIA

In după amiaza zilei de 19 August, ruşii au executat numeroase atacuri locale. La Grupul de Armate Wöhler aproape fiecare divizie a fost atacată în câte un sector, în timp ce la Grupul de Armate Dumitrescu aceste atacuri s'au dat numai pe aripi.

Despre aceste acţiuni generalul H. Friessner scrie: "In zona grupului de armate Dumitrescu sovieticii au obţinut o pătrundere locală la divizia 21 inf. română la Rascăieţi. La aripa stângă numeroase atacuri date contra diviziei 14 inf. română şi diviziilor 106 şi 370 inf. germane, cu pătrunderi locale mai mult sau mai puţin importante, au fost respinse.

In contra frontului grupului de armate Wöhler au fost numeroase atacuri. Aproape toate diviziile au fost lovite. Toate atacurile, până la pătrunderi locale mai mult sau mai puţin importante, au fost respinse". Heleşteni, şi în sectorul diviziei a 6-a română, au fost sau închise sau respinse; chiar şi un atac mai puternic de tăria unui regiment contra frontului diviziei a 3-a munte germană la Poiana Micului".

Despre aceleaşi operaţiuni. H. Kissel scrie că la divizia 11-a inf. română (pe Prut) şi divizia 21 inf. română (la Rascăieţi pe Nistru) inamicul a realizat rupturi cari n'au mai putut fi curăţite. Divizia a 11-a a executat un contraatac la orele 17, care a fost respins. Aici a căzut un viteaz colonel român.

Atacuri deosebit de puternice au fost executate în sectorul corpului 6 armată român, compus din diviziile 5 inf. română şi 76 inf. germană. Acest corp de armată fusese comandat de generalul Avramescu; dar la începutul lunii August acesta a trecut la comanda armatei a 4-a române în locul generalului Racoviţă şi comanda corpului 6 armată a fost predată generalului german Erich Abraham, comandantul diviziei 76 inf. germană. Generalul Abraham a îndeplinit această comandă cu ofiţerii români aflaţi la comandamentul corpului 6 armată.

Asupra poziţiei acestui corp de armată s'a deslânşţuit la orele 15 un violent bombardament de artilerie care a durat trei sferturi de oră. Apoi inamicul a atacat cu forţe de câte circa un batalion sprijinit de care de luptă. Atacul dat în sectorul diviziei 76 inf. germană a fost respins. La divizia a 5-a inf. română a reuşit să pună stăpânire pe o înălţime dominantă. Un contra atac dat la orele 17 a fost respins. Ca urmare a acestei

www.dacoromanica.ro

SCHIȚA Nº 10

BĂTĂLIA DEFENSIVĂ DIN MOLDOVA ȘI BASARABIA (20-23.8.1944)

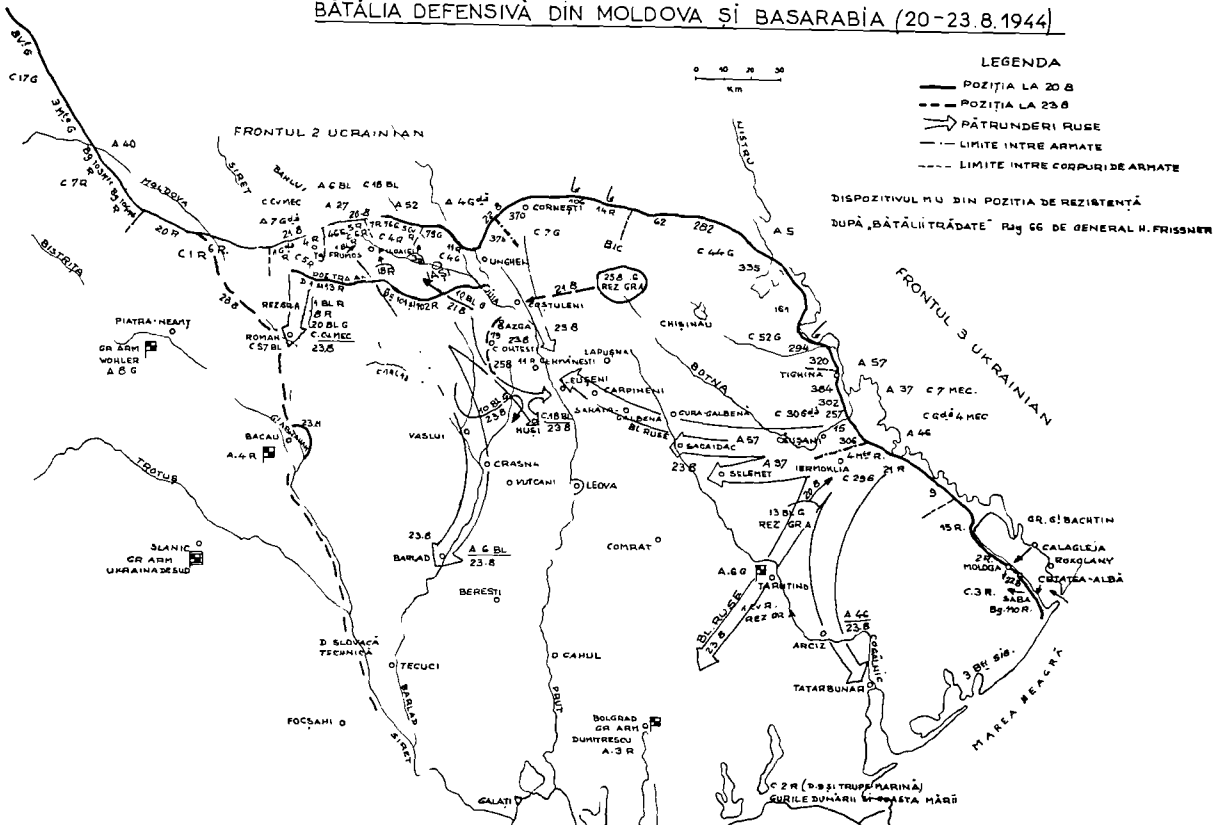

www.dacoromanica.ro

pătrunderi/frontul corpului 6 armată a fost retras în noaptea de 19/20, 2-3 km. mai înapoi pe poziţia numită «linia Wöhler».

Din sursă rusă aceste atacuri s'au executat numai de către frontul 2 ukrainian (în Moldova şi la est de Prut); iar frontul 3 Ukrainian le-a executat a doua zi dimineaţa. Scopul acestor atacuri a fost să se lămurească exact gruparea germano-română şi sistemul de foc al apărării. Ruşii au constatat că prima poziţie era puternic ocupată şi că «era exclusă posibilitatea să se execute o pregătire de artilerie în gol». Nu găsim însă nici o informaţie asupra pătrunderilor provocate în ziua de 19.8 în poziţia apărării. Aviaţia inamică a fost deosebit de activă în sectoarele corpului 6 român (în Moldova) şi corpul 29 german (în Basarabia).

In seara zilei de 19.8 mareşalul Antonescu apreciind că ofensiva rusă va porni a doua zi, a comunicat ministrului german Dr. Clodius că: «Faţă de marea ofensivă rusă, care fără îndoială este iminentă, după părerea lui, îşi, rezervă libertatea de acţiune, dacă nu va fi adusă neîntârziat cel puţin o divizie germană, pe cât, posibil o divizie blindată». Aceste cuvinte clare au fost comunicate imediat ministerului afacerilor străine german la Berlin, de către Drul Clodius. Generalul Hansen, comandantul tuturor trupelor germane din interiorul României, aflând a doua zi despre această declaraţie, o comunică generalului Jodl, care a răspuns: «Să-l lăsăm şi să vedem ce-o să facă».

In cursul nopţii de 19/20 pionierii ruşi au deschis drumuri pentru infanterie şi care de luptă în câmpurile de mine ale apărării şi în sârmele ghimpate. Această operaţie fusese de altfel începută cu câteva nopţi mai înainte şi terminată în noaptea care preceda începerea ofensivei. Tot în această ultimă noapte câte o unitate specială rusă s'a strecurat în spatele frontului apărării prin sectorul diviziei a 5-a inf. română (în zona Podul Iloaiei) şi sectorul diviziei a 4-a munte română (în capul de pod sud Tighina).

In zorii zilei de 20.8 ruşii au executat în sectoarele principale de atac o extrem de violentă pregătire de artilerie. Pe restul frontului au fost executate trageri de artilerie obişnuite. Astfel pe frontul de la Iaşi în timp ce corpurile 6 şi 4 armată române se găseau sub un bombardament distrugător, divizia 79 inf. germană din dreapta acestui sector a fost supusă unui bombardament incomparabil mai slab.

La grupul de armate Wöhler pregătirea de artilerie a durat o oră şi jumătate acoperind poziţia principală de rezistenţă şi poziţia a 2-a (linia Wöhler). Efortul principal inamic pe frontul acestui grup de armate s'a făcut în sectorul N.V. Iaşi - N.V. Podul Iloaei (Erbiceni) pe o lungime de circa 25 km. Pe acest front se găseau —de la vest la est— diviziile 5 inf. română, 76 inf. germană, 7 inf. română şi 5 cav. română.

Odată cu începerea pregătirii de artilerie —la orele 5— inamicul a atacat în sectorul diviziei a 5-a inf. română cu o puternică unitate de

www.dacoromanica.ro

infanterie, aceiaşi care în după amiaza zilei de 19.8 provocase o pătrundere în frontul acestei divizii. Această unitate fusese organizată în mod special cu o mare putere de foc, iar în timpul nopţii de 19/20 primise încă alte întăriri. In dimineaţa de 20.8 a executat un atac special în direcţia Podul Iloaei chiar la începutul bombardamentului de artilerie, a cucerit prin surprindere această localitate, a scos din luptă posturile de comandă ale regimentelor 9 şi 32 inf. din divizia a 5-a inf. şi a barat şoseaua Târgul Frumos - Iaşi.

La orele 6.30 infanteria rusă însoţită de care de luptă a pornit la atac, călcând imediat pe urmele bombardamentului de artilerie —aşa cum se făcea în primul război mondial— şi profitând de praful şi de fumul care acoperea zona poziţiei, a ajuns în tranşeele apărării fără să fi fost observată.

Trupele din linia 1-a ale diviziilor 5 şi 7 inf. române n'au rezistat atacului şi au început retragerea spre valea Bahlui, lăsând divizia 76 inf. germană cu flancurile descoperite.

Generalul Abraham comandantul corpului 6 armată român, sub ale cărui ordine erau diviziile 5 şi 76 inf. a cerut armatei a 4-a române să-i pună la dispoziţie divizia 2 munte română din rezerva armatei, pentru restabilirea situaţiei la stânga diviziei 76 inf. Este de sigur o greşală, căci în rezervă se găsea numai divizia 18 munte română. Armata aprobă cererea şi această divizie trece sub ordinele corpului 6 român şi ocupă o poziţie la sud de Bahlui, în legătură cu unităţi cari se retrăseseră din div. 5 inf. română.

Pe la amiază ruşii atacă această poziţie, sprijinţi de un puternic foc de artilerie şi o cuceresc. Divizia 18 munte şi regimentul 32 inf. român din div. 5 inf. au suferit pierderi grele.

Din ordinul corpului 6 armată aceste trupe s'au retras pe poziţia Traian de ambele părţi ale localităţii Voineşti.

Divizia 76 inf. germană, rămasă singură la nord de Bahlui a primit ordin să se retragă imediat şi să caute legătura la est cu corpul 4 armată german (general Mieth).

Mai la est, divizia 5 cavalerie română, care făcea parte din corpul 4 armată român împreună cu divizia 7 infanterie română, n'a rezistat nici ea atacului inamic şi s'a retras spre Iaşi sud de Bahlui. Unele mici unităţi au intrat în poziţia de apărare organizată de divizia 70 inf. germană în flancul ei stâng şi mai înapoi.

Către amiază care de luptă ruse şi infanterie transportată pe camioane, au respins după o scurtă luptă companiile de grăniceri române, cari apărau marginea de vest a oraşului Iaşi şi au pătruns în oraş; aici au fost opriţi de un batalion german care apăra trecerea peste podul de beton armat din centrul oraşului. Generalul Stingl, comandantul oraşului Iaşi, după o încercare nereuşită de a respinge pe ruşi, a fost încercuit în loca-

www.dacoromanica.ro

lul Universităţii. Divizia 70 inf. germană, având spatele ameninţat prin această prezenţă a ruşilor în Iaşi, a executat în după amiaza zilei un atac cu un batalion şi părti din brigada 825 artilerie pentru curăţirea oraşului. Operaţia a reuşit în partea de nord şi nord-vest a oraşului, unde au eliberat şi comandamentul german.

Corpul 4 armată român, sub ale cărui ordine erau diviziile 7 inf. şi 5 cav. cari —după cum am văzut— se retrăseseră prea repede spre valea Bahlui, a dat ordin diviziei a 3-a română inf. din rezerva lui, să contra atace şi să restabilească situaţia.

Ordinul de contraatac n'a putut să fie executat: «fiindcă —după declaraţiile şefului detaşamentului de legătură german pe lângă comandamentul acestei divizii— comandantul diviziei n'a putut să aibă legătura technică cu regimentele lui». Toate legăturile fuseseră rupte de bombardamentul aviaţiei chiar în cursul dimineţii. Nici legătura prin ofiţeri nu s'a putut face. Astfel că divizia a 3-a n'a putut executa de cât un contra atac cu forţe prea puţine şi n'a reuşit să oprească înaintarea inamicului spre Iaşi. Pe la amiază această divizie s'a retras în direcţia sud-vest spre Roman, apoi prin Bacău spre Focşani, unde a ajuns la 23.8. A doua zi comandantul diviziei a comunicat detaşamentului de legătură german că România s'a despărţit de Germania şi el este concediat.

Comandantul diviziei a 3-a inf. nu putea să plece cu divizia de pe front spre Focşani dacă n'ar fi existat un ordin, comunicat prin toate comandamentele superioare, de la grup de armate până la corp de armată. Este foarte probabil că această divizie —care era consideratã ca divizia de încredere a mareşalului Antonescu, pentru că el o comandase câţiva ani mai înainte— a primit ordin să iasă din luptă şi să se deplaseze prin marşuri pe jos cât mai repele la Focşani, unde ar fi urmat să intre în apărarea poziţiei fortificate. In vederea opririi inamicului în faţa acestei poziţii de sigur că Mareşalul Antonescu s'a gândit să o ocupe din vreme cu forţe luptătoare bine încadrate.

Un alt contraatac s'a dat în aceiaşi zi de către divizia blindată română contra blindatelor ruse cari pătrunseseră în sectorul diviziei 5 inf. române, reuşind să micşoreze zona de spărtură.

In acest contaatac divizia blindată română a distrus circa 60 de care de luptă inamice, dar a pierdut şi ea 35 de care. Activitatea acestei divizii, după contraatacul din ziua de 20.8 şi până la 23.8 nu se cunoaşte. Nici unul din autorii germani cari au studiat şi descris evenimentele din acele dramatice zile pe frontul român nu mai fac nici o menţiune despre vre-o întrebuinţare operativă a acestei divizii. Pare nelogic că ea să fi stat trei zile în simplă expectativă, când era aşa de mare nevoie de reacţiuni puternice blindate în această bătălie în care blindatele inamice au jucat un rol hotărâtor. Nici după 23.8 nu se ştie cum şi în ce condiţii s'a retras. După o sursă românească o parte din divizia blindată s'ar fi retras pe

www.dacoromanica.ro

valea Trotuşului spre Oneşti şi apoi ar fi încercat să treacă în Transilvania spre Braşov pe valea Oituzului. Din cauza drumurilor şi a podurilor slabe întreg materialul greu —sau o bună parte din el— a rămas înfundat pe această vale.

O altă parte s'ar fi îndreptat spre intorsura Buzăului unde ar fi trebuit să se întrunească cu cealaltă parte care ar fi trecut pe la Braşov. Către 10.9 această divizie —cu ceia ce mai avea din trupă şi material— se găsea în zona Bucureşti.

In sectorul de la est de Iaşi, unde erau diviziile 79 inf. germană şi 11 inf. română inamicul n'a executat nici un atac în ziua de 20.8. Faţă însă de ruptura de front realizată la vest de Iaşi, corpul 4 armată german a dat ordin acestor două divizii să se retragă la sud de Bahlui. Divizia 376 inf. germană, care făcea parte tot din Corpul 4 armată german şi se găsea la est de Prut, n'a fost atacată în zilele de 20 şi 21.8 şi a rămas pe poziţie.

Divizia 10 grenadiri blindată care era în rezerva grupului de armate şi care fusese adusă de două zile din Basarabia la vest de Prut, a primit ordin să execute un contraatac în ziua de 21.8 în contra inamicului care pătrunsese la sud de Iaşi. Astfel în noaptea de 20/21.8 la grupul de armate Wöhler, sectorul de la vest de Iaşi se retrăsese pe poziţia Traian, făcând legătura la vest cu restul frontului prin diviziile 1 română şi 46 germană, iar la est prin divizia 376 inf. cu armata 6 germană. Poziţia Traian era acum apărată de aripa dreapta a diviziei 1 inf. română, diviziile 13 inf. şi 18 munte române, brigadele 101 şi 102 munte române; precum şi resturile diviziilor 5 şi 7 inf. şi 5 cav. române. Divizia 76 inf. germană se găsea tot pe poziţia Traian la sud de Leţcani, apărând o poziţie pe înălţimile sud Bahluiu.

La sud-est de Iaşi pe Bahlui până la Prut erau diviziile 79 inf. germană şi 11 inf. română.

Pe restul frontului grupului de armate Wöhler, au fost lupte izolate, în cari atacurile ruse au fost respinse.

La grupul de armate Dumitrescu, inamicul a făcut efortul principal în capul de pod de la sud Tighina, în zona de legătură între armatele 6 germană şi 3 română.

La aripa dreaptă a armatei a 6-a germană erau diviziile 15 şi 306 inf. germane din corpul 30 armată german; iar la aripa stângă a armatei a 3-a română erau diviziile 4 munte şi 21 inf. din corpul 29 inf. german.

Aici pregătirea de artilerie s'a executat în două faze. Prima între orele 5 - 5.50, după care inamicul a dat câteva atacuri locale prin care a vrut să verifice dacă poziţia era ocupată, sau trupele apărării se retrăseseră pe o poziţie mai înapoi. Din sursă rusă, această primă fază a durat 40' după care focul artileriei a fost deplasat mai înapoi. Infanteria rusă a simulat un atac prin puternic foc de mitraliere şi strigăte de ura; în acelaş timp au ridicat deasupra tranşeelor foarte multe păpuşe, cari reprezen-

www.dacoromanica.ro

tau soldaţi pornind la atac. Trupele germane crezând că infanteria rusă a ieşit la atac, au părăsit adăposturile şi au ocupat poziţiile de tragere ca să respingă pe atacatori. In acel moment artileria rusă a revenit cu un foc extrem de violent pe primele linii, producând pierderi grele în rândurile apărării. A doua fază între orele 7 - 9.30 s'au executat bombardamente de o violenţă încă necunoscută în acest război. Tranşeele au fost complet răsturnate, aşa că nu mai puteau fi folosite de apărători. Pierderile au fost foarte grele. Divizia 15 inf. a pierdut 50 % din efective, iar divizia 306 a rămas numai cu o treime din efective. Probabil că şi diviziile 4 munte şi 21 inf. române au suferit aceleaşi pierderi. Poziţia din capul de pod a fost cuceritâ repede de infanteria rusă. «Divizia a 4-a munte şi divizia 21 inf. au fost aproape total distruse şi s'a provocat o grea înfrângere diviziilor 15 şi 306 inf. germane».

«La grupul de armate Dumitrescu atacul rus s'a desfăşurat cu centrul de greutate contra aripei stângi a corpului 30 armată, de ambele părţi ale legăturii între armatele 3 române şi 6 germană, cu circa 5 divizii de infanterie şi 100 de care de luptă. Inamicul a reuşit să rupă divizia a 4-a munte română pe întregul ei front şi să pătrundă mai mulţi kilometri spre vest. Aceasta divizie a fost complet sfărâmată. Prin aceasta şi divizia 21 inf. română a fost clătinată şi —după ce Răscaieţi a fost cucerit— a pierdut ori ce coheziune. O mare parte din cele două divizii române fugise deja în timpul pregătirii de artilerie».

Comandantul corpului 29 armată german, sub ale cărui ordine se găseau diviziile 4 munte şi 21 inf., spune că trupele diviziei 4 munte şi-au părăsit poziţiile chiar la începutul atacului, lasând fără apărare artileria germană care le sprijinea.

Pe de altă parte însă —din sursă rusă— un batalion din divizia 4 munte a fost trimis ca ajutor unităţilor germane cari opuneau o rezistenţă îndârjită în centrul de rezistenţă Leontina, aflat în pozitia principală a apărării. Acest batalion a fost distrus sau făcut prizonier.

Divizia 306 inf. germană, care s'a găsit pe axul principal de atac rus şi a suferit pierderi grele, şi-a retras resturile de trupe la Iermaklia, unde trebuia să vină şi divizia 13 blindată, în vederea unui contraatac în ziua de 20.8.

Divizia 15 inf. germană, în aceiaşi situaţie ca şi divizia 306 s'a retras pe satele Ursoaia şI Căuşani.

Divizia 13 blindată, care deja înainte de începerea ofensivei fusese pusă de grupul de armate la dispoziţia corpului 30 armată, a primit de la acesta misiunea să atace inamicul care pătrunsese la vest de capul de pod şi să-l arunce dincolo de poziţiile iniţiale ale infanteriei. Contraatacul a fost executat din mişcare, şi cu toată rezistenţa inamicului, superior în care de luptă şi infanterie, a câştigat teren până pe înălţimile de la sud-vest de Nistru, unde s'a oprit pentru noaptea de 20/21.8.

www.dacoromanica.ro

Până în seara zilei de 20.8 ruşii au înaintat circa 10 -12 km. la vest de capul de pod şi au provocat o ruptură de circa 40 km. lărgime.

Pe restul frontului grupului de armate Dumitrescu a mai avut loc un atac inamic de valoarea unui regiment în sectorul diviziei 294 inf. germană (circa 20 km. nord Tighina), precum şi la aripa stângă a armatei a 6-a germană în sectoarele diviziilor 14 inf. română şi 106 inf. germană. Toate aceste atacuri au fost respinse.

In ziua de 21.8 la grupul de armată Wöhler, frontul 2 ukrainian şi-a estins zona de atac spre Siret şi a atacat cu armata a 7-a gardă, poziţia la vest de Erbiceni. Diviziile 1 inf. română, 46 inf. germana, 4 inf. şi 1 gardă române, au depus o foarte îndărătnică rezistenţă în tot timpul zilei, astfel încât numai după ce inamicul a introdus în luptă şi părţi din corpul de cavalerie gardă mecanizat, a reuşit seara să pătrundă în Târgul Frumos, ducând încă în timpul nopţii de 21/22.8 lupte de stradă.

Armatele 27 şi 52 ruse, întărite cu armata a 6-a blindată şi corpul 18 armată blindat, au atacat în ziua de 21.8 poziţia de pe înălţimile Dealu Mare şi oraşul Iaşi, după o pregătire de artilerie de 1,1/2 oră. Rezistenţa trupelor din apărare a fost foarte dârză. Cinci contra atacuri au fost executate de către acestea în prima jumătate a zilei ca să respingă sau să limiteze pătrunderile ruse. In regiunea Iaşi, luptele deasemenea au fost grele. Contraatacul executat de dizia 10 grenadiri blindată s'a lovit de foarţe mult superioare blindate, reuşind numai să întârzie câteva ore înaintarea spre sud a blindatelor ruse; ea a fost obligată să ocupe o poziţie în flancul stâng al diviziei 79 inf. germană pe un aliniament orientat nord-sud. Oraşul Iaşi a fost cucerit de ruşi prin lupte înverşunate de stradă. Până în seara zilei de 21.8 poziţia Traian şi oraşul Iaşi au fost pierdute de apărare. Spărtura provocată de atacatori a fost lărgită până la 65 km. pe o adâncime de 26 km.

Divizile 79 inf. germană şi 11 inf. română au fost atacate în noua lor poziţie în după amiaza zilei de 21.8, dar toate atacurile au fost respinse. Podurile peste Bahlui au fost distruse de apărare. Divizia 76 inf. germană, care în dimineaţa de 21.8 luptase pe poziţia Traian, a fost pusă sub ordinele diviziei 10 blindată şi a primit misiunea de a prelungi frontul acesteia spre sud.

Fiind atacată în după amiaza zilei —pe când era în curs de deplasare spre noua ei poziţie— de circa 300 de care de luptă ruse cu infanterie transportată, a fost împrăştiată. Unele din trupele ei s'au retras spre sud şi apoi spre vest ca să ajungă la frontul de pe Carpaţi. Prin aceasta «până în seara acestei zile divizia 76 inf. germană a încetat de a mai fi o unitate capabilă de luptă». Generalul Abraham, comandantul copului 6 armată român, a fost înlocuit la comandă şi i s'a dat misiunea să organizeze pe Siret la est de Bacău un cap de pod cu trei divizii române, având ca şef de stat major pe colonelul de stat major Kriebel, şeful deta-

www.dacoromanica.ro

şamentului de legătură german pe lângă comandamentul armatei a 4-a române.

La grupul de armate Dumitrescu, forţele ruseşti au fost obligate în dimineaţa zilei de 21.8 să treacă în aparare, dar ulterior aducând întăriri au reluat atacul şi înaintarea. Din sursă rusă: «Părţi din unităţile sovietice au respins până la orele 11 prin folosirea potrivită a terenului, toate contraatacurile diviziei 13 blindată germană; apoi au trecut la atac. După ce trupele sovietice au distrus rezistenţa diviziei 13 blindată şi a trupelor de infanterie cari se apărau în flanc, au pătruns prin linia a 2-a a apărării şi au garantat aşa dar înaintarea trupelor cari se deplasau luptând». Asupra acţiunii diviziei 13 blindate din aceiaşi zi, aflăm însă din sursă germană —însăşi declaraţiile comandantului acestei divizii- că «îsi aminteşte numai de lupte de apărare grele până seara, pe înălţimile pe cari divizia ajunsese în seara zilei precedente». Un contraatac n'ar mai fi fost posibil în ziua de 21.8 pentru că «Unitatea, care avea circa 20 de care de luptă, numai cu mare oboseală putea să mai execute un foc de apărare pe front şi mai ales la aripa dreaptă». In acelaş timp generalul H. Friessner scrie că la aripa dreaptă a corpului 30 armată german s'au dus în ziua de 21.8 lupte grele de apărare, de către diviziile 15 şi 306 inf. germane şi divizia 13 blindata. «92 de care de luptă sovietice au rămas pe poziţie; pierderile sângeroase sunt imense; însă şi pierderile proprii sunt foarte ridicate».

In spre seara zilei de 21.8 ruşii au pătruns în sectorul diviziei 15 inf. germană. Pentru a nu se lăsa încercuit din două părti, comandantul diviziei 13 blindată a decis să-şi retragă aripa dreaptă şi să se apere pe linia Tocus - Opaci. In dimineaţa de 22.8 nici un car nu mai era bun de luptă căci ultimele existente nu mai aveau benzină şi a trebuit să fie părăsite.

Corpul 29 armată german, care făcuse parte din armata a 3-a română şi care după ruperea frontului din ziua de 20.8 fusese trecut sub ordinele armatei a 6-a germană, avea în ziua de 21.8 divizia 9 germană intactă pe poziţia iniţială de pe Nistru, resturi din diviziile 4 munte şi 21 inf. române înapoi spre Volintiri pe flancul stâng al armatei a 3-a şi un regiment din divizia 153 inf. germană, care era în rezerva grupului de armate la Ciadar-Lunga. Acest regiment, transportat cu autocamioane a ocupat o poziţie la Volintiri (20 km. sud-vest capul de pod), cu frontul spre nord, pentru a împiedeca o pătrundere a inamicului în spatele corpului de armată. Mai la sud, pe frontul corpului 3 armată român n'a intervenit în ziua de 21.8 nici o acţiune. Insă situaţia armatei a 3-a române era periclitată, inamicul aflându-se cu unităţile blindate la circa 50 km. adâncime pe aripa stângă a acestei armate şi nu existau forţe disponibile pentru a-i face faţă.

In ziua de 21.8 - după aprecierile grupului de armate Ukraina de sud- ruşii au atacat:

— In Moldova, pe frontul grupului de armate Wöhler, cu 12 divizii de

www.dacoromanica.ro

inf. în front şi 15 în rezervă, cu armata a 6-a blindată şi alte circa 2 la 3 corpuri de armată blindate;

— In Basarabia, pe frontul grupului de armate Dumitrescu, cu 10 divizii de inf. şi 2 corpuri de armată blindate.

Faţă de aceste forţe, grupul de armate Ukraina de sud nu mai avea nici o rezervă. Toate diviziile de infanterie şi de blindate cari formaseră rezervele armatelor şi ale grupului de armate erau în luptă şi unele deja distruse. Deci nu mai era altă soluţie de cât să ordone retragerea grupului de armate Dumitrescu, în timp ce grupul de armate Wöhler trebuia să recucerească poziţia Traian şi să oprească aici înaintarea inamicului.

In seara aceleiaşi zile, şeful de stat major al grupului de armate a avut o convorbire telefonică cu şeful operaţiilor de la comandamentul suprem, care a fost de acord ca trupele germano-române din Basarabia să se retragă. Ulterior - tot în aceiaşi seară - a avut şi generalul Friessner o convorbire cu şeful de stat major al comandamentului suprem, care a promis că va obţine aprobarea lui Hitler; acesta se exprimase - de altfel - că nu vroia să lase să fie distruse diviziile germane la est de Prut.

Ordinul de retragere a fost dat chiar în cursul zilei de 21.8. «Nu mai rămânea de cât o singură cale —scrie generalul Friessner—; retragerea frontului. Aprobarea lui Hitler poate încă să întârzie. Atunci m'am hotărât să dau ordinul pe răspunderea mea personală. El a fost dat la 21 August».

In ziua de 22.8 grupul de armate Ukraina de sud a primit aprobarea lui Hitler pentru retragerea frontului; dar era deja prea târziu. Din cauza lipsei de divizii blindate în rezervă cari să poată opri avalanşele sutelor de blindate ruse în Moldova şi Basarabia, situaţia grupului de armate Dumitrescu şi a aripei drepte a grupului de armate Wöhler era cât se poate de gravă.

Pentru această zi (22.8), mareşalul Timoşenko, comandantul forţelor ruse din Moldova şi Basarabia a decis să exploateze situaţia favorabilă pe care o crease pătrunderile armatelor ruse dincolo de sistemul de apărare româno-german. Pentru aceasta a dat ordin ca grupul de forţe din apărare, aflat la sud-est de Iaşi şi până la est de Prut să fie încercuit, iar gruparea principală a armartei a 6-a din regiunea Chişinău să fie distrusă sau făcută prizonieră. In acelaş timp aripa dreaptă a frontului 2 ukrainian trebuia să continue ofensiva spre sud şi sud-est, iar aripa stângă a armatei 46 ruse (grupul Bachtin) să treacă Nistru la Cetarea Albă.

La grupul de armate Wöhler, recucerirea poziţiei Traian nu s'a putut executa. Această poziţie fusese deja străpunsă în câteva locuri încă din seara zilei de 21.8, iar - după cum am văzut - rezerve nu mai existau pentru respingerea inamicului la nord de această poziţie.

Frontul 2 ukrainian a continuat în această zi atacul cu armata 7 gardă în Târgul Frumos şi a împins circa 8 la 12 km.; trupele ruse au fost oprite

www.dacoromanica.ro

în faţa poziţiei fortificate de la sud şi vest Târgul Frumos. «Resturi din patru divizii de infanterie inamice retrase aici au opus o rezistenţă îndărătnică». Acestea erau diviziile 1,4, şi 1 gardă române şi divizia 46 inf. germană.

La centru, grupul principal de atac a continuat înaintarea spre sud cu armata 6 blindată, ajungând până seara la Vaslui. Corpul 18 armată blindat rus a întâmpinat o rezistenţă foarte puternică imediat la sud de Iaşi, pe înălţimea Cetăţuia, apărată de grupul Stingl, aflat acum sub ordinele diviziei 79 inf. germană. Pentru cucerirea acestei înălţimi, armata 52 rusă a atacat cu o parte din forţele ei pe flancuri şi frontal.

Blindatele inamice cari pătrunseseră la sud de poziţia Traian ameninţând spatele corpului 4 armată german. Generalul Mieth a dat ordin ca divizia 79 inf. germană şi divizia 11 inf. română să se retragă chiar în cursul zilei de 22.8 pe poziţia Traian; aceste divizii nefiind atacate cu mare putere de inamic, se aflau încă pe poziţia de la sud şi est de Iaşi pe Bahlui. Retragerea s'a executat în condiţii bune, terenul fiind acoperit şi atmosfera incărcată de praf. De abia către seară ruşii au observat retragerea şi au deschis un foc foarte violent de artilerie asupra poziţiei Traian în sectorul celor două divizii

In locul diviziei 10 grenadiri blindată, care prelungea spre sud flancul stâng al diviziei 79 inf. germană, a fost adusă divizia 258 inf. germană de la armata a 6-a. Această divizie făcea parte din rezerva grupului de armate Dumitrescu şi era plasată în spatele aripei stângi a armatei a 6-a. Un regiment din a ceastă divizie, transportat în camioane a şi intrat în ziua de 22.8 la stânga diviziei 79 inf. germană, sub ordinele acesteia, făcând front spre vest. Divizia 10 grenadiri blindată a primit misiunea să acopere spatele corpului 4 armată german pe linia Vaslui - Huşi.

La grupul de armate Dumitrescu, inamicul a atacat în noaptea de 21/22.8 aripa dreaptă şi centrul corpului 3 armată român care apăra limanul Nistrului şi coasta Mării Negre la sud-vest de liman. Trupele ruse s'au îmbarcat în cursul nopţii la Kalagleja şi Roxclani şi la 22.8 orele 4 au ajuns în faţa punctelor de debarcare Mologa şi Şaba, la nord şi la sud de Cetatea Albă. Intre timp aviaţia rusă a bombardat acest oraş şi poziţiile apărării. De asemenea, după un bombardament de pe mare asupra regiunii Bugaz, o flotă rusă compusă din 10 vase diferite a pătruns în Liman ca să sprijine debarcarea trupelor de atac.

In apărare se găsea brigada 110 inf. română şi divizia 2 inf. română, cari au primit debarcarea cu un foc violent de artilerie şi mitraliere. Inamicul s'a acoperit însă cu un val des de ceaţă artificială, şi la adăpostul lui a început debarcarea. Cum parte din trupele apărării erau deja trimise înapoi ca să facă faţă inamicului care ameninţa să cadă în spatele corpului 3 armată român, inamicul a reuşit să-şi facă câte un cap de pod în

www.dacoromanica.ro

fiecare punct de debarcare. Contraatacurile date cu violenţă, dar cu forţe insuficiente de către trupele apărării au fost respinse. Oraşul Cetatea Albă a fost încercuit până în seara zilei de 22.8 pe la nord şi pe la sud şi cucerit de inamic.

La aripa stângă a grupului de armate Dumitrescu, imediat pe Prut, inamicul a atacat cu armata a 4-a gardă, diviziile 376 şi 370 inf. germană după o scurtă şi puternică pregătire de artilerie, şi rupând apărarea au înaintat circa 20 km. spre sud până la Coştuleni.

In sectorul de efort principal, resturile diviziei 306 inf. au fost puse sub ordinele corpului 29 armată german şi au primit misiunea să apere o poziţie organizată la Romaneşti (circa 60 km. sud-vest capul de pod), împreună cu câteva baterii de artilerie. Fiind încercuită de coloane ruse cari treceau din spre Comrat către nord, divizia 306 a căutat să-şi deschidă drum spre vest. După un prim succes realizat prin surprindere, fiind obligată să se oprească într'o vale din lipsă de benzină, a fost atacată şi împrăştiată.

Divizia 14 inf. germană a fost retrasă spre Grigoreni, la dreapta corpului 30 armată unde s'a apărat până seara.

Divizia 13 blindată, care se afla în poziţia Tocus - Opaci, fiind separată de corpul 30 armată prin o pătrundere a inamicului pe la stânga ei, s'a retras la Leova - în înţelegere cu Corpul 30 armată - şi a organizat un cap de pod. Cu o parte din trupe a mai organizat încă un cap de pod la Fălciu, 23 km. sud Leova. Puterea combativă a acestei divizii era redusă la circa un regiment de infanterie, cu 4-6 tunuri de câmp, câteva tunuri anticar şi nici un car de luptă.

Comandantul corpului 29 armată, fiind despărţit cu comandamentul lui de diviziile în subordine, prin înaintarea ruşilor spre vest, s'a prezentat în dimineaţa zilei de 22.8 la comandamentul armatei a 6-a germane aflat la Tarutino. Aici a primit însărcinarea să ia sub ordine trupele din capetele de pod peste Prut, şi să-şi plaseze postul de comandă la vest de acest râu.

Comandamentul armatei a 6-a germană s'a deplasat în cursul dimineţii la Comrat, iar de acolo - din ordinul grupului de armate, a trecut la Bereşti, la vest de Prut. «Acest cazan mişcător va putea fi condus mai bine din afară. Şi aşa vor fi destule înalte comandamente în cerc». (138).

In această zi frontul 3 ukrainian a pătruns cu grosul forţelor până la 50 de km. adâncime, iar cu blindatele până la 75 - 90 km. ocupand Gura Galbenă şi Comrat.

Astfel spatele corpului 30 armată era ameninţat. De asemenea armata a 3-a română avea spatele descoperit, şi fără nici o rezervă capabilă să împiedice pentru ziua de 23.8 o înaintare inamică spre sud şi sudvest.

Pentru grupul de armate Dumitrescu nu mai era posibilă o oprire a inamicului undeva pe o poziţtie în Basarabia. Numai Prutul şi Du nărea erau obstacole serioase, cu condiţia să le apere. Deci se impunea o retragere foarte repede a întregului de armate spre cele două obstacole.

www.dacoromanica.ro

CONVORBIRILE MAREŞAL ANTONESCU-GENERAL FRIESSNER

Aici trebue să intercalăm convorbirile cari au avut loc între mareşalul Antonescu şi generalul Friessner, în aceste tragice zile când s'a decis soarta poporului român, pentru că pe de o parte ele lămuresc unele puncte rămase în umbră până acum şi pe de altă parte arată că apărarea pozitiei fortificate Galaţi-Focşani era posibilă, şi soarta României ar fi fost alta dacă mareşalul ar fi fost lăsat liber să o facă.

In zilele de 20 la 22 August mareşalul Antonescu a vizitat pe generalul Friessner la comandamentul acestuia la Slănic (în Moldova).

In ziua de 20,8, după ce comandamentul grupului de armate Ukraina de sud şi-a exprimat părerea despre atitudinea suspectă a trupelor române din preziua şi prima zi a bătăliei, conducătorul român s'a arătat complet surprins de retragerea trupelor române, pentru că la ultima vizită pe care o făcuse pe front rămasese cu convingerea că diviziile române vor rezista pe poziţie. El a spus că aceste trupe n'au luptat destul de bine, preferând să declare deschis aceia ce constatase şi el în vizita pe care o făcuse la trupe înainte de a se duce la comandamentul generalului Friessner, şi a promis că va lua cele mai severe măsuri în contra laşilor şi a saboteurilor.

In ziua de 21.8 într'o nouă întrevedere —în prezenţa altor ofiţeri din statele majoare respective— după ce s'a constatat că situaţia pe front s'a înrăutăţit, generalul Friessner şi-a exprimat credinţa că va putea s'o stăpânească şi să impiedice o ruptură sau o încercuire —cum s'a întâmplat şi în alte împrejurări— dacă trupele aliate îşi vor păstra poziţiile şi vor executa numai ordinele lui. Mareşalul Antonescu a fost de acord, dar şi-a exprimat îngrijorarea din cauza atitudinei Bulgariei. Din ultima cuvântare ţinută de primul ministru bulgar rezulta că acesta considera că tot ce s'a făcut până atunci a fost greşit, şi că spera că marele frate slav —Rusia sovietică— va înţelege situaţia Bulgariei şi o va ajuta. Este în interesul României ca Basarabia şi Iaşi să fie ţinute, căci de soarta lor depinde soarta Balcanilor. Dacă s'a pierdut teren în Rusia, asta n'a fost atât de rău.

Acum însă este vorba de pământul românesc şi el a scos tot ce putea scoate ca să apere frontul din Modova şi Basarabia. România nu poate spune ca Bulgaria că face parte din massa slavă şi merge cu ea. Ea este

www.dacoromanica.ro

singură şi de aceia a cerut mereu arme de la germani, dar n'a primit suficient. Mai sunt în ţară încă 160 de batalioane cu oameni înstruiţi, dar n'au arme.

Convorbirea a urmat apoi numai între patru ochi. Generalul Friessner a vorbit clar mareşalului Antonescu despre zvonurile cari circulau referitor la uneltirile din ţară şi mai ales din armata română, despre sentimentul de nesiguranţă pe care l-a avut după convorbirile cu conducătorii politici şi militari germani de la Bucureşti, chiar de la vizita pe care le-a făcut-o la începutul lunii August, precum şi despre schimbările făcute în înaltele comandamente române fără ştirea şi acordul conducerii germane; apoi a arătat că aici trebue căutată cauza pentru care trupele române au refuzat să lupte. Totuşi el a afirmat că criza actuală ar putea încă să fie depăşită, «dacă trupele române şi poporul român ar sta neclintit şi cu voinţă tare în lupta comună, pe care împreună cu noi germanii o ducem in contra marelui pericol, pe care îl reprezintă pentru Europa, covârşitoarea putere a Rusiei sovietice». «Noi stăm aici împreună în aceiaşi barcă, pe o mare furtunoasă» am spus eu mareşalului. «Cine debarcă, acela nu se pune în pericol numai pe el şi naţiunea lui ci întreagă lume europeană».

Pentru a nu da loc la nici o interpretare greşită, este necesar să dăm aici răspunsul integral al mareşalului Antonescu, după notele traducătorului şi aşa cum a fost publicat de generalul Friessner.

«Rog pe Excelenţa Voastră să-mi permită să vorbesc de asemenea de la soldat la soldat şi tot aşa de deschis de la om la om. Este evident şi de la sine înţeles, că războiul actual decide de soarta Europei şi în special de soarta poporului român. Nu numai eu şi pătura noastră conducătoare, ci şi poporul român în covârşitoarea lui majoritate sunt bine convinşi şi-şi dau seama de ceia ce înseamnă superioritatea care creşte ameninţător a statului ruso-sovietic; aceasta cu atât mai mult cu cât poporul român şi statul român secole întregi au luptat în contra soartei vitrege a asuprirei ruseşti şi a trebuit să suporte ca Rusia în năzuinţele ei spre sud-estul european să smulgă necontenit bucăţi din trupul românesc. Această conştiinţă a pericolului care ameninţă Europa, o găsim la păturile conducătoare, aproape la toate poparele europene. Insă nu numai că anumite popoare din Europa nu luptă alături de Germania, dar unele din ele duc acţiuni cari vatămă serios importanţa Germaniei. Se pune întrebarea, care este motivul pentru care aceste popoare acţionează astfel? Răspunsul poate fi numai în acela că Germania a comis grele greşeli politice. Astfel în cursul acestui războiu, nici odată Germania prin reprezentanţii ei n'a declarat cari sunt intenţiile germane faţă de fiecare stat, dacă victoria finală este câştigată. O astfel de declaraţie ar fi adus o lămurire pentru poparele europene şi ele s'ar fi unit în lupta comună contra Rusiei sovietice.

www.dacoromanica.ro

Mareşalul Antonescu a desenat pe perete ca ilustrare a expunerii lui cu puţine linii aceasta schiţă şi a continuat:

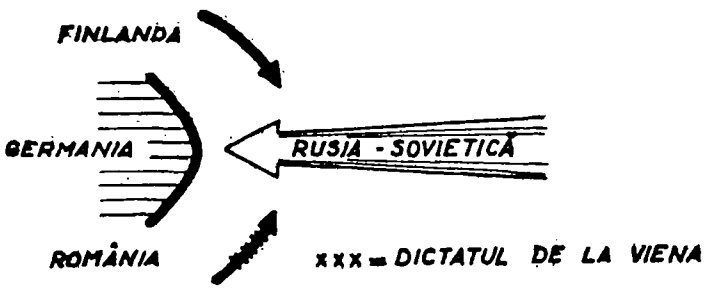

«Germania a pregătit răsboiul contra Rusiei deja încă din 1930 (*) şi totuşi comite —abia un an înaintea începerii acestuia— o mare greşală politică, jefuind singură braţul ei drept, prin sfărâmarea şi ciopârţirea frontierelor române în favoarea Rusiei, Ungariei şi Bulgariei, când era clar că de la marea Baltică până la marea Neagră, poporul german are numai un singur popor ca aliat natural şi direct interesat în lupta contra Rusiei sovietice: poporul român şi statul român. In loc să întărească acest stat şi poporul român —căci prin aceasta ar fi fost întărit braţul Germaniei care trebuia să lovească Rusia— s'a comis din partea Germaniei marea greşală politică, să mutileze statul român şi poporul român în corpul lui şi de asemenea în moralul lui.

Ministrul de externe german, domnul von Ribbentrop, în anul 1939 la Moscova, cu ocazia încheierii pactului germano-rus care a precedat răsboiul contra Poloniei, a promis ruşilor Basarabia şi Bucovina de nord. Domnul von Ribbentrop —aşa dar Germania— a smuls apoi din trupul României, Transilvania de nord, leagănul poporului român şi l-a dat Ungariei, care nu are nici un drept. Eu numesc domnul von Ribbentrop, căci la Viena, Mussolini, Ciano şi mai ales Italia nu contau, cum n'au contat nici după aceia.

(*) De sigur o greşală în procesul verbal.

www.dacoromanica.ro

Germania a smuls o altă parte din corpul României, partea de sud a Dobrogei şi a dat-o Bulgariei. Dacă din punctul de vedere al poporului, regiunea dată Bulgariei nu avea o puternică populaţie românească, Basarabia, Bucovina de nord şi Transilvania de nord sunt —din punctul de vedere al poporului—, într'o majoritate mult superioară cu o populaţie curat românească.

Poporul român, aşa de lovit de politica greşită germană, în loc să se întoarcă şi să se arunce în braţele inamicilor cari i-au promis şi încă promit retrocedarea regiunilor pierdute prin diplomaţia germană, şi cari continu accentuiază că nu recunosc valabilitatea dictatului de la Viena, merge alături de Germania în loialitate şi în nestrămută credinţă. Este singurul caz în istorie, că un popor care a fost astfel tratat de un alt popor aliat, nu se întoarce în contra acestuia, ci merge cu el. Este singurul caz în istoarie că un popor intră ca aliat într'un războiu, fără să aibă un tratat de alianţă, militar şi politic. Nu este aceasta o dovadă foarte evidentă a ţinutei etice şi a onorabilităţii loiale, cu care poporul român stă de partea Germaniei în acest războiu şi călătoreşte pe acelaş vapor, fără ca cel puţin să ştie încotro este condus? Căci până astăzi, cu toate încercările mele, conducerea germană nici odată n'a declarat deschis, ce soartă este rezervată acestui popor român, aliat credincios şi loial.

Singurele fiinţe care urmează pe stăpânii lor, chiar atunci când sunt ofensaţi sunt sclavii. Poporul român însă nu este sclav. Sclavul lucrează din frică; poporul român acţionează însă din conştiinţa adâncă a firii lui. Căci el este pe deplin conştient de marele pericol care îl ameninţă în miezul fiinţei lui: puterea covârşitoare a statului ruso-sovietic.

Poporul român stă singur în mijlocul popoarelor slave. El nu are modul de a gândi al poporului bulgar, care vede în poporul rus pe fratele mai mare, ca şi poporul sârb şi ceho-slovac. El este conştient că stând în calea intereselor ruseşti şi înconjurat de popoare slave, are numai un singur sprijin şi un aliat natural: poporul german şi statul german, Şi tocmai de aceia el nu poate înţelege şi se întreabă singur, dacă un rege al lui şi o personalitate conducătoare au comis anumite greşeli, pentru ce este lovit în întregime. Căci care popor în lume n'a comis greşeli?

Pe de altă parte, interesul alianţei şi al colaborării între poporul român şi poporul german nu cuprinde numai această perioadă de timp a războiului actual, ci se întinde în timpurile viitoare, atât în domeniul politic cât şi în cel economic. Cum şi războiul poate să meargă spre sfârsit, Rusia va ieşi de aici mai puternică, de cât cum a intrat. Aceasta va însemna aşa dar şi mai departe pentru Europa un pericol mare şi de durată. Poporului european căruia îi revine misiunea să înfrâneze aspiraţiile statului covârşitor de puternic ruso-sovietic, este poporul german, care are în estul şi sud-estul Europei un singur aliat natural: poporul

www.dacoromanica.ro

român care ocupă o regiune întinsă pe circa 40 la 100 din linia dreaptă a distanței între marea de Est și Marea Neagră.

Statul german trebue să fie tare pe marea de est și la sud; statul român și poporul român trebue să fie mare și tare la marea Neagră și la nord, ca să formeze un bastion în contra intențiilor Rusiei sovietice. Acum, în loc să fi întărit acest stat și acest popor, care reprezintă în răsboiul contra Rusiei sovietice direct brațul Germaniei, statul german a făcut greșala politică să slăbească material și moral acest braț al Germaniei, prin faptul că l-a mutilat.

Credeți D-v Excelență, că simplul cetățean român, soldatul și ofițerul român, dintre cari mulți au în Transilvania predată Ungariei, părinți, frați surori, rude și averi, și cari au fost sistematic jefuiți, închiși, batjocoriti și asasinați de unguri —și aceasta cu toate intervențiile și expunerile mele față de conducerea germană și în special față de domnul von Ribbentrop, care totuși prin dictatul de la Viena se obligase să garanteze un tratament omenesc populației române din acea regiune— nu-și pun întrebarea, pentru ce aliatul României în răsboi contra Rusiei permite Ungariei toate acestea? De ce acest aliat nu declară public, că nu se mai recunoaște legat de dictatul nedrept de la Viena? Este adevărat că la ultima mea vizită la Führer, acesta mi-a spus între patru ochi că pentru el acordul de la Viena nu mai există. Aceasta este însă o afacere personală; eu nu pot să-i spun nimic despre aceasta, căci comunicarea a fost între noi doi și nu oficial. Poporul român nu știe nimic despre aceasta și eu nu eram destinat să fac publicitate, ci purta absolut un caracter confidențial.

Cum stă acum sufletul poporului român față de acest tratament, când propaganda de partea aliaților îi umple urechile zilnic cu asigurări că România va fi iarăși instalată în drepturile ei teritoriale, cari i-au fost tă iate prin diplomația germană la Viena? Aceasta este explicația faptului că în anumite cercuri românești s'au pus poate chestiuni și s'au făcut sforțări în felul acelora la cari Excelența Voastră ați făcut aluzie. Eu nu sunt un supraom, eu nu am în spatele meu nici un partid politic, ci sunt singur, și totuși am ajuns să conduc statul român timp de patru ani așa fel, că nimeni nu-mi poate face un reproș, sau să ridice vre-o acuzație în contra politicii mele interne și externe. Fără mareșalul Antonescu, România ar fi poate astăzi o jertfă a anarhiei și a puterilor dușmane Germaniei, așa cum s'a întâmplat cu celelalte țări din Balcani. Eu sunt singurul conducător de stat din Europa care poate să meargă în mijlocul poporului lui fără «gardă de corp», fără să aibă teamă că i se va întâmpla ceva. Eu sunt singurul conducător de stat din Europa, care își poate permite să apară în oficialitate, nepăzit. Poporul român ar putea să știe ce soartă îl așteaptă din partea aliatului lui german după victoria finală. Eu declar din nou că —cu toate acestea— poporul român a mers din totală

www.dacoromanica.ro

convingere şi ca cel mai corect şi loial aliat de partea Germaniei şi va merge mai departe».

Această declaraţie a mareşalului Antonescu, făcută în ziua de 21.8 este de o extraordinară importanţă. Pe de o parte se doveşte că el nu se gândea la acea dată —deci două zile înainte de a fi fost arestat— să rupă alianţa cu Germania, iar pe da altă parte arată efectul demoralizant pe care l-a avut asupra populaţiei şi asupra armatei române, lipsa de atitudine a lui Hitler în favoarea României pentru repararea nedreptăţii acordului de la Viena.

Tot de aici însă mai rezultă că conducătorul român se pare că nu ştia nimic despre cele ce se pregătea la Bucureşti în spatele lui şi în contra lui. Este cu totul de mirare că, atunci când peste tot se vorbea mai mult sau mai puţin deschis despre o lovitură de stat în România, tocmai cel în contra căruia se pregătea această lovitură, părea că nu este informat. Când conductorii germani de la Bucureşti au fost de mai multe ori şi din mai multe parţi informaţi despre activitatea subversivă a partidelor politice opoziţioniste, este de necrezut că serviciile secrete române şi germane n'au informat în acelaş timp şi pe mareşalul Antonescu. Am putea să admitem că —întocmai ca şi conducătorii germani de la Bucureşti şi de la Berlin— nici mareşalul Antonescu n'a dat crezare zvonurilor cari circulau şi informaţiilor cari i se comunicau. Asta ar fi posibil, de oare ce în declaraţia de mai sus constatăm că el era convins că nimeni nu putea să-l acuze de greşeli grave în politica lui externă şi internă; deci nu putea crede că s'ar complota în contra lui.

De asemenea mai constatăm că —pentru ca să justifice lipsa de voinţă a unor trupe române de a lupta în această bătalie— mareşalul se referă numai la demoralizarea provocată de pierderea Transilvaniei. Dacă ar fi fost aşa, atunci ar fi trebuit ca acelaş soldat să nu fi luptat cu vitejie şi abnegaţie pe atâtea alte câmpuri de bătălie în anii 1941/43, aşa cum am văzut că a luptat. Şi atunci —ca şi în 1944— chestiunea Transilvaniei exista ca o rană făcută de Germania pe corpul României, şi —deşi acesta nu se grăbea s'o vindece— totuşi soldatul român n'a părăsit câmpul de bătălie şi a luptat cu multă bravură.

Cum se explică atunci că tocmai pe teritoriul României, unde ar fi fost normal ca acest soldat să lupte cu toată puterea, tocmai aici el n'a mai luptat de cât partial? Motivul stă neapărat în scăderea moralului provocată de propaganda din interior în contra mareşalului şi în contra continuării războiului mai departe cu Rusia sovietică; ori tocmai despre această propagandă mareşalul nu vorbeşte nimic, deşi generalul Friessner a scos-o net în evidenţă. O singură explicaţie rămâne valabilă: n'a dat importanţa cuvenită acestei acţiuni de subminare a moralului luptătorilor şi a autorităţii lui şi a neglijat-o până acolo, încât n'a luat nici o măsură de împiedecare, sau cel puţin de apărare personală.

www.dacoromanica.ro

Mai putem remarca aici claritatea cu care, atât mareşalul Antonescu cât şi generalul Friessner au văzut şi au profetizat marele pericol rusesc care va apăsa asupra. Europei întregi în cazul că Rusia sovietică va ieşi învingătoare. Nu se mai poate spune că germanii şi românii au făcut războiul contra Rusiei numai pentru interesele lor şi nu şi pentru salvarea Europei întregi, când aici vorbesc —fără să fie preocupaţi de vre-o propagandă oare care— doi înalţi demnitari, comandanţi de armate, cari cunoşteau scopurile pentru cari îşi conduceau armatele în bătălie, şi nu doi oameni politici cari ar fi intenţionat să-şi facă din «salvarea Europei» un argument favorabil politicii lor de războiu. Declaraţiile acestor doi mari comandanţi sunau ca o goarnă profetică peste o lume occidentală pornită să distrugă singura barieră de neclintit care exista atunci în Europa în faţa Rusiei comuniste.

In ziua următoare —22.8— mareşalul român a făcut o ultimă vizită generalului Friessner şi s'au pus de acord să oprească înaintarea rusă pe linia Galaţi-Focşani. In acest scop, conductorul român şi-a luat obligaţia să trimită neîntârziat pe acest front toate rezervele de cari dispunea în interiorul ţării. La despărţire a spus: «Dacă ruşii trec linia Galaţi-Focşani, România este pierdută pentru totdeauna». Această obligaţie nu şi-a mai putut-o îndeplini, pentru că în ziua de 23.8 a fost arestat de Regele Mihai şi astfel poziţia fortificată Galaţi-Focsani n'a putut fi apărată.

www.dacoromanica.ro

CAPITULAREA REGELUI MIHAI

In cursul nopţii de 22/23.8 s'a început retragerea spre Prut a tuturor forţelor din Basarabia. Cetatea Tighina şi înălţimea Suvarov de la nord de oraş, cari fuseseră fortificate în mod special cu cazemate din lemn şi pământ şi cu şanţuri de luptă sau de comunicaţii, au fost cedate în această noapte, după trei zile de lupte inverşunate. In ziua de 23.8 corpul 7 armată german cu diviziile 370, 106 inf. germane şi divizia 14 inf. română, precum şi divizia 376 inf. germană din corpul 4 armată german, aflată imediat la est de Prut, şi-a pregătit trecerea la vest de acest râu, pe care a început-o în noaptea de 23/24.8 pe la Scopoşeni.

Corpurile 52 şi 44 armată de la centrul armatei a 6-a germană s'au retras spre vest până în regiuna Chişinău, valea Botnei, în timp ce corpul 30 armată de la aripa dreapta a armatei a 6-a era strâns angajat spre est, sud şi sud-vest cu inamicul care îl ataca din toate părţile.

Armatele 57 şi 37 ruse au ajuns până seara în zona Sagaidak-Şelement, în timp ce forţele blindate au înaintat până la Prut şi au ocupat punctul important de trecere de la Leuşeni, pe şoseaua Chişinău-Huşi. Aceste trupe au intrat în dispozitiv de apărare ocupând poziţie în zona Lăpuşna-Carpineni-Gura Galbenă în spatele corpurilor 309 şi 52 armată germane.

Totuşi încercuirea nu era deplină. Armata 37 rusă se găsea la circa 40 km. înapoia corpului 7 mecanizat, iar spre nord până la armata 4 gardă care atacase pe valea Prutului spre sud mai era încă un spaţiu liber de circa 40-50 km. Deci existau mari posibilităţi de trecere pentru trupele germane în noaptea de 23/24.8, dacă aceste trupe s'ar fi găsit mai aproape de Prut cu mai puţin de o etapă de marş de noapte.

Armata 46 rusă a ajuns pe Cogâlnic în zona Arciz-Tatar Bunar, încercuind astfel mare parte din trupele armatei a 3-a române.

La grupul de armate Wöhler, inamicul şi-a accentuat presiunea în ziua de 23.8 între Târgul Frumos şi valea Siretului, obligând diviziile 46 inf. germană, 1 gardă şi 4 inf. române să se retragă în seara acestei zile la vest de Siret. Trupele cari au apărat poziţia Dealu Mare (diviziile 1 şi 13 române, resturile diviziilor 5 şi 7 inf., div. 18 munte şi brigadele 101 şi 102 munte române) s'au retras spre sud şi sud-vest. Generalul Abraham comandantul divizici 76 inf. germană a reuşit să organizeze la est de

www.dacoromanica.ro

Bacău un cap de pod pe Siret din diferite trupe împrăştiate şi din personalul serviciilor de armată aflate la Bacău.

Pentru a opri înaintarea inamicului pe valea Bârlad, din ordinul grupului de armate Wöhler s'a adunat la Bârlad un detaşament de luptă —numit grupul Braun— compus din brigada 905 tunuri cu 21 de piese, părţi din divizia 20 blindată, batalionul de şcoală al armatei a 8-a de la Bârlad, precum şi 30 de care de luptă cari se găseau la Tecuci şi erau destinate diviziei a 2-a blindate română. Acest detaşament s'a format şi a ajuns la Bârlad la 23.8 exact înaintea sosirii ruşilor, şi a ocupat o poziţie la nord şi nord-vest de oraş în după amiaza zilei.

In ziua de 23.8, comandantul grupului de armate Ukraina de sud, constatând că nu s'a putut relua poziţia Traian, a intenţionat să oprească înaintarea ruşilor în Moldova pe o linie Adjud - Bereşti. Armata a 4-a română trebuia să se grupeze în regiunea Tecuci şi să organizeze apărarea. In acest scop, generalul Şteflea, noul comandant al armatei a 4-a române, urma să vorbească cu mareşalul Antonescu ca să obţină aprobarea acestei operaţii.

Până în noaptea de 23/24.8 inamicul a ajuns la Roman, Huşi şi Bârlad şi cu vârfuri spre Bacău. Divizia 79 inf. germană şi divizia 11 inf. română au primit ordin de la corpul 4 armată german să continue retragerea şi să ocupe în cursul zilei de 23.8 o poziţie călare pe şoseaua Iaşi-Huşi la circa 25 km. sud de poziţia Traian pe linia Bazga-Ciorteşti. In stânga diviziei 79 inf. germană şi cu faţa spre vest, prelungind poziţia spre sud, a intrat în dispozitiv de apărare divizia 258 inf. germană care, cu multe greutăţi a reuşit să treacă Prutul pe la Coştuleni şi mai la sud, fiind aproape în permanenţă bombardată în timpul marşului de aviaţia rusă. Cele două divizii germane au fost puternic atacate de inamic cu trupe blindate şi infanterie, însă şi-au menţinut poziţiile.

Trupele diviziei 11 române n'au intrat în poziţie.

Divizia 10 blindată germană a atacat în dimineaţa zilei de 23.8 din spre nord în direcţia Vasluiu, însă la circa 10 km. nord de acest oraş s'a lovit de o foarte puternică rezistenţă rusă şi a fost obligată să rupă lupta şi să încerce să ajungă la Vaslui pe direcţia Huşi-Crasna.

In această zi au avut loc grave discuţii între comandamentele de armate 4 română şi 8 germană, referitoare la viitoarea orientare a operaţiilor.

Astfel în seara zilei de 23.8.1944 situaţia grupului de armate Ukraina de sud era:

- Grupul de armate Wölher avea un front care, plecând de la Bacău spre nord, urma înălţimile vest Siret şi vest valea Moldovei pe vechea poziţie de pe Carpaţi. La sud de Bacău se găseau în lungul Siretului grupe de luptă improvizate din trupe de servicii locale, sau trupe împrăştiate venite din spre front. Golul acesta şi până la Galaţi ar fi trebuit să

fie acoperit de trupe române în retragere de pe poziţia Traian, alte trupe române pe cari mareşalul Antonescu îşi luase obligaţia faţă de generalul Friessner să le trimită imediat spre front, cu unităţile de fortificaţie aflate deja pe poziţia fortificată Focşani-Galaţi, precum şi cu acele trupe din grupul de armate Dumitrescu cari ar fi reuşit să treacă la vest de Prut.

La circa 70 km. est de valea Siretului şi la circa 20 km. nord de Huşi se găsea corpul 4 armată german —general Mieth— în apărare cu diviziile 79 şi 258 inf. germane şi divizia 11 inf. română. La nord-est de Vaslui era divizia 10 blindată germană şi la Bârlad grupul Braun.

- Grupul de armate Dumitrescu în Basarabia, cu mare parte din armata a 3-a română încercuită, iar armata a 6-a germană cu corpurile 30, 52, şi 44 armate în retragere spre Prut, şi corpul 7 armată în curs de trecere la Vest de Prut.

In această situaţie nu mai era posibilă o oprire a inamicului pe linia Adjud-Bereşti şi nici regruparea armatei a 4-a române în zona nord Tecuci, aşa cum intenţionase grupul de armate Ukaina de sud, în cursul zilei de 23.8. De aceia comandantul grupului de armate a cerut comandamentului suprem să trimită imediat trupele necesare apărării poziţiei Galaţi-Focşani.

In după amiaza acestei zile a avut loc lovitura de stat de la Bucureşti a Regelui Mihai în contra mareşalului Antonescu.

Deşi la orele 20.30 fusese informat despre o situaţie neclară la Bucureşti de către comandamentul misiunii militare germane, totuşi informaţia oficială a avut-o generalul Friessner numai la orele 22, când Regele Mihai a anunţat la radio armistiţiul cu Rusia sovietică şi a dat ordin trupelor române să înceteze lupta. El a chemat imediat la telefon pe generalul Petre Dumitrescu, comandantul grupului de armate din Basarabia şi l-a întrebat asupra atitudinei pe care o va adopta faţă de evenimentele de la Bucureşti. Generalul român a explicat că a fost cu totul surprins de aceste evenimente, dar că nu poate face altceva de cât să-şi îndeplinească misiunea pe care o are, până la sosira unor instrucţiuni de la Bucureşti. Personal regretă foarte mult cele survenite şi intenţiona să-şi ceară punerea în disponobilitate. «Insă un lucru nu puteţi să-mi cereţi Excelenţă; să-mi calc jurământul de credinţă faţă de Rege».

Generalul Ştefănescu, comandaentul armatei a 4-a române, fiind şi el întrebat de generalul Friessner asupra acelorăşi chestiuni, a dat un răspuns similar. Câteva ore mai înainte acesta propusese comandamentului grupului de armate Ukraina de sud să se trimită la Bucureşti un însărcinat al grupului de armate, să trateze cu generalul Mardare, subşeful Marelui Stat Major, chestiuni de aprovizionare. In afară de aceasta, el mai vroia să discute cu mareşalul Antonescu propunerea grupului de armate, ca armata a 4-a română să se retragă în regiunea Tecuci şi să

www.dacoromanica.ro

organizeze acolo o apărare. De aici se trage concluzia că nici generalul Ştteflea nu fusese la curent cu lovitura de stat.

Ordinul regal a fost executat de trupele din armatele 3 şi 4 române chiar în aceiaşi noapte. Toate unităţile de pe front au fost retrase în localităţile din spatele frontului şi grupate pe batalioane şi regimente. Marele Stat Major român, după proclamaţia Regelui Mihai, a avut grijă să comunice comandamentelor române să se retragă cât mai repede la sud de linia Focşani-Galaţi. Acest ordin n'a putut fi executat de cât într'o foarte mică măsură. Armatele ruse, cari nu aveau nici o dispozitie de la guvernul rus, referitoare la armistiţiul anunţat de Regele Mihai, au continuat operaţiile mai departe, nu numai în contra trupelor germane, dar şi în contra trupelor române. Cum acestea nu mai luptau, au fost declarate prizoniere pe locul unde se găseau şi transportate în Rusia. Astfel circa 130.000 de soldaţi şi ofiţeri români, capabili încă să mai lupte şi să se opună invaziei ruse pe teritoriul României, au fost transformaţi în trupă dezarmată şi predată inamicului, prin ordin regal.

DISTRUGEREA GRUPULUI DE ARMATE UKRAINA DE SUD

Operaţiile pe teritoriul României s'au continuat.

In cursul zilei de 24.8, aripa dreaptă a frontului 2 ukrainian (armatele 40 şi 7 gardă şi corpul de cavalerie mecanizat) au trecut peste organizaţiile fortificate de pe valea Siretului —acum lipsite de orice apărare— şi au ajuns la Piatra Neamţ şi Bacău. Trupele germane din capul de pod de la Bacău ale generalului Abraham, precum şi elementele germane cari apărau punctele importante de pe valea Siretului de sud de Bacău, s'au retras spre Carpaţi. Pe valea Prutului, corpul 4 armată german cu diviziile 79 şi 258 inf. s'a retras în zilele de 24 şi 25.8 încă circa 20 km. spre sud acoperind tot timpul trecerea peste Prut de la Leuşeni, pe şoseaua Huşi-Chişinău, pe unde sperau să mai treacă spre vest forţe germane de la est de Prut. Terenul fiind acoperit în bună parte de păduri şi de sate, şi cu văi înguste cu direcţia nord-sud, retragerea s'a făcut în ordine şi fără să fie observată de inamic.

Diviziile 106 inf. germană şi 14 inf. română —din ordinul corpului 7 armată german— trebuiau să treacă Prutul pe podul de la Leuşeni, în cursul nopţii de 24/25 şi în ziua de 25.8. Cum acest pod fusese ocupat de ruşi în după amiaza zilei de 24.8 divizia 106 a primit ordin să atace şi să cucerească trecerea.

Lovindu-se de o foarte puternică rezistenţă rusă, comandantul diviziei a hotărât să rupă lupta şi să treacă Prutul mai la nord, pe la Scopoşeni. In această deplasare a fost atacată de trupe motorizate ruse din spre nord şi blindate din spre sud, şi a fost distrusă în mare parte. Resturi din

www.dacoromanica.ro

această divizie —inclusiv comandamentul diviziei— au reuşit să treacă Prutul pe la Scopoşeni. Divizia 14 inf. română, aflând de ordinul Regelui de a depune armele, s'a oprit pe locul unde se găsea şi a fost făcută prizonieră de ruşi.

Divizia 370 inf. trecuse deja Prutul pe la Scopoşeni în noaptea de 23/24.8, iar în ziua de 25.8, înaintea diviziei 106 inf. trecuse şi divizia 376 inf. Astfel în ziua de 25.8, forţele germane de pe valea Prutului şi din Basarabia —prin acţiunea de încercuire a ruşilor— s'au împărţit în trei grupuri de forţe şi anume:

- Grupul Mieth (corpurile 4 şi 7 armată) la vest de Prut;
- Corpul 29 armată, la sud-est de Bârlad şi
- Grupul principal (corpurile 30, 44 şi 52 armate) în Basarabia la vest de Chişinău.

Comandamentul armatei a 6-a germane era la Bereşti (vest de Prut).

ACŢIUNEA GRUPULUI MIETH

Generalul Mieth luând sub ordine şi trupele corpului 7 armată, în intenţia de aşi uşura trecerea spre sud, a dat ordin diviziei 370 inf. să atace în ziua de 25.8 oraşul Huşi şi să-l cucerească.

Atacul s'a dat în zilele de 25 şi 26.8 fără rezultat. Obligat să renunţe la oraşul Huşi, 1-a ocolit pe la vest. Divizia 79 inf. a ocupat poziţie imediat nord-vest Huşi, acoperindu-se atât spre est cât şi spre vest, iar diviziile 258 şi 376 inf. prelungeau apărarea spre sud-vest. Aşa dar în ziua de 26.8 se găseau la vest de Huşi 5 divizii de infanterie germane. In cursul nopţii de 26.8 s'au deplasat spre sud până in zona Sişcani-Hoceni-Hurdugui. Aceste trupe suferiseră pierderi grele, luptau de şase zile fără nici o noapte de odihnă şi erau aprope complet lipsite de muniţii şi de alimente.

Totuşi generalul Mieth şi ceilalţi comandanţi nu s'au gândit nici un moment să ia în considerare eventualitatea unei predări. Ei căutau o soluţie prin care să se salveze spre vest şi să ajungă la Carpaţi. Ar fi vrut însă ca mai înainte de a aplica această hotărâre, să mai aştepte alte trupe cari ar mai trece la vest de Prut.

In zilele de 26 şi 27.8 s'au dus lupte îndârjite între armata 52 rusă şi trupele germane de la sud de Huşi. Comandantul corpului 73 armată rus, cu întreg comandamentul a căzut în luptă fiind surprins în satul Şchiopeni.

In ziua de 27.8, pierzând ori ce speranţă în sosirea altor forţe din Basarabia, generalul Mieth a convocat pe comandanţii diviziilor 79, 370 şi 376 şi au decis ca în cursul nopţii de 27/28.8 să atace spre vest, să treacă valea Bârladului peste podurile de la Chiţcani şi sud Crasna, după care în grupe mici să se îndrepte spre Carpaţi. Atacul trebuia executat de divizia 79 inf. la centru pentru a cuceri satul Vutcani; apoi să împingă spre

www.dacoromanica.ro

vest şi să pună mâna pe podul de la Chiţcani. La nord era flancată de divizia 376 inf. şi la sud de divizia 370 inf. Spatele era acoperit de divizia 258 inf. aflată în jur de satul Hurdugui.

Din cauza extenuării trupelor, atacul a fost amânat pentru zorii zilei de 28.8. La început acţiunea s'a desfăşurat favorabil trupelor germane, cari au cucerit satul Vutcani şi apoi satele Idriciu şi Rediu ajungând la circa 2 km. de valea Bârlad. Divizia 258 care vroia să păstreze un strâns contact cu trupele diviziei 79 inf. a părăsit satul Hurdugui şi a venit la Vutcani; în această repliere a fost atacată de ruşi suferind oarecari pierderi. In după amiaza zilei de 28.8 situaţia s'a schimbat. Inamicul a atacat flancul de nord al diviziei 79, obligându-l să se retragă spre Vutcani. Această localitate era acum absolut plină de unităţi germane. In aceiaşi după amiază, aviaţia rusă a executat numeroase bombardamente asupra acestei localităţii până seara, provocand pierderi mari între aceste trupe supraînghesuite. Un alt atac rus dat spre seară în partea de sud a satului, n'a putut fi oprit de unităţile din apărare. Lipsa de odihnă şi de mâncare, aduseseră aceste trupe la limita ultimă a capacităţii lor de rezistenţă. Totuşi un contraatac executat la Lt. Colonel Labrenz, şeful de stat major al diviziei 79 cu o mână de soldaţi adunaţi în grabă, a dat afară pe ruşii cari intraseră în sat. Tot în seara acelei zile comandamentul corpului 4 armată a fost surprins de un atac rus şi distrus.

Cum era de aşteptat că în ziua următoare ruşii vor ataca satul Vutcani, unde se găseau acum adunate toate trupele cari mai rămaseseră din corpul 4 armată, comandantul diviziei 79 a hotărât să atace chiar în noaptea de 28/29.8 la orele 22 spre vest, să iasă din zona Vutcani-Rediu şi să treacă la vest de valea Bârlad; după trecerea râului, trupele trebuiau să se formeze în mici grupuri, cari pe socoteală proprie să caute să se salveze spre vest peste Siret. Trupele erau însă atât de obosite şi de slăbite, în cât toţi erau căzuţi de somn în toate părţile. Cu mare greutate, şi numai prin intervenţia personală a comandanţilor de divizii şi a ofiţerilor din comandamente au putut fi deşteptaţi şi duşi la marginea de vest a satului. Acţiunea însă n'a putut începe de cât în zorii zilei, pierzându-se astfel acoperirea oferită de întunericul nopţii, care ar fi putut salva pe mulţi.

Trupele germane din primul val au atacat cu putere şi şi-au deschis calea până la podul de la Chiţcani, pe care l-au cucerit. Unităţile trecute la vest de pod, s'au îndreptat imediat spre localităţi şi înălţimi. Intre timp însă ruşii şi-au revenit şi au atacat podul cu artilerie şi aviaţie, aşa că trecerea n'a mai fost posibilă. Fiind atacate şi din spate, resturile de trupe germane au fost făcute prizoniere.

Grupele cari au trecut la vest de Bârlad, au reuşit să se strecoare până la Siret, şi găsind podul de la Rogoaza (sud Bacău) liber şi intact, s'au îndreptat spre Carpaţi. Intre 1 şi 3.9 aceste trupe au fost distruse sau prinse

www.dacoromanica.ro

în pădurile sud-vest Bacău de către trupe ruse din armata 4 gardă. Numai puţini germani au scăpat şi s'au salvat la vest de Carpaţi.

ACTIUNEA CORPULUI 29 ARMATĂ

Am văzut mai sus că acest corp de armată făcuse parte din armata 3 română, şi avusese sub ordine divizia 4 munte, divizia 21 inf., —ambele române— şi divizia 9 inf. germană. Dupa ce diviziile române au fost distruse în ziua de 20.8, divizia 9 inf. germană a mai rămas pe poziţia ei de pe Nistru până în ziua de 22.8 când s'a retras spre vest. In ziua de 24.8, când trupele române au încetat de a mai lupta, această divizie a încercat de două ori să iasă din încercuire, dar n'a reuşit, şi în luptă crâncenă, a fost distrusă aproapre în întregime în regiunea Sărata (153).

Comandantul corpului 29 armată, primise încă din ziua de 22.8 însărcinarea să ia sub ordine trupele destinate apărării trecerilor peste Prut. In ziua de 23.8 avea sub ordine numai divizia 13 blindată, care apăra capetele de pod de la Fălciu şi Leova. Sub ameninţarea forţelor blindate ruse cari coborau în spate pe valea Prutului, trupele acestei divizii au aruncat podurile în aer şi s'au retras spre Bereşti, ca să se întrunească cu divizia 10 blindată. Această din urmă divizie se deplasase în ziua de 22.8 spre Huşi, pentru ca de acolo să ajungă prin Crasna la Vaslui. In dimineaţa de 23.8 s'a lovit la nord-est de Crasna de o foarte puternică rezistenţă de infanterie cu blindate, tunuri anticar şi antiaeriene, obligând-o să schimbe de direcţie spre sud. In seara de 23.8 se găsea la circa 10 km. est de Bârlad. A doua zi a primit ordin de la Corpul 4 armată să se îndrepte spre nord la Vutcani; însă după amiază a primit un alt ordin prin care i se indica să se întoarcă spre sud şi să se ducă la Bereşti, unde să se întruneaccă cu divizia 13 blindată la dispoziţia corpului 29 armată. Aceste două divizii s'au grupat în seara zilei de 24.8 în regiunea sud Bereşti.

Comandantul armatei 6 germane a propus, şi grupul de armate a aprobat ca în ziua de 25.8, resturile celor două divizii blindate, întărite cu grupul Braun, să înainteze spre nord şi să arunce înapoi inamicul care pătrunsese pe valea Prutului până la Fălciu. Această acţiune avea probabil scopul să redeschidă trecerile la punctele Leova şi Falciu, ca să mai poată trece eventuale grupe de luptători din Basarabia. Atacul a început la orele 8, acţiunea principală fiind dusă de grupul Braun spre Leova, asigurat pe stânga de divizia 10 blindată şi pe dreapta de divizia 13 blindată. După oarecare succes iniţial, înaintarea a fost oprită de forţe superioare inamice. Cum în acelaş timp comandantul armatei a 6-a primise informaţii că trupe blindate ruse înaintează spre Focşani şi către trecerile Carpaţilor, atacul a fost întrerupt şi trupele retrase spre Bereşti.

www.dacoromanica.ro

In ziua de 26.8, corpul 29 armată a primit misiunea să apere Siretul la vest de Galaţi, până la confluenţa lui cu râul Milcov. In acest scop i s'a mai pus sub ordine divizia 153 instrucţie, cu comandamentul la Brăila. Retragerea spre Siret s'a făcut sub presiunea inamicului. In noaptea de 26/27.8, aflând că podul de la Năneşti era ocupat de care de luptă ruse, grupul Braun a atacat, a reluat podul şi a organizat un cap de pod pe unde au trecut divizia 13 blindată, partea motorizata a diviziei 10 blindată şi mulţi fugiţi din spre Huşi şi Vaslui. Sub presiunea tot mai puternică a inamicului, capul de pod a fost retras în după amiaza zilei şi podul aruncat în aer. Restul diviziei 10 blindată ajungând la Siret după ce podul a fost distrus, a trecut pe un alt pod la Piscul, 18 km. sud-est Năneşti.

In timp ce corpul 29 armată se pregătea în ziua de 27.8 să interzică trecerea armatelor ruse între Năneşti şi Galaţi, numeroase forţe blindate ruse trecuseră deja pe la Focşani încă din seara zilei de 26.8 şi acum înaintau spre Râmnicul-Sărat şi Buzău. Nici intervenţia unor care de luptă germane şi artilerie A.A. aflate pe această direcţie, nici acţiunea escadrei de avioane anticar a Lt. Col. Rudel adusă în ultimul moment din Baltica, n'au putut opri înaintarea blindatelor ruse, cu toate că le-au provocat pierderi numeroase.

In această situaţie, corpul 29 armată a primit aprobarea —la cererea lui— să se retragă spre Buzău. Mişcarea a început în seara zilei de 27.8 şi în noaptea de 28/29.8 părţile motorizate şi blindate din grupul Braun, divizia 13 blindată şi divizia 153 instrucţie s'au adunat în zona Gherăseni (13 km. sud Buzău). Divizia 10 blindată în unităţile înhămate şi pe jos s'au adunat la Cilibia.

In ziua de 29.8, comandantul corpului 29 armată, care îşi fixase postul de comandă într'o pădurice nu departe de şoseaua Buzău-Bucureşti, pe care circulau necontenit coloane ruse de tot felul, a adunat pe toţi generalii comandanţi aflaţi în subordine şi au hotărât ca:

- Divizia 13 blindată şi divizia 153 instrucţie, cu mijloacele autō, să-şi caute drum spre sud în Bulgaria;
- Grupul Braun şi părţile pe jos, sub conducerea comandantului corpului 29 armată, să se îndrepte spre nord şi să caute legătura cu rezistenţa germană din Carpaţi.

Grupul motorizat cu direcţia spre Bulgaria s'a pus în marş înainte de amiază şi spre seară au ajuns în apropiere de Călăraşi Generalul comandant al diviziei 153 instrucţie însoţit de un ofiţer, a luat legătura cu colonelul român care comanda trupele din acest oraş, carându-i permisiunea să treacă prin oraş spre Dunăre, ca să poată ajunge în Bulgaria. Colonelul român ia spus că la Călăraşi nu există pod peste Dunăre; dar în afară de aceasta are instrucţiuni să interneze toate trupele germane din zonă. Generalul german s'a întors la trupele lui şi apreciind că nu

www.dacoromanica.ro

poate executa un atac ca să-şi deschidă drum cu forţa, a decis să distrugă tot armamentul şi să se predea.

Divizia 10 blindată, din zona Cilibia, primind şi ea ordin să se îndrepte spre Bulgaria, a întâlnit în apropiere de satul Pogoanele o rezistenţă puternică. Aici se găsea o divizie română, care avea în spate la circa 5 km. o altă divizie de munte. După o primă încercare de atac, focul a încetat la intervenţia comandamentului diviziei române, şi s'a ajuns la înţelegerea ca divizia 10 blindată să fie lăsată să treacă spre sud. In după amiaza zilei de 30.8 a ajuns într'o pădure la circa 15 km. nord de Dunăre, la jumătate distanţă între Călăraşi şi Olteniţa. Aici au distrus tot armamentul greu, iar în zorii zilei de 31.8 s'au îndreptat spre Dunăre, pe care au trecut-o cu mijloace improvizate, şi sub focul a două vase-monitoare române luate în stăpânire de ruşi.

Trupele trecute în Bulgaria au fost trimisie la Turtucaia, iar generalul comandant s'a dus la Sofia ca să discute cu misiunea germană de acolo, despre o nouă întrebuinţare a trupelor lui. Insă odată cu apropierea ruşilor de frontiera Bulgariei, guvernul a fost schimbat, şi trupele germane de pe teritoriul acestei ţări au fost dezarmate şi predate ruşilor. Numai generalul comandant cu un grup de ofiţeri au reuşit să ajungă la Belgrad unde era grupul de armate F (mareşalul Weichs).

Grupul Braun, unde se găsea şi comandantul corpului 29 armată, a început marşul spre nord în seara de 29/30.8. După mai multe ciocniri cu trupe ruse, a ajuns în dimineaţa zilei de 31.8 în legătură cu trupele germane cari apărau pasul Buzău.

Acţiunea grupului principal (Corpurile 30, 44 şi 52 armate).

In urma ordinului de retragere spre Prut, corpul 44 armată s'a retras în noaptea de 22/23.8 cu divizia 335 inf. în zona Chişinău, iar cu diviziile 62 şi 282 a continuat retragerea spre vest şi sud-vest. In ziua de 24.8, divizia 62 inf. se găsea la Gănceşti (20 km. sud-vest Chişinău), iar divizia 282 inf. ajunsese la Gura Galbenă (15 km. sud Gănceşti), amândouă în luptă cu inamicul. Corpul 52 armată (diviziile 161, 294 şi 320 inf.) retras pe valea Botnei, la sud de Chişinău, a fost puternic atacat în cursul zilei de 24.8 şi obligat să continue retragerea spre sud-vest.

Corpul 30 armată (diviziile 384, 302, 257 şi 15 inf.) pe valea Botnei la sud de corpul 52 armată, era în luptă cu inamicul; ameninţat în adâncimea flancului drept şi în spate, îşi retrăsese aripa dreaptă spre Gura Galbenă.

In timp ce cele trei corpuri de armată germane erau astfel atacate de front şi în flancul drept, corpul 7 mecanizat şi corpul 4 mecanizat rus au înaintat spre trecerile de la Fălciu, Leova şi Stănileşti, pe cari le-au ocupat, şi unde au făcut legătura cu unităţi din corpul 18 blindat, care înainta pe la vest de Prut. Astfel încercuirea grupului principal din armata a 6-a germană era realizată.

Ruperea frontului a fost ordonată pentru noaptea de 24/25.8, în direc-

www.dacoromanica.ro

ţia sud-vest Prut, în intenţia de a ajunge la trecerile de la Leova, Leuşeni şi Stănileşti. Din diferite motive însă timpul prea scurt, regiunea prea întinsă şi lipsa de legături suficiente şi repezi pentru comunicarea în timp util a dispoziţiunilor luate - pregătirea acestei operaţii nu s'a realizat în condiţii bune. Fiecare mare unitate, lupta oarecum din iniţiativă proprie.

Incercarea de rupere a frontului s'a făcut de către corpurile 30 şi 52 armate în zona Gura Galbenă - Sărata Galbenă. Efortul principal a fost făcut de corpul 52 armată, fiind acoperit la stânga de corpul 30 armată; puterea combativă a acestuia era însă mult micşorată în urma luptelor duse de 5 zile fără întrerupere în contra unui inamic mult superior.

In tot cursul zilei de 25.8 germanii au atacat cu mare violenţă, încercând să provoace o ruptură în frontul rusesc, dar n'au reuşit. In ziua de 26.8, atacurile au fost date cu aceiaşi înverşunare, dar din cauza pierderilor suferite, capacitatea de luptă scăzuse simţitor. In cursul luptelor din aceste două zile, trupele diferitelor unităţi, suprapunându-se în aceleaşi sectoare de luptă, s'au amestecat înte ele. In ziua de 27.8 nu se mai duceau lupte de cât doar pentru a nu cădea prizonieri. Puţine trupe numai au reuşit să se strecoare până la Prut.

Corpul 44 armată care lupta în zona Gănceşti, acoperind dreapta şi spatele corpului 52 armată, se găsea cu diviziile 62 şi 335 inf. pe poziţie, iar divizia 282 inf. primise misiunea să înainteze până la Prut şi să pună stăpânire pe trecerea spre Huşi. Cu mare greutate a ajuns această divizie la podul de la Răzeşi Stănileşti, dar l-au găsit aruncat în aer de ruşi. Imediat această divizie a organizat un cap de pod unde să poată primi celelalte divizii ale corpului 44 armată, precum şi resturi din alte trupe. In ziua de 26.8 se adunaseră în acest cap de pod mai mult de 20.000 de luptători din diferite unităţi. Ruşii au atacat în zilele de 25 şi 26.8 dar n'au reuşit să rupă apărarea. Au împiedecat însă construirea uni pod. In seara zilei de 26.8 ne mai fiind nici o speranţă să soseacă alte trupe, divizia 282 inf. a trecut Prutul cu mijloace improvizate, în noaptea de 26 şi în cursul zilei de 27.8. Ruşii observând trecerea au tras cu artileria şi mortiere provocând numeroase pierderi. Terenul de la vest de Prut era însă mlăştinos pe o lăţime de mai bine de 5 km. şi nu se putea trece de cât pe un dig pe care era construit un drum. După o încercare nereuşită de a trece peste acest dig, mulţimea de soldaţi germani a sărit în apă şi sub focul artileriei ruseşti, a parcurs astfel circa 1 km. Ajungând la malul de vest s'au împrăştiat în pădurile de la sud de Huşi. Numai puţini din ei s'au strecurat până în Carpaţi. Cea mai mare parte au căzut prizonieri sau au fost omorâţi. Aceştia au fost singurii cari au ieşit din încercuire. Toate celelalte trupe au încetat propriu zis lupta în seara zilei de 27.8.

După versiunea rusească, cele trei corpuri de armată au atacat cu un grup de forţe la centru, compus din 5 divizii, unde s'a făcut şi efortul

www.dacoromanica.ro

principal. Alte două grupuri făceau siguranţa pe flancuri. Atacul s'a executat cu mare putere pe frontul Sărata Galbenă - Gura Galbenă - Sagaidac. In tot cursul zilei de 25.8 bătălia a fost foarte violentă, provocându-se pierderi grele de ambele părţi. Trupele germane au reuşit să realizeze în timpul zilei unele pătrunderi în poziţiile ruse, în special la est de Gura Galbenă, dar până seara au fost închise. Totuşi circa 8.000 - 10.000 oameni au reuşit să rupă cercul la sud de Sărata Galbenă şi să treacă la vest de Prut. In ziua de 26.8 trupele încercuite au atacat din nou cu mare putere tot în direcţia Leova. Ruşii aduseseră însă forţe noi în acest sector şi tot efortul german a fost zădărnicit. Bătălia a fost atât de crâncenă încât peste tot se vedeau care de luptă, tunuri de asalt, aruncătoare, tunuri de diferite calibre şi alte foarte multe materiale arse sau distruse. In seara zilei de 26.8 generalul Tolbukin, comandantul frontului 3 ukrainian a cerut armatei a 6-a germane să capituleze. Cererea de capitulare a fost repetată de mai multe ori prin radio. Armata a 6-a germană însă a refuzat şi luptele s'au continuat şi în ziua de 27.8. Până în seara acestei zile n'a mai fost nici o rezistenţă. Ruşii au capturat mult material şi au făcut 11.000 de prizonieri. Trupele germane cari au încercat să se salveze prin pădurile din regiune au fost lichidate până la 5 Septembrie, mai făcându-se încă circa 4.000 de prizonieri.

Astfel s'a încheiat printr'un uriaş dezastru militar această mare bătălie, în care s'a decis soarta poporului român.

Pentru ca să se ajungă la acest rezultat, în afară de greşelile cari s'au făcut şi pe cari le-am văzut mai sus, s'a mai adăogat o ultimă greşală - chiar în timpul bătăliei care a avut cele mai grele urmări pentru grupul de armate din Basarabia. In ziua de 21.8 la amiază, nici grupurile de armate şi nici armatele nu mai aveau nici o rezervă şi nici o posibilitate de a mai întârzia sau opri înaintarea forţelor ruse. Era logic să se dea ordin de retragere pentru toate trupele germano-române din Basarabia, ceia ce generalul Friessner a şi făcut înainte de a avea aprobarea lui Hitler, luându-şi astfel răspunderea acestei operaţii. Rămâne nelămurit de ce totuşi începerea retragerii a fost ordonată pentru noaptea de 22/23.8 şi n'a început în noaptea de 21/22.8. Faţă de massa cu totul superioară de mijloace repezi de luptă ale ruşilor, era de aşteptat ca aceste mijloace să fie împinse spre Prut cu repeziciune. Era deci de o importanţă capitală să se câştige timp, începând retragerea imediat şi executând-o pe etape cât mai lungi.

Un sumar studiu pe hartă arată că, dacă retragerea s'ar fi început în noaptea de 21/22.8, cea mai mare parte din forţele armatei a 6-a germană ar fi ajuns la Prut în timp util, şi l-ar fi putut trece înainte ca ruşii să fi pus stăpânire pe poduri. Prezenţa acestor importante forţe germane la vest de Prut, ar fi prezentat o mare ameninţare în spatele armatelor ruse cari înaintau pe valea Bârladului spre sud, şi ar fi provocat o nouă bătălie

www.dacoromanica.ro

între văile Prut şi Bârlad, ale cărei rezultate ar fi adus o schimbare în desvoltarea operaţiilor cari au urmat.

Admiţând că un ordin complet n'ar fi ajuns la timp la trupe, era totuşi posibil să se dea un ordin pregătitor al operaţiei chiar în după amiaza zilei de 21.8, şi care ar fi fost suficient pentru ca comandanţii trupelor din linia 1-a să ia măsurile necesare execuţiei chiar în acea noapte, pentru prima etapă. In împrejurările de atunci, acest câştig de timp era atât de important, încât chiar dacă operaţia retragerii pentru noaptea de 21/22.8 n'ar fi fost impecabil organizată, trebuia totuşi să fie executată. Amânarea de o zi, a dat timp inamicului să ajungă la trecerile de peste Prut înaintea trupelor germane, să le încercuiască şi să le distrugă.

In mod evident armata română a fost împărţită în două, din punctul de vedere al atitudinei pe care urma s'o aibă faţă de inamic. Deoparte erau acei luptători cari aveau încredere în puterea de luptă a naţiunii şi aveau convingerea că numai printr'o rezistenţă îndârjită până la urmă, se va putea salva independenţa ţării; de altă parte erau alţii cari — încrezători în propaganda occidentală zilnică la radio şi în aceia făcută în spatele frontului şi care pătrunsese şi în rândurile armatei, că anglo-americanii ne vor apăra interesele supreme ale ţării faţă de ruşi dacă nu mai luptăm în contra acestora— credeau că soluţia salvării noastre era în renunţarea la ori ce rezistenţă. Comandanţi de mare răspundere, a căror datoire era să privească numai înainte spre inamic şi să menţină moralul trupei cât mai sănătos, explicându-le ofiţerilor şi soldaţilor de toate gradele că numai o rezistenţă pe loc ne poate salva independenţa şi libertăţile, au fost influenţaţi de către conducătorii politici adversari ai mareşalului Antonescu, şi au colaborat cu aceştia la dărâmarea rezistenţei pe front.

Am mai avut chiar în rândurile trupelor luptătoare ofiţeri şi soldaţi membri ai partidelor politice cari au avut dispoziţii de la partidele respective să adune informaţii de pe front şi să le trimită înapoi; aceste informaţii, trimise mai departe la engleji, ajungeau la ruşi.

Tot aceştia au subminat moralul soldatului luptător îndemnându-l să nu mai lupte, căci războiul se va termina în curând şi el se va întoarce acasă. La aceasta se mai adăogau şi veştile de acelaş fel, pe cari le aduceau permisionarii la revenirea lor pe front. După autoritatea şi valoarea acestor propagatori, am avut unităţi cari au fost influenţate în atitudinea lor de luptă, sau cari au respins ori ce influentă. Astfel am avut diviziile 6, 4, 14 şi 2 inf., divizia 1 gardă, divizia blindată română şi brigadele 101 şi 110 inf. cari au luptat cu vitejie şi au apărat pământul ţării fără gând de retragere. Generalul Friessner scrie: «Totuşi nu se poate trece sub tăcere, că au fost unele unităţi române, cari au luptat cu vitejie şi nu şi-au părăsit pe camarazii lor de arme germani». Am avut divizii infectate şi cu moralul slăbit, cari au deschis calea inamicului prin înţelegeri secrete cu

www.dacoromanica.ro

acesta şi printr'o retragere prematură, cum au fost diviziile 5 şi 7 infanterie, divizia 4 munte şi divizia 5 cavalerie. De altfel nu există nici o explicaţie cum de a fost posibil ca unităţi ruse să se strecoare în spatele frontului român în noaptea de 19/20.8 dacă n'ar fi fost o înţelegere şi o punere la punct a acestei acţiuni între unele trupe române şi trupele ruse din faţă lor, în acele puncte unde s'au făcut trecerile.

A mai fost o divizie în care comandantul şi comandamentul lui erau hotărâţi să lupte, în timp ce unităţile în subordine erau gata să se retragă la ori ce manifestare ceva mai agresivă a inamicului. Este cazul diviziei a 11-a infanterie. In zilele de 22 şi 23 August generalul Dumitrescu Polichron, comandantul acestei divizii a trebuit să-şi caute unităţile ca să le îndrepte către poziţiile de ocupat.

Dar chiar şi în aceste divizii nu toţi luptătorii erau stăpâniţi de această mentalitate de desintegrare a forţei. Mulţi dintre ei îşi dădeau seama de pericolul care apărea pentru România în spatele acţiunii de renunţare la luptă, fără nici un fel de obligaţie scrisă şi semnată de puterile inamice Germaniei şi României; dar aceştia nu puteau împiedeca răspândirea panicei şi părăsisea luptei de către ceilalţi, şi atunci erau şi ei obligaţi să urmeze mişcarea de retragere.

Ca să ne dăm seama de extrema gravitate a influenţei acestei propagande asupra cursului evenimentelor cari au urmat, este suficient să ne imaginăm că ea s'ar fi făcut în sens invers; adică aşa cum a fost în 1917, când toată suflarea românească era pentru o rezistenţă înverşunată în contra puterilor centrale (Germania şi Austro-Ungaria) şi soldatul român ştia că nu trebue să se retragă de pe poziţia lui. Cu toate că am fost părăsiţi de aliatul nostru de atunci —armata rusă intrată în plină debandată revoluţionară— totuşi soldatul român a reuşit să oprească înaintarea germană în Moldova, în bătălia de zece zile de la Mărăşăşti. O rezistenţă similară a soldaţilor români în August 1944 —a fiilor acelora de la Mărăşăşti— ar fi interzis ruşilor ruperile de front provocate cu uşurinţă la 20.8. Chiar dacă aceştia ar fi trecut cu carele de luptă peste poziţia de rezistenţă, totuşi infanteria rusă ar fi fost oprită mult mai mult timp în faţa tranşeelor române, iar dacă ar fi reuşit să provoace rupturi, acestea ar fi fost mai puţin importante şi unele din ele ar fi putut fi închise prin intervenţia rezervelor. Admiţând că presiunea trupelor ruse s'ar fi exercitat mai multe zile şi ar fi obligat trupele germano-române la o retragere —ceia ce era inevitabil faţă de raportul de forţe— aceasta s'ar fi executat în alte condiţii şi grupul de armate Dumitrescu s'ar fi putut retrage la timp pe Prut. In cursul acestei lungi bătălii am fi avut pierderi grele, dar dezastru ar fi fost evitat. S'ar fi putut organiza o nouă rezistenţă, fie pe Prut, fie pe Bârlad, fie cel mai înapoi pe linia fortificată Galaţi-Focşani, prelungită apoi pe înălţimile vest Siret. O oprire pe această poziţie ar fi pus ruşilor problema gravă a unui, războiu de iarnă în munţii Carpaţi,

www.dacoromanica.ro

unde carele de luptă nu puteau fi folosite, o prelungire a războiului pe teatrul de operaţii din est şi ajungerea anglo-franco-americanilor la Berlin şi Viena înaintea lor.

In această situaţie ar fi fost obligaţi să acorde României un armistiţiu convenabil, prin care interesele supreme româneşti ar fi fost salvate. Nu trebue să uităm că atât puterile occidentale cât şi ruşii ştiau despre existenţa reală a unor arme noi germane şi toţi voiau să termine războiul înainte ca aceste arme să fi fost puse în valoare pe câmpurile de bătălie terestre şi aeriene; deci pentru ieşirea noastră din războiu am fi putut obţine un armistitiu favorabil României.

Imensitatea răului făcut prin acţiunea de subminare a moralului trupelor române şi prin îndemul la cedare în faţă inamicului nu se poate măsura cu nici o măsură. Ea este egală cu zdrobitoarea suferinţă a poporului român rezultată din dezastrul naţional provocat de această acţiune. O foarte strânsă legătură a existat între surparea moralului unor trupe române de pe front şi actul de la 23 August. Amândouă aceste acţiuni au fost pregătite, organizate şi conduse de aceiaşi oameni, din aceleaşi partide politice şi cari poartă astfel într'o mare măsură răspunderea situaţiei nefericite care i s'a creiat României după 23 August 1944.

Totalul pierderilor române în oameni în acest războiu —între 22 Iunie 1941 şi 23 August 1944— se ridică la cifra de 495.633. Aici trebue să mai adaogăm şi prizonierii făcuţi de ruşi după 23 August 44 în Moldova, Basarabia şi Dobrogea, adică trupele române cari au depus armele din ordinul Regelui Mihai şi cari n'au putut ajunge la timp în Muntenia, ceia ce face 624.740.

Cu acest preţ a plătit poporul român încercarea lui curajoasă şi pe deplin întemeiată de a se salva de sub ameninţarea stăpânirii Rusiei comuniste şi de a apăra biserica creştină şi civilizaţia occidentală de distrugerea pe care i-o pregăteşte această forţă uriaşă a intunericului. Incercarea lui n'a reuşit.

A fost înfrânt datorită superiorităţii formidabile în oameni şi armament a inamicului, dar şi datorită ajutorului pe care l-au dat Anglia şi Statele-Unite ale Americii acestui inamic, printr'o alianţă nenaturală şi nelogică a democraţiilor occidentale, apărătoare a libertăţilor naţiunilor cu totalitarismul ruso-comunist. Prin această alianţă cele două mari puteri occidentale au contribuit în mod decisiv la înfrângerea României. Prin ajutorul pe care i l-au dat până la urmă, Rusia sovietică a reuşit să zdrobească mai întâi puterea poporului român şi apoi să-l subjuge şi să-i impună regimul de sclavie al comunismului. Pentru ca această supunere sa fie totală, i s'a impus poporului român să întoarcă armele în contra Germaniei şi să lupte alături de armatele ruso-comuniste, când fiecare român ştia că după terminarea războiului aceste armate care îi sunt duşmane, vor rămânea stăpâne în România ca să dicteze legea tota-

www.dacoromanica.ro

litară şi tiranică a Moscovei. In acest răsboiu în contra Germaniei, armatele române au mai pierdut încă circa 170.000 de oameni, sacrificiu cu atât mai dureros şi mai absurd, cu cât nu era făcut pentru salvarea României, ci, pentru subjugarea ei. Astfel, după ce a luptat trei ani ca să-şi salveze independenţa şi hotarele, poporul român a fost forţat să mai lupte încă opt luni într'un răsboiu în care şi-a ajutat inamicul să iasă victorios şi să-şi asigure stăpânirea peste ţara românească.

23 AUGUST 1944

In tratativele care se duceau pentru încheierea armistiţului, lunile Iulie şi August au însemnat o perioadă de stagnare atât la Stockholm cât şi la Cairo. La Stockholm nu s'a mai căutat nici un contact din nici o parte, iar la Cairo s'au întregistrat doar telegramele pline de ingrijorare ale lui Iuliu Maniu prin care cerea un răspuns din partea occidentalilor.

Cuvântarea de la 2 August a lui Churchill a fost cunoscută nu numai de ministrul Nanu, ci şi de cei doi delegaţi români de la Cairo. Dacă Nanu a reacţionat imediat printr'o scrisoare lămuritoare adresată ministrului afacerilor străine de la Bucureşti, delegaţii de la Cairo n'au făcut nimic. Nici cel puţin nu l'au inştiintat pe Maniu sau pe Rege despre declaraţia primului ministru britanic, declaraţie care nu mai lăsa nici o îndoială că occidentalii îi trimeteau să trateze cu ruşii, adică calea tratativelor de la Stockholm. Aşa se explică că Maniu a mai dat încă o telegramă la 7 August la Cairo —deci la cinci zile după discursul lui Churchill— prin care cerea un răspuns urgent din partea aliaţilor.

La 18 August, văzând ca nu mai primesc nici o indicaţie de la reprezentanţii celor trei puteri aliate, delegaţii de la Cairo au dat o telegramă Regelui şi lui Maniu, prin care le propunea să înceteze unilateral răsboiul, pentru că ruşii nu vroiau să semneze un armistiţiu, ci preferau să între învingători la Bucuresti (1).

La 20 August, începând marea ofensivă rusă de pe frontul românesc, Regele cu Iuliu Maniu şi ceilalţi şefi ai opozitiei, împreună cu generalii cari făceau parte din complotul în contra mareşalului, au luat toate măsurile pentru anunţarea ieşirii României din alianţa cu Germania pentru 26 August.

Maniu a telegrafiat imediat la Cairo, comunicând că opoziţia, în contact cu Regele, vrea să încheie tratativele şi cerea să se trimită cât mai curând posibil în România trupele aero-purtate (2).

Cum la 20 August nu se putea şti dacă ofensiva rusă va reuşi să rupă frontul germano-român aşa fel încât să oblige apărarea la o retragere adâncă, Maniu s'a adresat aliaţilor din occident să trimită la Bucureşti trupe, ca să-l poată înlătura de Antonescu. Una din condiţiile puse de

www.dacoromanica.ro

Rege şi de blocul opoziţionist —ofensivă puternică rusă— era realizată. Prin această ofensivă, toate forţele luptătoare ale naţiunii fiind angajate în bătălie, la Bucureşti rămânea câmpul liber pentru răsturnarea mareşalului cu ajutorul forţelor occidentale aeropurtate. Când s'a ales data de 26 August pentru ieşirea României din alianţa cu Germania, s'a avut desigur în vedere timpul necesar sosirii acestor trupe.

In seara de 22 August, Maniu şi Mihalache au avut o întrevedere cu mareşalul Antonescu îndată după întoarcerea acestuia de pe front. In legătură cu operaţiile în curs, s'au discutat posibilităţile încheierii unui armistiţiu. Mareşalul a declarat că nu poate încheia un armistiţiu (3). A doua zi dimineaţa —la 23 August— a fost vizitat de Gh. Brătianu care, în numele partidelor naţional-ţărănesc şi liberal, a încercat să-l convingă pe Antonescu să facă un armistiţiu. Aceste partide s'au declarat prin şefii lor, gata să ofere tot sprijinul lor politic. Cum de astă dată mareşalul s'a arătat înclinat să încheie un armistiţiu, Maniu a comunicat aceasta Regelui şi s'a hotărât o audienţă a lui Antonescu pentru după amiaza acelei zile (4). După Gh. Bratianu, mareşalul i-a explicat necesitatea în care se găsea România de a înceta războiul în contra Rusiei (5). El vroia ca guvernul german să fie informat de schimbarea foarte gravă pe care România era obligată să o facă ieşind din alianţa cu Germania.

Tot în dimineaţa de 23 August, Mihai Antonescu a trimis un curier la Stockholm. Acesta ducea ministrului Nanu un document prin care i se dădea sarcina de a se întâlni cu ambasadoarea Kolontay, şi dacă Moscova menţinea condiţiile admise la 29 Mai şi 2 Iunie, să se aleagă locul şi data începerii negocierelor. Mareşalul Antonescu era gata să se retragă, dacă se va considera acest act ca o necesitate pentru a favoriza condiţii mai bune, şi va da mână liberă lui Mihai Antonescu să încheie armistiţiul (6). Când curierul a ajuns la Stockholm la 24 August, era prea târziu.

Deci mareşalul Antonescu luase botărârea de a încheia un armistiţiu în seara de 22 August, după ce-a văzut pe cei doi şefi ai partidului naţional-ţărănesc şi probabil în raport cu informaţiile venite de pe front în cursul serii. Dar acest armistiţiu era în funcţie de menţinerea condiţiilor deja acceptate de Rusia şi cari erau:

1) Guvernul român acordă armatei germane un termen de 15 zile pentru părăsirea României; în cazul că guvernul german refuză să-şi retragă trupele, armata română va lupta alături de armatele ruse în contra trupelor germane, pentru a le sili să iasă din România.

2) Valoarea despăgubirilor de războiu să fie fixată în raport de greutăţile financiare ale României şi de situaţia ei economică.

3) Să se respecte o zonă liberă în care guvernul român să funcţioneze nestânjenit de trupe străine.

Pe de altă parte, mareşalul hotărâse de acord cu comandantul forţelor

www.dacoromanica.ro

germano-române din România, să opună o nouă rezistenţă pe linia Carpaţii Moldovei, pozitia fortificată Focşani-Namoloasa-Galaţi, Dunărea până la mare. Aşa dar luase măsuri pentru continuarea războiului şi oprirea inmicului pe teatrul românesc de operaţii, în cazul că Rusia n'ar mai fi fost dispusă să trateze armistiţiul pe baza condiţiilor deja cunoscute.

Cu tot succesul de pe front al armatelor ruse, o oprire şi o intărziere de câteva luni pe această nouă linie —pe care ruşii o prevedeau— n'ar fi convenit guvernului de la Moscova, care era grăbit să treacă Carpaţii înainte de venirea iernii. De aceia Antonescu se putea aştepta ca ruşii să accepte să semneze un armistiţiu convenabil pentru România. Prin lovitura de la 23 August, această posibilitate —singura care ar fi putut evita instalarea stăpânirii ruseşti în România— a fost distrusă.

In timp ce mareşalul pregătea astfel terenul pentru salvarea României căutând calea unui armistiţiu prin care ni s'ar fi respectat independenţa, Regele Mihai informat că a doua zi, la 24 August, mareşalul intenţiona să plece din nou pe front, a decis să dea lovitura de stat chiar în ziua de 23 August (7).

In aceasta zi Mareşalul a cerut audienţă Regelui pentru orele 16, iar Mihai Antonescu pentru orele 15,30. Regele i-a primit pe amândoi după orele 16, fiind asistat de generalul C. Sănătescu, şeful casei militare şi locţiitor în funcţia de mareşal al Palatului. Mareşalul Antonescu a expus stuaţia gravă de pe front şi măsurile luate în acord cu generalul Hans Friesner, comandantul grupului de armate româno-german din Moldova şi Basarabia, pentru ca să se oprească inaintarea rusă pe linia Carpaţi - poziţia fortificată Focşani-Galati şi Dunărea de jos. Era de părere că un armistiţiu va trebui să fie incheiat pe baza condiţiilor deja acceptate de guvernul rus, însă numai de pe poziţia pe care ruşii vor fi opriţi şi cu ştiinta lui Hitler. L-a informat pe Rege despre dispoziţiile luate pentru continuarea discuţiilor de la Stockholm şi despre comunicarea făcută guvernului german prin ministrul Clodius. El considera că, dacă se va da trupelor germane libertatea să se retragă in ordine in timp de două săptămâni, guvernul german trebuia să fie insţiintat ca să-şi ia măsurile pentru executarea acestei condiţii; bine inţeles cunoscând şi partea cealaltă, după care România era datoare să intervină cu armele în cazul că Germania ar fi refuzat să-şi retragă trupele. Discuţia s'a terminat către orele 17, când Regele a trecut în biroul alăturat unde se găseau generalul Aldea, I. Mocsony Stârcea, Niculescu-Buzeşti şi Mircea Ioaniţiu. După o scurtă consultare cu aceştia Regele a revenit şi a comunicat Mareşalului Antonescu că guvernul lui este concediat; apoi dând ordin să fie arestat a părăsit imediat biroul. Arestarea a fost executată la un semn al colonelului Emilian Ionescu, adjutant regal, de către maiorul Dumitrescu Anton, ajutorul de comandant al batalionului de

www.dacoromanica.ro

gardă, care -în această împrejurare- comanda o grupă compusă din plotonierii D. Bâlă şi D. Rusu şi sergentul major Dinu Cojocaru. Arestaţii au fost conduşi imediat la etajul I şi închişi într'o cămeră blindată.

După arestare, căpitanul Gh. Teodorescu, comandantul companiei de gardă - tot la ordinul colonelului Emilian Ionescu a dezarmat escortele cari insoţiseră pe Mareşal şi pe M. Antonescu.

După ce acest act dezonorant pentru toţi cei cari au participat la pregătirea şi executarea lui a fost săvârşit, au fost chemaţi telefonic la Palat sub pretextul unui consiliu de coroană şi arestaţi generalul Pantazi, ministru de răsboi, generalul D. Popescu, ministru de interne, generalul C. Piki-Vasiliu inspector general al jandarmeriei şi colonelul Mircea Elefterescu prefectul poliţiei capitalei (8).

Această audienţă reprezintă momentul crucial al istoriei răsboiului nostru cu Rusia. Aici s'a frânt incordarea de mai bine de trei ani, prin care poporul român a căutat sa-şi salveze independenţa luptând în contra Rusiei şi s'a trecut total de cealaltă parte alături de ruşi, fără nici un fel de garanţie scrisă nici din partea acestora, nici din aceia a aliaţilor lor occidentali.

In noaptea de 23/24 August, mareşalul Antonescu, a fost predat fostului locotenent român Bodnăraş, dezertor din armata română la ruşi. Acesta venise de câteva luni pe sub ascuns în ţară şi trăia sub nume fals în apropiere de Bucureşti. Era agent rus şi se găsea în legătură cu palatul regal; prezenţa lui era de-asemenea cunoscută unor oameni politici în legătură cu palatul.

Şeful serviciului secret Eugen Cristescu şi cu generalul de jandarmi Tobescu, informaţi despre cele ce se pregăteau, văzând că Antonescu nu mai iese de la palatul regal, au bănuit că a fost arestat şi s'au dus la von Killinger ca să-i expună presupunerea lor. Minisrul german nu i-a crezut şi a calificat informaţia drept «tulburare a ordinei publice» (9). Acesta refuzase să creadă şi mai înainte informaţiile primite pe calea serviciilor secrete germane şi nu luase nici o măsură ca să poată face faţă oricărei eventualităţi. Intre timp Regele numise prim-ministru pe generalul Sănătescu care era şeful casei militare şi îndeplinea şi funcţia de mareşal al palatului şi pe Niculescu-Buzeşti ministrul afacerilor străine. Şefii de partide din blocul naţional-democrat au intrat în guvern ca miniştri fără portofoliu.

La ora 22, Regele a citit la radio o proclamaţie, prin care anunţa poporului român că un armistiţiu a fost încheiat şi ordona trupelor române să înceteze lupta (9 bis).

Killinger a fost chemat la palat şi Regele l-a rugat să comunice guvernului german să retragă neîntârziat trupele germane din România, pentru ca să evite un conflict armat între cele două armate, cari au fost aliate până atunci.

Noul ministru al afacerilor străine, Niculescu-Buzeşti, a primit tot in

www.dacoromanica.ro

seara aceia pe consilerul de legaţie Stelzer şi i-a adus la cunoştinţă oficial că România a rupt relaţiile diplomatice cu Germania; de asemenea a repetat şi el ceia ce spusese Regele lui von Killinger, că România oferă liberă retragere trupelor germane, cu condiţia, ca să se abţină de la orice act de provocare (10).

In noaptea de 23/24 August, Regele Mihai a trimis la Constantinopol pe lt. col. englez de Chastelain cu rugămintea către conducerea supremă aliată din Mediterană să i se trimită imediat un ajutor (11). Acest lt. colonel fusese paraşutat în România cu alţi doi ofiţeri în toamna anului 1943 ca să ia legătura cu Maniu şi să organizeze o adevărată rezistenţă. Fiind paraşutaţi în altă parte de cât acolo unde erau aşteptaţi, s'au îndreptat spre, o localitate apropiată, ca să se informeze asupra locului unde se găseau. Jandarmii din localitate constatând că sunt engleji, i-au arestat şi i-au trimis la comandamentul jandarmeriei de la Bucureşti.

Ofiţerul englez având o scrisoare din partea lui Churchill către Maniu, a fost dus la mareşalul Antonescu, care i-a cerut scrisoarea. Chastelain a refuzat să i-o dea în virtutea legilor onoarei, spunând că el nu poate da scrisoarea decât lui Iuliu Maniu şi numai acesta ar putea să comunice mareşalului conţinulul ei. Antonescu l-a trimis imediat sub escortă la Maniu, iar acesta a deschis scrisoarea în faţa escortei şi a citit-o la telefon lui Antonescu. Churchill cerea lui Maniu —în interesul aliaţilor şi al României— să facă presiuni în vederea capitulării României, a cărei independenmţă ar fi putut astfel să fie garantată Lt. Col. de Chastelain a rămas prizonier până în seara zilei de 23 August (12).

In aceiaşi noapte, cei doi delegaţi de la Cairo au primit împuternicire din ordinul Regelui să încheie neîntârziat un armistiţiu cu cele trei puteri, pe baza propunerilor sovietice de la începutul lunii Aprilie şi la care a cerut să se adauge condiţiile admise de guvernul sovietic în tratativele duse de guvernul Antonescu prin mijlolcirea ministrului Nanu la Stockholm. Novicov, luând cunoştinţă de cererea României a comunicat la 26 August celor doi delegaţi că guvernul rus este de acord cu propunerea guvernului român. Intre timp însă, prima condiţie —acordarea unui timp de 15 zile pentru retragerea armatei germane— a devenit inaplicabilă, pentru că în urma bombardării capitalei de către aviaţia germană, România era deja în stare de răsboiu cu Germania. Tot odată ambasadorul sovietic a comunicat că semnarea armistiţiului va avea loc la Moscova.

In timp ce aceste evenimente se desfăşurau la Bucureşti, delegaţii români de la Cairo au plecat la Moscova, unde au sosit în ultimele zile ale lunii August, odată cu altă parte a delegaţiei, trimisă din Bucureşti sub conducerea comunistului Pătrăşcanu. Ruşii nu s'au grăbit să primească delegaţia română, lăsând-o să aştepte până la 8 Septembrie, când a fost convocată la Kremlin pentru începerea negocierelor de armistiţiu.

www.dacoromanica.ro

La aceste negocieri au luat parte din partea ruşilor Molotov şi Vichinschy, asistaţi de ambasadorii Angliei şi Statelor-Unite.

Delegaţia română a primit un text pentru a fi semnat. La citirea fiecărui articol, dacă un membru al delegaţiei române avea de făcut vre-o obiecţiune, delegaţia rusă asculta şi la sfârsit Molotov se mulţumea să spună: «Trecem acum la articolul următor». Pentru că acest text nu cuprindea nici o prevedere pentru retragerea trupelor ruse din România, C. Vişoianu a cerut să se adauge: «La sfârşitul ostilităţilor, trupele aliate vor părăsi teritoriul român». Molotov s'a opus pentru motivul ca această evacuare a României de către trupele ruseşti la sfârşitul războiului este un act evident şi nu-i nevoie să se menţioneze (18).

Armistiţiul a fost semnat la 12 Septembrie adică la data la care întreg teritoriul României era ocupat de armatele ruseşti şi nu mai era posibilă nici o reacţiune (18 bis. Anexa n.° 12). Zona liberă —fără trupe ruseşti— pe care guvernul român o ceruse pentru exercitarea autorităţii lui şi fusese admisă de ruşi, n'a mai fost prevăzută în textul documentului de armistiţiu. Dealtfel o asemenea prevedere ar fi venit prea târziu. Trupele ruse intraseră de la 31 August în Bucureşti, iar la data semnării armistiţiului, în toate oraşele şi orăşlele din România se găseau instalate garnizoane ruse. In guvernul general Sănătescu se afla şi un ministru comunist, iar între condiţiile armistiţiului semnat, se prevedea stabilirea unui control rusesc asupra presei, radio, teatru, publicaţii de ori ce fel şi cinematograf. Deci ocupaţia României şi supravegherea activităţii româneşti era totală.

In urma ordinului regal de a înceta lupta, trupele române s'au retras în localităţile din spatele frontului unde s'au grupat pe unităţi. Trupele ruse, cari nu aveau nici un ordin de încetarea luptelor au continuat operaţiile; în zilele următoare, în înaintarea lor prin Moldova spre Sud, au făcut prizoniere toate unităţile române pe cari le-au întâlnit, deşi acestea n'au mai luptat. Astfel circa 130 de mii de luptători români, capabili încă să mai lupte în contra invadatorului, au căzut în mâna ruşilor, din cauză că Regele a dat ordin de încetarea focului pe baza unui armistiţiu care n'a existat.

Evident că pozitia fortificată Focşani-Galaţi n'a mai prezentat nici o valoare şi nici Carpaţii Moldovei n'au mai fost obstacole pentru armatele ruseşti. Cu toate că n'au mai întâlnit în cale trupe române inamice, aceste armate au dat comunicate operative până după ce au intrat în Bucureşti. Purtarea trupelor ruse în această înaintare a fost aceia a unui invadator barbar într'o ţară cucerită. Peste tot au jefuit, au ars, au violat: «In absenţa ori cărei convenţii de armistiţiu valabil semnată, armatele sovietice au pus mâna pe «pradă de război», au creiat o monedă de ocupaţie, au făcut prizonieri...» (19). Este o recunoaştere totală că la 23 August n'a existat nici un armistiţiu, făcută de C. Vişoianu care a fost dele-

www.dacoromanica.ro

gat la Cairo, a făcut parte din comisia română de armistiţiu şi care apoi a fost ministrul afacerilor străine în guvernele Sănătescu şi Rădescu. Iar mai departe, vorbind despre schimbrea de guvern de la 4 Noembrie, când s'a constituit al doilea guvern Sănătescu, spune: «Am intrat în acest guvern ca ministru al afacerilor străine. In această funcţie am fost însărcinat cu execuţia convenţiei de armistiţiu. Rusii o interpretau în felul lor şi jefuiau literalmente ţara» (20). Această afirmaţie «ruşii jefuiau literalmente ţara» arată foarte clar că aceştia nu acordau nici o autoritate guvernului român şi ne tratau ca pe o ţară fără suveranitate, în care ei făceau legea.

La o lună de zile guvernul este schimbat din nou, tot la cererea ruşilor: «Noi vrem un guvern încă mai democratic. S'au schimbat câţiva miniştri, s'au numit câţiva comunişti mai mult, si în guvernul general Rădescu format la 5 Decembrie, Vişoianu a rămas la afacerile străine» (21).

Guvernul Rădescu a fost inlocuit la 6 Martie 1945 —adică numai după trei luni de guvernare— cu guvernul Groza, la ordinul lui Stalin, transmis şi impus cu autoritate de Vichinscki.

Aşa dar, după 23 August 1944, România n'a mai avut nici un guvern liber pe mişcările lui. Fiecare din aceste guverne a fost constituit ţinându-se seama de voinţa ocupantului şi fiecăruia i s'a impus autoritatea dură a acestui ocupant, care dispunea de viaţa economică şi politică a ţării aşa cum credea el.

Primul act politic al primului guvern Sănătescu făcut chiar în seara de 23 August —predarea mareşalului Antonescu agentului rus Bodnăraş, locotenent dezertor din armata română— constitue o dovadă evidentă că din primul ceas al funcţionării lui, acest guvern a executat ordinele Kremlinului. Nici un guvern român dispunând de libertate şi independenţă, n'ar fi fost atât de lipsit de demnitate încât să predea inamicului pe mareşalul care a condus destinele ţării cu un înalt patriotism, în vremuri de cumplită vitregie pentru poporul român.

O întrebare care se pune. De ce şefii blocului naţional-democrat, cari cunoşteau condiţiile obţinute de Antonescu încă din luna Iunie, n'au renunţat de atunci la tratativele de la Cairo, când au constatat că ruşii nu vor să trateze cu ei şi că puterile occidentale nu erau dispuse să intervină? Din moment ce la Cairo nu puteau avea un rezultat şi la Stockolm se obţinuseră condiţii valabile pentru o bază de discuţii era logic ca blocul opoziţionist să renunţe la încercarea lui şi să se alinieze în spatele mareşalului ca să-l sprijine.

Tot aici este locul să reamintim că în luna Aprilie, după ce primele condiţii ruseşti au fost cunoscute atât de Antonescu cât şi de opoziţie, mareşalul le-a refuzat considerându-le inacceptabile. Din datele procesului lui Antonescu, reiese că acesta a avut în acel timp o lungă discuţie cu Iuliu Maniu căruia, între altele i-a spus: «Domnule Maniu, eu nu pot

www.dacoromanica.ro

să primesc aceste condiţii, însă nu mă cramponez de conducerea statului; nu vreau să fiu o piedică pentru binele neamului românesc, bine pe care l-am urmărit. Luaţi conducerea şi acceptaţi aceste condiţii dacă le găsiţi acceptabile» (13). Iuliu Maniu a refuzat să-şi ia răspunderea şi să ducă mai departe tratativele pentru armistiţiu. Atunci ne punem o altă întrebare. Dece a fost necesară lovitura de stat de la 23 August, dacă mareşalul Antonescu era dispus să se retragă de la conducerea statului încă din luna Aprilie şi să-l lase pe Iuliu Maniu? Un răspuns logic nu se poate găsi.

Ce se întâmpla în acest timp în sectorul german din Bucureşti? După ce von Killinger a luat cunoştinţă oficial de schimbarea de poziţie a României, reprezentanţii germani din Bucureşti —generalul Hansen, amiralul Tillesen, generalul Gerstenberg şi ataşatul militar generalul Spalcke— s'au întrunit la ambasada germană. Generalul Gerstenberg a fost de părere să se bombardeze oraşul Bucureşti şi să-l ocupe cu divizia a 5-a antiaeriană de la Ploeşti; în acest scop ea trebuia pusă neîntârziat în marş spre capitală. Ceilalţi au fost de părere să se accepte propunerea Regelui (14).

De oarece legăturile telefonice şi telegrafice oficiale erau întrerupte, Killinger şi Gerstenberg au vorbit printr'o legătură specială a aviaţiei cu generalul Kreipe, şeful de stat major al armatei aeriene, comunicând situaţia din România şi propunând bombardarea capitalei.

Hitler a avut prima informatie la orele 22 prin proclamaţia Regelui Mihai. Au venit apoi comunicările de la Generalul Kreipe şi de la comandamentul grupului de armate Ukraina de sud. A dat imediat generalului Friessner comanda tuturor forţelor luptătoare germane de pe teritoriul României pentru păstrarea siguranţei şi a ordinei, iar generalul Jodl —după dispozitiile lui Hitler— a dat ordin generalului Hansen să ocupe capitalia cu divizia a 5-a antiaeriană «să doboare revolta, să nu ducă nici un fel de tratative cu rebelii şi să bombardeze oraşul» (15).

Generalul Gerstenberg a primit însărcinarea să apere producţia de petrol şi transportul până la Giurgiu şi pe direcţia Braşov. Tot odată să pregătească luarea în primire a exploatării de către forţe germane.

Mareşalul Freiherr von Weichs, comandantul grupului de armate sud-est (Bulgaria, Yugoslavia, Grecia şi Albania) care se găsea tocmai în seara aceia la cartierul lui Hitler pentru a fixa unele preciziuni asupra zonei lui de comandă, a primit ordin să concentreze imediat în zona Niş-Belgrad un grup de forţe german care să fie gata să execute un marş forţat spre Bucureşti. Acest grup compus din brigada 92 inf. întăritâ cu tunuri şi tancuri s'a deplasat de la Belgrad în lungul Dunării până la Orşova, de unde a fost inapoiat (16).

In dimineata zilei de 24 August au fost lupte în jurul clădirii misiunii aeriene germane, iar celealte servicii au fost numai încercuite de trupe

www.dacoromanica.ro

române fără să se dea lupte. La ora 11 s'a executat un atac aerian bombardându-se 150 de puncte alese din Bucureşti. Pagubele materiale provocate de acest bombardament au fost incomparabil mai mici de cât acelea ale bombardamentului aerian occidental de la 4 Aprilie, dar din punct de vedere politic a avut un rezultat dezastros pentru Germania, pentru că a constituit pretextul declarării de răsboiu din partea noului guvern român.

Divizia a 5-a antiaeriană a ajuns la orele 11 la marginea de nord a capitalei, dar n'a putut pătrunde mai departe, pentru că între timp se adusese în cea mai mare grabă trupe române, cari în dimineaţa zilei de 24 August au pus în stare de apărare toate intrările în Bucureşti. Un grup de forţe secundar sub ordinele colonelului von Werder, compus din oameni neinstruiţi aflaţi în Bucureşti, a atacat din spre Jilava; neavând în cale trupe române a reuşit să pătrundă în oraş, dar aici întâlnind care de luptă române, s'au retras.

Grupul de armată Ukraina de sud n'a putut pune la dispoziţie de cât 3 companii, iar grupul de armate sud-est a trimis pe calea aerului un batalion de paraşutişti. Cu toate aceste ajutoare, forţele germane aflate sub ordinele generalului Gerstenberg erau inferioare forţelor române cari apărau capitala, aşa în cât n'au putut intra în oraş.

La 27 August dimineaţa, aviaţia de bombardament americană a bombardat terenurile de aviaţie de la nord de Bucureşti aflate în stăpânire germană. La 31 August generalii Gerstenberg şi Stachel au căzut prizonieri şi au fost predaţi ruşilor.

Miniştri germani Clodius şi von Killinger, generalul Hansen, amiralul Tillesen cu personalul legatiei şi multi alţi germani au rămas în Bucureşti. Numai consilierul de legaţie Klugkist şi Dr. Schober au scăpat cu maşina şi au reuşit să ajungă în Ungaria. Se adunaseră în grădina şi clădirea legaţiei germane circa 5-600 persoane. Ministrul Clodius a fost reprezentantul acestui grup şi împreună cu d-rul Stelzer a căutat tot timpul să păstreze legătura cu ministerul afacerilor străine român. Deşi se instalaseră împrejur posturi de poliţie române, totuşi se permiteau ieşiri în oraş.

La 31 August, odată cu intrarea trupelor ruse în Bucureşti, paza a fost predată unor unităţi speciale aflate sub ordinele agentului rus Bodnăraş. La 1 Septembrie, generalul Aldea ministru de interne, insoţit de şeful poliţiei din Bucureşti a venit la legaţia germană şi a invitat pe toţi cei aflaţi acolo să evacueze clădirea şi să se instaleze în localul liceului «Mihai Vteazul». Transportul s'a făcut fără incidente. Ministrul von Killinger s'a sinucis. Ministrul Clodius a rămas mai departe purtătorul de cuvânt al celor închişi. La 2 Septembrie paza a fost luată de trupe sovietice, iar în noaptea de 3/4 Septembrie au inceput interogatorile. Ofiţerii de grad înalt şi functionarii importanţi au fost arestaţi şi transporta-

www.dacoromanica.ro

ţi în Rusia. Ceilalţi au fost inchişi în lagărele din România. Interesele Germaniei au fost reprezentate de ministrul Suediei (17).

De altfel Rusia a devenit stăpână în România, nu numai prin actul capitulării de la 23 August, ci şi prin condiţiile armistitiului semnat la 12 Septembrie. Dacă un armistiţiu ar fi fost semnat înainte de 23 August, ar fi avut condiţii pe cari mareşalul Antonescu le-ar fi discutat şi acceptat, iar ruşii ar fi fost obligaţi să le respecte, aşa cum le-au respectat pe acelea ale armistiţiului încheiat cu Finlanda. Cum armistiţiul român n'a fost discutat, ci impus la Moscova când România era ocupată de armatele ruseşti, documentul care poartă acest titlu, a fost —în fond şi în formă— o confirmare a capitulării.

«Acest armistiţiu —afirmă R. H. Markham— a predat România cu mâinile şi picioarele legate, Uniunii Sovietice şi a arătat că Marea-Britanie şi Statele-Unite au capitulat în faţa Rusiei. Rezultatul loviturii de stat încercată şi realizată de Rege şi Maniu a fost să facă din România un stat vasal Uniunii Sovietice. Rusia avea aşa dar oficial puterea de a controla jurnalele, radio şi adunările, să suspende activitatea oricărei organizaţii, să aresteze pe ori ce român, declarându-l criminal de răsboiu, sau inamic al aliaţilor (al Rusiei). Ea putea să ceară sumele pe cari le dorea, ca să-şi acopere cheltuielile de răsboiu, să ia ori ce instalaţie şi ori ce uzină ca pradă de răsboiu. Ambasadorul Statelor-Unite la Moscova nu numai că a consimţit totul, dar a împins cu putere România să accepte, după cum Hitler în 1940 împinsese România să dea Basarabia Uniunii Sovietice» (22).

La fel Henri Prost scrie: «Organizaţiile cari făceau o propagandă ostilă aliaţilor, în special ruşilor, vor fi disolvate, legile rasiale anulate. O cenzură va fi stabilită pentru toate publicaţiile, emisiunile radiofonice, filmele, corespondenţa, etc. O comisiune de control aliată este prevăzută —compusă din delegaţi ai Uniunii Sovietice, Marei-Britanii şi Statelor-Unite— dar va functiona «sub autoritatea şi conform ordinelor înaltului comandament sovietic». Guvernele de la Londra şi Washington s'au dat în mâna comandamentului sovietic de aici înainte, în tot ceia ce priveşte execuţia clauzelor armistiţiului; delegaţii lor la comisia de control vor fi simpli observatori. Ori, clauzele armistiţiului nu numai că autorizã, dar chiar invită pe ruşi să se amestece în afacerile interne române; lor le aparţine dreptul de a determina ce organizaţii se dedau la o propagandă care le este ostilă, aşa dar de a nu lăsa să funcţioneze de cât pe acelea pe care ei le admit, de fapt de a dispune de guvernul României. Un act internaţional, aprobat de Statele-Unite şi Marea-Britanie a predat România bunului plac al Uniunii Sovietice. Se va afla că aşa a fost decis la conferinţa de la Teheran din Decembrie 1943» (23).

Mai sunt şi alte dovezi că după 23 August statul român nu mai era un stat suveran. Astfel în Ianuarie 1945 —în timpul guvernului general

www.dacoromanica.ro

Rădescu— N.K.V.D. (poliţie rusă) întovărăşită de comisari români, al căror rol era să mascheze operaţiile poliţieneşti ruse în România, a făcut o colosală razie pe întreg teritoriul ţării şi a ridicat circa 100.000 de germani, cetăţeni români, cari au fost transportaţi în Rusia. Guvernul român era răspunzător de libertatea şi siguranţa cetăţenilor români. Dacă poliţia rusă —deci poliţia unui stat străin— a putut să desfăşoare o astfel de activitate pe teritoriul României, însemnă că guvernul român nu şi-a impus autoritatea faţă de această poliţie, şi nu numai că n'a putut-o împiedeca să răpească libertatea unor cetăţeni români aleşi după voia ei, dar a fost obligat să-i pună la dispoziţie şi elemente din poliţia română, care să facă act de prezenţă în această razie. Evident că într'un stat suveran o astfel de operaţie este de neimaginat.

Aşa dar la 23 August 1944 România şi-a pierdut suveranitatea. Cui a folosit deci această ieşire a României din alianţa cuGermania, executată în condiţiile dezastroase pecari le-am văzut? Ce imperioasă şi urgentă necesitate politica a obligat pe Regele Mihai şi pe oamenii politici ai blocului naţional-democrat să-l înlăture pe mareşalul Antonescu de la conducerea statului, în timpul unei bătălii, care impunea ca toate forţele naţiunii să fie unite pentru oprirea inamicului? Căci un lucru este evident. Nu se poate încheia un armistiţiu în cursul unei bătălii pe care inamicul a câştigat-o şi înaintează în interiorul ţării. chiar dacă s'au dus tratative în acest scop înainte de această bătălie —aşa cum a fost cazul româno-rus— ele nu pot fi continuate în timpul bătăliei care se desfăşoară în favoarea inamicului. Căci se pot face două ipoteze. Ori această bătălie este decisivă, şi atunci inamicul nu se grăbeşte să încheie un armistiţiu, ci merge până la capitularea învinsului, ori înaintarea inamicului poate fi oprită undeva pe o linie mai înapoi, şi —în acest caz— trebue să fie oprit mai întâi inamicul pe această linie şi numai după aceia să se reia discuţiile asupra armistiţiului. Adică trebue să se arate inamicului că nu suntem la ultima limită a rezistenţei şi că mai poate suferi pierderi grele într'o durată de timp nelimitată. Acesta era cazul României. Deşi bătălia din Moldova şi Basarabia se desfăşura în favoarea adversarului, înaintarea acestuia putea fi oprită pe linia Carpaţii Moldovei —linia fortificată Focşani-Galaţi— apoi Dunărea până la mare. Mareşalul Antonescu în discuţiile cu comandantul grupului de armate Ukraina de sud din zilele de 21 şi 22 August, decisese să apere această poziţie. Ruşii cari erau grăbiţi să încheie un armistiţiu cu România, când s'ar fi văzut opriţi pe această linie, ar fi acordat condiţii de armistiţiu mai favorabile. Lovitura de stat de la 23 August a împiedecat punerea în aplicare a acestei hotărâri şi deci a sabotat posibilitatea obţinerii unui adevărat armistiţiu. Prin acest act Regele Mihai a distrus ori ce posibilitate de a salva independenţa României.

Dar să zicem că România s'a sacrificat ca să ajute occidentul. Atât

www.dacoromanica.ro

Anglia cât şi Statele-Unite vroiau să termine războiul cât mai repede şi deci se poate afirma că prin ieşirea României din alianţa cu Germania s'a scurtat războiul cu câteva luni şi multe vieţi au fost salvate. Din punct de vedere politic însă, acest act a avut consecinţe grave pentru puterile occidentale. Se ştie cu câtă insistenţă a stăruit Churchill ca debarcarea anglo-americană să se facă undeva în peninsula balcanică, ca să ajungă înaintea ruşilor în Ungaria şi România. Dacă debarcarea s'a făcut totuşi în Franţa şi evenimentele de războiu au avut cu totul altă desfăşurare, nu mai puţin interesul occidentalilor era ca armatele ruseşti să fie ţinute mai mult timp pe teatrul de operaţii românesc, pentru ca ei să ajungă prin Franţa şi Germania la Viena, Praga, Budapesta şi Belgrad, înainte ca Austria, Cehoslovacia, Ungaria şi Yugoslavia să fi fost ocupate de ruşi. După cum am văzut că s'au desfăşurat operaţiile occidentalilor în Germania în primăvara anului 1945, se poate afirma că —dacă România ar mai fi rezistat câteva luni— trupele occidentale ar fi ajuns înaintea ruşilor în ţările din Europa centrală şi în parte şi sud-estul european.

Deci capitularea României la 23 August 1944 a permis armatelor ruse să ocupe Ungaria, Cehoslavacia şi Austria şi poate Yugoslavia, creind în centrul şi sud-estul Europei o situaţie politico-militară defavorabilă puterilor occidentale. Aşa dar răsturnarea mareşalului Antonescu şi capitularea României a adus avantagii de o importanţă extraordinară atât politice cât şi militare numai ruşilor.

Cu toate că schimbarea de front a României a reprezentat pentru Germania un adevărat dezastru —mult mai mare de cât a însemnat ieşirea Italiei, prin câştigul enorm de teren pentru trupele ruse— şi deşi România a contribuit cu 18 divizii la operaţiile în contra Germaniei, din Septembrie 1944 până la capitulare, totuşi puterile învingatoare n'au considerat-o aliată, ci a fost numită «stat cobeligerant».

www.dacoromanica.ro

GUVERNUL NAŢIONAL ROMÂN DE LA VIENA

Când după 23 August 1944, Hitler a constatat că România este pierdută ca aliată, s'a decis să facă apel la legionarii români refugiaţi în Germania şi cari —la cererea mareşalului Antonescu— fuseseră închişi în lagăre, sau folosiţi ca mână de lucru în fabrici.

In ziua de 24 August, Horia Sima a fost scos din lagărul de la Sachsenhausen şi condus la Berlin şi apoi la cartierul general al Führer-ului în Prusia Orientală, unde a avut câte o întrevedere cu Himmler şi cu Ribbentrop. La propunerea acestora, a accepat să continue războiul alături de Germania în contra Rusiei. Această hotărâre nu i-a fost impusă şi nici n'a fost luată sub presiune. Ea a aparţinut voinţei lui, ca o consecinţă logică a evenimentelor petrecute în România. Răsturnarea mareşalului Antonescu, şi arestarea lui şi a celor trei miniştri (afaceri străine, războiu şi interne) arăta clar că la Bucureşti n'a fost o schimbare de guvern normală, ci o lovitură de stat prin care s'a rupt alianţa cu Germania, iar teritoriul României a fost aruncat pradă invaziei distrugătoare ruseşti. In acel moment, independenţa ţarii şi libertăţile poporului erau grav ameninţate. Pentru aceasta, Horia Sima a socotit că datoria oricărui român aflat în libertate, era să lupte mai departe în contra Rusiei. De la cartierul general al Führer-ului a adresat ţării un manifest, prin care anunţa poporului român voinţa legionarilor de a apăra ţara luptând alături de Germania.

In acelaş timp, situaţia creată prin pierderea României, urmată de aceia a peninsulei Balcanice, era excepţional de grea. In curs de trei săptămâni, România, Bulgaria şi o parte din Yugoslavia au căzut în mâinele ruşilor fără nici o luptă. Carpaţii şi Dunărea —două obstacole de mare valoare pentru o apărare activă— n'au mai opus nici o rezistenţă invaziei ruseşti. La fel şi munţii Balcani în Bulgaria. Pe de altă parte, ofensiva anglo-franco-americană se desfăşura cu o putere irezistibilă pe teatrul de operaţii francez, împingând resturile armatei germane din Franţa spre valea Rinului. Astfel la sfrşitul lunii August, începutul lui Septembrie, perspectivele operative germane erau întunecate de încertitudinea unui viitor tulbure. Totuşi Horia Sima a luat asupra lui ideia de apărare a ţării, acum când mareşalul Antonescu fusese înlăturat de la conducere în chip brutal şi armata română de pe front, predată unui ina-

www.dacoromanica.ro

mic implacabil, care de mai bine de două secole, căuta acest moment când împrejurările politice mondiale să-i permită să pună mâna pe ţara românească. Legionarii din Germania l-au urmat în cea mai mare pate. Astfel, războiul contra Rusiei a fost continuat de românii liberi din Germania, nu atât pentru că s'ar fi putut aştepta la vre-o schimbare a evenimentelor de război în favoarea Germaniei, cât mai ales ca un protest românesc în contra situaţiei politice din România.

Acest protest reprezenta şi pe românii ceilalţi aflaţi în Europa occidentală. Aceştia n'au colaborat cu guvernul constituit trei luni mai târziu la Viena, pentru că se găseau, fie în ţări neutre, fie în ţări inamice Germaniei; dar în acelaş timp —rămânând mai departe în ţările în cari se găseau şi unde în cea mai mare parte se găsesc, şi astăzi— au arătat că n'au fost de acord cu situaţia din România, rezultată în urma loviturii de stat de la 23 August.

Horia Sima a constituit un guvern naţional, compus din opt membri, dintre cari cinci legionari (Horia Sima, V. Iasinschi, M. Sturdza, C. Georgescu şi Gr. Manoilescu) şi trei membri cari nu aparţineau mişcării legionare (profesorul Sângiorgiu, generalul Chirnoagă şi deputatul basarabean Wladimir Cristi). Acest guvern a luat fiinţă oficial la 10 Decembrie 1944, adică atunci când nu mai exista nici o îndoială —după informaţiile primite din ţară— că guvernele din Bucureşti nu reprezentau sub nici o formă voinţa naţiunii —compunerea lor fiind impusă de ruşi— şi nu aveau nici o libertate de acţiune, puterea ocupantă obligându-le să facă acte pe cari un guvern român liber nu le-ar fi făcut nici-odată.

Sediul acestui guvern a fost la Viena până la 19 Februarie 1945, când şi-a mutat reşedinta la Alt-Aussee, unde a rămas până la capitularea Germaniei. Activitatea lui s'a desfăşurat în special în domeniul propagandistic şi militar. De acord cu comandamentul suprem german, s'a prevăzut organizarea unei divizii de infanterie română. Trei principii esenţiale au fost luate în considerare:

- Să fie «armată naţională română» şi nu S.S.;
- Să fie folosită numai pe frontul de est şi numai în contra ruşilor;
- Să fie înarmată la fel ca şi trupele germane.

Infiinţarea acestei armate s'a hotărât printr'un decret al guvernului naţional.

Organizarea şi instrucţia unităţilor s'a făcut la centrul de instrucţie Döllersheim, circa 90 km. N.V. Viena. Până la sfârşitul războiului fuseseră organizate două regimente de infanterie a câte două batalioane, şi un batalion din al treilea regiment; deasemenea şi cadrele unui division de artilerie aceste unităţi erau constituite din voluntari, ofiţeri şi trupă, dintre românii refugiaţi şi dintre cei căzuţi prizonieri la germani, precum şi din ofiţeri şi trupă de origine saşi şi şvabi din Transilvania şi Banat şi cari făceau parte din armata germană. Cea mai mare parte dintre elevii şi

www.dacoromanica.ro

subofiţerii aflaţi în Germania la diferite şcoli militare, au intrat în compunerea acestei divizii, formând cadre bine instruite şi bine pregătite pentru războiu.

Primul comandant al diviziei a fost colonelul Ludwig, fost în armata română comandant de grup de vânători de munte şi care trecuse în armata germană. Pentrucă acest ofiţer nu executa dispoziţiile guvernului român şi vroia să schimbe caracterul naţional român al acestei mari unităţi, încercând s'o transforme în mare unitate S.S., a fost înlocuit —la cererea guvernului român— cu colonelul german Fortenbach care a rămas până la urmă. Înţelegerea dintre guvernul român şi comandamentul suprem german de la Berlin era ca comandantul acestei divizii să fie un ofiţter aparţinând armatei germane. Ea ar fi trecut sub ordinele unui comandant român în eventualitatea unei ofensive germane care ar fi pătruns pe teritoriul României şi la care această divizie ar fi participat, luptând în contra ruşilor. Din organizarea acestei divizii lipsea tribunalul militar. Găsindu-ne pe teritoriul Germaniei, chestiunile de jurisdicţie militară cădeau în sarcina tribunalelor militare germane.

Din unităţile organizate a fost folosit numai regimentul 1 de infanterie, care a fost transportat la începutul lunei Martie 1945 în regiunea Stettin, unde au ocupat o poziţie pe Oder. După două săptămâni generalul Chirnoagă l-a inspectat pe front. Era o perioadă de acalmie, cu focuri de armă răsleţe şi incursiuni peste Oder în timpul nopţilor. Poziţia era bine ocupată şi trupa avea moralul ridicat. Totuşi comandamentul german, în urma unei defecţiuni la o divizie ungară, a decis să se facă o foarte severă epuraţie la toate trupele străine. Astfel, câteva zile înainte de începerea ultimei ofensive ruse dela 20 Aprilie, au fost scoşi depe front un număr de soldaţi şi ofiţeri —socotiţi nesiguri— din batalionul 2 al regimentului român, şi trimişi înapoi ca unitate de lucru. Batalionul 1 a fost considerat în întregime ca unitate de luptă de încredere.

In timpul ultimei bătălii, acest regiment s'a retras spre vest, urmând mişcarea trupelor germane, şi a căzut prizonier la americani cari l-au predat englejilor.

Celelalte unităţi dela Döllersheim —la apropierea ruşilor— s'au pus în marş spre vest şi au fost făcute prizoniere de americani. Astfel s'a încheiat participarea românilor din Germania la continuarea războiului contra Rusiei.

In domeniul propagandistic, tema principală desvoltată mereu la radio şi adresată poporului român, a fost aceia a pericolului prezentat de stăpânirea rusă şi îndemnul la rezistenţă faţă de ocupant.

Una din activităţile cele mai importante ale guvernului de la Viena, a fost asigurarea în timpul războiului a unei legături permanente cu ţara. Circa 100 de legionari voluntari au fost paraşutaţi pe teritoriul României

www.dacoromanica.ro

pentru a transmite informaţii şi a organiza o rezistenţă activă în contra armatei ruse şi a regimului comunist.

O altă activitate s'a desfăşurat în domeniul asistenţei. Odată cu retragerea trupelor germane din România prin Ungaria, au plecat din Transilvania şi Banat câteva mii de familii cu femei, copii, bătrâni şi bolnavi ca să scape de invazia rusească. Aceştia nu şi-au putut lua cu ei alt avut de cât ceia ce-a încăput pe una sau două căruţe. Situaţia lor în Germania era extrem de grea, pentru că nici o autoritate germană nu avea timp să se ocupe de soarta lor. A revenit guvernului naţional român să-i caute, să-i ia în primire şi să le găsească adăpost, hrană şi îngrijire sanitară.

O altă problemă a fost aceia a prizonierilor români. Nu departe de Viena era lagărul de prizionieri Kaisersteinbruck unde se găseau câteva mii de soldaţi români. Cea mai mare parte dintre ei erau îmbrăcaţi încă în uniforme de vară, fără pături şi fără încălţăminte. In urma marşurilor lungi executate din România prin Ungaria, până în Austria, încălţămintea trupei se rupsese complet şi încă nu primiseră alta când au fost făcuţi prizonieri. Pe lângă această lipsă de îmbrăcăminte, se adăoga lipsa de caldură în mijlocui iernii din anul 1944/45 şi o mâncare extrem de săracă. Mortalitatea în rândurile acestor soldaţi ajunsese la un grad îngrijorător. Intervenţiile guvernului naţional român pe lângă autorităţile competente germane pentru o ameliorare a situaţiei prizonierilor români au rămas fără rezultat. Lipsa alimentară de care suferea întregul popor german se resfrângea în chip cu totul grav asupra alimentaţiei prizonierilor, socotiţi guri inutile. Prizonierii engleji, franceji şi americani primeau prin crucea roşie, internaţională, pachete bine asortate care le uşurau mult viaţa. Prizonierii români nu primeau nimic. Din această stare de nedescris au fost salvaţi numai aceia cari au venit în armata naţională, în număr de câteva mii.

Aşa dar guvernul de la Viena a avut o activitate destul de întinsă ţinand seama de lipsurile şi greutăţile zilnice cu cari avea de luptat. In special această activitate s'a resimţit mult din cauza lipsei de benzină. Deplasările cu maşina în interesul serviciului nu se puteau face decât cu aprobare specială şi cu o justificare întemeiată. Pe distanţe mai lungi era folosită calea ferată cu toate riscurile bombardamentelor de zi şi de noapte angloamericane.

Odată cu capitularea Germaniei, guvernul naţional român şi-a încheiat ori-ce activitate în spaţiul german. Atunci când a luat fiinţă, scopul lui a fost să exprime opoziţia şi revolta românilor în contra stăpânirii ruseşti şi a regimului comunist, care nu avea nici o legătură, nici cu voinţa şi nici cu mentalitatea poporului român. In acele circa cinci luni de existenţă, acest scop a fost atins. Manifestarea lui politică şi militară a reprezentat instinctul sănătos al naţiunii, ceia ce s'a verificat prin miile de refugiaţi din România, cari —în locul sclaviei— au preferat pericole pe cari le

www.dacoromanica.ro

comportă plecarea aventuroasă în contra voinţei autorităţilor comuniste; prin exilul pe care l-au ales românii aflaţi deja în occident şi cari au preferat să rămână pe loc, de cât să se supună regimului de teroare din ţară; şi mai ales prin suferinţele de tot felul impuse întregului popor român de un guvern nelegitim, menţinut la putere numai cu sprijinul Moscovei.

Guvernul de la Viena a fost o reacţiune logică în contra actului de la 23 August 1944, şi a consecinţelor lui imediate: pierderea independentei, suprimarea libertăţilor poporului şi stăpâniera şi exploatarea tării de puterea tiranică şi dictatorială rusă, şi o continuare firească a statului naţional Român Legionar, abrogat de Generalul Ion Antonescu la 24 Ianuarie 1941.

www.dacoromanica.ro

EXECUŢUA MAREŞALULUI ANTONESCU ŞI ABDICAREA REGELUI MIHAI

Mareşalul Antonescu, transportat în Rusia, a fost închis în renumita închisoare Lublianca, destinată deţinuţiilor politici. Pe de o parte ruşii se temeau că lăsând pe Antonescu în România se vor găsi români cari îl vor ajuta să evadeze, iar pe de altă parte, vroiau să afle de la el tot ceia ce era posibil despre raporturile lui cu Hitler şi despre politica germană faţă de România. Nu este de loc exclus că au încercat să-l facă să mărturisească că se consideră vinovat pentru politica lui de răsboi faţă de Rusia, aşa cum au procedat cu toţi închişii lor politici învinuiţi de deviaţionism. Când regimul comunist s'a instalat la conducerea statului român şi a luat în mână toate frânele conducerii (poliţie, armată, justiţie şi administraţie) mareşalul a fost readus în ţară pentru a fi judecat. Procesul a început la 4 Mai 1946 în faţa unui tribunal al poporului. Cei cari au urmărit ca martori oculari desfăşurarea acestui proces, în unanimitate sunt de acord în aprecierele elogioase aduse mareşalului român pentru atitudinea lui demnă şi curajoasă. Nici un moment n'a arătat vre-o slăbiciune sau vre-o confunzie în exprimarea ideilor. Nici odată n'a recunoscut că răsboiul pe care l-a purtat în contra Rusiei a fost o greşală politică şi a declarat că dacă ar mai fi odată în aceiaşi situaţie, ar urma aceiaşi cale, cu deosebirea că ar face şi mai mult pentru pregătirea de răsboi a naţiunii. Cunoştea aprofundat toată viaţă statului român din timpul celor patru ani cât a fost Conducător, aşa că răspunsurile lui erau clare şi precise, nu numai în problemele conducerii răsboiului sau a politicii externe, dar şi în acelea ale activităţii economice şi financiare. Inainte de terminarea procesului, când i s'a dat cuvântul pentru ultima oară, a ţinut o lecţie de înalt patriotism şi mândrie naţională. Cei de faţă au fost cutremuraţi de o adâncă emoţie, asistând la această manifestare de demnitate românească. «Eu cer să fiu condamnat la moarte şi refuz dinainte orice măsură de graţiere; astfel eu voiu muri pe pământul patriei, pe când voi nu sunteţi siguri unde veţi fi în ziua când veţi fi spânzuraţi». Acestea au fost cuvintele cu care şi-a încheiat ultima declaraţie în apărarea politicii lui româneşti faţă de Rusia.

Odată cu mareşalul Antonescu, au mai fost judecaţi şi o parte dintre miniştrii lui. La 17 Mai s'a dat sentinţa. Au fost condamnaţi la pedeapsa

www.dacoromanica.ro

capitală mareşalul Antonescu, Mihai Antonescu, generalul Vasiliu ministrul de interne şi profesorul Alexianu fost guvernator al Transnistriei. Ceilalţi au primit diferite pedepse cu închisoare.

Gazetarul american Reuben Markham, trimis special al ziarului «Christian Science Monitor» care se găsea la Bucureşti tocmai în timpul procesului, scrie în cartea «Rumania under the soviet Yoke»; «Antonescu a arătat o mare demnitate în tot lungul procesului lui şi a refuzat să ceară iertare ruşilor pentru că i-a combătut, repetând de mai multe ori că el a făcut tot ce-a fost posibil pentru ca să iasă victorios din acest război. Numeroşi români au văzut în această atitudine, însuşi simbolul ţării lor care a ţinut piept ruşilor, şi consternarea s'a răspândit peste tot când s'a aflat că Antonescu va fi executat.

Antonescu, care ceruse să fie împuşcat şi nu spânzurat, a murit ca un viteaz. El a refuzat să lase să i se lege ochii şi a cerut să comande el însuşi plotonul de execuţie. Oamenii enervaţi, au ochit rău şi Antonescu nu şi-a pierdut cunoştinta imediat. In genunchi, cu un ochiu mai puţin, a strigat: «Haideţi băieţi, mai trageţi încă!» un ofiţer i-a dat lovitura de graţie. Istoria morţii lui a făcut repede înconjurul ţării şi a fost deformată şi înfrumuseţată atât, încât Antonescu a ajuns să fie simbolul onoarei în România».

Tot acolo mai scrie Markham: «Poporul român simţea că întreaga naţiune era dată în judecată». Iar în altă parte mai spune: «Cu toate dezastrele pe cari le-au cunoscut românii din cauza lui Antonescu, eu cred că mulţi s'au simţit alături de el când a fost executat. Conduita lui curajoasă în cursul procesului i-a atras numeroase simpatii; dar ceia ce a apropiat poporul de fostul lui şef a fost neîncrederea pe care a manifestat-o întotdeauna faţă de Rusia. El a refuzat să facă plecăciuni la Moscova în 1941 să comande armatei române să se arunce contra trupelor sovietice staţionate în Basarabia. Atitudinea lui a entuziasmat populaţia română în aceste două situaţii aşa de diferite. Eu cred că cea mai mare parte a românilor au fost satisfăcuţi să vadă ţara lor atacând Uniunea sovietică în 1941, chiar fiind aliaţi ai lui Hitler».

Reuben Markham are dreptate. Atunci când Antonescu a decis să meargă alături de Germania contra Rusiei, a reprezentat voinţa întregei naţiuni care s'a simţit pusă sub pază în boxa acuzaţilor, pentru crima de a-şi fi apărat independenţa şi a suferit atunci când Antonescu, condamnat la moarte, a fost executat.

Cu o zi înainte de execuţie, colonelul D. Pristavu, comandantul închisorii Jilava unde era închis mareşalul Antonescu, a primit ordin să formeze plotonul de execuţie. Codul justiţiei militare însă prevedea că acest ploton se constitue numai pe baza unei sentinţe dată de un tribunal militar. Cum sentinţa privitoare la execuţia mareşalului şi a celorlalţi condamnaţi la moarte fusese dată de un tribunal al poporului, comandantul închisorii nu avea dreptul să formeze plotonul de execuţie.

www.dacoromanica.ro

Atunci i s'a dat ordin să adune trupa care forma garda închisorii, şi să constitue plotonul din voluntari. La întrebarea care s'a pus trupei adunate, cine vrea să intre în plotonul de execuţie, nici un gradat şi nici un soldat nu s'a oferit. Toţi au rămas în rânduri nemişcaţi ca de piatră.

In această situaţie, autorităţile însărcinate cu executarea sentinţei, au făcut apel la prefectura poliţiei capitalei. Aceasta a trimis imediat două camioane pline cu indivizi angajaţi de comunşti în aşa numită organizaţie «**Apărarea Patriotică**», compusă din elemente cari în cea mai mare parte aparţineau drojdiei bucureştene, şi cari pentru această ocazie au fost îmbrăcaţi cu mantale de piele din uniforma sergenţilor de stradă. Dintre aceştia s'a ales plotonul de execuţie care a executat pe mareşalul Antonescu, iar nu soldatul român în uniforma armatei române.

Mareşalul îşi cunoştea soarta şi nu s'a umilit să ceară graţierea, pentru că crima pentru care fusese judecat şi condamnat la moarte se numea «apărarea patriei»; el nu putea să consimtă că răsboiul pe care l-a purtat în contra Rusiei era un răsboi nedrept, sau de cucerire, aşa cum pretindeau judecătorii lui la proces.

Regele Mihai avea însă dreptul de a graţia, dar nu l-a aplicat. Inainte ca mareşalul să fi fost executat, Regele i-a trimis o scrisoare prin care îşi explica atitudinea. Antonescu a refuzat s'o citească, rămânând astfel până la urmă pe aceiaşi linie de splendidă demnitate şi devenind simbolul eroismului românesc, aşa cum Decebal este simbolul eroismului dacic la începutul istoriei poporului român. Execuţia a avut loc la 1 Junie 1946.

Regimul comunist instalat la conducerea statului, pe măsură ce devenea mai sigur pe poziţia lui, sprijint în permanenţă de Moscova, înlătura din calea lui tot ceiaace mai reprezenta o urmă a vechiului regim. Regele Mihai a fost obligat să lucreze cu guvernul Groza impus de pumnul în masă a lui Vychinski şi din care fac parte reprezentanţi ai tuturor partidelor cari au constituit «Frontul naţional democrat». Personalitatea cea mai importantă din acest guvern era Gh. Tătărascu care îndeplinea funcţia de vice-preşedinte al consiliului şi era ministru al afacerilor străine. El intrase în guvern, urmat de câţiva prieteni politici, cari ocupau ministerele economiei naţionale şi finanţele, postul de guvernator al bancii naţionale şi alte câteva funcţiuni înalte în stat. După posturile pe care le conduceau, se deduce că Tătărăscu vroia să influenţeze politica externă şi economică a guvernului, pentru a salva ce mai era posibil, din independenţa statului şi din relaţiile cu Occidentul.

Printre ceilalţi miniştri, cei mai activi din punctul de vedere al politicii de orientare spre Rusia, erau miniştrii comunişti. Teohari-Georgescu fost lucrător tipograf, conducea ministerul de interne; L. Pătrăşcanu fost avocat şi personalitatea cea mai de frunte a partidului comunist a continuat să conducă ministerul de justiţie pe care îl ocupase şi în guvernele

www.dacoromanica.ro

Sănătescu şi Rădescu; în fine Gheorghiu-Dej fost lucrător la atelierele căilor ferate din Bucureşti, luase ministerul comunicaţiilor. Drept răsplată a constituirii acestui guvern, care corespundea exact dorinţelor ruseşti, Moscova —pentru a-şi face o bună propagandă în România şi pentru ca guvernul Groza să fie acceptat de români cu oare care bunăvoinţă— a admis reintegrarea Transilvaniei de nord în frontierele României.

La 20 Iulie 1945, Stalin decorează pe Regele Mihai —prin mareşalul Tolbukin— cu insignele ordinului sovietic «Victoria» «pentru că a permis o schimbare decisivă a politicii române, rupând cu Germania hitleristă şi trecând alături de Naţiunile Unite, într'o epocă când înfrângerea germană nu era evidentă».

Pentru luptătorii români, acei cari s'au jertfit pentru salvarea ţării pe teatrul de operaţii din sudul Rusiei şi apoi în Moldova, Basarabia şi Bucovina, această decorare a însemnat o usturătoare insultă; dar pentru Regele Mihai era răsplata actului de la 23 August, când —prin capitularea ordonată soldatului român— a deschis porţile României, pe unde au invadat armatele ruse în toată peninsula balcanică şi în câmpia Tisei, şi a permis ocuparea fără lupte a României şi Bulgariei. Pentru a-şi arăta mulţimirea faţă de Stalin, Regele Mihai a decorat şi el la 7 August pe P. Groza şi miniştrii lui, cu cele mai înalte ordine. Acest gest însemna în acelaş timp o încercare de a creia o atmosferă de bună înţelegere cu acei oameni politici în cari Moscova avea încredere şi prin cari el spera să-şi menţină tronul.

Indată însă după aceasta se deslănţue criza de guvernare. La 17 August preşedintele Truman a spus la radio: «La Yalta cele trei guverne au decis să-şi asume, sub o răspundere comună, instalarea de regimuri larg democratice în toate ţările satelite. Această rezoluţie a fost confirmată la Postdam pentru România, Ungaria şi Bulgaria. Aceste ţări nu vor cădea aşa dar nici odată în sfera de influenţă a vre-unei puteri». Pe de altă parte Bevin, ministrul afacerilor străine englez, a declarat că guvernul Groza nu reprezintă majoritatea opiniei publice române.

Sprijinit pe aceste declaraţii, Regele Mihai, după ce se sfătueşte cu Maniu şi Dinu Bratianu, cheamă pe Groza şi-i cere demisia guvernului. Aceasta refuzând să se supună, Regele face apel la cei trei delegaţi ai comisiei aliate de control cari se aflau în Bucureşti, şi-i roagă să ceară guvernelor respective să-l ajute ca să constitue un nou guvern corespunzător dorinţelor naţiunii şi conform prevederilor «Declaraţiei asupra Europei libere» semnată la Yalta.

In acelaş timp el ia hotărârea de a nu mai semna nici un decret prezentat de guvernul Groza.

Criza se prelungeşte şi la 8 Noembrie —ziua Regelui— au loc manifestaţii atât în capitală cât şi în unele oraşe din provincie. La Bucureşti

www.dacoromanica.ro

au căzut şapte comunişti, cărora li s'au făcut funerarii naţionale, precum şi 13 manifestanţi şi aproape 100 de răniţi. In celelalte oraşe manifestaţiile au fost reprimate cu aceiaşi violenţă.

Intre 16-27 Dec. are loc la Moscova o conferinţă a miniştrilor afacerilor străine rus, american şi englez, unde trebuia să se studieze criza politică din România. S'a hotărât ca:

- Guvernul Groza să primească doi miniştri ai opoziţiei, cari să participe la guvernare printr'o «colaborare loială»;
- Să se restabilească libertatea presei şi libertatea întrunirilor publice;
- Să se facă alegeri libere.

La 31 Dec. soseşte la Bucureşti Vychinski însoţit de ambasadorii Statelor-Unite şi al Angliei la Moscova, însărcinaţi de conferinţa care avusese loc la Moscova, să pună în aplicare deciziile luate cu această ocazie. După mai multe discuţii s'a ajuns la un acord asupra personalităţilor cari să completeze guvernul: Emil Haţeganu din partea partidului naţional ţărănist (Maniu) şi Mihai Romniceanu din partea partidului liberal (Dinu Bratianu).

In vederea alegerilor, se formează un bloc al partidelor democratice în care intră partidele comunist, social-democrat (Rădăceanu), liberal (Tătărăscu), Frontul lucrătorilor (Groza), ţărănist (Anton Alexandrescu) şi naţional popular. In vederea propagandei electorale, guvernul pune toate mijloacele la dispoziţia acestui bloc. In schimb partidele din opoziţie —naţional-tărănesc (Maniu-Mihalache), liberal (Dinu Brătianu) şi socialist (Titel Petrescu)— nu dispun de cât de câteva jurnale zilnic cenzurate şi cu un tiraj slab, hârtia fiind distribuită prin grija serviciilor guvernamentale. Nimeni nu-i impiedeca —în mod oficial— să ţină întruniri sau să lipească afişe; dar adunările erau tulburate şi împiedecate de contramanifestanţi, presa era boicotată şi cenzurată, afişele rupte şi chiar şi benzina necesară deplasărilor candidaţilor le era refuzată.

Alegerile au avut loc la 19 Noembrie 1946. In toată ţara alegătorii şi-au exercitat dreptul de vot sub presiunea şi teroarea agenţilor guvernului. In unele părţi s'au semnalat morţi şi răniţi. O mare parte a populaţiei a fost înlăturată de la alegeri şi de la dreptul de a fi aleşi. Toţi acei cari au fost candidaţi pe listele partidului naţional-creştin (Cuza-Goga) şi ale partidului «Totul pentru ţară» (C. Codreanu) în alegerile de la 20 Dec. 1937, toţi acei cari au avut însărcinări politice sau administrativc în timpul guvernării Antonescu (6 Sept. 1940-23 August 1944), acei cari au fost voluntari în răsboiul contra Rusiei, foştii membri ai asociaţiei germano-română, etc., au fost şterşi de pe listele de alegători.

Rezultatul alegerilor a fost cunoscut de guvern până în dimineaţa zilei de 20 Noembrie; totuşi n'a fost publicat de cât în ziua de 22 Noembrie. Blocul partidelor democratice a luat 349 de locuri; partidul ţărănesdemocrat (Lupu) 2 locuri; partidul liberal (Brătianu) 3 locuri. Deşi în

www.dacoromanica.ro

mod evident acest rezultat era fabricat de guvern, deşi toată presa occidentală —în afară de ziarele comuniste— a expus gravele neregule din ziua alegerilor, totuşi până la urmă puterile occidentale au semnat la 16 Februarie 1947 tratatul de pace de la Paris, împreună cu guvernul Groza, ceia ce constituia o recunoaştere de fapt a acestui guvern şi a situaţiei politice din România.

Noua adunare naţională se deschide la 1 Decembrie. Regele Mihai care încercase cu un an mai înainte să înlăture guvernul Groza cu ajutorul anglo-americanilor, trebue să-şi citească mesajul regal aşa cum i l-a indicat acest guvern. Drumul spre abdicare se trasează din ce în mai clar. Nici o încercare, fie spre Rusia, fie spre puterile occidentale, nu-l va scăpa de soarta pe care şi-a croit-o la 23 August 1944.

După deschiderea parlamentului, comuniştii au considerat că a sosit momentul să-şi întărească şi mai mult poziţia lor în guvern prin înlăturarea miniştrilor cari au aparţinut vechiului regim. Tătărăscu, care era cel mai reprezentativ dintre ei, a fost prima victimă. In August 1946, acesta plecase la Paris cu Gheorghiu-Dej şi Pătrăşcanu şi însoţit de circa 40 de funcţionari români, pentru a participa din partea României la negocierile pentru încheirea tratatului de pace. Incă pe timpul când el se găsea la Paris, unii din înalţii funcţionari cari aparţineau grupului Tătărăscu au fost înlocuiţi cu comunişti. După întoarcerea de la Paris, membrii comunişti ai guvernului trec la atacuri deschise în contra lui Tătărăscu. Situaţia devenind insuportabilă şi dndu-şi seama că n'a putut să realizeze nimic din programul de salvare a ţării la care se gândise atunci când a acceptat să intre în guvern, a redactat un memoriu în care critica numeroasele ilegalităţi guvernamentale şi ataca politica lui internă poliţienească, cu numeroase arestări, regimul din închisori, starea deplorabilă economică a ţării, etc. Acest memoriu a fost predat lui Groza la 24 Mai. Cum Tătărăscu nu şi-a dat demisia, odată cu predarea acestui memoriu, comuniştii au continuat să-l atace şi găsind motivul în procesul Maniu, unde mai multi înalţi funcţionari de la ministerul afacerilor străine au fost implicaţi îl obligă să demisioneze. Locul lui ca ministru al afacerilor străine este luat de evreica Ana Pauker. Toate celelalte posturi ocupate de prieteni ai lui Tătărăscu sunt luate în primire de comunişti. Odată cu Ana Pauker intră în guvern şi Vasile Luca de origine ungur (Laszlo Lukacs) ca ministru de finanţe; iar la 23 Dec. Emil Bodnăraş, de origine rutean, fost ofiţer de artilerie şi dezertor din armata română a fost numit ministru al apărării naţionale.

Aceşti trei comunişti, cari toţi trăiseră în Rusia şi aveau naţionalitatea rusă, au fost numiţi miniştri cu asentimentul Regelui. Evident că acesta nu se putea opune şi nu avea altă soluţie de cât aceia de a se înclina încă şi mai mult şi să aprobe propunerile lui Groza; de altfel şi acesta, la rândul lui primise indicaţii de la Moscova asupra acestei ramanieri guver-

www.dacoromanica.ro

namentale. Se ştia că Ana Pauker se bucura de o deosebită prietenie din partea lui Stalin. Ce gânduri va fi avut Regele Mihai când a semnat numirea ca ministru a lui Bodnăraş? Cu trei ani în urmă îi predase acestuia chiar în palatul regal pe mareşalul Antonescu; nu ştia atunci că la sfârşitul anului 1947 o să-l aibă atât de aproape de el, ca ministru al apărării naţionale.

Intre timp s'a deslănţuit şi procesul Maniu. Acesta a vrut în vara anului 1947 să-l trimită în occident pe Mihalache, vice-preşedintele partidului naţional-tărănesc, ca să constitue în exil un guvern al României libere. Mihalache era însoţit de secretarul general al partidului şi de alţi câţiva prieteni politici. Plecarea trebuia să aibă loc cu avionul de pe un aerodrom nu departe de Bucureşti. Guvernul a aflat de această pregătire de evadare şi în dimineaţa zilei de 14 Iulie 1947, când grupul Mihalache aştepta avionul, a venit poliţia şi i-a arestat.

După primele cercetări ale instrucţiei, se intentează lui Mihalache un proces de trădare, în care este implicat atât Maniu cât şi alte personalităţi ale partidului naţional-ţărănesc.

Procesul a început la 29 Octombrie. Cea mai mare parte din acuzaţi, au aruncat asupra lui Maniu răspunderea acţiunilor ce li se imputau. La 11 Novembrie 1947 Maniu şi Mihalache sunt condamnati la închisoare pe viaţă, iar ceilalţi acuzaţi, la diferite pedepse de închisoare sau muncă silnică.

Astfel, o parte din cei cari au contribuit la răsturnarea mareşalului Antonescu sunt scoşi definitiv din viaţa publică a statului prin procese şi închisori, iar alţii au ales calea exilului. In timpul procesului Maniu-Mihalache, adunarea naţională —după o propunere a guvernului— desfiinţează partidul naţional-tărănesc condus de Maniu şi anulează mandatele celor 32 de deputati ai acestui partid.

In urma acestui proces, Regele a rămas singur, în faţa acelora pe cari el i-a adus la conducerea statului, cu speranţa că dându-le jertfă pe Antonescu îşi va salva tronul. Occidentul arătase că nu ţine să-şi impună autoritatea de cât exact numai atât cât să-şi salveze faţa lăsând mână liberă Rusiei să procedeze în România şi cu românii aşa cum îi dictează interesele; iar în ţară o enormă majoritate din cei 18 milioane de locuitori privea la Regele Mihai ca la un simbol al unui regim trecut, dintr'o ţară independentă şi liberă, dar care trăind sub imperiul teroarei, denunţurilor, spionajului, arestărilor în zorii zilei, a dispariţiei totale şi a închisorilor arhipline, lipsită de şefi şi de arme nu mai îndrăsnea să reacţioneze.

La 12 Novembrie, Regele şi Regina-mamă pleacă la Londra ca să asiste la căsătoria prinţesei Elisabeta a Angliei. In această călătorie, Regele se logodeşte cu prinţesa Anna de Bourbon-Parma şi la 21 Decembrie se întoarce în ţară, primit de guvern cu toate onorurile cuvenite.

Deşi ultima remaniere guvernamentală putea fi o indicaţi e că regimul

www.dacoromanica.ro

monarhic se apropia de sfârsitul existenţei lui în România, totuşi, primirea respectoasă făcută de guvern Regelui la înapoierea de la Londra se putea interpreta ca un semn de acalmie politică; dar pe neaşteptate o lovitură de stat are loc la 30 Decembrie.

Regele se afla la Sinaia pentru sărbătorile de Crăciun şi anul nou, când în noaptea de 29/30 Decembrie este chemat la telefon de P. Groza şi rugat să vină a doua zi la Bucureşti. Intâlnirea a avut loc la orele 12 în vila prinţesei Elisabeta. Regele era însoţit de Regina-mamă, iar Groza venise însoţit de Gheorghiu-Dej. Groza a cerut imediat Regelui să abdice şi i-a presentat textul de abdicare spre a fi semnat. După o oarecare opoziţie, sprijinită pe obligaţiile lui faţă de poporul român, Regele cedează în faţă ameninţării lui P. Groza că dacă se opune, va fi responsabil de o baie de sânge şi semnează abdicarea, redactată în următorii termeni: «Conştient de răspunderea ce-mi revine, consider că instituţia monarhică nu mai corespunde actualelor condiţii ale vieţii noastre de stat, ea reprezentând o piedică serioasă în calea desvoltării României. In consecinţă, pe deplin conştient de importanţa actului ce fac în interesul poporului român, abdic pentru mine şi pentru urmaşii mei la tron, renunţând pentru mine şi pentru ei la toate prerogativele ce le-am exercitat ca Rege al Românei. Las poporului român să-şi aleagă noua formă de stat». Anexa n.ª 13.

Este de neînţeles pentru ce Regele a cedat la simpla ameninţare a lui P. Groza că dacă nu semnează, va provoca o baie de sânge. Această baie de sânge nu putea să aiba loc atunci, pentru că nimeni nu era în stradă care să manifeste pentru Rege; de altfel vila era înconjurată de poliţie. S'ar fi putut să fie arestat şi apoi acuzat de trădre, judecat şi condamnat la moarte; sau s'ar fi putut să fi fost expulzat cu forţa peste frontieră. Sunt consecinţele funcţiei de Rege în împrejurări exceptional de grele pentru ţară. Ori cum ar fi fost, datoria de Rege îi impunea să reziste la orice presiune. Desigur că popularitatea lui era mare şi toată naţiunea s'ar fi revoltat, aşa cum s'a revoltat şi atunci când mareşalul Antonescu a fost executat; dar nimeni nu s'ar fi mişcat, tocmai ca să evite acea baie de sânge cu care îl ameninţase P. Groza şi care n'ar fi schimbat nimic din hotărârea guvernului. N'a rezistat şi semnând abdicarea a făcut o greşală fundamentală faţă de regimul monarhic al ţării şi faţă de dinastia pe care o reprezenta. Era pentru a doua oară când Regele pus în faţă unor probleme foarte grave, n'a ştiut să aleagă soluţia indicată de interesele superioare ale naţiunii. Prima dată a fost atunci când —în loc să-l sprijine pe mareşalul Antonescu în politica lui faţă de ruşi, politică care ar fi dus la un armistiţiu real şi ar fi salvat independenţa ţării— a acceptat să fie conducătorul acelei grupe de oameni politici şi ofiţeri generali, cari la 23 August l-au răsturnat pe mareşal şi l-au predat ruşilor.

Aşa dar, abdicarea prezentată de cei doi comunisti, apare ca o conse-

www.dacoromanica.ro

cinţă a actului de la 23 August. Toate încercările Regelui de a evita să ajungă aici au fost zadarnice. Pentru ca să se răscumpere, reacţiunea lui trebuia să fie o opoziţie totală la semnarea actului de abdicare, indiferent de urmările pe cari le-ar fi avut pentru el.

Regele Mihai n'a înţeles şi a preferat să semneze o abdicare impusă şi faţă de care s'a supus, în locul unei rezistenţe nezdruncinate, care ar fi obligat guvernul comunist la acte de violenţă faţă de dânsul, dar care tocmai prin aceasta ar fi demonstrat forţa morală şi superioritatea politică a regimului monarhic. *Un Rege nu are numai drepturi, ci şi obligaţii.* Şi unele şi celelalte devin cu atât mai importante şi trebuesc aplicate cu atât mai mare stricteţe şi autoritate, cu cât evenimentele pe cari le trăieşte naţiunea sunt mai grave. *In asemenea împrejurări, Regele este obligat de suprema poziţie pe care o ocupă în stat, să-şi apere demnitatea lui şi a naţiunii impunându-şi acceptarea tuturor sacrificiilor până la sacrificiul suprem.* Numai aşa se putea salva principiul monarhic în general şi domnia casei de Hohenzolern-Sigmaringen în special.

Când Regele a înşelat pe mareşalul Antonescu chemându-l la Palat ca să discute asupra situaţiei frontului şi a încheierii unui armistiţiu şi acolo l-a arestat şi l-a predat comuniştilor, şi-a pregătit singur ceasul abdicării. O tragică înlănţuire de evenimente, trasată cu fierul roşu peste trupul neamului românesc, l-a impins inexorabil la potoul abdicării. Era legătura inevitabilă dintre cauză şi efect. Tot ceia ce-a mai făcut în ultimii trei ani şi jumătate (23.8.1944-30.12.1947) decorarea întregului guvern Groza, apoi conflictul cu acelaş guvern la primul semn din Occident şi apelul către puterile occidentale, revenirea la o împăcare cu Groza, acceptarea condamnării lui Maniu, etc., etc., nu l-a putut salva de urmările pe cari fatal trebuia să le suporte.

www.dacoromanica.ro

NEDREPTATEA PÂNĂ LA URMĂ

După ce al doilea război mondial s'a terminat cu distrugera totală a puterii militare a Germaniei naţional-socialiste, marii învingători şi-au retras armatele în ţările respective şi le-au demobilizat, lăsând numai trupele necesare ocupaţiei Berlinului şi a zonelor în care fusese împărţită Germania.

Dar în timp ce Anglia, Franţa şi Statele-Unite şi-au desfiinţat aproape complet ori ce putere militară, Rusia sovietică şi-a păstrat circa 170 de divizii şi a continuat perfecţionarea armamentului. Această deosebire de atitudine avea o explicaţie. Occidentalii credeau că după eliminarea spiritului naţional-socialist din Germania şi desfiinţarea armatei germane, nu mai aveau motive să se îngrijoreze de stările din lume şi puteau să aşeze o lungă perioadă de pace binefăcătoare tuturor popoarelor pământului. Rusia sovietică, conform programului doctrinei comuniste şi sprijinindu-se pe o politică internaţională ofensivă, pe o armată terestră mult superioară celorlalte naţiuni, pe o activitate subversivă întinsă la toate popoarele, şi pe o totală lipsă de spirit ofensiv a puterilor occidentale, a continuat războiul. Nu un război cu armele, ci un altfel de război —politic— îndreptat în contra aliaţilor ei, reprezentanţii lumii capitaliste, destinată să cadă victimă comunismului, datorită greşelilor ei proprii şi loviturilor date de Rusia sovietică.

Incă înainte de a se încheia războiul, Rusia a căutat să impună punctul ei de vedere în problemele politice şi teritoriale din Europa orientală, indiferent de obligaţiile luate de occidentali faţă de ţările din această regiune, sau de angajamentele lor proprii. Această atitudine a continuat şi după capitularea Germaniei, în toate conferienţele de la societatea naţiunilor unite, sau în alte conferinţe ori întrevederi diplomatice şi în toate problemele mondiale.

Puterile occidentale n'au reacţionat niciodată, nici cu destulă demnitate, nici cu destulă energie, faţă de actele de evidentă nedreptate, sau de reavoinţă a ruşilor.

După 1945 şi până în 1949, Statele-Unite ale Americii au posedat singure bombă atomică. Această bombă, a cărei putere colosală de distrugere fusese verificată în Japonia de-asupra oraşelor Hiroshima şi Nagasaki, putea singură să oblige pe Stalin să intre în ordine, dacă preşedinte-

www.dacoromanica.ro

le Statelor-Unite de atunci —Harry Truman— ar fi amenințat Moscova cu atomizarea. Nu numai ca nu s'a făcut acest gest salvator pentru întreaga omenire, dar tocmai în acest timp s'a întâmplat un fenomen contrar tuturor principiilor Chărții Atlanticului și în contra intereselor puterilor occidentale. Rusia a pus stăpânire pe Polonia, Cehoslovacia, Ungaria, România, Bulgaria și Albania, țări independente, ale căror popoare se bucurau de o civilizație înaintată, de o viață socială, economică, culturală și religioasă organizată, fără ca țările occidentale să fi reacționat altfel decât prin proteste scrise sau verbale, de cari Stalin n'a ținut seama niciodată.

Cum a fost posibil ca occidentul să accepte violentări ruseşti asupra atâtor popoare, într'o pasivitate care dovedea o totală lipsă de prevedere?

După literatura politică —mai ales americană— care s'a scris asupra acestui subiect, această absurdă situație a fost creiată prin aplicarea a două principii:

— Neintervenția în afacerile interne ale unei țări, și

— Refuzul de a face un răsboiu preventiv cu caracter defensiv.

Primul principiu este valabil atât timp cât ai adversari cu aceiași mentalitate și aceleași concepții despre raporturile dintre popoare; adică atâta timp cât și adversarii de cealaltă parte a baricadei, aplică principiul neintervenției în afacerile interne ale altor națiuni. Dar doctrinarii rusocomuniști —începând cu Lenin— au arătat că scopul lor este să întindă comunismul în toate continentele și la toate popoarele. Toate partidele comuniste din toate țarile sunt supuse centralei de la Moscova și execută instrucțiunile acesteia, în contra voinței guvernelor și peste legile după cari se conduc popoarele libere. Rusia comunistă urmărește să provoace revoluții peste tot și lucrează cu mijloace subversive foarte variate.

Argenții comuniști, cari aparțin ca naționalitate popoarelor respective și cari sunt îndoctrinați de Moscova, desfășoară o activitate continuă și perseverentă ca să pregătească o opinie publică din ce în ce mai favorabilă intereselor Rusiei și la un moment voit și ales, răstoarnă regimul politic al țării și-l inlocuesc, cu un regim fie de front popular, fie direct comunist. Astfel, o mică minoritate disciplinată și indrăsneață, profitând de greutăți sociale, politice ori economice, sau chiar provocându-le, pune mâna pe conducere. Imediat Kremlinul recunoaște noul guvern și-l ia sub tutela lui; iar în scurt timp, prin metode bine cunoscute, va fi legalizat și de poporul în fruntea căruia s'a instalat.

Evident, fiind o chestiune de ordin intern, occidentul nu se amestecă. Astfel, Rusia care nu se impiedică de principii de drept internațional, atrage în sfera ei, unul câte unul, popoare din toate continentele, în timp ce —în aceiași măsură— democrațiile occidentale le pierd.

Această metodă nu este aplicată cu strictețe în toate cazurile. Ea este modifică după împrejurările locale și condițiile internaționale. Astfel

www.dacoromanica.ro

România a fost înglobată în sistemul ruso-comunist ca urmare a războiului al 2-lea mondial şi metoda folosită a fost amestecul direct al conducerii ruse de la Moscova şi cu sprijinul armatei ruseşti.

James Byrnes, fost ministru al afacerilor străine american în timpul preşedintelui H. Truman, scrie în «Cărţile pe masă» că în Septembrie 1945, fiind la o conferinţă la Londra, Molotov ministru afacerilor străine rus, a încercat să-l convingă să recunoască guvernul Groza, care fusese instalat la Bucureşti la 6 Martie acelaş an sub presiunea unor grave ameninţări din partea Rusiei. Explicându-i că Statele-Unite nu pot recunoaşte un guvern impus printr'un ultimatum de 2 1/2 ore adresat Regelui Mihai de către Vişinski, Molotov a fost de acord că acesta a contribuit la instalarea guvernului Groza, dar această intervenţie a fost necesară «pentru că erau pericole grave de dezordine şi războiu civil» (1). Intr'adevăr la Bucureşti erau desordine în acel timp, dar erau provocate de comuniştii români de acord cu Kremlinul, ca să creeze pretextul intervenţiei pentru înlăturarea guvernului Rădescu şi instalarea unui guvern pur comunist. Această acţiune a fost o intervenţie evidentă în afacerile interne ale României. Ea a fost consecinţa capitulării de la 23 August, când România şi-a pierdut de fapt independenţa. Mai târziu guvernul Groza a fost recunoscut de toate puterile occidentale, aşa cum au fost recunoscute şi guvernele comuniste ale celorlalte ţări din Europa orientală, toate impuse prin voinţa Rusiei şi contra principiilor Chărţii Atlanticului, a înţelegerii de la Yalta, şi a Chărţii Naţiunilor Unite, pe care occidentalii prin semnăturile lor se obligaseră să le apere.

Deci principul neintervenţiei în treburile interne ale unei ţări aplicat numai dintr'o parte, duce la o infrângere politică certă pentru această parte.

Celălalt principiu —refuzul de a face un război preventiv cu caracter defensiv— este greşit în însăşi esenţa lui. Noi nu vrem să facem război inainte de a fi fost atacaţi, susţin americanii. Această atitudine a fost valabilă numai pentru americani şi numai în primul şi al doilea război mondial, când nici o putere străină nu-i putea atinge în îndepărtatul lor continent. De aceia Statele-Unite ale Americii au intrat în aceste două războaie, după isbucnirea lor în Europa şi după ce au fost loviţi în interesele lor maritime.

Existenţa fuzeelor, a misilelor, a bombelor atomice şi thermonucleare, precum şi a aviaţiei strategice cu viteză şi durată de zbor de neimaginat în al doilea război mondial, au schimbat simţitor poziţia Statelor-Unite.

După 1945, Statele-Unite s'au găsit în situaţia unică de a poseda cea mai puternică aviaţie strategică şi mai ales de a dispune de un depozit de bombe atomice. Rusia nu avea încă nici o bombă atomică, iar aviaţia ei strategică era aproape inexistentă. Era însă de aşteptat că va face eforturi

www.dacoromanica.ro

mari să ajungă la o situaţie comparabilă cu a Statelor-Unite. Pe de altă parte —chiar înainte de sfârşitul războiului şi în primii ani după război— ruşii au lovit adânc interesele politice şi economice ale occidentului, ocupând ţările din Europa centrală şi orientală şi impunându-le cu forţa un regim comunist.

Cum se explică că americanii n'au folosit superioritatea de forţă pe care le-o dădea bomba atomică, ca să oblige pe ruşi să dea libertate acestor popoare şi să renunţe la orice activitate subversivă în întreaga lume? Ideia războiului preventiv li se părea atât de odioasă incât au preferat să lase 110-120 milioane de locuitori din Europa centrală şi de est în sclavia rusească, de cât să se spună că ei au fost aceia cari au provocat încă un război mondial? Nu s'a ţinut seama că nu era vorba de un conflict obişnuit, care putea fi resolvat pe cale diplomatică şi nici de un adversar care s'a declarat mulţumit cu enormul câştig pe care i l'a adus un război destinat să fie pierdut fără ajutorul american. Adversarul de astă-dată era Rusia comunistă, care tindea la cucerirea lumii, folosind toate mijloacele posibile. Era aşa dar de prevăzut un război pe viaţă şi pe moarte a totalitarismului comunist în contra regimului democratic al libertăţii. In aceste condiţii, nu numai că era logic, dar era o necesitate absolută să se facă război Rusiei, înainte ca aceasta să dispună de forţa atomică ca armă de război şi înainte de a-şi creia o aviaţie strategică. Acest război ar fi fost de sigur un război preventiv, dar şi un război defensiv prin care lumea occidentală s'ar fi salvat de sub ameninţarea permanentă rusă de a intra sub sclavia Kremlinului, prin răsturnare de regimuri, provocând grave agitaţii sociale, revoluţii, sau chiar războaie. In acelaş timp ar fi fost un război de eliberare —deci un război salvator— pentru popoarele aflate sub stăpânirea rusească.

De la terminarea războiului al 2-lea mondial, ruşii ameninţă mereu occidentul, iar acesta nu face decât să se lase surprins şi să se apere cu mijloace improvizate. De nenumărate ori dictatorii roşii au declarat că scopul lor este să cucerească lumea şi că ţărilor capitaliste găsinduse în stare de decadenţă înaintată, nu le-a rămas de cât să moară. Aceasta este de fapt adevărata situaţie. In faţa unui occident care se conduce după principii liberale, se ridică puterea tiranică a Rusiei sovietice, care ţine sub stăpânirea ei un număr impresionant de popoare şi are tendinţa categorică de a le atrage şi pe celelalte în sfera ei de influenţă, fie prin acţiuni subversive, fie prin forţă.

Această atitudine de permanentă agresivitate şi de evidentă încălcare a drepturilor la libertate a popoarelor de sub dominaţia Rusiei, obligă Occidentul să impună acestei puteri respectul libertăţilor naţiunilor, eliberarea lor prin aplicarea principiilor chărţi Atlanticului şi a celorlalte convenţii pe cari le-au semnat împreună şi încetarea oricărei acţiuni subversive, sub ameninţare de război. Din punct de vedere politic, acest

www.dacoromanica.ro

răsboi ar fi avut un caracter defensiv, pentru că prin el se apărau libertăţile popoarelor libere şi se reda libertatea popoarelor supuse de Rusia.

Pentru ca Statele-Unite să nu facă acest răsboi, s'a iventat termenul de «preventiv». Evident că poporul american infectat din timpul răsboiului de o propagandă lipsită de orice măsură în favoarea Rusiei, nu putea fi uşor convins de necesitatea unui răsboi numit «preventiv»; dar dacă i s'ar fi explicat adevărata, situaţie, ar fi fost de acord să se facă un răsboi defensiv, care nu i-ar fi periclitat existenta, fiind pus la adăpost de orice lovitură din partea Rusiei, prin distanţele mari pe cari aceasta nu avea încă nici cum şi nici cu ce să le străbată pe calea aerului. De altfel este cu totul îndoielnic că Stalin ar fi acceptat un răsboi cu Statele-Unite în anii 1946-1949, când nu avea nici o posibilitate să atace continentul Americii de Nord, în timp ce americanii ar fi putut distruge cu bombe atomice oricâte oraşe ar fi vrut. Este foarte probabil că, sub presiunea unei ameninţări serioase cu caracter ultimativ din partea Statelor-Unite, Moscova ar fi cedat imediat, şi-ar fi retras trupele şi agenţii din toate ţările pe unde se găseau şi popoarele din centrul şi estul european ar fi fost libere să-şi aleagă regimul care le-ar fi convenit.

Dacă această acţiune salvatoare era atât de posibilă, cum se explică că preşedintele de atunci al Statelor-Unite —H. Truman— n'a crezut de cuviinţă să folosească uriaşa putere distrugătoare a bombelor atomice ca să salveze omenirea de pericolul ruso-comunist? Este posibil oare că numai o încredere împinsă până la absurd în valabilitatea absolută a celor două principii enunţate mai sus, să-l fi împiedecat să devină cliberatorul atâtor popoare şi salvatorul întregei lumi? Răspunsul la această întrebare îl găsim în diferite lucrări cari s'au publicat după răsboiu, în special în Statele-Unite.

Incă inainte de isbucnirea răsboiului în Europa, preşedintele Roosevelt fusese informat de representanţii Statelor-Unite în U.R.S.S. despre mentalitatea conducătorilor ruşi. Astfel în 1936, ambasadorul american la Moscova a telegrafiat la Washington: «Nu trebue nici un moment să ne lăsăm prinşi de iluzia că ar fi posibil să se stabilească raporturi adevărat prieteneşti cu guvernul sovietic, cu un grup oarecare de comunişti, sau cu unii comunişti». Această telegramă a fost publicată de ministerul de externe american în Mai 1952 (2).

La 28 Noembrie 1940 —adică 6 luni înaintea atacului german în contra Rusiei— Virgil Pinkley conducătorul prganizaţiei americane U.P. pentru Europa, a trimis lui Hugh Baillie preşedintele acestei organizaţii, prin curierul diplomatic din Elveţia, un raport secret, în care spunea textual: «Tot ceia ce se face în Uniunea Sovietică, este practic pus în serviciul construcţiei unui aparat militar uriaş. Mulţi observatori competenţi cred că ideia unei revoluţii mondiale prin propagandă este înlăturată şi

www.dacoromanica.ro

centrul de greutate se pune acum pe construcţia unei puteri de răsboi colosale, care să permită diplomaţiei sovietice să ia în primire —la cerere— guvernarea în regiuni şi ţări întregi şi dacă cererea va fi refuzată, atunci sopul să fie atins prin puterea militară». Aceasta însemna că Rusia întreţinea intenţii pronunţate agresive şi banditeşti şi nu făcea pregătiri numai pentru apărarea ei proprie (3).

Avertismente de natura aceasta a primit Roosevelt şi departamentul de stat american din mai multe părţi şi la diferite date, aşa că nu se poate spune că guvernul american nu era bine informat asupra intenţiilor Rusiei. *De altfel aceste intenţii fuseseră făcute cunoscute chiar de ruşi încă din 1939 prin fapte absolut concrete şi convingătoare. Invazia Poloniei, răsboiul contra Finlandei, ocuparea tărilor baltice şi furtul celor două provincii române —Basarabia şi Bucovina de nord cu regiunea Herţa— exprimau cât se poate de clar tendinţele expansioniste ale Rusiei sovietice.*

La 25 Iunie 1941, —la patru zile după deslănţuirea răsboiului rusogerman— Rober A. Taft, o înaltă personalitate politică americană a declarat: «Ca să răspândim cele patru libertăţi în lume, vom trimite Rusiei comuniste avioane, tancuri şi tunuri. Dacă, mulţumită ajutorului nostru, Stalin se menţine la putere, credeţi D-vs că el va răspândi cele patru libertăţi în Finlanda, Estonia, Lituania şi Letonia? Credeţi D-vs că în Rusia va auzi cineva vorbindu-se despre cele patru libertăţi după sfârşitul răsboiului?» (4).

Iar la 29 Iunie 1941, fostul preşedinte Herbert Hoover care cunoştea intenţiile lui Roosevelt de a ajuta Rusia, i-a spus: «A socoti să faci împreună cu Stalin un răsboi pentru libertate este o glumă rea, o răstălmacire îngrozitoare a adevărului» (5).

Roosevelt n'a luat totuşi în consideraţie nici informaţiile diplomaţilor, nici avertismentele oramenilor politici, nici chiar actele de cucerire ale Rusiei şi îndată după începerea răsboiului dintre Germania şi Rusia, a trimis la Moscova pe Harry Hopkins omul lui cel mai de încredere, cu instrucţiuni să-i promită lui Stalin ori ce ajutor din partea Statelor-Unite, fără să-i ceară nimic în schimb.

Harry Hopkins era în seviciul lui Roosevelt încă din prima guvernare a acestuia. In 1935 a fost însărcinat cu conducerea unei organizaţii (Works Progress Administration) pentru plasarea în câmpul de lucru a celor 11 milioaie de şomeuri. Cu toate întrebuinţările variate la care au fost folosiţi, n'a reuşit să dea de lucru de cât numai la 2 100.000 şi aceştia plătiţi cu salarii foarte mici (6). Increderea pe care i-o acorda Roosevelt era aşa de mare, încât i-a dat locuinţă câţi-va ani de zile chiar în Casa Albă. «Rusofilia plotonului Harry Hopkins era de fapt aproape patologică. Aceşti oameni nu se lăsau nici odată abătuţi de la părerile lor, neluând în seamă nici un fel de consideraţie pentru urmările pe cari le-ar avea asupra siguranţei Statelor-Unite în anii viitori» (7).

www.dacoromanica.ro

Generalul Iohn Deane, şeful misiunii militare americane la Moscova în timpul războiului, spune în cartea lui «Alianţa bizară» că «Harry Hopkins executa programul de ajutor al Rusiei cu un zel care atingea fanatismul. Entuziasmul pentru această acţiune îi intrase atât de mult în carne şi în sânge că nu putea să aibă nici o măsură» (8).

Acesta a fost omul pe care Roosevelt l-a luat cu el la toate conferinţele, fie numai cu Churchill, fie cu Churchill şi cu Stalin, şi ale cărui sfaturi le cerea în permanenţă. El făcea parte din aşa numitul «Trust al creierelor» din jurul lui Roosevelt şi în care mai intrau Sam Rosenman, Henri Morgenthau, Bernard Baruch şi Felix Frankfurter. Odată cu alegerea a doua oară a lui Roosevelt la preşidenţie în 1936, conducerea întregului grup a fost luată de Frankfurter, care era de origine de la Viena, venit în Statele-Unite ca profesor la universitatea Harvard şi apoi membru la curtea supremă de justiţie (9).

Opinia publică americană era în contra războiului. Americanii nu vroiau să se amestece în treburile statelor europene şi o activitate militară intensă pe teritoriul lor nu se bucura de nici o simpatie. In campania electorală din toamna anului 1940, Roosevelt a promis în mod solemn în mai multe rânduri că va păstra pacea. Astfel la Philadelphia a spus: «Eu am lucrat pentru pace şi în fiecare zi a vieţii mele voiu lucra pentru pace». In altă parte vorbind în faţa unui grup de mame a declarat: «Copii voştri nu vor fi trimişi în ţări străine pentru a face războiul» (10). El a trebuit să se arate mereu pacifist şi să-şi ascundă intenţiile de a intra în războiu alături de Anglia şi Rusia. După ce a fost ales, în Ianuarie 1941, a prezentat congresului american legea «Prêt-Bail» care îi permitea să ajute pe unii beligeranţi cu armament şi vase de războiu. Roosevelt a asigurat congresul că prin acest ajutor Statele Unite nu se angajează în războiu. In acelaş timp însă îi comunica lui Churchill prin Harry Hopkins că: «Preşedintele a decis că noi vom câştiga războiul împreună. Să nu vă înşelaţi asupra acestui lucru» (11).

Apoi propaganda americană a făcut un pas înainte spre războiu, susţinând necesitatea de a apăra libertaţile în lume. Astfel, la 15 Dec. 1941 —opt zile după atacul japonez de la Pearl-Harbour, —unde contribuţia personală a lui Roosevelt este perfect dovedită— într'o cuvântare adresată la radio tuturor popoareldor, preşedintele Statelor-Unite a spus: *«Noi ne obligăm reciproc în faţa lumii întregi, că armele pe cari le-am luat pentru apărarea libertăţii întregei lumi, să nu fie depuse, până când libertatea în lumea în care trăim nu va fi din nou asigurată» (12). Această declaraţie atât de solemnă n'a fost nici odată luată în considerare de Roosevelt în tot restul zilelor lui. Nici odată, la nici o conferinţă, nu i s'a cerut lui Stalin, nici de către Roosevelt şi nici de către Churchill, să renunţe la cuceririle făcute în 1939-1940 la fontiera de vest* a Rusiei, în dauna popoarelor vecine.

Voinţa lui Roosevelt de a ajuta şi de a întări poziţia Rusiei a apărut tot

www.dacoromanica.ro

mai evidentă, pe măsură ce conferinţele occidentale pentru conducerea războiului se succedau, precum şi în alte diferite împrejurări. Una din acestea a fost oferită de descóperirea în luna Aprilie 1943, a miilor de ofiţeri poloneji asasinaţi la Katyn şi înmormântaţi într'o groapă comună. Când s'a dovedit cu acte şi fotografii că aceste asasinate au fost executate de ruşi Roosevelt a fost foarte furios, dar nu pe ruşii cari executaseră acele asasinate, ci pe acei cari aduseseră dovezile vinovăţiei lor; atunci a dat ordin ca să nu se facă nici o publicitate în jurul acestei crime ruseşti şi să se păstreze tot secretul (13).

O altă ocazie a fost provocată de încercarea de publicare a unui articol în contra Rusiei. La 24 Martie 1945, George H. Earle, fost ministru american în Austria, Bulgaria şi Turcia, a cerut să i se aprobe publicarea unui articol în care se afirma că Rusia era un pericol mai mare decât Germania hitleristă. Roosevelt i-a rezufat publicarea şi a dat ordin să fie mobilizat la trupele luptătoare (14).

Pe de altă parte englejii s'au grăbit şi ei să se arate cât mai generoşi faţă de Rusia. La 12 Iunie 1940 —adică în zilele când ofensiva germană era în plină desfăşurare în Franţa— guvernul englez a trimis ca ambasador la Moscova pe Sir Strafford Crips, care la predarea scrisorilor de acreditare a afirmat că Rusiei îi revine în Europa de sud o poziţie conducătoare; iar la 13 Iulie, când a fost primit de Stalin —după furtul Basarabiei şi al Bucovinei de nord cu regiunea Herţa— Crips a declarat că guvernul britanic este de părere că ar reveni Rusiei conducerea statelor balcanice pentru menţinerea statului-quo (15).

De asemenea —după începerea ofensivei germane în Rusia— acelaş ambasador a propus în numele guvernului englez, o alianţă anglo-rusă pentru stabilirea unui echilibru sovietic în estul şi sud-stul european. Este aşa dar clar că Anglia a recunoscut încă din 1940 dreptul de influenţă al Rusiei asupra ţărilor dunărene şi balcanice. S'ar putea spune că a făcut aceste propuneri din cauza situaţiei foarte grele în care se găsea ea însăşi la acea dată; nu e însă mai puţin adevărat că nici n'a aşteptat ca Rusia să ceară acest drept şi apoi să vadă ce are de făcut, ci ea singură a oferit, de sigur mult mai mult de cât s'ar fi putut gândi Stalin să ceară în acele momente şi în situaţia în care se găsea armata rusă.

Prima conferinţă dintre Roosevelt şi Churchill, a avut loc între 9.8-12.8.1941 în Atlantic, pe coasta de est a Americii de nord, în golful Placenţia. Roosevelt se afla pe crucişătorul Augusta şi Churchill pe vasul de război Prince of Walles. La această conferinţă s'a întocmit «Charta Atlanticului» prin care se fixau drepturile la libertate ale tuturor popoarelor din lume, în graniţele lor proprii. Principiile de bază ale acestei chărti afirmau că:

- Ţarile semnatare nu caută măriri teritoriale;

www.dacoromanica.ro

- Ele nu doresc să aducă schimbări teritoriale, cari nu sunt în acord cu dorinţele exprimate liber ale popoarelor respective;
- Ele respectă dreptul popoarelor de a-şi alege forma de guvernământ sub care vor să trăiască;
- Toate popoarele lumii să renunţe la întrebuinţarea forţei (16).

Această «Chartă a Atlanticului» semnată de Statele-Unite, Anglia, Rusia sovietică şi alte multe state, şi căreia popoarele lumii i-au dat o importanţă extraordinară, crezând cu toată convingerea în principiile enunţate în ea, n'a fost pentru creatorii ei de cât un instrument de propagandă foarte eficace.

Roosevelt căuta să atragă către politica lui, poporul american. Principiile chărţii erau clare şi juste şi pentru aceste idei americanii ar fi acceptat să intre în răsboi. Roosevelt însă nu-l interesa aplicarea acestor principii, ci distrugerea Germaniei şi a Japoniei, adică a acelor două mari state, cari prin puterea lor militară îndeplineau funcţia de paznici ai lumei faţă de comunism, în vestul şi în estul Rusiei. Pentru realizarea acestui scop avea însă nevoie de întregul asentiment al poporului american, care nu putea fi atras de cât printr'un vast program de luptă, bazat pe dreptatea şi libertatea popoarelor. Şi atunci i s'a oferit Charta Atlanticului.

In Anglia, de la început aceasta chartă n'a fost luată în serios. Nici nu se putea altfel, pentru că aplicarea ei lovea grav interesele Albionului în Asia şi Africa. De aceia în Anglia a fost considerată ca un document destinat americanilor. Churchill a telegrafiat guvernului de la Londra la 11 August, chiar de pe vasul Prince of Walles, că Roosevelt vrea cu tot dinadinsul să publice această charta şi el este de părere că nu trebue să se opună, ca să nu-i facă greutăţi în convingerea poporului american pentru politica lui de răsboi (17).

Paralel cu acţiunea politică internă pentru a influenţa poporul american în favoarea intrării în rasboi în contra Germaniei, trebuia să se creeze un act de violentă în contra Statelor-Unite, care să provoace revolta şi mândria americană. Harry Hopkins spune: «Opinia izolaţionistă sporea. Roosevelt era neputincios s'o combată. Şi Statele-Unite trebuiau să intre cât mai repede în răsboiu contra Germaniei, chiar dacă trebuia să facem front ostilităţilor Japoniei» (18).

Interesele americane în Pacific au fost întotdeauna pe primul plan în concepţia politică economică şi strategică americană. Un eveniment de răsboi petrecut în această parte a lumii interesa direct poporul american. Pentru aceasta Roosevelt s'a hotărât să provoace pe japonneji şi a reuşit. Ambasadorul american la Tokio —Grew— a dovedit că Roosevelt fusese informat că japonejii pregătesc un atac prin surprindere la Pearl Harbour, unde se găsea concentrată o puternică flotă americană. Amiralul american Theobald a publicat o carte în care arată că Roosevelt a forţat Japonia să execute un act de agresiune, prin măsuri econo-

www.dacoromanica.ro

mice şi politice tot mai drastice, cari aveau o influenţă dezastroasă asupra posibilităţilor alimentării războiului pe care Japonia îl ducea în China din 1933. In acelaş timp a adunat o flotă importantă la Haway, ca un punct de atracţie pentru un atac japonez. «Roosevelt, nu numai că a provocat sistemetic şi fără întrerupere Japonia —scrie amiralul Theobald— dar când a văzut că manevrele lui aveau succes, a ascuns şefilor escadrei americane că escadra japoneză a început marşul spre Haway. Iar mai departe adaugă: «Japonia a fost pusă de Roosevelt într'o poziţie care nu-i lăsa altă alternativă de cât să capituleze sau să lupte» (19).

In Ianuarie 1943, a avut loc conferinţa de la Casablanca, tot numai între Roosevelt şi Churchill. Aici urma să se ia hotărâri asupra operaţiunilor militare de întreprins în Europa încă în cursul anului 1943. Roosevelt şi Hopkins erau decişi să întreprindă aceste operaţii din Anglia, prin trecerea Canalului Mânecii în Franţa: asta era de altfel şi dorinţa lui Stalin. Churchill voia ca această debarcare să se facă de pe coasta de nord a Africei, din Mediterana în Balcani, ca să împiedice pătrunderea ruşilor în sudestul european Asupra acestei chestiuni nu s'a putut lua nici o hotărâre definitivă. In schimb s'a decis ca războiul —atât în Asia cât şi în Europa— să se termine numai printr'o «capitulare fără condiţii». După cum spune George Crocker «Germania şi Japonia —cele două ţări cari prin poziţia lor geografică şi rolul lor istoric erau singurele diguri contra expansiunii comuniste— trebuiau nu numai sa fie învinse, dar şi aruncate la pământ şi umilite». Hanson W. Baldwin a caracterizat aceasta, drept cea mai catastrofală greşală politică din întreg războiul, greşală care a atras mari nenorociri asupra Statelor-Uiite şi a multor alte naţiuni. Churchill n'a ştiut nimic despre această hotărâre a lui Roosevelt, fiind anunţată cu ocazia conferinţei de presă de la sfârşitul conferinţei de la Casablanca. Pus în fata faptului împlinit, a acceptat. După terminarea războiului, la o desbatere parlamentară, a declarat că «poziţia Angliei nu era aşa tare, încât să-şi permită să nu susţină afirmaţia lui Roosevelt». Aici s'a văzut cât de mult ţinea Roosevelt să ajute Rusia. Elliot, fiul lui Roosevelt, care a participat la această conferinţă, a scris că în una din zilele de la sfârşit, tatăl lui i-a spus. «Asta este drept pentru ruşi; ei n'ar putea dori altceva mai bun». Intr'adevăr, ce putea dori Stalin mai mult pentru interesele Rusiei, de cât o debarcare anglo-americană intr'o regiune cât mai depărtată de frontul ruso-german şi o distrugere totală a Germaniei şi Japoniei, care i-ar deschide porţile în Europa şi Asia.

In August 1943 are loc a treia întâlnire dintre Roosevelt şi Churchill la Quebec. Aici urma să se decidă dacă debarcarea anglo-americană va avea loc pe coasta de nord a Franţei, cum susţinea Roosevelt, şi colaboratorii lui, Hopkins şi Marshall, sau în Balcani cum propunea Churchill. După trei zile de discuţii, Churchill a cedat şi s'a decis debarcarea

www.dacoromanica.ro

în Franţa în primăvara anului 1944. Cordell Hull, ministrul afacerilor străine american, nu era nici consultat şi nici luat de Roosevelt să participe la aceste istorice întâlniri, pentru că era antirus şi anticomunist. Intr'un memoriu prezentat lui Roosevelt în Februarie 1942, Hull a scris că «guvernul sovietic proiectează fără îndoială pretenţii colosale faţă de Europa, ceia ce a nemulţumit pe Roosevelt. Singura conferinţă la care a fost chemat, a fost aceasta de la Quebec, dar şi aici chemarea lui a fost pregatită aşa fel, incât să vină după luarea hotărârilor.

Deja, din hotărârile sprijinite şi luate de Roosevelt la conferinţele precedente, se profilează mentalitatea rusofilă a acestuia.

O dovadă în plus —şi foarte categorică— o aduce cardinalul Spellman în memoriile lui (20). El spune ca la 3 Septembrie 1943, adică puţin timp după conferinţa de la Quebec, Roosevelt i-a făcut un expozeu a proiectelor lui politice după răsboi. Lumea trebuia să fie împărţită în patru sfere de influenţă: Statele-Unite, vor stăpâni în Pacific, China în extremul orient, Anglia va predomina mai mult în Africa şi mai putin în Europa, iar Rusia mai mult în Europa şi mai puţin în Africa. Roosevelt credea că Stalin ar fi satisfăcat cu Finlanda, Statele baltice, jumătatea orientală a Poloniei şi provinciile române Basarabia şi Bucovina; dar nu e de loc sigur că s'ar multumi cu aceste frontiere şi e foarte probabil că celelalte ţări vecine, Germania, Austria, Ungaria, România, Croaţia, pentru cari Kremlinul pregăteşte deja guverne comuniste, vor intra sub regim comunist. Anglia şi Statele-Unite nu pot să lupte cu ruşii. Popoarele europene vor trebui să suporte dominaţia rusă, în speranţa că în zece sau douăzeci de ani vor fi capabile să trăiască în pace cu ruşii.

Aşadar acestea erau părerile şi proiectele lui Roosevelt în anul 1943; Zone de influenţă în care Europa intra sub stăpânire rusească. Nici o legătură între aceste proiecte şi nobilele principii ale Chărţii Atlanticului, al cărui autor fusese numai cu doi ani mai înainte. Nici un gând din care să se întrezărească o cât de vagă încercare de a stăvili înaintarea rusă în Europa şi a comunismului în lume.

In acest spirit au urmat celelalte conferinţe de la Cairo, Teheran, a doua conferinţă de la Quebec şi în fine la Yalta.

La Cairo (Noembrie 1943) au participat Roosevelt, Churchill şi Ciang-Kai-Şek. S'a hotărât să se facă o operaţie în Burma pentru cucerirea acestei provincii de la japoneji, cu patru divizii chineze, cari urmau să fie organizate în India. Ciang-Kai-Şek a fost de acord cu această operaţie pentru că i se întarea poziţia cu patru divizii bine pregătite; dar după conferinţa de la Teheran s'a renuţat din cauza opoziţiei lui Stalin. Aceste forţe ruse la dispozitia lui Ciang-Kai-Şek, i-ar fi creat o situaţie, mai bună nu numai faţă de japoneji dar şi de comuniştii chineji şi asta nu putea să accepte Stalin. Tot odată. Roosevelt a obligat pe Ciang-Kai-Şek să facă un guvern de uniune cu comuniştii pe toată durata rasboiului, cu toate

www.dacoromanica.ro

că generalul chinez era în contra oricărei colaborări cu comuniştii, bănuindu-i de intenţii subversive.

Indată după Cairo a urmat conferinţa de la Teheran, unde pentru prima oară Roosevelt şi Churchill se intâlnesc cu Stalin. Aici s'a desbătut încă odată problema intervenţiei anglo-americane în Europa. Stalin a susţinut debarcarea în Franţa —pentru că aşa dictau interesele Rusiei— şi a mai cerut ca o parte din trupele engleze şi americane din Italia să debarce în sudul Franţei. In mod evident Stalin punea toată grija ca nu cumva trupe occidentale să se apropie, sau să intre în zona operativă a Balcanilor. Pe de altă parte însă, el a oferit participarea Rusiei la războiul contra Japoniei, îndată ce Germania va fi complet învinsă. Churchill s'a opus şi a revenit la propunerea lui anterioară că debarcarea să se facă în Mediterana de est; dar Stalin l-a întrerupt, afirmând că pe el nu-l interesează de cât o debarcare în Franţa. Roosevelt a susţinut pe Stalin —cum de altfel era de aşteptat— şi a rămas definitiv adoptată propunerea Roosevelt-Stalin.

Tot la propunerea lui Stalin s'a discutat situaţia Poloniei. Acesta a cerut ca frontiera de est a Poloniei să fie linia Curzon din 1920 propusă după primul război mondial şi neacceptată de poloneji, căreia i s'ar aduce oarecari modificări în favoarea Rusiei; iar frontiera de vest să fie linia Oder-Neisse. Roosevelt a fost de acord, dar Churchill s'a opus şi a rămas ca problema polonezã să fie datã în studiul unei comisii. S'a admis însă ca Lemberg, oraş polonez, şi Königsberg, oraş german, să fie date Rusiei.

«Când citeşti memoriile lui Churchill —scrie Crocker— te cutremuri cu ce indiferenţă şi lipsă de sentiment, au mânuit barda de măcelar aceşti satrapi ai secolului al 20-lea. Cu venerabilele oraşe vechi s'a procedat de par'că ar fi fost vorba de niştre gropi de prundiş cari nu mai meritã să fie exploatate. «N'aş vrea să încep o vorbă lungă pentru Lemberg» a spus Roosevelt. Atunci Stalin a mai cerut şi Königsberg: «Ruşii ar vrea să aibă portul fără ghiaţă al oraşului Königsberg» a spus el; şi s'a aprobat.

După terminarea desbaterii asupra Poloniei, Roosevelt a făcut o propunere ca bază de discuţie asupra împărţirii Germaniei în cinci state şi anume: Prusia fără partea ei de est; Hanovra şi nord-vestul, Saxonia şi regiunea Leiptzig; Hessa şi sectorul de sud al Rinului; Bavaria cu Württemberg şi Baden. Planul mai avea însă o parte prin care Roosevelt vroia să dea lovitura de graţie poporului german, după terminarea războiului. Regiunile de mare bogăţie industrială Ruhr şi Saar, precum şi portul Hamburg să fie luate Germaniei şi puse sub conducerea şi administraţia Naţiunilor Unite. Stalin a fost imediat de acord, pentru că acest proiect însemna desfiinţarea Germaniei ca mare putere şi stăpânirea Rusiei peste Europa. Churchill însă s'a opus şi propunerea a fost trecută comisiei de consilieri pentru problemele europene. Churchill scrie în memo-

www.dacoromanica.ro

riile lui la sfârsitul capitolului asupra conferinţei de la Teheran: «Graniţele poloneze mai există numai cu numele şi Polonia stă tremurând în ghiarele comunismului rusesc. Germania este împărţită şi noile ei graniţe sunt îngrozitoare. Despre această tragedie nu se poate spune de cât: aşa nu poate să rămână».

Dacă Churchill —se pare ca a avut oarecari remuşcări, cari au apărut până şi în memoriile lui, nu mai puţin şi Roosevelt şi-a dat şi el seama că la Teheran a vândut Rusiei sovietice atâtea popoare şi că hotărârile luate cu întreaga lui aprobare sunt de o nedreptate înspăimântătoare. Cu o zi înainte de terminarea conferinţei a avut o convorbire particulară numai cu Stalin şi Molotov, pe cari i-a rugat să păstreze secretul acestor hotărâri cel puţin până după alegerile preşidenţiale de la sfârsitul anului 1944. In Statele-Unite locuiesc circa 6-7 milioane de poloneji, precum şi lituanieni, estonieni şi letoni cari au drept de vot. Dacă ei ar şti înainte de alegeri că Roosevelt le-a vândut ţările lor de origine lui Stalin, de sigur că Roosevelt n'ar mai fi ales. Asta a înţeles-o şi Stalin şi i-a promis lui Roosevelt ca nu-i va face greutăţi. Aşa dar Roosevelt a ştiut prea bine că era un traficant de ţări şi de popoare şi atunci şi-a luat măsuri ca această acţiune să nu aibă urmări nefaste pentru el în politica internă. Nu se poate deci spune că a căzut victimă unor iluzii pe cari şi le ar fi făcut despre o oarecare bunăcredinţă inexistentă a lui Stalin şi despre soarta Poloniei şi a ţărilor baltice.

In cadrul acestei conferinţe. Roosevelt a expus planul pentru organizarea pacii viitoare, aşa cum o înţelegea el. Acest plan se sprijinea pe Naţiunile Unite, cu un comitet executiv şi mijloace de constrângere în aplicarea hotărârilor, puse la dispoziţie de Statele-Unite, Rusia, China şi Anglia.

Comunicatul american publicat după Teheran scria că: «Preşedintele a întreprins la Teheran un apostolat în beneficiul lui Stalin, pentru o politică de bună vecinătate». Iar într'o convorbire cu William Bullit, fost ambasador la Moscova, cum acesta însşi exprima grave îndoieli asupra corectitudinei lui Stalin în politica externă, bazat pe actele de violenţă asupra Finlandei, ţărilor baltice, Poloniei şi României, Roosevelt i-a spus: «Bill, eu nu discut faptele pe cari mi le prezinţi. Ele sunt exacte. Eu am o şansă ca Stalin sa nu fie tocmai acest om. Harry (Hopkins) spune că el nu este aşa şi că nu doreşte de cât siguranţa ţării lui; eu cred că dacă îi dau tot ce pot şi de care el are nevoie, fără să-i cer nimic în schimb —noblesse oblige— el nu va încerca să anexeze teritorii şi va lucra cu mine să construiască o lume nouă în democraţie şi în pace» (21). Speranţa pe care Roosevelt şi-o punea într'o activitate mondială a lui Stalin în sens democratic occidental şi mai ales renunţarea la anexiuni teritoriale, n'a fost —se pare— de cât o încercare de a-l linişti pe Bullit. Convingerea lui era că Stalin va anexa toate teritoriile din jurul Rusiei în Europa; altfel n'ar fi fost necesară intervenţia lui pe lângă Stalin şi Molotov ca să păstreze secretul deciziilor de la Teheran până după alegerile preşidentiale.

www.dacoromanica.ro

ANEXA N.º 1

DICTATUL DE LA VIENA DE LA 30 AUGUST 1940

Guvernul regal român şi guvernul regal ungar s'au adresat guvernului Reich-ului şi guvernului regal italian cu cererea de a regula printr'un arbitraj chestiunea în suspensie —dintre România şi Ungaria— a regiunii de cedat. Pe baza acestei cereri şi pe baza declaraţiei guvernului regal român şi a guvernului regal ungar, legată de această cerere, de a recunoaşte obligatoriu pentru ei acest arbitraj, fără nici o opoziţie, ministrul afacerilor străine al Reich-ului german Ioachim von Ribbentrop şi ministrul afacerilor străine al Majestatii Sale Regelui Italiei şi Albaniei, Impărat al Eitopiei, contele Galeazzo Ciano, după repetate explicaţii cu ministrul regal român al afacerilor străine Mihail Manoilescu şi ministrul regal ungur al afacerilor străine graful Stefan Csaky, au căzut de acord astăzi la Viena asupra următorului arbitraj.

1) Graniţa definitivă între România şi Ungaria va fi graniţa trasată pe această hartă anexată. Trasarea exactă a graniţei la faţa locului este lăsată în grija unei comisii româno-ungare. Noua graniţă începe la sud de Salonta Mare, de la actuala graniţă româno-ungară, merge în direcţia N-V. circa 10 km. S-V. Oradea Mare, trece apoi în direcţia sud Cluj până la un punct circa 30 km. N-V. Neumarkt. De acolo duce de la S-V. Neumarkt spre S-E. La circa 20 de km. N-E. Braşov se întoarce spre est spre creasta Carpaţilor, de unde urmează vechea graniţă ungaro-română dinainte de 1914 spre nord până la graniţa româno-sovietică.

2) Regiunea română de până acum care cade după aceasta Ungariei, va fi evacuată de trupele române într'un termen de 14 zile şi va fi predată Ungariei în regulă. Etapele succesive ale evacuării şi ocupării, precum şi modalităţile acestora vor fi stabilite imediat printr'o comisie româno-ungară. Guvernul regal român şi guvernul regal ungur vor avea grija ca evacuarea şi ocuparea să se execute în deplină linişte şi ordine.

3) Toţi cetăţenii români cari locuesc astăzi în regiunea despărţită de România câştigă de drept cetăţenia ungară. Ei au dreptul în interiorul unui termen de 6 luni să opteze pentru cetăţenia română. Persoanele cari vor face uz de acest drept, vor părăsi regiunea statului ungar într'un alt termen de un an şi vor fi primiţi în România. Ei sunt liberi să ia cu ei averea lor mişcătoare. Ei pot să-si lichideze averea lor nemişcătoare până la plecarea lor şi produsul vânzării pot de asemenea să-l ia cu ei. In cazul că nu pot să lichideze, statul ungar îi va despăgubi. Ungaria va trata toate chestiunile în legătură cu evacuarea optanţilor într'un mod prevenitor şi conciliant.

www.dacoromanica.ro

4) Cetăţenii români cari aparţin poporului ungar, cari în 1919 au fost despăţiţi de Ungaria şi locuesc în regiunea rămasă acum României, au dreptul în cursul unui termen de 6 luni să opteze pentru cetăţenia ungară. Pentru persoanele cari vor face uz de acest drept, sunt valabile principiile de la punctul 3.

5) Guvernul ungar îşi ia obligaţia solemnă ca persoanele cari pe baza acestui arbitraj câştigă cetăţenia ungară însă aparţin poporului român, să fie consideraţi egali în fiecare caz cu ceilalţi cetăţeni unguri. Guvernul regal român îşi ia în mod solemn obligaţia corespunzatoare pentru ungurii rămaşi cetăţeni români în teritoriul lor.

6) Reglamentarea mai departe a chestiunilor izolate rezultate din schimbul de suveranitate, rămâne în grija tratativelor nemijlocite între guvernul regal român şi guvernul regal ungur.

7) In cazul că în executarea acestui arbitraj se produc greutăţi sau îndoieli, guvernul regal român şi guvernul regal ungur se vor înţelege între ei asupra lor. Dacă nu vor cădea de acord asupra unei chestiuni, vor supune această chestiune guvernului Reich-ului şi guvernului regal italian pentru hotărâre definitivă.

Viena 30 August 1940.

(SS) Ioachim von Ribbentrop.
(SS) Ciano.

Din «Der Zweite Weltkrieg», vol. I, pág. 270.

ANEXA N.° 2

INALTUL DECRET N.° 3.052 DIN 1940

PRIN CARE SE ACORDA GENERALULUI ANTONESCU DEPLINE PUTERI PENTRU CONDUCEREA STATULUI

CAROL al II-lea

Prin graţia lui Dumnezeu şi voinţa naţională, Rege al României.

La toţi de faţă şi viitori, sănătate:

Având în vedere decretul-lege n.° 3.052 din 5 Septembrie 1940, am decretat şi decretăm:

Art. 1. Investim pe Domnul General Ion Antonescu, Preşedintele consiliului de ministri, cu depline puteri pentru conducerea statului român.

Art. 2. Regele exercită următoarele prerogative regale:

a) El este Capul Oştirii.

b) El are dreptul de a bate monedă.

www.dacoromanica.ro

c) El conferă decoraţiile române.

d) El are dreptul de graţiere, amnistie şi reduceri de pedepse.

e) El primeşte şi acreditează ambasadorii şi miniştrii plenipotenţiari.

f) El încheie tratate;

g) Modificarea legilor organice, numirea miniştrilor şi sub-secretarilor de stat se va face prin decrete-regale, contrasemnate de Preşedintele Consiliului de Miniştri.

Dat în Bucuresti la 5 Septembrie 1940.

(SS) Carol.

Preşedintele Consiliului de Miniştri,
(SS) General Ion Antonescu

N.° 3.052

Din «Pe marginea prapastiei», vol. I, pág. 71. Publicat de «Preşidenţia Consiliului de Miniştri», 1942.

ANEXA N.° 3
STATUL ROMAN DEVINE STAT NATIONAL-LEGIONAR

COMUNICAT
16 SEPTEMBRIE 1940

Preşidenţia Consiliului de Miniştri comunică:

I) Domnul general Ion Antonescu, Conducătorul Statului Român şi preşedinte al consiliului de miniştri, a adresat ţării şi mişcării legionare o chemare la unire şi acţiune pentru întărirea statului.

II) Mişcarea legionară a răspuns la acest apel prin următoarea declaraţie:

Mişcarea legionară răspunde cu toată însufleţirea şi toată bucuria la chemarea generalului Antonescu, fiind gata să-l urmeze în ori ce împrejurare şi să se identifice cu fiinţa noului stat.

III) Următor acestui legământ şi ţinând seama de nevoia schimbării aşezămintelor româneşti şi a însăşi temeliilor statului pentru a asigura viitorul neamului nostru, unitatea în libertate şi autoritatea cu consimţământul tuturor, s'a dat următorul Inalt Decret:

Mihai I

Prin graţia lui Dumnezcu şi voinţa naţională, Rege al României, la toţi de faţă şi viitori, sănătate.

Am decretat şi decretăm:

1) Statul român devine Stat naţional-legionar.

www.dacoromanica.ro

2) Mişcarea legionară este singura mişcare recunoscută în noul stat, având ca ţel ridicarea morală şi materială a poporului român şi desvoltarea puterilor lui creatoare.

3) Domnul General Ion Antonescu este Conducătorul Statului naţional-legionar şi şeful regimului legionar.

4) Domnul Horia Sima este comandantul mişcării legionare.

5) Cu începere de la data acestui Inalt Decret, ori ce luptă între fraţi încetează.

Dat în Bucuresti la 14 Septembrie 1940.

(SS) Mihai I.

Conducătorul Statului român
şi
Preşedinte al Consiliului de Miniştri,
(SS) General Ion Antonescu

ANEXA N.° 4

Extras din apelul generalului Antonescu către români dat la 15 Septembrie 1940 după constituirea guvernul legionar.

.....

.....

Români.

Ceasul datoriei vă cheamă.

Ceasul muncii a sunat.

Ceasul unirii nu mai poate întârzia. El cere imperios şi impune sever celor cu gând curat, să vină cu toţii fără şovăire, în unire şi înfrăţire, să reeducăm familiile noastre, să întărim biserica noastră, să reconstruim şcoala noastră, să îmbunătăţim soarta ţăranilor muncitorilor şi funcţionarilor noştri, să alinăm suferinţele săracilor noştri şi loviţilor de soartă, să sporim bogăţiile noastre şi să întărim forţele noastre morale, politice şi militare, pentru că numai astfel România de mâine va putea să fie o Românie respectată şi stimată, o Românie ascultată şi folosită.

.....

Români.

Ţara începe noua Domnie cu o nouă echipă de guvernare. Am ales tot ce-am găsit mai curat ca trecut şi mai promiţător ca viitor.

www.dacoromanica.ro

Sunt desigur în această ţară şi alţii tot aşa de buni şi alţii şi mai buni.

Începând cu mine şi terminând cu cel mai tânăr din echipă, care nu va dovedi prin muncă, prin energie, prin pricepere, prin conştiinţă că a meritat locul ce i s'a dat, îl va ceda altuia.

.....

Generalul Antonescu vă asigură că proprietatea voastră va fi respectată, libertăţile voastre vor fi garantate, munca voastră va fi răsplătită şi dreptatea voastră vă va fi dată.

Cu Dumnezeu înainte.

Conducătorul Statului român
şi
Preşedinte al Consiliului de Miniştri,

(SS) General Ion Antonescu

ANEXA N.° 5

Extras din apelul lui Horia Sima către legionari, dat la 15 Septembrie 1940.

.....

Legionari.

Să fim vrednici de cutremurătoarele jertfe ale martirilor şi eroilor noştri, de nădejdile îndurerate ale neamului întreg, de încrederea Majestăţii Sale Regelui şi a marelui ostaş, generalul Ion Antonescu, salvatorul patriei în ceasurile cele mai grele ale existenţei ei, al cărui nume trece astăzi ca o binecuvântare a lui Dumnezeu peste întreg poporul românesc.

După ce am fost împiedecaţi permanent până astăzi să ne mântuim patria, sub noua conducere ostăşească a generalului Antonescu, începem mobilizarea tuturor elanurilor româneşti, începe ceasurile grele ale tuturor jertfelor pentru refacerea ţării şi cucerirea ei în adâncuri, începe munca aspră şi fără odihnă, începe organizarea în locul haosului care a stăpânit până acum. Va fi considerat duşman al neamului oricine disprețuește munca, oricine părăseşte cinstea, oricine nu urmăreşte dreptatea în toate faptele lui, sau oricine risipeşte zăcămintele morale şi materiale ale neamului nostru.

www.dacoromanica.ro

In faţa naţiunii române şi în faţa generalului Ion Antonescu, conducătorul suprem al statului naţional-legionar, repetăm jurământul pe care Capitanul l-a cerut elitei legionare în faţa mormântului lui Moţa şi Marin:

1) Să trăim în sărăcie, ucigând în noi poftele de îmbogăţire materială.

2) Să trăim o viaţă aspră şi severă, cu alungarea luxului şi a îmbuibării.

3) Să jerfim permanent pentru ţară.

4) Să înlăturăm ori ce încercare de exploatare a omului de către om.

5) Să apărăm mişcarea legionară cu toată puterea noastră impotriva a tot ce ar putea s'o ducă pe căi de compromisuri sau compromitere, sau împotriva a tot ce ar putea să-i scadă măcar înalta linie morală.

Cu aceste gânduri păşim pe drumul nou al istoriei.

Horia Sima.

ANEXA N.º 6

DEZACORDUL DINTRE GENERALUL ANTONESCU SI HORIA SIMA IN PROBLEMELE ECONOMICE ALE STATULUI SI MANIFESTAREA INTENTIEI GENERALULUI DE A LUA CONDUCEREA MISCARII LEGIONARE

In luna Octombrie 1940, a avut loc o corespondenţă între H. Sima şi generalul Antonescu, în legatură cu soluţionarea problemelor economice ale României.

La sugestia lui H. Sima de a împiedeca prăbuşirea economică, transformând economia liberală într'o economie dirijată şi adaptată regimului politic legionar, generalul Antonescu răspunde că dacă statul este pe cale să se prăbuşească economic, nu se datoreşte regimului liberal în domeniul economic, ci elementelor legionare introduse în acest domeniu şi cari nu au priceperea necesară; apoi au intervenit şi alte cauze cari au tulburat viaţa economică a statului: pierderea unei treimi din teritoriul naţional, marile greutăţi ale evacuării populaţiei române care a părăsit teritoriile cedate Rusiei, Ungariei şi Bulgariei, şi neregulele şi incurcăturile financiare lăsate de vechiul regim. Pentru redresarea situatiei el crede că trebue o singură conducere. «Cu două capete nu se poate duce un singur corp, de cât la dezastru».

Intr'o altă scrisoare de la sfârsitul lui Octombrie 1940, referitoare tot la problemele economice, Horia Sima îi scrie între altele:

www.dacoromanica.ro

«D-v sunteti însufleţit de cele mai bune intenţii, cari sunt contracarate de influenţe nefaste.

Mulţi dintre aşa zişi prieteni ai D-v vă fac cel mai cumplit rău, săpând treptat şi metodic raporturile de încredere cu mişcarea legionară. Singurii sprijinitori leali şi sinceri al generalului Antonescu sunt legionarii.

Numai cu legionarii poate generalul Antonescu să ducă ţara spre un destin mare.

.....

De aceia vă implorăm să mergem înainte pe drumul Căpitanului, să ne daţi libertatea să ne realizam programul legionar, care încă n'a început, pentru că noi până acum am fost prizonieri ai propiului nostru guvern, situaţie pe care am suportat-o numai din dragoste şi respect faţă de D-v».

La această scrisoare, generalul Antonescu răspunde între altele:

.....

«Generalul Antonescu este legat pe viaţa şi pe moarte cu D-v. Generalul Antonescu va realiza tot ce inima D-v tânără doreşte, ceia ce sufletul D-v de buni şi mari români visează.

Inima lui bate la unison cu a D-v; sufletul lui simte şi doreşte la fel cu al D-v. Mintea şi energia lui sunt total puse în serviciul ţării şi deci şi al D-v.

Dar generalul Antonescu vrea să dărâme şi să reclădească cu experienţa omului matur, care cunoaşte, a trăit şi a meditat profund şi îndelungat asupra cauzelor cari au provocat marile catastrofe sociale, politice şi militare şi la noi şi la alţii, şi astăzi şi în toate timpurile.

.....

Trebue unitate în conducere.

Nu se poate doi şefi de orhestră să conducă în acelaş timp aceiaşi orhestră. In primul rând trebue separată guvernarea de partid.

Trebue ca atât guvernul cât şi partidul să aibă încredere totală şi să asculte în toate de acelaş om».

.....

Din «Pe marginea prapastiei», vol. I, pags. 145-160.

www.dacoromanica.ro

ANEXA N.º 7

Extras din raportul comisiei speciale de anchetă criminală, privitor la condiţiile în care au fost instruţi principalii vinovaţi pentru prigoana în contra legionarilor.

COMISIA SPECIALA DE ANCHETA CRIMINALA

RAPORT

.....

Comisia a ţinut între 4 Octombrie şi 26 Noembrie 1940, 38 de şedinţe în care s'au luat 61 de interogatorii, 58 de declaraţii de martori şi informatori şi s'au dresat 32 procese-verbale de confruntări între cei audiaţi înaintea comisiei; deosebit de aceasta, comisia a efectuat la 10 Octombrie şi 26 Noembrie, descinderi la domiciliul generalului I. Bengliu, la crematoriul Cenuşa şi la închisoarea militară Jilava.

Comisia a emis 33 de mandate de arestare contra următorilor prevenţi: general Gabriel Marinescu, fost prefect al poliţiei capitalei şi apoi ministru de interne; general Ion Bengliu, fost inspector general al jandarmeriei; general George Argeşanu, fost comandant al corpului 2 armată şi în urmă prim-ministru; Radu Pascu, fost preşedinte al curţii de apel din Bucureşti; colonel V. Zeciu, fost prim procuror militar; colonel Ştefan Gherovici şi colonel Anibal Panaitescu din jandarmerie; maior Iosef Dinulescu, Aristide Macoveanu şi Alexandru Popescu din jandarmerie; Ernest Urdăreanu, fost ministru al Palatului; Vasile Parisianu, fost director în prefectura poliţiei capitalei; Nicu Ştefănescu, fost director în siguranţa generală; comisarul Pavel Patriciu din prefectura poliţiei capitalei; agenţii de poliţie Gheorghiu Petre, Nicolae Găman, Constantin I; Popescu, Ion Iordache zis Iordănescu, Gh. Comşa şi Nicolae Lescenco; precum şi jandarmii, plotonier major Niţu Ştefan, plotonierii Nicolae Bularda, Ion N. Casota, Neacşu Crăciun, V. Moisescu, Gh. Niculescu, Gh. Oancea, Const. Sârbu, Ion Stanciucu, V. Taşcă şi Nic. Zainescu; sergentul instructor Tudor Petre şi soldatul Barabas Ion.

Seria crimelor comise contra membrilor fostei «Gărzi de fier» începe la 30 Noembrie 1938, cu asasinarea din ordinul Regelui Carol II, a lui Corneliu Codreanu, a celor trei asasini ai fostului prim-ministru Ion G. Duca şi a celor 10 asasini ai lui Mihail Stelescu, toţi 14 deţinuţi în penitenciarul special Râmnicul-Sărat, transportaţi în noaptea de 29 spre 30 Noembrie 1937 în două camioane spre Bucureşti şi ucişi în drum prin strangulare de 14 jandarmi, în dreptul pădurii Tâncăbeşti, apoi duşi la

www.dacoromanica.ro

închisoarea Jilava, unde au fost îngropaţi; a urmat apoi împuşcarea avocatului Nic. Făgădaru şi a şofeurilor Bica Anania şi Petru Ion, în apropierea comunei Pata lângă Cluj, în noaptea de 2 Decembrie 1938; uciderea locotenentului Nicolae Dumitrescu la prefectura poliţiei capitalei prin strangulare în noaptea de 25 Ianuarie 1939; împuşcarea profesorului Vasile Cristescu în strada Aviator Iliescu în seara de 26 Ianuarie 1939, de agenţii poliţiei; sinuciderea legionarei Constanţa Grecu la prefectura poliţiei capitalei in dimineaţa de 29 Ianuarie, după informaţiuni, ucisă, fiind aruncată pe fereastra de la etaj în curte; împuşcarea a 7 legionari în comuna Huedin lângă Cluj în noaptea de 13/14 Februarie 1939; uciderea prin strangulare pe drum în camionetă în noaptea de 17/18 Februarie 1939 a şapte legionari pe când erau transportaţi de la prefectura poliţiei la crematoriul Cenuşa, unde au fost incineraţi; dispariţia a trei legionari din închisoarea legiunii de jandarmi Soroca în noaptea de 24 spre 25 Martie 1939, sub motiv că ar fi evadat; împuşcarea Nicoletei Niculescu în noaptea de 10 Iulie 1939 pe drum spre Jilava în marginea capitalei; împuşcarea fără judecată, în mod public, în seara de 21 Septembrie 1939, pe locul unde fusese asasinat primul ministru Armand Călinescu, a celor şase asasini ai lui, cari au fost expuşi vederii publice şi la cari s'au adăogat cadavrele a trei legionari (Stănculescu Marin, Paraschivescu M. şi Ovidiu Isaia) ucişi la prefectura poliţiei în aceiaşi zi; împuşcarea din ordinul Regelui Carol II, transmis prin Ernest Urdăreanu, în dimineata de 22 Septembrie 1939, ca represalii, a 147 de legionari în 55 de judeţe, câte 3 de judeţ (au fost judeţe unde nu s'au executat de cât 1 sau 2, iar la Braşov şi Constanta s'au executat câte 4), precum şi împuşcarea a 95 de legionari, internaţi sau deţinuţi şi anume: 7 din spitalul militar Braşov, 13 din penitenciarul special Râmnicul-Sarat, 31 din domiciliul obligator Vaslui şi 44 din domiciliul obligator Miercurea-Ciuc; uciderea prin strangulare în camionetă în noaptea de 22/23 Septembrie 1939 a legionarului Victor Dragomirescu, pe când era transportat de la prefectura poliţiei la crematoriul Cenuşa, unde a fost incinerat; uciderea în acelaş mod a lui Gh. Cuma în noaptea de 10 Octombrie 1939 şi a lui Gh. Clement în noaptea de 14 Octombrie 1939.

Acestea sunt după cercetarile făcute de comisie, toate crimele săvârşite sub fostul regim în contra legionarilor; 48 de victime au fost suprimate în timpul cât a fost prim-ministru Armand Călinescu, 242 au fost ucişi în zilele de 21, 22 şi 23 Septembrie 1939, ca represalii pentru uciderea primului ministru, iar doi au fost ucişi în urmă; în total 292 de persoane ucise fără judecată.

Lucrările comisiei speciale de anchetă erau foarte înaintate, graţie metodei de lucru a comisiei şi devotamentul membrilor săi, cari lucrau 10 şi chiar 14 ore pe zi; dat fiind însă că în aceste crime erau implicaţi miniştri, 55 de prefecţi de judeţ, 55 de comandanţi de jandarmi, cel puţin

www.dacoromanica.ro

tot atâţia comisari, inspectori şi ofiţeri de jandarmi plus peste 20 de executanţi dintre jandarmi şi agenţi de politie şi câteva sute de martori, ale căror depoziţii, luate în mare parte prin comisii rogatorii, trebuiau completate, lucrările comisiei ar mai fi durat o lună sau două cel mult, pentru a termina o anchetă foarte complicată, ceia ce ar fi însemnat un record.

.....

La Jilava se găseau 65 de deţinuţi, toţi împuşcaţi în noaptea de 26 spre 27 Noembrie 1940. Dintre aceştia, numai 28 aveau mandate de arestare în regulă; restul erau arestaţi fără nici o formă, printr'un abuz scandalos al autorităţii.

.....

Preşedintele Comisiei,
(SS) Eugeniu Bănescu

Din «Pe marginea prăpastiei», vol. I, pags. 266-271.

ANEXA N.º 8

PACTUL TRIPARTIT SEMNAT DE GERMANIA, ITALIA SI JAPONIA LA 27 SEPTEMBRIE 1940

Articolul 1. Japonia respectă conducerea Germaniei şi Italiei în crearea unei noui ordine în Europa.

Art. 2. Germania şi Ialia recunosc şi respectă conducerea Japoniei în crearea unei noui ordine în spaţiul de est.

Art. 3. Germania, Italia şi Japonia sunt de acord să lucreze împreună în sforţările lor pe bazele mai sus menţionate.

Ele îşi iau încă obligaţia să se susţină reciproc cu toate mijloacele politice, economice şi militare în cazul când una dintre cele trei părţi contractante ale tratatului va fi atacată de o putere care în prezent nu este amestecată în războiul european sau în conflictul chino-japonez.

Art. 4. Pentru ca pactul prezent să ducă la execuţie, se vor întâlni neîntârziat comisii technice comune, ai căror membri vor fi numiţi de guvernele Germaniei, Italiei şi Japoniei.

Art. 5. Germania, Italia şi Japonia sunt de acord că convenţia de faţă nu atinge nici într'un mod statutul politic care există în prezent între fiecare dintre cele trei părţi contractante şi Rusia sovietică.

www.dacoromanica.ro

Art. 6. Prezentul pact intră in vigoare odată cu semnarea lui şi rămâne valabil 10 ani, socotit din ziua punerii lui în vigoare.

La timpul cuvenit, înainte de terminarea acestei perioade, înaltele părţi contractante se vor prezenta pentru înoirea lui, în cazul că una din părţi cere aceasta.

Urmează prescriptiuni pentru semnatură.

(SS) Ioachim von Ribbentrop. (SS) Ciano. (SS) Kurusu.

Din «Der Zweite Weltkrieg», vol. I, pag. 271.

ANEXA N.° 9

TULBURARILE DE LA 21-23 IANUARIE 1941

cunoscute sub numele de «Rebeliunea legionară» aşa cum sunt redate în cartea «Pe marginea prăpastiei», în rezumat.

In ziua de 19 Ianuarie conducerea mişcării legionare convoacă o serie de întruniri în majoritatea oraşelor din ţară, pentru a se ţine conferinţe cu subiectul «Lupta germaniei naţional-socialiste şi a Italiei fasciste pentru noua ordine europeană». Prin această conferinţă se urmărea să se atragă simpatiile celor două puteri ale Axei, şi să se scoată în evidenţă personalitatea puternică a lui Horia Sima în defavoarea generalului Antonescu.

Tot în această zi a fost asasinat în plin centru capitalei maiorul german Doering. Ca o consecinţă a acestei crime, generalul Petrovicescu, ministrul de interne, a fost înlocuit la 20 Ianuarie. Prin această înlocuire «Horia Sima este alarmat şi decide o desfăşurare de forţe în capitală şi în întreaga ţară, cu intenţia de a intimida pe Conducătorul Statului şi a exercita presiuni pentru readucerea lui Petrovicescu, cu menţinerea aceluiaş aparat administrativ şi de siguranţă». El cheamă pe Trifa, şeful studenţilor naţionalişti, şi-i dictează un manifest, care urma să fie tipărit în câteva mii de exemplare. Groza, şeful muncitorilor, primeşte dispoziţii să adune muncitorii la sediul din strada Romei.

După ce studenţimea s'a adunat în piaţa Universităţii, au pornit pe calea Victoriei; ajungând în piaţa Victoriei în faţa preşidenţiei consiliului de miniştri manifestează în contra lui Rioşeanu (subsecretar de stat la interne) şi a lui Eugen Cristescu, directorul general al serviciului secret de la prefectura poliţiei capitalei.

In oraşele din provincie au avut loc aceleaşi manifestaţii cu scopul de a impresiona populaţia şi armata şi a intimida pe Conducătorul Statului.

www.dacoromanica.ro

In noaptea de 20/21 Ianuarie, conducerea legionară a trimis curieri cu pachete de manifeste şi cu următoarele instrucţiuni: «Multiplicaţi manifestul; răspândiţi-l. Manifestaţi pentru generalul Petrovicescu; cereţi guvern legionar şi să nu vă atingeţi de persoana generalului Antonescu».

In urma acestor măsuri ale mişcării legionare, generalul Antonescu a dat ordin de înlocuire a prefecţilor de judeţ cu prefecţi militari, precum şi înlocuirea lui Alexandru Ghica, directorul general al poliţiilor şi a lui Maimuca, director în prefectura poliţiei, cari purtau răspunderea tulburării ordinei publice.

A doua zi (21.1) legionarii au început să se grupeze în capitală la sedii, înarmaţi. La sediul din strada Romei se constitue un centru de rezistenţă. Prefectura poliţiei capitalei, primăria de albastru, casa verde şi cele mai multe localuri ale ministerelor şi instituţiilor publice sunt ocupate de grupuri înarmate de legionari. In cazarma gardienilor publici din spatele preşedinţiei consiliului de miniştri, gardienii publici arestează pe comandanţii lor şi fac prizonieri pe ofiţerii de jandarmi trimişi de la preşedinţie să se informeze. Legionarii cari sosesc se înarmează şi constitue o forţă de circa 700 de inşi cari puteau ataca localul preşedinţiei consiliului de miniştri. Aducându-se un ploton de care de luptă şi o companie de infanterie, paza palatului preşedinţiei se poate face în condiţii bune. In după amiaza acestei zile un grup de circa 50-60 de legionari au încercat un atentat la viaţa colonelului Orezeanu, directorul general al căilor ferate, chiar la locuinţa lui. Atentatul n'a reuşit graţie sângelui rece şi bravurii colonelului. Intervenind armata, atacatorii au fost respinşi şi unii au fost arestaţi.

In restul ţării, prefecturile de judeţ, chesturile de poliţie, primăriile au fost ocupate de legionari, iar la prezentarea noilor prefecţi şi chestori de poliţie ca să-şi ia în primire posturile, legionarii au refuzat să predea localurile.

In seara aceleiaşi zile, generalul Antonescu lansează un apel către ţară, cerând tuturor românilor să se unească în jurul statului şi al Regelui, pentru ca în 24 de ore sa se restabiliască ordinea şi liniştea în ţară, ameninţată în însăşi existenţa ei.

Tot în aceiaşi seară, Horia Sima trimite la preşedinţia consiliului de miniştri o delegaţie compusă din profesorul Panaitescu, rectorul universităţii şi profesorul Eugen Chirnoagă rectorul politechnicei cu însărcinarea de a propune generalului Antonescu o împăcare cu două conditii:

«—Să se retragă mai întâi toate trupele în căzărmi şi după aceia se vor retrage şi legionarii;

—Să se constitue un guvern numai din legionari desemnaţi de Horia Sima».

Pe când această delegaţie se găsea în cabinetul de lucru al generalului, soseşte şi o delegaţie a familiei legionare «General Gh. Cantacuzino»

www.dacoromanica.ro

formată din 11 membri profesori şi ofiţeri generali şi superiori din cadrele de rezervă ale armatei şi cari făceau parte din senatul legionar, ca să intervină pentru împăcare.

Generalul Antonescu le spune tuturor că doreşte foarte mult să se readucă liniştea în ţară, dar cere ca în primul rând să se retragă legionarii din cazarma gardienilor publici de unde ameninţau direct preşidenţia consiliului de miniştri; după retragerea acestora, va ordona şi el retragerea trupelor din capitală şi din toată ţara. In al doilea rând va constitui un guvern legionar, însă numai cu persoane competente şi cu experienţă în treburile ministerului respectiv.

Profesorii Panaitescu şi Chirnoagă au plecat cu acest răspuns, şi puţin după ei a părăsit cabinetul generalului Antonescu şi delegatia senatorilor legionari ducându-se să ia legătura cu H. Sima, căruia să-i expună punctul de vedere al generalului Antonescu şi să se ajungă la o înţelegere. Răspunsul ultim al lui H. Sima —primit prin colonelul Zăvoianu— a fost că retragerea grupului de legionari de la cazarma gardienilor publici se va face odată cu aceia a trupelor de la preşidenţia consiliului de miniştri; după aceasta se va retrage şi legiunea iar H. Sima va veni să trateze cu generalul Antonescu.

Când delegaţia senatorilor legionari a revenit la preşidenţie, a găsit acolo pe Greceanu, ministru României la Berlin, care fusese trimis de conducerea superioară legionară să trateze cu generalul Antonescu şi adusese şi o listă a noului guvern. Delegaţia senatorilor legionari a comunicat generalului răspunsul lui H. Sima, iar generalul —fiind de faţa şi Greceanu— le-a spus ce condiţii a primit de la conducerea legionară. Se cerea ca generalul să accepte pe H. Sima ca prim-ministru având în guvern pe prinţul Sturdza la externe, generalul Petrovicescu la interne, M. Manoilescu la economia naţională, generalul Coroamă la apărarea naţională şi comandorul Linteş la înzestrarea armatei.

Generalul Antonescu n'a putut accepta aceste condiţii, însă —după plecarea lui Greceanu şi la propunerea delegaţiei senatorilor legionari— a acceptat ca această delegaţie să-l convingă pe H. Sima să vină la preşidenţie pentru o înţelegere cu Conducătorul Statului şi de comun acord să alcătuiască un guvern legionar cu elemente de răspundere dintre senatorii legiunii şi alte elemente de valoare.

Cum se făcuse orele 2 noaptea şi situaţia se agrava mereu, delegaţia senatorilor legionari s'a împărţit în două grupe; o parte a rămas la preşidentie pentru a interveni imediat în cazul că legionarii ar ataca palatul preşidenţiei, iar altă parte a plecat la sediul legionar din strada Romei. Această delegaţie s'a înapoiat la orele 3, aducând răspunsul dat tot prin colonelul Zăvoianu, că «Forul superior legionar» le mulţumeşte pentru intervenţia făcută şi că a delegat pe Greceanu să trateze cu generalul Antonescu.

www.dacoromanica.ro

Aceste tratative neaducând nici un rezultat pozitiv, legionarii au continuat în ziua de 22 Ianuarie să se organizeze în centre de rezistenţă.

Pe de altă parte generalul se decide să treacă la atac, chiar în după amiaza zilei de 22 Ianuarie.

La orele 14 trupele atacă cazarma gardienilor publici, după somaţiile de rigoare. După o rezistenţă de aproape o oră, trupa intră în curtea cazarmei şi cei dinăuntru se predau. Apoi se atacă sediul legionar din strada Romei şi până seara şi aici rezistenţa a fost înfrântă.

Tot în aceiaşi după amiază se mai ocupă prefectura poliţiei capitalei, siguranţa generală, casa Malaxa şi alte centre de rezistenă ale legionarilor.

In seara zilei de 22 Ianuarie, inspectorul de poliţie Olteanu s'a prezentat la generalul Dona, senator legionar, căruia i-a raportat că rezistenţa de la prefectura poliţiei a devenit inutilă, pentru că acţiunea legionară nu mai are nici un sens.

Generalul Dona, însoţit de profesorul Pantazi au plecat la locuinţa lui Iasinschi, unde găsind numai pe doamna Iasinschi, au rugat-o să comunice soţului ei şi lui Horia Sima, dorinţa legionarilor de la prefectura poliţiei. Doamna Iasinschi a luat legătura cu cei doi comandanţi legionari şi —ca urmare— la orele 2 noaptea a apărut comunicatul legionar pentru încetarea rezistenţei.

In ziua de 23 Ianuarie rezistenţa legionară a încetat în toată ţara.

* * *

Acesta este rezumatul expunerii, prezentată în cartea «Pe marginea prapastiei», vol. 2 în paginele 222-239, precum şi în paginele 323-329 unde sunt publicate procesele verbale n.° 1 şi 2 ale familiei legionare «General Gh. Cantacuzino» încheiate în zilele de 21 şi 22 Ianuarie, referitoare la acţiunea de împacare întreprinsă de membrii acestei familii. Cu toată lungimea expunerii din textul cărţii, totuşi unele evenimente nu sunt complet desvoltate, altele lipsesc total şi altele sunt redate altfel de cât cum s'au desfăşurat în realitate.

Astfel se trece foarte repede peste înlocuirea prefecţilor în ziua de 20 Ianuarie, şi nu se spune că aceşti prefecţi —cari toţi erau legionari— fuseseră convocaţi în ziua de 20 Ianuarie la Bucureşti pentru ziua de 21 Ianuarie. Aceştia răspunzând la convocare, erau plecaţi de la reşedintele respective când generalul Antonescu a dat ordin să fie înlocuiţi cu ofiţeri superiori numiţi nominal şi cari îşi exercitau comandamentele în oraşele de reşedinţă ale prefecturilor.

Când aceştia s'au prezentat în dimineaţa de 21 Ianuarie ca să-şi ia funcţiile de prefecţi în primire, prefecţii titulari erau la Bucureşti şi locţiitorii lor au refuzat să predea prefecturile noilor prefecţi. Ori tocmai acest

www.dacoromanica.ro

act al generalului Antonescu a provocat reacţiunea legionară, luând forma unei lovituri de stat în contra mişcării legionare prin felul ascuns cum a fost pregătit şi ordonat. In luna Decembrie 1940 fusese înlocuit prinţul Sturdza, ministrul afacerilor străine şi la 20 Ianuarie 1941 a fost înlocuit şi ministrul de interne. Aceste două ministere depindeau de conducerea superioară a mişcarii legionare şi generalul Antonescu nu putea să aducă schimbări în funcţiunile de miniştri la aceste ministere de cât cu aprobarea lui H. Sima. El a trecut peste acest acord şi a făcut singur înlocuirile de miniştri. Când tot în ziua de 20 Ianuarie a dat ordin de înlocuirea prefecţilor, conducerea mişcării legionare şi-a dat seama că generalul Antonescu a ieşit complet şi în mod indiscutabil din linia colaborării, şi deci nu le rămânea de cât ori să accepte situaţia nouă creiată de general, ori să ia atitudine pe faţă în contra acestor măsuri. Neştiind până unde va împinge generalul Antonescu acţiunea lui de înlocuire a elementelor legionare din conducerea şi administraţia statului, forul suprem legionar a ales calea rezistenţei. Aşa se explică că în ziua de 21 Ianuarie legionarii au ocupat mai multe clădiri şi au organizat centre de rezistenţă. Prima lor atitudine a fost aceia de a se apăra şi nu de a ataca. Aceasta resultă clar şi din expunerea prezentată în cartea «Pe marginea prăpastiei». Dacă ar fi avut intenţia să-l răstoarne pe generalul Antonescu, ar fi putut uşor s'o facă în ziua de 21 Ianuarie, sau chiar în noaptea de 20/21 Ianuarie când preşidentia consiliului de miniştri era păzită numai de garda ei normală; dar n'au făcut-o. De altfel atitudinea lor a rămas defensivă până la urmă.

H. Sima a ajuns la concluzia că trebue să ceară preşidenţia consiliului de miniştri pentru el, pentru ca să înlăture posibilitatea ca generalul Antonescu să mai aducă schimbări în guvern, trecând peste părerea conducerii superioare legionare.

Nu se vorbeşte nimic despre ajutorul cerut de generalul Antonescu lui Hitler în seara de 21 Ianuarie prin intermediul ministrului german de la Bucureşti Neubacher, şi nici despre intervenţia decisivă a acestuia în noaptea de 22/23 Ianuarie convingând pe Horia Sima să dea ordin de încetare a rezistenţei, pentru că Germania susţine pe general.

Este de mirare că «Pe marginea prăpastiei «arată că în după amiaza zilei de 22 Ianuarie armata, din ordinul generalului Antonescu, a redus câteva centre de rezistenţă legionare, când în realitate generalul a dat ordin ca atacul trupelor să înceapă în dimineaţa de 23 Ianuarie. Dacă acest atac nu s'a mai executat în forma în care fusese pregătit, se datoreşte proclamaţiei lui Horia Sima către legionari pentru încetarea rezistenţei, dată în primele ore ale zilei de 23 Ianuarie.

De asemenea este de mirare că în locul intervenţiei lui Neubacher care a fost hotărâtoare pentru încetarea rezistenţei legionare, cartea «Pe marginea prăpastiei» introduce intervenţia unui inspector de poliţie pe

www.dacoromanica.ro

care îl prezintă ca factor determinant în luarea hotărârii de a înceta rezistenţa. Nu se poate lua în serios o asemenea afirmaţie, atunci când forul suprem legionar în acele momente, a refuzat chiar şi intervenţia senatorilor legionari.

In fine «Pe marginea prăpastiei» nu aminteşte nimic despre intenţia exprimată de generalul Antonescu în după amiaza zilei de 23 Ianuarie faţă de ministrul german Neubacher, de a prinde şi spânzura pe şefii legionari, deşi îşi luase angajamentul de a-i lăsa liberi dacă încetează rezistenţa.

ANEXA N.° 10
CONVENTIUNE DE ARMISTITIU

Între Guvernele Uniunii Sovietice, Regatului Unit şi Statelor Unite ale Americei, de o parte, şi Guvernul României pe de altă parte.

Guvernul şi Comandamentul de Căpetenie al României, recunoscând faptul înfrângerii României în războiul împotriva Uniunii Republicilor Socialiste Sovietice, Regatului Unit, Statelor Unite ale Americei şi celorlalte Naţiuni Unite, acceptă condiţiunile de Armistiţiu propuse de Guvernele celor trei Puteri Aliate menţionate acţionând în interesul tuturor Naţiunilor Unite.

In temeiul celor expuse mai sus, reprezentantul Comandamentului Suprem Aliat (Sovietic), Mareşal al Uniunii Sovietice R.I. Malinovsky, delegat special ca împuternicit al Guvernelor Uniunii Sovietice, Regatului Unit şi Statelor Unite ale Americei acţionând în interesul tuturor Naţiunilor Unite, de o parte, şi delegaţii Guvernului şi Comandamentului de Căpetenie al României —L. Pătrăşcanu, Ministru de Stat şi Ministru de Justitie, General D. Dămăceanu, aghiotantul Majestătii Sale Regelui României, Ministru subsecretar de Stat la Departamentul Afacerilor interne, D-l B. Ştirbey, D-l G. Popp, de cealaltă parte, având depline puteri, au semnat următoarele condiţiuni:

1) România, cu începere de la orele 4 din ziua de 24 August 1944, a pus capăt cu desăvârşire operaţiunilor militare împotriva Uniunei Sovietice pe toate teatrele de războiu, a ieşit din războiul împotriva Naţiunilor Unite, a rupt relaţiile cu Germania şi sateliţii ei, a intrat în războiu şi va duce războiul de partea Puterilor Aliate, împotriva Germaniei şi Ungariei în vederea restabilirii Independenţei şi Suveranităţii sale, în care scop va pune la dispoziţie nu mai puţin de 12 divizii de infanterie împreună cu tot materialul necesar.

Operaţiunile Forţelor Armate Române, inclusiv flotele maritimă şi aeriană de războiu, împotriva Germaniei şi Ungariei vor fi puse sub comanda comună a Comandamentului Suprem Aliat (Sovietic).

2) Guvernul şi Comandamentul de Căpetenie al României se obligă a

www.dacoromanica.ro

lua măsuri de desarmare şi internare a forţelor armate germane şi ungare aflate pe teritoriul român, precum şi de internarea cetăţenilor celor două state menţionate. (Vezi anexa la articolul 2).

3) Guvernul şi Comandamentul de Căpetenie al României se obligă a da trupelor sovietice şi celorlalţi aliaţi posibilitatea liberei treceri în ori ce direcţii pe teritoriul românesc, dacă necesităţile războiului o vor cere. Guvernul şi Comandamentul de Căpetenie al României vor pune la dispoziţie pentru această trecere, strânsa lor colaborare prin furnizarea, pe proprie cheltuială, a mijloacelor de transport pe uscat, pe apă şi în aer. (Vezi anexa la articolul 3).

4) Graniţa de Stat dintre U.R.S.S. şi România va fi cea stabilită prin Acordul Sovieto-Român din 28 Iunie 1940.

5) Guvernul şi Comandamentul de Căpetenie al României vor restitui fără întârziere Comandamentului Suprem Aliat (Sovietic) toţi prizonierii de război sovietici şi aliaţi care se găsesc în mâinele lor, precum şi cetăţenii internaţi sau duşi cu sila în România, pentru a fi repatriaţi. Din momentul semnării acestor condiţiuni şi până la repatriere Guvernul şi Comandamentul de Căpetenie al României se obligă a asigura, pe proprie cheltuială, tutulor prizonierilor de război sovietici şi aliaţi precum şi cetăţenilor duşi cu forţa sau internaţi, populaţiei transferată şi refugiaţilor, o alimentaţie suficientă, îmbrăcăminte, asistenţă medicală conform cerinţelor sanitare şi mijloacele de transport necesare pentru repatriere.

6) Guvernul român va pune imediat în libertate, fără deosebire de naţionalitate şi cetăţenie, toate persoanele deţinute pentru activitatea lor în favoarea Naţiunilor Unite, pentru sentimentele de simpatie la adresa Naţiunilor Unite, sau din cauza apartenenţei rasiale, desfiinţându-se orice diferenţiere legală şi restricţiunile care rezultă din aceste diferenţieri.

7) Guvernul şi Comandamentul de Căpetenie al României se obligă a pune la dispoziţia Comandamentului Aliat (Sovietic) tot materialul de război capturat, aparţinând Germaniei şi sateliţilor ei, aflat pe teritoriul României, inclusiv vasele flotei germane şi sateliţilor ei aflate în apele României.

8) Guvernul României şi Comandamentul de Căpetenie se obligă a nu permite expedierea sau expropierea nici unui fel de avere (inclusiv valori şi valute) aparţinând Germaniei şi Ungariei sau cetăţenilor lor, sau persoanelor locuind pe teritoriile lor sau pe teritorii ocupate de ei, fără aprobarea comandamentului Suprem Aliat (Sovietic).

9) Guvernul şi Comandamentul de Căpetenie al României se obligă a preda Comandamentului Suprem Aliat (Sovietic) toate vasele ce aparţin sau au aparţinut Naţiunilor Unite şi se află în porturile României, indiferent la dispoziţia cui s'ar afla, pentru a fi întrebuinţate de către Comandamentul Suprem Aliat (Sovietic) pe toată durata războiului împotriva Germaniei şi Ungariei în interesul comun al Aliaţilor, urmând ca după aceia aceste vase să fie restituite proprietarilor lor.

www.dacoromanica.ro

Guvernul Român poartă întreaga răspundere materială pentru ori ce stricăciune sau distrugere a bunurilor mai sus menţionate până la predarea lor Comandamentului Suprem Aliat (Sovietic).

10) Guvernul Român este dator a plăti regulat sumele de bani necesare Comandamentului Suprem Aliat (Sovietic) pentru îndeplinirea funcţiunilor sale şi de asemenaea a garanta, la caz de nevoie, folosirea pe teritoriul României a întreprinderilor industriale şi de transport, a mijloacelor de legătură, a surselor de energie, întreprinderilor şi construcţiilor de utilitate publică, a rezervelor de combustibil, productelor şi diverselor materiale, întrebuinţarea serviciilor conform instrucţiunilor date de Comandamentul Suprem Aliat (Sovietic).

Vasele de comerţ române aflate în apele româneşti sau străine vor fi supuse controlului operativ al Comandamentului Suprem Aliat (Sovietic) pentru a fi folosite în interesele comune ale Aliaţilor. (Vezi anexa la artic. 10).

11) Pagubele pricinuite Uniunii Sovietice de operaţiunile militare şi de ocupaţie de către români a teritoriului sovietic vor fi reparate de România, Uniunii Sovietice. Ţinând seama că România nu numai că a ieşit din războiu, dar a declarat şi chiar că duce războiu împotriva Germaniei şi Ungariei, părţile contractante sunt de acord ca reparaţiunea pagubelor arătate să nu se facă pe deplin, ci numai parţial, şi anume în suma de 300 de milioane de dolari americani eşalonată în 6 ani prin livrare de marfuri (produse petrolifere, cereale, materiale lemnoase, vase maritime şi fluviale, diverse maşini şi instalaţiuni, etc.).

România va repara pagubele pricinuite în timpul războiului, bunurilor celorialte state aliate şi cetăţenilor lor cu o sumă care se va fixa ulterior. (Vezi anexa la articolul 11).

12) Guvernul României se obligă ca în termenul fixat de Comandamentul Suprem Aliat (Sovietic) să restitue Uniunii Sovietice în perfectă stare de păstrare toate valorile şi materialele, aparţinând organizaţiilor sau cetăţenilor particulari, precum instalaţiuni de fabrici şi uzine, locomotive, vagoane de cale ferată, tractoare, autocamioane, monumente istorice, valori de muzeu şi alte bunuri ridicate de pe teritoriul Uniunii Sovietice în timpul războiului.

13) Guvernul Român se obligă a restabili toate drepturile legale şi interesele Naţiunilor Unite şi cetăţenilor aflaţi pe teritoriul românesc, aşa cum au existat până la războiu, şi tot odată a le restitui bunurile în stare de perfectă păstrare.

14) Guvernul şi Comandamentul de Căpetenie al României se obligă a colabora cu Comandamentul Suprem Aliat (Sovietic) în vederea arestării şi judecării persoanelor învinuite de crime de războiu.

15) Guvernul Rôman se obligă a disolva toate organizaţiile hitleriste (de tip fascist) politice, militare, militarizate, precum şi alte organizaţii

www.dacoromanica.ro

aflate pe teritoriul românesc ostile Naţiunilor Unite şi în particular Uniunii Sovietice, şi a nu mai permite desfăşurarea propagandei unor asemenea organizaţii.

16) Publicarea, introducerea şi răspândirea literaturii periodice sau neperiodice, reprezentaţiile de teatru şi filme cinematografice, emisiunile de radio, postă, telegraful şi telefoanele se folosesc sub controlul Comandamentului Suprem Aliat (Sovietic). (Vezi anexa la articolul 16).

17) Administraţia civilă românească se reintroduce pe întreg cuprinsul României, rămânând în spatele frontului cel puţin cu 50-100 km. (după condiţiile locale). In acelaş timp organele administrative române vor fi ţinute a îndeplini, în interesul restabilirii păcii şi siguranţei, instrucţiunile şi indicaţiunile Comandamentului Suprem Aliat (Sovietic) date în scopul de a se asigura îndeplinirea prezentelor Condiţiuni de Armistiţiu.

18) Va fi instituită o Comisie Aliată de Control cu misiunea de a reglementa şi controla, până la încheierea păcii, sub comandă comună şi conform instrucţiunilor Comandamentului Suprem Aliat (Sovietic), acţionând în numele Puterilor Aliate, indeplinirea prezentelor condiţiuni. (Vezi anexa la articolul 18).

19) Guvernele Aliate socotesc dictatul de la Viena ca neavenit şi sunt de acord ca Transilvania (toată sau cea mai mare parte din ea) să fie restituită României, ceia ce se va confirma la reglamentarea păcii, iar Guvernul Uniunii Sovietice este de acord ca în acest scop trupele sovietice să ia parte împreună cu trupele române la operaţiunile militare împotriva Germaniei şi Ungariei.

20) Prezentele Condiţiuni intră în vigoare din momentul semnării lor.

Redactat la Moscova în patru exemplare, fiecare în limba rusă, engleză şi română, iar textele în limba rusă şi engleză sunt autentice.

12 Septembrie 1944.

Imputerniciţi

Al Guvernelor Uniunii R.S.S., Regatului Unit şi U.S.A.

(SS) Malinovsky.

Imputerniciţi

Al Guvernului şi Comandamentului de Căpetenie al României,

L. Patrăşcanu.

D. Dămăceanu.

B. Stirbey.

G. Popp.

www.dacoromanica.ro

ANEXE

La Convenţiunea de Armistiţiu dintre Guvernele Uniunii Sovietice, Regatului Unit şi Statele Unite ale Americii de o parte, şi Guvernul Român pe de altă parte.

A. Anexa la articolul 2

Cele prevăzute în articolul 2, referitor la condiţiile de internare a cetăţenilor germani şi unguri aflaţi pe tritoriul românesc, nu se aplică cetăţenilor evrei ai acestor ţări.

B. Anexa la articolul 3

Conform celor menţionate în articolul 3 privitor la convenţiunea colaborării Guvernului şi Comandamentului de Căpetenie al României, se are în vedere punerea la dispoziţia Comandamentului Suprem Aliat (Sovietic), pentru folosirea, după a sa apreciere, pe toată durata armistiţiului, a tot ce va fi necesar pentru trebuinţele războiului din clădirile, instalaţiunile militare, maritime şi aeriene româneşti, porturile şi bazele, cazarmele, magazinele, aerodromurile, mijloacele de legături şi transmisiuni, staţiunile meteorologice în perfectă stare de funcţionare şi cu tot personalul necesar pentru a le deservi.

C. Anexa la articolul 10

Guvernul român va strânge şi răscumpăra, în termenul şi condiţiunile prescrise de Comandamentul Suprem Aliat (Sovietic), toată valuta aflată pe teritoriul românesc, emisă de către Comandamentul Suprem Aliat (Sovietic) şi o va preda gratuit, Comandamentului Suprem Aliat (Sovietic).

D. Anexa la articolul 11

In socotirea plăţii despăgubirilor prevăzute în articolul 11 al prezentei Convenţiuni, se ia ca bază dolarul american la paritatea aur a zilei semnării Convenţiunei, anume 35 dolari pentru 1 uncie aur.

www.dacoromanica.ro

E. Anexa la articolul 16

Guvernul român se obligă ca legăturile radiofonice —scrisurile poştale şi telegrafice— corespondenţa cifrată şi prin curieri, precum şi legăturile telefonice cu legaţiunile de peste graniţă, cu misiunile consulare— ce se găsesc în România, se vor folosi conform ordinelor stabilite de Comandamentul Suprem Aliat (Sovietic).

F. Anexa la articolul 18

Comisiunei Aliate de Control, instituită în conformitate cu articolul 18 din Convenţiunea de Armistiţiu, îi revine misiunea de a supraveghea îndeplinirea exactă a condiţiunilor de Armistiţiu. Guvernul român şi organele lui au obligaţiunea de a îndeplini toate instrucţiunile Comisiei Aliate de Control conform Convenţiei de Armistiţiu.

Comisia aliată de Control va avea organe speciale sau secţii, în raport cu ori ce misiune va avea de îndeplinit. In afară de aceasta, Comisia Aliată de Control va putea delega ofiţerii săi în ori ce localităţi din România. Comisia Aliată de Control va avea locul său de reşedinţă în oraşul Bucureşti.

Moscova 12 Septembrie 1944.

ANEXA N.° 11
ACTUL DE ABDICARE AL REGELUI MIHAI I

MIHAI I-iu
PRIN GRATIA LUI DUMNEZEU ŞI VOINTA NATIONALĂ
REGE AL ROMANIEI
LA TOŢI DE FAŢĂ ŞI VIITORI, SĂNĂTATE

In viaţa Statului român s'au produs în ultimii ani adânci prefaceri politice, economice şi sociale, cari au creiat noi raporturi între pricipalii factori ai vieţii de Stat.

Aceste raporturi nu mai corespund astăzi condiţiunulor stabilite de Pactul fundamental —Constituţia tării— ele cerând o grabnică ca şi fundamentală schimbare.

In faţa acestei situaţii, în deplină întelegere cu factorii de răspundere ai ţării, conştient şi de răspunderea ce-mi revine, consider că instituţia

www.dacoromanica.ro

monarhică nu mai corespunde actualelor condiţiuni ale vieţii noastre de Stat, ea reprezentând o piedică serioasă în calea desvoltării României.

In consecinţă, pe deplin conştient de importanţa actului ce fac în interesul poporului român.

ABDIC

Pentru mine şi pentru urmaşii mei de la Tron, renunţând pentru mine şi pentru ei la toate prerogativele ce le-am exercitat ca Rege al României.

Las poporului român libertatea de a-şi alege noua formă de Stat.

Dat la Bucureşti astăzi 30 Decembrie 1947.

(SS) Mihai.

ANEXA N.° 12
DECLARATIA ASUPRA EUROPEI ELIBERATE

Preşedintele Uniunii Republicelor Socialiste Sovietice, Primul Ministru al Regatului-Unit şi Preşedintele Statelor-Unite ale Americii s'au consultat în interesul comun al popoarelor din ţările lor respective şi din acelea ale Europei eliberate. Ei afirmă împreună acordul lor în vederea determinării unei politici comune celor trei guverne respective pe timpul perioadei temporare de nestabilitate din Europa eliberată, şi aceasta în scopul de a ajuta popoarele Europei eliberate de sub dominaţia Germaniei naziste, şi popoarele statelor foste satelite ale Axei, să rezolve prin mijloace democratice problemele lor politice şi economice cele mai grabnice.

Stabilirea ordinei în Europa şi reconstrucţia economiilor naţionale trebue să fie realizate prin procedee cari să permită popoarelor eliberate să distrugă ultimele vestigii ale nazismului şi fascismului, şi să stabilească instituţii democratice după alegerea lor. Sunt principile Chartii Atlanticului, dreptul tuturor popoarelor de a-şi alege forma de guvernământ sub care ele vor să trăiască, restaurarea drepturilor suverane şi de autoguvernare în profitul popoarelor cari au fost lipsite de aceste drepturi de către puterile agresoare.

Pentru a creia condiţiile în cari popoarele eliberate vor putea să exercite aceste drepturi, cele trei guverne vor ajuta împreună popoarele fiecărui stat eliberat din Europa, sau fiecărui stat european fost satelit al Axei, de fiecare dată când ele vor socoti că situaţia o cere:

a) Să creeze condiţiunile păcii interiorare.

b) Să ia măsurile de urgenţă destinate să ajute popoarele aflate în încurcătură.

www.dacoromanica.ro

c) Să constitue autorităţi guvernamentale provizorii cari să reprezinte larg toate elementele democratice ale acestor populaţii şi cari se vor angaja să stabilească, cât mai curând posibil, prin alegeri libere, guverne cari să fie expresia voinţei popoarelor; şi

d) Să uşureze peste tot unde aceasta va fi necesar, astfel de alegeri.

Cele trei guverne vor consulta celelalte Naţiuni Unite, şi autorităţile provizorii sau alte guverne din Europa, când vor fi examinate probleme cari le interesează direct.

Când cele trei guverne vor socoti că condiţiile într'un stat liber din Europa sau într'o ţară fostă satelit al Axei impun o astfel de acţiune, se vor consulta imediat asupra măsurilor de luat pentru a lua asupra lor răspunderile comune definite în prezenta declaraţie.

Prin această declaraţie, reafirmăm încrederea noastră în principiile Chărţii Atlanticului, credinţa noastră faţă de Declaraţia Naţiunilor Unite şi hotărârea noastră de a construi, în cooperare cu alte naţiuni pacifice, o ordine mondială inspirându-se din legile păcii, ale siguranţei, ale libertăţii şi ale bunei-stări generale pentru toată umanitatea.

Publicând această declaraţie, cele trei puteri îşi exprimă speranţa că guvernul provizoriu al Republicei franceze va bine-voi să li se asocieze pentru procedura sugerată.

Această declaraţie face parte din «Protocolul lucrărilor de la Conferinţa de la Yalta» şi a fost aprobată şi semnată la 11 Februarie 1945 la Conferinţa din Crimeia de către cei trei miniştri ai afacerilor străine: E.R. Stettinius Jr. (Statele-Unite), M. Molotov (Rusia Sovietică) şi Anthony Eden (Regatul-Unit).

Tradusă din lucrarea «Yalta sau împărţirea lumii», de Arthur Conte, pag. 355-356.

www.dacoromanica.ro

EXPLICATII

DREPTURILE ROMANILOR ASUPRA BASARABIEI, BUCOVINEI, HERTEI SI TRANSILVANIEI

(1) Sub auspiciile universităţii Georgetown din Washington s'a publicat studiul «Reinterpretation of History as a Method of Furthering Comunism în Rumania (1961)», al cărui autor este istoricul american Michael I. Rusa. Autorul a studiat patru tratate de istorie scrise de comuniştii români: «Istoria României» (1947), «Istoria Republicei populare române» (1952), «Istoria evului mediu» (1948) şi «Istoria modernă şi contemporană» (1948), şi aratã cât de mult a fost schimbată istoria poporului român. Tot ce nu era în acord cu doctrina comunistă a fost înlăturat. In ceia ce priveşte originele acestui popor, tratatele comuniste prezintă ocupaţia Daciei de către romani ca o perioadă de regres social. Autorii comunişti combat moştenirea etnică latină a românilor pentru că —spun ei— pe baza teoriei luptei de clasă, locuitorii daci au refuzat ori ce amestec cu romanii, cari veniserã ca cuceritori. Astfel civilizaţia şi limba latină n'au fost factori activi de asimilare a dacilor.

In schimb elementul slav —susţin comuniştii— venit mai târziu peste poporul român în formaţie, a transmis acestuia o civilizaţie înaintată.

Aceiaşi teorie o găseşte şi-i constată absurditatea şi scriitorul român C. Sporea în studiul «Die Sowjetische Umdeutung der rumänischen Geschichte» publicat în revista germană «Saeculum».

Aşa dar, după teoria comunistă pregătită la Moscova, civilizaţia romană —care era cea mai înaintată civilizaţie în acele timpuri— n'a avut nici o influenţă asupra dacilor în formarea poporului român, pe când civilizaţia slavilor barbari —civilizatie foarte înapoiată aşa cum era aceia a tuturor barbarilor veniţi dinspre orient— a jucat un rol dominant în determinarea caracteristicilor acestui popor.

(2) V. Pârvan, «Dacia», pag. 154.
(3) A.D. Xenopol, «Istoria românilor», vol. I, pag. 71.
(4) V. Pârvan, «Dacia», pag. 184.
(5) Idem, pag. 183.
(6) A.D. Xenopol, «Istoria românilor», vol. I, pag. 141.
(7) Idem, pag. 15.
(8) Université roumaine de Cluj, «La Transylvanie», pagina 37 şi 42.
(9) Idem, pag. 86.
(10) A.D. Xenopol, «Istoria românilor», vol. I, pag. 17.

www.dacoromanica.ro

RASBOIUL CONTRA RUSIEI
CITATE DIN TEXTE MENTIONATE IN CUPRINSUL ACESTUI CAPITOL

(1) Der zweite Weltkrieg, în Bildern und Dokumenten, Herausgegeben von Hans-Adolf Iacobsen un Hans Dollinger, vol I, pag. 268 şi 278. (Din însemnările diplomatului Dr. Schmidt, care în calitate de traducător a participat la toate întrevederile lui Hitler cu personalităţi străine.

Pag. 279; această discuţie a fost redată de Hitler într'o proclamaţie către armata germană pe frontul de est la 22 Iunie 1941, în termenii următori:

«Ministrul sovietic a cerut clarificarea asentimentului Germaniei la următoarele patru întrebări:

1) Intrebare: Garanţia germană pentru România este valabilă şi în contra Rusiei sovietice, în cazul unui atac al Rusiei în contra României?

Răspunsul meu: Garanţia germană este generală şi necondiţionat obligatoare pentru noi. Insă Rusia nici odată n'a declarat că în afară de Basarabia mai are în general interese în România. Deja ocuparea Bucovinei de nord a fost o greşală în contra acestei asigurări. Eu nu cred prin urmare că însăşi Rusia ar putea să mai aibă alte intenţii în contra acestei ţări.

2) Intrebare. Rusia se simte din nou ameninţată de Finlanda. Este Germania gata să nu dea nici un ajutor Finlandei şi de toate să-şi retragă imediat trupele germane în marş spre Kirkenen?

Răspunsul meu: Ca şi mai înainte, Germania nu are nici un interes politic în Finlanda. Un nou răsboiu din partea Rusiei contra micului popor finlandez, nu va mai fi suportat de guvernul Reich-ului german, cu atât mai mult cu cât n'am putea crede într'o ameninţare pentru Rusia din partea Finlandei. In general însă noi nu vrem să se formeze din nou o zonă de răsboiu în marea de Est.

3) Intrebare: Ar fi Germania gata să consimtă ca Rusia sovietică să dea din partea ei o garanţie Bulgariei şi să trimită în acest scop trupe sovietice în Bulgaria, la care guvernul sovietic ar da asigurarea că nu are intenţia să înlăture pe Rege cu această ocazie?

www.dacoromanica.ro

Răspunsul meu: Bulgaria este un stat suveran şi eu n'aş şti că Bulgaria ar fi cerut o garanţie în general Rusiei sovietice, aşa cum România a cerut Germaniei. In afară de acesta, trebue să discut această problemă cu aliaţii mei.

4) Intrebare: Rusia are nevoie în ori ce caz de o ieşire liberă prin Dardanele şi pentru acest motiv cere ocuparea unor puncte de sprijin importante în Dardanele şi Bosfor. Este de acord Germania cu aceasta sau nu?

Răspunsul meu: Germania este gata ori când să-şi dea asentimentul la o schimbare a tratatului de la Montreux în favoarea statelor de la marea Neagră. Germania nu este gata să admită luarea în stăpânire de puncte de sprijin ruseşti în strâmtori.

(2) Maréchal Keitel, «Souvenirs, lettres, documents présentés par Walter Gorlitz», pag. 159 (ed. fr.). Mareşalul Keitel a fost ministru de răsboiu şi şeful comandamentului suprem al armatei (O.K.W.), Hitler fiind comandantul suprem al armatelor (Oberste Befehlshaber der Wehrmacht).

(3) Andreas Hillgruber, «Hitler, König Carol und Marschall Antonescu», pag. 129, 130, 132.

(4) Comandanţi de Mari Unităţi române:

— Corpul vânători munte: general Avramescu;
— Corpul de cavalierie: general Racovita;
— Corpul 2 armată: general Constantinescu-Klaps;
— Corpul 3 armată: general Ionescu Teodor;
— Corpul 4 armată: general Sănătescu;
— Corpul 5 armată: general Leventi;
— Brigada 1 munte: general Lascăr;
— Brigada 2 munte: general Dumitrache;
— Brigada 4 munte: general Manoliu;
— Brigada 5 cavalerie: Colonel Măinescu;
— Brigada 6 cavalerie: colonel Codreanu;
— Brigada 8 cavalerie: colonel Dănescu (căzut în luptele din stepa Nogai şi înlocuit cu colonelul Fortunescu):
— Divizia 5 infanterie: general Glogojan;
— Divizia 11 infanterie: general Steflea;
— Divizia 15 infanterie: general Stavrescu;
— Divizia 21 infanterie: general Dăscălescu;
— Divizia de gardă: general Şova.

La celelalte Mari Unităţi cari au participat la operaţiile din campania 1941, n'am găsit numele comandanţilor.

Armata a 11-a germană avea corpurile 11,30 şi 54 armată cu diviziile 22, 50, 72, 76, 170, 198 şi 239 infanterie. Pe la jumătatea lunii Iulie a mai primit încă diviziile 46 şi 73 infanterie (după Andreas Hillgruber, pag. 314).

(5) Generalul I. Iacobici, fost ministru de răsboi, comandant de

www.dacoromanica.ro

armată de o valoare incontestabilă; după bătălia de la Odesa a fost numit şef al marelui stat major în locul generalului Ioaniţiu. Cu ocazia unei vizite făcută de generalul Antonescu, însoţit de general Iacobici şi generalul Ioaniţiu, acesta din urmă —după ce s'a dat jos din avion— a trecut prea aproape de elicea avionului, care —nefiind încă oprită— i-a tăiat o parte din teasta capului, murind pe loc.

Generalul N. Tătăranu era unul dintre cei mai eminenţi generali tineri. Colonelul D. Petrescu fusese profesor de tactica artileriei la şcoala superioară de răsboi; a intrat în rasboi ca comandant al regimentului 8 artilerie greamoto.

(6) Comandantul artileriei armatei a cerut 3 1/2 unităţile de foc de artilerie, dar din lipsă de muniţie nu i s'a putut da decât 1 unitate de foc, ceia ce era mult prea puţin faţă de nevoile ofensivei.

(7) Trupele ruse în retragere din Odesa, au minat unele din marile clădiri cari puteau fi folosite de comandamente sau servicii române. Intr'una din aceste clădiri a fost instalat comandamentul diviziei a 5-a română. După 3 zile clădirea a fost aruncată în aer, omorând pe generalul Glogojanu, comandantul diviziei şi un număr de ofiţeri şi trupă.

In Odesa se găseau tuneluri în cari —la ocuparea oraşului de către români— s'au ascuns câteva mii de soldaţi ruşi transformaţi în partizani. Aceştia eşiau noaptea prin diferite guri de tunel cari se deschideau în anumite case şi executau atacuri prin surprindere. Comandamentul român i-a somat să se predea, dar ei au refuzat. Punânduse pază la toate gurile tunelurilor, o parte din partizani, obligaţi de foame s'au predat; alţii însă au rămas până la urmă. După informaţiile date de acei cari s'au predat, şefii partizanilor închişi în subterane —după ce au terminat tot ceia ce putea constituti un aliment— alegeau dintre partizani pe acei cari erau mai slabi şi-i mâncau.

In prima lună după intrarea trupelor române în Odesa, trupele ruse care rămăseseră în oraş îmbracate în haine civile, au încercat o revoltă, care a fost repede reprimată, şi cei prinşi —câteva mii— au fost executaţi ca partizani. Generalul român Macici care era comandantul trupelor române din Odesa şi care purta răspunderea ordinei în acest oraş a plătit mai târziu acest act. In toamna anului 1944 —după capitularea României şi schimbarea de front contra Germaniei— generalul Macici era comandantul armatei 1-a române în contra trupelor germane în Ungaria. La cererea guvernului rus a fost înlocuit la comanda armatei, arestat, judecat şi condamnat la mulţi ani de închisoare pentru faptele de la Odesa.

(8) Ziarul, «Stindardul», n.° 80 din 31.3.1964, dă: 3.839 ofiţeri, 1.554 subofiţeri şi 94.349 trupă. Cifrele date de diferiţi autori variază. Andreas Hillgruber, în «Hitler, König Carol und Marschall Antonescu», la pag. 138, spune că la 6.10.41 cartierul general român a publicat pierderi

www.dacoromanica.ro

române până la acea dată 70.000 de morţi şi 100.000 de răniţi, ceia ce este cu totul exagerat. Arch A Pol 1941-42, pag. 552, dă: 20.000 căzuţi, circa 15.000 dispăruţi şi 76.000 răniţi.

Numărul de soldaţi ruşi făcuţi prizonieri variază între 35.000 şi 60.000.

Pierderi grele am avut şi în avioane. Generalul Antonescu arată în scrisoarea adresată lui Hitler la 17.8.41 că pierderile aviaţiei române sunt mari şi fără ajutorul german pentru completarea avioanelor, aviatorii români nu vor mai putea participa la lupte.

(9) După Andreas Hillgruber, «Hitler, König Carol und Marschall Antonescu», pag. 141.

Soldatul rus este fatalist până la exces şi nu are spirit de iniţiativă. De aici rezultă o mare capacitate de sacrificiu şi o deosebită putere de rezistenţă în apărare. Acolo unde a primit misiunea să stea şi să apere, rămâne până la urmă. In ofensivă însă nu-i capabil să lupte individual; ca să înainteze la atac trebue să fie încadrat în massă. Aşa de ce în cursul acestui al doilea răsboiu mondial, ca să atace pe germani cu oarecare şansă de suces, ruşii trebuiau să dispună de o superioritate numerică zdrobitoare. Sacrificiile pe cari le-au cerut comandanţii ruşi de la toate gradele —în special în infanterie— au fost uluitoare.

Acelaş lucru s'a întâmplat şi în primul răsboiu mondial. Cu toate pierderile suferite, rezultate din desconsiderarea comandanţilor faţă de viaţa soldatului, acesta spunea: nu face nimic; este rus mult la noi. Această desconsiderare a vieţii luptătorilor în armata rusă apare şi într'o convorbire avută dc generalul Eisenhower cu un general rus după capitularea Germaniei. O redau aşa cum este redată în memoriile generalului Eisenhower, «Croisade en Europe», pag. 528-529 (ed. fr.): «Vorbind cu un general rus, am semnalat într'o zi problema grea care ni s'a impus în cursul diferitelor perioade ale răsboiului: aceia de a avea grija de un aşa de mare număr de prizonieri germani. Ei aveau aceiaşi raţie —am spus eu— ca şi proprii noştri soldaţi. Profund mirat, generalul rus m'a întrebat: pentru ce aţi făcut aceasta? Dar —am răspuns eu— mai întâi, conform termenilor convenţiei de la Geneva, ţara mea trebuia s'o facă. In al doilea rând se aflau mii de prizonieri americani şi engleji în Germania şi eu n'am vrut să dau lui Hitler un pretext sau o scuză ca să trateze prizonierii noştri mai aspru de cât cum o făcea deja. Din nou rusul a părut înmărmurit de atitudinea mea. Dar pentru ce —îmi spune el— eraţi îngrijoraţi de oamenii pe cari germanii îi făcuseră prizonieri? Ei s'au predat şi nu mai puteau continua să lupte».

Dacă comandanţii ruşi manifestau această lipsă totală de umanitarism faţă de proprii lor soldaţi căzuţi prizonieri, nu mai puţin şi soldatul rus era de o cruzime neobişnuită. La începutul răsboiului cine cădea prizonier la ruşi era împuşcat imediat; chiar şi răniţii inamicului căzuţi

www.dacoromanica.ro

în mâna lor nu erau duşi la ambulanţă, ci erau omorâţi pe loc. In bătălia din stepa Nogai —în Septembrie 1941— am avut dovezi concrete de asemenea acte de cruzime în atacurile şi contraatacurile cari se dădeau pentru cucerirea sau recucerirea unei părţi din poziţie.

Cu ocazia debarcării de la Feodosia —în Crimeia— în noaptea de 27/28 Decembrie 1941, ruşii debarcaţi au găsit în această localitate un spital cu răniţi cari nu putuseră fi evacuaţi. Ruşii au scos toţi aceşti răniţi afară şi —pe un ger de 30° minus— i-au întins pe jos şi au turnat apă peste ei transformându-i în blocuri de gheaţă.

In Caucaz, după retragerea germană din iarna anului 1942/43 au adunat femeile cari au făcut serviciu la popote germane, le-au tăiat mâinele şi le-au trecut peste front, germanilor.

Când mai târziu ruşii au început să aibă prizoneri în număr foarte mare —cum a fost cazul la Stalingrad— asemenea acte de barbarie s'au rărit. Ele au reînceput în 1944 când au invadat în Germania de est, în România şi Ungaria. Aici s'au manifestat prin foarte numeroase violuri sadice, atacând fete de la 10 ani până la femei de cea mai înaintată vârstă.

(10) General Hans Doerr, «Der Feldzug nach Stalingrad», la pag 80 în loc de divizia a 8-a cavalerie, spune «grupul Korne». Acest grup existase în vara anului 1941 şi operase în Transnistria şi Crimeia; a fost desfiinţat în primăvara anului 1942. La Stalingrad generalul Corne a comandat div. a 8-a cav.

(30b) Maréchal von Manstein, «Victoires perdues», pag. 235-236 (ed. fr.).

(11) In această operaţie —la sud de Kisselewka— s'a distins printr'o bravură excepţională colonelul Cristea Ion, comandantul regimentului 2 calaraşi. Indemnându-si regimentul pe câmpul de luptă, mergând pe jos printre ostaşi cu un baston în mână, a fost rănit grav. (Din «Der Feldzug nach Satlingrad», completat cu informaţia căpitanului I. V. Emilian care a participat la această luptă).

(12) Andreas Hillgruber, în «Die Räumung der Krim», nu arată că diviziile 10 şi 19 inf. române au fost în Kuban. Divizia a 10-a a luptat în sectorul Varenikovskaia, iar divizia a 19-a a acoperit un sector pe coasta mării Negre.

(13) Este locul să amintesc aici despre activitatea excepţională a căpitanului Dabija din regimentul 33 infanterie, div. 10. Acest ofiţer, vorbind foarte bine limba rusă şi-a organizat o echipă de şapte luptători români, pe cari în echipament rus îi treceau din când în când în liniile ruse. Pentru ca trecerea să fie asigurată se simula undeva pe frontul diviziei un atac de noapte, şi în timp ce ruşii erau atenţi la acel atac, prin altă parte căpitanul Dabija trecea liniile cu oamenii lui. La 3-4 zile, executând atacuri de noapte, sau intrând în câte un comandament rus unde lăsa pe un

www.dacoromanica.ro

birou o notă «Pe aici a trecut căpitanul Dabija». La întoarcere se întâmpla câte odată să aducă şi prizonieri. Aceste treceri le-a executat şi în Crimeia câte una pe lună şi niciodată n'a avut nici o pierdere. Când ruşii au recucerit Crimeia, au căutat peste tot pe acest ofiţer.

(14) Armament anticar: fiecare grupă de luptă avea 1 faustpatronen; fiecare ploton 1 Ofenrohr; regimentul avea 1 ploton cu 4 tunuri anticar; divizia, 2 baterii de 75 m/m a 9 piese fiecare. Aceste tunuri puteau distruge un car de luptă la o distantă mai mare de 1.000 m.

Armament greu de infanterie: compania dispunea de 2 aruncătoare de 60 m/m; batalionul, 1 ploton de 4 piese de 84 m/m; regimentul 1 companie de 6 aruncătoare de 120 m/m.

(15) Colonel W. A. Mazilenko, «Die Zerschlagung der Heeresgruppe Süd Ukraine», August-Septembrie 1944, pag. 24-26 (ed. germană). In limba rusă această carte este intitulată «Rosgrom nemetco-fascistchich woisk na balkanskom napravlenii» ceia ce tradus în româneste înseamnă «Distrugerea armatei germano-fascistă în directia balcanică». Şi tradusă în limba germană sub titlul «Die Zerschlagung der Heeresgruppe Süd Ukraine».

(16) Generalul Hans Friessner în «Verratene Schlachten» scrie că la grupul de armate Dumitrescu «o mare parte din cele două divizii române (div. 4 munte şi div. 21 inf. română) au fugit încă din timpul pregătirii de artilerie» iar la grupul de armate Wöhler, diviziile 5 şi 7 inf. române «au părăsit poziţiile fără luptă».

Este aici de constatat efectul dezastros al propagandei criminale faţă de statul şi poporul român, făcută de partidele politice cari urmăreau răsturnarea, mareşalului Antonescu prin orice mijloace. O parte din luptătorii marilor unităţi de mai sus au fost influenţaţi de această propagandă pentru încetarea războiului, făcută atât în spatele frontului cât şi pe front. Retragerea prematură a acestora a influenţat şi pe ceilalţi, cari văzându-se descoperiţi au fost şi ei obligaţi să se retragă.

(17) Walter Rehm, «Iassy», pag. 40, 42, 43 spune ca observatorii de artilerie ai diviziei 79 inf. germană au văzut la ora 8 trupe române în retragere în zona N. V. Rediu lui Tătaru.

(18) Walter Rehm, maior, fost ofiţer de stat major la comandamentul diviziei 79 inf. germană, în vara anului 1944, în lucrarea «Iassy» scrie la pag. 45: «In cursul zilei (20 August 1944) unele trupe din divizia 5 cavalerie s'au încorporat în linia de apărare construită la nord de Iaşi pentru apărarea flancului stâng (al diviziei 79 inf. germană); însă târziu după amiază şi seara au năvălit din sudul şi estul acestui oraş şi peste podul aflat în partea de est, mari grupe de soldaţi înarmaţi şi fără conducători, din divizia 5 cavalerie română. Ei au explicat că pentru ei războiul s'a terminat; ofiţerii lor i-au trimis în concediu acasă». Este greu de înţeles cum s'au putut face aceste declaraţii de către nişte soldaţi români chiar

www.dacoromanica.ro

în ziua de 20 August, adică în prima zi a ofensivei ruse. Ei nu puteau fi lăsaţi acasă în prima bătălie. Cred că pe de o parte se poate găsi o explicaţie în panica provocată de bombardamentul artileriei urmat de atacul masiv al unui mare număr de care de luptă, dar pe de altă parte nu putem să nu constatăm şi influenţa acelei propagande despre care am vorbit mai sus. Altfel nu este explicabil ca soldatul român care a dovedit în stepa Nogai, în Crimeia, în Cuban şi la Stalingrad un spirit deosebit de luptă, atât în apărare cât şi în atac, şi care a fost calificat de mari comandanţi germani ca cel mai bun luptător dintre aliaţii Germaniei, tocmai pe pământul românesc, n'a mai fost capabil de o rezistenţă suficientă şi a avut moralul deficient.

(19) Colonel W. A. Mazulenko, «Die Zerschlagung der Heeresgruppe SüdUkraine», pag. 49: «Generalii şi ofiţerii inamicului luaţi prizonieri în acea zi (20.8.44) au recunoscut marele efect al pregătirii de artilerie şi aviaţiei. Capitanul Hans Diebisch, comandantul batalionului 2 din regimentul 579 inf. din div. 306 inf. căzut prizonier a declarat: «Batalionul se apăra în sectorul N. V. Leontina. Adevăratele măsuri cari erau luate de ruşi pentru pregătirea operaţiei atacului nu erau cunoscute de conducere. Nu aveam nici o cunoştinţă despre o atât de puternică concentrare rusă de tancuri, artilerie şi aviaţie. In dimineaţa zilei de 20.8 a început bombardarea poziţiei noastre de artileria şi aviaţia rusă. După caracterul pregătirii de artilerie şi a acţiunii aviaţiei am cunoscut eu şi multi alţii că ruşii şitau exact poziţia tuturor cuiburilor de mitraliere, liniile de foc, poziţiile bateriilor, posturile de comandă. Trebue să admitem că aceste exacte cunoştinţe despre poziţiile noastre de apărare au fost obţinute fără îndoială prin fotografii aeriene si prin o recunoaştere zilnică şi îngrijită. Mijloacele de foc ale apărării germane au fost literalmente distruse de avioanele ruse cari au atacat linia principală şi poziţiile intermediare. Când inf. rusă a pătruns în poziţia batalionului şi acesta s'a retras, nu s'a putut organiza nici o retragere din cauza avaţiei ruse. Batalionul a fost împrăştiat şi în parte distrus prin focul aviaţiei, al aruncătoarelor şi al mitralierelor.» «Pentru aceasta trupele atacatoare au întâlnit în primele şanţuri numai o slabă rezistenţă a inamicului.»

(20) Walter Rehm în «Iassy», la pag. 65 scrie: «In aceiaşi zi (era 23 August 1944, nota autorului) a veştilor nenoricite, generalul Dumitrescu, comandantul diviziei a 11-a infanterie, decorat cu crucea de cavaler, a raportat cu lacrimi în ochi că divizia lui nu mai poate fi găsită. El voia să încerce s'o adune la Germănesti».

(21) Generalul Hans Friessner în «Verratene Schlachten» la pag. 83 scrie: «Armata a 4-a română a vrut pe contul ei propriu să se retragă spre sud; s'a pretins ca ar fi avut ordin de la mareşalul Antonescu. Numai cu osteneală au fost împiedecaţi să rupă lupta. S'a ajuns la discuţii violente între comandanţii de armate german şi român. Statul major general

www.dacoromanica.ro

român şi-a permis o atât de nemaipomenită încălcare în conducerea germană, încât a retras trei regimente de artilerie grea spre Adjud. Aceastea erau măsuri insuportabile şi funeste ale aliatului».

(94) General Hans Friessner, «Verratene Schlachten», pag. 84.

(95) Idem, pag. 86.

(96) Ziarul, «Stindardul» num. 80 din 31.3.1964 da 129.107 din cari: 2325 ofiteri, 2180 subofiteri şi 124.602 trupă.

Colonelul W. A. Mazulenko arată la pag. 103 în «Die Zerschlagung der Heeresgruppe Südukraine» că totalitatea pierderilor germane şi române în această bătălie se ridică la 610.00 oameni.

(97) Acţiunea corpului 4 armată german (general Mieth) de la 20.8-29.8 este luată din cartea «Iassy» scrisă de maiorul Walter Rehm.

(98) Colonel W. A. Mazulenko, «Die Zerschlagung der Heeresgruppe SüdUkraine», pag. 93.

(22) Colonel W. A. Mazulenko, idem, pag. 73, 80. Aceste trupe —după cum arată Andreas Hillgruber în «Hitler, König Carol und Marschall Antonescu», la pag. 348, punctul 78— erau sub comanda generalului Ludwig Müller, comandantul corpului 44 armată. După trecerea Prutului, au ajuns la 28.8 în pădurile de la sud de Huşi. De aici au atacat oraşul şi cea mai mare parte au căzut în această luptă. Ceilalţi, pe mici grupe, s'au îndreptat spre vest şi numai puţini au ajuns în Carpaţi şi au reintrat în frontul german.

www.dacoromanica.ro

23 AUGUST 1944

(1) Miroir de l'historie —Martie 1962—, Leon Gruart, «Comment le royaume de Roumanie est devenu une démocratie populaire», pag. 327; declaraţiile C. Visoianu.

(2) Andreas Hillgruber, «Hitler, König Carol und Marschall Antonescu», pag. 215; the Rumanian armistice, Negociations Cairo, pag. 255 de Al. Creţeanu.

(3) Pamfil Şeicaru, articolul «17 ani de la capitulare», publicat în «Le Courier roumain», num. 207-208 din 16 Septembrie-1 Oct. 1961, pag. 28.

(4) Idem, pag. 29.

(5) «Hitler, König Carol und Marschall Antonescu», de Andreas Hillgruber, pag. 216.

(6) Nanu Frederic, «Journal of Central European Affaires», pag. 254-255.

(7) Miroir de l'historie —Martie 1962—, Leon Gruart «Comment le **royaume** de Roumanie est devenu une démocratie populaire», pag. 327.

(8) La această audienţă a luat parte şi Mihai Antonescu, ministru afacerilor străine. Cum mareşalul intenţiona să se retragă —dacă ar fi fost necesar— şi să-l lase pe Mihai Antonescu să încheie un armistiţiu favorabil, l-a luat cu el în acea audienţă pentru a obţine asentimentul Regelui.

Convorbirea dintre Regele Mihai şi mareşalul Antonescu publicată de revista americană «Time» după o înregistrare pe bandă magnetofonică nu prezintă suficiente garanţii de autenticitate. Walter Hagen în «Die geheime Front» şi Andreas Hillgruber în «Hitler, König Carol und Marschall Antonescu» nu-i acordă încredere.

Reuben H. Markham în «La Roumanie sous le joug soviétique» redă astfel această audienţă. «Ministrul afacerilor străine al lui Antonescu a cerut Regelui o audienţă ca să discute chestiunea unui armistiţiu. S'a căzut de acord ca mareşalul Antonescu să vină la palat, să se întreţină cu Regele asupra acestui subiect. Intrevederea a fost fixată pentru 23 August la orele 16.

Mareşalul s'a prezentat la palat cu ministrul afacerilor străine şi n'a observat nimic ingrijorător. Regele l-a primit şi i-a declarat scurt că

www.dacoromanica.ro

România trebue să se desolidarizeze imediat de puterile Axei şi să încheie un armistiţiu cu aliaţii.

Antonescu n'a refuzat categoric, dar a răspuns că el nu voia să facă nimic fără acordul germanilor, făcând remarca că trupele române erau împrăştiate pe toată întinderea teritoriului şi că armata germană putea să ocupe ţara fără greutate. El a spus de asemenea că vrea să joace «joc cinstit» cu camarazii de luptă, afirmând că un ofiţer nu putea să se întoarcă brusc contra aliatului de ieri şi că o astfel de schimbare ar fi o desonoare care ar cauza cel mai mare rău României.

Regele a fost sensibil la acest apel la onoare, dar a înţeles că Antonescu nu trebuia să părăsească palatul, căci de sigur el va preveni pe germani despre ceia ce se unelteşte în contra lor. Lovitura fusese bine organizată sub direcţia lui Grigore Niculescu-Buzeşti, om de încredere al Regelui şi prieten al lui Maniu. Garda palatului care fusese prevenită, a intrat îndată în cameră.

—Ce înseamnă aceasta?, a întrebat dictatorul.

—Sunteţi arestati toţi; a răspuns Regele.

Miniştrii n'au făcut nici un gest şi totul s'a petrecut calm. Cum soldaţii pipăiau buzunarele lui Antonescu, acesta a strigat: «Generalul Antonescu nu poartă nici odată arme asupra lui. Autoritatea lui nu se sprijină pe un revolver». In timp ce îl luau, Antonescu s'a întors şi a strigat: «Mâine am să vă împuşc pe toţi». El nu ştia că gardienii. care il escortau la eşirea din palat erau comunişti. «Acest mic detaliu în organizarea loviturii fusese aranjat cu un om misterios, un oarecare «Spătaru» pe care îl vom regăsi mai târziu. Era un dezertor din armata română pe care Moscova îl trimesese la Bucureşti şi care a devenit ministru de răsboiu sub numele de Bodnăraş. Antonescu a fost transferat în Rusia, de unde trebuia să fie readus ca să fie împuşcat».

(9) Andreas Hillgruber, «Hitler, König Carol und Marschall Antonescu», pag. 216.

(9 bis) R.H. Markham redă astfel proclamaţia Regelui: «Din acest moment, luptele între trupele noastre şi forţele Uniunii Sovietice trebue să înceteze, şi starea de răsboiu între ţara noastră şi Marea-Britanie şi Statele-Unite se terminã. Primiţi cu încredere pe soldaţii Uniunii Sovietice. Naţiunile unite au garantat independenţa noastră şi neintervenţia în afacerile interne ale ţării noastre» din «La Roumanie sous le joug soviétique», pag. 64, ed. fr.

(10) Andreas Hillgruber, «Hitler, Köning Carol und Marschall Antonescu», pag. 217.

(11) Al. Creţeanu, «Journal of Central European Affaires», pag. 255.

(12) Pamfil Şeicaru, «17 ani de la capitulare», publicat în «Le Cournier Roumain» num. 207-208, pag. 17.

(13) Idem, pag. 25.

www.dacoromanica.ro

(14) Andreas Hillgruber, «Hitler, König Carol und Marschall Antonescu», pag. 218.

(15) Idem, pag. 219.

(16) Idem, pag. 220.

(17) Idem, pag. 225-226.

(18) Miroir de l'histoire, articolul Leon Gruart, «Comment le royaume de Roumanie est devenu une démocratie populaire», Martie 1962, pag. 328.

(18 bis) Textul Armistitiului. Anexa num. 12.

(19) Miroir de l'histoire, articolul «Comment la royaume de Roumanie est devenu une démocratie populaire», de Leon Gruart; Martie 1962, pag. 327.

(20) Idem, pag. 328.

(21) Idem, pag. 329.

(22) Reuben H. Markham, «La Roumanie sous le joug soviétique», pag. 66.

(23) Henri Prost, «Destin de la Roumanie», pag. 169-170.

www.dacoromanica.ro

(1) James Byrmes, «Cartes sur Table», pag. 113.

(2) George N. Crocker, «Schrittmacher der Soviets» (Roosevelt road to Russia), pag. 81, ed. germană.

(3) Idem, pag. 33-34.

(4) Pamfil Şeicaru, articolul «Ce descopăr capitularzii în 1962», pag. 17, publicat în «Le Courier roumain» numărul 222-223.

(5) George N. Crocker, «Schrittmacher der Soviets», pagina 54.

(6) George Olivier, «Franklin Roosevelt», pag. 30-31.

(7) George N. Crocker, «Schrittmacher der Soviets», pagina 24.

(8) George N. Crocker, «Schrittmacher der Soviets», pagina 24. Jacques Mordal în «Le drame de Paulus ou servitude et grandeur militaires» scrie că în cei 4 ani de războiRusia a primit un total de 17.501.861 de tone de materiale pentru o valoare de 10.972.000.000 de dolari de la americani şi de 428.000.000 lire engleze din partea britanică.

In aceste materiale intrau arme, muniţii, avioane, care de luptă, îmbrăcăminte, obiecte manufacturate de tot felul şi produse alimentare în cantităţi imense. Americanii singuri au trimis ruşilor 14.834 avioane şi 409.526 tot felul de vehicule cu motor de la jeep până la tunul autotractat.

De asemenea Arthur Conte în «Yalta ou le partage du monde» la pag. 229 arată ca americanii au trimis —între altele— 500.000 de camioane, 2.600.000 tone de benzină şi 4.500.000 tone de alimente, precum şi o uzină completă de pneumatice, cu mai mult de 20.000 de lucrători, care a fost mutată întreagă din America în Rusia.

(9) Georges Olivier, «Franklin Roosevelt», pag. 37-38.

(10) Idem, pag. 179.

(11) Idem, pag. 182.

(12) George N. Crocker, «Schrittmacher der Soviets» pagina 51.

(13) Idem, pag. 37.

(14) Idem, pag. 205.

(15) Andreas Hillgruber, «Hitler, König Carol und Marschall Antonescu»m pag. 293.

(16) George N. Crocker, «Schrittmacher der Soviets», pagina 104.

www.dacoromanica.ro

(17) Idem, pag. 59.

(18) Pamfil Şeicaru, articolul «Recolta erorilor Roosveltiene», pag. 9-10, publicat în «Le Cournier roumain», numărul 181, din 15.8.1960.

(19) Amiralul american R.A. Theobald în cartea «The final secret of Pearl Harbour».

(20) «La nation roumaine», num. 212 din Februarie Martie 1962.

(21) Georges Olivier, «Franklin Roosevelt».

(22) George N. Crocker, «Schrittmacher der Soviets», pag. 190-196.

(23) James Byrnes, «Cartes sur table», pag. 77-78, şi «Declaraţia asupra Europei eliberate». Anexa num. 14.

(24) George N. Crocker, «Schrittmacher der Soviets», pagina 207.

(25) Idem, pag. 215-216.

(26) James Byrnes, «Cartes sur table», pag. 95, şi Arthur Conte, «Yalta ou le partage du monde», acordul secret referitor la intrarea Rusiei în războiu în contra Japoniei, pag. 351-352.

(27) George N. Crocker, «Schrittmacher der Soviets», pagina 205.

(28) Pamfil Şeicaru în articolul «Simple însemnări», publicat în «Le Courier roumain», num. 177.

(28 bis) Pentru a înţelege rezultatul conferinţei de la Yalta trebue să ştim în ce condiţii fizice, morale, intelectuale şi ca mentalitate s'au prezentat cei trei mari potentaţi ai lumii —Roosevelt, Churchill şi Stalin— cărora le-a revenit misiunea să organizeze lumea după principiile dreptăţii şi libertăţilor popoarelor.

Iată cum îi găsim descrişi de Arthur Conte în «Yalta ou le partage du monde»:

1) Roosevelt (pag. 230-237): «Propriu zis el n'a avut nici odată geniu. Toată viaţa lui, fără discuţie, a fost un superficial. Elev mediocru, student fără diplomă, avocat fără procese, nu s'a angajat în politică decât din spirit de uşurinţă, sau din gustul jocului; totdeauna a adorat pocker-ul. Dintr'o familie bogată, neavând nici odată nici cea mai mică grijă de bani, nerealizând nici odată pe deplin ce poate însemna banul, el a văzut în politică un domeniu minunat, dacă nu chiar singurul, unde putea să cheltuiască prodigioasa lui vitalitate, gustul lui de luptă, capitalul lui de energie...

N'are nici o cultură. Nici nu caută să se cultive. Nu iubeşte nici cărţile, nici pictura, nici muzica. Nu cere decât filme Western. Nu apreciază nici cel puţin o bucătarie bună. El spune că fumează fără să se gândească. Cea mai mare distracţie a lui —în afară de pocker şi de timbre poştale— este să colecţioneze porci în miniatură; posedă o impresionantă serie din toate ţările şi de toate culorile. Acest mare om este obsedat chiar şi de superstiţii. Astfel nu se duce nicăieri fără să nu aibă cu el —ca purtător de noroc— coada lungă a calului Gloucester, cel mai frumos cal pe care l-a cunoscut America vreodată».

www.dacoromanica.ro

Arthur Conte mai scrie că la sosirea lui la Yalta, Roosevelt era foarte bolnav. Chiar şi Churchill s'a alarmat când l-a văzut. Era aşa de slab încât hainele zburau pe el. Livid, tras la faţă şi friguros, se înfăşura mereu în marea lui capă neagră. La Crăciunul din 1943 fusese atins de o gripă, care s'a agravat cu o bronchită, complicată cu tulburări abdominale. Conferinţa de la Teheran îl obosise peste măsură. Campania electorală pentru a fi ales preşedinte a 4-a oară, i-a luat ultimele forţe. «Nici, el nu mai era de cât umbra lui însuşi».

Singurele idei cari îl preocupau la Yalta erau, să termine războiul cât mai repede şi să organizeze o pace cât mai lungă. El mai ştia că Germania dispunea de arme noi fantastice şi că «este poate numai o chestie de zile» ca să fie întrebuinţate. Deci ori cum ar fi, trebuia să termine acest război înainte ca Hitler să poată arunca aceste arme în cântarul războiului.

Roosevelt se simţea atras de strania şi brutala putere a lui Stalin. El pretindea că pentru a salva pacea, nu era alt mijloc de cât să-l îmblânzească pe Stalin, şi pentru aceasta trebuia şi să-i dea tot ce e posibil. El era sigur după conferinţa de la Yalta că l-a convertit pe Stalin la ideile lui pentru pace, şi chiar a putut să afirme la un moment dat «Eu mă înţeleg mai bine cu Stalin de cât cu Churchill». Astfel unul din conflictele cu Churchill a fost provocat de chestiunea Poloniei. In discuţiile cari au avut loc, Roosevelt a sprijinit pe Stalin în contra lui Churchill deşi aceasta s'a luptat să păstreze o Polonie independentă şi cât mai asemănătoare în frontiere cu Polonia care intrase în războiu în 1939. Un alt incident destul de grav a avut loc mai târziu din cauza ajutorului pe care Anglia l-a dat guvernului grec ca să lupte în contra partizanilor comunişti greci. Americanii erau în contra acestui ajutor şi au impins opunerea lor până acolo în cât amiralul american King a dat ordin vaselor americane din Mediterana să nu transporte trupe engleze în Grecia.

Alături de Roosevelt se găsea la Yalta Churchill, primul ministru englez, aliat pentru învingerea Germaniei, dar în contradicţie atât cu Roosevelt cât şi cu Stalin în câteva probleme foarte importante.

2) Churchill este descris astfel (pag. 251-257):

«Ca şi Roosevelt, n'a fost nici odată de cât un elev mediocru. Nu face parte din spiritele cari reuşesc în teme latine. El pretinde că ştie să vorbească franţuzeste, dar numai el singur înţelege ce spune. Şi el este tot un intuitiv, un animal politic care merge în special după perspicacitatea sau după şansa lui. Nu atinge plenitidinea talentului şi apoi a geniului lui, de cât când este lăsat în mari spaţii, când se opreşte ora burgheziei liniştite...

Singurul lucru care poate să-l obosească este plictiseala. Este aşa de pasionat de sarcina lui, că nu este nici odată obosit, atunci când, de exemplu, parcurge în cele mai rele condiţii —în avion— mii de kilome-

www.dacoromanica.ro

tri. Colaboratorii lui sunt transformaţi în martiri. «Războiul este o luptă constantă care trebue dusă 24 de ore din 24», îi place să spună. Trebue să fii zidit din ciment ca să urmezi ritmul pe care îl impune. Nimeni nu reuşeste...

En nu-şi face o părere idilică despre Soviete. De sigur nu mai ţine acelaş limbaj ca înainte de războiu când trata pe Stalin «maimuţă sângeroasă» sau proclama «bolşevismul nu este o doctrina politică, ci o boală; nu este o creaţie, ci o infecţie». El se supune la un considerabil efort de simpatie şi de cordialitate cu stăpânii de la Kremlin. Dar nu este nici o îndoială că extrema încredare manifestată de Roosevelt pentru Stalin îl tulbură şi chiar îl iritä»...

Intre el şi delegaţia americană raporturile nu sunt cele mai bune. El simte că pentru Roosevelt, Hopkins şi alţii, el este un reacţionar, care ţine să-şi salveze imperiul colonial, un aliat care jenează.

Ca să-şi păstreze intâietatea în Mediterana, n'a ezitat să propună lui Stalin acea nemaipomenit de scandaloasă tocmeală în procente, în care cerea să i se recunoască influenţa în Grecia şi Yugoslavia, lăsând Bulgaria. Ungaria şi România în sfera de influenţă rusă.

3) In sfârşit al treilea aliat şi participant principal din partea Rusiei Sovietice la conferinţa de la Yalta era Stalin pe care autorul cărţii «Yalta» îl descrie astfel (pag. 209-213):

«Este mic de talie, ca Napoleon. Picioarele şi bratele sunt prea lungi pentru bustul lui scurt şi strâmt. Are o oarecare burtă. Se spune că croitorii din Kremlin umpleau exagerat haincle lui, ca să-l facă să apară mai puţin pirpiriu şi mai puţin disproporţionat. Mâna stângă atârnă nemişcată, paralizată, în timp ce cealaltă se balansează ca un automat. Nu seamănă de loc cu epicele statui pe cari i le-au închinat sculptorii lui, sau cu impresionantele portrete pe cari i le-au făcut pictorii lui. Sub părul acum rărit şi încărunţit, faţa isbeşte de la început prin caracterul ei necioplit, închis, cu asperităţi, apoi se descopere fineţea şi ironia omului de la ţară, munteanul şiret cu ochi galbeni şi un amestec tulburător de asprime şi răutate. Nu râde nici odată, chiar dacă câte odată surâde pe furiş pe sub adăpostul mustăţilor lui groase şi cărunte; se pot atunci zări dinţii negri de mare fumător, neregulaţi, intraţi spre interiorul gurii. Are tenul palid, cu vine ca o marmoră roşie —acel ten pe care moscoviţii l-au supranumit «tenul Kremlinului» pentru a arăta culoarea pielei tuturor acelora pe cari Stalin i-a dresat să lucreze noaptea şi să doarmă dimineaţa— cu semne de variolă pe fălci şi la colţul nasului...»

«Cel mai mare adevăr este că el este un ţăran, solid echilibrat, încet în judecată, dar nezdruncinat în ea odată găsită, refuzând întotdeauna să vorbească pentru a vorbi, nevorbind de cât pentru a spune ceva şi de aici neconcepând nici o acţiune în afara eficacităţii. Tăcut, meticulos, bănuitor faţă de tot ce este zădarnic, este contrarul dezordonatului şi furtuno-

www.dacoromanica.ro

sului Trotsky, care se întrerupea câte odată în plină declarație, sau în plină luptă, pentru a se lăsa să viseze. Dar acest țăran a petrecut toată viața lui în comploturi: să le făurească sau să le sfarme. El și-a jucat capul —se poate spune— în fiecare zi timp de 40 de ani. El a devenit încă mai mult decât aspru și veninos; pericolul permanent a hrănit în el o cruzime abstractă, un fel de insensibilitate îngrozitoare, care prea adesea se mulțumește să fie explicată numai prin cinism...»

«Totuși aceste trăsături de caracter —ori cât de importante ar fie ele— contează puțin față de esențial. Și esentialul este că Stalin, mai mult de cât «un om» încarnează «o abstracție», mai mult încă «o metodă». El este leninomarxismul la lucru. El este dialectica revoluționară în toată rigoarea ei și conștiința de sine».

Aceștia erau așa dar cei trei mari, cari urmau să decidă la Yalta de soarta lumii. Roosevelt, un iluzioninst megaloman, epuizat total fizic și mental, dar care se credea destinat să aducă pacea'n lume pentru multă vreme; Churchill, un cinic vânzător de popoare, obsedat numai de ideia de a-și salva imperiul colonial și marile interese dominatoare și comerciale ale imperiului britanic. Aceștia doi, neavând nici o pregătire intelectuală în problemele popoarelor europene, nici o cunoștință cât de vagă despre istoria acestor popoare și a raporturilor lor din trecut, atât între ele, cât mai ales cu Rusia, au prezidat la împărțirea dreptății tocmai între aceste popoare și Rusia Sovietică.

Al treilea, Stalin, un autocrat sângeros, stăpânind cu o putere absolută peste 200.000.000 de locuitori, și urmărind întinderea stăpânirii lui asupra altor popoare, până la cucerirea întregei lumi prin comunism —dar în folosul Rusiei— a știut să se sprijine pe încrederea pe care i-o acorda Roosevelt cu bună știință că sprijinea un tiran, ca să manevreze așa fel încât să obțină tot ceia ce-a vrut.

(29) James Byrnes, «Cartes sur table», pag. 14.

(30) Harry Truman, «Mémoires», vol 2, pag. 273 (ed. fr.).

(31) Idem, pag. 92.

(32) James Byrnes, «Cartes sur table», pag. 563.

(33) «New York Times», 1950.

(34) «La Nation Roumaine», num. 210, din Octombrie-Noembrie 1961.

www.dacoromanica.ro

BIBLIOGRAFIE

General Wladislav Anders: «Mémoires».
Gh. Barbul. «Memorial Antonescu».
A. Boldur: «La Bessarabie et les relations russo-roumaines».
Denise Basdevant: «Terres roumaines contre vents et marées».
James Byrnes: «Speaking Frankly (Cartes sur tables)».
M.L. Chassin: «Histoire militaire de la seconde guerre mondiale».
George Crocker: «Roosevelt road to Russia (Schrittmacher der Soviets)».
Arthur Conte: «Yalta ou le partage du monde».
Raymond Cartier: «Hitler et ses généraux».
Winston Churchill: «Mémoires».
Al. Creţianu: «Journal of Central European Affairs».
Col. I. Cupsa, col. I. Focsaneanu, etc., «Contribuţia României la războiul anti-hitlerist», pag. 301.
James Dugan şi C. Stewart: «Tidal Wave (Raz de marée sur les petroles de Ploeşti)».
General Hans Döerr: «Der Feldzung nach Stalingrad».
General Hans Friessner: «Verratene Schlachten».
Gen. Ion Gheorghe, «Rumäniens Weg zum Satelliten Staat».
Grigore Gafencu: «Préliminaires de la guerre à l'est».
Walter Görlitz: «Der zweite Weltkrieg 1939-1945».
Walter Hagen: «Die geheime Front».
B.H. Liddel Hart: «Histoire mondiale de la stratégie (Strategy)».
Andreas Hillgruber: «Hitler, König Carol und Marschall Antonescu».
Adolf Hitler: «Libres propos sur la guerre et la paix, recueillis sur l'ordre de Martin Borman».
Mareşal Wilhelm Keitel: «Keitel, Verbrecher oder Offizier (Souvennirs, lettres, documents)».
Marie Kerhuel: «Le colosse aux pieds d'argile».
Hans Kissel, «Die Katastrophe in Rumänien 1944», pag. 198.

www.dacoromanica.ro

Mareşal Erich von Manstein: «Verlorene Siege (Victoires perdues)».
Colonel W.A. Mazulenko: «Rosgrom nemetco-fascistkih woisk na balkanskom napravlenii (Die Zerschlagung der Heeresgruppe Südukraine)».
Reuben Markham: «Rumania under the soviet Joke (La Roumanie sous le joug soviétique)».
Istorija Velicoj otecestvennoj vojny sovietskogo sojuza, si Hans Kissel, «Die Katastrophe in Rumänien 1944», pag. 65.
Jacques Mordal: «Le drame de Paulus ou servitude et grandeur militaires».
Fréderic Nanu: «Journal of Central European Affairs».
Georges Olivier: «Franklin Roosevelt».
Vasile Parvan: «Dacia».
Wolfgang Pickert: «Von Kuban-Brükenkopf bis Sewas topol».
Mareşal Friedrich Paulus: «Stalingrad».
Henri Prost: «Destin de la Roumanie».
Walter Rehm: «Yassi».
Michael I. Rusa: «Reinterpretation of History as a Method of Furthering communism in Rumania».
Horia Sima: «Cazul Iorga-Madgearu».
Al. Suga: «Die Völkerrechtliche Lage Bessarabiens in der geschichtlichen Entwicklung des Landes».
Amiral R.A. Theobald: «The final secret of Pearl Harbour».
Harry Truman: «Mémoires».
A.D. Xenopol: «Istoria românilor».
Actiunea Corpului 29 Armată intre 23.8 - 30.8, este luată după cartea «Die Katastrophe in Rumänien 1944» de Hans Kissel.
Actiunea grupului principal a fortelor armatei a 6-a germană intre 23.8 - 27.8, este luată in mare parte din cartea «Die Katastrophe in Rumänien 1944» de Hans Kissel.

www.dacoromanica.ro

REVISTE, MEMORII, DOCUMENTE, ETC.

Preşidentia consiliului de miniştri, România: «Pe marginea prăpastiei».
«Pro Basarabia», publicaţie în refugiu.
«Le livre jaune français 1938-1939».
«La Nation roumaine», ziar românesc în refugiu. «New York Times».
Universitatea română din Cluj: «Transylvanie».
Dim A. Sturdza şi C. Golescu-Vartic: «Acte şi documente relative la istoria românilor».
C. Sporea: «Die sovietische Umdeutung der rumänischen Geschichte», publicat în revista germană «Saeculum».
Horia Sima: «Documente personale».
Mihail Sturdza: «Documente personale».
Grigore Gafencu in colaborare cu C. Vişoianu, Niculescu-Buzeşti şi Al. Creţianu: Memoriul «La Roumanie devant la conférence de la paix».
Léon Gruart: Articol publicat în «Miroir de l'histoire».
C. Vişoianu: Declaraţii publicate în «Miroir de l'histoire» num. 147/962.
Der zweite Weltkrieg in Bildern und Dokumenten», Herausgegeben von Hans Adolf Iacobsen und Hans Dollinger.

www.dacoromanica.ro

TABLA DE MATERII

Pag.

A/ Lămurire 5
B/ Drepturile Românilor asupra Basarabiei, Bucovinei, Herţei şi Transilvaniei 7
C/ Cauzele războiului Româno-Rus din 1941-1944. Cauzele îndepărtate 24
D/ Cauzele apropiate şi imediate. Situaţia etnografică a Basarabiei 30
E/ Declararea Independenţei Basarabiei şi unirea cu România 35
— Pretenţii Ukrainiene asupra Basarabiei 38
— Relaţiile dintre România şi Rusia de la alipirea Basarabiei până la începerea războiului Germano-Rus (22 Iunie 1941) 40
— De ce România a făcut războiul alături de Germani 48
F/ Relaţiile dintre Hitler şi mareşalul Antonescu
— Dictatura Regelui Carol al II lea 59
— Hitler şi guvernul Antonescu-Mişcarea Legionară 67
— Hitler şi mareşalul Antonescu-Alianţa cu Germania 85
—Hitler şi încercările diplomatice ale României de a-şi salva independenţa 101
G/ Războiul contra Rusiei. Drumul către război 120
— Consideraţiuni asupra armatei române
— Campania germano-română din vara şi toamna anului 1941 (Schiţa N.° 1) 136
— Bătălia de la Odesa 139

www.dacoromanica.ro

H/ Operaţiile din Crimeia din iarna anului 1941/42, la cari au participat mari unităţi române (Schiţa N.° 2) 159
I/ Operaţiile Germano-Române de la Stalingrad Ofensiva spre Stalingrad. Schiţela 3, 4 şi 5 169
— Operaţiile la cari au participat armatele 3 şi 4 române după încercuirea regiunii Stalingrad. Schiţele 6 şi 7 194
— Operaţiile din Cuban - Ianuarie - Octombrie. Schiţa 8 208
— Bombardamentul aerian american de la Ploeşti-Câmpina la 1 August 1943 214
— Apărarea şi evacuarea Crimeei (9 Oct. 1943 - Mai 1944. Schiţa N.° 9) 217
— Operaţiile din Moldova şi Basarabia din anul 1944. Ruperea frontului în regiunea Shepetowka Uman şi restabilirea lui în Nord-Estul României 233
— Organizarea apărării 236
— Bombardamentele aviaţiei americane 240
— Forţele în prezenţă. Frontul Germano-Român. Frontul Rus, Bătălia Schiţa 10 241
— Pregătirea ofensivei ruse 244
— Convorbirile Mareşal Antonescu - General Friessner 261
— Capitularea Regelui Mihai 268
— Distrugerea Grupului de Armate Ukraina de Sud 271
— Actiunea Grupului Mieth 272
— Actiunea Corpului 29 Armată 274
J/ 23 August 1944 282
K/ Guvernul Naţional Român de la Viena 294
L/ Executia Mareşalului Antonescu şi Abolicarea Regelui Mihai 299
M/ Nedreptatea până la urmă 308
N/ Anexe 321
O/ Explicaţii. Citate, Răsboiul contra Rusiei 344
P/ 23 August 1944 353
Q/ BIBLIOGRAPHIE, Reviste, Memorii, etc. 361
R/ Tabla de Materii 364

www.dacoromanica.ro

S'au tipărit din această carte 500 exemplare
în ediţie obişnuită în atelierele CARACTER, S.A.
Fernández de la Hoz, 60-Sótano D. - 28010 Madrid.
Azi 23 August 1986

Es manuscrito,

www.dacoromanica.ro

www.dacoromanica.ro